

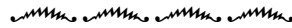
ලොව්තුරු අරණ
සදහම් සිසිල

නිවන් අවබෝධයට දැනගත යුතු මූලික දහම් කරුණු

ගෞරවණීය මාපලගම සුසිලවංශ හිමියන් විසින්

2020 නොවැම්බර් මස 07 වන දින පවත්වන්නට යෙදුණු

ලොව්තුරු අරණ මංගල ධර්ම සාකච්ඡාව

ලේඛනගත කිරීම: එම්. කළණි මංචනායක මහත්මිය.

සෝදුපත් බැලීම: වෛද්‍ය තමාරා ගුණවර්ධන මහත්මිය.

◆ Link to YouTube video:

[Youtube.com/watch?v=gokH9oFUs2M](https://www.youtube.com/watch?v=gokH9oFUs2M)

◆ Link to mp3 Audio File:

drive.google.com/file/d/1OGv-5f-fVeQe-EnaZF6uMoSvWHjpAubS/view

කාරුණික දැන්වීමයි

මෙම ග්‍රන්ථයේ pdf පිටපත මෙසේ ඔබ අතට පත්වුවත් මෙහි තවත් අපට හසු නොවූ දොස් තිබිය හැකි නිසා මෙම ග්‍රන්ථය දැනට මුද්‍රණය කිරීමෙන් හෝ බෙදා හැරීමෙන් වළකින ලෙස කාරුණිකව ඉල්ලා සිටිමු.

මෙය තවත් මාසයක පමණ කාලයක් තුළ (2023, සැප්. 30 දක්වා) අපගේ තවදුරටත් කෙරෙන සොයාබැලීම් හරහා සහ ඔබගෙන් ලැබෙන ප්‍රතිචාර හරහා යාවත්කාලීන කිරීමට අපි බලපොරොත්තු වෙමු.

යාවත්කාලීන කරන ලද පිටපත මෙම Google Drive Folder එකට පිවිසීමෙන් ඔබට ලබාගත හැකිවෙයි. [Tinyurl.com/LAranaFirstProgramBook](https://tinyurl.com/LAranaFirstProgramBook)

හැකියාවක් ඇති අය කරුණාකර මෙය පරිගණකයක් හරහා කියවන අතරවාරයේ ඔබට හසුවන දොස් තිබෙන තැන් සොයා ඒවා තෝරා **Highlight - Right click - Add note to text or Add a comment** මගින් එම නිවැරදි කිරීම් සඳහන් කර අපට ඊමේල් මගින් එම තොරතුරු අඩංගු pdf කොපියක් ලැබෙන්නට සලස්වන්න. (ෆයිල් එකේ නම ලොව්තුරු අරණ මංගල ධර්ම සාකච්ඡාව-ඔබේ නම-දිනය ලෙස සේවි කරන්න). **සැප්. මස 16 හෝ ඊට පෙර** අපිට ලැබෙන්න සලස්වන්න බලන්න.

LowthuruAranaMaga@gmail.com ඊමේල් එකට එවන්න, ඒ සඳහා **Subject Line: ලොව්තුරු අරණ මංගල දේශනාව - නිවැරදි කිරීම්** ලෙස දක්වන්න.

මේ සඳහා දැනුමැති අය හැකි ඉක්මනින්, හැකි උපරිම පිටු ප්‍රමාණයක් කියවා එලෙස අපට ලැබෙන්න සලස්වන්නේ නම් මැනවි. **මෙහිදී විශේෂයෙන්ම** වචන/වාක්‍ය වල නිවැරදි කිරීම් මෙන්ම, මේ තුළ සඳහන් කර ඇති සූත්‍ර පාදක සටහන් (Sutta Reference Links) හරියට වැඩකරනවා ද? සහ ඒවායේ ඇති දෝස ද සොයා බලා අවශ්‍ය නිවැරදි කිරීම් තොරතුරු අප වෙත ලබාදීමට උත්සාහ ගන්න.

බොහොම පින්!

ලොව්තුරු අරණ දහම් මණ්ඩපය සංවිධායක කලණ මිතුරන්

තෙරුවන් සරණයි!

නිවනම පූර්ණය වෙත්වා!

පටුන

මාතෘකාවලට පිවිසීමට ඒවා මත ක්ලික් කරන්න

පිටුව

ගරු සුසිල ස්වාමීන්වහන්සේ විසින් ඵදින සිදුකල මූලික දේශනාව	01
<u>ඵදින සදහම් සාකච්ඡාව තුළ අඩංගු වූ කරුණු</u>	
01. සෝතාපන්න වීමට පරතෝසෝෂක ප්‍රත්‍ය කෙසේ ලැබේද?	28
02. කාමය දුක ලෙස දකින්නේ කෙසේද?.....	35
03. ලෞකික-ලෝකෝත්තර සමාස්තදෘෂ්ටිය තුළින් බුද්ධාගම හා විද්‍යාව	61
04. අනිච්ච - දුක්ඛ - අනත්ත නිලක්ඛණය.....	78
05. අනුසය නැසීම, සහ සැපයට ඇති ඇල්ම දුරුකිරීම	91
06. භාවනාව, කර්මය සහ සංකල්පීය රාගය	116
07. බුදුපියාණන් වහන්සේ පිළිබඳ නිගරු සිතුවිලි පලවා හැරීම.....	143
08. ධර්මය සහ සංසරත්තය පිළිබඳ නිගරු සිතුවිලි පලවා හැරීම.....	155
09. ප්‍රභාස්වර චිත්තය	157
10. නිරුක්තිය අර්ථය	169
11. අරහත්‍යන් වහන්සේ සොබාදහමට එක්වීම.....	179
12. දානය, පව සහ නිව්ටන්ගේ නියමය.....	186
13. දුක්ඛ ලක්ෂණය	193
14. පැවිදි ජීවිතය දුෂ්කරද?.....	196
15. බුද්ධ ශක්තිය	201
16. පුණ්‍යානුමෝදනාව	207
පාදක සටහන්.....	212

නමෝනසස භගවතො අරහතො සමමා සමබුද්ධසස

නමෝනසස භගවතො අරහතො සමමා සමබුද්ධසස

නමෝනසස භගවතො අරහතො සමමා සමබුද්ධසස

~~~~~ තෙරුවන් සරණයි ~~~~~

ගරු සුසිල ස්වාමීන්වහන්සේ විසින් ඵදින සිදුකල මූලික දේශනාව

“කාලෙන ධම්ම සවනං, කාලෙන ධම්මසාකච්ඡා, එතං මඛගලමුත්තමං”

අපි දැන් මේ මංගල කාර්යයක්, අරඹන්න හදන්නේ. මගුල් සක්වලේ, මංගලය මොහොතක්. මේ මුළු සංසාර සාගරේ පුරාම තිබුණේ අවමංගලයන්. එකම මංගලය නම්, තථාගතයන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය අවබෝධ කරගෙන නිවන් මගට පැමිණීමයි. ඒ නිවන් මග වඩා පූර්ණය කිරීමයි. සදාතනික පරිනිර්වාණ ශාන්තියෙන් සැනසීමයි. ඊට වඩා මංගලයක් නෑ. එහෙම නම්, ඒ අසිරිමත් වූ මංගලය කාරණාව තමයි, අද ආරම්භ කරන්නට යෙදෙන්නේ.

මෙතන හොඳට බණ අහලා යම් අවබෝධයක් ළඟා කර ගත්ත පිරිසකුත් ඉන්නවා. දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ ධර්ම මාර්ගයේ ගමන් කරන පිරිසකුත් ඉන්නවා. යම් යම් ආකාරයෙන් ධර්මයෙන් ප්‍රතිඵල ලබපු පිරිසකුත් ඉන්නවා. ඒ වගේම, අලුත් පිරිසකුත් අද දවසේ දී විශේෂයෙන්ම සහසම්බන්ධ වෙන්න පුළුවන්. ඉතින්, ඒ සියලුම දෙනාට පොදුවේ, කිවයුතු ධර්මයක් තමයි කියන්න ඕනෑ.

අපේ රටේ විතරක් නෙවෙයි, ලෝකය පුරාම අදහසක් තියෙනවා අද නිවන් දකින්න බෑ. අද නිවන් මග වැහිලා. ඇතැම් විට භික්ෂූන් වහන්සේලාම මේ අදහස් පතුරවනවා. බොහෝ දෙනාව සමාදන් කරවනවා. අසිරිමත් වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ජීන වක්‍රයටයි පහර ගහන්නේ. ‘අකාලිකො’ කියලා පැනෙව්ව ධර්මයට කාලයක් පනවනවා. ඒ කාලයේ පුළුවන් වුණාට අද කාලේ බෑ. අද කාලේ බැරි නම් ඒක ධර්මයේ වැරද්දක් නෙවෙයි. ධර්මය විග්‍රහ කරන විදිහෙ වැරද්දක්.

සම්බුද්ධ සාසනය හැමදාම බැබළෙනවා. මිනිස්සුන්ට ඒක ජේන්නේ නෑ. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ සම්බුද්ධ සාසනය සදාතනිකයි. එහෙනම් දැන් ඇයි බැබළීම නැත්තේ කියලා කෙනෙක්ට අහන්න පුළුවන්. බැබළීම ඒ විදියටම තියෙනවා. බැබළීම ජේන්නේ නෑ. උදාහරණයක් ගත්තොත්, හඳ පායලා තියෙනවා ආකාසේ. දැන් ඔය හඳ, කළු වලාකුළක් ඇවිල්ලා වහගන්නවා. දැන් අපි හිතුවාම හරියනවද, හඳ ඔතනින් අතුරුදන් වුණා කියලා? නෑ, හඳ ඒ විදිහටම තියෙනවා. හදේ දීප්තියවත් අඩු වුණේ නෑ. එහෙනම් මොකක්ද වුණේ? අර ඉස්සරහට ආපු වලාකුළ නිසා, අපට හඳ නොපෙනී ගියා.

ඒ වගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය, අර්ථ විකෘති වෙලා ගියාම, තරාගතයන් වහන්සේ ලෝකෝත්තර අර්ථයෙන් දේශනා කරන්නා වූ ශ්‍රී සද්ධර්මය, ලෞකික අර්ථයෙන් දේශනා කළාම, අන්ත එදාට ඒ සාසනය නොපෙනී යනවා. මිනිස්සුන්ට ඒ සාසනයේ බැබළීම නොපෙනී යනවා. කළු වලාකුළක් ඇවිල්ලා අර හඳ වහගන්නා වගේ. මේ ධර්මය බැබළුණොත්, බැබළෙන්නේ විවර වෙච්ච තරමටයි, කියලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළේ ඒකයි. දැන් අර වලාකුළ ගියාට පස්සේ, ඔන්න බැබළීම පේන්න ගන්නවා. එහෙම නම්, මේ මිනිස්සු අන්ධකාරයට පත්වෙලා හිටියේ, ඒ හඳ වලාකුළෙන් වැහිලා තියෙන කාලේ. ඉතින් එතකොට මිනිස්සු හිතනවා, හඳ නෑ කියලා අහසේ. හැබැයි, ඇත්ත ඒක නෙමෙයි. ශ්‍රී සද්ධර්මය කියන්නේ සදාතනික වස්තුවක්.

“බයං විරාගං අමතං පණිතං
 යදජ්ඣගා සකාමුතී සමාහිතො
 න තෙන ධමමෙන සමත්ථි කිඤ්ච”⁰¹

බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය හා සමාන කිසිවක් විශ්වයේ නෑ. ඒ අසිරිමත් වූ දහම යටපත් කරන්න පුළුවන් සමතෙක් මේ විශ්වයේ පහළ වෙන්නේ නෑ. කාලයක් යනකොට මිනිස්සුන්ගේ අකුසල විපාක නිසා, ශ්‍රී සද්ධර්මය ලෝකෝත්තර අර්ථයෙන් විග්‍රහ කරන ආර්ය උතුමන් හිඟ වෙලා යනවා. ඒක ලෝක ධර්මතාවක්. ලෝකෝත්තර ධර්මය විග්‍රහ කළ හැකි උතුමන් හිඟ වෙලා ගිය දවසට, සාසන අර්ථය යටපත් වෙලා යනවා. සාසන අර්ථය යටපත් වුණා මිසක්, සාසනය යටපත් වුණා නෙවෙයි. හොඳටම යටපත් වෙලා ගියාට පස්සේ, ලෝකෝත්තර අර්ථය, නැවත කිසිම ශ්‍රාවකයෙක්ට මතු කරන්න බැරි දවසක් එනවා. අන්ත එදාට තමයි කියන්නේ, සම්බුද්ධ සාසනය සහමුලින්ම අතුරුදහන් වුණා කියලා. ඊට පස්සේ සාමාන්‍ය මනුස්සයෙක්ට ඒ සාසනය ඔසවන්න බෑ. නැවත ඒ සාසනය ඔසවන්න ඕනෑ අසමසම සම්මා සම්බුදුපියාණන් වහන්සේ කෙනෙක්ම පහළ වෙලා.

දැනට සම්බුද්ධ සාසනය සහමුලින්ම අතුරුදහන් වුණේ නෑ. කාලාන්තරයක් යනකොට ඒ මිනිස්සුන්ගේ කර්ම විපාකත්, ඒ වගේම විවිධාකාර මාර බලවේග වල ක්‍රියාකාරකමක් නිසා, සාසන අර්ථය යටපත් වෙනවා. සාසනය යටපත් වුණා නෙමෙයි. ඒ අර්ථය, නැවත පිරිසිදු කරලා ගත්ත ගමන්, ආයේ සාසනය බැබළෙනවා. කාලාන්තරයක් තිස්සේ, ළංකාවේ වගේම ලෝකයේ බොහෝ බෞද්ධයන්ගේ අදහසක් තිබුණා අද නිවන් දකින්න බෑ, මතු අනාගතයේ පහළ වෙන මොනව්‍රී බුදුපියාණන් වහන්සේගේ කාලයේ නැවත නිවන් දකින්න වෙන්නේ කියලා. මේ තුවිෂ නින්දිත සිතක් එක්කනේ අපි මේ ගනුදෙනු කරන්නේ. සිතක්නෙ මේ දමනය කරන්න හදන්නේ. මේ සිත කියන මාරයාට, ඔය වගේ අදහසක් ඇඟිච්ච ගමන් හිසමුදුනින් බාර ගන්නවා.

ඒ නිසා තමයි අපිට අහන්න හම්බ වුණේ, ගිහියන්ගේ මුවිනුත්, පැවිද්දන්ගේ මුවිනුත් “අද නිවන් දකින්න බෑ. අනාගතයේ තමයි නිවන් දකින්න වෙන්නේ. මෙහි බුද්ධ සාසනයේ තමයි නිවන් දකින්න වෙන්නේ. එහෙම නැතිනම්, ඊටත් එහා ගිහිල්ලා තමයි නිවන් දකින්න වෙන්නේ.” ඔන්න ඔහොම, තම තමන්ගේ මනිමතාන්තර. මේවා ඔක්කෝටම කියන්නේ ‘අත්තනෝමත’. ඇත්ත කියන්නේ බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු ධර්මය. ඒ කියන්නේ පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය. යමෙක් එය ලෝකෝත්තර අර්ථයෙන් දේශනා කළොත්, අදත් ඒ විදිහටම නිවන් මග විවෘත වෙනවා. ඒක එසේම සිද්ධ වෙනවා. ඒක වෙනස් කරන්න බෑ.

“තථයි, අවිතථයි, අනඤ්ඤතථයි”

වෙන ස්භාවයකට පත් වෙන්නේ නැති, අන්‍යභාවයකට පත් වෙන්නේ නැති ධර්මයක් බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. එහෙනම් එදා එක ධර්මයක්, අද තව ධර්මයක් වෙන්න බෑ. කාලීන බණ කියලා ජාතියක් නැහැ මේ සම්බුද්ධ සාසනේ. ඒවා හම්බු කරන් කරන් හදාගත්ත බණ. මොකෝ ඒ කාලේ මිනිස්සුන්ට ජාතිය, ජරාව, ව්‍යාධිය, මරණය තිබුණා. අද මිනිස්සුන්ට නෑ කියලද කියන්නේ?

ධර්මය අකාලිකයි. එකම දහමක් තියෙන්නේ හැමදාමත්. ඒ දහම බුදුපියාණන් වහන්සේ යම් අර්ථයකින් මතු කළාද, ඒ අර්ථයම මතු කරපු දවසට, ඒ ශ්‍රී සද්ධර්මය අදටත් ඒ විදිහටම බබළනවා. ඒ නිර්මල ධර්මය ලෝකය පුරා පැතිරෙනවා. බොහෝ දෙනා නිවනට පත් වෙනවා. අද නිවන් දකින්න බෑ කියලා කියන්නේ නිවන ගැන අවබෝධයක් තියෙන පිරිසක්ද? තමන්ට දකින්න බැරි වෙන්න පුළුවන්, හැබැයි, අනිත් මනුස්සයන්වත් ඒ අදහසේ සමාදන් කරවනවා කියන්නේ, මහා පාප කර්මයක්. නිරයට යන්නේ. ඒ මනුස්සයගේ ඔලමොට්ටල අදහස නිසා, මිනිස්සු කීදෙනෙක් අමාරුවේ වැටෙනවාද? කීදෙනෙක් වීර්යය සිදු ගන්නවාද? කීදෙනෙක් බණ අහන එකෙන් ඇත් වෙනවාද? කීදෙනෙක් ධර්මය ප්‍රතික්ෂේප කරනවාද? කීදෙනෙක් අපවාද කර ගන්නවාද? කීදෙනෙක් ආර්ය උපවාද කරගන්නවාද?

ඒ නිසා හරි භයානකයි, කුමක් එක්ක සෙල්ලම් කළත්, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මයත් එක්ක සෙල්ලම් නොකළ යුතුයි. සංසාරේ ඕන තරම් සෙල්ලම් කරන්න දේවල්මනේ තියෙන්නේ. සෙල්ලම් නොකරන්න ඕනෑ එකම දේ, ශ්‍රී සද්ධර්මය. කොහොමත් මාරයාගේ සෙල්ලම් තමයි, මේ සංසාරේ තියෙන්නේ. ශ්‍රී සද්ධර්මය ඉස්සඅරහත් ඒ වගේ මෝඩ සෙල්ලම් දැම්මොත්, නිරයේ තමයි නතර වෙන්න වෙන්නේ.

“සනතිකෙ න විජානනති මගා ධම්මසස’කොවිද”

තමා තුළම පවතින නිවන දකින්න අදක්ෂයි, ධර්මයේ අදක්ෂයා. නිවන කියන්නේ දුරබැහැර තියෙන වෙන ස්ථානයක් නෙවෙයි. නිවන කියන්නේ මැරිලා උපදින තැනක් නෙවෙයි. නිවන කියන්නේ මේ විත්ත සන්තානයේ පවතින සියලු කෙලෙස් අවසන් කළාම, නැවත සිතක් විසින් ඒ කර්මානුරූපව සකස් කරන්නා

වූ ඒ නාමරූප ධර්මතා සියල්ල නිරුද්ධ වී යාමයි. හිතේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ සහමුලින්ම නිවා ගැනීමයි.

මේ සිතේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ නිසා තමයි කර්ම ශක්තිය ජනිත වෙන්නේ. අපි කරුමේ, කරුමේ, කිය කිය ඉන්නවා හැමදේටම. කරුමේ මොකක්ද කියලා හොයලා බැලුවේ නෑ. කරුමය කියන්නේ මොකක්ද? මේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ කියන චේතනා සකස් වෙනවා සිතේ. පටිච්චසමුප්පාදයට අනුව නම්, ඔය අවස්ථාව සංඛාර.

**"අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා
මනෝ සංචේතනා අයං වුච්චති මනෝ සංඛාරා
චචි සංචේතනා අයං වුච්චති චචි සංඛාරා
කාය සංචේතනා අයං වුච්චති කාය සංඛාරා
සංචේතනා අයං වුච්චති භික්ඛවෙ සංඛාරා"⁰²**

සංඛාර කියන්නේ සංචේතනා වලට. සංචේතනා කියන්නේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ සහිත චේතනා.

"චේතනාහං භික්ඛවෙ කමමං වදමි"

ඒ රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා වලටම තමයි කර්මය කියන්නේ. අපි දන්නේ නැති දේ මොකක්ද? හිතේ රාග චේතනාවක්, ද්වේෂ චේතනාවක්, මෝහ චේතනාවක් උපදින උපදින වාරයක් ගානේ, කර්මය රැස්වෙන බව. සමුදය වන බව. ඒක ගිහිල්ලා බැහැ ගන්නවා කර්ම භවයේ. මේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා හෙවත් සංඛාර, අභිසංඛාර, සහමුලින්ම නිරුද්ධ කරන්න පුළුවන් නම් කර්ම භවය නිරුද්ධ වෙනවා. නැවත උපතක් හටගන්න හේතු නෑ. ඒ සිත මරණාසන්න චිත්ත විච්චියේ දී නිරුද්ධ වෙනවා සදහටම. එතනින් එහාට ප්‍රතිසන්ධිය හදාගන්න අවශ්‍ය කරන කර්ම බලය නෑ ඒ සිතේ. එහෙනම් කරන්න තියෙන්නේ, මේ සිතේ ගොඩනැගෙන රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා සහමුලින්ම නිරුද්ධ කර ගැනීම.

රාගකඛයො නිබ්බානං දෙසකඛයො නිබ්බානං මොහකඛයො නිබ්බානං.

**"නයිදං අත්තකතං බිමබං නයිදං පරකතං අසං,
හෙතුං පටිච්ච සමභූතං හෙතුහඛ්ඛා නිරුජ්ඣති"⁰³**

මේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා හෙවත් මේ සංඛාර ඉබේ හට ගන්න එකක් නෙවෙයි. නිකරුනේ හටගන්න එකක් නෙවෙයි. අහේතුකව හටගන්න එකක් නෙවෙයි. දෙවියන් වහන්සේගේ කැමැත්තට හටගන්න එකක් නෙවෙයි. කවුරු හරි කරන දෙයක් නිසා හටගන්න එකක් නෙවෙයි..

"හෙතුං පටිච්ච සමභූතං"- හේතුවක් නිසයි සකස් වෙන්නේ. "යෙ ධම්මා හෙතුප්පහවා"- මේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ සියලු ධර්ම, හේතුවකින් ප්‍රභවය වෙන්නේ, හටගන්නේ.

“යෙ ධම්මා හෙතුප්පහවා - තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ,
තෙසං ච යො නිරොධො - එවං වාදී මහාසමණො”⁰⁴

හේතුවකින් තමයි සිතේ, චේතනා උපදින්නේ. සංඛාර හටගන්නේ. එහෙනම් සංඛාර නිරුද්ධ කරන්න නම්, රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා නිරුද්ධ කරන්න නම්, අපි බලන්න ඕනෑ රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා හට ගන්නේ මොන හේතුවක් නිසාද කියලා.

දැන් ලිපේ ගින්නේ නිවන්න ඕන නම්, අපි දැනගන්න ඕන, ගින්නේ පවතින්නේ, දර ඇති කල්හී කියලා. එහෙනම් ඒ දර ටික අයිත් කරන්න ඕනෑ. එතකොට ගින්නේ ටික නිවෙනවා. එහෙනම් සංඛාර කියන්නේ, අප විසින් කරන්නක් නෙවෙයි. හිතලා මතලා වුවමනාවෙන් රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා ඇති කර ගන්නවා නෙවෙයි. එහෙම අපිට දැනෙනවා. ඒකත් අවිජ්ජාවෙම දෘෂ්ටියක්. මම විසින් සංඛාර උපද්දනවා කියලා එකක් නෑ. හේතුවක් ඇති කල්හී, රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා සකස් වෙනවා. එහෙම නම් ඒ හේතුව මොකක්ද?

“තෙසං ච යො නිරොධො - එවං වාදී මහාසමණො”- භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හේතුව, නිරුද්ධ කරන ආකාරයක් දේශනා කරනවා. එහෙනම් මොකද වෙන්නේ, “හෙතුං පටිච්ච සමභූතං හෙතුහමිනා නිරුජ්ජධති”- හේතුවක් නිසා නම් මේ ධර්ම සමුදය වුණේ, හටගත්තේ, පැවතුණේ, “හෙතුහමිනා නිරුජ්ජධති”- හේතුව හංග වෙච්ච ගමන් ඒ සියල්ල, ඒ ධර්මතා නිරුද්ධ වෙනවා.

එහෙම නම් මෙන් මෙතනයි නිවන තියෙන්නේ. හේතු හංග කිරීම තුළ. හේතුව හංග කරන්න නම්, අපි හේතුව මොකක්ද කියලා දකින්න ඕනෑ. හේතුව තමයි අවිජ්ජාව. එහෙනම් අවිජ්ජාව කුමක් ද කියලා අවබෝධ කරගත්තට පස්සේ පුළුවන්කම ලැබෙනවා අවිජ්ජාවෙන් මිදෙන්න. “දුකඛ අඤ්ඤාණං දුකඛසමුදයෙ අඤ්ඤාණං දුකඛනිරොධෙ අඤ්ඤාණං දුකඛනිරොධගාමිනියා පටිපද්‍ය අඤ්ඤාණං අයං වුවච්චි අවිජ්ජා”- දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය අවබෝධ නොවීම, දුක්ඛ සමුදය ආර්ය සත්‍යය අවබෝධ නොවීම, දුක්ඛ නිරෝධ ආර්ය සත්‍යය අවබෝධ නොවීම, දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිණී පටිපදා ආර්ය සත්‍යය අවබෝධ නොවීම කියන මෙන් මේ චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ නොවීම තමයි අවිජ්ජාව කියන්නේ. එහෙම නම් දැන් අවිජ්ජාව මොකක්ද කියලා අපි දැන ගත්තා. චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ නොමැතිකම නම් අවිජ්ජාව කියන්නේ, දැන් අපි බලනවා දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය යනාදී වශයෙන් මේ පෙන්වන්නා වූ ‘චතුරාර්ය සත්‍යය’ කියන්නේ මොකක්ද කියලා.

මේ චතුරාර්ය සත්‍යය මොකක්ද කියලා දකින කොට තමයි, අන්න අර සියුම් විකෘතිය එන්නේ. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නා වූ, ලෝකෝත්තර අර්ථය, යට යන්නේ ඔන්න ඔතනදි. මුල වරද්ද ගත්තට පස්සේ, මාර්ගය එතනින් එහාට ඔක්කොම වැරදියි. මුල වැරද්දුවාම ආයේ එතැනින් එහාට නිවන් දකින්න හම්බ වෙන්නේ නෑ. මොකද? අවිජ්ජාව දුරු වෙන්නේ නෑ. අවිජ්ජාව දුරු වුණොත්,

“අවිජ්ජා නිරොධෝ සංඛාර නිරොධා” කියලා රාග, ද්වේෂ, මෝහ වේතනා උපදින එක නතර වෙන්න ගන්නවා. එකපාරටම නෙමෙයි. ක්‍රමානුකූලව, පියවරෙන් පියවර. එහෙම නම් මේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ නිරුද්ධ වීම එක සැරේ සිද්ධ කරන්න පුළුවන් දෙයක් නෙවෙයි. ධර්මාවබෝධය ලැබුවත් ඒක එක සැරේ සිද්ධ වෙන්නේ නැහැ. “මෙන්න මේ හේතු ඇති කල්හි මෙසේ සිද්ධ වෙනවා. මෙන්න මේ හේතු නිරුද්ධ කල්හි මෙසේ නිරුද්ධ වෙනවා” කියන මේ මූල න්‍යාය ධර්මය අවබෝධ කර ගැනීමටයි, සෝවාන් ඵලයට පත්වුණා කියලා කියන්නේ. එහෙනම් තථාගතයන් වහන්සේගේ මේ සුවාසු දහසක් වූ ශ්‍රී සද්ධර්මය, මේ පරම නිර්මල ධර්මය, පදනම් වෙන්නේ එක න්‍යායක් මත. ඒ න්‍යාය තමයි “පටිච්චසමුප්පාදය”⁰⁵ මෙන්න පටිච්චසමුප්පාද න්‍යාය. මේ මුළු සමස්ත ධර්මස්කන්ධයම මේ න්‍යායට යටත්. මොකක්ද මේ න්‍යාය?

“ඉති ඉමසමිං සති ඉදං හොති, ඉමසසුපපාද ඉදං උපපජ්ජති.

ඉමසමිං අසති ඉදං න හොති, ඉමසස නිරොධා ඉදං නිරුජ්ජධති”⁰⁶

“මේ හේතු ඇති කල්හි මෙසේ වේ. මේ හේතු උපන් කල්හි මෙය උපදී. මේ හේතු නොමැති කල්හි මෙසේ නොවේ. මෙය නූපන් කල්හි මෙය නූපදී” කියන මේ න්‍යාය ධර්මය, හේතුවල න්‍යාය ධර්මය හෙවත් පටිච්චසමුප්පාද න්‍යාය. මේ න්‍යායට යටත් සියලු ධර්මතා. සංසාරත්, නිවනත් මෙතනම තියෙනවා. එහෙනම් අපිට මේ න්‍යාය තමයි අපි අවබෝධ කරගන්න ඕනෑ. මේ න්‍යාය අවබෝධ කරගත්තට පස්සෙයි, කෙනෙක්ට නිවන් මග පේන්නේ.

එහෙම නම් සෝවාන් ඵලය කියන්නේ මේ න්‍යාය අවබෝධ කරගැනීමයි. න්‍යාය අවබෝධ කර ගත්තා මිසක්, න්‍යාය තුළ ගමන් කරලා, එහෙම නැත්නම් එය අනුගමනය කරලා, කෙලෙස් නිවාගත්ත තත්වයට නෙවෙයි සෝවාන් කියන්නේ. සෝවාන් පුද්ගලයා කියන්නේ කෙලෙස් සහිත කෙනෙක්. එයාගෙ දුරුවෙන්නේ සක්කාය දිට්ඨි, විච්චිච්ඡා, සීලබ්බත පරාමාස කියන මූල සංයෝජන තුන විතරයි. මූලික න්‍යාය අවබෝධ වුණා නම් යමෙක්ට, ඔවුන් සියලු දෙනා සෝවාන්. ඔවුන් සියලු දෙනා දැනගන්නවා, නිවනට පත් වෙන්නේ මෙසේයි. “රාග, ද්වේෂ, මෝහ නිරුද්ධ වෙන්නේ මෙසේයි” කියන න්‍යාය ධර්මය අවබෝධ වුණා නම්, ඒ සියලු දෙනා සෝවාන්. එහෙනම් ඒකට මොකක්ද කරන්න ඕනෑ. ඒකට කරන්න ඕනෑ මෙන්න මේ උතුම් වූ චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධ කර ගැනීම. එහෙම නම් ඒ චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ වුණාම, එතන අර කියන හේතුවල ධර්මය ඇතුළත්.

“ඉති ඉමසමිං සති ඉදං හොති, ඉමසසුපපාද ඉදං උපපජ්ජති”- කියන අනුලෝම න්‍යායට ඇතුළත් දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යයත්, දුක්ඛ සමුදය ආර්ය සත්‍යයත්. “ඉමසමිං අසති ඉදං න හොති, ඉමසස නිරොධා ඉදං නිරුජ්ජධති”- කියන ප්‍රතිලෝම න්‍යායට ඇතුළත්, දුක්ඛ නිරෝධ ආර්ය සත්‍යයත්, දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිණී පටිපදා ආර්ය සත්‍යයත් කියන සත්‍යය දෙක.

එහෙනම් චතුරාර්ය සත්‍යයෙන්, මුල් සත්‍යය දෙක, “අනුලෝම සත්‍යය.” දෙවන සත්‍යය දෙක, “ප්‍රතිලෝම සත්‍යය.” මුල් සත්‍යය දෙකෙන් සසරත්, සසර උපදින ආකාරයත් පෙන්වනවා. දෙවන සත්‍යය දෙකෙන් සසර නිරුද්ධ වීමත්, ඒ නිරුද්ධ වන මාර්ගයත් පෙන්වා දෙනවා.

එහෙම නම් ඔය කියන න්‍යාය ධර්මය අවබෝධ වුණොත්, අන්න ඒ සියලුම දෙනාට සෝවාන් ඵලයට පත්වෙලා, මේ භයානක සංසාර දුකෙන් සදහටම අනමුදවන්නා වූ උත්තරීතර නිර්වාණ මාර්ගයට පැමිණෙන්නටත්, ඒ වගේම සතර අපායෙන් නිදහස් වෙලා, මේ ජීවිතයේදීම සියලු කෙලෙස් නැසුණේ නැතොත්, සුගතිගාමී වෙලා, ක්‍රමානුකූලව ඒ නිවන් මග වඩා, පූර්ණ කරගන්නටත් ඒ අවශ්‍ය කරන ‘නියත සම්බෝධි පරායණය’ හෙවත් “නිවන් මගට පැමිණීම” සිද්ධ වෙනවා. එහෙම නම්, නිවන් අවබෝධය යනු විත්ත සංතානයේ පවතින්නා වූ මේ අනවබෝධය දුරු වෙලා, අවබෝධයට පත් වෙන්න පටන් ගන්නා වූ පළමුවෙනි ලක්ෂ්‍යය. ඒ ලක්ෂ්‍යය තමයි “සෝවාන් ඵලය” කියලා කියන්නේ. එතෙක්ට එන මාර්ගයක් තියෙනවා.

දැන් මේ බණ අහන පින්වතුන් බොහෝ දෙනා, ක්‍රමානුකූලව මේ ධර්මය සොයාගෙන, කල්‍යාණ මිත්‍රයන් ඇසුරු කරමින්, කුමක් ද ධර්මය? කුමක් ද පටිච්චසමුප්පාදය? කුමක් ද චතුරාර්ය සත්‍යය? කුමක් ද ත්‍රිලක්ෂණය? කුමක් ද නිවන් මග? යනාදී වශයෙන් ප්‍රශ්න කරමින් ක්‍රමානුකූලව එන මාර්ගයක් තියෙනවා. ඒ තමයි “සෝවාන් මාර්ගය”. එහෙම ඇවිල්ලා, යම් දවසක, උතුම් වූ ශ්‍රී සද්ධර්මය අසා අවබෝධ කරනවා. යම් මොහොතකදී අවබෝධ වෙනවා. කාටවත් මෙන්න මේ මොහොතේ දී තමයි අවබෝධ වුණේ කියලා, හරියටම කාලපරාසයක් දක්වන්න බෑ, ඒ තරම්ම ඒක සියුම් විත්තක්ෂණ කාලපරාසයක සිද්ධ වෙන දෙයක්. ඒ නිසා ඒක ඒ මොහොතේදී දැන ගන්න බැහැ. කෙනෙක්ගේ විත්ත සන්තානයේ යම්කිසි වෙනසක් හටගන්නවා, පරිවර්තනයක්. හිතන විදිහ වෙනස් වෙනවා. ඊට පස්සේ ඊට අනුකූල විදිහට ජීවන ප්‍රතිපදාව හැඩ ගැහෙන්න ගන්නවා. ඒකට තමයි, “ලෝකෝත්තර ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය” කියන්නේ.

එහෙනම් මේ උතුම් චතුරාර්ය සත්‍යය, තමයි අවබෝධ කරගන්න ඕනෑ. මෙන්න මෙතනදී තමයි ධර්ම විකෘතිය එන්නේ. දැන් අද ළංකාවෙන්, ලෝකයෙන් බොහෝ දෙනා ධර්මය විකෘති කළා, විකෘති වුණා කිය කියා ගිහියන්ටත්, පැවිද්දන්ටත්, විවිධාකාර නිග්‍රහ කරනවා. වෝදනා කරනවා. අපවාද කරනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ධර්මය කවුද විකෘති කළේ? කෙසේද විකෘති වුණේ කියලා විමර්ශණාත්මක බුද්ධියෙන් බලන්න ඕනෑ. තව කෙනෙක්ට වෝදනා කර කර හිටියට හරියන්නේ නෑ. විකෘතිය හඳුනනවා නම් ප්‍රකෘතියත් දැන ගෙන ඉන්න ඕනෑ. යමක විකෘතිය මේකයි කියලා කියන්න පුළුවන් වෙන්නේ, ප්‍රකෘතිය දන්න කෙනෙක්ට. එහෙනම් මේ ධර්මය විකෘති වුණා කියලා කෑ කොස්සන් ගහන පිරිසට පුළුවන් වෙන්න ඕනෑ, ප්‍රකෘතිය මේකයි කියලා පෙන්වා දෙන්න. ප්‍රකෘතිය කුමක් ද කියලා පෙන්වා දෙන්න පුළුවන් නම් ඒකාන්තයෙන්ම එතන නිවන් මග

පවතිනවා. ප්‍රකෘතිය කුමක් ද කියලා දන්නෙත් නැති පිරිසට විකෘතිය කුමක් ද කියලා හඳුනාගන්න පුළුවන් කමකුත් නෑ. වචන හරඹ විතරයි කරන්නේ. එහෙම නම් ප්‍රකෘතියයි, විකෘතියයි, ඉස්සෙල්ලා තේරුම් ගන්න ඕනෑ. කුමක් ද විකෘතිය? කුමක් ද ප්‍රකෘතිය?

"යො නිරුක්තිං නජානාති
ජානාති පිටකත්තයං
පදෙ පදෙ විකංකෙයා
වනෙ අන්ධ ගජො විය"

අන්ධ ඇතෙක් කැලේ යනවා නම්, එයාගේ ඇස් දෙක ජේන්නේ නැති නිසාම, එයාට පාර හොයා ගන්න බෑ. ගස් වලත් වදිනවා. ගල් වලත් වදිනවා. ප්‍රපාත වලටත් වැටෙනවා. වළ ගොඩැලි වල වදිනවා. වැටෙනවා. පෙරළි පෙරළි යන්නේ. මොකද පාර හොයා ගන්න බෑ. ඇස් දෙක ජේන්නේ නැති නිසා. ඒ අන්ධ ඇතා ඒ කැලේ යනවා වගේ තමයි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මයේ, පද වල තියෙන ලෝකෝත්තර අර්ථයන්, නිරුක්ති අර්ථයන් දන්නේ නැත්නම්. නිරුක්ති කියන්නේ ලෝකෝත්තර අර්ථයන් යම් පදයක. ඒ ලෝකෝත්තර අර්ථය දන්නේ නැත්නම් මොකද වෙන්නේ? පදේ අර්ථය තමයි ගන්නේ. මොකක්ද කියලා මං පැහැදිලි කරලා දෙනවා. උදාහරණයක් කිව්වොත්, ගින්දර කියලා ලෝක සම්මතයේ වචනයක් තියෙනවා. භාවිතයක් තියෙනවා. ලෝකේ ඕනෑම රටක, ගින්දර කියන වචනට විවිධාකාර භාෂා වලින් ඒ සංඥාකෘත, සංඥා කාරක තියෙනවා. ඊට අනුකූලව ඒ වචනේ කිව්වහම අපිට යම්කිසි දෙයක් ගම්‍යමාන වෙනවා. ගින්දර කියන සම්මුතික පදාර්ථය වශයෙන් දකින්නා වූ තේජෝ ධාතුව, ගින්දර. දැන් ඕකට ගින්දර කියනවා ලෝක සම්මතයේ. අන්න පදයේ අර්ථය. හැබැයි බුදුපියාණන් වහන්සේ කුමකටද ගින්දර කියන්නේ?

"තයොමෙ, හිකඛවෙ, අග්ගී - රාගග්ගී, දෙසග්ගී, මොහග්ගී"

"මහණ, ගින්දර තුනක් තියෙනවා. රාග ගින්දර, ද්වේෂ, ගින්දර, මෝහ ගින්දර" අන්න භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පනවන ගින්දර. දැන් එහෙම නම් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, ශ්‍රී සද්ධර්මයේ කොතනක හරි, "මහණ, ගින්දර" කියලා සදහන් කළා නම්, දැන් අපි හිතුවට හරි යනවද මේ ලිපේ ගින්දර ගැනයි මේ කිව්වේ කියලා. එහෙම හිතන්නේ ඇයි? අර ලෝකෝත්තර අර්ථය දන්නේ නැති නිසා. එතකොට අපි පද අර්ථයෙන් ගන්නවා. ඉතින් එදාට ලිපේ ගින්දරින්, හිතේ ගින්දර නිවා ගන්න පෙළඹෙන්නේ කෙනෙක්. ලිපේ ගින්දරනෙ දකින්නේ. ඔහු ලිපේ ගින්දර නිවා ගන්නේ. හිතේ ගින්දර නිවා ගන්න දක්ෂ වෙන්නේ නෑ. කිව්ව දේ තේරුණේ නෑනේ.

අර තියෙන්නේ අපේ, ධර්මයේ සදහන් වෙන්නාවූ අපූරු කථාවක්. එක්තරා දවසක අසිරිමත් වූ ඒ මහා සාස්තෘවරයාණන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේගේ මේ ඉන්න අනුගාමිකයන්ගේ තරම බලා ගන්නත් එක්ක මොකද,

“පඤ්ඤාවනෝ අයං ධම්මො නායං ධම්මො උපපඤ්ඤස්ස”

මේ ධර්මය ප්‍රඥාවන්තයන්ට මිසක්, දුෂ්ප්‍රාඥයන්ට නෙවෙයිනේ. ඉතින් දුෂ්ප්‍රාඥයන් ඉන්නවද මෙනන, ප්‍රඥාවන්තයෝ ඉන්නවද මෙනන, කියලා තෝරා බේරා ගන්න උන්වහන්සේ එක්තරා දවසක කිව්වා ‘මහණ, අද හවස විශාල වැස්සක් වහිනවා. සියලු දෙනා හොඳට නිරුවතින් නා ගනිල්ලා’ කියලා. දැන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, ඒ වචන ටික, ඒ විදිහටම දේශනා කරනම, ඒ පද වල අර්ථයක් තියෙනවා. හවසට ලොකු වැස්සක් වහිනවා, නිරුවතින් නාන්න ඕනේ. අන්න පදවල අර්ථය. ඔය දහම් ව්‍යාකරණය උන්වහන්සේ ඉදිරිපත් කළහම, මෙනන ඉන්න ප්‍රඥාවන්ත පිරිස තේරුම් ගත්තා, මේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ මේකයි. ‘අද හවසට ලොකු දහම් වැස්සක් වහිනවා. වස්සවනවා, උන්වහන්සේ. ඒ අසිරිමත් වූ මහා මේසය. කෙලෙස් ගින්නට මහා මේසයක් වූ අසිරිමත් වූ බුදුපියාණන් වහන්සේ, මහා වැස්සක් වස්සවනවා. ලෝක සත්වයාගේ මේ කෙලෙස් ගින්දර, දුක් ගින්දර නිවා දමන්න. එහෙනම් නිරුවත් වෙන්න කිව්වේ මොකක්ද?

අපි හිතට ඇඳුම් අන්දලා තියෙනවා. තණ්හා, දිට්ඨි, මාන. කෙනෙක් පඤ්ඤාකාමයන් කෙරෙහි පවතින්නා වූ, ආස්වාදය පිළිබඳව පවතින්නා වූ තෘෂ්ණාවෙන් ඇන්දිලා ඉන්නවා. අන්දලා ඉන්නවා. ඔබට පේනවා ඇති විවිධාකාර ලෝකේ මාධ්‍ය වල ගොනාට අන්දන්නේ. එක එක ඒවා පෙන්වලා, මෙන්න රසයි, ගුණයි, නැත්නම් මෙන්න ඇහැ පිනවපල්ලා. කන පිනවපල්ලා. නාසය, දිව, ශරීරය, මනස, මෙන්න මේ විදිහට පිනවපල්ලා. මෙන්න මේවායිනුත් හොඳට උඹලට පිනවන්න පුළුවන් කියලා, ඔවා ඔක්කෝගෙන්ම කරන්නේ, ගොනාට අන්දන එක. ඒ තමයි තණ්හාවෙන් අන්දන එක.

ටීවි එක බලාගෙන ඉන්න තරුණ පිරිස් එහෙම අන්දන්න පුළුවන්, කාමය පිළිබඳ විවිධාකාර දෘෂ්ටි වලින්, බලාපොරොත්තු වලින්, ආසාවන්ගෙන්, ගොනාට අන්දවන්න පුළුවන්. එතකොට තණ්හාවෙන් එහෙනම් අපි ඇන්දිලා ඉන්නේ. දැන් මේ වෙලාවේ වුණත් ඔබගේ සමහර විට පවුලේම, ගෙදර ඉන්න කෙනෙක්ටත් කියන්න පුළුවන්, ‘වරෙන්, පුතේ, දුවේ බණ අහන්න’ කියලා. තරුණ පිරිස් වල තරුණ ළමයින්ට. ‘අනේ මට බෑ’ කියලා කියන්න පුළුවන්. අන්න එයාගේ හිත ඇඳගෙන ඉන්නේ, තෘෂ්ණාවෙන්. ඒ කියන්නේ කාමය පිළිබඳ ආසාවන්ගෙන් ඇඳගෙන. ඒ නිසා ධර්මය එපා. කාමය කියන කණ්ණාඩි දෙක දාගත්තා, ඇස් දෙකට. දැන් පේන්නේ කාම ලෝකයක්. දැන් පේන්නෑ ඇත්ත. අන්න තණ්හාවෙන් එයා ඇඳගෙන. අන්දලා එයාව, එයා ගොනාට ඇඳලා ඉන්නේ. දැන් කාමයෙන් ඇඳගත්තහම, කාමයෙන් හිත ඔද්දල් වුණාම, කාමය කෙරෙහි තියෙන තෘෂ්ණාවෙන් හිත රෝගී වුණාම, ඔත්පල වුණාම, ඒ අයට ශ්‍රී සද්ධර්මය ඇහෙන්නෙත් නෑ. ඇහුණට තේරෙන්නෙත් නෑ. ලෙඩෙක් ගාවට ගිහිල්ලා අපි බණ කියනවා. කෙඳිරි ගගා ඉන්නේ මැෂින් වලටත් හයි කරලා. ඔතෙන්නට ගිහිල්ලා ඔය මිනිහට බණ කිව්වට ඇහෙන්නේ නෑ. ඊට වැඩිය අර වේදනාව ලොකුයි. ඒ

වගේම මේ කාමය පිළිබඳව දැඩි තෘෂ්ණාවෙන් පෙළෙන ලෝක සත්වයාටත්, ඒ කාමයෙන් හට ගන්නා වූ සැප වින්දනය, ඒ මිහිරි වේදනාව හරි සැපක් කියලා හිතාගෙන, ඒකෙන් කෙඳිරි ගගා ඉන්නවා. ඒ නිසා බණ කියන ටික ඇහෙන්නේ නෑ. එහෙනම් තණ්හාවෙන් යුක්ත කෙනාට, තණ්හාව අධික කෙනාට, තණ්හාවෙන් ඇඳගෙන ඉන්න කෙනාට, ශ්‍රී සද්ධර්මය ඇහෙන්නේ නෑ. ඇහුණට වැඩකුත් නෑ, කනකට ගන්නේත් නෑ.

ඊළඟට, දෘෂ්ටි වලින් යුක්ත පිරිසට මේ ධර්මය ඇහෙන්නේ නැතිව යනවා. දෘෂ්ටි වලින් තොර පිරිස් වෙන්න ඕනෑ ශ්‍රී සද්ධර්මය අහන්න. දැන් මේ වෙලාවේ වුණත්, මේ බණ අහන පිරිස අතරත්, විවිධාකාර දෘෂ්ටි තියෙන්න පුළුවන්. ධර්මය පිළිබඳව, බුදුසසුන පිළිබඳව. මේ දෘෂ්ටිම තමන්ට අවහිරයක් වෙනවා, ශ්‍රී සද්ධර්මය අවබෝධ කර ගන්න. අපි ඉපදුණේ මේ මනුස්ස ලෝකේ, අනන්ත සංසාරේ අප්‍රමාණ කාලයක් තිස්සේ පාරමිතා පුරලා. අප්‍රමාණ දහදුක් විඳලා. එතකොට එහෙම මේ ශ්‍රී සම්බුද්ධ සාසනේ මනුස්සයෙක් වෙලා, ඥානවන්ත, උත්කෘෂ්ට භවාංග විත්තයක් හෙවත් ත්‍රිභේතුක ප්‍රතිසංධි සිතක් සහිතව ඉපදිලා, පරම නිර්මල ශ්‍රී සද්ධර්මයත් ඇහිලා, ඒ ධර්මය කුමක් ද කියලා අවබෝධ කරගෙන කෙලෙස් නිවා ගන්නට උත්සහ ගන්නේ නැතිව, රටේ, ලෝකේ තියෙන දෘෂ්ටි වලට කොටු වෙලා, කී දෙනෙක් ශ්‍රී සද්ධර්මයෙන් පිට පැනලා ඉන්නවාද? කී දෙනෙක් අනවශ්‍ය දේවල් ගැන භොයනවාද? තමා ගැන සොයන්න. සිත ගැන සොයන්න කිව්වහම, ඒක ගැන භොයන්නේ නැතුව, බුදුපියාණන් වහන්සේ කොහෙද ඉපදුණේ? මෙහෙද? වෙන කොහෙවත්ද? යනාදි වශයෙන් ඔය විදිහට තව කොච්චර දේවල් තියෙනවාද? භොයන්න කිව්ව දේ නෙමෙයි භොයන්නේ. වැරදි ගවේෂණයක් සිද්ධ කරන්නේ ඒ අය. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන ගවේෂණය මොකක්ද?

අරියපරියෙසන සුත්‍රයේ⁰⁷ අන්ත භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

“මහණ, අනන්ත සංසාරයේ ඉඳලා, අනේක ජාතියක ඉඳලා, ඒ පාරමිතා පුරද්දී මහ බෝසතාණන් වහන්සේ මොකක්ද කල්පනා කළේ?”

“මහණ, මේ ආකාරයෙන් දුටුවා, බුදු වන්නට පළමුව” කුමක් ද දැක්කේ?

“සත්වයා ජරාවට පත්වෙනවා දැක්කා. ජරාවට පත්වෙමින්, ඒ කියන්නේ, දුර්වල වෙමින්, දිරලා යමින් ජරාවට පත්වෙන දෙයක්ම සැපයි කියලා, ළං කර ගන්නවා දැක්කා”

“මහණ, සත්වයා ව්‍යාධියට පැමිණෙනවා දැක්කා. ව්‍යාධියට පැමිණෙමින්, ලෙඩ දුක් වලින් අනන්ත පෙළි පෙළි, ලෙඩ දුක්ම ළං කර ගත්තා, ලෙඩ දුක් ඇති දේවල්ම ළං කර ගත්තා සැපයි කියලා”

“මහණ, අනන්ත ජාතියක ඉඳලා සත්වයා, මරණයෙන් දුක් වින්දා. මරණයෙන් පීඩාවට, පෙළීමට, දුකට පත්වුණා. ව්‍යසනයට, වැනසීමට පත්වුණා. මහණ,

මරණයෙන් වැනසී වැනසී, මරණය ඇති දේම, මරණය ළඟා කරලා දෙන දේම, සැපයී කියලා මේ ලෝක සත්වයා ළං කර ගත්තා. මහණ, ඒකයි අනාර්යය පර්යේෂණය. ඒ කිව්වේ මහණ, ඒක තමයි සුද්ද සිංහලෙන් කිව්වොත්, මෝඩයන්ගේ පර්යේෂණය. මොකක්ද ඒ?”

ජරාවට පත්වෙන මිනිහා, ජරාවට පත්වෙන දෙයක්ම හොයනවා. ලෙඩ වෙන මිනිහා, ලෙඩ වෙන දෙයක්ම හොයනවා. මරණයට පත්වෙන මිනිහා, මරණයට පත්වෙන දෙයක්ම හොයනවා. ඒ තමයි, ලෝකේ ඇඳුනායන්ගේ හැටි. එහෙනම් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා,

“ඒක නෙමෙයි මහණ, ක්‍රමය. ඒක නෙමෙයි මහණ, පර්යේෂණය”. “මහණ, මොකක්ද ආර්ය පර්යේෂණය?”

“මහණ, බෝසතාණන් වහන්සේ බුදුවන්නට පළමුව, මෙසේ සෙව්වා. මේ ජරාවට පත්වන්නා වූ ධර්මතාවන්ගෙන් අත මිදෙන්නේ කෙසේද? මේ ජරාවෙන් අත මිදෙන්නේ කෙසේද? මහණ, ජරාවට පත්වෙමින් ජරාවට පත්නොවන්නා වූ ක්‍රමයක් සෙව්වා”

“මහණ, මේ ව්‍යාධියට පත්වෙන මා කල්පනා කළා. කෙසේද මේ ව්‍යාධියෙන් අත මිදෙන්නේ? මහණ, ව්‍යාධියට පත් වෙමින්, ව්‍යාධි ධර්මයන්ගෙන් අත මිදෙන්නේ කෙසේද කියලා ගවේෂණය කළා”.

“මහණ, මරණයට පත්වෙමින්ම, මැරී මැරී දහස් වර ඉපදෙමින්, මරණය කෙසේද ජය ගන්නේ? අමරණීය වන්නේ කෙසේද කියලා ගවේෂණය කළා. මහණ, මරණ ධර්මතා ඉක්මවන්නේ කෙසේද කියලා ගවේෂණය කළා”

අන්ත ආර්ය පර්යේෂණය. ඔව්වරයි ගවේෂණය කරන්න තියෙන්නේ. මේ ලෝකේ තියෙන පලහිලවී ගැන හොය හොයා ඉන්න එක නෙමෙයි කරන්න තියෙන්නේ. මේ ලැබීවිච වටිනා මනුෂ්‍ය හවේ,

“අත්තානං තේ ගවෙසසු කිං නිරුථං විහඤ්ඤසී”

අසිරිමත් වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කියන්නේ, මේ විශ්වය හා සමාන අවබෝධයකට. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය කියන්නේ, සියල්ල අවබෝධ කරලා දේශනා කළා වූ ධර්මයක්. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය කියන්නේ, බුදුපියාණන් වහන්සේගේ අනන්ත වූ අසමසම වූ අවබෝධයට. ඒ අසිරිමත් වූ මහා ප්‍රඥාවෙන්, සියල්ල අවබෝධ කරලා, යමක් උන්වහන්සේ අනුදැන වදාරන්නේද, එය හිස මුදුනෙන් ඒ ආකාරයෙන්ම පිළිගත යුතුයි, ඒ බුද්ධ වචනයට උඩින් නොයා යුතුයි. ඒ බුද්ධ වචනයටම අනුගත විය යුතුයි. එතනින් එහාට ගිහිල්ලා කවුරුහරි තමන්ට හිතමතේ වැඩ කරන්න ගියොත්, ඒකාත්තයෙන්ම ඒ හිස් පුරුෂයා, මේ ශ්‍රී සද්ධර්මය අහිමි කර ගන්නවා. මේ සම්බුද්ධ සාසනයත් අහිමි කර ගන්නවා. තමාටත් අහිමි කර ගන්නවා. තවත්

විශාල පිරිසකටත් අහිමි කරලා තමයි නතර වෙන්නේ. ඇයි ඒ? හොයන්න කිව්ව දේ නෙමෙයි හොයන්නේ.

“අත්තානංතේ ගවෙසසු”-තමා ගැන සොයන්න. “කිං නිරසං විහඤ්ඤසි”-ඇයි වැඩකට නැති දේවල් වලට වෙහෙසෙන්නේ? නිරර්ථක දේවල් වලට වෙහෙසෙන්නේ?

**“න සන්ති පුත්තා තාණාය, න ඥානිං නාපි බන්ධවා
අත්තකෙනාධිපත්තසස, නතථී ඤාතීසු තාණත”⁰⁸**

“සංතානයෙන් බිහිකරපු, තමන්ගේ කුසයෙන් බිහිකරපු, තමන්ගේ ලේ ධාතුවෙන් බිහිකරපු, දරුවන්ගෙන්වත් තොපට කුමන පිළිසරණක්ද?” “න ඥානිං නාපි බන්ධවා”-ඥාතීන්ට නුඹලාව රැක ගත නොහැක. “අත්තකෙනාධිපත්තසස”- මරණයෙන් කෙළවර වන ජීවිතයකට, “නතථී ඤාතීසු තාණතා”-ඥාතීන්ට රැකවරණයක් දිය නොහැක. “අත්තා හි අත්තනො නාටො, කො හි නාටො පරො සියා”-තමන්ගේ පිහිට තමාමයි.

එහෙනම් ඉස්සෙල්ලාම කරන්න ඕනෑ, අන්න ඒ පිහිට හදා ගන්න. ඒ ගවේෂණය කරන්නේ නැතිව, ලෝකයේ තියෙන ගවේෂණ කර කර හිටියොත්, ඔබ දන්නේම නැතුව වෙලාවක “හොග්” ගාලා පණ ටික යයි. ඊට පස්සේ ඔක්කොම ඉවරයි. ගවේෂණෙන් ඉවරයි. සම්බුද්ධ සාසනෙන් ඉවරයි. ආයේ සංසාරට වැටිලා, අනන්ත කාලයක් දුක් විඳින්න වෙන්න පුළුවන්, මේ අවස්ථාව නැවත උදා කර ගන්න. ඒ නිසා නිරර්ථක හැම දේම අත්හැරලා දන්න. එක දෙයයි අධ්‍යයනය කරන්න ඕනෑ, එක දෙයයි ගවේෂණය කරන්න ඕනෑ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ උත්තරීතර බුද්ධ වචනට අනුව, සිත පිළිබදව ගවේෂණය කරන්න. අසිරිමත් වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ලෝකෙට පහළ වෙලා, දේශනා කරන්නේ එක දෙයයි. “සචිත්තපරියොදපනං”- සිත පිළිබඳ සොයවු. ඒ තුච්ඡ නින්දිත සිත දමනය කරවු. එතකොට නිවනට පත්වෙනවා. එව්වරයි දේශනා කළේ.

**“දුන්නිග්ගහස්ස ලහුනො යසුකාමනිපාතිනො
චිත්තස්ස දමටො සාධු චිත්තං දන්තං සුඛාවහ”⁰⁹
“සුදුද්දසං සුනිපුනං යසුකාමනිපාතිනං
චිත්තං රක්ඛෙඨ මෙධාවී චිත්තං ගුත්තං සුඛාවහං”¹⁰**

දඩුවමින් භය කරන්න බැරි, භය කරලා බිය වද්දන්න බැරි, බිය කරලා වරදින් මුදවන්න බැරි, මේ තුච්ඡ නින්දිත සිත, “යසුකාමනිපාතිනො”- කාමය දිහාවටමයි පතිත වෙලා ඉන්නේ, වැටිලා ඉන්නේ, හැරිලා ඉන්නේ, නැඹුරු වෙලා ඉන්නේ. “චිත්තං රක්ඛෙඨ මෙධාවී”- අන්න ඒ සිත රකිනවා කවුද මෙධාවී. පණ්ඩිතයෝ. ඥානවන්තයෝ. කොහොමද? “චිත්තං ගුත්තං සුඛාවහං”- ඒ සිතේ දොරටු අවහිර කරලා. සංවර කරලා. ඒ දොරටු වල ප්‍රඥාව නැමති මුරකාරයා තබලා. ඇහැ, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස හෙවත් වක්ඛුද්වාර, සෝතද්වාර, ඝානද්වාර, ජීවිහාද්වාර, කායද්වාර, මනෝද්වාර කියන ද්වාර සුරකිනවා, ප්‍රඥාවෙන්. සංවර

කරනවා, කියනවා ඒකට. එහෙම නම් අන්න ඒ දමනයට පත්වෙච්ච කෙනා, ඒ සිතේ දොරටු ප්‍රඥාවෙන් මුරකරන කෙනා, සංවර කරන කෙනා, සැපයට පත්වෙනවා. එහෙනම් එච්චරයි කරන්න තියෙන්නේ. ඔබ සැපය බලාපොරොත්තු වෙනවානම්, ඒකයි කරන්න තියෙන්නේ. ඒ වගේම තමයි, කෙනෙක්ට හිතෙනවා නම්, මම විතරක් තනියෙන් නිවන් දැකලා හරියන්නේ නෑ, තව ලෝක සත්වයාටත් පිහිට වෙන්න ඕනෑ කියලා, ඔව්, ඉස්සෙල්ලා ඔබේ කෙලෙස් නිවා ගන්න. කෙලෙස් නිවන ගමන්, යමෙක්ට පුළුවන් හැකියාවක් තියෙනම්, උපකාර කරන්න. හැබැයි ඉස්සෙල්ලා ඔබ ඒ වැඩේ කරන්න ඕනෑ. මොකද ශ්‍රී සම්බුද්ධ සාසනය ආරක්ෂා වෙන්නේ මේ සාසනය තුළ ප්‍රතිඵල ලද, බුද්ධ ශ්‍රාවකයන් බිහිවෙන තරමට. මාර්ග ඵලලාභීන් බහුල වෙන තරමටයි, මේ ශ්‍රී සම්බුද්ධ සාසනය ආරක්ෂා වෙන්නේ, පවතින්නේ, බබළන්නේ.

එහෙනම් සත්‍යය වශයෙන්ම ඔබට මේ උත්තරීතර සම්මා සම්බුද්ධ සාසනය ආරක්ෂා කරන්න ඕනෑ නම්, අති උත්තරීතර භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පරම නිර්මල ශ්‍රී සද්ධර්මය අසා අවබෝධ කරගෙන, ඒ විදිහටම කටයුතු කරන්න, ඊට අනුගතව ජීවත් වෙන්න. අප්‍රමාදීව තමන්ට, තමන්ගේ නෑණ පමණින් ඒ කෙලෙස් නිවා ගෙන, ඒ උතුම් නිවන් මග වඩන්න. ඊට වඩා දෙයක් කරන්න අවශ්‍ය නෑ ඔබ. එතකොට සාසනය රැකෙනවා. සාසනය රකින්න කියලා, කඩු, පොලු, කිනිසි අතට අරගෙන, අන්‍ය ජාතිකයන්ව නසලා, එහෙමත් නැත්නම් මෙහෙ තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ඉපදුණේ, නැත්නම් අරහෙ තමයි ඉපදුණේ කියලා, විවිධාකාර තර්කවාද නගලා, ගහ මරා ගෙන, එකිනෙකා නසාගෙන, ධර්මය විකෘති කලා කිය කිය, තව පිරිසකට අපවාද කරමින්, ගහ මරා ගනිමින්, අරගල කරමින්, රකින සම්බුද්ධ සාසනය මොකක්ද කියන්න. මොකක්ද සාසනය කියන්නේ? සම්බුද්ධ සාසනය කියලා කිව්ව ගමන්, මිනිසුන්ගේ ඔප්වේ මැවෙන්නේ, ලොකු පන්සල්, වෙහෙර විහාරස්ථාන, චෛත්‍යය, ගොඩනැගිලි, ඕවා තමයි. ඕවද සාසනය කියන්නේ? මෙන්න සාසනය.

“සබ්බපාපස්ස අකරණං”¹¹-සියලු පාපයන්ගෙන් නිදහස් වෙන්න ඕනෑ. මිදෙන්න ඕනෑ. වළකින්න ඕනෑ. “කුසලස්ස උපසම්පද” - කුසලය කුමක් ද කියලා අවබෝධ කරගෙන කුසලය වඩන්න ඕනෑ. මොකක්ද කුසලය? අතිශය බෞද්ධයෝ වුණාට. ඉපදිච්ච දවසේ ඉඳලා මේ වෙනකල්ම ‘බෞද්ධයා’, ‘බෞද්ධයා’, කියලා පුරාපේරු කතා කලාට, උදාරම් කිව්වට, කුසලය මොකක්ද කියලා ඇහුවහම, උඩ බිම බලනවා බොහෝ දෙනා. ඒ බෞද්ධයෝ නෙමෙයි. බෞද්ධයා කියන්නේ අවබෝධයකට. බෞද්ධයා කියන්නේ, කුසලය කුමක් ද කියලා අවබෝධ වෙච්ච කෙනා. කුසලයයි, පිනයි දෙකම එකක් කියලත් කියනවා ඇතමුත්. පිනයි කුසලයයි එකමනම්, එහෙම නම් ඉතින් පිං කර කර ඉමුකො. බණ අහන්න ඕනේත් නෑ, ඔය චෛත්‍යය වටේට මල් පහන් පූජා කර කර, චෛත්‍යය පුරවලා, කෙහෙල් කැන් එහෙම චෛත්‍යය වටේට හේත්තු කරලා, චෛත්‍යය මල් වලින් පුරවලා, ඔය දහසක් පූජා කර කර ඉමු, උදේ ඉඳලා රැ වෙනකල්, සාධු කිය කියා.

එතකොට නිවනට පත්වෙයිනේ, පිං කිරීමයි, කුසලයයි කියන්නේ එකක් නම්. පින එකක්. කුසලය තව එකක්. පින කියන්නේ යහපත් වූ කටයුතු සිද්ධ කළහම, හිතේ ඇතිවෙන සතුට.

“ඉධ නන්දනී”, “ඉධ මොදනී”-සිත සතුටු වෙන ස්වාභාවයට, පින කියනවා. කුසලය කියන්නේ කුමක් ද? “චිත්තං සිකඛතී කුසලො”, “චිත්තසස දමථො කුසලො”, “චිත්තසස සංවරො කුසලො”- හිත ශික්ෂණය කිරීම කුසලයයි. හිත දමනය කිරීම කුසලයයි. හිත සංවර කිරීම කුසලයයි. අන්න ඒ දේ කරන්න බැහැ, අසිරිමත් වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය අසා අවබෝධ කරපු බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක්ට හැර වෙන කෙනෙක්ට. හිත පාලනය කිරීම කියන්නේ එකක්. හිත දමනය කිරීම කියන්නේ තව එකක්. හිත පාලනය කරගන්න පුළුවන් ධර්මය දන්නේ නැති අයටත්. හැබැයි හිත දමනය කරන්න බෑ. හිත දමනය කරනවා කියන්නේ, හිතේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ සහමුළුන්ම සිඳලා දාන එකට.

එහෙනම් දැන් මේ, කියාගෙන යන්නේ දෘෂ්ටි ගැන. එකක් විතරයි ඔය පැහැදිලි කළේ. ඔය වගේ විවිධාකාර දෘෂ්ටි තියෙනවා. ඒවා ගැනත්, හික්ෂුන් ගැනත්, හදාගත්ත දෘෂ්ටි තියෙනවා. අර භාමුදුරුවෝ විතරයි ඇත්ත කියන්නේ, අර භාමුදුරුවන්ට විතරයි මේක දේශනා කරන්න පුළුවන්, එක භාමුදුරුවෝ කෙනෙක් වත් නෑ, බුදු භාමුදුරුවෝ නැත්නම්. බුදුපියාණන් වහන්සේටයි ඇත්ත දේශනා කරන්න පුළුවන්. අපිට නෙමෙයි.

ඔබට අවශ්‍ය වෙන්නේ, කුමන හික්ෂුව වුණත්, මේ ලෝකේ බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ කුමක් ද කියලා නිවැරදිව දේශනා කරනවා නම්, අන්න එව්වරයි. තව කියන්න පුළුවන් දෘෂ්ටි විශාල ප්‍රමාණයක් තියෙනවා. එක එක ජාතියේ තම තමන් හදා ගත්ත දෘෂ්ටි නිසාත් නිවන මග හැරිලා යනවා. එහෙම නම් ඒ දෘෂ්ටි වලිනුත් නිදහස් වෙන්න ඕනෑ.

ඊළඟට, මාන. මනිනවා එක එක විදිහට. තමන් ලොකු මිනිහා, අනුන් පොඩි මිනිස්සු තමන් ශ්‍රේෂ්ඨයෙක්. අනිත් අය නිවයි. ඔහොම, එක එක විදිහට මනිනවා. මේ මැනිල්ලත් තමන්ට නිවනට බාධාවක් වෙනවා. මානයෙනුත් පුළුවන් ගොනාට අන්දවන්න කෙනෙක්. ඔය ගොඩක් වෙලාවට සමාජයේ සිද්ධ කරන්නේ, ‘ඔයා ලොකු මිනිහා. ඔයා නැත්නම් බෑ, ඒ වැඩේ කරන්න. කියලා කිව්වහම අර මිනිහා ගොනාට අඳිනවා. දැන් බණ කියන්න ගිහාම වුණත්, එහෙම කියන්න පුළුවන් අපට. “ඔබ වහන්සේ මෙහෙමයි, මෙහෙමයි” කියලා. ඉතින් ඒවට ඇඳගන්න ඕන නෑ.

මොකද මානයෙන් මම කියලා ගන්න හරයක් මේකේ නෑ. එහෙම දෙයක් තිබුණා නම් කමක් නෑ එහෙම කිව්වට. එහෙම දෙයක් නෑනේ. ඉතින් ඒ නිසා මානෙනුත් අන්ධ වෙනවා සමහරු. සමහරු තමන්වත් මනිනවා. අනුන්වත් මනිනවා. එහෙම මැනලා, ‘අපි නම් ඔය භාමුදුරුවන්ගෙන් බණ අහන්නෙ නෑ.’ අන්න මැන්නා. දිට්ඨි, මාන ඒ දෙකම එකට එනවා. දැන් අර කොසොල් රජතුමා පිළිබඳ කතාවක්

එන්නේ, බුදුපියාණන් වහන්සේ බුද්ධත්වයට පත්වෙලා, ඒ අලුතම ධර්මය දේශනා කරන කොට, උන්වහන්සේගේ වයස අවුරුදු 37 ක් 38 ක් විතර වන කාලේ, කොසොල් රජතුමා ඇවිල්ලා කියනවා,

‘ස්වාමීනී, ඔබ වහන්සේට වඩා වයසින් මුහුකුරා ගිය, පරිණත බ්‍රාහ්මණයෝ, සාස්තාවරු ඉන්නවා ලෝකයේ. එහෙම අය ඉන්න කොට, ඔබ වහන්සේ වගේ තරුණ උත්තමයෙක් මේ ශ්‍රී සද්ධර්මය, විමුක්තිය දේශනා කරන කොට, මිනිස්සු ඒක එක පාරටම පිළිගන්නේ නෑ’ කියලා. තව විවිධාකාර ඒ වගේ කතා කියනවා. අන්න එතකොට තමයි අර භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළේ, “ ගිනිදර, හික්ෂුව, ඊළඟට රාජ කුමාරයා සහ සර්පයා”-කියන මේ හතර දෙනා කුඩා කියලා සලකන්න එපා. කුඩා කියලා අවතක්සේරු කරන්න එපා, හරි භයානකයි” කියලා

ඉතින් මෙන්න මේ විදිහට මැනීමි කියනවා. ධර්මය දේශනා කරන්න ගිහාමක් බලන්න පුළුවන් භාමුදුරුවන් තරුණද? මහලුද? යනාදි වශයෙන් මනින්න පුළුවන්. මේ වගේ විවිධාකාර මාන නියෙනවා. තමන් ගැනත් අනුන් ගැනත් ඇති කර ගන්නා විවිධ මාන නිසා සමහරු ධර්මය අතහැරලා දානවා, ධර්මයෙන් ඇත් වෙනවා. දැන් එහෙම පිරිස් ඔබේ වටාත් ඇති. ඔබේ ගෙදරමත් ඇති සමහර විට. ඔය කිව්වේ එක්කො තණ්හාවට අහුවෙලා. එක්කො දෘෂ්ටි වලට අහුවෙලා. එක්කො මානයට අහුවෙලා, මේ ශ්‍රී සද්ධර්මය එපා කියන, ශ්‍රී සද්ධර්මයෙන් ඇත් වෙලා වාසය කරන, බොහෝ දෙනා ඔබට මුණගැහෙන්න පුළුවන්, ඔබගේ නිවස තුළම සමහර විට. ඒ වගේම ඥාති, හිත මිත්‍රාදීන්, වශයෙන්.

ඉතින් ඒ නිසා පින්වතුනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එදා දේශනා කළා, “මහණ, මේ හිත නිරුවත් කරගෙන බණ අහපල්ලා.” ඔන්න ඔය කියන තණ්හා, දිට්ඨි, මාන වලින් නිදහස් වෙලා, විවෘත මනසකින් බණ අහන්න. ප්‍රඥාවෙන් ධර්මය අහන්න. ඉස්සෙල්ලා අහන්න, මේ කුමක් ද කියන්නේ කියලා. අහලා, ප්‍රඥාවෙන් විමර්ශනය කරන්න. ඊට පස්සේ නිගමන වලට එන්න.

බණ අහන්නෙත් නැතුව, කුමක් ද කියන්නේ කියලා දන්නේත් නැතුව, විවේචනය කරන්න එපා. එහෙම කරන්නේ අඥානයෝ, මේ ලෝකේ. ඇයි? කුමක් ද කියන්නේ කියලා දන්නෙත් නෑ. කවුරු හරි කියපු දෙයක් අහගෙන, ඔන්න ඔහෝ කියවනවා. එහෙම කියලා අරිය උපවාද කරගෙන, අප්‍රමාණ දුක් ඇති නිරවලටත් ගිහිල්ලා තමයි නතර වෙන්නේ සමහරු. ඒ නිසා ඒ වගේ තත්වයන්ට පත්වෙන්න එපා. බෞද්ධයා කියලා කියන්නේ, විමර්ශන බුද්ධිය ඇති කෙනෙක්ට. විචාරශීලී කෙනෙක්ට. සොයා බලා කටයුතු කරන කෙනෙක්ට. යමක් කියූ පමණින් පිළිගන්නේ නැතුව, න්‍යායාත්මකව ප්‍රඥාවෙන් විමර්ශනය කරලා බලලා, විචාරය කරලා බලලා, පිළිගන්න කෙනෙක්ට. අන්න එහෙම අය විතරයි, නිවනට පත් වෙන්නේ. කියන ඕනෑම දෙයක් පිළිගන්නා ඔලමොට්ටලයෝ, සංසාරෙමයි යන්නේ. ඒ නිසා එතනට එන්න එපා, කිසි කෙනෙක්.

ශ්‍රී සද්ධර්මය භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළේ, උන්වහන්සේගේ අසමසම අවබෝධයෙන්. එතකොට අපි දේශනා කරන්න ඕනෑ උන්වහන්සේගේ අසමසම අවබෝධයේ අර්ථ මතු වෙන විදිහට. එහෙම නැතුව අපට ඕන විදිහට නෙමෙයි. අපිට ඕන විදිහට මේ ධර්මය දේශනා කරන්න ගිය දවසට, අසිරිමත් වූ සම්බුද්ධ සාසනය නසා දමනවා ඒ හිස් පුරුෂයා. කවුරුත් හෝ. ගිහියෙක් වෙන්නත් පුළුවන්, පැවිද්දෙක් වෙන්නත් පුළුවන්. හිතු මත කියන්න හොඳ නෑ. හැම දෙයක්ම තරාගත ධර්මයට අනුගත වෙන්න ඕනෑ. පටිච්ච සමුප්පාදයට අනුගත වෙන්න ඕනෑ.

එදා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ , “මහණ අද හවසට ලොකු වැස්සක් වහිනවා. උඹලා නිරුවත් වෙලා නා ගනිල්ලා” කිව්වහම, දෙපිරිසක් මේක දෙවිදිහකට තේරුම් ගත්තා. එතන හිටිය ඥානවත්ත, ප්‍රඥාවත්ත හික්ෂු පිරිස තේරුම් ගත්තා, මේ කියන්නේ, ‘අද හවසට ලොකු දහම් වැස්සක් වස්සේනවා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ. අපිට මේ තණ්හා, දිට්ඨි, මාන වලින් නිදහස් වෙලා විවෘත පිරිසිදු මනසකින් විවෘත සිතකින් මේ බණ අහන්න කියලයි උන්වහන්සේ මේ දැනුම් දුන්නේ”, කියලා. අනෙක් පිරිස අන්න අර පදයේ අර්ථය දැක්කා. ඥාන අර්ථය නෙවෙයි. ඒ පදය ඉක්මවපු අර්ථයක් එතන තියෙන්නේ. දැන් වැස්සක් වහිනවා කිව්වහම පදයේ අර්ථයක් තියෙනවා. ඒක සම්මුතික වැස්ස. පදාර්ථමය වැස්ස. ඒකෙ ලෝකෝත්තර අර්ථය දහම් වැස්ස.

හෙළවෙන් නානවා නැත්තම් නිරුවතින් නානවා කිව්වහම ඒකෙත් තියෙනවා සම්මුතික අර්ථයක්. ඇඳුම් නැතුව නාන එක. ඒකෙ තියෙනවා ලෝකෝත්තර අර්ථයක්. තණ්හා, දිට්ඨි, මාන කියන මේ හිතට ඇඳුම් අන්දලා තියෙන්නේ. ඒ ඇඳුම් හිතින් ඉවත් කරලා ඒ පිරිසිදු හිතින්, නිරුවත් සිතින් බණ අහන එක. එහෙනම් අන්න අර ලෞකික අර්ථය, නැත්තම් ඒ පදයේ අර්ථය විතරක් ගත්තා අනිත් පිරිස. ඒ අය ඒ වැඩේම කලා. එදා ඇත්තටම හවස ලොකු වැස්සකුත් වැස්සා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, දිවසින් දකින්න ඇති. එසේ වැස්සකුත් වහිනවා කියලා. එනිසා මේ පිරිස කවරෙක්ද, කෙබඳුද, කියලා තේරුම් ගන්න හොඳ අවස්ථාවක් නිසා උන්වහන්සේ එසේ ව්‍යංගාර්ථයෙන් දේශනා කලා ලෝකෝත්තර අර්ථය. ඒ නිසා මොකෝ වුණේ. එක්තරා පිරිසක් එදා හවස ඇත්තටම සිවුරු ගලවලා තියලා, නිගණ්ඨයෝ වගේ, නිරුවතින් නෑවා අනිත් පිරිස හිත නිරුවත් කරගෙන බණ අහලා, උතුම් වු අරහත් ඵලයට පත්වුණා. අන්න බලන්න, කියපු දේ තෝර ගත්ත විදිහේ වෙනස. එක පිරිසක් අරහත් වුණා. තව පිරිසක් නිරුවතින් නෑවා, එච්චරයි වුණේ.

ශ්‍රී සද්ධර්මය තුළ ඔන්න ඔය ලක්ෂණය තියෙනවා. අදටත් එහෙම කරනවා. අදටත් නිරුවතින් නාන පිරිස් ඉන්නවා. ඇයි එහෙම කියන්නේ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පනවන ලෝකෝත්තර අර්ථයන් ලෞකික වචන වලින් ඕනෑ දේශනා කරන්න. හැබැයි ලෞකික වචනයෙන් දේශනා කලාට එහි ගැබ් වෙන්තේ ලෝකෝත්තර අර්ථය. ඒ ලෝකෝත්තර නිරුක්ති අර්ථය දකින්න බැරි වුණාම

මොකද වෙන්නේ, පදයෙ අර්ථයට රැවටිලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළේ මේකයි කියලා, ඔවුන් ලෝකික ධර්මයක හිරවෙලා දුක් විඳිනවා. එහෙනම් ධර්මය විකෘති කළා කියන පිරිසයි, මෙන්න මේක විශේෂයෙන් ම අහන්න ඕනෑ.

“දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය”, මන්න විකෘති කරපු තැන. දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය කිව්වහම ලෝකයා දකින දුකක් තියෙනවා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පනවන දුකක් තියෙනවා. ලෝකයා දකින අර්ථය, දුක කියන පදයේ අර්ථය. දැන් ඕකටම තවත් ලස්සන තැනක් ගැලපිලා එනවා. අර කවුරුත් දන්න දෙයක්. “ආරොග්‍යා පරමා ලාභා”¹² කිව්වහම නිරෝගීකම උතුම් සැපතයි කියලා මේ රෝහල් වලත් ගහගෙන ඉන්නවා. දැන් ඒකද ඒ කිව්වේ කියලා බලන්න ඕනෑ.

දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය කිව්වහම, මේ “දුක්ඛ” කියන පදය තුළ ඇතුළත් වන අර්ථය, ලෝකයා හිතන අර්ථය නොවෙයි. දැන් අර ගින්දර කිව්වහම, ලිපේ ගින්දර නැත්නම් සම්මුතික වශයෙන් අපි පදාර්ථමය ගින්දර ගන්නවා. ඒ වගේ “දුක්ඛ” කිව්වහම මේ ලෝකයා දකින අර්ථයක් තියෙනවා, දුක කිව්වහම විඳින දුක. හැමෝම දුක් විඳිනවා. ඉපදිව්ව දවසෙ ඉඳලම දුක් විඳිනවා. අනන්ත දුක් විඳිනවා. දුක ගැන කිව්වහම සමහරු කියනවා, අපිට නම් ඉතින් ඔය ගැන කියලා තේරුමක් නෑ. මොකද ඒ තරම් අපි දුක් විඳලා තියෙනවා. හැම විදිහටම දුක් විඳලා තියෙනවා. ජීවිතය පුරාවටම දුක විතරයි විඳලා තියෙන්නේ, සැපක් කියලා නාමයක් නෑ, කියලත් සමහරු කියනවා. ඉතින් ඒ අය දුක පිළිබඳ විශේෂඥයොනේ. දුක පිළිබඳ ඔවුන්ට කොච්චර අවබෝධයක් තියෙනවාද? ඒ දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යයද? අන්න දැනගන්න ඕනෑ ඒක හොඳට. එහෙනම් දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය කියන්නේ මොකක්ද?

දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය, කියන ඒ උතුම් වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පනවන්නා වූ අර්ථය, ලෝක අර්ථයෙන් විග්‍රහ කරන්න ගිය දවසට, චතුරාර්ය සත්‍යය සැඟවිලා යනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ මොකක්ද? අපි තේරුම් ගත්තේ මොකක්ද? ‘දුක්ඛ’ කියන්නේ කුමක් ද?

“යං පරෙ සුඛතො ආහු තදරියා ආහු දුකඛතො,
යං පරෙ දුකඛතො ආහු තදරියා සුඛතො විදුං”¹³

“යං පරෙ සුඛතො ආහු තදරියා ආහු දුකඛතො”-“මහණ, යමකට ලෝකයා සැපයි කියයිද, ඒ දේටයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ඇතුළු ආර්ය උත්තමයෝ දුක කියන්නේ”. “යං පරෙ දුකඛතො ආහු තදරියා සුඛතො විදුං”-“මහණ, යමකට ලෝකයා දුකයි කියයිද, ඒ දේටයි, බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ ආර්ය උත්තමයෝ සැප කියන්නේ”. එහෙනම් මෙතන පැහැදිලිවම තියෙනවා, චිත්තනයේ පරස්පරතාවක්. අර්ථයේ පරස්පරතාවක්. එහෙනම් බුදුපියාණන් වහන්සේ දුක කියන්නේ, ලෝකයා ඔය සැපයි කියන එකට.

“යං පරෙ සුඛතො ආහු තදරියා ආහු දුක්ඛතො”

ලෝකයා යමකට සැපයි කියයිද ඒ දේටයි බුදුපියාණන් වහන්සේ දුක කියන්නේ. “ද්වයතානුපස්සනා සුත්‍රය”¹⁴ අරන් බලන්න පුළුවන් කෙනෙකට. එහෙනම්, ලෝකයා සැපයි කියන දේට බුදුපියාණන් වහන්සේ දුක කියන්නේ. ලෝකයා දුකයි කියන දේට බුදුපියාණන් වහන්සේ සැප කියන්නේ. දැන් ඒ ගැන තව දුරටත් ගැඹුරු විග්‍රහයන් වලට යන්න අපි පටිච්ච සමුප්පාදය පිළිබඳ යම්කිසි න්‍යායාත්මක අවබෝධයකට එන්න ඕනෑ.

මුලින් දැන ගන්න ඕනෑ එහෙනම්, ධර්මයේ විකෘති කරපු තැන. ඔන්න ඔතනින් නිවන් මග වැහෙනවා. ඇයි? චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධයක් නොමැති තැන, කෙසේද නිවන් මගට පැමිණෙන්නේ? කෙසේද අවිජ්ජාව දුරු වෙන්නේ? ලෝකේ අර්ථය දැක්කට නිවන් දකින්න බෑ. ලෝකෝත්තර අර්ථය දැක්කාම නිවන් දකිනවා.

එහෙම නම් ලෝකයා යමකට සැපයි කියයිද, බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ දේට දුක කියනවා. ලෝකයා කාමයට සැප කියනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ කාමයට දුක කියනවා . “දුක්ඛන්ති භික්ඛවෙ, කාමානමෙතං අධිවචනං”- ‘මහණ, දුක කියන්නේ කාමයට නමක්’. අන්න, බුදුපියාණන් වහන්සේ පනවන දුක. එහෙනම් ලෝකයා කාමයෙන් නිදහස් වීමට එහෙම නැත්නම් කාමයෙන් වෙන්වීමට, නෙක්ඛම්මයට ‘දුක’ කියනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ නෙක්ඛම්මයට ‘සැප’ කියනවා. “කාමාධිවචන”¹⁵ කියලා සුත්‍රයක් තියෙනවා, සංයුක්ත නිකායේ. මෙන්න මේක තියෙනවා, “දුක්ඛන්ති භික්ඛවෙ, කාමානමෙතං අධිවචනං”- ‘මහණ, දුක කියන්නේ කාමයට නමක්’ “භායංති භික්ඛවෙ කාමානමෙතං අධිවචනං” ‘මහණ, භය කියන්නේ කාමයට නමක්’ “රොගොති භික්ඛවෙ, කාමානමෙතං අධිවචනං”- ‘මහණ, රෝගය කියන්නේ කාමයට නමක්’ එහෙනම්, “ආසවයානං පරික්කානං ආරෝග්‍ය පටිජානමානං”-ආසුව ක්ෂය වී යාමටයි, එහෙම නැත්නම් මේ චිත්ත සංතානයේ පවතින මේ කාමය පිළිබඳ ආසාවන්, බලාපොරොත්තු ක්ෂය වී යාමටයි ආරෝග්‍ය කියන්නේ. තවත් සුද්ද සිංහලෙන් කිව්වොත් නෙක්ඛම්මයට.

එහෙනම් රෝගය කියන්නේ කාමය. කාමයෙන් වෙන්වීම, නෙක්ඛම්මය තමයි ආරෝග්‍ය කියන්නේ. එහෙම නම් ‘ආරෝග්‍යා පරමා ලාභා’ කිව්වේ නෙක්ඛම්මය පරම ලාභයයි. නෙක්ඛම්මය කියන්නේ නිවනට. කාමයෙන් නික්මුණහම එතන තියෙන්නේ නිවන. කෙසේද නිවන තියෙන්නේ කියලා පටිච්චසමුප්පාදයට අනුවයි බලන්න ඕනේ. කාමයෙන් වෙන් වෙච්ච තැන නිවන පවතින්නේ කෙසේද? නිවන සහ ඇවිලීම. ගින්දරයි නිවීමයි. ගින්දර තියෙන්නේ කොතනද කාමය තියෙන තැන.

“කාමතො ජායතී සොකො කාමතො ජායතී භයං
කාමතො විප්පමුත්තස්ස නත්ථී සොකො කුතො භයං” 16

“කාමතො ජායතී සොකො, කාමතො ජායතී භයං” - කාමය නිසා ශෝකය ඇති වෙනවා. භය ඇති වෙනවා. අන්න ගින්නේ. “කාමතො විප්පමුත්තස්ස, නත්ථී සොකො කුතො භයං”. ඒ කාමයෙන් වෙන් වුණාද, එතන ඒ ශෝකයත් නැත, භයත් නැත. අන්න නිවිලා.

එහෙම අන්න සසරයි - නිවනයි. අන්න ඇවිලීමයි - නිවීමයි. මෙන්න මේ අර්ථයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කාමයට දුක කියනවා. එහෙම නම් කාමයත් හඹාගෙන යන ලෝක සත්වයා හිතාගෙන ඉන්නේ, සැප පසුපස හඹාගෙන යනවා කියලා. කාමය කියන්නේ සැපක් කියලා ඔවුන් හිතන් ඉන්නේ. කාමය පසුපස හඹා යාමෙන් සැප උපදිනවා කියලා. ඔවුන් හිතන් ඉන්නේ. නමුත් තථාගත ශ්‍රී සද්ධර්මය, පටිච්චසමුප්පාදය දැක්කේ නැති නිසා, ඔවුන් දැක්කේ නෑ කාමය නිසා සිද්ධ වෙන වින්නාභියක තරම. ඇයි? කාමය නිසයි විත්ත සංතානයේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ වේතනා උපදින්නේ. අන්න ඒ න්‍යායයි පෙන්වන්නේ ‘අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා’ කියලා. ඒ කිව්වේ මොකක්ද? ‘දුකෙක අඤ්ඤාණං’ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දුක යනුවෙන් පනවන අර්ථය නොදැනීමයි අවිජ්ජාව. එහෙම නම් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දුක යනුවෙන් පනවන්නේ කාමයට. එහෙම නම් අන්න කාමය දුකයි කියලා අවබෝධ නොවීමටයි අවිජ්ජාව කියන්නේ.

එහෙම නම් අන්න ඒ අනවබෝධයයි කෙනෙක්ගේ හිතේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ වේතනා උපද්දන්නේ. ඒකට තමයි කියන්නේ “අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරා” කියලා. ඊට පස්සේ මොකද වෙන්නේ? එතනින් එහාට “සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං” “විඤානපච්චයා නාමරූපං” යනාදී වශයෙන් එකින් එකට ප්‍රත්‍ය වෙලා, පටිච්චසමුප්පාද ධර්මතා හට ගන්නවා. හටගෙන කර්ම භවය සකස් වෙනවා “උපාදනපච්චයා භවො” කියලා. ඊට පස්සේ එහෙම ඉන්න කොට මැරෙනවා. දැන් අර කර්ම භවයෙන් උප්පත්ති භවය හදනවා. අත්ථී කමමභවො අත්ථී උප්පත්තිභවො- එතකොට මොකද වෙන්නේ? ‘භවපච්චයා ජාතී’ කියලා නැවත ජාතියක් සකස් වෙනවා. “ජාතීපච්චයා ජරාමරණං, සොකපරිදෙවදුකකිදෙමනසසුපායාසා සමභවනති. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුකකිකිත්ථස්ස සමුදයො භොතී” කියලා නැවත දුක්ඛස්කන්ධය පහළ වෙනවා.

එතකොට මෙන්න මේ කාමය දුකක් කියලා අවබෝධ වුණොත් ඒ සියලු දෙනාට පුළුවන්කම ලැබෙනවා විත්ත සංතානයේ පවතින රාග, ද්වේෂ, මෝහ නිරුද්ධ කර ගන්න. නිරුද්ධ කරගන්න දෙයක් නැහැ ඇත්තටම. ඒ අවබෝධය තුළින්ම නිරුද්ධ වෙලා යනවා.

එහෙම නම් ඒ අවබෝධයට පත්වෙන්න දිගින් දිගට කල්‍යාණ මිත්‍රයෙක්ගෙන් බණ අහන්න ඕනෑ. ඒ බණ අහගෙන ඉන්නකොට නිවැරදි ප්‍රකෘති ධර්මය ඇහෙන්නත් ඕනෑ. බුදුපියාණන්වහන්සේ පනවපු අර්ථයන් නියමාකාර වශයෙන් මතුවෙලා

එන්නත් ඕනෑ. එහෙනම් බුදුපියාණන් වහන්සේ දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය යනුවෙන් පනවන්නේ කුමක් ද කියලා නිවැරදිව දේශනා වෙන්න ඕනෑ. බුදුපියාණන් වහන්සේ දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය යනුවෙන් පනවන්නේ ආර්යයන් පමණක් දුක යනුවෙන් දකින්නාවූ සත්‍යය. අර ද්වයනානුපස්සනා සූත්‍රයෙන් මේක පැහැදිලි වෙනවානේ හොඳටම. ඒ කියන්නේ, බණ අහන පිරිසක් ඉන්නවා. නොඅහන පිරිසක් ඉන්නවා. අහන පිරිස ‘ආර්යය’. නොඅහන පිරිස ‘අනාර්යය’. එහෙනම් ආර්යයන් දකින සත්‍යයක් තියෙනවා දුක්ඛයන්ගේ. ඒක අනාර්යයෝ දකින්නේ නෑ. ඒ කියන්නේ බණ අහපු නැති අය ඒක දන්නේ නෑ. බණ අහපු බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ විතරක් දුක යනුවෙන් අවබෝධ කරන්නා වූ සත්‍යයක් තියෙනවා. ඒ තමයි කාමය. ඒකට කියනවා දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය කියලා.

"දුකඛනි භිකඛවෙ, කාමානමෙතං අධිවචනං"

එහෙම නම්, ඒ කාමයට දුක කියන්නේ ඇයි කියලා පරිච්ච සමුප්පන්නව, ඒ න්‍යාය ධර්මයට අනුකූලව, ප්‍රඥාවෙන් දැක්ක දවසට, දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය අවබෝධ වෙනවා. ප්‍රත්‍යක්ෂයක් එනවා තමාටම සැක සංකා, විචිකිච්චා සියල්ල දුරුවෙලා ප්‍රඥාවෙන් නිගමනයක් එනවා, කාමය දුකයි කියලා. ආයේ කවුරුවත් කියන්න ඕනේ නෑ, ඔහුට අවබෝධයක් එනවා කාමය දුකයි කියන්නේ මෙන්න මේ න්‍යාය ධර්මයට අනුගතවයි කියලා. ඊට පස්සේ ඒ පුද්ගලයාව නැවත සොළවන්න පුළුවන් සමතෙක්, ඒ කියන්නේ, ‘ඔය ඔබට අවබෝධ වෙච්ච දේ වැරදියි. කාමය දුකක් නෙවෙයි. කාමය සැපයි’ කියලා ඔහුගේ අවබෝධය සොළවන්න පුළුවන් සමතෙක් විශ්වයේ පහළ වෙන්නේ නෑ.

“යථිඤ්ඤො පයචිංසිතො සියා
 චතුබ්භි වාතෙහි අසමපකම්පියො
 තථුපමං සප්පුරිසං වදමි
 යො අරියසච්චානි අවෙච්ච පසසති”¹⁷

අන්න, චතුරාර්ය සත්‍යය ප්‍රඥාවෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙච්ච ඒ සෝවාන් පුද්ගලයාව සොළවන්න බෑ කාටවත් ආයේ. ඒ කියන්නේ, ඕක නෙවෙයි අවබෝධය, මේකයි කියලා වෙන එකක් ඔහු තුළට ආරෝපණය කරන්න බෑ. දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය අවබෝධ වුණාට පස්සේ කාමය ආයේ සැපයි කියලා කවදාවත් ඔහුට ඒත්තු ගන්වන්න බෑ. දෘෂ්ටිය බිඳිලා යනවා සදහටම. ඒකයි සතර අපායෙන් සදහටම නිදහස් වෙලා, උතුම් වූ නිර්වාණ මාර්ගයට පැමිණෙන්නේ. එහෙම නම් දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය විතරක් අවබෝධ වුණත් ඇති. ඉතුරු ටිකත් ඒත් එක්කම අවබෝධ වෙනවා. ‘ගවම්පතී සූත්‍රයේ’¹⁸ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මේ සත්‍යය හතරින් එකයි අවබෝධ වෙන්න ඕනෑ, කෙනෙක්ට. ඉතුරු තුනම ඒ එක්කම අවබෝධ වෙනවා. පද වශයෙන් නැති වුණාට, අර්ථ වශයෙන් අවබෝධ වෙනවා. ඒ ගැන දක්වන ලස්සන උපමාවකුත් තියෙනවා. ‘බාලිසිකෝපම සූත්‍රයේ’¹⁹

මේ දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය, අවබෝධ කරගන්න තමයි අපි බණ අහන්නේ. දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය අවබෝධ වෙනවත් එක්කම, සමුදය, නිරෝධය, නිරෝධ ගාමිණී පටිපදාව කියන ඉතුරු සත්‍යයන් ඒ එක්කම අවබෝධයක් වශයෙන් ජනිත වෙනවා. ඥාන 4ක් එකට පහළ වෙනවා. එකම විත්තක්ෂණයකදී. ඒකට තමයි සෝවාන් ඵලයට පත්වුණා කියන්නේ. එහෙම නම් මේ අවබෝධය කෙනෙක්ට ළඟා කරගන්න පුළුවන් එකක්. ‘සෝවාන් වෙන්න බැහැ’ කියලා සමහරු කියනවා. ඒ බැහැ කියලා කියන්නේ මොන පදනමකින්ද කියලා ඔවුන්වත් දන්නේ නෑ. නමුත් කරගන්න විනාසෙක මහත කියන්නේ, අසිරිමත් වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, “සවාකකාතො භගවතා ධමමො සන්ධිංකො අකාලිකො” යනාදී වශයෙන් පනවා තියෙන, ඒ ධර්මයේ ගුණ නසනවා ඔහු. තමන්ගේ අඥානකම නිසා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පනවලා තියෙන දේ නෑ කියනවා. ජීන වක්‍රයට පහර දෙනවා. ඒ නිසා ඒ අඥාන හිස් පුරුෂයා, මැරුණට පස්සේ සතර අපායටයි යන්නේ. නිරයටමයි යන්නේ. ඒ නිසා හොඳම දේ තමයි, මේ ලෝකේ ඥානවන්තයෝ ඉන්නවා නම් ඒ අය බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තමන්ට අවශ්‍ය පරිදි දේශනා නොකළ යුතුයි. අත්තනෝමත, ගතානුගතික දෘෂ්ටි, මේ ශ්‍රී සද්ධර්මය සම්බන්ධයෙන් ව්‍යාජිත නොකළ යුතුයි. දන්නේ නැත්නම් කට පියාගෙන ඉන්න ඕනෑ. ඒක තමයි වඩාත්ම හොඳ. හැම අතින්ම. තමන්ටත් අනුන්ටත්.

මොකද? මේ න්‍යාය ධර්මයන් අවබෝධ වුණොත් යමෙක්ට ඒ සියලු දෙනා ඒ උතුම් වූ ඵලයට පත්වෙනවා. ඒක මේ භික්ෂුව කියන එකක් නෙමෙයි. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙන සත්‍යයක්. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන දේ, ශ්‍රී සද්ධර්මය. උන්වහන්සේ පෙන්වා දෙන්නා වූ යථාර්ථයට පිටින් ගිහිල්ලා අපේ අදහස් කියන්න හොඳ නැහැ කවදාවත්. මොකද එහෙම වැරදි අදහසක් සමාජගත කළහම වෙන්වෙන්නේ, සංඝරේ කල්ප කෝටි ගානක් තිස්සේ දුක් විඳලා, අනන්ත අපරිමාණ කැපකිරීම් කරලා, දස පාරමිතා පුරලා, උරුම කරගත් අසිරිමත් වූ සම්මා සම්බුද්ධ සාසනයක් අහිමි වෙලා යනවා මනුස්සයෙක්ට. මොන තරම් අපරාධයක්ද කියලා කල්පනා කරන්න.

දැන් මිනිහෙක්, ඉන්නවා කොළඹ කොටුවේ ස්ටේෂන් එකේ, කෝච්චියකට නගින්න. ඒ මනුස්සයා දවසක් පුරා හිටියා මෙතන වාඩිවෙලා. මොකටද? තමන්ට අවශ්‍ය දුම්රියේ නගින්න. අපි හිතමුකෝ, බදුල්ල දුම්රියක් කියලා. ඔහු බදුල්ල දුම්රිය එනකල් පැය ගානක් තිස්සේ ඔතන රස්තියාදු වෙච්චි අනන්ත දුක් විඳගෙන හිටියා. ඔහොම ඉඳලා ඉඳලා, බදුලු දුම්රිය ආවා. අර මනුස්සයට දුම්රිය හොයා ගන්න බැහැ. අර මනුස්සයා කාගේ හරි එතන ඉන්න කෙනෙක් ගෙන් අහනවා බදුලු දුම්රිය කියන්නේ කොතන තියෙන එකද කියලා. එතකොට ඒ ප්‍රශ්නේ අහද්දී අර පුද්ගලයා දන්නේ නෑ බදුලු දුම්රිය කියන්නේ කෝකද? කොහෙටද එන්නේ? කොයි වේදිකාවේද නවත්තන්නේ? මොකක්වත් දන්නේ නෑ. මේ පුද්ගලයා මොකද කරන්නේ? තමන්ගෙන් ප්‍රශ්නේ ඇහුවේ. දන්නේ නෑ කිව්වහම ලැජ්ජයි. කොටුවේ ස්ටේෂන් එකේ ඉන්නේ. දැන් මේක තමන්ට

මදිකමක්, ඒක නිසා එක්කෝ වැරදි දුම්රියක් පෙන්වනවා. එහෙම නැත්නම් අද දුම්රිය එන්නේ නැහැ කියනවා. මොකක් හරි ඔලමොට්ටල කතාවක් කියලා අර මනුස්සයට දුම්රිය මග හරවනවා. පොඩ්ඩක් කල්පනා කරලා බලන්න, එතන කරන අපරාදෙක මහත. අර මනුස්සයා පැය ගානක් තිස්සේ, දුම්රිය වේදිකාවේ රස්තියාදු වෙලා තමයි, දුම්රිය එනකල් බලාගෙන හිටියේ. ඒ දුම්රිය ආවට පස්සේ ඔහුට ඒක හොයා ගන්න බැරි අසරණකමක් නිසා කාගෙන් හරි ඇහුවහම ඒ අහන මිනිහා අධර්මිෂ්ටයෙක්, අසත්පුරුෂයෙක්, තමන්ගේ තිබෙන මහත්තත්තකම පෙන්නන්න, තමන් දන්නැති වුණත් දන්නවා කියලා අඟවන්න, වැරදි දුම්රියක් පෙන්වනවා. එක්කෝ දුම්රිය ආවේ නෑ කියනවා. දන්නේ නැහැ කියන්නේ නැතුව වෙන මොනවා හරි ටිකක් කියනවා.

ඒ නිසා මොකද වෙන්නේ? අර මනුස්සයා දැන් පැය ගානක් තිස්සේ රස්තියාදු වුණා. ඒ වගේම තවත් පැය ගානක් තිස්සේ ආයේ රස්තියාදු වෙන්න ඕනේ ඊළඟ වතාවේ දුම්රිය මුණ ගැහෙන්න. මේ සාමාන්‍ය සිදුවීමක් මම කිව්වේ. ඔබට එතනම ජේනවා ඇති මොන තරම් අපරාධයක්ද අර මනුස්සයා කරන්නේ කියලා. එහෙනම් හිතලා බලන්න. අනන්ත සංසාරක ඉඳලා ඇවිල්ලා වසර කෝටි ප්‍රකෝටි ගණනක් තිස්සේ,

“දනං සීලඤ්ච නෙක්ඛම්මං - පඤ්ඤ වීරියෙන පඤ්චමං.
 ඛන්ති සච්චමධිට්ඨානං - මෙත්තූපෙක්ඛාතිමා දස”²⁰

දනය, සීලය, නෙක්ඛම්මය, ප්‍රඥාව, වීර්යය, ඉවසීම, සත්‍යවාදී බව, අධිෂ්ඨානය, මෙත්‍රිය, උපේක්ෂාව කියන මේ දස පාරමිතා පුරාගෙන ඇවිල්ලා, අප්‍රමාණ වාරයක් මේ මහ පොළවේ මැරී මැරී වැටිලා, අනන්ත අප්‍රමාණ සංසාරේ දුක් උහුලගෙන සංසාර සත්වයෙක් විදිහට, ‘අනේ.... පරම නිර්මල ශ්‍රී සද්ධර්මය මට ඇසේවා!’ ‘අනේ....නිවනට පත්වන්නට, ඒ උතුම් නිවනින් සැනසෙන්නට අවස්ථාව උදා වේවා!’ ‘ඒ පරම උත්තරීතර සම්බුද්ධ සාසනයක් මුණ ගැසේවා!’ කියලා සංසාරේ කල්ප කෝටි ගණනක් තිස්සේ, වසර කෝටි ගණනක් තිස්සේ, දුක් විඳගෙන, ඇවිල්ලා, ඒ උත්තරීතර මනුස්ස භවය උදා කර ගත්තට පස්සේ, ඒ පරම නිර්මල ශ්‍රී සද්ධර්මය මුණගැසුනට පස්සේ, ඒ සම්බුද්ධ සාසනයක නිවන් දකින්න සුදුසු මනුස්සයෙක් වෙලා ඉපදිලා, ඒ සියල්ලෙන් සියල්ල අංග සම්පූර්ණ වෙලා, නිවන පාමුලටම ආවටත් පස්සේ, එතන ඉන්නා වූ අඤානායෙක් කවුරුහරි කියනවා, නිවන් දොරටු වහලා තියෙන්නේ කියලා. නැත්නම් අද නිවන් දකින්න බෑ කියලා. අද සෝවාන් වෙන්න බෑ කියලා. මෙහෙම, කිව්ව ගමන් මොකද වෙන්නේ? ඒ මනුස්සයන් විචාරශීලී මනුස්සයෙක් නෙවෙයි නම්, අර ඔලමොට්ටලයගේ කතාව අහලා එතනම නතර වෙනවා.

ආයේ සංසාරේ වසර කෝටි ගානක් තිස්සේ දුක් විඳින්න ඕනේ, ඊළඟ සම්බුද්ධ සාසනේ මුණගැහෙන්න. කවදා ඒක වෙයිද කියලා කවුද දන්නේ? එතකොට ඒ අඤාන හිස් පුරුෂයාගේ වචනය නිසා අර මනුස්සයා කොච්චර කාලයක් තව

සංසාරේ දුක් විඳිනවාද? මෙතෙක් කොච්චර දුක් වින්දද? ඒ නිසා හරි භයානකයී බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය පිළිබඳ නිගමන, නිර්ණායක දෙන එක, තමන්ගේ හිතමතේ. මේ සම්බුද්ධ සාසනය පිළිබඳව අදහස් පළ කිරීමේදී ධර්මයට අනුගත නොවන්නා වූ අදහස් පළ කිරීම කියන්නේ, සියතින් ගෙල සිඳ ගන්නවා වගේ වැඩක්. ඒකයි බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ ‘අලගද්දුපම සූත්‍රයේ’²¹ ‘මහණ, මගේ ධර්මය වැරදි කොනකින් අල්ලා ගන්න එපා. සර්පයෙක්’ කියලා. දුෂ්ට කරනවා අනිවාර්යයෙන්. බොහෝ දෙනාට දුෂ්ට කරනවා, ඒ ධර්මය වැරදි කොනෙන් අල්ල ගෙන.

මෙච්චර කාලයක් සම්බුද්ධ සාසනයේ යම්කිසි ආකාරයක, අර්ථ යටපත් වීමක් සිද්ධ වුණා නම් සිද්ධ වුණේ, මෙන්න මේ විදිහට බුදුපියාණන් වහන්සේගේ වචනට උඩින් ගිහින්නලා ශ්‍රී සද්ධර්මය දේශනා කරන්න ගිය නිසා. තමන්ට අවබෝධයක් ආවට පස්සේ ඒ අවබෝධය තුළ පිහිටා ගෙන, ඒ අවබෝධයේ පමණටයි, නැණ පමණටයි, ඒ ධර්මය දේශනා කිරීම එකක්. හැබැයි තමන්ට අවබෝධ වුණේ නැත්නම්, තමන්ගේ හෘද සාක්ෂිය ඒක දන්නවා, තමන්ට ධර්මය අවබෝධ වුණාද නැද්ද කියලා, එසේ අවබෝධ නොවී තියෙද්දී අවබෝධ වුණා කියලා යමෙක් ඒ ධර්මය දේශනා කරන්න ගිය දවසට වෙන්තේ, අර සංස භේදය කියන අකුසලය. නිරයට යන්නේ ඒ අය ඒකාන්තයෙන්ම. ඔබට හිතෙන්න පුළුවන් බණ කියලා නිරයට යන්නේ කොහොමද කියලා.

දේවදත්ත ගියේ. දේවදත්තත් බණ කිය කිය තමයි හිටියේ. සැවැත් නුවරම වෙනම ආරාමයක් හදාගෙන, විශාල පිරිසක් එකතු කරගෙන. දවසකට අජාසත්ත රජ්ජුරුවෝ ගැල් පන්සියයක බත් ගෙනිහිල්ලා දීලා තියෙනවා. ගැල් පන්සියයක බත් කකා හිටපු පිරිසක් හිටියා එතන බණ අහමින්. කොහේ ද ඒ අය නතර වුණේ. නිරයේ, ඇයි ඒ? වැරදි ධර්මයක සමාදන් කෙරෙව්වා. එහෙනම් බණ කියලා කොහොමද නිරයේ යන්නේ? මම නෙමෙයි බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ ‘සංසභේද සූත්‍රයේ’²² එහෙම නොයන්නේ කවුද? අන්න බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

“සභාවසස දසසනසමපදය
 තයසසු ධම්මා ජහිතා භවනති
 සකකායදිට්ඨි විචිකිච්ඡාඤ්ච
 සීලබ්බතං වාපි යද්ධි කිඤ්චී
 චතුහපායෙහි ච විප්පමුතොතා
 ඡ වාහිධානානි අහබ්බො කාතුං”²³

ශ්‍රී සද්ධර්මය මනාව නිවැරදිව අවබෝධ කළානම්, චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ වුණානම්, සකකායදිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාස කියන සංයෝජන තුන සිඳිලා යනවත් එක්කම සතර අපායෙන් සදහටම නිදහස් වෙනවා.

**චතුර්භාසෙහි ව විප්ලවකතා
ඡ වාහිදානාති අභබ්බා කාතුං**

ඔහුගේ අතින් ආයේ හයක් වෙන්වේ නෑ. මොනවද ඒ හය? බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ශරීරයේ ලේ සෙළවීම, අරහතන් වහන්සේ කෙනෙක් ඝාතනය කිරීම, මව මැරීම, පියා මැරීම, ඊළඟට, සංඝ හේදය හෙවත් බුද්ධ ලාපිතය අලාපිතය කිරීම, බුද්ධ භාෂිතය අභාෂිතය කිරීම හෙවත් ශ්‍රී සද්ධර්මය විකෘති කිරීම සහ අන්‍ය ශාස්තෘවරයෙක් කරා යෑම යි, ඔය කියන හය වෙන්වේ නැහැ. සෝවාන් පුද්ගලයෙක්ගේ අතින් විතරයි, ශ්‍රී සද්ධර්මය විකෘති නොවෙන්න පුළුවන්. අනෙක් ඔක්කොමගේ අතින් විකෘති වෙනවා.

එහෙනම් නිරයට යන්නයි පාර කපා ගන්නේ. කවුරුවත් නිරයට දාන්න හෝ කවුරුවත් නිරයට යනවා දැකලා සතුටු වෙන්න හෝ බුදුපියාණන් වහන්සේට හෝ බුද්ධ ශ්‍රාවකයන්ට උවමනාවක් නෑ. එහෙනම් මනුෂ්‍යයන්ට මේ බව පෙන්වලා දෙන්නෙ ඇයි? කරුණාවෙන්. මේ වැරදි කරන්න එපා. මේ වැරදි කරලා ඔබ විනාශ වෙන්න එපා. තමන්ගේ වටිනා මනුෂ්‍ය භවයත් නසාගෙන, අනුන්ගේ භවයනුත් නසලා, මේ භයානක සංසාරේ අනාථ සත්වයෙක් වෙන්නට එපා, කියන එකයි ඒ සිහි කැඳවීම.

මේ ශ්‍රී සද්ධර්මයේ විකෘතිය ගැන, ප්‍රකෘතිය ගැන කතා කරන පිරිස් වලට ඔන්න, ප්‍රකෘතිය, විකෘතිය සොයා ගන්න ඕනෑ තැන. බුදුපියාණන් වහන්සේ කුමන අර්ථයෙන්ද දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය දේශනා කළේ. ආර්යයන් පමණක් දුක යනුවෙන් දකින්නා වූ අර්ථය, දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය. එහෙනම් ආර්යයන් පමණයි කාමය දුකක් වශයෙන් දකින්නේ. අනෙක් සියලු දෙනා කාමය සැපක් කියලයි දකින්නේ. ඒකයි මෙන්න මේ ධර්මයේ පැහැදිලිම ලක්ෂ්‍යය.

“යං පරෙ සුඛතො ආහු තදරියා ආහු දුක්ඛතො”-අන්‍යයන් ලෝකේ යමකට සැපයි කියයිද, ඒ දේටයි බුදුපියාණන් වහන්සේ දුක කියන්නේ. කාමයට ලෝකයා සැපයි කියනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ කාමයට දුක කියනවා.

“යං පරෙ දුක්ඛතො ආහු තදරියා සුඛතො විදුං”-ලෝකයා කාමයට සැප කියනවා. කාමයෙන් වෙන්වීමට දුක කියනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ කාමයෙන් වෙන්වීමට, නෙක්ඛම්මයට සැප කියනවා. ලෝකයා කාමයට සැපයි කියනවා. කාමයෙන් වෙන්වීමට දුක කියනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ කාමයට දුක කියනවා. කාමයෙන් වෙන්වීමට සැප කියනවා.

මෙන්න ලෝකික සහ ලෝකෝත්තර චිත්තනයේ වෙනස. ඔය චිත්තන දෙකේ තමයි ලෝකයා ඉන්නේ. එක චිත්තනයක ඉන්නවා ලෝකේ යන පිරිස. අනෙක් චිත්තනයේ ඉන්නවා ආර්ය උත්තමයෝ. ඔය දෙක විතරයි තියෙන්නේ. ඔය දෙකට වෙනස් එකක් නෑ තව. එතකොට, කාමය සැපයි, කාමයෙන් වෙන්වීම දුකයි කියන චිත්තනයේ ඉන්න තාක්කල් ඔහුගේ හිතේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ වේතනා උපදිනවා. ප්‍රඥාවට ගෝචර ධර්මයක්. න්‍යායක්. එහෙනම් ඒ හිතේ

මොහොතක්, මොහොතක්, මොහොතක් පාසා රාග චේතනා උපදිනවා. ද්වේෂ චේතනා උපදිනවා. මෝහ චේතනා උපදිනවා.

“චේතනාහං භික්ඛවෙ කමමං වදාමි”

එයින් කර්මය සමුදය වෙනවා. රැස් වෙනවා. එහෙනම් කාමය සැපයි, කාමයෙන් වෙන්වීම දුකයි කියන චින්තනයේ ඉන්න කෙනා සංසාරේ යනවා. දුක් විඳි විඳි මේ තිස් එක් තලේ, සැරිසරනවා. එහෙනම් ලෝකෝත්තර චින්තනය මොකක්ද? කාමය දුකයි, කාමයෙන් වෙන්වීම සැපයි. කාමය දුකයි, කාමයෙන් වෙන්වීම සැපයි කියලා නිකම්ම අදහනවා නෙමෙයි. න්‍යායාත්මකව අවබෝධ කර ගන්නවා පටිච්ච සමුප්පාදයට අනුව. කොහොමද? කාමය සැපයි කියලා භිතනතාක් කල් රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා උපදිනවා. කාමය දුකයි කියලා ප්‍රඥාවෙන් කාමයේ ආදීනව, ආස්වාදයේ ආදීනව නුවණින් මෙනෙහි කරද්දී රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා හෙවත් සංඛාර නිරුද්ධ වෙනවා.

“සංඛාරානං නිරෝධෙන නත්ථී දුකඛසස සමභවො”

“සංඛාර නිරුද්ධ වෙච්ච තැනක දුකක් නැහැ”. අන්න ඒ න්‍යාය ධර්මය දැක්කට පස්සේ එයා ඒ ලෝකෝත්තර චින්තනය තුළ, සදාතනික වශයෙන්ම බැස ගන්නවා. ඒ ලෝකෝත්තර චින්තනයට පත්වීමේ පළවෙනි ලක්ෂය තමයි, සෝවාන් ඵලය කියලා කියන්නේ. කාමය දුකයි. කාමයෙන් වෙන්වීම සැපයි, කියන ඒ උතුම් ලෝකෝත්තර චින්තනයට පත්වුණාට පස්සේ, ඔහුගේ චිත්ත සංකාතයේ උපදින රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා ක්‍රමානුකූලව නිවිලා යනවා. අන්න ගින්නේදර නිවිලා යනවා. එහෙනම් මෙතන තියෙන්නේ, ගින්නේදර සහ නිවීම. ගින්නේදර පවතින්නේ කුමක් ඇති කල්හිද?

“ඉති ඉමසමිං සති ඉදං භොති, ඉමසසුප්පාද ඉදං උප්පජ්ජති”- කාමය සැපයි කියා සිතන කල්හි සංඛාර උපදී. දුක සමුදය වේ. “ඉමසමිං අසති ඉදං න භොති, ඉමසස නිරොධා ඉදං නිරුජ්ජති”- කාමය දුකක් වශයෙන් නුවණින් දකින කල්හි. සංඛාර රැස් නොවේ. දුක සමුදය නොවේ. දුක නිරෝධ වේ. “යං කිඤ්චි සමුදයධමමං සබ්බන්තං නිරොධධමමන්ති”- යම්කිසි ධර්මයක් සමුදය වෙන්නේ යම් හේතුවකින් නම්, ඒ හේතුව ඉවත් කළ සැනින් ඒ සියලු ධර්මතා නිරුද්ධ වෙනවා.

ඒක තමයි න්‍යාය. එහෙම නම් කාමය සැපයි කියලා භිතන තාක් කල් සංසාරය සමුදය වෙනවා. හටගන්නවා. කාමය දුකක් කියලා අවබෝධ කරගෙන ඊට අනුකූලව යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් ඒ කාමයේ ආදීනව නුවණින් විමසන කොට රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා නිරුද්ධ වෙනවා. සංඛාර නිරුද්ධ වෙනවා. අන්න සසර අවසන් වෙනවා. නිවනට පත්වෙනවා.

එහෙනම්, නිවන යනු සිතේ සැනසීම නිවීම නම්, නිවන යනු රාග, ද්වේෂ, මෝහ නිවී යාම නම්, නිවන යනු රාග, ද්වේෂ, මෝහ හට නොගැනීම නම් , නිරුද්ධ වීම නම්, නූපදීම නම්, ඒකට කරන්න තියෙන්නේ කාමයේ ආස්වාදයේ, ආදීනව

නුවණින් දකින එක. එහෙම නම් කාමයේ ආස්වාදයේ, ආදීනව නුවණින් දකින්න පටන් ගන්නේ කවුද? ‘සෝවාන් පුද්ගලයා’. සෝවාන් පුද්ගලයා ඒ තත්වයට එන්නේ කොහොමද? ඒ වින්තනයට පත්වෙන්නේ කොහොමද? උතුම් වූ චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කර ගැනීමෙන්. උතුම් වූ චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කර ගැනීමේදී දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය යනු කුමක් ද? බුදුපියාණන් වහන්සේ ඇතුළු ඒ සියලුම ආර්යය උත්තමයෝ දුක් යනුවෙන් පනවන අර්ථය නුවණින් ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන් අවබෝධ කර ගැනීම, ප්‍රඥාවෙන් අවබෝධ කර ගැනීම. ප්‍රඥාවෙන් ස්පර්ශ කිරීම.

“යද පඤ්ඤය පසසති”

අන්න එහාට නියත නිගමනයක් එනවා. කාටවත් වෙනස් කරන්න බැහැ ඒ නිගමනය. ඒ තත්වයට ආවනම් ඔබ මේ විශ්වයේ මහා භාග්‍යවන්තයෙක්. මොකද ඒකට හේතුව? ඔබව වෙනස් කරන්න බැහැ.

“අප්පතිවතතියං”

ආපස්සට හරවන්න බැහැ කිසි කෙනෙක්ට. එහෙනම් ඔබ ඉන්නේ නිවන් මග. එහෙම නම් සියලු පින්වතුන් මනුෂ්‍යයෝ දෙවියෝ විතරක් නෙමෙයි, බ්‍රහ්මයෝ ඇතුළු මේ විශ්වයේ යම්තාක් ඉන්නවා නම් ඥානවන්ත සත්වයෝ, ඒ සියලු දෙනාට නිවන් දකින්න තියෙන්නේ ඔය මාර්ගය විතරයි. දෙකක් නෑ. එහෙනම් අවබෝධ කරගන්න තියෙන්නේ, මේ හේතු ඵල න්‍යාය ධර්මය. මේ හේතු ඵල න්‍යාය ධර්මය අවබෝධ වූ සැතියන් සියලු දෙනා සෝවාන් ඵලයේ පිහිටනවා. ඒ සෝවාන් ඵලයේ පිහිටනවා කියලා කියන්නේ අමුත්තක් නෙවෙයි.

අමුත්තක් කියලා අදහස් කරන්නේ, මිනිස්සු හිතන විදිහට ඒ මනුස්සයා ආකාසයෙන් යන, කෙනෙක් වෙනවා නෙමෙයි. හොයා ගන්නත් බෑ එහෙම කෙනෙක්ව. එයාගේ විත්ත සංතානයේ සිද්ධ වෙන සියුම් වෙනසක්. ඒ වෙනස සියුම් වුණාට, ඒ වෙනස තුළ ඔහුගේ ජීවන චර්යාව සම්පූර්ණයෙන් වෙනස් වෙලා යනවා. එබඳු පුද්ගලයෙකුට කාලාන්තරයක් යනකොට දැන ගන්න හම්බ වෙනවා තමන්ගේම සිතේ වෙනසක් සිද්ධ වෙලා, තමන් හිතන විදිහ වෙනස් වෙලා, දැන් රාග, ද්වේෂ, මෝහ වෙනදා වගේ හටගන්නේ නෑ, යනාදී වශයෙන්. ඒවට කියන්නේ, ප්‍රත්‍යවේක්ෂා ඥාන. ප්‍රත්‍යවේක්ෂා ඥාන පහළ වෙන්න ගත්තට පස්සේ තමයි කෙනෙක්ට තේරෙන්න ගන්නේ, තමන් යම්කිසි ආකාරයකින් ධර්මාවබෝධයෙන් ප්‍රතිඵලයක් ලබලා කියලා. මාර්ගයේ ඇවිල්ලා ඵලයක් ලැබිලා. කල්‍යාණ මිත්‍රයන් ඇසුරු කරමින්, ශ්‍රී සද්ධර්මය අසමින්, දන්නේ නැති දහම් කාරණා සාකච්ඡා කරමින්, විමසමින්, විසඳ ගනිමින්, ආපු ගමනේ ප්‍රතිඵලයක් ලැබුණා. ඒකට කියනවා මාර්ග ඵලය කියලා. ආපු පාර නිශ්ඵල පාරක් නෙමෙයි. ප්‍රයෝජනවත් පාරක්. ඉතින් ඒකෙන් ඇවිල්ලා ඵලයක් ලැබුණා. එහෙනම් මෙච්චර කාලයක් ගිහිල්ලා තියෙන්නේ වැඩකට ඇති පාරක නෙමෙයි. මෙච්චර කාලයක්

ගිහිල්ලා තියෙන්නේ, යන්නේ කොහේ ද දන්නේ නැති පාරක. එබඳු පාරක ගිහිල්ලා ඵලයක් ලැබුණේ නෑ.

“අසාරෙ සාරමතිනෝ”²⁴

අසාර මාර්ගයක ගියා, සාරයක් ලැබෙයි කියලා හිතාගෙන. අසාර මාර්ගයක යන මිනිහට කොහොමද සාරයක් ලැබෙන්නේ? මිරිඟුව පස්සේ යන මිනිහට කොහොමද ජලය ලැබෙන්නේ? මිරිඟුව පස්සේ යන මුවාගේ කොහොමද පිපාසාව සංසිඳෙන්නේ? එහෙම නම් නිශ්ඵල නිරර්ථක මාවතකයි මෙව්වර කාලයක් ගියේ, සංසාරේ කියලා. ප්‍රතිඵලයක් ලැබුණේ නෑ. හැබැයි මේ උත්තරීතර නිර්වාණ මාර්ගයට පැමිණියා නම් යමෙක් ඒකාන්තයෙන්ම ප්‍රතිඵල ලබනවා. එහෙම නම් මෙන්න මේ බව තමයි අපි මුලින්ම අවබෝධ කරගන්න ඕනේ. හැබැයි ඉස්සෙල්ලා හොඳට ධර්මය අහන්න. විචාරශීලී බෞද්ධයෙක් වෙන්න. අවිචාරශීලී බෞද්ධයෙක් නොවී. ධර්මය හොඳින් අහලා අවබෝධ කරගන්න.

“අත්තානං තේ ගවෙසසසු කිං නිරතං විහඤ්ඤසි”²⁵

බුද්ධ වචනෙට උඩින් යන්න ඕනේ නෑ අපි. ලෝකේ පලහිලව් ගැන දැනගෙන තේරුමක් නෑ. ඒ දේවල් කාට හරි ගවේෂණය කරන්න ඕනේ නම්, ඒකටත් ඔන්න ශ්‍රී සද්ධර්මයේ තියෙනවා ඇතැම් කොටස්. හැබැයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ දේවල් දේශනා කළේ, අර ලෝකයාගේ කරදරයෙන් නිදහස් වෙන්න මිසක් නිවනට අදාළ නිසා නෙමෙයි.

“අලමෙව හිකඛවෙ පටිසලලානෝ”- ‘මහණ, විවේකයේ ඇලෙව්’. බුද්ධ වචනයට අනුගතවයි අපි ජීවත් වෙන්න ඕනේ. එතකොටයි නිවන් මග වැඩෙන්නේ. ඔබේ නිවන් මග සුපැහැදිලි කරගෙන, ඒ මාවත විවර කරගෙන, ඒ මාවතේ තියෙන කටුකොහොල් ඉවත් කරගෙන, ඒ සදාතනික පරම නිර්වාණ ශාන්තිය කරා ගමන් කරන්න. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ උතුම් වූ බුද්ධ වචනයට අනුගතව කටයුතු කිරීම තමයි, බුදුපියාණන් වහන්සේට කරන ලොකුම පූජාව. උන්වහන්සේගේ අවබෝධයට පූජා පැවැත්වීමට කියන්නේ, බෝධි පූජාව කියලා. අද මේ මොකක්ද බෝධි පූජාව කියන්නේ? ඇසතු බෝධිරාජයාණන් වහන්සේ පාමුලට ගිහිල්ලා කරන පූජාව. ඒවා ඇවිල්ලා සම්මුතික බෝධි පූජා. බෝධි පූජාව යනු බෝධිය හෙවත් අවබෝධයට, සම්බෝධියට කරන පූජාව. එහෙනම් බුදුපියාණන් වහන්සේගේ අවබෝධයට පූජා කරන්න ඔබේ ජීවිතය. අන්න එදාට බෝධි පූජාව සිද්ධ වෙනවා නිරන්තරයෙන්. අසිරිමත් වූ බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය, මේ හික්ෂුව වෙහෙසිලා දේශනා කරනම හොඳට අහලා, ඒක හොඳට අවබෝධ කරගෙන ඔබට සුදුසු ස්ථානයක “පතිරූපදෙසවාසොව”- වාසය කරමින් ඒ මග වඩාගෙන යන්න.

~~~~~ මූලික දේශනාව නිමි ~~~~~

01. සෝනාපන්න වීමට පරතෝෂෝෂක ප්‍රත්‍ය කෙසේ ලැබේද?

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය :

ස්වාමීන් වහන්ස, අපි අහලා තියෙනවා සෝනාපන්න වීමට නම් සද්ධර්ම ශ්‍රවණය, කල්‍යාණ මිත්‍ර සේවනය, යෝනිසෝමනසිකාරය, ධම්මානුධම්ම පටිපදාව ලෙස අංග හතරක් තියෙනවා කියලා. ඉතින් තව අහලා තියෙනවා පරතෝෂෝෂක ප්‍රත්‍යය අත්‍යවශ්‍යයි කියලා. ඒ කියන්නේ දැන් අපි මෙහෙම වෙනත් මාධ්‍ය භාවිතා කරමින් සාකච්ඡා කරන වෙලාවක ඔබ වහන්සේ දේශනා කරන ධර්මය අහලා අවබෝධ කරගෙන අපට සෝවාන් වීමට හැකියාවක් තියෙනවාද?

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර :

ඔව් මෙහෙමයි.

**වත්තාරො' මෙ භික්ඛවෙ, ධම්මා භාවිතා බහුලීකතා
සොනාපතතිඵලසව්ඡකිරියාය සංවත්තනති. කතමෙ වත්තාරො:
සප්පුරිසසංසෙවො, සද්ධම්මසවනං යොනිසොමනසිකාරො,
ධම්මානුධම්මපටිපතති, ඉමෙ බො භික්ඛවෙ, වත්තාරො ධම්මා භාවිතා බහුලීකතා
සොනාපතතිඵලසව්ඡකිරියාය සංවත්තනති^{1.1}**

පරතෝෂෝෂක ප්‍රත්‍යය කියලා කියන්නේ ශ්‍රී සද්ධර්මය යමෙක්ට අවබෝධ වුණා නම් එය අවබෝධ වෙච්ච කෙනෙක් ගෙන් ඒ ධර්මය ඇසීම. එතකොට අවබෝධ වෙච්ච කෙනෙක්ටත් ධර්මය දේශනා කරන්න පුළුවන්. දැන් මාර්ගය දන්න කෙනෙක් ගෙන් එපායෑ මාර්ගය අහන්න. අර ගීතයකත් තියෙන්නේ පාර ඇසුවේ කාගෙන්ද අර පාර දන්නැති කෙනෙක් ගෙන් කියලා. ඔය ගීතය නිතරම මතක් වෙනවා ඒ ගැන කියද්දී. ඔහුටත් පාරක් ඇති නැති ගානය... කියලා තියෙන්නේ නේද? ඇයටත් පාරක් ඇති නැති ගානය කියලා කියන්නේ. ඔන්න ඔය වගේ වැඩවේ වෙන්නේ. ඒ කියන්නේ අපි පාර අහන්න ඕන පාර දන්න කෙනෙක් ගෙන්. පාර දන්නේ නැති මිනිහෙක් ගෙන් පාර ඇසුවහම ඒ මිනිහා හිතෙන එකක් කියන්න පුළුවන්.

අවංකභාවය තියෙන්න ඕන. උජු ව සුජු ව. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය යමෙක්ට අවබෝධ වුණා කියලා මේ ලෝකේ යම් හික්ෂුවක් යම් ආකාරයකින් ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂයක් හඟවනවා නම් ඒ ඇඟවීම තුළ තියෙන්නේ ලෝකයාගෙන් යමක් වාසියක් ප්‍රයෝජනයක්, කීර්තියක්, ප්‍රශංසාවක් උපයාගැනීම නෙමෙයි. එහෙම අරමුණකින් යමෙක් කියනවා නම් ඒකාන්තයෙන් ම ඔහු ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන් නෙමෙයි ඒක කියන්නේ. මොකද අසාර ලෝකය සාරයි කියලා හිතාගෙන ඉන්න කෙනෙක් තමයි එහෙනම් ඒ අසාර ලෝකය උදෙසා ශ්‍රී සද්ධර්මය වරදවා දේශනා කරන්නේ.

එහෙම නම් පරතෝෂෝෂක ප්‍රත්‍යය කියන්නේ ඒකාන්තයෙන් ම ඒ නිර්වාණාවබෝධයට, ඒ න්‍යාය ධර්මයට අනුගත වෙන කෙනෙක්, ඒ ධර්මය නුවණින් දකින කෙනෙක්, ඒ දකින්නාවූ න්‍යාය ධර්මය ලෝකයට දේශනා කිරීම. එතකොට ඒක තවත් පිරිසකට මග විවර කරදීමක් වෙනවා. එහෙනම් පරතෝෂෝෂක ප්‍රත්‍යය කියලා කියන්නේ මාර්ගඵල ලාභියෙක්ගෙන් බණ ඇසීම. මාර්ගඵල ලාභියෙක් නොවුණොත් කොහොමද මාර්ගය කියන්නේ. තමන්ටත් මාර්ගය වැටහෙන්නේ නැත්නම් කොහොමද මාර්ගය දේශනා කරන්නේ? එහෙම නම් අඩුම තරමින් සෝවාන් ඵල ලාභියකුවත් වෙන්න ඕනෑ. එහෙම නම් සෝවාන් ඵල ලාභියෙකුගේ ඉඳලා උඩට සකභාගාමී, අනාගාමී අරහතන් වහන්සේ දක්වාම ඉන්නාවූ ඒ මාර්ගඵල ලාභීන්ට තමන්ගේ නැණ පමණින් තමන්ට ගෝචර වෙච්ච ඒ ශ්‍රී සද්ධර්මය දේශනා කරන්න පුළුවන්. ඒකෙදිත් යමක් අපි තේරුම් ගන්න ඕනෑ. සෝවාන් ඵලයට පත්වුණා කියලා හැමෝටමත් දේශනා කරන්න හැකියාවක් නැහැ.

දැන් සම්බුද්ධ ශාසනය මුල ඉඳලම බැලුවහම බුදුපියාණන් වහන්සේ ජීවමානව වැඩ සිටි කාලයේ පවා සෝවාන් වෙච්ච මිනිස්සු ඉඳලා තියෙනවා ඕන තරම්. සැවැත් නුවර කෝටි හතෙන් කෝටි පහක්ම සෝවාන්. ඉතින් ඔය ඔක්කොම බණ කියන්න යන්න ඇද්ද? නෑ. එහෙම ධර්මය දේශනා කරන්නත් හැකියාවක් තියෙන්න ඕන. ඒකට තමයි "සිව්විලිසිඹියා" කියන්නේ. තථාගතයන් වහන්සේ දුක්ඛ යනුවෙන් පනවන අර්ථයන් දකින්න ඕන, "අර්ථ ඥානය". තථාගතයන් වහන්සේ පනවන සමුදය සහ නිරෝධ කියන ධර්ම දකින්න ඕන, "ධර්ම ඥානය". තථාගතයන් වහන්සේ ඒ අර්ථ සහ ධර්ම කැටි කරලා දේශනා කරන්නා වූ පදවල ලෝකෝත්තර අර්ථය දකින්න ඕනෑ "නිරුක්ති පටිසම්භිද ඥානය". තථාගතයන් වහන්සේ දුක්ඛ අර්ථය සහ නිරෝධ අර්ථය යනුවෙන් පනවන ඒ අර්ථ දැකීමේ ඥානය -අර්ථ පටිසම්භිදේ ඤාණං". තථාගතයන් වහන්සේ මේ දුක්ඛාර්ථය, මේ සමුදය තුළින් ගොඩනැගෙනවා, මේ නිරෝධ අර්ථය මේ නිරෝධ ධර්ම තුළින් ගොඩනැගෙනවා යනාදී වශයෙන් පනවන්නාවූ ඒ සමුදය ධර්ම සහ නිරෝධ ධර්ම නුවණින් දැකීමේ, ධර්ම ඥානය - ධම්ම පටිසම්භිදේ ඤාණං. ඊළඟට ඒ අර්ථ ඥාන සහ ධර්ම ඥාන දෙකම කැටි වෙච්ච, එහෙම නැත්නම් ඒ අර්ථ සහ ධර්ම දෙකම කැටි වෙච්ච පදවල තියෙන බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නා වූ බුද්ධ භාෂිතයේ තියෙන, ඒ පද වල තියෙන අර්ථයන් ලෝකෝත්තර අර්ථයෙන් දැකීමට කියනවා නිරුක්ති පටිසම්භිදේ ඤාණං. ඊළඟට ඒ දැක්ක අර්ථ ලෝකයට නැවත ඒ සකාය නිරුක්ති වලින්, ඒ ඒ භාෂාවලින් දේශනා කිරීමේ හැකියාවට "පටිභාන පටිසම්භිදේ ඤාණං" කියනවා.

එහෙනම් මෙන්න මේ කියන, අර්ථ, ධම්ම, නිරුක්ති, පටිභාන කියන, ඒ ඥාන පිහිටන්න ඕනෑ යමෙක්ට ඒ ධර්මය දේශනා කරන්න. එහෙනම් සෝවාන් පිරිස් අතරත් එහෙම පිරිස් ඉන්නවා. දැන් උදාහරණයක් ගත්තොත්, බුද්ධත්වය කියලා උපාසිකාවක් ගැන ඔබ අහලා ඇති. බුද්ධත්වය උපාසිකාව තමයි අපේ හිටපු

බහුශ්‍රැතම උපාසිකාවන් අතරින්, ඒ වගේම ධර්මය දේශනා කිරීමේ දක්ෂ උපාසිකාවන් අතරින් අග්‍රස්ථානයට පත් වූණේ. ඒ බුද්ධත්වයේ කියන උපාසිකාව අහම්බෙන් අනුමෝදනා බණක් අහගෙන ඉඳලා තමයි සෝවාන් ඵලයේ පිහිටියේ එක්තරා සිටුවරයෙකුගේ නිවසකදී. ඇය උදේනි රජපුරුවන්ගේ සාමාවතී බිසවගේ උපස්ථායිකාව. ඊට පස්සේ ඇය තමන්ගේ රජවාසලේදී, පන්සියයක් බිසෝවරුන්ට ඒ ධර්මය දේශනා කළා. ඔවුන් සියලු දෙනාම සෝවාන් ඵලයේ පිහිටියා. එතකොට ඇයට තිබිලා තියෙනවානේ සිව්පිළිසිඹියා ඥාන. ඒකනේ ඇයව ඒ ස්ථානයට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔසවා තැබුවේ. අනිත් අයට ඒ අවස්ථාව ලැබුණේ නෑ.

දැන් විශාඛා සිටු දේවියත් සෝවාන්. බණ කියලා කාවහරි සෝවාන් ඵලයට පත් කළා කියලා සඳහන් වෙනවාද ධර්මයේ, නෑනේ. එහෙනම් ඇයට ධර්මාවබෝධය ලැබුණට ධර්මය දේශනා කරන්න බෑ, එහෙනම් සෝවාන් ඵලයට හෝ සකදාගාමී හෝ අනාගාමී හෝ අරහත් හෝ කුමන හෝ ඵලයකට යමෙක් පත්වුණා කියලා ධර්මාවබෝධය තිබූ පමණින්ම ධර්මය දේශනා කිරීමේ හැකියාවක් නෑ. ඒකට තමයි සිව්පිළිසිඹියා කියන්නේ.

ඉතින් මේ පරතෝසෝෂක කියන්නේ අන්න ඒ ධර්මාවබෝධයට පත් වෙලා ඒ ධර්මය නැවත ලෝකයාට දේශනා කිරීමේ හැකියාවෙන් යුක්ත මාර්ග-ඵල ලාභියෙක්ගෙන් බණ ඇසීම. එහෙම කෙනෙක් ගෙන් බණ අහනවා නම් කොහේ කොතනක හිටියත්, ඒක ප්‍රඥාවට ගෝචර වෙනවා. න්‍යාය ධර්මයක්නේ මේ දේශනා වෙන්නේ. වෙන්න ඕනේ එකම දෙයයි. මොකක්ද?

“සප්පුරිසසංසෙවො, සද්ධමමසවනං”

සද්ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්න ඕන සත්පුරුෂයෙක්ගෙන්. එතකොට මොකද වෙන්නේ? සුනාථ, ධාරේත, වරාථ. දැන් හැම වෙලේම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ධර්මයක් දේශනා කරන්න ඉස්සෙල්ලා කියනවා සුනාථ. ධාරේථ. වරාථ ධම්මේ, උන්වහන්සේ පෙන්නලා දෙනවා මේ ධර්මය හොඳින් අහන්න, මේ ධර්මය ධාරණය කරගන්න, මේ ධර්මයේ හැසිරෙනවා කියන අධිෂ්ඨානය ඇති කරගන්න කියලා, නැත්නම් තවත් දේශනා කරනවා,

“තං සුණාථ, සාධුකං මනසිකරොථ”^{1.2}

මේ ධර්මය හොඳින් අහන්න, මේ ධර්මය හොඳින් නුවණින් මෙනෙහි කරන්න. එහෙම නම් බණ අහන කොට ලෝකේ වැඩ කර කර බණ ඇහුවට වැඩක් නෑ. මොකක්ද ඒකට හේතුව? සෝතද්වාරයෙන් මනෝද්වාර චිත්ත විචියක් හටගන්නවා අනුබද්ධක ආධාරක චිත්ත විචියක් ලෙස. සෝතද්වාරයෙන් හටගෙන මනෝද්වාරයට පැමිණෙන එවැනි මනෝද්වාරක චිත්ත විචියකින් තමයි කෙනෙක් සෝවාන් ඵලයට පත්වෙන්නේ. එතකොට ඒ සෝවාන් ඵලයට පත්වෙනකොට ඒ ඉතාම සුළු කාල පරාසයක්, ඒ කියන්නේ චිත්ත විචියක් ගමන් කරන කාලය

කියලා කියන්නේ අපට ඔබට ගන්නා බැරිතරම් ඉතාම සුළු කාලයක්. ඒ ඉතාම සියුම් කාලය තුළදී ඒ මාර්ගඵල විත්තක්ෂණය හට ගන්නේ තීව්‍ර සමාධියක් තිබුණොත් විතරයි. ඒ කියන්නේ ඉතාම තියුණු සමාධියක් තියෙන්න ඕන. එහෙම ඉතාම තියුණු සමාධියක් තියෙන්න නම් ඉතාම අවධානයෙන් බණ අහන්න ඕන. සෝතාවධානයෙන් බණ අහන්න ඕන.

රටේ ලෝකේ වැඩ කර කර, වටපිට බල බල, උඩ බිම බල බල, අනුන්ගේ ඇඳ කුඳ භොය භොය, ෆෝන් ඔබ ඔබ, ඒවා මේවා කරන්න ගියොත් ළඟ ඉන්න අයගෙ මුණ බල බල, බණ අහන්න ගියොත් කවදාවත් ඔය තත්වට එන්නේ නෑ. මොකද ඒකට හේතුව ඒ තීව්‍ර සමාධිය ගොඩනැගෙන්නේ නෑ. තීව්‍ර සමාධිය ගොඩනැගෙන්නේ නැත්නම් කොයිම වෙලාවකවත් ඒ මාර්ගඵලයට පත් වෙන්නේ නෑ. එතකොට එයා මාර්ගයේම ඉන්න පුළුවන්! ඵලයට පත් වෙන්නේ නෑ. ප්‍රත්‍යක්ෂය නිමේෂය උදා වෙන්නේ නෑ. ඇයි ඒ? අර තීව්‍ර සමාධිය ගොඩනගා ගන්නේ නෑ. එහෙම නම් ඒ තීව්‍ර සමාධිය ගොඩනැගෙනවා නම් ශ්‍රී සද්ධර්මය අසමිත් ඉන්න මොහොතක හෝ ඒ ධර්මය නුවණින් මෙනෙහි කරන මොහොතක ඔන්න ඔය කියන අවස්ථාව උදා වෙනවා, ඔය ඵලයට ලඟා වෙනවා. විත්තක්ෂණයක් කියලා කියන්නේ අපට ඔබට හිතන්නවත් බැරි තරම් සුළු කාලයක්. මෙන්න මේකට කියන්නේ අසුරක් ගහනවා; අවිචරා සංඝාත. මේ අසුරක් ගහන සුළු කාලය තුළ විත්ත වීථි කෝටි ලක්ෂයක් ගමන් කරනවා. එකයි බිංදු දොළහක සංඛ්‍යාවක් විත්ත වීථි. එක විත්ත වීථියක විත්තක්ෂණ දාහතක් තියෙනවා. අපි හිතමු මේ අසුරක් ගහන වෙලාව තප්පරයක් කියලා, මේ ගණනය කර ගැනීමේ පහසුවට. එහෙම නම් මේ තත්පරේ කියන කාලය තුළ එකයි බිත්දු දොළහ වැඩි කිරීම දාහත යන ප්‍රමාණයක් විත්තක්ෂණ තියෙනවා. මොකද විත්ත වීථි කෝටි ලක්ෂයක් යනවා. විත්ත වීථියක විත්තක්ෂණ දාහතක් තියෙනවා. එහෙම නම් එකයි බිංදු දොළහ වැඩි කිරීම දාහත, ඒ එන උත්තරෙන් තත්පරේ බෙදන්න ඕන. එතකොට එනවා යම්කිසි කාලයක්. අන්න ඒ කාලය තමයි විත්තක්ෂණයක ආයු කාලය.

එහෙම නම් අපට ඔබට නිකං ගණනය කර ගන්නවත් බැරි තරම් ඉතාම සුළු කාල පරාසයක තමයි මාර්ගඵල විත්තක්ෂණය හට ගන්නේ. ඒ කියන්නේ තත්පරයකටත් අඩු කාලයකදී; තත්පරෙන් කෝටි ගනකින් පංගුවකදී තමයි කෙනෙක් මාර්ගඵලයට පත් වෙන්නේ. ඉතින් ඒ සුළු කාලය තීව්‍ර සමාධියක ඉන්න ඕන, ඒ තීව්‍ර සමාධිය ගොඩ නැගිලා එන ඕනෑම මොහොතක මෙන්න මේ කියන චතුරාර්ය සත්‍යය ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන්ම අවබෝධ වෙන මොහොතක් එනවා, ඒ කියන්නේ ප්‍රඥාවෙන් සියට සියක් පිළිගන්නා වූ මොහොතක් එනවා. එහෙනම් අනිත් වෙලාවල මොකද අනිත් වෙලාවල වල කුසල සිතයි අකුසල සිතයි, එහෙම නැත්නම් විඥානයයි ප්‍රඥාවයි අතර යම්කිසි සුසංයෝගයක් සහිත සිතක් තමයි තියෙන්නේ. පිරිසිදුම සිතක් නෙවෙයි. ඒ නිසා මොකද වෙන්නේ. කොයිම වෙලාවකවත් අර මාර්ගඵලයට පත්වෙන්න විඥානය ඉඩ හරින්නේ නෑ, සමාධිය

බිඳිනවා. මොනවා හරි සිහිපත් කරලා දෙනවා. මේ බණ අහමින් ඉන්නකොට දරුමල්ලෝ හරි සිහිපත් කරලා දෙනවා. වටපිටාවේ කුඹියෙක් යනවනං ඒක හරි පෙන්නලා දෙනවා. මොනවා හරි ක්‍රමයකින් ප්‍රඥාව පූර්ණ වෙන්න දෙන්නේ නැතුව ප්‍රඥාවේ ඒ තීව්‍ර භාවය ඇති වෙන්න දෙන්නේ නැතිව විඥානය විසින් ඒ අවස්ථාව බිඳ දමනවා. ඒ නිසා තමයි සමහරුන්ට බණ ඇහුවට ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂ නිමේෂය ළඟා වෙන්නේ නැත්තේ.

හැබැයි කෙනෙක් සියල්ල සිතින් බැහැර කරලා, සියලු තණ්හාවන්ගෙන්, දෘෂ්ටිත්ගෙන්, මානසත්ගෙන් නිදහස් වෙලා; පිරිසිදු සිතකින්, අධණ්ඩව සෝතාවධානෙන් බණ අහගෙන ඉන්නවා නම්, බණ කියන්නේ කොහේ ඉඳලද කියන එක වැදගත් නෑ. ඒ ධර්මය ඇහෙනවා නම් ඒ ධර්මය ඇහෙන්නේ අර කිව්ව ප්‍රත්‍යක්ෂයට පැමිණි කෙනෙක් ගෙන් නම් ඒකාන්තයෙන් ඵලයට පත්වෙනවා. චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධ වෙනවා. අවබෝධ වුණා කියන්නේ ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන් පිළිගත්තා එයාගේ සිත, සිත කිව්වහම කුසල සිත පිළිගත්තා එය සදාතනික පරම සත්‍යය බව. එය සත්‍යය බව අවබෝධ වුණා නම් ඒක ඒ මොහොතේදී දැනගන්න හම්බ වෙන්නේ නැහැ. එහෙනම් දැන් කෙනෙක් කියනවා සෝවාන් ඵලයට පත් වුණාම උඩ ගිහිල්ලා බිම වැටුණා වගේ. නැත්නම් මොනවා හරි ඔය ලකුණු කියනවා. අර කිව්ව කාල පරාසය මනින්න පුළුවන් කාලයක්ද කියලා හිතලා බලන්න. තත්පරෙන් කෝටි ගාණකින් පංගුවක්! මොනම විදිහකටවත් දැනගන්න පුළුවන් කාලයක්ද ඒක. අපිට තේරුම් ගන්න බැරි තරම් සුළු කාලයක්නේ මේ අසුරක් ගහනවා කියන්නේ. ඒක අසුරෙකුත් කෝටි ගාණකින් පංගුවක් නේ. ඉතින් එහෙනම් ඒ වගේ සුළු කාල පරාසයකදී සිතේ ඇති වන්නාවූ වෙනසක්, පරිවර්තනයක්, කෙනෙක්ට ඒ මොහොතේදී දැන ගන්න බෑ.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා කෙනෙක්ට මාර්ගඵලයකට පත් වුණා කියලා දැනගන්න පුළුවන් වෙන්නේ ප්‍රත්‍යවේක්ෂා ඥාන පහළ වුණාම. ප්‍රත්‍යවේක්ෂා ඥාන 19 ක් තියෙනවා. ඒ ප්‍රත්‍යවේක්ෂා ඥාන පහළ වුණාට පස්සේ, අන්න ඒ පුද්ගලයාට පුළුවන්කම ලැබෙනවා තමන්ගේ චිත්ත සංතානයේ යම්කිසි පරිවර්තනයක් සිද්ධ වෙලා තියෙන බව අවබෝධ කරගන්න. ඒ පරිවර්තනය තුළ ඔහුගේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ නිව් යන බවත් ඔහුට අත් දකින්න පුළුවන්කම ලැබෙනවා. ඒ ආකාරයෙන් මිසක්, කිසිම කෙනෙක්ට “මෙයා සෝවාන්” කියලා එහෙම කියන්න බෑ. ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් මැන බලන්න පුළුවන් විදිහේ යම්කිසි ධර්ම ඥානයක් තියෙනවා නම්, අනුමාන නිගමනයකට එන්න පුළුවන් මිසක්, සියයට සියක් ඔයා සෝවාන්, ඔයා සකදාගාමී කියලා කිසිම කෙනෙක්ට කියන්න බෑ, අසිරිමත් වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට හැර. මොකද උන්වහන්සේට පමණයි, ඉන්ද්‍රිය පරෝපරියත්ත ඥානය කියන ඒ අසිරිමත් වූ ඥානය තියෙන්නේ. ඒ වගේම ආසය අනුසය ඥානය, වේතෝපරිය ඥානය වගේ මහා බලගතු බුද්ධ ඥානවලින් දැකලයි උන්වහන්සේලා ඒ නිගමනය දෙන්නේ.

එහෙම නැතුව සාමාන්‍ය කෙනෙක්ගේ හිතඑවක් විදිහට, ඔයා මාර්ගඵල ලාභියෙක් කියලා කියන්න බෑ. හැබැයි එබඳු ඵලයකට පත් වෙන කෙනෙක්ට දැනෙන ලක්ෂණ ටිකක් තියෙනවා. එයාට දැනෙනවා පෙර නොවූ විරූ සැහැල්ලුවක්. සහනයක්. විසිරිවිච සිතේ යම්කිසි ආකාරයක දමනයක්. නිහඬ භාවයක්. හිතේ යම්කිසි අස්වැසිල්ලක් දැනෙන්න ගන්නවා. යම් කිසි විශ්වාසයක්, ආරක්ෂිත භාවයක්, නාථ භාවයක් දැනෙන්න ගන්නවා. යම්කිසි ආකාරයක නැවතීමක්, සන්සිඳීමක් දැනෙන්න ගන්නවා. යම්කිසි ආකාරයකින් නැවුම් බලාපොරොත්තුවක් දැනෙන්න ගන්නවා. ඒ සංසාරේ ගැන නෙමෙයි නිවන ගැන, යනාදී වශයෙන් ඒ හිතට යම් කිසි ආකාරයක ප්‍රබෝධයක් දැනෙන්න ගන්නවා.

ඒ වගේම තමන්ටම දැනෙන්න ගන්නවා තමන්ගේ අවබෝධයේ වෙනස් බව . මෙවිචර කාලයක් සැපයි සැපයි කියලා හිතාගෙන ගිය ලෝකය අසාරයි දුකයි කියලා දැන ගත්තා. මේ පංචකාම වැඩ පිළිවෙළ තුළ, මේ ආස්වාදය තුළ ගත යුතු හරයක් නැහැ කියලා දැන ගත්තා. මේ කාමයට දුක කියන්නේ කුමන අර්ථයෙන් ද කියලා දැන ගත්තා. මේ සංසාරේ නැවත ඉපදුණත් මම කියලා මගේ කියලා ගතහැකි හරයක් නැහැ කියලා දැන ගත්තා. මේ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඥානවල ආත්මීය සාරයක් නැති බව දැන ගත්තා, යනාදී වශයෙන් අර තම තමන්ගේ නැණ පමණට අවබෝධ වන්නාවූ ධර්ම අර්ථ දැනෙන්න ගන්නවා එයාට. ඔය විදිහට පද වලින් නෙවෙයි, අර්ථ වශයෙන් දැනෙන්න ගන්නවා. මේ ලෝකේ ගන්න හරයක් නෑ. සාරයක් නෑ. වැඩක් නැති හිස් ගමනක්, යනාදී වශයෙන් තම තමන්ගේ වචනවලින් ඒ අදහස දැනෙන්න පුළුවන්.

හැබැයි ඒ අයට බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නා වූ ඒ ලෝකෝත්තර අර්ථ, පදවලින් පෙන්වන්න හැකියාවක් නැහැ. හැබැයි ඔහුට අවබෝධයක් තියෙනවා. පද මතක නැහැ, මෙන්න මෙහෙම තත්වයක් දැන් මට දැනෙනවා. මට මේ ලෝකේ හිස් බවක් දැනෙනවා. මේ උපත කියන්නේ දුකක් කියලා මට වැටහෙනවා. නැවත ඉපදිලා ගන්න හරයක් නැති බව වැටහෙනවා. නැවත මේ හිස් සංසාරේ පිළිබඳ බලාපොරොත්තු තබා ගැනීම නිෂ්ප්‍රයෝජන වැඩක් කියලා අවබෝධ වෙනවා. මේ කාමය කියන්නේ, ආස්වාදය කියන්නේ දුකක් කියන එක මට දැන් හොඳටම වැටහෙනවා යනාදී වශයෙන් අන්න තම තමන්ගේ නැණ පමණට ගෝචර වන්නා වූ අර්ථයන් දැනෙන්න ගන්නවා. වැටහෙන්න ගන්නවා. සිහි වෙන්න ගන්නවා. ඒවට තමයි අර ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා ඥාන කියන්නේ.

ඉතින් ඒ නිසා ඒ ඵලයට ළඟාවෙන්න කිසිම බාධාවක් නැහැ, වැදගත් වෙන්නේ කුමක් ද අහන්නේ? කෙසේද අහන්නේ කියන එක විතරයි. ඒ කියන්නේ කුමක් ද අහන්නේ? චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය ද? ඒ පටිච්චසමුප්පාදය ගැබ් වෙච්ච චතුරාර්ය සත්‍යය ද? එහෙම නැත්නම් කාලීන බණක් කියලා ලෝකේ තියෙන මොනවා හරි පලහිලව් ටිකක් ද? කියන එකයි, අන්න ඒකයි දැනගන්න ඕන. ඊළඟට බලන්න ඕන තමන් මේ බණ අහන්නේ කොහොම ද? අතුගාන ගමන් ද? වළං හෝදන ගමන් ද? එහෙම නැත්නම් සියලු වැඩ පසෙකින් තියලා උතුම් වූ

ධර්මය කෙරෙහි මහත් වූ ගරුත්වයකින් යුක්තව, සුදුසු ස්ථානයක සුදුසු පරිදි වාඩිවෙලා අහන ධර්මයක් ද යනාදී වශයෙන්, ඒ හැම දෙයක්ම බලපානවා ඒ එලයට එන්න. ඉතින් ඒ නිසා කොහේ ඉඳගෙන ද අහන්නේ කියන එක නෙමෙයි වැදගත්, කුමක් ද ඇහෙන්නේ සහ කෙසේ ද අහන්නේ කියන දෙක විතරයි වැදගත්. ඇහෙන්නේ චතුරාර්ය සත්‍ය නම් අසන්නේ මනා වූ සිහියෙන් නම් එයයි වැදගත් වෙන්නේ.

02. කාමය දුක ලෙස දැකීමෙන් කෙසේද?

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය :

කාමය දුක ලෙස දැකීම ආකාරය තව විස්තර කර එම විත්ත විපර්යාසය ඇති කරගන්නා අයුරු තව දුරටත් පහදා දෙන්න පුළුවන් ද අපේ හාමුදුරුවනේ? තෙරුවන් සරණයි!

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර :

ඔව්. ඉස්සෙල්ලා දැනගන්න ඕන කාමය කියන්නේ මොකක්ද කියලා? කාමය, කාමය කිව්වහම අපිට මේ වැරදි අදහසක් ඇති වෙනවා. කාමය කිවුව ගමන් බොහෝ දෙනෙක් හිතනවා, ස්ත්‍රීන් පුරුෂයන් අතර තියෙන සහසම්බන්ධය තමයි කාමය කියන්නේ කියලා. එතකොට හිතෙනවා, පොඩි ළමයින්ට කාමය නෑ. ලොකු අයට විතරයි තියෙන්නේ. තරුණයන්ට විතරයි තියෙන්නේ. වයසට ගිය මහල්ලන්ටත් නෑ, යනාදී වශයෙන් විවිධාකාර වැරදි නිගමනයන්ටත් දෘෂ්ටිත්ටත් පත් වෙනවා. කාමය කිවුව ගමන් අපි දන්නේ ඉතාම පටු අර්ථයෙන්.

“සංකප්පරාගො පුරිසස්ස කාමො න තෙ කාමා යානි චිත්‍රානි ලොකෙ,
සංකප්පරාගො පුරිසස්ස කාමො තිට්ඨන්ති චිත්‍රානි තථෙව ලොකෙ අථෙඤ්ඤා ධරා
චිත්‍රානි ඡන්දානි”^{2.1}

සංකල්පීය රාගයටයි කාමය කියන්නේ. දැන් හැම වෙලේම දැකින්න ඕනෑ මෙන්න මෙහෙම දෙයක්. බුදුපියාණන් වහන්සේ දුක්ඛ කියලා කියන්නේ හැම තිස්සෙම මේ විඳින දුක නෙවෙයි. ප්‍රඥාවට ගෝචර වන අර්ථයකටයි දුක්ඛ කියන්නේ මෙතන.

දැන් උදාහරණයක් ගමු. ඔන්න දෙමවුපියෝයි ළමයි ටිකකුයි යනවා මුහුදු වෙරළට. ඒ ගිහාම පුංචි ළමයින්ගේ විනෝදය තමයි අර මුහුදු වෙරළේ වැළි මාළිඟාවක් හදන එක. දැන් ඒ ළමයින්ට ඒක සතුටක්. ඒ අයට ඒක ලොකු විනෝදයක්. හැබැයි දෙමවුපියෝ ඒ වැඩේට සහසම්බන්ධ වෙන්නේ නෑ. ඒ අය පැත්තකට වෙලා ඉන්නවා. ඇයි ඒ? ඒ අය දකිනවා බොරු වැඩක්, බොරු දුකක් මේක.

දැන් හැබැයි පොඩි ළමයින්ට මේක තේරුනේ නෑ දුකක් කියලා. ඇයි ඒ? එයාලට ඒකෙන් සතුටක් ලැබෙනවා. එයාලා ඒකෙන් වින්දනයක් ලබනවා. හැබැයි නිශ්ඵල දෙයක් කළේ. ප්‍රයෝජනයක් නැති දෙයක් කළේ. වැඩක් නැති දෙයක් කළේ. නිසරු දෙයක් කළේ. සාරයක් නැති වැඩක් කළේ. ගත යුත්තක් නැති වැඩක් කළේ. ඒ අර්ථයෙන් ඒක දුකයි. එනිසා වැඩිහිටියෝ වැළි මාළිඟා හදන්නේ නෑ. බොරු වැඩ. බොරු දුකක් විතරයි, වෙහෙසක් විතරයි තියෙන්නේ ඕකේ කියලා අත් හැරලා ආනවා.

මබ දැකලා ඇති පුංචි ළමයි සබන් බෝල පුම්බනවා. දැන් ඒ අයට ඒක මහ විනෝදයක්, මහා සතුටක් ඒක. හැබැයි වැඩිහිටියෝ යන්නේ නෑ ඒ වැඩේ කරන්න. ඇයි ඒ? බොරු වැඩක්. පුම්බන පුම්බන බෝලේ පුපුර පුපුර යනවා. ඉතින් ඕක පුම්බ පුම්බ සතුටු වෙනවා. විනෝද වෙනවා. ඇති හරයක් නෑ ඒකෙ. ලැබිවිච යහපතක් නෑ ඒකෙ. ඒ වැඩේ කරා කියලා ජාතියෙන්, ජරාවෙන්, ව්‍යාධියෙන්, මරණයෙන් නිදහස් වෙන්නේ නෑ. කිසිම ප්‍රශ්නකට උත්තර ලැබෙන්නේ නෑ. නිකන් කාලේ කා දැමීමක් විතරයි. ඒ අර්ථයෙන් ඒක දුකක්. ඒ නිසා වැඩිහිටියෝ ඒ මෝඩ වැඩේ කරන්න යන්නේ නෑ. පොඩි ළමයින්ගේ ඥානය මුහුකුරා ගියේ නැති නිසා, පොඩි ළමයා බාලයෙක් නිසා, පොඩි ළමයා යනවා ඒ වැඩේට. එතකොට ලොකු මනුස්සයෙකුත් ගිහිල්ලා සබන් බෝල පුම්බනවා දැක්කොත් අර මිනිස්සු අපහාස කරන්නත් පුළුවන්, ‘අන්න බලහං අරයා පොඩි ළමයෙක් වෙන්න හදනවා’ යනාදී වශයෙන්. ඇයි ඒ? ඥානය මුහුකුරා ගියාට පස්සේ දකිනවා බොරු වැඩක් කරලා තේරුමක් නෑ. සාරයක් නොලබන්නා වූ නිසරු වැඩ කරලා තේරුමක් නෑ.

හැබැයි පොඩි එවුන් බලන්න. කරන්නේම නිසරු වැඩනේ. සෙල්ලම් කරනවා කියලා කරන එක වැඩකවත් අර්ථයක් තියෙනවද? කෝම්පිට්ටු හදනවා කියයි. සෙල්ලම් ගෙවල් හදනවා කියයි. ඔය එකකවත් අර්ථයක් තියෙනවාද? වැළි මාළිගා හදනවා. ඒ කිසිම දෙයක තේරුමක් නෑ. ඇයි ඒ? බාලයෝ නේ. බාලයා කියන්නේ ඥානයෙන් මුහුකුරා ගිය නැති අය.

‘අසේවනාව බාලානං’^{2.2}

දැන් මේ කිව්වේ පුංචි ළමයි ඇසුරු කරන්න එපා කියලා නෙමෙයි. අර ඉස්සෙල්ලා කිව්ව දේම තමයි. අන්න දැන් බාලයා කියන පදයට අර්ථයක් තියෙනවා ලෝකයේ. ලෝකයා බාලයා කියලා කියන්නේ පුංචි ළමයින්ට. බුදුපියාණන්වහන්සේ බාලයා කියලා කියන්නේ ඥානය මුහුකුරා ගිය නැති මිනිසුන්ට. එහෙනම් දැන් මේ ලෝකයේ අර බාලයා, පුංචි ළමයා බාල වැඩ කරනවා බාලකමට. ඒ කියන්නේ ඥානය මුහුකුරා නොගිය නිසා නොතේරුම් කමට කරන වැඩ තියෙනවා. සෙල්ලම් වැඩ. දැන් මේවා ලොකු අය කරන්නේ නැහැ. ඇයි ඒ? එයාලගේ ඥානය මුහුකුරා ගිහිල්ලා. ඒ අය දකිනවා මේකෙන් ප්‍රයෝජනයක් නෑ. සෙල්ලම් ගෙවල් හදනවා, කෝම්පිට්ටු හදනවා, මේවා තේරුමක් නැති වැඩ කියලා. ඒ නිසා ලොකු අය යන්නේ නෑ ඒ වැඩ කරන්න.

හැබැයි පොඩි එකාට ඒක මහා විනෝදයක්, වින්දනයක්, සතුටක්, විනෝදාස්වාදයක්. හරි සතුටු වෙනවා. සෙල්ලම් ගෙවල් හදලා, කෝම්පිට්ටු හදලා; උඩ පනිනවා, අත්පොඩි ගහනවා. දැන් එයාට ඒක සතුටක්නේ, විනෝදයක්නේ. දැන් දෙමාපියෝ දකිනවානේ මේ පොඩි එකාට ඒක දුකක්, ප්‍රඥාවට වැටහෙනවා නේ දෙමව්පියන්ට, පොඩි එකා නිකම් බොරු දුකක් විඳින්නේ කියලා. ඒ කියන්නේ අර්ථයක් නැති හරයක් නැති නිසරු වැඩක් වෙනුවෙන් වෙහෙසිලා

සතුටු වෙන්නේ කියලා පේනවනේ වැඩිහිටියන්ට. ඇයි ඒ? වැඩිහිටියන්ගේ ඥානය මුහුකුරා ගිය නිසා. එහෙනම් අන්න යමක් තේරුම් ගන්නා. මොකක් ද? මේ කාමය කියන එක දුකයි කියලා කියන්නේ හැඟීමෙන් නෙමෙයි. ප්‍රඥාවෙන්. හැඟීමට දැනෙන දුකක් නෙමෙයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ පෙන්න්නේ. ප්‍රඥාවට පේන දුකක්. වැටහෙන දුකක්. “පඤ්ඤාවනො අයං ධම්මො” - කිව්වේ ඒකයි.

“සබ්බෙ සංඛාරා දුකඛාති, යද පඤ්ඤාය පසසති;
අථ නිබ්බිදුති දුකෙඛ, එස මග්ගො විසුද්ධියා”^{2.3}

මේ සියලු සංඛාර, මේ සියලු රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා දුක බව ප්‍රඥාවෙන් දකින්න. දැන් කෙනෙක්ගේ හිතේ රාග චේතනාවක් ඇතිවෙනවා. රාග චේතනාවෙන් කටයුතු කරනවා. එයා රාග චේතනාවෙන් කටයුතු කරන්නේ සැප ලැබෙනවා කියලා හිතාගෙන. දැන් අන්තිමට ලැබෙන්නේ මොකක්ද කියල බලන්න ඕනේ. සැප ලැබෙනවා කියලා හිතත් තමයි රාගයෙන් ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ. රාගයෙන් කටයුතු කරන්නේ. රාගයෙන් හිතන්නේ, කියන්නේ, කරන්නේ. ඒ රාගයෙන් හදාගත්තු ලෝකයක්නේ මේ තියෙන්නේ.

දැන් අර පොඩි එකා හිතන්නේ අර සෙල්ලම් ගෙවල් හදලා, වැළි මාළිගා හදලා, කෝම්පිට්ටු හදලා සැප ලැබෙනවා කියලා. ලැබිව්ව සැපක් නැහැ. නිර්ථක වැඩක් කරලා කාලය කා දැම්මා. සමහරවිට ඒ පොඩි එකා ඒ මොහොතේ දී පණ ගියානම්, “හොඹ” ගාලා, කරමින් හිටියේ අඥාන වැඩක් නිසා ඊට අනුකූල භවයකට පත්වෙනවා. මොකද පොඩි එකා ලොකු මිනිහා කියලා එහෙම එකක් නෑ සිතට. සිත හේතුඵල ධර්මතාවයක්. හේතු පවතිනතුරු හිත ක්‍රියාත්මකයි. හිත විසින් කර්ම භවය හදනවා, කර්ම භවයෙන් පුනර්භවය හදනවා, ඔය විදිහට යනවා සංසාරේ. එහෙම නම් අන්න ඒක තේරුම් ගන්න ඕන. අර බාලකමට කරන දේවල් සතුටක් හැටියට පෙනුණට වැඩිහිටියන්ට පේනවා ඒක ඥාන අර්ථයෙන් දුකක් බව. ඒ නිසා තමයි වැඩිහිටියෝ ඒ දේ කරන්න යන්නේ නැත්තේ.

ඒ වගේම මේ ලෝක සත්වයෝ කාමය සැපක් හැටියටයි දකින්නේ. ඇයි ඒ? ඒ ඒ මොහොතේදී උපදිනවා සැපක් කාමයේ. හැබැයි ඒ උපදින සැපත් ලෝක සත්වයා සැපක් හැටියට සැලකුවාට එයත් මායාවක්. අන්න ඒ මායාවක් අපි අවබෝධ කරගන්න ඕන. කාමය කියන්නේ අනිච්ච ධර්මතාවක්. හේතුවක් ඇති කල්හී සකස් වන්නාවූ හේතු නිරුද්ධ කල්හී නිරුද්ධ වන්නා වූ ධර්මයක් තමයි කාමය කියන්නේ.

“සඛකපපරාගො පුරිසසස කාමො”

එහෙනම් ආස්වාදය කියන්නෙත් අනිච්ච ධර්මයක්. හේතුඵල ධර්මයක්. ආස්වාදය හේතුවක් ඇති කල්හී සකස් වෙනවා. හේතුවක් ඇති කල්හී ආස්වාදය උපදිනවා. හේතු නිරෝධ කල්හී ආස්වාදය නිරුද්ධ වෙනවා, හට නොගන්නවා. කාමයත් එහෙමයි. කාමය ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නවා. මේ කාමය කියන්නේ

සංකල්පීය රාගයටයි. සංකල්පීය රාගය කියන්නේ මොකක්ද බලමු. දැන් අපි දහදෙනෙක් අරගෙන බැලුවොත් දහදෙනා ගේ හිත්වල ආකාර දහයක සංකල්ප පවතිනවා. දහ දෙනා කැමති දහ ආකාරයක රූප වලට. දහ ආකාරයක ශබ්ද වලට ගන්ධ වලට, රස වලට, ස්පර්ශ වලට, අදහස් වලට. එතකොට දහදෙනා දහ ආකාරයක අරමුණු වලටයි කැමති. එහෙනම් යම්කිසි රූපයක් ගත්තහම ඒ රූපයට සියලු දෙනා එක හා සමාන විදිහට කැමති නෑ. එකිනෙකා තම තමන්ගේ සංකල්පයකට අනුව තමයි කැමති වෙන්නේ ඒකට.

සම්මුතියේ අපට ලේසියෙන් තෝර ගන්න පුළුවන් විදිහේ උදාහරණයක් කියමු. දැන් අපි ස්ත්‍රීන් පුරුෂයන් යනාදී වශයෙන් රූප ගත්තහම ඒ ඒ අය කැමති රූප තියෙනවා. මෙන්න මේ හැඩතල තියෙන, මේ විදිහේ වර්ණ සටහන් තියෙන, මේ ආකාර රූපවලට තමයි මං කැමති කියලා එක්කෙනෙක් කියනවා. එතකොට අනිත් කෙනා කියන්නේ; නෑ නෑ මට නම් ඒ වගේ රූප හරියන්නේ නෑ. මට හරියන්නේ මෙන්න මේ ආකාරයේ රූප. කෙනෙක් කෙටිටු රූපවලට කැමතියි. තව කෙනෙක් මහත රූපවලට කැමතියි. කෙනෙක් උස රූපවලට කැමතියි. තව කෙනෙක් කොට රූපවලට කැමතියි. කෙනෙක් සුදු රූපවලට කැමතියි. තව කෙනෙක් කළු රූපවලට කැමතියි. ඔහොම තියෙනවා එක එක විදිහේ විවිධාකාර ප්‍රභේද. එහෙනම් දැන් ඇයි එහෙම වුණේ? එහෙම වුණේ ඒ දහ දෙනාගේ හිත්වල තියෙන, සංකල්පවල තියෙන වෙනස් භාවය, විවිධතාව නිසා. ඒකීය සංකල්ප නෙමෙයි හැමෝටම තියෙන්නේ. එක එක විදිහේ සංකල්ප. එහෙම නම් මේ සංකල්පවල තියෙන විවිධතාව නිසාම විවිධ රූපවලට, විවිධ අරමුණුවලට ඒ අය කැමතියි. “සඛකපපරාගො පුරිසසස කාමො”.

එතකොට, රාගය කියන්නේ මොකක් ද? යම්කිසි සතුටු වේදනාවක්, සැප වේදනාවක්, වින්දනයක් බලාපොරොත්තුවෙන් යම් අරමුණක් ඇසුරු කිරීමට කියනවා රාගය කියලා. ඇහෙන් රූප ඇසුරු කරනවා-රූප රාගය. කනෙන් ශබ්ද ඇසුරු කරනවා-ශබ්ද රාගය. නාසයෙන් ගන්ධ ඇසුරු කරනවා-ගන්ධ රාගය. දිවෙන් රස ඇසුරු කරනවා-රස රාගය. කයෙන් ස්පර්ශ ඇසුරු කරනවා-පොට්ඨබ්බ රාගය. මනසින් අදහස් ඇසුරු කරනවා- ධම්ම රාගය. රාගය හය ආකාරයි. එහෙනම් රාගය කිවුව ගමන් ඔබ තේරුම් ගන්න ඕන, යම් සතුටු වේදනාවක්, එහෙම නැත්නම් සැප වේදනාවක්, සුඛ සෝමනස්ස සහගත වේදනාවක්, එහෙම නැත්නම් ආස්වාදයක්. සුද්ද සිංහලෙන්ම කිව්වොත් ආස්වාදයක් බලාපොරොත්තුවෙන් යම් අරමුණක් ඇසුරු කිරීමට කියනවා රාගය කියලා.

ඒක හොඳටම තෝරගන්න ඕනේ, මොකද නැත්නම් අරහතන් වහන්සේලාටත් අරමුණු ඇසුරු කරන්න සිද්ධ වෙනවා. එතකොට උන්වහන්සේලාටත් රාගය තියෙනවා කියලා කෙනෙක් රැවටෙන්න පුළුවන්. රාගය කියන්නේ යම් සතුටක්, සැප වේදනාවක්, ආස්වාදයක්, බලාපොරොත්තුවෙන් අරමුණක් ඇසුරු කිරීමේ ස්වභාවය. සංකල්ප රාගය කියන්නේ මොකක්ද එහෙනම්. සංකල්පීය වශයෙන්

ඇති කරගෙන තියෙනවා මෙබඳු රූප ඇසුරු කිරීමෙන් තමයි සැප උපදින්නේ, මෙබඳු ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම ඇසුරු කිරීමෙන් තමයි සැප උපදින්නේ කියලා එකිනෙකා තුළ ගොඩනැගිලි තියෙනවා සංකල්ප. මෙන්න මේ සංකල්පීය රාගයට තමයි කාමය කියන්නේ. ඒ නිසා තමයි දහ දෙනෙක් ගත්තොත් දහ දෙනාගේ කාමය දස ආකාරයක් වෙන්නේ. දහ දෙනාගේ කැමැත්ත සතුට උදෙසා, සැප වින්දනය උදෙසා, නැත්නම් ආස්වාදය උදෙසා ඒ ඒ අරමුණු ඇසුරු කරනවා. ඒ අරමුණු විවිධතාවක් දකින්නට ලැබෙන්නේ ඔන්න ඔය හේතුව නිසා. සංකල්ප වල තියෙන වෙනස නිසා.

එහෙම නම් කාමය කියලා කියන්නේ මෙන්න මේ සංකල්පීය රාගයට. මේක හොඳට තේරුම් ගන්න ඕනේ. කාමය කියන්නේ ලෝකේ තියෙන දෙයක් නෙමෙයි. දැන් අද අපි හිතන් ඉන්නවා කාමය කියන එක මේ පරිබාහිර ලෝකේ තියෙන දෙයක් කියලා. අපි කාමය හොයාගෙන යනවා ලෝකේ පුරා. ලෝකේ කාම රූප කියලා ජාතියක් නෑ. කාම ගුණ කියලා ජාතියක් තියෙනවා, ලෝකයේ. දැන් කවුරු හරි කියනවා මෙන්න මේක කාම රූපයක් කියලා, ඒ රූපයම අපි අරහතන් වහන්සේ කෙනෙක්ට පෙන්වලා ඇහුවොත් මේක කාම රූපයක්ද කියලා, උන්වහන්සේ කියයි මේක රූපයක් කියලා. ඇයි? උන්වහන්සේට කාමයක් නෑ. එහෙනම් කාම රූප කියලා කියන්නේ ඒ ඒ පුද්ගලයන්ගේ සංකල්පීය රූපවලටම තමයි. එහෙනම් ලෝකේ නැහැ කාම රූප කියලා ජාතියක්. ලෝකේ තියෙන්නේ රූප. ඒ රූප කෙරෙහි කැමැත්තක් ඇති කරගන්නේ තමන්ගේම සිතින්. ඇති කරගන්නවා නෙමේ ඇත්තටම ඇතිවෙනවා. කුඩා කාලයේ ඉඳලා ජීවත් වෙද්දී ඒ මුණ ගැහෙන අරමුණු නිසාම ඒ ඒ පුද්ගලයන්ගේ සිතේ සකස් වන්නා වූ යම්කිසි ආකාරයක සංකල්ප තමයි මේ කාමය කියලා කියන්නේ.

එතකොට එහෙනම් ලෝකයේ කාම අරමුණු කියලා ජාතියක් නෑ. කාම රූප නෑ, කාම ශබ්ද නෑ, කාම ගන්ධ නෑ, කාම රස නැහැ, කාම ස්පර්ශ නෑ, කාම අදහස් කියලා ජාතියක් ලෝකේ නෑ. සිතින් හදාගන්නවා එහෙම සංකල්පීය දෙයක්. මෙන්න මේවා කාම රූප, මේවා කාම ශබ්ද කියලා. දැන් අරහතන් වහන්සේ කෙනෙක්ට ඔය ටික ගෙනල්ලා මුණ ගැස්සුවොත් එහෙම උන්වහන්සේ කියයි ඕවා රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම විතරයි, ඔව්වගේ ගන්න කිසිම හරයක් නෑ, ඔව්වගේ කාමය කියලා පනවන්න තැනක් නෑ කියලා. එහෙනම් හොඳට තේරුම් ගන්න ඕනේ, කාමය කියන්නේ එකිනෙකාගේ සිත්වල ගොඩනැගිලි තියෙන සංකල්පයක්. එහෙම නම් මෙන්න මේකෙන් නිදහස් වෙන්න පුළුවන් ලේසියෙන්ම. මේ කාමය, නැත්නම් මේ හිතේ ගොඩනැගිලි තියෙන සංකල්පීය රාගය, කොහොමද සත්වයකුට දුක උරුම කරලා දෙන්නෙ කියලා නුවණින් දකින්න ඕන. අන්න එදාටයි කාමය දුක බව අවබෝධ වෙන්නේ. එසේ නොමැතිව කොච්චර කිව්වත් මේක වැටහෙන්නේ නෑ කෙනෙක්ට.

දැන් අපි උදාහරණයක් ගමු, ඔන්න තරුණයෙක් ඉන්නවා. මේ තරුණයාගේ හිතේ ඇතිවෙලා තිබෙනවා මෙබඳු අදහසක්. කුඩා කාලයේ ඉඳලම ඔහු දෙමව්පියන්

ඇසුරේ, සහෝදර සහෝදරියන් ඇසුරේ, ශාකි හිතමිත්‍රාදීන් ඇසුරේ, ගුරු දෙගුරුන් ඇසුරේ, සමාජයේ ඉන්නා වූ අනෙකුත් සමාජ පුරවැසියන් ඇසුරේ වැඩිලා ඒ තරුණයා කුඩා දරුවෙක් වශයෙන් ඉඳලා යොවනයට ඇවිල්ලා, ඊට පස්සේ තාරුණ්‍යයට ඇවිල්ලා, දැන් ඉන්නවා තරුණයෙක් වෙලා. මේ තරුණයාගේ හිතේ, කුඩා කාලේ ඉඳලා ඒ විදිහට වැඩෙනකොට, ඒ අහපු දැකපු දේවල් ඔස්සේ ඒ ස්පර්ශ වෙච්ච අරමුණු ඔස්සේ ක්‍රමානුකූලව සංකල්ප ටිකක් සමුදය වුණා, සකස් වුණා. ඒ සංකල්ප අතර තිබුණා මෙන්න මේ ආකාරයේ හැඩතල තියෙන, මේ ආකාරයේ ගමන් රටාවක් තියෙන, මේ ආකාරයේ කතා විලාසයක් තියෙන, මේ ආකාරයේ ලක්ෂණ සහිත, මේ ආකාරයේ පැහැයක් සහිත, වර්ණ සටහන් සහිත රූපයක් තමයි සැප රූපයක් කියන්නේ කියලා. දැන් අපි ඕක සුද්ද සිංහලෙන්ම කිව්වොත්, තරුණයෙකුගේ හිතේ හෝ තරුණියකගේ හිතේ ඉන්න සිහින කුමාරිය සිහින කුමාරයා, කියලා අපි කියනවා ව්‍යවහාරයේ. නැත්නම් හිතේ ඉන්න කෙනා. නැත්නම් පරමාදර්ශී රූපය. මොනවා හරි එහෙම එකක් කියන්න පුළුවන් කෙනෙක්ට. දැන් මේ තරුණයාගේ හිතේ සිහින කුමාරියක් පිළිබඳ රූපයක් සකස් වෙලා තියෙනවා. මෙබඳු ආකාරයේ හැඩතල සහිත වර්ණ සටහන් සහිත අංග ලක්ෂණ සහිත රූපයක් තමයි සැප රූපයක් වෙන්නේ, එබඳු රූපයකට තමයි මම කැමති, එබඳු රූපයක් ඇසුරු කරන්න ලැබුණොත් තමයි මට සැප උපදින්නේ... යනාදී වශයෙන් ඔහුගේ හිතේ ගොඩනැගිලි තියෙනවා සංකල්පීය රාගයක්. අන්න ඔහුගේ කාමය. දැන් ඔන්න ඔය සංකල්පීය රාගයෙන් යුක්ත ඔය තරුණයා සාමාන්‍යයෙන් එදිනෙදා ජීවිතයේ වැඩ කටයුතු වල නිරත වෙනවා. විපාක ලෝකය ඇසුරු කරනවා. මේ තරුණයාට විපාක අරමුණු වශයෙන් ඇහැට රූප, කනට ශබ්ද, නාසයට ගන්ධ, දිවට රස, කයට ස්පර්ශ, මනසට අදහස් යනාදී වශයෙන් හය ආකාරයකට අරමුණු මුණගැහෙනවා. ඒ අතර විපාක අරමුණු වශයෙන් රූපත් මුණගැහෙනවා. දෙනෝ දාහක් රූප ඔහුට දකින්නට ලැබෙනවා. ඒ දෙනෝදාහක් රූප අතරින් ඔහුට අන්න එක රූපයක් ජේන්න තියෙනවා. අර හිතේ ගොඩනැගිලි තියෙන සිහින කුමාරියගේ රූපය. අර ඔහුගේ හිතේ සකස් වෙලා තියෙන සංකල්පය, ඔහුට විඥානයෙන් දැනෙනවා මෙබඳු අංග ලක්ෂණ සහිත රූපයකට මගේ හිත මනාපයි කියලා.

‘මා සිත බැඳුනේ ඔබටයි සොඳුරේ’ කියලා ඊට පස්සේ සින්දු කියනවා. සිතේ තමයි එහෙනං රූපය තිබිලා තියෙන්නේ. ඒ සිතේ තියෙන රූපය සිතනේ හඳුනන්නේ. මේ තුව්ෂ නින්දිත සිත මොකක්ද කරන්නේ කියලා හොඳට බලා ගන්න. එතකොට තමයි ඔබට තේරෙන්නේ කාමය දුකක් කියන්නේ ඇයි කියලා. එතකොට පුළුවන් මේ සියලු ව්‍යසනයන්ගෙන් අත මිදිලා සදාතනික පරම ශාන්තිය උරුම කරගන්න. මෙන්න මේ සංකල්පීය රාගය නිසා මේ පුද්ගලයාගේ හිතේ ගොඩනැගිලි තියෙනවා මෙබඳු රූපයක් තමයි සැප රූපය කියලා. විපාක අරමුණක් වශයෙන් එබඳු රූපයක් දකින්න ලැබෙනකොට දැන් මොකද වෙන්නේ? හිතේ හටගන්නේ කුමක් ද මුලින්ම? දැන් අර තරුණයාගේ හිතේ තිබුණා මෙබඳු රූපයක් මුණ ගැහුණොත් මට සැප උදා වෙනවා කියලා. එහෙම

හිතාගෙන ඉන්න කොට දෙනෝ දාහක් රූප අතරේ ඔහුට යම් ආකාරයකින් එබඳු රූපයක් දකින්න ලැබුණ හම, විපාක අරමුණක් වශයෙන් පරිබාහිර ලෝකයේ රූපයක් හැටියට දකින්න ලැබුණහම හිතේ මුලින්ම ඇති වෙන්නේ මොකක්ද කියලා ඇහුවොත් ඔබ නානාප්‍රකාර උත්තර දෙනවා ඔතනදි. සමහරු කියයි ඇල්මක් ඇති වෙනවා, කැමැත්තක් ඇතිවෙනවා, ආසාවක් ඇතිවෙනවා... යනාදී වශයෙන්. ඒ සියල්ල දෙවනුවයි ඇති වෙන්නේ. ඉස්සෙල්ලම ඇති වෙන්නේ සතුට.

‘යං බො වකඛුං පටිච්ච උපපජ්ජති සුඛං සොමනසසං, අයං වකඛුසස අසසාදෙ’^{2.4}

අර හිත ප්‍රිය කරන රූපයක් ඇස සමග ස්පර්ශ වෙච්ච ගමන් හිතේ හටගන්නවා සතුටක්. මෙන්න මේකට තමයි කියන්නේ, සුඛං සොමනසසං, අයං වකඛුසස අසසාදෙ. ඒ සුඛ සහගත, සැප සහගත සෝමනස්ස සහගත සතුටු වින්දනයට තමයි කියන්නේ ආස්වාදය කියලා. එහෙනම් ඒක ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස කියන හයෙන්ම හටගන්නවා.

‘යං බො වකඛුං පටිච්ච උපපජ්ජති සුඛං සොමනසසං, අයං වකඛුසස අසසාදෙ- ඇහැ අර රූපයත් එක්ක ස්පර්ශ වෙනකොටම සිත ඇතුළේ තියෙනවා මේ බඳු රූපයක් සැප රූපයක් කියලා සංකල්පයක්. එහෙනම් ඒ සංකල්පීය රාගයෙන්ම තමයි අර රූපය ස්පර්ශ වෙන්නේ. ස්පර්ශ වෙනකොටම හිතේ හටගත්තා සතුටක්. තරුණයාට අර රූපය දැක්ක ගමන් ආස්වාදයක් දැනෙන්න පටන් ගන්නවා. ඒ රූපය දකින කොටම හිතේ හටගන්නවා සෝමනස්ස සහගත සුඛ වේදනාවක් හෙවත් ආස්වාදයක්. දැන් මොකදද වෙන්නේ කියලා තේරුම් කරන්න ඉස්සෙල්ලා එතන සිද්ධ වෙන තක්කඩි වංචනික වැඩේ පැහැදිලි කරලා දෙන්න ඕන.

මේ ධර්මය හොඳට ඔබට අවබෝධ වුණාම ඔබ මේ සංසාර ගැටෙන්, සංසාර විපත්තියෙන් අනිවාර්යෙන් මිදෙනවා. මාරයාගේ මේ ගැටෙන් නිදහස් වෙනවා. මාරයා ගැටේ ගහලා තියෙන තැන ඔන්න. දැන් ඒ තරුණයා මේ රූපේ දැක්කාම ඒ තරුණයාගේ හිතේ සතුටක් ඇති වුණා. තුවිෂ නින්දිත සිත මේ වෙලාවෙදි මේ සතුට පිළිබඳ මිථ්‍යාවක් ඇති කරනවා මේ පුද්ගලයා තුළ. මේ සතුට කොහේ තිබුණා කියලද මේ සිත පෙන්න්නේ? මේ සතුට අන්න රූපයේ තියෙනවා කියලයි පෙන්න්නේ. අන්න අර රූපේ තමයි සතුට තියෙන්නේ. නමුත් ඇත්තටම ඒ සතුට රූපෙන් නෙමෙයි තියෙන්නේ. සිතෙන් නෙමෙයි තියෙන්නේ.

එහෙනම් කොතනද තියෙන්නේ? ඒ රූපයත් සිතත් සම්බන්ධ කරන සංකල්පීය රාගයෙන් ස්පර්ශ වන තැනයි සතුට තියෙන්නේ. එහෙම නැතිව ඒක රූපය කියන අන්තයෙන් නෑ. සිත කියන අන්තයෙන් නෑ. ඒ රූපයත් ඒ සිතත් සංකල්පීය රාගයෙන් ස්පර්ශ වෙන ස්පර්ශය තුළයි, නිමේෂය තුළයි, සතුට තියෙන්නේ. හැබැයි තුවිෂ නින්දිත සිත මොකද කරන්නේ? ඒ පුද්ගලයාව රච්ච්චනවා ඔය සතුට තියෙන්නේ අන්න අර රූපය තුළයි කියලා. එතකොට ඔහු මුළාවට පත් වෙනවා. මුළාවට පත් වෙලා ඔහු හිතනවා මේ සතුට තියෙන්නේ මේ රූපයේ.

එහෙනම් මේ රූපය මම අත්පත් කර ගන්නවා. දැන් මොකද වෙන්නේ? ඒ සැප වේදනාව සහ ඒ සැප වේදනාව ජනිත කරන්න උපකාර වෙච්ච අර රූපය ගැන මෙන්න මේ සිතේ හටගන්නවා ඇල්මක්. පටිච්චසමුප්පාදය මේ කියන්නේ. දැන් ඔන්න ඔය ස්පර්ශ වන මොහොතට තමයි කියන්නේ 'එස්ස පච්චයා', ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් කියලා. ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව සකස් වුණා. දැන් මොන ස්පර්ශයද කියලා බලන්න ඕනේ. ස්පර්ශය ආකාර තුනයි. රාග සම්ඵස්සය, ද්වේෂ සම්ඵස්සය, මෝහ සම්ඵස්සය. ඒ කියන්නේ හිත රාගයෙනුත් රූප ස්පර්ශ කරනවා. ද්වේෂයෙනුත් රූප ස්පර්ශ කරනවා. මෝහයෙනුත් රූප ස්පර්ශ කරනවා. දැන් මේ මොහොත රාගයෙන් ස්පර්ශ කරන මොහොත. අනිත් දෙක අපි පොඩ්ඩක් පැත්තකින් තියමු. ඔක්කොම එක සැරේ විග්‍රහ කරන්න ගියොත් කියන දේ තේරෙන්නේ නැති ව යනවා.

එහෙම නම් මේ වෙලාවේ අපි සලකා බලන්නේ රාග සම්ඵස්සය ගැන විතරයි. මොකක්ද රාග සම්ඵස්සය කිව්වේ, අර සංකල්පීය රාගයෙන් රූපය ස්පර්ශ වෙන මොහොත. මෙන්න මේක තමයි 'එස්ස පච්චයා' කියලා ඔය කියන්නේ. ඒ සංකල්පීය රාගයෙන් ඒ රූපය ස්පර්ශවන මොහොතේ හටගන්නවා සෝමනස්ස සහගත සුඛ වේදනාවක්, සැප වේදනාවක්, ආස්වාදයක්. අන්න ඒ මොහොත තමයි 'එස්ස පච්චයා වේදනා' කියලා කියන්නේ. මේ සිතේම තමයි මේ මුළුව දිගින් දිගටම පවතින්නේ සහ රැගෙන යන්නේ.

දැන් මොකද වෙන්නේ. 'වේදනා පච්චයා තණ්හා'. අර සැප වේදනාවටත් ඒ සැප වේදනාව උදා කරන්න මුල් වෙච්ච අර අරමුණ කෙරෙහිත් සිතේ ඇති වෙනවා ඇල්මක්. අන්න තණ්හා කිව්වා අපි ඒකට. ලෝක සම්මතයේ අපි ඕකට ආදරේ කියනවා. ප්‍රේමය කියනවා. ඔය සින්දු වලත් කියන්නේ "දුටු දාම ඇති වුණා ආදරේ..." කිය කිය ඔය සින්දු කිය කියා විලාප ගහන්නේ. "ඔබ දැකුමෙන් මා නෙත ලැබුවේ ඇති ඉහළම සතුටයි මෙලොවේ" කියලා ඔය කියන්නේ. දැන් මේ රූපේ දකිනකොටම සැප වේදනාවක් ජනිත වුණා, මොකද රාග සම්ඵස්සයෙන් මේ සැප වේදනාව ජනිත වුණේ. ඒ කියන්නේ සංකල්පීය රාගයෙන් මේ රූපය ස්පර්ශය වුණේ. ඒ නිසා ඒ සංකල්පීය රාගයෙන් ඒ රූපය ස්පර්ශවන මොහොතේ සැප වේදනාවක් ජනිත වුණා. දැන් මොකද වෙන්නේ? මේ සැප වේදනාවට මේ හිත ඇලුම් කරන්න පටන් ගන්නවා, ආදරය කරන්න පටන් ගන්නවා, ප්‍රේම කරන්න පටන් ගන්නවා. 'එස්ස පච්චයා වේදනා', 'වේදනා පච්චයා තණ්හා'.

දැන් අපි පොඩ්ඩක් ඔතෙන්ට ඇවිල්ල බලමු ඇයි මේ කාමයට දූක කියන්නේ කියලා තව ගැඹුරට. මේ ලෝකේ හැම මිනිහෙක්ම මේ හැම වැඩක්ම කරන්නේ සැප ලබන්නෙන්. සැපයට පත් වෙයි කියලා හිතාගෙනෙන්. දැන් අර හිත අර රූපයට ඇලුම් කරන්න ගත්තා. දැන් ආදරේ කරන්න පටන් ගත්තා. සැපක් බලාපොරොත්තුවෙන්. ඇයි, මොහු තුළ සංකල්පයක් තිබුණානේ මෙබඳු හැඩතල තියෙන මෙබඳු අංග ලක්ෂණ මෙබඳු වර්ණ සටහන් තියෙන රූපයක් සැප

රූපයක් කියලා. දැන් ඒ රූපයෙන් මෙව්වර කාලයක් හෙව්වේ ලෝකේ. දැන් විපාක ලෝකය තුළදී ඒ රූපය දැක්කෙන්. දැන් මොකද වුණේ? දැන් සැප ලැබුණා නේ. ඒ රූපය සැප දෙනවානේ. සැප ලැබෙනවානේ. දැන් ඉතින් ඒකට ආදරය කරනවා. ලෝක සම්මතයේ ඔව්වරයි කතාව. එතනින් එහාට වෙන්නේ මොකද කියලා ලෝකයා දන්නේ නැහැ.

අසිරිමත් වූ සම්මා සම්බුදු බුදුපියාණන් වහන්සේ කෙනෙක් ලෝකයේ පහළ වෙන්නේ ඒකයි. පෙනෙන දේට වඩා නොපෙනෙන දේයි මේ ලෝකේ වැඩි. ඒ නොපෙනෙන යථාර්ථය පෙන්වලා දෙන්නයි උන්වහන්සේ පහළ වෙන්නේ. එහෙනම් දැන් මොකද්ද එතන වෙන්නේ, ඒ සැප වේදනාවට හිත ඇලුම් කරන්න පටන් ගන්නවා. ඊට පස්සේ මේ තරුණයා මේ රූපයට ඇලුම් කරන්න පටන් ගත්තා. ආදරේ කරන්න පටන් ගත්තා. ප්‍රේම කරන්න පටන් ගත්තා. දැන් මේ රූපයෙන් සැප ලබන්න නම් මේ රූපය නැවත නැවත ස්පර්ශ වෙන්න ඕනේ. ඇහැට විතරක් නෙමෙයි. කනට, නාසයට, දිවට, ශරීරයට, මනසට ඔක්කොටම ස්පර්ශ වෙන්න ඕන. අපි මේ දැන් ඇහැ කියන ඉන්ද්‍රිය විතරක් අරගෙන මේ චක්ඛායතනය කියන තැන ඉඳගෙන, නැත්නම් මේ ඇහැ කියන ආයතනය හරහා මේ ධර්මය ක්‍රියාත්මක වන ආකාරයයි දකින්නේ. එතකොට එහෙනම් දැන් මේ තරුණයාට මේ රූපය තුළින් ආස්වාදය සැපය විඳින්න නම්, සතුට විඳින්න නම් නැවත නැවත, නැවත නැවත, නැවත නැවත මේ රූපය ස්පර්ශ වෙන්න ඕනෑ. එතකොට තමයි සැප උපදින්නේ.

එහෙම නම් මෙන්න මේ ඇල්ම තව ටිකක් එහාට යනකොට තර වෙනවා. දැන් සැප ලැබෙන්න ලැබෙන්න සැප වේදනාව ජනිත වෙන්න, ජනිත වෙන්න මේ රූපය කෙරෙහි ඇති ඇල්ම, ආදරය, සෙනෙහස වැඩෙනවා. ප්‍රේමය වැඩෙනවා. එතකොට මේ සිත මේ රූපය, මේ සැප වේදනාව තදින් අල්ලගන්නවා. ළං වෙලා. උප කියන්නේ පාලියෙන් ළං වෙනවට. ආදාන කියන්නේ තදින් අල්ල ගන්නවට. ආදානග්‍රාහී කියලා වචනයක් තියෙනවා. තමන් අල්ලගත්ත මතය ලේසියෙන් අත්හරින්නේ නැති මිනිස්සු ඉන්නවා මේ ලෝකේ. වැරදි එකක් වුණත් අත්හරින්නේ නෑ. ඒ අයට කියනවා ආදානග්‍රාහී. දැඩි මතධාරීන් කියලා. මෙන්න මේ ආදාන කියන්නේ තදින් අල්ල ගන්න ස්වභාවයට. එහෙනම් උප ආදාන, උපාදාන කියනවා ළං වෙලා තදින් අල්ලගන්න ස්වභාවයට. මොකක්ද? අර රූපයත් ඒ රූපය නිසා ජනිත වෙච්ච වේදනාවත්. දෙකම අල්ලගත්තා සිත තදින්. මෙන්න මේ අවස්ථාවට කියනවා 'තණ්හා පච්චයා උපාදානං'.

දැන් පටිච්චසමුප්පාදයේ පියවර කිහිපයක් අපි කෙටියෙන් සාකච්ඡා කළා. 'එස්ස පච්චයා වේදනා, වේදනා පච්චයා තණ්හා, තණ්හා පච්චයා උපාදානං' වෙනකම්. දැන් තමයි මම මගේ කියලා බැඳගන්නේ. දැන් මොකෝ වෙන්නේ? ඒ රූපය නිසා අර සැප වේදනාව නැවත ජනිත වෙන්න නම්, ඒ සැප වේදනාව විඳින්න නම්, නැවත නැවත, නැවත නැවත, නැවත නැවත සිතට මේ රූපය රාගයෙන් ස්පර්ශ වෙන්න ඕනෑ. එතකොට තමයි සැප උපදින්නේ. යම් හෙයකින් මේ රූපය

රාගයෙන් ස්පර්ශ නොවී ද්වේෂයෙන් ස්පර්ශ වුණොත්, අන්ත එදාට නෙතට උළෙලක් වෙච්ච රූපය කඳුළක් වෙනවා. එහෙනම් ස්පර්ශය දිගින් දිගටම රාගයෙන්ම යෙදෙන්නට ඕන. එතකොට තමයි ඒ රූපය සැප රූපයක් වෙන්නේ. ද්වේෂයෙන් ස්පර්ශ වෙච්ච දවසට ප්‍රේමයයි වෛරයයි අතරේ වෙනස කෙස් ගසකට සමයි කියලා දැන ගන්නවා. එහෙමනං ඒ රූපය රාගයෙන් ස්පර්ශ වෙනකන් ඒක සැප රූපයක්. එහෙම නම් මුලින්ම සංකල්පීය රාගයෙන් යුක්තව මෙබඳු රූපයක් මුණගැසීම සැපයි, මෙබඳු රූපයක් හිමි වීම, උරුමවීම සැපයි කියලා සංකල්පයක් තිබුණා. ඒ සංකල්පය ඇතුළේ ජීවත් වෙද්දී එක්තරා දවසක විපාක අරමුණක් වශයෙන් එබඳු රූපයක් මුණගැසුණා. ඒ රූපය මුණ ගැසීම නිසා සැප වේදනාවක් හට ගත්තා.

ඒ සැප වේදනාවට සිත ඇලුම් කරන්න පටන් ගත්තා. ඒ සිත ඇලුම් කරලා සිත විසින් ඒ රූපය තදින් බැඳලා අල්ලගත්තා. ඊට පස්සේ බැඳගත්තා. දැන් මොකද වෙන්නේ? දැන් නැවත නැවත මේ ආස්වාදය විඳින්න ඕන. දැන් මෙතන අපි තාම කතා කරගෙන යන්නේ ලෝකයාගේ වැඩපිළිවෙළ. හැබැයි ඔතනින් එහාට සිත ඇතුළේ සිද්ධවෙන ක්‍රියාදාමය ඔවුන් දකින්නේ නෑ. ඒ නිසා මොකද වෙන්නේ. ලෝක වැඩ පිළිවෙළේ අතරමං වෙනවා, මුළාවට පත් වෙනවා. ඒ කොහොමද? දැන් මේ රූපය නැවත නැවත ස්පර්ශ කරන වාරයක් වාරයක් වාරයක් ගානේ මොකක්ද උපදින්නේ? සැප! සැප! සැප! එහෙම නම් රාගයෙන් මේ රූපය ස්පර්ශ වෙනවා දැන්. රාගයෙන් රූපය ස්පර්ශ වන වාරයක් ගානේ සැප විඳිනවා.

එහෙනම් එතනම පැහැදිලියි යමක්. මොකක්ද? මේ රූපය තුළින් සැප විඳින්න නම් නැවත මේ රූපය රාගයෙන් ස්පර්ශ වෙන්න ඕනේ. එහෙම නම් ඒ රූපය හේතු කරගෙන දැන් ඔහුගේ සිතේ රාග චේතනා සකස් වෙනවා. ඒ කිව්වේ රාග අභිසංඛාර සකස් වෙනවා. රාග අභිසංඛාර කියලා ජාතියක් නෑ ඇත්තටම, ලෝභ සංඛාර. නමුත් අර ලෝභ, අලෝභ කියලා සිත් දෙකක් යෙදිලා තියෙනවා. ඒ දෙකටම පොදුවේ රාගය කියන නිසා අපි රාග සංඛාර කියල කියමු ලේසියෙන් තෝරගන්න. එතකොට රාග සංඛාර. නැත්නම් රාග චේතනා පහළ වෙනවා. ඊට පස්සේ එතනින් නතර වෙනවද, නෑ. දැන් මේ රූපය මම කියලා මගේ කියලා අත්පත් කරගෙන ඉන්නේ කුමන හෝ ආකාරයකින්. නීතියෙන් හෝ රැහැනකින් හෝ සම්මතයෙන් හෝ අසම්මතයෙන් හෝ මොන ක්‍රමයෙන් හරි. මේ රූපය නිසා දැන් රාග චේතනා සකස් වෙනවා. ඒ වගේම ඒ රූපය නිසා ඔහු ලබන යම් ආස්වාදයක් ඇත්නම් ඒ ආස්වාදයට දැන් යම් ආකාරයකින් සමාජයෙන්, කාගෙන් හෝ ප්‍රතිවිරෝධයක් එරෙහිවීමක් ආවොත් සතුරු බලපෑමක් ආවොත්, කවුරුහරි ඔහුගේ ආස්වාදයට වැළ කැපුවොත්, කවුරු හරි ඔහුගේ ආස්වාදය වැළක්වුවහොත්, ඒකට අවහිරතාවක් පෑවොත්, බාධා කරොත් දැන් ද්වේෂ චේතනා ඇතිවෙනවා. ගැටෙන්න පටන් ගන්නවා. "මස් කටුවකට පොර කන බල්ලෝ වගේ, මස් කැටියකට පොරකන උකුස්සෝ වගේ මේ කාමය නිසා ලෝකයා සටන්

වදිනවා" කියල භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. අන්න ඒ විදිහට දැන් ද්වේෂයෙන් අරගල කරන්නත් පටන් ගන්නවා, සමහරවිට තමන්ගේ දේමවිපියෝ එක්කත්.

මට බණ කියන වාරයක් වාරයක් ගානේ සිහි වෙන සිදුවීමක් තිබුණා රත්නපුරේ. අවුරුදු දහ අටක තරුණයෙක්. ඒ අසරණ අම්මා කුසේ තියාගෙන මාස දහයක් හදලා, ඒ ශරීරයේ තියෙන ලේ ධාතුවත් ඒ පෝෂණීය ඔජාවත් ඔක්කොම ටික දීලා හදලා වඩලා, නොකා නොබී ඉඳලා පෝෂණය කරලා, අවමන් නින්දා විඳලා, අනන්ත දහදුක් විඳලා, මහ පොළොව නුහුලන දුක් විඳලා ඒ අසමජ්ජාති තරුණයාව හැදුවා. උඟට අවුරුදු දහ අටක් විතර වෙනකොට කෙල්ලෙක් එක්ක යාලු වුණා. අන්න අර දැන් අපි මෙතෙක් විග්‍රහ කරපු තැන. මොකක්ද සැප වේදනාවක් ජනිත වෙනවා ඔය තරුණිය නිසා. දැන් ඔය කියමින් ඉන්නේ ඒක තමයි. එතකොට මොකද වෙන්නේ? සැප වේදනාව ලොකුයි ඔක්කොටම වඩා. අම්මටත් වඩා. අම්මා එපා කිව්වා, ඔය සම්බන්ධය නවත්තපන් කිව්වා. ඇහුවේ නෑ. දිගටම අම්මා කිව්වා සම්බන්ධය නවත්තපන් කියලා. මොකද ඒ තරුණයා හදන්න වින්ද දුක දන්නේ අම්මා. ඒ නිසා මොකක් හෝ හේතුවක් නිසා ඒ සම්බන්ධයට අම්මා කැමති වුණේ නැහැ. අම්මා දිගින් දිගට පුතාට බලපෑම් කලා ඔය සම්බන්ධය නවත්තපන් කියලා.

දැන් මොකද වෙන්නේ? මේ තුවෂ නින්දිත සිත ආස්වාදය අහිමි වෙයි කියලා බය වෙනවා. දැන් සිත ගැටෙන්න පටන් ගන්නවා. ඇත්තටම මෙතන තියෙන්නේ සිත පිළිබඳ ප්‍රශ්නයක්. සිත මම කියල මගේ කියලා ගත යුත්තක් නොවේ. ඒ බව නොදන්න නිසයි ඔහු විනාශයට පත් වුණේ. අපි අසරණ තරුණයාට දඬුවම් දීලා හරියන්නේ නැහැ. නමුත් ඒ ධර්මය අවබෝධ නොකරපු නිසා ඔහුට ඒ දඬුවම උරුම වෙනවා. ඒකට කරන්න දෙයකුත් නෑ. මොකද සිත මම කියලනේ හිතන් ඉන්නේ. ඉතින් ඒ නිසා සිතින් කරපු වැරද්දට දඬුවම් විදින්න ඕනෑ ඔහු. එසේ නොවුණ නම් ඉතින් අරහතන් වහන්සේ කෙනෙක් වෙන්න පුළුවන් වාසනාව උදාකරගන්න තිබුණා, යම් දවසක ධර්මාවබෝධය ඇතිකර ගත්තා නම්, සිත මගේ නෙවෙයි, මේ කයත් මගේ නෙවෙයි, මම කියලා මගේ කියලා ගත යුතු නාම රූප ධර්ම නොවේ මේවා කියලා අවබෝධයෙන්, ඒ සියල්ල පිළිබඳ තියෙන ඡන්දරාගය සිතින් බැහැර කරලා දැම්ම නම්. එසේ කරගන්න හැකියාවක් නැති නිසා, අම්මා ඔය ආස්වාදය අතහැරපන්, නැත්නම් ඔය තරුණිය අතහැරපන් කිව්වම, හිත කිපිලා, මන්නෙන් ගහලා, අසරණ අම්මව මරලා දැම්මා. ආනන්තරික පාප කර්මයක් කරගත්තා. අවිච්චි මහා නිරයට යන්න පාර කපා ගත්තා ආස්වාදය නිසා.

එතකොට අන්න රාග චේතනාවෙන් සොයන ආස්වාදයට පහර වැදුණොත් එහෙම ඔන්න හටගන්නවා ද්වේෂ චේතනා. දැන් එහෙනම් අර තරුණිය නිසා, රූපය නිසා රාග චේතනා සකස් වුණා. ද්වේෂ චේතනා සකස් වුණා. එව්වරයි ද, දැන් තව මොනවද හටගන්නේ. තවත් හටගන්නවා චේතනාවක්. මොකක්ද? දැන් මේ රූපය මට අහිමි වෙයිද, වෙන එකෙක් පැහැරගෙන යයිද, වෙන එකෙක් එක්ක

යාලු වෙයිද, මේ දීගේ කැඩෙයිද, නැත්නම් මේ තරුණියගේ රූපය මොකක් හරි හේතුවකින් වැනසෙයිද, ලෙඩ වෙයිද, කැඩෙයිද, බිඳෙයිද, මැරෙයිද, කුමන හෝ උපද්‍රවයකට අනතුරකට ලක්වෙයිද යනාදී වශයෙන් හැම තිස්සෙම භය හටගන්නවා. යම් යම් ඒ රූපයේ විචල්‍යතා හටගන්න කොට, ඒ තරුණියගේ යම් යම් විචල්‍යතා හටගන්න කොට, වපලකම් ඇති වෙනකොට ශෝකය හටගන්නවා. ඊළඟට එබඳු දේවල් ඉදිරියේදී සිද්ධවෙයි කියලා හටගන්නවා සැකය, විවිකිච්චාව. ඒ ගැන හිතමින් ඉන්නකොට ඇතිවෙනවා අසහනය, ආතතිය. තවදුරටත් ගැඹුරට ඒ ගැන හිතන්න ගිහාම විෂාදයත් ඇතිවෙනවා.

ඊට පස්සේ ඒ රූපය අනෙකුත් රූපත් එක්ක සංසන්දනය කරනවා. අනෙකුත් පුරුෂයන්ගේ බිරිත්දැවරුන් එක්ක, ප්‍රේමවන්තියන් එක්ක, සංසන්දනය කරනවා. එතකොට මොකද වෙන්නේ? තමන් අර හොඳයි, මනාපයි කියලා ගත්තු රූපය අනිකුත් රූපයන්ට වඩා කාම ගුණයෙන් ඉහළ නම්, අන්න ඇතිවෙනවා මගේ රූපය, මං ආදරය කරන්නේ, මං බැඳලා ඉන්නේ, ලොකු, හොඳ කෙනෙක්. ලස්සන කෙනෙක්. උඹලගෙ රූප වලට වඩා මේ රූපය ලස්සනයි, මනාපයි, ප්‍රියයි... යනාදී වශයෙන් මනින්න පටන් ගන්න කොට ඇති වෙනවා මානය, අහංකාර, උඩගුකම. එහෙනම් ඒ සිතේ දැන් හටගන්නවා ශෝකය, භය, ක්‍රාසය, තැනි ගැනීම, විවිකිච්චාව, සැකය, ආතතිය, විශාදය, අසහනය, අහංකාරකම, උඩගුකම, මානය මේ ඔක්කොම. ඒ ඔක්කොටම පොදුවේ කියනවා මෝහය කියලා. මෝහ චේතනා. එහෙනම් දැන් ආස්වාද බලාපොරොත්තුවෙන් ළං කර ගත්තු රූපය නිසා රාග චේතනා ඇතිවෙනවා. ද්වේෂ චේතනා ඇතිවෙනවා. මෝහ චේතනා ඇති වෙනවා .

චේතනාහං හිකබ්වෙ කමමං වදමි

චේතයික්ඛා කමමං කරොති කායෙන වාචාය මනසා^{2.5}

ඒ චේතනාවක් චේතනාවක් පාසා, ක්ෂණයක් ක්ෂණයක් පාසා කර්මය රැස්වෙනවා. නානාක්ෂණික කර්ම ශක්තිය කිව්වේ ඒකයි. දැන් ඒ තරුණියා දන්නේ ආදරේ කරනවා කියලා විතරයි. ඒ තරුණියා දන්නේ පැමිණි දුක් පැණි රසයි කියලා විතරයි. පැමිණි දුක් ගිනි රසයි කියලා දැනගන්නවා කවදහරි දවසක මරණයෙන් පස්සේ. එතකොට ප්‍රමාදයි. දැන් පැමිණි දුක් පැණි රසයි. ඔහොම තමයි ජීවිතේ. කාටත් ඉතින් ඔව්වා උරුමයි, යනාදී වශයෙන් ඔලමොට්ටලයන්ගේ ලෝක අදහස් පිළි අරගෙන දුක සාධාරණීකරණය කරනවා. ආස්වාදය හේතුවෙන්. හිතටම මුළාවෙලා. තුවිෂ නින්දිත හිතේ වහලෙක් වෙලා, ඒ දුක සාධාරණීකරණය කර කර දුකම සොයනවා.

දැන් මේ තරුණියා ආස්වාදය විඳින්න ගිහිල්ලා මේ රූපයෙන් රාග චේතනා උපදිනවා, ද්වේෂ චේතනා උපදිනවා, මෝහ චේතනා උපදිනවා. එච්චරයි ඒ තරුණියා දන්නේ. ඊට වඩා දෙයක් දන්නේ නෑ. එතනින් එහාට මොකද වෙන්නේ කියලා. ඒ බව දන්නේ අපගේ අසිරිමත් වූ මහා ශාස්තෘවරයානත් වහන්සේ.

උන්වහන්සේ පෙන්වනවා ඒ දැඩි බැස ගැනීම නිසා, හිතේ මේ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඥාන යනාදී වශයෙන් ඒ ස්කන්ධයන් බැස ගැනීම නිසා, ඒ හිතේ තදින් අල්ලා ගැනීම නිසා, හිතේ හටගන්නවා මොහොතක් පාසා රාග, ද්වේෂ, මෝහ වේතනා. අන්න ඒ රාග, ද්වේෂ, මෝහ වේතනා තුළින් උපදින්නා වූ කර්ම ශක්තිය බැහැ ගන්නවා ඒ සිතේම කර්ම භවයේ. අන්න ඒ අවස්ථාවට කියනවා 'උපාදාන පච්චයා භවෝ'. උපාදාන වෙච්ච ඒ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඥාන නිසා, නැත්නම් සුද්ද සිංහලෙන් කිව්වොත් පංචඋපාදානස්කන්ධය නිසා හටගන්නවා කර්ම භවය. 'උපාදාන පච්චයා භවෝ'. දැන් කර්ම භවය හදාගත්තා.

දැන් දන්නේ මෙච්චරයි. ලෝක සම්මතයේ බුදු බණක් ඇසුවේ නෑ. "උපන්නාට මේ ලොව වැනෙනවා විනා" කිය කිය හිටියා. ඒ නිසා දැන් මොකද වුණේ? ප්‍රේමයක් අත්විත්ද. "ප්‍රේමය නම් ලොව හැමතැනම ඇති" කිය කිය හිටියා. සැප වේදනා බලාපොරොත්තුවෙන් දැන් ඔහොම ප්‍රේම කරලා, ආදරය කරලා, ජීවිතයක් ගොඩනගාගෙන ලස්සන සුන්දර සිහින ලෝකයක් හදාගෙන ජීවත් වුණා. ඔච්චරයි ඒ හිස් පුරුෂයා දන්නේ. එතනින් එහාට සිද්ධ වෙච්ච දේ දන්නේ නෑ. මොකක්ද එතනින් එහාට සිද්ධ වුණේ. ඒ දැඩි උපාදානයන් නිසා ම හිතේ මොහොතක් පාසාම කර්ම ශක්තිය ජනිත වුණා. කර්ම ශක්තිය බැහැගත්තා කර්ම භවයේ.

අත්තිකම්මභවො
අත්ති උප්පත්තිභවො^{2.6}

කර්ම භවයක් ඇති කල්හි උප්පත්ති භවයක් ඇත. ඒ න්‍යායට අනුකූලව මොකද වෙන්නේ? ඔය පුද්ගලයා ඔහොම ඉන්න කොට කොයි වෙලාවේ හරි පණ යනවා. තරුණ කාලෙදි වෙන්න පුළුවන්. මැදිවියේදී වෙන්න පුළුවන්. වයෝවෘද්ධ වියේදී හරි කොයි වෙලාවක හරි පණ යනවා. පණ යනකොට මොකද වෙන්නේ? එතෙක් කාලයක් ඒ විදිහටම රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, අදහස් සියල්ලම නිසා ඒ හිතේ යම්තාක් කර්මය සමුදය වුණා. ඒ සියලු කර්ම බීජ අර කර්ම භවයේ තැන්පත් වෙලා තියෙන්නේ. දැන් මොකද වෙන්නේ? ඔය සත්වයා මිය යනවත් එක්කම ඒ සත්වයාගේ සිතේ මරණාසන්න විත්ත විචීයක දාහතරවෙනි විත්තක්ෂණයෙදි වුනි කියන විත්තක්ෂණය හට ගන්නවත් එක්කම එතෙක් ඒ පැවැති පුරාණ කර්මයෙන් හට ගත්ත විත්ත පරම්පරාව එයින් සදහටම අවසන් වෙනවා. හැබැයි නව කර්මයෙන් ආයේ ජනිත කරනවා ඊළඟ විත්ත පරම්පරාව. පටිසන්ධි විත්තය කියලා ඒ පළවෙනි හිතට කියනවා. අර කර්ම භවයෙන් තමයි ඒ වැඩේ කරන්නේ. කර්ම භවයෙන් මොකද කරන්නේ? අලුතෙන් ආයේ කර්ම භවයේ තියෙනවා අතිත කර්මත්. නමුත් කර්ම භවය කියලා කියන්නේ එතෙක් විපාක නොදුන් කර්ම. ඒ කර්ම භවයෙන් නැවත භවයක් සකස් කරනවා, උප්පත්ති භවය කියලා. එතකොට මොකද වෙන්නේ? පුද්ගලයා මරණාසන්න විත්ත විචීයේ දාහතර වෙනි විත්තක්ෂණයේ දී වුන වෙනවත් එක්කම

පහළොස්වෙනි විත්තක්ෂණය සකස් කරනවා කර්ම භවය විසින්. එනිසා මොකද වෙන්නේ ඒ විත්ත පරම්පරාව එතනින් මිය යන්නේ නැතිව කර්මානුරූපව හේතුඵල විත්ත පරම්පරාවක් වශයෙන් එතනින් එහාටත් පැවත යනවා. ඊට පස්සේ පටිසන්ධි විත්තයට අනුකූලව 'විඥාන පච්චයා නාමරූපං' කියලා ඊට අදාළ නාම රූප සකස් වෙනවා. ඊට අදාළ සත්වයෙක් විදිහට නැත්නම් ඒ ගණ්ඨබ්බ සත්වයෙක් විදිහට සකස්වෙලා ඊට ආදාළ ඔක්කන්තියකට ගිහිල්ලා එතනින් එහාට ඊළඟ භවය සකස් වෙනවා.

දැන් එතකොට මොකද වෙන්නේ? මේ තරුණයා අර රූපය සම්බන්ධයෙන් කාමයෙන් ඇලිලා ගැලිලා කටයුතු කළේ කෙසේද? පෙරේතයෙක් විදිහටද? එහෙනම් දැන් ඊළඟ භවය පෙරේත. තිරිසනෙක් විදිහට නම් කටයුතු කළේ තිරිසන් භවයට යනවා. නිර සතෙක් විදියට නම් කටයුතු කළේ නිරයට යනවා.

දැන් උදාහරණයක් ගත්තොත් සමහර පියවරු ඉන්නවා තමන්ගේ දියණියන් පවා අපහරණය කරනවා. අපි සමාජ සම්මතයේදී මේ වගේ අවස්ථාවන්ට කියන්නේ තිරිසන් මිනිස්සු කියලා. ඇයි ඒ? තිරිසන් සත්වයන්ට තමයි තමන්ගේ දරුවන් අඳුරගන්න බැරි. ඒ නිසා තිරිසන් සත්වයන්ගේ ස්වභාවයක් තියෙනවා, තමන්ගේ බිරිඳ, දියණිය කියලා එහෙම එකක් නෑ. මිනිස්සු තුළත් ඒ ගති තියෙනකොට අපි කියනවා තිරිසන් ගති කියලා. ගතියට අනුවයි උපත. ඇයි ගතියට අනුව උපතයි කිව්වේ? ගතිය විසින් තමයි ඒ සිතේ චේතනා සකස් කරන්නේ. එහෙම නම් ඒ චේතනාවලට අනුකූලයි ඊළඟ භවය. සංඛාර යම්සේද විඥානය එසේයි. විඥාන යම් සේද නාම රූප එසේයි. ඒ හිතේ උපදින රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනාවලට අනුකූලයි ඊළඟ භවය. එහෙම නම් රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා ඒ සිතේ සකස් වෙන්නේ තිරිසනෙක්ගේ වගේ නම් ඒ පුනර්භවය තිරිසන්. නවත්තන්න බෑ. දෙවියන්වහන්සේ නෙමේ භවය හදන්නේ. තමාගේම තියෙන ඔලමොට්ටලකම. සද්ධර්මය ඇහුවේ නැති නිසා, ධර්මය අවබෝධ නොවිච්ච නිසා, මේ තුව්ඡ නින්දිත සිත පාලනය කරගන්න බැරුව දමනය කරගන්න බැරි වෙච්ච නිසා, ඊට අනුකූලව කර්ම භවය සකස් වෙලා බැහැගෙන තියෙනවා. මරණාසන්න වෙලාවේදී කර්මය විසින් තීරණය කරනවා මේ භව අතරෙන් කුමන භවයකට ද පත් කරන්නේ කියලා. ඒක කර්මයේ වැඩක්.

කමමසසකොමහි කමමදයාදෙ, කමමයොතී කමමබ්ඤ්ඤ කමමපටිසරණො යං කමමං කරිසසාමි කල්‍යාණං වා පාපකං වා තසස දයාදෙ භවිසසාමි 2.7

කිව්වේ ඒකයි. කර්මය විසින් තමයි ඊළඟ සත්වයා සකස් කරන්නේ. කර්මය සමුදය වෙන්නේ සත්වයාගේ අනවබෝධය නිසා. එතකොට දැන් මොකද වෙන්නේ?

'භව පච්චයා ජාති' කියලා ඒ කර්ම භවය විසින් උප්පත්ති භවය හැදුවා. උප්පත්ති භවය විසින් ජාතිය සකස් කළා. ඔක්කන්ති වුණා. නැවත ඉපදුණා.

භවපව්වයා ජාති, ජාතිපව්වයා ජරාමරණං සොකපරිදෙවදුකඛදෙමනසසුපායාසා
සමභවනති; එවමෙතසස කෙවලසස දුකඛකඛඤ්ඤසස සමුදයො හොති^{2.8}

ආයේ දුක්ඛස්කන්ධය සමුදය වුණා. නැවත ජාති, ජරා, මරණ, ශෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාස, රාග, ද්වේෂ, මෝහ යන එකොළොස් ගින්නෙන් දැවෙන්නාවූ භවයක් සකස් වුණා. ජාතියක් සකස් වුණා. ඒ කිව්වේ දුක්ඛස්කන්ධයක් සමුදය වුණේ. සුඛස්කන්ධයක් එහෙම නෙමෙයි.

‘එවමෙතසස කෙවලසස දුකඛකඛඤ්ඤසස සමුදයො හොති’

දුක්ඛස්කන්ධයක් සමුදය වුණේ. දුක්ඛස්කන්ධය කිව්වේ? දැන් වැලි ඇටයක් තියෙනවා. වැලි ගොඩක් තියෙනවා. වැලි ගොඩක් කියලා කියන්නේ වැලි ඇටයක් නෙවෙයි වැලි ගොඩකට. මේ වැලි ඇටයක් කියන්නේ මේ එකක්. වැලි ගොඩක් කියන්නේ ඒ වගේ වැලි ඇට ගොඩකට. එතකොට වැලි ඇටයක් කියන්නේ වැලි ගොඩක් නෙවෙයි. වැලි ගොඩක් කියන්නේ වැලි ඇටයක් නෙවෙයි. දැන් දුක කියන්නේ දුක්ඛස්කන්ධය නෙවෙයි. දුක්ඛස්කන්ධය කියන්නේ දුක නෙවෙයි. ඒක තෝර ගන්න ඕනෑ. ඒ ඒ මොහොතේ විඳිනවා දුක. දුක්ඛස්කන්ධය කියන්නේ මේ වගේ විඳින සේරම දුක් එකතු කර ගත්තහම එතන තියෙන්න ස්කන්ධය. දැන් එහෙනම් මේ සමුදය වෙන්නේ මොකක්ද දුක්ඛස්කන්ධයක්. ඒ කිව්වේ? දුක් ගොඩක්. ඒ කියන්නේ ඒකෙ මොන තරම් දුක් තියෙනවාද කියලා කවුරුවත් දන්නේ නෑ. අනන්ත දුක් විඳින්න වෙයි. අනන්ත දුකක් උරුම වුණේ.

සමහරවිට හිතන්න ඔබ එකසිය තිස් හයක් නිර වලටයි වැටෙන්නේ. සංඡීවය, සංඝාතය, කාලසූත්‍රය, රෝරවය, මහාරෝරවය, තාපය, ප්‍රතාපය, අවිතිය කියන මහා නිර අට සහිතව තව අනු නිර එකසිය විසි අටක් තියෙනවා. මේ එකසිය තිස් හයක් නිර අතරට වැටුණා වෙන්න පුළුවන්. යොදුන් ගණන් උස ගිනිදැල් තියෙන නිර ඇතුළට වැටුණොත් මොන දුකක් ද තියෙන්නේ? හෙලවෙන්න බැරි අර විශාල ශරීර සහිත අසුර නිකායක ඉපදුණොත් මොන දුකක් ද තියෙන්නේ? ඉතාම පිළිකුල් නින්දිත අත්ඛව ගතකරන ප්‍රේතයෙක් වෙලා ඉපදුණොත් මොන දුකක් ද තියෙන්නේ? තිරිසන් සත්වයෙක් වුණොත් මොන දුකක් ද ඇති වෙන්නේ. එහෙනම් දුක්ඛස්කන්ධයක් ඇත්තටම දුක් ගොඩක්!

එහෙම නම් අර තරුණයා අර එදා ඒ රූපයට ආදරේ කළේ, ආසා කළේ, ඇලුණු හිතේ මුළාව නිසා සිද්ධ වෙච්ච දෙයක්. ඔහු ආසා කළා නෙවෙයි, ඇලුණා නෙවෙයි. හිත තමයි ඇලුණේ. නමුත් අපි සම්මුතියයි කතා කරන්නේ මෙතන. ඒ තරුණයා ඒ රූපයට ආදරය කරලා, ඇලුම් කරලා, ප්‍රේම කරලා ඒ රූපය ලං කර ගත්තේ එබඳු රූපයක් සැප රූපයක් කියලා හිතුවේ, ඔහුගේ සංකල්පයක් තිබුණා මෙබඳු රූපයක් තුළින් උපදින්නේ සැප කියලා. නමුත් ඇත්තටම හටගත්තේ මොකක්ද කියලා බලන්න.

එසසපවවයා වෙදනා වෙදනාපවවයා තණනා තණනාපවවයා උපාදනං
 උපාදනපවවයා හවො හවපවවයා ජාති ජාතිපවවයා ජරාමරණං
 සොකපරිදෙවදුකඛදෙමනසසුපායාසා සමභවනති එවමෙතසස කෙවලසස
 දුකඛකඛන්ධසස සමුදයො හොති

දුක්ඛස්කන්ධයක් ඔහුට උරුම වුණේ. හැබැයි හිතන් හිටියේ සැපක් ලැබෙයි කියලා. ලැබුණේ දුක. අර 'බාලීසිකෝපම' උපමාව ඒකයි. මාළුවාට බිළි කටුවක ඇමක් ගහලා දානවා ධීවරයා. ධීවරයා මේ ඇම දැමීමේ මාළුවාට ආදරයට නෙමෙයි, සෙනෙහසට නෙමෙයි, ප්‍රේමයට නෙමෙයි. නමුත් මේ මෝඩ මාළුවා ඇම ගාවට ආවහම හිතන්නේ මට සැපක් ලැබුණා කියලා. සැපක් ලැබෙයි කියලා හිතාගෙන තමයි ඇම ගිලින්නේ. හැබැයි හිතන නිමේෂය විතරයි ඔහුට උරුම වෙන්නේ. ගිලින කොටම ඔහු ගොදුරු වෙන්නේ දුකට, මරණයට. එහෙනම් ඒ මාළුවා ඇම දැකලා ගත්ත නිගමනය වැරදියි. මාළුවා හිතුවේ මේ ඇම නිසා සැප උදාවෙයි කියලා. නමුත් ඔහුට උරුම වුණේ දුක. මෙන්න මේ විදිහට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

“මහණ, මෙන්න මේ සිත විසින් ගොඩනගා පෙන්වන මෙන්න මේ සුඛ ආස්වාදය නැත්නම් මේ සැප වේදනාව, සුඛාස්වාදය, කියලා කියන්නේ මේ සිතේම ඇම”. මේ ඇමට අහු වෙලා තමයි, අපි මේ සංසාර දුක නැමැති බිළි කටුවට ගොදුරු වෙන්නේ. එහෙම නම් දැන් මොකක්ද වෙන්නේ? අර තරුණයා මෙබඳු රූපයකින් සැප උදා වෙයි කියලා හිතාගෙන තමයි සංකල්පීය රූපයක් තමන්ගේ හිතේ ජනිත කරගෙන, ඒ රූපය ලෝකේ සොය සොයා කටයුතු කළේ. එබඳු රූපයක් මුණගැහෙයි කියලා මුළාවට පත් වෙලා ඒ රූපයට ඇලුණේ, බැඳුණේ. ඒ නිසයි ඔහුගේ හිතේ කර්ම රැස්වුණේ. ඒ නිසයි නැවත මරණින් පසු උපතකට අවශ්‍ය කරන හේතු සකස් වුණේ. එහෙනම් බලාපොරොත්තු වුණේ සැපක්; ලැබුණේ දුකක්. ඒ මරණින් පසු දුක. එපමණක් නෙවෙයි මෙලොවත් පවතිනවා කාමය නිසා දුකක්. මෙලොව වශයෙන් විඳින්න වෙන මේ සංඛාර දුක්ඛතා, දුක්ඛ දුක්ඛතා, විපරිණාම දුක්ඛතා. එහෙනම් අන්න අර කාමය නිසා ඒ තරුණයාට පරලොව දුක විතරක් නෙවෙයි උරුම වුණේ. මෙලොවත් දුකක් උරුම වෙනවා.

මොනවද? ඒ කාමය, නැත්නම් ඒ කැමති රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ජීවිතයට ළං කරගෙන මේවා නිකං පවත්වාගෙන යන්න බැහැ. මේවා නඩත්තු කරන්න ඕනේ. මේවා නඩත්තු කරන්න නම්, රස්සා කරන්න ඕන. මිල මුදල් හොයන්න ඕන. සමාජ වගකීම්, යුතුකම් ඉෂ්ට සිද්ධ කරන්න ඕන. සමාජයත් එක්ක විවිධාකාර සම්බන්ධතා පවත්වන්න ඕන. කුටුම්භයක් තනා ගන්න ඕන. ඒ කුටුම්භයට අවශ්‍ය කරන්නා වූ සියලුම ඒ කළමනා රැස්කරගන්න ඕන. මේ වගේ ජීවිතය පවත්වාගෙන යන වැඩපිළිවෙළක් තියෙනවා. පැවැත්මේ දුකක්. මේකට කියනවා සංඛාර දුක්ඛතා. එක එක ජාතියේ රූප තියෙනවා ලෝකයේ. එක එක ජාතියේ අය ඉන්නවා ලෝකයේ. ළං කරගත්තේ අන්තිම සංකර රූපයක් නම් ඉතින්, අප්‍රමාණ සංඛාර දුක්ඛයක් තමයි විඳින්න වෙන්නේ. ඒ ගැන මම

අමුතුවෙන් ඔබට කියන්න අවශ්‍ය නැහැ. මේ වර්තමාන ලෝකයේ, ඔබට ජේනවා ඇති මේ රූපවල තරම. ඒ ඒ ජීවත්වෙන පුද්ගලයන්ගේ තරම. ඒ ඒ අයගේ මනෝභාවයන් අනුව ඒ ළං කර ගත්ත කෙනාගේ තියෙන ඒ හැසිරීම්, චිත්තන රටා, ඒ අයගේ ඇවතුම් පැවතුම්වල ස්වභාවය අනුව, විදින්න වෙන දුක අඩු වැඩි වෙන්න පුළුවන්. ඉතින් ඒක නිසා මේ තරුණයා දැන් මේ ළං කර ගත්ත රූපය නඩත්තු කරන්න දුක් විදින්න ඕනෑ. ඒකට අර අපි එදිනෙදා ජීවත් වෙන්න කරන සියලුම අරගලයන් ඇතුළත්. අපි මේකට සාමාන්‍ය වහරේ ජීවන සටන, ජීවන අරගලය කියනවා. මේ මොන නමින් කියන්නේත් ඒ කතාවම තමයි. මොකදද ඒකට කියන්නේ? "සංඛාර දුක්ඛතා". මේ කෙටියෙන් පැහැදිලි කරන්නේ ඔබට.

ඊළඟට මොකද වෙන්නේ? දැන් මේ ළං කරගත්ත රූපය ඔය විදිහට දුක් විඳගෙන නඩත්තු කරගෙන යනකොට, ඒ රූපයට උරුම ධර්මතා තියෙනවා. අපි පුද්ගලයෙක් විදිහට පනවමු, ස්ත්‍රියක් විදියට. දැන් මේ ස්ත්‍රියත් සත්වයෙක් විදිහට, සාංසාරික වශයෙන්, රැස් කර ගත්ත කර්ම විපාක තියෙනවා. ඒ කර්ම විපාකවලට මුහුණ දෙනවා. ඊට අනුකූලව ඇයටත් විවිධාකාර ව්‍යසනවලට, අතුරු ආන්තරාවන්ට, උපද්‍රවයන්ට, හතුරු කරදරවලට, අණ වින, හදි හුනියම් කොඩිවිනවලට, ලෙඩ රෝගවලට, තවත් නානාප්‍රකාර ප්‍රශ්නවලට මුහුණ දෙන්න සිද්ධ වෙනවා. දැන් මොකද වෙන්නේ? ඒ රූපය කෙරෙහි, ඒ ස්ත්‍රිය කෙරෙහි, තරුණිය කෙරෙහි ඇති කර ගත්තා වූ බැඳීම නිසා අර පුද්ගලයාට නැවතත් දුකක් හට ගන්නවා. විපත්තීන් නිසා හට ගන්නා දුක. "දුක්ඛ දුක්ඛතා" කියලා අපි ඒකට කියනවා. එපමණක් නොවෙයි. දැන් ඕක තවත් විග්‍රහ කරන්න පුළුවන්.

පියෙහි විප්‍රසාදයොගො දුකෙඛා^{2.9}

අප්පියෙහි සම්ප්‍රසාදයොගො දුකෙඛා^{2.10}

යනාදී වශයෙන් තව ගැඹුරට, ගැඹුරට, ගැඹුරට ඕක විග්‍රහ කරන්න පුළුවන්. ආස්වාදය පිළිබඳව කතා කරද්දි සංඛාර දුක්ඛතා, දුක්ඛ දුක්ඛතා, විපරිණාම දුක්ඛතා තවත් ගැඹුරු පැත්තකින් විග්‍රහ වෙනවා. දැන් එක පැත්තකින් සංඛාර දුක්ඛතා. පැවැත්මේ දුක. නඩත්තුවේ දුක. අනෙක් පැත්තෙන් දුක්ඛ දුක්ඛතා. විපත්ති දුක්ඛය. දැන් ඒ දෙකට මුහුණ දෙමින් ජීවිතය කොහොමහරි ඉස්සරහට පවත්වන්න යනවා. ඒත් තවත් දුකක් එනවා.

සබ්බෙහි පියෙහි මනාපෙහි නානාභාවො විනාභාවොති^{2.11}

මනාපයි, ප්‍රියයි කියලා ළං කර ගත්ත හැමදේම තමන්ගේ ජීවිතයෙන් ගිලිහී යන බව ජේනවා. ඒ ළං කර ගත්ත රූපයත් දැන් ගිලිහිලා යනවා. ඒ නිසා තමයි කවදහරි දවසක කියන්න වෙන්නේ "බලන් කැඩපත සොඳුරියේ, කුමන අරුමද නර කෙසක් පැහිලා". ළං කරගන්න කොට නම් තිබ්බේ කළු කෙස්. දැන් තියෙන්නේ සුදු කෙස්. ළං කරගන්න කොට තිබුණේ පැහැදිලි, බොහොම ප්‍රියමනාප, පැහැපත් සමක්. දැන් තියෙන්නේ වැහැරිලා ගිය, අවපැහැ වෙච්ච,

අප්‍රසන්න සමක්. එකින් එකට කියන්න අවශ්‍ය නැහැනේ. ළං කරගන්න කොට තිබේවිච කේසා, ලෝමා, නධා, දන්තා, තවෝ නෙවෙයි දැන් තියෙන්නේ. ළං කර ගත්ත පහ නෙමේ දැන් තියෙන්නේ. ළං කර ගත්තේත් අසුබ පහ තමයි. දැන් ඊට වඩා හොඳට අසුබය ජේන්න අරගෙන. එතකොට අහන්න වෙනවා, "බලන් කැඩපත සොඳුරියේ, පාට වත්සුනු දෙකොපුලෙන් පිසදා". දැන් බලන්න මීනේ. බොරුවට පවුඩර් දාලා ඒ යථාර්ථය වහන්න බෑ. විපරිණාමයට පත්වෙලා ඉවරයි. විනාස වෙලා යන්නේ මේ රූපය. එතකොට මොකද වෙන්නේ? මේ දේ දිහාත් බලාගෙන දුක් වෙනවා. සතුට අහිමි කරගන්නවා. අන්න ඒ තමන් ප්‍රියයි කියලා, මනාපයි කියලා ළං කර ගත්ත හැමදේම ජීවිතෙන් ගිලිහිලා යනවා ජේනවා. ක්‍රමානුකූලව ඒවා ජරාවට පත් වෙලා මරණය කරා යනවා ජේනවා. ඒ නිසා දුකක් හට ගන්නවා. ඒකට කියනවා "විපරිණාම දුක්ඛතා" කියලා.

දැන් එහෙනම් යමක් සැපයි කියලා කාමයෙන් වැළඳ ගත්තහම ඒ පුද්ගලයාට මෙලොව වශයෙනුත් සංඛාර දුක්ඛතා හෙවත් සකස් කිරීමේ, පැවැත්මේ, නඩත්තුවේ දුක විඳින්න වෙනවා. ඊළඟට, දුක්ඛ දුක්ඛතා කියලා විපත්ති දුක්ඛය විඳින්න වෙනවා. ඊළඟට විපරිණාම දුක්ඛතා කියලා ඒ සියල්ල තමන්ගේත් ගිලිහිලා යනවා, විපරිණාමයට පත්වෙනවා බලලා දුක් වෙන්න වෙනවා. එහෙනම් මෙලොව වශයෙන්ම දුක් තුනකට මුහුණ දෙන්න සිද්ධ වෙනවා කාමය නිසා. එහෙනම් ඔය දුක් තුනෙන්ම බැටකමින් තමයි ජීවත් වෙන්නේ ජීවිතය පුරාම.

හැබැයි අර පොඩි එකා අප්‍රමාණ වෙහෙසිලා කෝම්පිට්ටු හදනවා, වැළි මාළිඟා හදනවා, සෙල්ලම් ගෙවල් හදනවා. උඟට තේරෙන්නේ නෑ මේ වෙහෙසෙනවා, බොරුවට මහන්සි වෙනවා, බොරුවට මේ දඟලන්නේ කියලා. උඟට ඒක ලොකු විනෝදයක්. ඒ වගේ නුවණින් තමන් කරන වැඩේ ගැන සිහි කරන්නේ නැති ලෝක සත්වයාට ඔය ටිකත් සැපයි කියලයි ජේන්නේ. අපි මේ ඔක්කොම කරන්නේ සැප විඳින්න නේ, එහෙම තමයි ජීවිතේ, මේවා කරන්න එපායෑ ඉතින්, දුක වින්දෙත් තමයි සැප ලැබෙන්නේ... කිය කියා හැමදාම දුක් විඳිනවා. කවදද ඇහුවොත් සැප ලැබුණේ? ලැබෙන දවසක් නෑ. ඒක හැමදාම හෙට; බාලගිරි දෝෂය සැපයට. හෙට තමයි සැප විඳින්නේ. අද දුක් විඳින දවස. හැබැයි මැරෙන්නේ හෙට නෙමෙයි අද වගේ දවසක. ඔහොම ඉන්න වෙලාවක කොයි වෙලාවක හරි 'හොඹ' ගාලා පණ ටික යනවා. ඒ නිසා ඔය සැප විඳින දවස කවදාවත් සංසාරේ උදා වෙන්නේ නෑ.

ඇයි එහෙම කියන්නේ? සැප උදා වෙනවා නම් කාගේ හරි ජීවිතේට, එයාට පුළුවන්තේ එදායින්ම ඒ සැප හොයන එක නතර කරන්න. මේ ලෝකේ ඔබට මුණ ගැහිලා තියෙනවද බුදුරජාණන් වහන්සේගේ බුද්ධ පුත්‍රයෙක් හැර, වෙන කවුරුත් හෝ සැප හොයන එක නතර කරපු අයෙක්? නෑ. ඇයි ඒ? තාම ලැබිලා නෑ. අර කාන්තාරේ මිරිගුව පස්සේ දුවන මුවා තවම වතුර හොයනවා. ඇයි ඒ? උඟ දුවන්නේ මිරිගුවක් පස්සේ. උඟට වතුර ලැබෙන්නේ නෑ කවදාවත්. හැබැයි ඒක තේරුම් ගන්න තරම් ඥානයක් ඒ මුවාට නැති නිසා, ඒ මුවා දිගින් දිගටම

මේ මිරිඟුව පස්සේ දුවගෙන යනවා. තාම දුවනවා. ඇයි තාම ලැබුණේ නෑ, වතුර. දැන් එතකොට ඔය මිරිඟුවෙන් කවදා හෝ දවසක ඔය මුවාට වතුර ලැබෙයිද? නෑ! හැමදැම මුළාවට පත් වෙලා මැරෙනවා. මැරී මැරී ආයේ ලුහු බැඳගෙන යනවා මුළාව, මිරිඟුව. සියලු ලෝ සතුන් හෙට සැප ලැබෙයි කියලා හිතාගෙන අද දුක් විඳිනවා. කවදාවත් සැප නම් ලැබුණේ නෑ. ලැබුණා නම් යමෙක් නවතින්න ඕන. මොකද හොයපු දේ ලැබුණට පස්සේ ආයේ හොයන්න දෙයක් නෑ. හැබැයි ඔබට එහෙම නැවතිවිච කෙනෙක් හම්බෙලා තියෙනවද කවදාවත් ජීවිතේ? එහෙම කෙනෙක් මුණ ගැහෙන්නේ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ බුද්ධ පුත්‍රයෙක් හැර. ඒ අය නවතින්නේ සැප හොයන්න ගිහිල්ලා ඒක මුළාවක් බව දැනගත්තට පස්සේ.

“සැප ලැබුණා මට. ඔය ලෝකේ හොයපු "කාම සැපය ආස්වාදය" කියන සදාතනික සැපයක් මට උරුම වෙලා තියෙන්නේ. ඒ නිසා මට දැන් හොයන්න දෙයක් නෑ.” කියලා නැවතිවිච කෙනෙක් ඔබට මුණ ගැහෙන්නේ නෑ කවදාවත්. මිරිඟුවක් පස්සේ ලුහුබඳින මුවන් සේ කාමයේ ආස්වාදයක්, සතුටක් හොයමින් මේ සැපක් ලැබෙයි කියලා හිතාගෙන මේ හිස් මායාවක් පස්සේ ලුහුබඳිනවා. තමන්ගේම හිතින් හදා ගත්තු මුළාවක්. එහෙනම් අර තරුණයා දුක් වින්දේ ඇයි? තමන්ගේම හිතේ ගොඩනැගිවිච මුළාවක් නිසා. තමන්ගේම හිතේ ගොඩනැගිලා තිබුණා මෙබඳු රූපයකින් උදාවෙන්නේ සැප කියලා. නමුත් ඔහු හිතාගෙන හිටපු දේ සහමුලින්ම වැරදියි. ඇත්තටම ඔහුට මෙලොවත් උරුම වුණේ දුක. පරලොවත් උරුම වෙන්නේ දුක. මෙලොවත් ඒ රූපය නිසා හටගත්තේ සංඛාර දුක්ඛතා, දුක්ඛ දුක්ඛතා, විපරිණාම දුක්ඛතා. පරලොව දුක්ඛස්කන්ධය. මෙලොවත් දුක්ඛස්කන්ධය. පරලොවත් දුක්ඛස්කන්ධය. නමුත් ඔහු හිතන් හිටියේ මොකක්ද? ඒ තමන්ගේ සංකල්පීය රාගයෙන් ඒ ඇති කරගත්ත නිගමනය ඔහුට සැපක් උරුම කරලා දෙයි කියලා. ඒ සිහින කුමාරිය, සිහින කුමාරයා, ඒ සිහින රූපය, තමන්ට සැප උදා කරලා දෙයි කියලා. නමුත් උදා කරලා දුන්නේ මෙලොවත් දුක. පරලොවත් දුක. එහෙනම් අන්න පටිච්චසමුප්පන්නව බලන්න ඕනේ. සියලු ලෝ සතුන් මෙන් මේ විදිහට තමන්ගේම සිතේ සංකල්පයකට රැවටිලයි ඉන්නේ. හැම කෙනෙක්ගෙම තියෙන පොදු එකඟතාවක් තමයි තමන්ගේ හිතේ තියෙන මෙන් මේ සංකල්පීය රාගය තමන්ට සැප උපද්දනවා කියන මුළාව. ඒ නිසා තමයි තම තමන් හිත ඇතුළෙ හැඳිවිච සංකල්ප පස්සේ මේ ලුහු බඳින්නේ.

මෙහෙ බැරී නම් වෙන රටක හරි, පිට සක්වලක හරි, කොහේ හරි යනවා, ඇයි ඒ? සියලුම දෙනාගේ එකඟතාවය තමයි තමන් මේ ලුහු බඳින සංකල්පය තුළින්, නැත්නම් ඒ සංකල්පීය රාගය තුළින් තමන්ට සැප උපදිනවා කියන එක. නමුත් සත්‍ය වශයෙන්ම මේ සියලුම දෙනා තම තමන්ගේ සංකල්පයට අනුකූලව උරුම කරගෙන තියෙන්නේ දුකක් නෙවෙයිද? හැම කෙනෙක්ම මේ ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, ශෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාස කියන මේ දුක් ගොඩේ පෙළි පෙළි ජීවත් වෙනවා නෙවෙයිද? එතකොට ඒ ඒ පුද්ගලයාගේ හිතේ ගොඩනැගිලා

තියෙන මේ සංකල්පීය රාගය සත්‍යයක්ද? යථාර්ථයක්ද? එකෙන් උරුම කරලා දීලා තියෙන්නේ සත්‍යය වශයෙන්ම සැපක්ද? දුකක්ද? පටිච්ච සමුප්පාදයට අනුව බලන්න ඕනේ. එහෙනම් ඒ සංකල්පීය රාගය ඒ කියන්නේ මෙන්න මෙබඳු රූපයක්, ශබ්දයක්, ගන්ධයක්, රසයක්, ස්පර්ශයක්, අදහසක් ජීවිතයට සැප උදා කරලා දෙනවා කියලා හිත ඇතුළේ ගොඩනැගිලි තියෙන සංකල්ප ලුහු බැඳගෙන ගිහිල්ලා අද විඳින්නේ සැපද දුකද කියලා නුවණින් බලන්න ඕනේ.

මෙහෙම ඉන්නකොට සමහර විට මේ වෙලාවේ බණ කියද්දී මේ හික්ෂුවගේත් පණ යන්න පුළුවන්. බණ අහගෙන ඉන්න ඔබේත් පණ යන්න පුළුවන්. දැන් පණ ගියොත් මේ මොහොතේදී මොකද වෙන්නේ? මෙතෙක් වින්දද සැපක්? දැන් මරණින් පස්සේ සැප උරුම වෙනවද? ධර්මාවබෝධය ලබාගෙන නෙවෙයි නම් ඉන්නේ, සතර අපායටයි යන්නේ. ආයේ හොයන්න දෙයක් නෑ ඒ ගැන, අති බහුතරයක් දෙනා. මම නෙමෙයි බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ "නබ්බිබොපම සුත්‍රයේ".^{2.12} උන්වහන්සේ මොකක්ද ඒ පෙන්න්නේ? නියපොත්තේ පස් ඩිංගක් තවරගෙන අහනවා, මහණ, මගේ මේ නිය පොත්තේ තියෙන පස් ද වැඩි මේ මහ පොළොවේ තියෙන පස් ද වැඩි? ඕන ඥානවන්තයෙක්ට ඕක හිතුවොත් තේරෙනවා පැහැදිලිවම, මේ බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ මැරෙන තරමක් එවුන් යන්නේ සතර අපායට බව. මොකද මහ පොළොවේ තියෙන පස් එක්ක මේ නියපොත්තේ තියෙන පස් ටික ගත්තහම උපමා කරන්න බැරි තරම් කුඩා ප්‍රමාණයක්නේ නියපොත්තේ තැවරෙන්නේ. ඉතින් එහෙනම් මේ මහ පොළොවේ පස් නෙ අප්‍රමාණ. එහෙනම් ඒ කියන්නේ මේ මැරෙන තරමක් සත්වයෝ යන්නේ සතර අපායට. ඒකයි උන්වහන්සේ දේශනා කරන්නේ.

දැන් අපට මුණගැහෙන අති බහුතරයක් දෙනාගේත් කියෙත් කීදෙනාද ඉන්නේ තථාගතයන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය අසා, මේ කාමය දුකක් බව අවබෝධ කරගත්ත? අන්න ඒ අය විතරයි සතර අපායට යන්නේ නැත්තේ. අනිත් අති බහුතරයම සතර අපායටයි යන්නේ. මොකද ඒකට හේතුව? සිතට වහල් වෙච්ච සත්වයාගේ, සිත අවබෝධ කරපු නැති සත්වයාගේ සිත, පිහිටා සිටින්නෙම දුගතියේ. ඒ කියන්නේ අකුසලයෙමයි සිත පිහිටන්නේ හැම තිස්සෙම. ඇයි? ඔහුට ඒ සිත දමනය කරගන්න බෑ. ඒ නිසාම ඒ සිත ඇදී ඇදී, ඇදී ඇදී, ඇදී ඇදී යන්නේ කාමය දිහාට. "යත්ත කාමනිපාතිනෝ", කාමය දෙසටමයි පතිත වෙන්නේ. ඒ කියන්නේ ඒ සිත හැම තිස්සෙම කැමති අරමුණුමයි හොයන්නේ. කැමති රූප, කැමති ශබ්ද, කැමති ගන්ධ, කැමති රස, කැමති ස්පර්ශ, කැමති අදහස්මයි හොය හොයා ඉන්නේ. ඒකට තමයි ජීවිතේ කියන්නේ, තමන්ගේ විනෝදාංශය. නැත්නම් විනෝදය කියන්නේ. ජීවත් වෙනවා කියන්නේ. මොකක් හරි ඕකට නමක් දාගන්න පුළුවන්. එන්ටර්ටේන්මන්ට් කියයි. රටේ නැති ඒවා කියයි. හැම තිස්සෙම හොයන්නේ සංසාරේ මරණය. හැම තිස්සෙම හොයන්නේ දුක්බස්කන්ධය. නමුත් දන්නේ නෑ ඒ බව. ඇයි? මතුපිටින් පේන දේ විතරයි

පිළිගන්නේ. ඇහැට පේන, කනට ඇහෙන ටික විතරයි පිළිගන්නේ. ප්‍රඥාවට ගෝචර වන යථාර්ථය තේරුම් ගන්න ශක්තියක් නෑ. ඒ නිසා මොකෝ වෙන්නේ? අඥානයෙක් විදිහට මංමුළා වෙලා මේ ජීවිතයේ ජීවත් වෙලා, අනන්ත දුක් විඳලා මැරිලා ගිහිල්ලා ඊටත් වඩා දුක් විඳින්නා වූ සතර අපාගත ජීවිතයකට පත් වෙනවා. එහෙම නම් දැන් අර සත්වයා හිතාගෙන හිටියේ, තමන්ට සැප උදා වෙයි කියලා. තමන්ගේ කාමය, තමන්ගේ කැමැත්ත නිසා. තමන්ට ආස්වාදය ලැබෙයි කියලා. තමන්ගේ හිතේ ගොඩනැගිලි තිබුණ මෙන්න මෙබඳු රූපයකින්, ශබ්දයකින්, ගන්ධයකින්, රසයකින්, ස්පර්ශයකින්, අදහසකින්. සැප උදා වෙයි කියලා. තමන්ගේ හිතේ ගොඩනැගිලි තිබේවිච ඒ සංකල්පීය රාගය ඔහු හිතන් හිටියේ තමන්ට සැප දෙන එකක් කියලා ඇත්තටම. නමුත් ඔහු දැනත් හිටියේ නෑ මේ තුවිෂ් නින්දිත සිතේ උපක්‍රමයක් කියලා. ඇයි ඒ? මේ සිතේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ වේතනා උපද්දන්න නම් මේ සිතේ අනවබෝධය පවතින්න ඕන. අනවබෝධය මොකක්ද? කාමය සැපයි කියන වැරදි සහගත දෘෂ්ටිය, සංඥාව, චිත්තය; විපල්ලාස තුනක් තියෙනවා. මේ කාමය සැපයි කියන වැරදි අදහස පවතින්න ඕනේ ඒ සිතේ. කාමය සැපයි කියන වැරදි අදහස පැවතුණොත් විතරයි ඒ සිත නැවත නැවත ඒ ආස්වාදය සොයමින් කටයුතු කරන්නේ. එතකොට තමයි පුළුවන් වෙන්නේ නැවත නැවත රාග, ද්වේෂ, මෝහ වේතනා උපද්දමින් කර්ම රැස් කරගන්න, නැවත කර්ම භවය සකස් කරගන්න, නැවත මේ භයානක සංසාරේ සැරිසරන්න. ඒ නිසා මේ සිත මොකක්ද කරන්නේ? හැම තිස්සෙම මේ සිත විසින්ම සිතේ අනවබෝධය ආරක්ෂා කරගෙන යන්නේ. සිත විසින්මයි සිතේ මේ ක්‍රියාවලිය පවත්වාගෙන යන්නේ.

ධම්මා ච ධම්මෙ අභිසංඤ්ඤති.

ධම්මා ච ධම්මෙ පරිපූරෙන්නි අපාරා පාරඛගමනායාති. ^{2.13}

සිත ධර්මතාවක්. මේ සංසාරය නමැති ධර්මතාව පවත්වාගෙන යනවා සිත නැමැති ධර්මතාව විසින්ම. එතකොට හැම තිස්සෙම මේ සිතම අනවබෝධයේ රඳවගන්න සිත විසින්ම සිත ඇතුළෙම උගුලක් හදාගෙන ඉන්නවා සංකල්පීය රාගය කියලා. ඒ කියන්නේ, මේ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම ඇසුරු කිරීමෙන් සැප උපදිනවා කියලා හැම සත්වයෙක්ගේම සිතේ තියෙනවා සංකල්පීය රාගයක්. අන්න ඒකට තමයි කාමය කියන්නේ. අර තරුණයාගෙ හිතේ එහෙම සංකල්පීය රාගයක් තිබුණා. මෙබඳු රූපයකින් සැප උපදිනවා. මෙබඳු ශබ්දයකින්, ගන්ධයකින්, රසයකින්, ස්පර්ශයකින්, අදහසකින් සැප උපදිනවා කියලා මුළා සහගත කාමය හෙවත් සංකල්පීය රාගය. දැන් ඔහොම තියෙද්දි ඔය තරුණයා මේ ජීවිතයේදීම ඒ කාමයේ ආදීනව යම් ආකාරයකින් අත්විඳිනවා. අපි හිතමුකො ඔහු විවාහ වුණා. විවාහයේ විවිධාකාර ප්‍රශ්න හටගත්තා. විවිධාකාර වපලකම් සිද්ධ වුණා. දැන් ඔහුට විවාහය අප්‍රසන්න වුණා. කාමය පිළිබඳව බලාපොරොත්තු කඩ වීමක් සිද්ධ වුණා. කාමය පිළිබඳව යම්කිසි ලෝකිකමය කළකිරීමක් ඇති

වුණා. ඔහොම ඉන්න අතරේ ඔහුට කලාණ මිත්‍රයෙක් මුණ ගැහෙනවා. ඔහු දෙනවා මෙන් මේ බණ ටික අහන්න කියලා.

දැන් මේ තරුණයා මේ බණ ටික අහනවා. බණ අහන්න පටන් ගත්තේ අර හිතේ තියෙන සංවේගය, ශෝකය නිසා. දැන් ඔහුට බණ ටික අහගෙන ඉන්නකොට තේරෙන්න ගන්නවා යථාර්ථය. දැන් ඔහුට තේරෙනවා තමන්ම තමන්ගේ හිතේ සංකල්පයකට රැවටිලා හිටියේ කියලා. සංකල්පීය රාගය! ඇත්ත නේන්නම්. මේ බොරුවකටනේ රැවටිලා ඉඳලා තියෙන්නේ. කොයිම රූපයකින්වත් සැප උපදින්නේ නෑනේ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, "යම් රූපයකට ඇලුම් කිරීමෙන් තොපට ජාතිය, ජරාව, ව්‍යාධිය, මරණය, ශෝකය, පරිදේවය, දුක්ඛය, දෝමනස්සය, උපායාසය ඉක්මවන්න පුළුවන් නම්, එබඳු රූපයන්ට ඇලුම් කරව්. එබඳු රූපයන් ළං කර ගනිව්." මොකද ඒ රූපයට ඇලුම් කිරීමෙන් ජාතිය, ජරාව, ව්‍යාධිය, මරණය, ශෝකය, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාස කියන දුක්ඛස්කන්ධයෙන් අතමිදෙනවනේ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, නමුත් එබඳු රූප නෑ. රූපං භික්ඛවෙ අනිච්චං. "මහණ, මේ රූපය ඒකාන්තයෙන්ම අනිච්චයි. හේතුඵල වශයෙන් හටගන්නා වූ, විපරිණාමයට පත් වන්නා වූ, දුකම උරුම කරලා දීලා අවසන් වන්නා වූ, අසාර රූපයක් මේ රූපය. ඒ නිසා මහණ, ඇලුම් කළ යුතු රූපයක් තොපට කවදාවත් මේ සංසාරේ මුණ ගැහෙන්නේ නෑ." මෙන් ම ධර්මය දැන් අවබෝධ වෙනවා. 'ඒවං උපසංහරති'. ඒ විදියට ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම ගැන සියල්ල ගැන මේ විදිහට අවබෝධ වෙනවා. අන්ත භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, "යම් රූපයකට ඇලුම් කිරීමෙන් යම් ශබ්දයකට, ගන්ධයකට, රසයකට, ස්පර්ශයට, අදහසකට ඇලුම් කිරීමෙන් තොපට මේ ජාතිය, ජරාව, ව්‍යාධිය, මරණය, ශෝකය, පරිදේවය, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාස මේ දුක්ඛස්කන්ධයෙන් අත මිදීමක් තියෙනවා නම් එබඳු රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්මයන්ට ඇලුම් කරව්." නමුත් එහෙම රූපයක්, අහඹිබො කාතුං. එහෙම එකක් කවදාවත් හම්බ වෙන්නේ නැහැ. එහෙම එකක් කවදාවත් මුණගැහෙන්නේ නෑ මේ සංසාරේ. ඒකට හේතුව, සියලු රූප අනිච්චයි, දුක්ඛයි, අනත්තයි, අසුඛයි. සියලු රූපයෝ, ශබ්දයෝ, ගන්ධයෝ, රසයෝ, ස්පර්ශයෝ, ධර්මයෝ අනිච්චයි, දුක්ඛයි, අනත්තයි, අසුඛයි.

එහෙනම් කවදාවත් ඔය කියන කාරණාව සිද්ධ වෙන්නේ නෑ. ඒ කියන්නේ කවදාවත් එබඳු රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්මයන්ට ඇලුම් කිරීමෙන් ආශා කිරීමෙන් සත්වයාට මේ ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, ශෝක, දුක්ඛ, පරිදේව, දෝමනස්ස, උපායාසයන්ගෙන් අත මිදෙන්න ලැබෙන්නේ නෑ. එහිම තව බැසගන්නවා මිසක්. දැන් මේ ධර්මය අහමින් ඉන්නකොට මේ තරුණයාට මේ යථාර්ථය තේරෙන්න ගන්නවා. එතකොට ඒ තරුණයාට ජේනවා එහෙනම් මං ඇලුම් කරපු රූපයක් එව්වරම නේන්නම්? මොකද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ 'රූපං භික්ඛවෙ අනිච්චා' කියලා දේශනා කළේ, සියලු රූපයන්. සියලු රූපවලට ඒ රූපෙන් ඇතුළත්. රූපං කිව්වම රූප රූප, ශබ්ද රූප, ගන්ධ රූප, රස රූප,

පොට්ටෝම රූප, ධම්ම රූප, වක්ඛු රූප, සෝත රූප, ඝාණ රූප, ජීවිතා රූප, කාය රූප, මනෝ රූප කියලා මේ බාහිර සහ අභ්‍යන්තර වශයෙන් මේ සියල්ලම. රූප වශයෙන් පනවන්නේ.

එහෙම නම් මේ සියලුම රූප අනිච්චයි, දුක්ඛයි, අනත්තයි, අසුඛයි නම් කොයි රූපයටද ඇලුම් කරන්න ඕනේ? කොයි ශබ්දයටද ඇලුම් කරන්න ඕනේ? කොයි ගන්ධයට ද? කොයි රසයට ද? කොයි ස්පර්ශයට ? කොයි ධර්මයටද අපි ඇලුම් කරන්න ඕනේ? දැන් අන්න භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා අපට,

යදනිව්වං තං දුක්ඛං, යං දුක්ඛං තදනත්තං. යදනත්තං තං 'නෙතං මම,
නෙසො'භමසමී, න මෙසො අත්තා'ති එවමෙතං යථාභූතං සමමප්පකුක්ඛය
දට්ඨබ්බං.^{2.14}

යමක් අනිච්ච නම් ඒක ඒකාන්තයෙන්ම දුක්ඛයි, දුක්ඛයී උරුම කරලා දෙන්නෙ. එහෙනම් ඒ දුක්ඛ වැඩපිළිවෙළ ඒකාන්තයෙන්ම මම කියලා මගේ කියලා ගත යුතු සාරයකින් තොර ධර්මයක්. ආත්මීය සාරයෙන් ශුන්‍යයි. ඒ නිසා ඒ සියල්ල අනත්තයි. එහෙනම් සියලු රූප අනිච්චයි, දුක්ඛයි, අනත්තයි, අසුඛයි. සියලු ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම අනිච්චයි, දුක්ඛයි, අනත්තයි, අසුඛයි. එහෙම නම් මේ කිසිම රූපයකට, මේ කිසිම ශබ්දයකට, මේ කිසිම ගන්ධයකට, කිසිම රසයකට, කිසිම ස්පර්ශයට, කිසිම අදහසකට ඇලුම් කිරීමෙන් සැප උපදින්නේ නෑ. ඒකාන්තයෙන්ම දුක්ඛයී උපදින්නේ. ඒකාන්තයෙන්ම සංසාරේ දිග් ගැහෙන එකමයි වෙන්නේ..යනාදී වශයෙන් මේ තරුණයාට දැන් අවබෝධ වෙනවා. එතකොට මොකද වෙන්නේ?

යො භික්ඛවෙ රූපෙසු ඡන්දරාගචිනසො ඡන්දරාගප්පභානං ඉදං රූපානං
නිසසරණං.^{2.15}

සියලු රූපයන් සම්බන්ධයෙන් ඔහු නිස්සරණයට පත්වෙනවා. ඒ කියන්නේ කිසිදු රූපයක් නිසා සැරිසැරීමක් නෑ නැවත. සියලු රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම ගැන ඇති ඡන්දරාගය හිතීන් දුරුවෙලා යන්න ගන්නවා. දැන් මොකද වෙන්නේ? අන්න අර සංකල්පීය රාගයයි මේ දුරු වෙන්නේ. ඇයි? මෙව්වර කාලයක් යථාර්ථය දැන ගත්තේ නැති නිසා, අසිරීමත් වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය ඇසුවේ නැති නිසා, සංසාර යථාර්ථය කුමක් ද කියලා අවබෝධ වෙව්ව නැති නිසා. දැන් ඔබෙන් ඇහුවොත් කවුරුහරි "සංසාර යථාර්ථය මොකක්ද" කියලා ඔබ නානාප්‍රකාර උත්තර දෙන්න පුළුවන්. මෙන්න මේකයි සංසාරයේ දන්නැති යථාර්ථය. කාමයෝ දුක්ඛයි. කාමයටයි දුක් කියන්නේ. අනවරාග්‍ර සංසාරයක ඉඳලා අවබෝධ නොවිච්ච යථාර්ථය ඕකයි. අපි සැපයි කියලා හිතන් ඉඳලා තියෙන්නේ දුක්කට. දුක්කත් තමයි සැප වශයෙන් විපරීතයක් විදිහට අරගෙන තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ අර මාළුවා වැනසිලා යන්නේ ඇම සැපයි කියලා හිතන් ඉන්න නිසා. එහෙනම් මාළුවා ඇත්තක් නෙමෙයි දකින්නේ; මිථ්‍යාවක්, බොරුවක්. ඔහු මායාවකට රැවටිලා ඉන්නේ. ඇම කියන්නේ සැපක්

නෙමෙයි දුකක්. ඇයි ඒ? ඔහුට දුක උරුම කරලා දෙන්නෙ ඇම නිසා. ඒ වගේම සියලු ලෝ සතුන් මේ කාමයට රැවටිලා ඉන්නේ. කාමය පිළිබඳ මිථ්‍යාවක ඉන්නේ. කාමය සැප උදාකරනවා කියලා හිතන් ඉන්නේ. නමුත් කාමය නිසයි අනන්ත සංසාරේ ඉඳලා මේ මොහොත දක්වාම ඔබ දුක් වින්දේ. මෙතනින් එහාට අනන්ත සංසාරේ තවත් ඉස්සරහට යනවා නම් ඒ අනන්ත සංසාරේ මතුටත් දුක් විඳින්නේ මේ කාමය නිසයි. ඒ කිව්වේ මොනවද? මේ කැමති රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම හඹාගෙන ගිහිල්ලා. එහෙනම් මේ යථාර්ථය තේරුම් ගන්න ඕනේ. ඇයි ඒක දුකක් වෙන්නේ. මේ කැමති රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම නිසයි හිතේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ වේතනා සකස් වෙන්නේ. එහෙම නැත්නම් කර්මය සමුදය වෙන්නේ. කර්මය සමුදය වෙන නිසයි නැවත නැවත මේ භයානක සංසාරේ සැරිසරන්නේ.

කම්මා විපාකා චත්තන්ති විපාකො කම්ම සම්භවො.

තස්මා පුනඛ්භවො හොති එවං ලොකො පචත්තති 2.16

කර්මයෙන් විපාක වැඩපිළිවෙළක් හදලා දෙනවා. දැන් ගිය භවයේ සත්වයෙක් විඳිනට අවිද්‍යාවෙන් කටයුතු කරලා, ඒ කියන්නේ ආස්වාදය කාමය සැපයි කියලා හිතාගෙන කටයුතු කරලා රැස් කරගත්තු කර්මවල විපාකයෙන් තමයි මේ ජීවිතය ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස කියන අභ්‍යන්තර රූපත්; රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම කියන මේ බාහිර රූපත් නැත්නම් අභ්‍යන්තර සහ බාහිර කියන මේ ආයතන ධර්ම සමුදය වුණේ. පෙර භවයේ කර්මයෙන් සකස්වුණේ. එහෙම නම් ඒකට කියනවා 'කම්මා විපාකා චත්තන්ති' කර්මයෙන් විපාක වැඩපිළිවෙළක් හදලා දුන්නා.

දැන් මොකද වෙන්නේ? පෙර භවයේ කර්මය විසින් සමුදය කරලා දීපු සකස් කරලා දීපු, මේ භවයේ මේ සංඛත ධර්ම; මේ ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස, රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, ස්පර්ශ, ධර්ම කියන මෙන් මේ නාම රූප ධර්ම දැනුත් අනවබෝධයෙන්ම පරිහරණය කරනවා මේ සිත. ඒ නිසා මොකද වෙන්නේ 'විපාකො කම්ම සම්භවො'- ඒ විපාකය ඇසුරු කරගෙන, අළලාගෙන නැවත කර්මය සමුදය වෙනවා. 'තස්මා පුනඛ්භවො හොති'- ඒකෙන් මොකක්ද වෙන්නේ? පුනර්භවය සකස් වෙනවා. 'එතං ලොකෙ පචත්තති'- ඒ නිසා ලෝකය නැවත නැවත සකස් වෙනවා, පචතිනවා. එහෙනම් බලන්න වෙන දේ. පෙර භවයේ අනවබෝධයෙන් කටයුතු කරලා කර්ම රැස්වුණා. ඒ රැස් වෙච්ච කර්මවලින් මේ භවය හැදුණා. මේ භවයත් අනවබෝධයෙන් පරිහරණය කරනවා. ඒ නිසා මේ භවයෙන් කර්ම රැස් වෙනවා. ඒ කර්මවලින් ඊළඟ භවය සකස් වෙනවා. ඊළඟ භවයෙන් අනවබෝධයෙන් ජීවත් වෙනවා. එනිසා එයින් කර්ම රැස්වෙනවා. ඒ කර්මවලින් ඊළඟ භවය හැදෙනවා. කවදාද මේ සංසාර ගමනෙන් අත මිදෙන්නේ? කවදාද මේ ගමන නතර වෙන්නේ?

කවදා හෝ දවසක මේ භවය අවසන් වෙන්නේ, යම් උත්තරීතර මනුෂ්‍ය භවයකදී හෝ යම් උසස් භවයකදී; ඒ කියන්නේ මනුෂ්‍ය සුගතියක දී දේව බ්‍රහ්ම ආදී සුගතියකදී, පරම උත්තරීතර ශ්‍රී සද්ධර්මය ඇසෙන්නට ඕන, ඒ අසිරිමත් වූ මහා සාස්තාවරයාණන් වහන්සේගේ. නිර්මල ධර්මය ඇසිලා, අවබෝධ වෙලා, ඒ ධර්මය මෙනෙහි කරලා, ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්නා නම්, එයින් පස්සේ අර කර්ම සමුදය වන එක නතර කරගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. විපාක කර්ම ගෙවලා අවසන් කරගන්න වෙනවා, ඒ මරණය තෙක් ජීවත්වෙන ගමනෙදී. හැබැයි අලුතෙන් රැස්වෙන කර්ම සමුදය වන ක්‍රියාවලිය සදහටම නවත්වන්න පුළුවන්කමක් ලැබෙනවා. අන්න එතකොට කෙනෙක්ට මේ භයානක සංසාරෙන් අත මිදිලා ඒ නිවනට පත්වෙන්න පුළුවන්කම තිබෙනවා.

එහෙම නම් මෙන්න මේ කාරණා හොඳින් දකින්න ඕනෑ. මේ කාමය කියලා කියන්නේ අපි සැපක් කියලා හිතාගෙන වරදවාගෙන ඉන්න මිච්චාවක්. කාමය සැපක් නොවෙයි, කාමයයි දුක. කාමෙන් සැප නොවෙයි උදාවෙන්නේ, දුක. බුදුපියාණන් වහන්සේ 'බාලීසිකෝපම උපමාවේ' පැහැදිලි කරන්නේ කාමය තමයි මේ මාරයා නැමති ධීවරයාගේ ඇම. ඇම ගිලින අර ලෝක සත්වයා නමැති මාළුවා සසර දුක නැමැති බිලි කටුවටයි ගොදුරු වෙන්නේ.

ඔන්න භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ උපමාව. ඒ නිසා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා. 'මහණ, අනන්ත සංසාරේ ඉඳලා සත්වයා මේ විදිහට අනවබෝධයෙන් යුක්තව කටයුතු කරලා, මේ මාරයා නැමති ධීවරයාගේ, පංචකාමය නැමති ඇම ගිලලා, මේ විදිහට භවයෙන් භවයට බිලි වුණා මාරයාට. එහෙනම් සංසාරේ මාරයාට බිලි වුණේ නිකන් නෙමෙයි. කාමය නමැති ඇම ගිලලා. එහෙම නම් මේ භවයෙන් ඔබ මාරයාට බිලි වෙන්නේ නිකන් නෙමෙයි. මාරයාගේ කාමය නමැති ඇම ගිලලා. එහෙම නම් ඔබ නුවණින් වටහා ගන්න ඕනෑ, කාමය කියන්නේ මේ සිතේම උගුලක්. සිත, කාමය නැමැති මෙන්න මේ සංකල්පීය රාගය පවත්වන් යන්නේ නැවත නැවත කර්ම සමුදය කරගෙන මේ සංසාර ගමන නිර්මාණය කරගන්න. එනිසා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ධර්මය, සිත නැමති මාරයාට එරෙහි ධර්මයක්. මේ මාරයාව පරාජය කිරීම පිණිස දේශනා කරපු ධර්මයක්. ඒ නිසාම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, පවිටු මාරයා කියලා නිග්‍රහ කරමින් දොස් නගන්නේ, මේ තුවිෂ් නින්දිත සිතට. රාගයෙන් ද්වේෂයෙන් මෝහයෙන් ක්‍රියාත්මක වෙන මේ චිත්ත ස්වභාවයන්ට.

එහෙනම් අපිට පුළුවන්කම ලැබෙන්න ඕන අසිරිමත් වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය පටිච්චසමුප්පාදයට අනුව අවබෝධ කරගෙන, කාමය නිසා අපි සැපයි කියලා හඹාගෙන යන, රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම නිසාම සිතේ මොහොතක් පාසා කර්ම රැස්වෙන බව නුවණින් දැක ගන්න. ඒ රැස් වෙන කර්ම නිසා නැවත නැවත කර්ම භවය සකස් වන බවත්, ඒ කර්ම භවයෙන් පුනර්භවය හදන බවත්, ඒ පුනර්භවය නිසා පුනර් ජාතියක් සකස් වෙලා නැවත දුක්ඛස්කන්ධය සමුදය වන බවත් නුවණින් දකින්න. අන්න එතකොට

න්‍යායාත්මක අවබෝධයක් එනවා කාමය දුක කියන්නේ ඇයි කියලා. කාමය දුක කියන්නේ ඇදහිල්ලක් නෙමෙයි. කාමය දුක කියන්නේ ප්‍රඥාවට ගෝචර වන්නා වූ සත්‍යයක්. යථාර්ථයක්. එහෙනම්,

දුකබන්ධනි භික්ඛවෙ, කාමානමෙතං අධිවචනං^{2.17}

කියල භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මහණ, දුක කියන්නේ කාමයටයි කියලා දේශනා කළේ ඇයි කියලා අන්න ඒ අනුසාරයෙන් තෝරගන්න කෙනෙක්ට පුළුවන්කම තියෙනවා. කොයි විදියෙන් හරි වෙන්න ඕනේ චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කර ගැනීමයි, අප්‍රමාදීව. ඒකට දුක්ඛ ආර්යය සත්‍යයයි අවබෝධ වෙන්න ඕන. දුක්ඛ ආර්යය සත්‍යය අවබෝධ වෙනවා කියන්නේ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඇයි මේ කාමයට දුක කියලා කිව්වේ? උන්වහන්සේ ඇයි මේ කාමය දුක යනුවෙන් පැනවූයේ? කියන ඒ ලෝකෝත්තර අර්ථය අවබෝධ කරගැනීමයි. එතකොට ඔබ සතර අපායෙන් නිදහස්. ඊට පස්සේ ඔබව මේ භයානක තුවිෂ නින්දිත සිතටවත් මේ ලෝකයෙ කිසිම මාර බලවේගයකටවත් නැවත සතර අපායට ඇදලා දාන්න බෑ.

03. ලෞකික හා ලෝකෝත්තර සමාජයාලය තුළින් බුද්ධාගම හා විද්‍යාව

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය :

බුද්ධාගම කොහොමද විද්‍යාව අනුව විද්‍යාවට සමාන්තරව යන කෙනෙකුට ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්න පුළුවන්? බුද්ධාගමෙන්ම ගන්නවනම් නිදර්ශනයක්; දසවස්තුක සම්මා දිට්ඨිය කියන උපකල්පනය හරි, පරිකල්පනය හරි, පුනරුත්පත්තිය ගැන හරි, පින පවෙහි විපාක දීම හරි, ක්‍රියාකාරීත්වය හරි..... මං දන්නේ නෑ මේක කියන්නේ කොහොමද කියලා?

මොකද දැන් පෘථිවිය ගත්තොත් එහෙම පෘථිවියේ වර්ෂවලින් බිලියන හතර හමාරක් තිබිලා තියෙනවා. විශ්වය ගත්තොත් එහෙම බිලියන දහහතර හමාරක් පෘථිවි වර්ෂවලින්. එතනින් අපි දන්නේ නැහැ මොන මොන සක්වලක ජීවීන් මොන විදිහේ අය ඉන්නවද? මනුෂ්‍යයෝ වගේම වෙන ජීවීන් වෙන තැන් වල ඉන්නවද? එතකොට මනුෂ්‍යයාගේ පරිණාමය මෙතනින් ඉවර ද? මීට වැඩිය දියුණු මොළේ තත්වයක් ඇතිවෙන්න පුළුවන්ද? මේක පරිණාමය වෙච්ච යන තත්වයක්ද. කොහොමද? මම කියන්නේ නැහැ විද්‍යාවට සම්බන්ධ කරන්න කියලා, නමුත් කොහොමද අපි ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගන්නේ පුනරුත්පත්තියයි, පින් පවි හරි, කුසල් අකුසල් වල විපාක හරි ඒ සංසිද්ධීන්.

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර:

හොඳයි දැන් එක්තරා රෝගියෙක් යනවා වෛද්‍යවරයෙක් ගාවට. දැන් මේ රෝගියාට තියෙනවා ලොකු රෝගයක්. අපි හිතමු පිළිකාව කියලා තියෙන්නේ. දැන් වෛද්‍යවරයා ගාවට යන මේ රෝගියාට තියෙන බලාපොරොත්තුව වෙන්න ඕන මේ පිළිකාව හොඳ කර ගන්න එක. මොකද ඒක නිසානේ දුක් විදින්නේ.

හැබැයි දැන් ඒක හොඳ කරගන්නේ නැතුව, කොහේ ද මේ පිළිකාවට පර්යේෂණ පවත්වන රසායනාගාර තියෙන්නේ? ලෝකේ කවුද මුලින්ම පිළිකාවට බෙහෙත් හොයා ගත්තේ? එහෙම නැත්නම් ලෝකයේ අනෙකුත් පිළිකා හොඳ කරගත්තු අය තව කොහේ ද ඉන්නේ? පිළිකා වර්ග මොනවාද යනාදී වශයෙන් විවිධාකාර ගවේෂණයන් කරන්න පුළුවන්. තව මාතෘකා තියෙනවා. දැන් ඕවා ගැන හිත හිත හිටියොත් මොකද වෙන්නේ? කියන්න බලන්න. දැන් ඔහු බෙහෙත් ගන්න එක පැත්තකින් තියලා ලෝකයේ අනෙකුත් පිළිකා වර්ග ගැන, පිළිකාවල් වලින් පීඩා විඳින මිනිස්සු ගැන, පිළිකාවලට දෙන ප්‍රතිකාර ගැන, අනෙකුත් රටවල් වල පිළිකා වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර දෙන ආකාර ගැන, රෝහල් ගැන ඔන්න ඕවා ගැන ගවේෂණය කර කර ඉන්නවා. තමන්ගේ ලෙඩට බෙහෙත් ගන්නේ නෑ. මොකද වෙන්නේ?

දැන් ඔහුට බොහොම සුළු කාලයක් තව තියෙන්නේ ප්‍රතිකාර අරන් සුවපත් වෙනවා නම් සුවපත් වෙන්න හරි වේදනාව සමනය කරගන්න හරි. දැන් හිතන්න ඕන ඒ ගැන ද? නැත්නම් අර අර ප්‍රශ්න ගැන ද? ඔහුට වඩාත්ම අවශ්‍ය ප්‍රතිකාරය

ද? නැත්නම් අර ගවේෂණය ද? දැන් කල්පනා කරලා බලන්න ඔබ දුක් විඳිනවා නම් දුක් විඳින්නේ ඔබේම සිතේ හට ගන්න රාග, ද්වේෂ, මෝහ වේතනා නිසා. එක වෙලාවකට රාග වේතනා සකස් වෙනවා. ඒකෙන් දැවෙනවා. කාම දාහයට පත්වෙනවා. කැමති රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම ලබා ගන්න බැරිව දුක් වෙනවා. ලබාගෙන දුක් වෙනවා. ඒ ගැන හඬනවා. වැළපෙනවා. නළියනවා. හුල්ලනවා. පොළොවේ පස් කනවා. තව වෙලාවකට ද්වේෂයෙන් තැවෙනවා. ගැටෙනවා. පෙළෙනවා. දෝමනස්සයට පත් වෙනවා. මූණ එල්ලගෙන ඉන්නවා. තව වෙලාවකට මෝහෙන් බයට පත්වෙනවා. ශෝකයට පත් වෙනවා. අසහනයට පත්වෙනවා. ආතතියට පත් වෙනවා. විශාදයට පත්වෙනවා. මානයට, අහංකාරයට, උඩගුකමට පත් වෙනවා. ඒවායින් දැවෙනවා, තැවෙනවා, පෙළෙනවා. එතකොට තමන්ගේ හිතේ ශෝකය, පරිදේවය මේ සියල්ලම හට ගන්නවා. ශෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාස සියල්ලම හටගන්නවා. රාගයෙන්, ද්වේෂයෙන්, මෝහයෙන් දැවෙනවා. දැන් එහෙනම් ඉස්සෙල්ලාම අපි කරන්න ඕනෑ මෙන්න මේ හිතේ හට ගන්නා වූ මෙන්න මේ දුක්ඛයන් කොහොමද සමනය කරන්නේ, මේ ගින්දර නිවා ගන්නේ කොහොමද, කියලා සොයා ගන්න එකයි.

එහෙම නම් බුදු දහම යනු මේ හිතේ හට ගන්නා වූ මේ සියලු චිත්ත වේදනාවන් ඇතුළු මේ සියලුම කායික මානසික පෙළීම, පීඩාවන්, අසහනයන් මේ සියල්ලම දුරු කරගන්නා ආකාරය දේශනා කිරීම මිසක් ලෝකයේ දිග, පළල දේශනා කිරීම නෙමෙයි. ඒවා ලෝකයාට අදාළ කාරණා. දැන් බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන් සමහර ප්‍රශ්න අහනකොට ධර්මය කියලා නිහඬ වෙච්ච අවස්ථා තියෙනවා ඇයි ඒ? ඒවා වැඩකට නැති ප්‍රශ්න.

දැන් කවුරුහරි රෝගියෙක් ගිහිල්ලා, දොස්තර ගාවට ගිහිල්ලා බෙහෙතක් ඉල්ලනකොට, දැන් වෛද්‍යවරයා කියනවා, “මෙන්න මේ බෙහෙත බොන්න ගිහිල්ලා” කියලා. එතකොට රෝගියා කියනවා, “මට ඔය බෙහෙත හැදුවේ කවුද? කවදද හැදුවේ? කොහෙදිද හැදුවේ? මොන රසායනාගාරයේද හැදුවේ? කවුද මුල් වුණේ ඕකට? ඔන්න ඔය ටිකක් දැනගන්න ඕනෑ. නැත්නම් මම ඔය බෙහෙත බොන්නේ නෑ” කියලා කිව්වොත් දැන් කාටද පාඩු වෙන්නේ, දොස්තරටද? ඒ රෝගියාම ඒ වේදනාවෙන් විපතට පත් වෙනවාද? ඒ වගේ බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන් සමහර බමුණෝ, ඇවිල්ලා අහපු ප්‍රශ්න තියෙනවා. විශ්වයේ කෙළවර කොතනද? ඔවුන්ට තේරුම් ගන්න බැරි ප්‍රශ්න ඒවා. ඇහුවට වැඩකුත් නෑ. උත්තරයක් දුන්නට තේරුම් ගන්නත් බෑ ඒක. දැන් අර ගුවන් යානයක යන්න යන මගියෙක්, ගුවන් යානේ යන එක පැත්තකින් තියලා, ඒක ඉන්න ඉංජිනේරුවෙක්ගෙන් අහනවා, “කොහොමද මේ ගුවන් යානය ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ? කොහොමද උඩ යන්නේ? ඔය එංජින් එක වැඩ කරන්නේ කොහොමද? ඕක දැන ගන්නකම් මං ඔය යානට ගොඩ වෙන්නෑ” කියලා කිව්වොත් කාටද පාඩු වෙන්නේ?

හොඳට තේරුම් ගන්න බුදු දහම කියලා කියන්නේ දුකෙන් අත මිදීමක් මිසක්, ලෝකය ගැන දැන ගැනීමක් නෙවෙයි. එහෙනම් ඇයි බුදුපියාණන් වහන්සේ අර වගේ දේශනා කරලා තියෙන්නේ කියලා ඔබ ඇහුවොත් ඒකට දෙන්න තියෙන උත්තරයක් තමයි, බුදුපියාණන් වහන්සේ සියල්ල දන්නවා කියලා. උන්වහන්සේ සියල්ල දන්නේ නැහැ කියලා, යනාදී වශයෙන් විවිධාකාර තර්ක වාද, ඉදිරිපත් කරද්දී, අන්න අර ලෝකයාගේ අදහස් සමනය කරන්න භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සියල්ල දන්නා බව ලෝකයාට දේශනා කරන්න තමයි සමහර වෙලාවට විශ්වය ගැන, ලෝක ධාතුව ගැන දේශනා කරලා තියෙන්නේ. ‘සහස්ස ලෝකධාතුවිඤ්ඤපන’^{3.1} කියලා සූත්‍රයක් තියෙනවා. ඒක අරගෙන බලන්න. ‘සංයුක්ත නිකායේ’. අන්න ඒකෙ තියෙනවා වක්‍රාවාට සියක් කෝටියක් ගැන, මහා සහස්සි ලෝක ධාතුවක් කියලා මහා අවකාශ කලාපයක් ගැන, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කරපු දේශනාවක්. තවත් දේශනා තියෙනවා. ඒවා දේශනා කරලා තියෙන්නේ සමහර අවස්ථාවල මිනිසුන්ගේ මේ සැක දුරු කර ගන්න. එහෙම නැතුව ඒවා නිවනට අදාළ කාරණා නෙවෙයි. අපි හොයන්න ඕන ඒ එකක්වත් නෙමෙයි.

අපිට දැනගන්න ඕන මෙව්වරයි. මේ හිතේ පවතින ගිණිදර නිවා ගන්නේ කොහොමද? මොකද, අනිත් කිසිවක් දැන ගත්තා කියලා ඔබේ හිතේ ගිණිදර නිවෙන්නේ නෑ. විශ්වයේ කෙළවර කොතනද කියලා දැන ගත්තා කියලා ඔබේ හිතේ ගිණිදර නිවෙන්නේ නෑ. ඔබ මේ ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, ශෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්සයන්ගෙන් නිදහස් වෙන්නේ නෑ. අපි පරලෝකේ අමතක කරමු. මරණින් පස්සේ උපතක් නෑ කියලා හිතමුකෝ. ලේසියට. හැබැයි මේ ජීවිතය දැන් ජේන්න තියෙනවා නේද? මේ ජීවිතේ ශෝකය හට ගන්නේ නැද්ද? බය හටගන්නේ නැද්ද? දුක හට ගන්නේ නැද්ද? අසහනය හට ගන්නේ නැද්ද? පෙළීම හටගන්නේ නැද්ද? දැන් ඒවායින් නිදහස් වෙලා ඉන්න එක සුවයක් නෙමෙයිද? මෙලොව වශයෙන්ම මේ ජීවිතයේ, හිතේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගිණිදර හට ගන්නේ නැත්නම්, ඒක සුවයක් නෙමෙයිද? නුවණින් කල්පනා කරලා බලන්න. එතකොට ඔබට තේරෙයි, අපි එහෙනම් බුදු දහම තුළින් අපි ළඟා කර ගත යුතු අවබෝධය කියන්නේ, අන්න ඒ හිතේ සුවය උදාකර ගැනීම. සිත දමනය කර ගැනීම. සිත පිරිසිදු කර ගැනීම. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ, සිත පිරිසිදු කර ගැනීම ගැන. අකුසල සිත කියන්නේ අපිරිසිදු සිත. කුසල සිත කියන්නේ පිරිසිදු සිත. රාගය නිසා ද්වේෂය නිසා මෝහය නිසා මේ සිත අපිරිසිදු වෙනවා. මෙන්න මේ අපිරිසිදු වෙන ස්වභාවයට කෙලෙස් කියනවා. මේ කෙලෙස් නිසා තමයි සත්වයා දුක් විඳින්නේ. තමන් තුළින්ම ධර්මය දකින්න. ඔබේ සිත පිරිසිදුව පවතින මොහොතේදී ඔබ ඉන්නේ සුවය තුළ.

මේ වෙලාවේ වුණත් ඔබ මේ ධර්මය හොඳින් ශ්‍රවණය කරන කෙනෙක් නම් ඔබේ හිතේ පවතින්නේ සුවයක්. හැබැයි ඔබේ හිතේ කාමච්ඡන්ද, ව්‍යාපාද, ටීනමිද්ධ, උද්ධච්චකුක්කුච්ච, විචිකිච්ඡා ආදී නිවරණ නැගිලා නම් මේ වෙලාවෙන්

මබ්බේ සිතේ තියෙන්නේ අසහනයක්. එහෙනම් ධර්මය අපට උපකාර වන්නේ සිතේ සහනය උදාකර ගන්න. සුවය උදා කරගන්න. සිත පිරිසිදු කරගන්න.

එහෙනම් හොඳට මතක තියාගන්න. ඒ අපිරිමත් වූ මහා ශාස්තෘවරයාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ සිත පිරිසිදු කරගන්න කියලයි. ඒ සිත පිරිසිදු කරගන්න කියන ධර්මය තමයි මේ උත්තරීතර වූ චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය කියන්නේ. සිත අපිරිසිදු වෙන්නේ කාමය නිසා. කාමය පිළිබඳ බලාපොරොත්තු නිසා. ඒ කාමය දුක වශයෙන් දකිමින්, ඒ බව අවබෝධ කරගෙන, නුවණින් මෙනෙහි කරන්න ගත්තහම, ඒ සිත පිරිසිදු වෙනවා. අන්න ඒ චිත්ත පාරිශුද්ධිය තමයි උන්වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. පිරිසිදු සිතක තියෙන්නේ සුවය. අපිරිසිදු සිතක තියෙන්නේ දුක. පිරිසිදු සිත සැප විඳිනවා. අපිරිසිදු සිත දුක් විඳිනවා. දැන් ඔය ලෝකයේ පලහිලව් හොයන්න ගියාම වෙන්නේ හිත අපිරිසිදු වෙන එක. ඔබට ලැබීවිච මේ වටිනා මනුස්ස භවය අහිමි වෙලා යන එක, ඕවා ගැන හිත හිත ඉන්නකොට කොයි වෙලාවක හරි පණ යන එක. ඊට පස්සේ ආයේ සංසාරේ දික් ගැහෙන එක. ඔබ හිතාගෙන හිටියත් නැතත් ආයේ උපදීද නැද්ද කියලා පටිච්චසමුප්පන්නව ඒ දේ සිද්ධ වෙනවා.

ඒකට ඔය තියෙන සැක සංකා දුරුකරගන්න නම් “අවිජ්ජාපච්චයා හිකබ්බෙ සංඛාරා. සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං”^{3.2} යනාදී වශයෙන් මේ සිත ඇතුළෙම ගොඩනැගිලා ගමන් කරන මේ සසර චක්‍රය සකස් වෙන ආකාරය ගැන, න්‍යායාත්මකව අවබෝධ කරගන්න, හොඳට බණ අහලා. එතකොට මොකද වෙන්නේ? ආයේ කාගෙන්වත් අහන්න දෙයක් නැහැ. විද්‍යාගාරයක පර්යේෂණයකින් ඔප්පු කරන්න දෙයක් නෑ. මැරිලා උපදිනවා ද, පුනරුප්පත්තියක් ඇද්ද, පුනර්භවයක් ඇද්ද, යනාදී වශයෙන් ප්‍රශ්න ඇතිවෙන්නේ නෑ. ඇයි න්‍යායාත්මකව ජේන්න ගන්නවා, මෙය මෙසේ ඇති කල්හි මෙසේ එලයක් ලැබෙනවා යනාදී වශයෙන්.

දර ඇති කල්හි ගින්දර හටගන්නවා, ඒ ගැන සැකයක් නෑනේ. දර තියෙනකොට දර දාන්න දාන්න ගින්දර ඇවිලෙනවා. ඉතින් ඒ ගැන සැකයක් නෑ. එතකොට අවිජ්ජාව ඇති කල්හි හිතේ සංඛාර හෙවත් රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා උපදිනවා. ඒ ගැන සැකයක් ආයේ ඇති වෙන්න හේතුවක් නෑ. තමන්ටම අත් දකින්න පුළුවන්. දැන් ඔබ කාමය සැපයි, සැපයි කියලා හිත, හිත ඉන්නකෝ. එහෙම හිත, හිත ඉන්න වාරයක් ගානේ මබ්බේ හිතේ රාග චේතනා හට ගනියි. ද්වේෂ චේතනා හට ගනියි. මෝහ චේතනා හට ගනියි. ඒ ඒ අවස්ථාවන්ට අනුකූලව. ඒ නිසා “සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං”-කියලා. ඊට පස්සේ ඒ රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනාවලින් සිත් උපද්දනවා. රාග සිත් උපද්දනවා. ද්වේෂ සිත් උපද්දනවා. මෝහ සිත් උපදිනවා. ඊට පස්සේ “විඤානපච්චයා නාමරූපං”-කියලා. ඒ රාග, ද්වේෂ, මෝහ සිත්වලින් පඤ්චඋපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලියක් සකස් කරනවා ඒ මොහොතේ දීම. ඊට පස්සේ මේ පඤ්චඋපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය නිසා ඇහැ, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස, රාගායතන වශයෙන් ද්වේශායතන වශයෙන්

මෝභායතන වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වෙන්න ගන්නවා. ඒ අවස්ථාවට කියනවා “නාමරූපපව්‍යයා සලායතනං” කියලා.

ඊළඟට ඒ ආයතන නිසා ඒ ඒ ස්පර්ශයන් හටගන්නවා. රාගායතන, ද්වේෂායතන, මෝභායතන. චක්ඛායතන, සෝතායතන, ඝානායතන, ජීව්භායතන, කායායතන, මනායතන ආදී ආයතන වශයෙන් රාගයෙන්, ද්වේෂයෙන්, මෝභයෙන් ක්‍රියාත්මක වෙනකොට ඊට අනුකූල ස්පර්ශයන් හටගන්නවා. ඒ අවස්ථාවට කියනවා “සලායතනපව්‍යයා එසෙසා” කියලා.

ඒ සංස්පර්ශය නිසා හටගන්නවා වේදනා. ඒකට කියනවා “එසසපව්‍යයා වෙදනා”. රාග සම්ප්‍රසංගයෙන් සැප වේදනාවක් ද්වේෂ සම්ප්‍රසංගයෙන් පටිස වේදනාවක්, මෝභ සම්ප්‍රසංගයෙන් අදුක්ඛමසුඛ වේදනාවක් සකස් වෙනවා.

ඊළඟට වේදනාව නිසා හටගන්නවා තණ්හා. “වෙදනාපව්‍යයා තණ්හා”- සැප වේදනාවට තණ්හාවක්. දුක් වේදනාවට පටිසයත්, අදුක්ඛමසුඛයට උද්ධච්ච, කුක්කුච්ච, විචිකිච්ඡා කියන ඒ වේදනාවක් හට ගන්නවා.

ඊට පස්සේ තණ්හා නිසා ඇති වෙන්නේ, “තණ්හාපව්‍යයා උපාදානං” කියලා, ඇල්මක් හට ගන්නවා. ඇල්ම නිසා දැඩි බැඳීමක් හටගන්නවා.

“උපාදානපව්‍යයා හවො”-කියලා ඊට අනුකූලව කර්ම හවයක් සකස් වෙනවා. කර්ම හවයක් හදාගෙන ජීවත් වෙනකොට මිය යනවා. මිය ගියහම, ඒ කර්ම හවයෙන් උප්පත්ති හවයක් හදලා දීලා නැවත පුනර්භවයක් සකස් වෙනවා.

එතකොට ඔය සමස්ත දහමම දකින්න එක ඉන්ද්‍රියකින් මදි. ශ්‍රද්ධා, චීර්යය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා කියලා අංග පහක් තියෙනවා, අප තුළ. ප්‍රඥාවට නොපෙනෙන දේ ශ්‍රද්ධාවෙන් දකින්න ඕනේ.

දැන් උදාහරණයක් ගත්තොත් සතර අපාය කියන එක, නිරය කියන එක, අප කාටවත් ජේන්නේ නෑ. කිසිම විදහාදෙයෙක්ට මේවා තියෙනවා කියලා ඔප්පු කරන්නත් බෑ. හැබැයි නිරය තියෙනවා. අපි නෑ කියලා හිතුවට. මේ ලෝකේ අණ්චික්ෂය කියන උපකරණය භොයාගත්තේ නැත්නම්, අද ‘කොරෝනා’ කියන රෝගය මොන වගේ එකක්ද කියලා භොයාගන්න බෑ කාටවත්. එහෙනම් ‘කොරෝනා’ හදන්නේ කවුරු හරි අමනුෂ්‍යයෙක්, එහෙම නැත්නම් දෙවියන්ගේ සාපයක් කියලා හිතාගෙන ඉන්නත් පුළුවන්. අද අණ්චික්ෂය භොයා ගත්තු නිසා දැන ගත්තා ක්ෂුද්‍රජීවියෙක් කියලා එකෙක් ඉන්නවා කියලා. ඇහැට ජේන්නේ නැති, අණුක ජීවීන්.

“යෙ කෙවි පාණභුතස්සී 3.3

තසා වා ටාවරා වා අනවසෙසා
දීසා වා යෙ මහනතා වා
මජ්ඣමා රසසකා අණුකපුලා”

අණුක ජීවින් ගැන බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙන්නේ අණවික්ෂය හොයාගන්නත් ඉස්සෙල්ලා. හැබැයි ලෝකයා ඒක බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කලාට පිළිගත්තේ නෑ, අණවික්ෂය හොයාගත්තට පස්සේ පිළිගත්තා.

දැන් බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ප්‍රේතයෝ ඉන්න බව. ප්‍රේත ලෝක දොළහක් තියෙනවා. ගුඵ බාදක, පාංසු පිසාව, කුණාපාස, වත්තාසාදී. දැන් ඕක පිළිගන්නේ නෑ. ඇයි ඒ? විද්‍යාඥයෝ ඔප්පු කරේ නෑනේ තාම. දැන් හෙට අනිද්දට අර කිරිලියන් තාක්ෂණයක් තියෙන හොඳ කැමරාවක් හරි මොකක් හරි උපකරණයක් ඇවිල්ලා, අපට ඇහැට නොපෙනෙන මෙන්න මේ වගේ ජීව කොට්ඨාස ඉන්නවා, භූතයෝ, ප්‍රේතයෝ කියලා කොටසක් ඉන්නවා, කියලා පිළිගත්ත දවසට අන්න ඔබත් පිළිගන්නවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කලාට මදි. අන්න ඒක තමයි කියන්නේ අශ්‍රද්ධාව කියලා. එහෙනම් ශ්‍රද්ධාව කියන්නේ මොකක්ද? බුදුපියාණන් වහන්සේගේ අවබෝධය ගෞරවයෙන් විශ්වාස කිරීම. මේ අති උතුම් වූ ශ්‍රී සද්ධර්මය අරන් බැලුවහම පටිඨානපකරණය දක්වා ගිහිල්ලා බැලුවහම අපේ ඇගේ ලොමු ඩැහැ ගැන්වෙනවා. ඒ තරම් ගැඹුරට මේ ධර්මය විභංග කර කර දේශනා කරලා තියෙනවා. මේ සිත පිළිබඳව මේ කය පිළිබඳව මේ සියලු නාමරූප ධර්ම පිළිබඳව අති ගැඹුරු විග්‍රහයන් තියෙන්නේ. ඒ විග්‍රහයන් ඒ ආකාරයෙන් දේශනා කරපු බුදුපියාණන් වහන්සේ, දේශනා කරපු කිසි දෙයක් අසත්‍ය නොවෙයි කියන මහා ගෞරවනීය විශ්වාසයක් අප තුළ ඇති වෙනවා. ඒකට තමයි ශ්‍රද්ධාව කියන්නේ. ඒ නිසා තමන්ගේ ප්‍රඥාවෙන් තේරුම් ගන්න බැරි ඇතැම් දහම් කොට්ඨාස ශ්‍රද්ධාවෙන් අපි අවබෝධ කරන්නේ. අපට නිරය ජේත්තේ නෑ ඇහැට, හැබැයි අපි එය ඇති බව අවබෝධ කරගන්නේ බුදුපියාණන් වහන්සේගේ අවබෝධය විශ්වාස කිරීමෙන්. ඒ නිසා සමහර දහම් කාරණාවලදී අපට ප්‍රඥාව නෙමෙයි ශ්‍රද්ධාවත් අවශ්‍ය වෙනවා. ශ්‍රද්ධා, වීර්යය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා කියලා ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පහක් තියෙන්නේ ඒකයි. ඒ නිසා සමහර දහම් කාරණා තමන්ගේ ඥානයට ගෝචර නො වූණාම ඒක නැහැ කියලා කියන්න ඉක්මන් වෙන්න එපා. මොකද අපි මේ ලෝකේ දන්නේ ඉතාම පොඩ්ඩයි. අපට මේ ලෝකේ ජේත්තේ ඉතාම සුළු කොටසක් විතරයි. නොපෙනෙන ලෝකයමයි වැඩි. මේ ලෝකේ නොපෙනෙන පැත්තමයි වැඩි.

බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ මොකක්ද? “අත්තානං ඤං ගවෙසස්ස කිං නිරසං විහඤ්ඤසී” 3.4 තමාගේ සිත පිළිබඳව සොයන්න. ‘කිං නිරසං විහඤ්ඤසී’. ඇයි වැඩකට නැති දේවල්වලට වෙහෙසෙන්නේ. සිත පිළිබඳව සොයන්න. මේ ධර්මය කාටවත් බලහත්කාරයෙන් පටවන ධර්මයක් නෙමෙයි. ප්‍රඥාවන්තයෝ

තම තමන්ගේ නැණ පමණින් අවබෝධ කළ යුතු ධර්මයක්. ඔබ තීරණය කරන්න. ඔබට සුවය උදාවෙන්නේ, ලෝකේ ගැන, විද්‍යාව ගැන, සෙවීමෙන්ද? එහෙම නැත්නම් තමන්ගේ සිත අවබෝධ කරගෙන, ඒ සිතේ තියෙන රාග, ද්වේෂ, මෝහ දුරු කර ගැනීමෙන්ද? ඔබට හිතෙනවා නම් අර ක්‍රමයටයි සුවය උදා වෙන්නේ කියලා ඒ ක්‍රමය අනුගමනය කරන්න. හැබැයි ඔබට හිතෙනවා නං හිතේ තියෙන රාග, ද්වේෂ, මෝහ දුරු කර ගැනීමෙන් තමයි සුවය උදා වෙන්නේ කියලා, තව තවත් මේ ධර්මයට කන් දෙන්න. නොදන්නා වූ ධර්මයක් ඇත්නම් තව තවත් ඒ ගැන විමර්ශනය කරන්න, විචාරය කරන්න. කල්‍යාණ මිත්‍රයන්ගෙන් ඒ ගැන අසා දැනගන්න. අන්න ඒ විචාරය තුළින් අවබෝධයට පත් වෙයි. ඒ නිසා මේ ධර්මය හුදෙක්ම ලෝකය පිළිබඳ දැනුමක් එහෙම නෙවෙයි.

මේ ධර්මය සිත පිළිබඳ අවබෝධයයි. කෙනෙක්ට සිත පිළිබඳව අවබෝධ කරගන්න විශ්වයේ කෙළවර කොහේ ද, ඉර හඳ තාරකා වලට තියෙන දුර මොන වගේද, පිටසක්වල තවත් ජීවීන් ඉන්නවාද, එහෙම නැත්නම් තව ලෝකේ තියෙන එක එක පලහිලව්, ඔය කිසි දෙයක් වැඩක් නෑ. ඔය එක දෙයක්වත් නිසා නෙමෙයි අපි දුක් විඳින්නේ. හැම මිනිහෙක්ම දුක් විඳින්නේ තමාගේම තියෙන අවිජ්ජාව නිසා. ඔලමොට්ටලකම නිසා. තමා තුළම පවතින මෙන්න මේ අවිජ්ජාව හෙවත් මේ කාමය සැපයි කියලා හිතාගෙන ඉන්න මේ මුළා සහගත මානසිකත්වය නිසාමයි දුක් විඳින්නේ. අපි ඥානවත්තයෝ නම් අප්‍රමාදීව කරන්න ඕනෑ තමන් තුළ පවතින මෙන්න මේ අනවබෝධය දුරු කරගත්ව කටයුතු කරන එක. එහෙම නැතුව වෙන කිසි දෙයක් නෙමෙයි.

මොකද ඔයට ඉස්සෙල්ලා ලෝකේ පහළ වුණානේ ඇල්බට් අයින්ස්ටයින් කියලා කෙනෙක්. ඒ වගේම භෞතික විද්‍යාවේ කෙළ පැමිණි තවත් විවිධාකාර විද්‍යාඥයෝ. ඔය අය ඔක්කෝම විද්‍යාවෙන් අරවා මේවා කළානේ. දැන් එක්කෙනෙක්ටවත් ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, ශෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාස ඉක්මවලා යන්න පුළුවන් වුණාද? බෑ. දැන් ඔවුන් මරණින් පසු කොහේ ද ඉන්නේ කියලා බැලුවොත් යම් කිසි කෙනෙක්, දිවැස් ඥානයකින්, සතර අපාගත වෙලා ඉන්නවා කියලත් දකින්න පුළුවන්. එතකොට වැඩක් ඇති දෙයක් ද ඒ කරලා තියෙන්නේ? දැන් ලෝකේ පැවැත්මට අවශ්‍ය වැඩ කොටසක් ඔවුන් කරගන්න ඇති. හැබැයි මනුස්සයෙක් විදියට මේ මනුස්ස ලෝකේ ඉපදිලා මේ ලැබෙන ඉතාම සුළු කාලය ඇතුළත, අපි ඥානවත්ත නම්, ඇයි මෙහෙම මැරී මැරී උපදින මේ සංසාර ගමනක යන්නේ? කොහොමද මේ සංසාර ගමන සකස් වෙන්නේ? ඇයි මේ දුක් විඳින්න වෙලා තියෙන්නේ? ඇයි තමන්ටත් අනුන්ටත් මේ හිතේ අසහනය, ශෝකය, දුක හට ගන්නේ? කුමක් නිසාද මේ බය පැමිණෙන්නේ? කුමක් නිසාද මේ ශෝකය හට ගන්නේ? යනාදී වශයෙන්, මේ සිතේ යථාර්ථය පිළිබඳව ගවේෂණය අප්‍රමාදීව කරන්න ඕනේ. අන්න ඒ බව හොඳට සිහි කරගන්න. මොකද ඒ කාරණා සිහි කරන් නැතුව ඒ ගවේෂණය කරන්නේ නැතුව තව ලෝකයේ මොන තරම් දේවල් ගවේෂණය කළත් තේරුමක්

නෑ. ඔබ ඔහොම ඉන්නවා, ජරාවට පත් වෙනවා, වයසට යනවා, අන්තිමටම මරණයට පත් වෙනවා. ඒක නවත්තන්න බැහැනේ, මොන දේ කරත්. එහෙනම් අන්න ඒ ක්‍රියාවලිය නවත්තන්න පුළුවන් ක්‍රමයක් ඇත්නම්,

“අප්‍රමාද අමතපදං”^{3.5} අප්‍රමාද වුණොත් අමරණීයත්වයට පත් වෙන්න පුළුවන්. ඒ නිසා හොඳට මතක තියාගන්න සෙවිය යුත්තේ එක දෙයයි මොකක්ද? හිත පිරිසිදු කර ගන්නේ කෙසේද? “කිංකුසලගවේසී”^{3.6} කුසලය කිව්වේ කුමක් ද? සිත පිරිසිදු කර ගැනීම. සිත පිරිසිදු කර ගැනීමේ හැකියාවට තමයි කුසලය කියන්නේ. නමුත් අති බහුතරයකට තියෙන්නේ මොකක්ද? හිත අපිරිසිදු කර ගැනීමේ හැකියාව. ඒකට කියනවා අකුසලය. සිත පිරිසිදුව තියන් ඉන්ධ බෑ. ඒ හැකියාව නෑ. ඒ අය අකුසලය තුළ ඉන්නේ. එහෙනම් සිත පිරිසිදුව තියන් ඉන්න පුළුවන් අය ඒ කුසලය තුළ ඉන්නේ. එහෙනම් ඔබ ඥානවන්තයෙක් නම්, ඔබ සදාකාමික සුවය සොයා යන කෙනෙක් නම්, ඔබ පරම අමා නිවන බලාපොරොත්තු වෙන කෙනෙක් නම්, කොටින්ම ඔබ මේ මරණය තෙක් සුව සහනයෙන් ජීවත් වෙන්නවත් බලාපොරොත්තු වෙනවා නම්, හිත පිරිසිදුව පවත්වා ගෙන යන්නේ කෙසේද කියලා සොයන්න. ඒ ගවේෂණයට අති උත්තරීතර වූ බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය තුළ, ඕනෑ තරම් ක්‍රමවේද, නිදර්ශන, පිළිතුරු, අපට ලැබීලා තියෙන්නේ.

ඒ නිසා ලෝකේ තියෙන විද්‍යාව, භෞතික විද්‍යාව, රසායන විද්‍යාව, නැත්නම් ක්ෂුද්‍ර ජීව විද්‍යාව, ඔය විද්‍යා එක්ක බුදුරජාණන් වහන්සේගේ විද්‍යාව ගලපන්න බෑ. ඒකට හේතුව බුදුපියාණන් වහන්සේගේ විද්‍යාව ඉස්සරහා ඔය ඔක්කෝම අවිජ්ජා.

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය:

මම ඇත්තටම අහන්න හිටියේ බුද්ධාගම තුළින් මේ දසවස්තුක සම්මා දිට්ඨිය කියන එක අපි විශ්වාස කරලා ඒක උපකල්පනයක් හැටියට ගත්තොත් නේද බුද්ධාගම සත්‍යතාවයක් වෙන්නේ?

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර:

දසවස්තුක සමාසක් දෘෂ්ටිය කියලා කියන්නේ අවබෝධයක් මිසක් ඇදහීමක් නෙවෙයි. ඔබ, දැන් නුවණින් දකින්න ඕන ධර්මයක් මේ තියෙන්නේ. “පඤ්ඤවතො අයං ධම්මො”^{3.7} කිව්වේ ඒකයි. ප්‍රඥාවෙන් දකින්න ඕනෑ ධර්මයක් තියෙන්නේ. ඇදහීමක් නෙමෙයි. දැන් කවුරුවත් කියන නිසා පිළිගන්න එපා. උදාහරණයක් ගත්තොත්, කාමය දුකක් කියලා කියන්නේ ඇයි කියලා ප්‍රඥාවෙන් ඔබ විමර්ශනය කරද්දී, බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒක දේශනා කරලා තියෙන නිසා පිළිගන්නවා නෙමෙයි. ඒකයි ‘සංදිට්ඨිකෝ’ කිව්වේ. ඔබ තුළින් ධර්මය දකින්න. කොහොමද? ඔබ කාමය සැපයි කියලා හිත හිතා ඉන්නකොට ඔබේ සිතේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ වේතනා උපදිනවා පෙනෙයි. සකස් වෙනවා පෙනෙයි. මොහොතින්

මොහොත හටගන්නවා පෙනෙයි. බුර බුරා නගිනවා පෙනෙයි ගින්නේදර. ඇවිලෙන ගින්නට පිදුරු දානවා. ඊට පස්සේ ඔබ එහිම ප්‍රතිලෝම සත්‍යය අනිත් පැත්තට හිතන්න. කාමය දුකක් වශයෙන් එහි ආදීනව හිතන්න. එතකොට මොකද වෙන්නේ? එතකොට අන්න අපිට දකින්න ලැබෙනවා රාග, ද්වේෂ, මෝහ වේතනා නිරුද්ධ වී ගෙන යන බව. අන්න ඒක සුවයක්. “තෙසං වූපසමො සුඛො”^{3.8}- එහෙනම් ඔබ මේ ධර්මය පිළිගන්නේ ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන් මිසක් කවුරුවත් කියන දෙයක් නිසා නෙවෙයි. දස වස්තුක මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය හෝ දස වස්තුක සමාක්දෘෂ්ටිය කියන එක නෙමෙයි මෙතන තියෙන ප්‍රශ්නය. ඉස්සෙල්ලාම අපි අවබෝධ කරගන්න ඕන වතුරාර්ය සත්‍යය. දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය, දුක්ඛ සමුදය ආර්ය සත්‍යය, දුක්ඛ නිරෝධ ආර්ය සත්‍යය, දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිණී පටිපදා ආර්ය සත්‍යය. මේ සත්‍යය හතර අවබෝධ වුණා නම් අර ප්‍රශ්න ඔක්කොම විසඳෙනවා.

ඉස්සෙල්ලාම අවබෝධ කරගන්න කාමය දුක කියන්නේ ඇයි කියලා? ඒකටයි පිළිතුරක් භාග්‍යන්ත ඕනේ. එහෙම නැතුව වෙන මොනවට උත්තර හෙවිවත් ඔබට සැනසීමක් ලැබෙන්නේ නෑ, කවදාවත්. මේ ජීවිතයේවත් සංසාරවත්. එහෙම ලැබෙනවා නම් බුදුහාමුදුරුවන්ට වැරදිලා තියෙන්න ඕනේ. ඉස්සෙල්ලාම අවබෝධ කරගන්න ඕන දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය කියන්නේ කුමක් ද? ඇයි කාමයට දුක කියන්නේ කියලා. ඔබ ඥානවන්තයෙක් නම් ඒ බව අධ්‍යයනය කරන්න. ඒකයි වෙන්න ඕන, මොකද ලෝකයේ විද්‍යාඥයෝ අතර අග්‍ර විද්‍යාඥයා බුදුපියාණන් වහන්සේ. එහෙනම් බුදුපියාණන් වහන්සේ මොකක්ද විජ්ජාව හැටියට පනවන්නේ. මෙන්න විජ්ජාව.

“දුකෙඛ ඤාණං දුකඛසමුදයෙ ඤාණං දුකඛනිරොධෙ ඤාණං දුකඛනිරොධගාමිනියා පටිපදය ඤාණං, අයං වුවවති විජ්ජා”^{3.9}

ඔන්න විද්‍යාව. විද්‍යාවේ ඇස පහළ වෙන්නේ වතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ වුණාම. ‘ධම්මවක්කප්පවත්තන සූත්‍රය’^{3.10} දේශනා කරනවා බුදුපියාණන් වහන්සේ එදා මිගදායේ ඉසිපතනෙදී. මේ සූත්‍ර දේශනාව අහගෙන ඉඳලා සෝවාන් ඵලයට පත්වෙනවා උතුම් වූ කොණ්ඩඤ්ඤ තාපසතුමා. එතුමා ඒ ධර්මය අවබෝධ කර ගත්තාම මොකක්ද අවබෝධ වුණේ.

“ඉමසමිඤ්ඤ පන වෙය්‍යාකරණසමිං හඤ්ඤමානෙ ආයසමනො කොණ්ඩඤ්ඤසස විරජං විතමළං ධම්මවකඛුං උදපාදී: ‘යං කිඤ්චි සමුදයධම්මං සබ්බන්තං නිරොධධම්ම’නති.”^{3.10}

උන්වහන්සේට එදා පහළ වෙවිච දහම් ඇස මොකක්ද? ප්‍රඥා ඇස මොකක්ද? “යං කිඤ්චි සමුදයධම්මං සබ්බන්තං නිරොධධම්මනති.”- මේ සිත තුළින් මේ සියලු ධර්මතා සමුදය වෙන්නේ කුමක් හේතු කරගෙන ද? ඒ හේතුව නැසීමෙන් ඒ ධර්මතා සියල්ල නිරුද්ධ වන්නේ කෙසේද, කියන අන්න ඒ අවබෝධයයි

කෙනෙක්ට එන්න ඕනෑ බණ අහලා. ඒ අවබෝධය ආවම ඔය ලෝකය පිළිබඳ තියෙන සේරම සැක සංකා, විවිකිවිඡා සියල්ලක්ම නිරුද්ධ වෙලා යනවා.

භෞතික විද්‍යාවේ උපරිම ගිහිල්ලා තියෙනවා පරමාණුව. ඊට පස්සේ පරමාණුව බෙදාගෙන තියෙනවා ඉලෙක්ට්‍රෝන, ප්‍රෝටෝන, නියුට්‍රෝන ව්‍යුහ තුනකට නේ. හැබැයි ඒ ව්‍යුහය හැදිලා තියෙන්නේ මොනවායිත්ද කියලා ඇහුවොත් කාටවත් දෙන්න උත්තරයක් නෑ. ඇල්බට් අයින්ස්ටයින් භෞතික විද්‍යාවේ ‘ක්වොන්ටම් යාන්ත්‍රණය’ යටතේ කියාගෙන කියාගෙන ගිහිල්ලා එක තැනක නතර වෙනවා මේ විශ්වයේ සියල්ල කොන්ටෝම් තරංගයක් සහ කොන්ටෝම් පදාර්ථයක් එහෙම නැත්නම් ක්ෂුද්‍ර වූ තරංග සහ ක්ෂුද්‍ර වූ පදාර්ථයකට සීමා වෙනවා කියලා.

ඊට පස්සේ ඔහු කියන්නේ මොකක්ද? මේ ක්ෂුද්‍ර වූ තරංගයත් මේ ක්ෂුද්‍ර වූ පදාර්ථයත් එකකට එකක් පරිවර්තනය වෙනවා මොහොතක් පාසා, මේක තමයි විශ්වයේ චලිතය කියලා. හැබැයි ඔහුට උත්තරේ භෞයාගන්න බැරිවෙනවා මේ චලිතය සකස් වෙන්නේ කුමන ශක්තියකින් ද කියලා. ඔහු එතනදී නිරුත්තරයි. ඔහුට දෙන්න උත්තරයක් නෑ. ඔහුට, ඒ ක්ෂුද්‍ර තරංගය, ක්ෂුද්‍ර පදාර්ථය සකස් වෙන්නේ කුමකින්ද කියලා කියා ගන්න බැරි වුණා. එතනින් ඔහුගේ විද්‍යාව ඉවරයි. ඔබ දන්නවා ඇතිනේ ඒ ගැන අධ්‍යයනය කලා නම්.

හැබැයි බුදුපියාණන් වහන්සේ, ඒ ප්‍රශ්න ඔක්කොටම උත්තර දීලා ඉවරයි. පරමාණුව ඉලෙක්ට්‍රෝන, නියුට්‍රෝන, ප්‍රෝටෝන දක්වා ව්‍යුහවලට බෙදා ගෙන ගියාට එතනින් එහාට යන්ඩ බෑ. ඒ නියුට්‍රෝනත් හැදිලා තියෙන්නේ මොනවයිත්ද? පය්ට්, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, වර්ණ, ගන්ධ, රස, ඕජා කියලා ක්ෂුද්‍ර වූ රූප කලාප අටකින්. ඒකට කියනවා ‘සුද්ධාෂ්ඨකය’ කියලා. ඒ රූප කලාප අට හට ගන්නේ කුමකින්ද? කර්මජ රූපෙන්. කර්මජ රූපය කොහොමද උතුජ රූපයකට පත්වෙන්නේ? කර්මජ රූපය කොහොමද පටිච්ච සමුප්පාද වක්‍ර වාර දාසයක් ගිහිල්ලා උතුජ රූපයක් බවට පරිවර්තනය වෙන්නේ?

උතුජ රූපය තමයි අපට මේ විද්‍යාමාන වන පළවෙනි ‘සුද්ධාෂ්ඨකය’. ඒ සුද්ධාෂ්ඨකවලින් තමයි ලෝකේ තියෙන සේරම ද්‍රව්‍ය පදාර්ථ සකස්වෙලා තියෙන්නේ. ජීව සෛලයයි, ජීව පදාර්ථයි, අජීව පදාර්ථයි සේරම. ඒ එන් ඒ එක කියනවා සෛලය ඇතුළටම ගිහාම නේද? ඩිඔක්සිරයිබෝනියුක්ලික් ඇසිඩ් කියලා. මොකක්ද ඒ කියන්නේ? නියුක්ලික් ඇසිඩ්. න්‍යෂ්ටික අම්ලයක් තියෙන්නේ සෛල ඇතුළේම. න්‍යෂ්ටික අම්ලය කියන්නේ මොකක්ද? පය්ට්, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, වර්ණ, ගන්ධ, රස, ඕජා කියන සුද්ධාෂ්ඨකයෙන් සකස් වෙච්ච ද්‍රවයක් තියෙන්නේ යටම. ජීව සෛලවල.

බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ ඔක්කොම දේශනා කරලා ඉවරයි. බුදුපියාණන් වහන්සේ සුද්ධාෂ්ඨකය දක්වා දේශනා කරලා ඉවරයි. ඇල්බට් අයින්ස්ටයින්ට භෞයාගන්න බැරිවෙච්ච විශ්වයේ චලිතය යනු කුමක් ද? පටිච්ච සමුප්පාදය. ඔහු කියන්නේ මොකක්ද? යම් දවසක මේ ක්ෂුද්‍ර තරංගයත් ක්ෂුද්‍ර පදාර්ථයත් අතර මේ පවතින

“වක්ඛං උදපාදි” ඇහැ උදා වුණා. මොන ඇහැද ඒ? ප්‍රඥා ඇහැ. එහෙනම් තථාගතයන් වහන්සේගේ උතුම් වූ ශ්‍රී සද්ධර්මය වතුරාරය සත්‍යය අවබෝධ වෙනකල් ලෝකයා මේ සියලු යථාර්ථයන් දකින්නේ මාංස වක්ඛුවෙන්. මස් ඇහෙන් දකින්නේ. ඒ කියන්නේ ජේන දේ විතරයි පිළිගන්නේ. එහෙනම් නොපෙනෙන යථාර්ථය ජේන්නේ මොකෙන්ද? ප්‍රඥා ඇහෙන්. තුන්වන ඇසින්. එහෙනම් ප්‍රඥා ඇහැ උදා වුණොත් පමණක් විශ්වයේ යථාර්ථය අවබෝධ කරගන්න පුළුවන්. හැබැයි මස් ඇහෙන් ලෝකය දකින කල් ඔබට ජේන්නේ මතුපිට යථාර්ථය.

මතුපිටින් ජේන ස්වභාවය නෙමෙයි සත්‍යය. මතුපිටින් ජේන්නේ හැම තිස්සෙම මිථ්‍යාව. සත්‍යය පවතින්නේ මිථ්‍යාව තුළ සඟවලා. ලෝකයේ යථාර්ථය හැම තිස්සෙම හැඟවිලා තියෙන්නේ. මතුපිටින් ජේන්න තිබුණ නම්, බුදුපියාණන් වහන්සේ කෙනෙක් ලෝකයට පහළ වෙලා ලෝකයාට පෙන්න්න දෙයක් නැහැ අමුතුවෙන්. උදාහරණයක් ගත්තොත් අර මාළුවාට මතුපිටින් ජේන්න තියෙන යථාර්ථය මොන තරම් සුන්දරද? රසබරද? ප්‍රියජනක ද? ඇම. ඒකද යථාර්ථය? ඇම ප්‍රියයි, ඇම සැපයි, කියලා තමයි මාළුවා හිතන්නේ. ඒකද යථාර්ථය? ඇත්ත ඒකද? ඒ ඇම ඔහුට සැපක්ද උරුම කරලා දෙන්නේ? දුකක්ද උරුම කරලා දෙන්නේ? එහෙනම් ඒ මාළුවාට තියෙන්නේ ඇස් දෙකෙන් දැකලා තේරුම් ගැනීමේ හැකියාවක් විතරක් නම් ඒකාන්තයෙන්ම ඒ මාළුවා විනාශ වෙනවා නේද? ඇයි ඒ? ඇමට අහුවෙනවා. මේ ඇම යට හංගලා තියෙන්නේ බිලි කටුවක් කියලා තේරුම් ගැනීමට ඥානයක් නැත්නම් මේ මාළුවට, මේ මාළුවා ඒකාන්තයෙන්ම මේ ඇම ඉදිරියේ පරාජයට පත් වෙනවා. විනාශ වෙනවා. මරණයට පත්වෙනවා. විපතක් උරුමකර ගන්නවාමයි. ඇයි ඒ? මාළුවට දකින්න පුළුවන් වෙන්නේ ඇස් දෙකට ජේන යථාර්ථය විතරයි. ඇස් දෙකට ජේන යථාර්ථය හරිම සුන්දරයි. ප්‍රියජනකයි. රසයි. මධුරයි. මිහිරියි. ඒ නිසා ගිලිනවා. හැබැයි ඒ මාළුවට ප්‍රඥාව මාත්‍රයක් හරි තිබුණානම්, දකින්න ලැබෙනවා මේ ඇම යට භයානක බිලි කටුවක් හංගලා තියෙනවා කියලා. එහෙනම් ගිලින්නේ නෑ අර ඇම. එහෙනම් විනාශයෙන් ගැලවෙනවා.

ඒවගේ ලෝකයා ඇස් දෙකෙන් දැක්කාම මේ ලෝකය හරි සුන්දරයි සැපයි. කාමය සැපයි. ආස්වාදනීයයි. හැබැයි ප්‍රඥාවෙන් බැලුවොත් විතරයි ජේන්නේ කාමයේ සඟවලා තියෙන දුක. ඒ නිසා බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ ලෝකයට පහළවෙලා දේශනා කළේ, මේ කාමය තුළ ආස්වාදය තුළ සඟවා ඇති දුක දකින ආකාරය මිසක් ලෝකයේ දිග පළල දකින ආකාරය එහෙම නෙවෙයි. ඒවා ලෝකයා හදාගත්තා වූ ලෝක විජ්ජාවක්. මේ බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ නිවන පිළිබඳ විද්‍යාවක්.

බුදුපියාණන් වහන්සේ අපට දේශනා කළේ අවවාදයක්. හැම තිස්සෙම “අප්පමාදෙ අමත පදං පමාදෙ මච්චුනො පදං” අප්‍රමාද වෙලා අමරණියත්වයට පත්වෙන්න. ප්‍රමාදවෙලා මරණයට පත් වෙන්න එපා කියලා. ඒ තමයි බුද්ධ දේශනාව.

එහෙනම් අපි තේරුම් ගන්න ඕන බුදුපියාණන් වහන්සේ අපට දේශනා කළේ මේ ජාතිය, ජරාව, ව්‍යාධිය, මරණය සියල්ල ජය ගන්නා වූ ආකාරයක්. අමරණීය වෙත ආකාරයක්. මේ මරණය අවසන් කරන ආකාරයක්. නැවත උපතකට තියෙන හේතු නැති කරන ආකාරයක්. මෙලොවත් සිතේ සහනය, සුවය, නිවීම උදා කර ගන්නා ආකාරයක්. පරලොවත් නිවීම උදාකර ගන්නා ආකාරයක්. ඒ තමයි බුදු දහම.

බුද්ධාගම නෙමෙයි. එතනත් පොඩි වැරද්දක් නිවැරදි කරන්න ඕනෑ, ගොඩක් අය කියනවා බුද්ධාගම කියලා. බුද්ධාගම නෙවෙයි. බුද්ධාගමක් නෙවෙයි මේක. ඊළඟට තව කවුරු හරි කියනවා, බුදු දහම කියන්නේ ආගමකුත් නෙමෙයි, මේ ඇදහිල්ලකුත් නෙමෙයි, බුදු දහම කියන්නේ මේ දර්ශනයක් කියලා. ‘ගිලොසොගි’. දර්ශනයකුත් නෙමෙයි බුදු දහම කියන්නේ. දර්ශනය කියලා කියන්නේ එක එක පුද්ගලයා දකින විදිහ. දැන් උදාහරණයක් ගමු. කාල් මාක්ස්ගේ දර්ශනය සමාජවාදය. මාක්ස්වාදය. මොකක්ද ඔහු දැක්කේ? ඔහු හිතුවා මේ ලෝකයේ දිළිඳු මිනිස්සු ඉන්නවා පෝසත් මිනිස්සු ඉන්නවා. මේ දිළිඳු මිනිස්සු දුක් විඳිනවා. පෝසත් මිනිස්සු සැප විඳිනවා. ඔහු හිතුවා මෙතන තියෙන්නේ, සම්පත් බෙදියාමේ විෂමතාවක් කියලා. ඒ නිසා ඔහු හිතුවා ධනවතුන්ගෙන් අරගෙන දුප්පතුන්ට බෙදුවාහම මේ ලෝකේ තියෙන මේ සමාජ විෂමතාව දුරුවෙලා යනවා කියලා. ඒ ඔහු දැක්ක හැටි. ඒ ඔහු හිතපු හැටි. ඒකට මාක්ස්වාදය කියනවා. නමුත් ඒක නෙමෙයි ඇත්ත. ඇයි අර දුප්පත් වෙලා ඉපදුණේ? ඇයි අර පොහොසත්වෙලා ඉපදුණේ? ඒකට උත්තරයක් තියෙනවද කාල්මාක්ස් ගාව. දිළිඳු ගෙදරක ඇයි ඉපදුණේ සත්වයා? ඇයි පෝසත් ගෙදර ඉපදුණේ? එතනත් තියෙන්නේ සම්පත් බෙදී යාමේ විෂමතාවක්ද? ඒකට උත්තරයක් තියනවද කාල් මාක්ස් ගාව. නෑ. ඔහු ඉපදිවිච සත්වයාගේ විෂමතාව දුරු කරන්න හදනවා. කෙනෙක්ගෙ කර්මානුරූපව දන්දීමේ විපාකයක් හැටියට පොහොසත් ජීවිතයක් ලබනවා. දන් නොදීමේ විපාකයක් හැටියට දිළිඳු වෙනවා. ඉතිං ඒ බව දකින්න ඔහුට ඥානයක් නෑනේ. එතන තියෙන්නේ ධර්මය.

“යාදිසං වපතෙ ඛිජං, තාදිසං හරතෙ එළං”^{3.12}

-ඔබ තල වැපුරුවොත් ඔබට තල ලැබෙනවා. වී ලැබෙන්නේ නෑ. ඔබ වී වැපුරුවොත් ඔබට වී ලැබෙනවා. තල ලැබෙන්නේ නෑ. ඒ වගේම ඔබ වපුරන ආකාරය අනුව උමනාවෙන් වැපුරුවොත් හොඳ අස්වැන්නක් ලැබෙනවා. නුවමනාවෙන් වැපුරුවොත් නිසරු අස්වැන්නක් ලැබෙනවා. ඉතින් ඒ අනුව එහෙනම් “යාදිසං වපතෙ ඛිජං, තාදිසං හරතෙ එළං”- එහෙනම් වපුරපු විදිහටයි අස්වැන්න ලැබිලා තියෙන්නේ. එතකොට තල වපුරපු මිනිහගේ තල ටික අරගෙන වී වපුරපු මිනිහට දෙන එක හරි, වී වපුරපු මිනිහගේ වී ටික අරගෙන තල වපුරපු මිනිහට බෙදන එක තුළ සාධාරණත්වයක් තියෙනවද?

එතන තියෙන්නේ සාධාරණයක් නෙවෙයි, එතන තියෙන්නේ අසාධාරණයක්. ඒකනේ කාල්මාක්ස් දැක්කේ. අර මිනිහා පෝසත් වෙලා ඉපදුණේ ඒ මිනිහා කරගත්ත පින් මහිම නිසා. මේ මිනිහා දුප්පත් වුණේ ඒ මිනිහගේ තියෙන කුණු ලෝභකම නිසා. එතකොට අර ලෝභකම නිසා දුක් විඳින සත්වයාට අර අලෝභයෙන් දන්දීලා සැප උදා කර ගත්ත මිනිහගේ සැප ටික උදුරලා දුන්නා. ඒකට දර්ශනය කියනවා. එහෙනම් ඒක ඇත්තක් නෙමෙයි. ඒ කාල් මාක්ස් දැක්ක හැටි. ඔහුගේ හිතලුවක් ඒක. එහෙම නැතුව ඒක ඇත්ත නෙවෙයි. සොක්රටීස්ගේ හරි, ප්ලේටෝගේ හරි, හේගල්ගේ හරි, කේල්ස්ගේ හරි කාගේ හරි දර්ශන කියලා කියන්නේ හැම තිස්සෙම එයාලා දකින දේ මිසක් ඒක ඇත්ත නෙවෙයි.

ඇත්ත ඊට වඩා පරිබාහිරින් තියෙන්නේ. මං ඒකනේ කිව්වේ ඇත්ත දකින්න නම් ප්‍රඥා ඇහැ උදා වෙන්න ඕන. ප්‍රඥා ඇහෙන්ද ඔය සියලු දාර්ශනිකයෝ දැක්කේ? මස් ඇහෙන් ජේන්න තියෙන යථාර්ථය. දැන් කාල් මාක්ස් දැකලා තියෙන්නේ මේ ජේන්න තියෙන ටිකනේ. ජේන්න තියෙන ටික ගැන තමයි ඔහු හිතුවේ. එහෙම නැතුව ඔහුට නොපෙනෙන යථාර්ථය තේරුම් ගැනීමේ ඥානයක් තිබුණේ නෑ. සුද්ද සිංහලෙන් කිව්වොත් දර්ශනය කියන්නේ ඒ ඒ පුද්ගලයන්ගේ දෘෂ්ටිය. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ දෘෂ්ටියක් නෙමෙයි, දැක්මක් නෙමෙයි. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ යථාර්ථය. යථා අර්ථය. ඒ කියන්නේ පවතින අර්ථය. සැඟවී පවතින අර්ථය. අසම සම ප්‍රඥාවෙන් මතු කරලා පෙන්න්නේ මේ විශ්වයේ අපට නොපෙනී සැඟවී පවතිනවා අර්ථයක්. අන්න ඒක. දැන් අර මාළුවාට බිලි කටුව ජේන්නේ නෑ. ඒ අසරණ මාළුවාට මස් ඇස් දෙකක් විතරයි තියෙන්නේ. ප්‍රඥා ඇහැක් නෑ. ඥානවත්ත නැණසක් නැහැ. ඒ නිසා මොකද වෙන්නේ? මාළුවා මේ විපතට අහුවෙනවා. කවුරු හරි සත් පුරුෂයෙකුට පුළුවන් නම් ඒ මාළුවාට ඒක තේරුම් කරලා දෙන්න 'උඹ මේ ඇම කියලා ගිලින්නේ, සැපක් කියලා හිතාගෙන මේ ගිලින්නේ විපතක් මරණයක්' කියලා අන්න ඒක ඒ සත්වයාට කරන කොයිතරම් සැපතක්ද? උදව්වක්ද? උපකාරයක්ද? කොච්චර කරුණාවක්ද? ඒ සත්වයා කෙරෙහි. අන්න ඒකයි බුදුපියාණන් වහන්සේ කළේ.

ලෝකයා මේ ලෝකේ ඉපදිලා සත්වයෙක් විඳිනට ඇත්ත දන්නේ නැතුව, යථාර්ථය දන්නේ නැතුව, සැපයි කියලා හිතාගෙන දුකක් වැළඳගෙන දුක් විඳිනවා. මෙලොවත් දුක් විඳිනවා පරලොවත් දුක් විඳිනවා. අන්න ඒ ලෝක සත්වයාට තමන්ගේ මසැසින් දකින්න බැරි යථාර්ථය උන්වහන්සේ මහා ප්‍රඥා ඇසකින් දැකලා, ලෝකයාට දේශනා කරලා, ඒ ලෝකේ ඇතුළෙන් ඒ ප්‍රඥා ඇහැ උදා කරලා දීපු එකයි උන්වහන්සේ කරේ. ඒනිසා අන්න ඒ ප්‍රඥා ඇහැ උදාකරගෙන යථාර්ථය දකින්න උත්සාහ ගන්න. මසැසින් දකින ලෝකයේ, ඔබට ජේන්නේ මිථ්‍යාවක්. ඒක පස්සේ ගියොත් එහෙම වෙන්නේ, අර කාන්තාරයේ වතුර හඹාගෙන යන මුවාට වෙච්ච දේ තමයි කවද හරි දවසක.

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය:

විද්‍යාව පැත්තක තිබීමෙන් අපි දසවස්තුක සම්මා දිට්ඨිය අනුව අපි කියනවා පිනක් ඇත, පවක් ඇත, පිනෙහි විපාක ඇත, පවෙහි විපාක ඇත, මෙලොවක් ඇත, පරලොවක් ඇත, ඕපපාතිකව උපදින සත්වයෝ ඇත. මවෙක් ඇත. පියෙක් ඇත. මෙලොව පරලොව ඥානයෙන් දැක දේශනා කරන්නා වූ ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයන් ඇත යනාදී වශයෙන්, ඒක අපි පිළිගත්තොත් නේද බුද්ධාගම සත්‍යතාවයක් වෙන්නේ?

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර:

අන්න ඔබ වරද්දගත්ත තැන. ඒකෙන් මෙව්වර මේ පැහැදිලි කළේ.

“දුකෙබ්ඤ්ඤං දුකබ්ඤ්ඤාදයෙ ඤ්ඤං දුකබ්ඤ්ඤාදොධෙ ඤ්ඤං දුකබ්ඤ්ඤාදොධගාමිනියා පටිපද්‍ය ඤ්ඤං, අයං වුච්චති සමමාදිට්ඨි”^{3.13}

අන්න ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨියට එන්නේ චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ වුණාට පස්සේ. එයා තුළයි දස වස්තුක සමාසක් දෘෂ්ටිය ඇති වෙන්නේ.

“දුකෙබ්ඤ්ඤං අඤ්ඤං දුකබ්ඤ්ඤාදයෙ අඤ්ඤං දුකබ්ඤ්ඤාදොධෙ අඤ්ඤං දුකබ්ඤ්ඤාදොධගාමිනියා පටිපද්‍ය අඤ්ඤං, අයං වුච්චති අවිජ්ජා”^{3.14} “අයං වුච්චති මිච්ඡා දිට්ඨි”.

අන්න චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධයක් නොමැතිකමටයි මිච්ඡා දෘෂ්ටිය කියන්නේ. අවිජ්ජාව කියන්නේ. එහෙම නම් ඒ මිච්ඡා දෘෂ්ටියයි දසවස්තුවකට බෙදා දක්වන්නේ.

“නඤ්ඤි දිනනං නඤ්ඤි යිට්ඨං, නඤ්ඤි හුතං, නඤ්ඤි සුකට්ඨකකටානං කමමානං එළං විපාකො, නඤ්ඤි අයං ලොකො, නඤ්ඤි පරො ලොකො, නඤ්ඤි මාතා, නඤ්ඤි පිතා, නඤ්ඤි සත්තා ඕපපාතිකා, නඤ්ඤි ලොකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා”^{3.15} යනාදී වශයෙන්. ඔය දසවස්තුක මිච්ඡා දෘෂ්ටියකට බෙදා පෙන්වන්නේ මේ චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධය නොමැතිකම නිසා ලෝක සත්වයා තුළ පවතින මිච්ඡා දෘෂ්ටිය දස ආකාරයකින් පවතින බව. ඊට පස්සේ උන්වහන්සේ මොකක්ද පෙන්වන්නේ?

“දුකෙබ්ඤ්ඤං දුකබ්ඤ්ඤාදයෙ ඤ්ඤං දුකබ්ඤ්ඤාදොධෙ ඤ්ඤං දුකබ්ඤ්ඤාදොධගාමිනියා පටිපද්‍ය ඤ්ඤං, අයං වුච්චති සමමාදිට්ඨි”

-එහෙනම් චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ වුණාට පස්සේ විජ්ජාව පහළ වෙනවා. “අයං වුච්චති විජ්ජා අයං වුච්චති සමමා දිට්ඨි”. උතුම් වූ චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධ වුණාට පස්සේ කෙනෙක්ට සම්මා දිට්ඨිය පහළ වෙන්නේ. ඒ සම්මා දිට්ඨිය පහළ වුණාට පස්සේ තමයි, දස වස්තුක සමාසක් දෘෂ්ටිය ඇති වෙන්නේ. ලෝකික සම්මා දිට්ඨිය කියලා එකක් තියෙනවා. ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨිය කියලා එකක් තියෙනවා. සුගතියේ යන එක. පින් පව් කරලා පින් කළොත් සැප

විපාක ලැබෙනවා, පව් කළොත් දුක් විපාක ලැබෙනවා යනාදී වශයෙන් තියෙනවා ලෝක සත්වයා තුළ ලෞකික සම්මා දිට්ඨියක්. ලෞකික සම්මා දිට්ඨියවත් නැත්නම් සුගතියකටවත් යන්න වැඩක් කරගන්නේ නෑ. පිනකවත් පවකවත් ඇති පලක් නැහැ කියලා තේරුම් ගන්නවා. එහෙනම් ලෞකික සම්මා දිට්ඨියට පදනම් වෙන්නේ හුදෙක්ම මේ ප්‍රඥාව නෙමෙයි ශ්‍රද්ධාව විතරයි. ඒකට ‘අමුලිකා ශ්‍රද්ධාව’ කියන්නේ. ලෞකික සම්මා දිට්ඨියේ ඉන්න කෙනා ලෞකික දස වස්තුක සමයක් දෘෂ්ටිය පිළිගන්න කෙනා සතර අපායෙන් නිදහස් නෑ. එයා සතර අපායට යන්න පුළුවන් ඕනෑම මොහොතක. ඒ නිසා එයාට මෙලොව වශයෙන් වත් පරලොව වශයෙන් වත් සැපක් ලැබෙයි කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ සහතිකයක් දෙන්නේ නෑ.

එහෙනම් නියමානුකූල සම්මා දිට්ඨියට කෙනෙක් පත් වෙන්නේ කොහොමද? උතුම් වූ චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අසා අවබෝධ කිරීමෙන්. අන්න ඊට පස්සේ ඔහුට ඒ න්‍යාය ධර්මය අවබෝධ වෙන්න ගන්නවා, පටිච්චසමුප්පාදය තුළින් අන්න ඒ අවබෝධය ජනිත වෙනවා, දසවස්තුක සමයක් දෘෂ්ටිය ඇතිවෙනවා. ඒක මේ වචනවලින් කියන්න ඕන එකක් නෙවෙයි. ඊට පස්සේ තමයි තේරෙන්නේ. “සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤාන පච්චයා නාම රූපං” යනාදී වශයෙන්.

මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මතා ක්‍රියාත්මක වන විදිහ දැක්කාම, මෙන්න මේ චේතනාවලින් මෙන්න මේ සිත් උපදිනවා, මේ සිත් වලින් මෙන්න මේ විපාක ඇති කරනවා, යනාදී වශයෙන් ධර්මය ජේන්න ගන්නවා. ඒ ධර්මය අවබෝධයෙන් ජේන්න ගත්තට පස්සේ තමයි දානයෙහි විපාක ඇත, මහා පින්කම්වල විපාක ඇත, මෙලොවක් ඇත, පරලොවක් ඇත, මවුපියන් ඇත, ඕපපාතික සත්වයෝ ඇත, මෙලොව පරලොව අවබෝධයෙන් දැන දේශනා කරන්නා වූ ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයන් ඇත, යනාදී වශයෙන් මේ දස වස්තුක සමයක් දෘෂ්ටිය අවබෝධයෙන් පිළිගන්න කෙනා පහළ වෙන්නේ, සෝවාන් ඵලයෙන් පස්සේ.

එතනින් එහා ඉන්න කෙනා, ලෞකික සම්මා දිට්ඨියේ පිහිටිය කෙනා නිශ්චිත අවබෝධයක පිහිටා ඉන්න කෙනෙක් නෙවෙයි. ඒ ලෞකික සමයක් දෘෂ්ටියේ ඉන්නවා කියල කිව්වට ඒ මනුස්සයා, කාගේ හරි පුංචි මේ චතුර බෝතලයකටත් ධවට්ටලා ශුද්ධ වූ ජලය කියලා ඊට පස්සේ ආගම අතහැරලා යන්නත් පුළුවන්. ඒ ඇතිකර ගත්තා වූ විශ්වාසයන්, අවබෝධයෙන් ඇති වෙච්ච විශ්වාසයක් නෙවෙයි. ඒක අනවබෝධයෙන් ඇතිවෙච්ච විශ්වාසයක්. ඒ නිසා ලෞකික සම්මා දිට්ඨිය කියල කියන්නේ ස්ථිරසාර වූ අවබෝධයකට නෙවෙයි. ලෞකික සම්මා දිට්ඨිය ඕනෑම වෙලාවක මිථ්‍යා දෘෂ්ටියකට හැරෙන්න පුළුවන්. ඒ නිසා තමයි සංසාරේ එක භවයකදී සුගතියේ ඉන්නේ. තව භවයකදී දුගතියේ ඉන්නේ. ඇයි ඒ? සුගතියට යන්න හේතු වෙනවා ලෞකික සම්මා දෘෂ්ටිය. දුගතියට යන්න හේතු වෙනවා මිච්ඡා දෘෂ්ටිය. එහෙම නම් අනන්ත සංසාරේ ඉඳලා ආපු සංසාර ගමනේ

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පෙන්වනවා සත්වයෝ, දිව්‍ය ලෝකවලත් ඉඳලා තියෙනවා. බ්‍රහ්ම ලෝක වලත් ඉඳලා තියෙනවා. සතර අපායෙන් ඉඳලා තියෙනවා.

එහෙනම් ඒ භවයෙන් භවයට සුගති වලට දුගති වලට ඇද වැටුණේ ඇයි? එක භවයකදී සම්මා දිට්ඨියෙන් කටයුතු කරා. තව භවයකදී මිථ්‍යා දෘෂ්ටියෙන් කටයුතු කරා. එහෙනම් ලෞකික සම්මා දිට්ඨිය කියලා කියන්නේ ස්ථිරසාරව පවතින අවබෝධයක් නෙමෙයි. ඒක ඇවිල්ලා අන්ධ වූ විශ්වාසයක්. ඒ කියන්නේ අනවබෝධයෙන් පිළිගත්ත දෙයක්. ඒක ඇවිල්ලා භයානකයි. හැබැයි ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨියට පත් වුණාට පස්සේ චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ වුණාට පස්සේ ඇතිවන්නා වූ ඒ සම්මා දිට්ඨිය කියලා කියන්නේ කිසිම කලෙක කිසිවෙකට වෙනස් කළ නොහැකි සත්‍යයක්. එහෙනම් ඒ අවබෝධය දුරු වෙන්නේ නෑ.

එහෙනම් ඔය ප්‍රශ්න ඔක්කෝටම උත්තරේ, වෙහෙසිලා වෙහෙසිලා බණ අහලා, කොයි විදියෙන් හරි අවබෝධ කරගන්න කාමයට ඇයි දුක කියන්නේ කියලා. එව්වරයි ඔබට කරන්න තියෙන්නේ. ඊට පස්සේ ඉතුරු ප්‍රශ්න ඔක්කෝටම උත්තර ටික ලැබෙයි. ඒ කාරණාව විතරක් හිතන්න. වෙන කාරණා හිතලා වැඩක් නෑ. කාමයට ඇයි දුක කියන්නේ? දුක කාමය යනුවෙන් පැනවූයේ ඇයි, කියලා නුවණින් දකින්න. කොයි විදිහෙන් හරි. තේරෙන්නේ නැත්නම්, ඕකම භොයන්න. කල්‍යාණ මිත්‍රයන්ගෙන් ඕකම භොයන්න. අහන්න. බණ අසා ඕකම අවබෝධ කරගන්න. දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය කුමක් ද කියලා අවබෝධ කරගන්න. ඊට පස්සේ සේරම ප්‍රශ්න විසඳිලා යනවා. ඒකාන්තයි.

04. අනිච්ච - දුක්ඛ - අනත්ත නිලක්ඛණය

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය :

ලෝකය අනිච්ච-දුක්ඛ-අනත්ත ලෙස දකින අයුරු පැහැදිලි කර දෙන්න.

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර :

ලෝකය අනිච්ච වශයෙන්, දුක්ඛ වශයෙන්, අනත්ත වශයෙන් දකිනවා කියන එක ඇත්තටම මේ, විනාඩි පහකින් දහයකින් කියන්න පුළුවන් උත්තරයක් නෙවෙයි. මොකද අනිච්ච ලක්ෂණය, දුක්ඛ ලක්ෂණය, අනත්ත ලක්ෂණය කියන ලක්ෂණ පැහැදිලි කරන්න ඕන. ඊළඟට ලෝකේ කියන්නේ මොකක්ද කියලා පැහැදිලි කරන්න ඕනේ. එහෙම නැතුව මං මේක කෙටියෙන් උත්තරයක් දුන්නට කෙනෙක්ට මේක අවබෝධ වෙන්න නැති වෙන්න පුළුවන්. ඉතිං අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත කියන ලක්ෂණ තුන කෙටියෙන් නමුත් පැහැදිලි කරන්න, මෙන්න මෙහෙම කාරණා ටිකක් මේ සම්බන්ධයෙන් පැහැදිලි කරන්න වෙනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ නමක් ලෝකේ පහළ වෙන්නේ ලෝකෙට මෙන්න මේ යථාර්ථය පෙන්වා දෙන්න. උන්වහන්සේ මේ යථාර්ථය ආකාර තුනකින් පෙන්වා දෙනවා. මේක හොඳට තෝරගන්න.

මේ ලෝකයේ සියලුම ධර්මතා අනිච්ච ලක්ෂණයෙන් යුක්තයි. දුක්ඛ ලක්ෂණයෙන් යුක්තයි. අනත්ත ලක්ෂණයෙන් යුක්තයි යනාදී වශයෙන්. එහෙනම් ලෝකේ යථාර්ථය උන්වහන්සේ ලක්ෂණ තුනක් වශයෙන් පෙන්වනවා. එතකොට අපි ඒකට කියනවා ත්‍රිලක්ෂණය කියලා. අනිච්ච ලක්ෂණය, හේතු එල වශයෙන් උදාවෙන හේතුවල වශයෙන් නිරුද්ධ වන ලක්ෂණය වශයෙන් පෙන්වනවා. ඒ නිසාම සියලු ධර්මතා නිශ්චිත පැවැත්මක් නැති අවිනිශ්චිත පැවැත්මකින් යුක්ත විපරිණාමීය ධර්මතා බව උන්වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා.

ඊළඟට මේ ලෝකයේ සියලු ප්‍රපංච ධර්ම, මම යනුවෙන් මගේ යනුවෙන් අරගෙන දුක්ඛස්කන්ධයක්ම සමුදය කරලා දෙන ධර්මතා පමණයි කියලා පෙන්වා දෙනවා. ඒ කියන්නේ අවසානයේ මේ සියල්ලෙහිම ජාතිය, ජරාව, ව්‍යාධිය, මරණය, ශෝකය, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාස කියන දුක්ඛස්කන්ධය පමණයි මේ ධර්මතා තුළින් සමුදය කරලා දෙන්නේ කියලා පෙන්වා දෙනවා. ඒ කියන්නේ මේ ලෝකේ පැවැත්ම කියන්නේ තනිකරම මේ ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, ශෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාස ගොඩක් විතරයි. දැන් පණ ඇති ද්‍රව්‍ය වස්තු තියෙනවා. පණ නැති ඒවත් තියෙනවා. පණ ඇති ජීව පදාර්ථ තියෙනවා. පණ නැති පදාර්ථ තියෙනවා. අපි ඒවට කියනවා සචේතනික වස්තු සහ අචේතනික වස්තු කියලා. පණ ඇති ලෝකය සහ පණ නැති ද්‍රව්‍ය වස්තු. ජීව ලෝකය සහ අජීව ලෝකය. නැත්නම් සචේතනික භූත සහ අචේතනික භූත යනාදී වශයෙන් පණ ඇති, සිතිවිලි සහිත, සිතක් සහිත, විත්තමය ක්‍රියාවක් සහිත, පදාර්ථ ලෝකයේ තියෙනවා. ඒවට කියනවා සචේතනික භූත. පණ නැති, සිතිවිලි නැති,

විත්ත ක්‍රියාවලියක් නැති, සචේතනික පැවැත්මක් නැති ද්‍රව්‍ය වස්තූ තියෙනවා අපි ඒවට කියනවා අචේතනික භූත. මෙන්න මේ කියන සියලු භූතයන්ට එහෙම නැත්නම් මේ සියලු සකස් වීම් වලට සියලු භෞතිකයන්ට, සියලු සංඛතයන්ට උරුම ප්‍රධාන ධර්මතා දෙකක් තියෙනවා. ජරාවයි මරණයයි. ජරාවයි මරණයයි පණ ඇති දේටත් උරුමයි. පණ නැති දේටත් උරුමයි. පණ ඇති වුණත් ජරාව තියෙනවා. පණ නැති වුණත් ජරාව තියෙනවා. පණ ඇති වුණත් මරණය තියෙනවා. පණ නැති වුණත් මරණය තියෙනවා. දැන් අපි ගත්තොත් පණ නැති දේක මරණය කියලා කියන්නේ මොකක්ද? යම්කිසි ද්‍රව්‍ය වස්තුවක් තියෙනවා, ඒක කැඩිලා බිඳිලා විනාශ වෙනවා. ඒක තමයි එකේ මරණය. ඒක අතුරුදහන් වෙනවා. විදුරුවක් තියෙනවා. විදුරුව කැඩිලා විනාශ වෙනවා. ඒක තමයි එකේ මරණය. ඉතින් ඒ වගේම පණ ඇති දේවල් වලටත් මරණය තියෙනවා. ඉතිං එහෙම නම් මෙන්න මේ ජරාවත් මරණයත් කියන මේ ස්වභාව දෙක මේ ලක්ෂණ දෙක සියලු ධර්මතාවන්ට උරුමයි. ඒ නිසා සියලුම ධර්ම ජරා ධර්ම. සියලුම ධර්ම මරණ ධර්ම. එහෙනම් මේ ලෝකය කියලා කියන්නේම ජරාවක් සහ මරණයක්. ලෝකය තුළ තියෙන්නේම ජරයි. මරයි. ජරමර. එහෙනම් ලෝකය මම කියලා මගේ කියලා අරගෙන අත්පත් කරගෙන ඉන්න තාක්කල් ලෝක සත්වයාට මුහුණ දෙන්න සිද්ධවෙන්නේ, ජරාවටයි මරණයටයි. ජර මරමයි තියෙන්නේ හැමදාම ජීවිතේ. ජරමර වලට මුහුණ දී දී ඉන්න තියෙන්නේ. මොකද ජරමර ලෝකයක්නේ ළං කරගත්තේ.

ජරාවට, මරණයට පත්වන ධර්මතා ටිකක් ළං කර ගත්ත මිනිහට ඊට වඩා දෙයක් බලාපොරොත්තු වෙන්න බෑ. එහෙනම් ජරාවයි මරණයයි විතරයි එතන තියෙන්නේ. මෙන්න මේ ජරාවයි මරණයයි කියන්නේ දුක. ඒකම තමයි දුක වෙන්නේ. කිසිම කෙනෙක් ජරාවට පත් වෙන්න කැමතිත් නෑ. තමන් ප්‍රිය කරන දෙයක් ජරාවට පත් වෙනවාට කැමතිත් නෑ. කිසිම කෙනෙක් මරණයට පත්වෙන්න කැමතිත් නෑ. තමන් ප්‍රිය කරන දෙයක් මරණයට පත් වෙනවාට කැමතිත් නෑ. නමුත් ඒ සියල්ල ජරාවෙන් මරණයෙන් යුක්තයි. එහෙනම් මේ සියල්ල මේ ජරාව මරණය කැටි කරගත්ත ඒ අතරතුර තවත් ව්‍යාධි, ශෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාස ආදී අනන්ත අප්‍රමාණ දුක් ගැවසීගත්ත උපද්‍රව ගැවසීගත්ත දුක්ඛස්කන්ධයක් ලෝකය කියන්නේ. එහෙනම් නැවත නැවත නැවත නැවත නැවත සකස් වෙන්නේ දුක. එහෙනම් අන්න දුක්ඛ ලක්ෂණයෙන් ඒ බව දකිනවා.

ඊළඟට අනන්ත ලක්ෂණයෙන් දකින්නේ මේ සියල්ල අසාර බව. මේ සියලු ධර්මතා, සමුදය වන සියලු ධර්මතා, රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඥාන යනාදී ස්කන්ධ වශයෙන් ගත්තත්, එහෙම නැත්නම් චක්ඛායතන, සෝතායතන, ඝාණායතන, ජීවිතායතන, කායායතන, මනායතන, රූපායතන, සද්ධායතන, ගන්ධායතන, රසායතන, ඵොට්ටබ්බායතන, ධම්මායතන ආදී ආයතන වශයෙන් ගත්තත්, එහෙම නැත්නම් පටිච්ච සමුප්පාද ධර්ම වශයෙන් අවිද්‍යා, සංඛාර,

විඥන, නාම රූප, සලායතන යනාදී පටිච්ච සමුප්පාද ධර්ම වශයෙන් ගත්තත්, එහෙම නැත්නම් පට්ඨි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, ආකාස, විඥන කියන ධාතු වශයෙන් ගත්තත්, මේ සියලු ධර්මතා ආත්මීය සාරයෙන් ශුන්‍යයි. ඒ කියන්නේ මේ කිසිවක් ආත්මයකට අයිති කොටස් නොවෙයි. මේවා කිසිවක් ආත්මීය පැවැත්මක් ඇති ධර්මතා නොවෙයි. ඒ නිසා සියල්ල ආත්මීය සාරයෙන් ශුන්‍යයි. ඒ නිසා ඒ ලක්ෂණයට අනන්ත ලක්ෂණය කියනවා.

එහෙනම් මේ ලෝකේ තියෙන සියලුම ධර්මතා මෙන්ම මේ කියන අනිච්ච ලක්ෂණයෙන් යුක්තයි. ඒ කියන්නේ හේතු එල වශයෙන් උදා වෙච්ච උදය ලක්ෂණයෙන් යුක්තයි. හේතු නිරෝධයෙන් නිරුද්ධ වෙන හේතු භංග කිරීමෙන් නිරුද්ධ වෙන නිරුද්ධ ලක්ෂණයෙන් යුක්තයි. එහෙනම් අන්ත මේ සේරම ධර්මතා අනිච්ච ධර්මතාවන්ගෙන් යුක්තයි. අනිච්ච ලක්ෂණයෙන් යුක්තයි. දුක්ඛ ලක්ෂණයෙන් යුක්තයි. අනන්ත ලක්ෂණයෙන් යුක්තයි. මුළු ලෝකයම අනිච්චයි, දුක්ඛයි, අනන්තයි. මුළු ලෝකේම නිශ්චිත පැවැත්මක් නැති, නැවත නැවත දුක්ඛ සමුදය කරන, මම කියලා මගේ කියලා ගතහැකි ආත්මීය සාරයෙන් ශුන්‍ය ලෝකයක්. ධර්මතා රැසක්. මේවා ධර්මතා විතරයි. ධර්මතාවලට ආත්මයක් පනවන්න බෑ. 'සබ්බේ ධම්මා අනන්තා'^{4.1} සියලු ධර්මතා ආත්මීය සාරයෙන් ශුන්‍යයි. එහෙම නම් මෙන්ම මේ ලක්ෂණ තුනෙන් යුක්තයි ලෝකය. ලෝකේ කියන්න මොකක්ද කියලා මං අන්තිමටම පෙන්වන්නම්.

එහෙම නම් අන්ත භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ යථාර්ථය පෙන්වනවා ලෝකයේ යථාර්ථය ලක්ෂණ තුනක් වශයෙන්. එතකොට අපි ඒකට ත්‍රිලක්ෂණය කියනවා. ඒ වගේම උන්වහන්සේ පෙන්වනවා, මේ ලෝකයේ යථාර්ථය සත්‍යය හතරක් වශයෙන්. දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය, දුක්ඛ සමුදය ආර්ය සත්‍යය, දුක්ඛ නිරෝධ ආර්ය සත්‍යය, දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිණී පටිපදා ආර්ය සත්‍යය. එකම යථාර්ථය ලක්ෂණ තුනක් වශයෙන් පෙන්වනකොට ඒකට අපි ත්‍රිලක්ෂණය කියනවා. සත්‍යය හතරක් වශයෙන් පෙන්වද්දී අපි ඒකට චතුරාර්ය සත්‍යය කියනවා. ඒ වගේම ලෝකයේ යථාර්ථය උන්වහන්සේ පෙන්වනවා ධර්මතා දෙකක් වශයෙන්. සමුදය ධර්ම සහ නිරෝධ ධර්ම කියලා. අන්ත එතකොට අපි ඒකට කියනවා පටිච්ච සමුප්පාදය කියලා. එහෙනම් කෙනෙක්ට ත්‍රිලක්ෂණය අවබෝධ වුණොත් චතුරාර්ය සත්‍යයයි, පටිච්ච සමුප්පාදයයි ඒ එක්කම අවබෝධ වෙනවා. චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ වුණොත් ත්‍රිලක්ෂණයයි, පටිච්ච සමුප්පාදයයි ඒ එක්කම අවබෝධ වෙනවා. පටිච්ච සමුප්පාදය අවබෝධ වුණොත් ත්‍රිලක්ෂණයයි, චතුරාර්ය සත්‍යයයි ඒ එක්කම අවබෝධ වෙනවා.

හැබැයි හොඳට තේරුම් ගන්න ඕනේ පද වශයෙන් නොමෙයි අවබෝධ වෙන්නේ අර්ථ වශයෙන්. පද වශයෙන් තේරුම් ගැනීමේ හැකියාව ධර්ම ඥානයකින් එන එකක්, ඒක හැමෝටම නෑ. මොකද යමක් චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කරගන්නා කියලා ලෝකයාට ඒක දේශනා කරන්න යන්නේ නෑ. එහෙම දේශනා කිරීමේ හැකියාවෙන් යුක්ත එබඳු ශ්‍රාවකයන්ට ඒ ඥාන පිහිටනවා. ඒ ධර්ම ඥාන. ඒවට

තමයි අර සිව්පිළිසිඹියා ඥාන කියලා කිව්වේ. එතකොට ඒ විශේෂ ඥාන පිහිටියහම තමයි ඒවා පද වශයෙනුත් ගෝචර වෙලා මතක හිටලා ධාරණය වෙලා අරථ වශයෙනුත් මතු කරන්න පුළුවන් හැකියාව එන්නේ. ඒවට තමයි අර පටිසම්භිද ඥාන කියන්නේ. නමුත් සාමාන්‍ය ශ්‍රාවකයෙක්ට ඒ ඥාන නැති නිසා ඒ අයට ධර්මාවබෝධය අරථ වශයෙන් විතරයි එන්නේ, පද වශයෙන් එන්නේ නෑ.

ඒ නිසා චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ වෙච්ච ඕනෑ තරම් සෝවාන් පුද්ගලයෝ ලෝකේ පහළ වෙන්න පුළුවන්. එහෙම අයට තව කෙනෙක්ට තමන්ට අවබෝධ වෙච්ච දේ කියාගන්න බැරි වෙන්න පුළුවන්, හරියාකාරව. ඇයි ඒ? පද මතක නෑ. හැබැයි අරථ වශයෙන් ඔවුන් තමන්ට අවබෝධ වෙච්ච දේ කියන්න පුළුවන්. මෙහෙමයි මේ ලෝකේ ගන්න හරයක් නෑ. කාමය සාරයක් නෑ. කාමය කියන්නේ දුකක් කියන එක ඔවුන්ගේ වචනවලින් ඔවුන්ට වැටහෙන ආකාරයෙන් දේශනා කරන්න පුළුවන්. අනුශාසනා කරන්න පුළුවන්. හැබැයි අර බුදුපියාණන් වහන්සේ පනවන්නා වූ පදවලින් දේශනා කරන්න බැරි නිසා ඔවුන්ට ඒ දේශනා කිරීමේ හැකියාවක් නැති වෙන්න පුළුවන්. නමුත් අවබෝධය ඒ විදිහටම තියෙනවා. මං කිව්වේ අර විශාඛා සිටු දේවියට අවබෝධය තිබුණා. බුද්ධත්තරා උපාසිකාවටත් අවබෝධය තිබුණා. දෙන්නම සෝවාන්. හැබැයි විශාඛා සිටු දේවියට බණ කීමේ හැකියාව තිබුණේ නෑ. බුද්ධත්තරා උපාසිකාවට බණ කීමේ හැකියාව තිබුණා. එහෙනම් ඇයට සිව්පිළිසිඹියා ඥානත් පිහිටියා. විශාඛා සිටු දේවියට පිහිටියේ නෑ.

ලක්ෂණ වශයෙන් හෝ සත්‍යය වශයෙන් හෝ ධර්මතා වශයෙන් අවබෝධ වුණාම ඊට අනුකූල නමක් ඒකට යෙදෙනවා. ලක්ෂණ වශයෙන් අවබෝධ කරගැනීමට ත්‍රිලක්ෂණය කියනවා. සත්‍යය වශයෙන් අවබෝධ කරගැනීමට චතුරාර්ය සත්‍යය කියනවා. සමුදය සහ නිරෝධ ධර්ම වශයෙන් අවබෝධ කරගැනීමට පටිච්චසමුප්පාදය කියනවා. ඔය කාරණා ඔක්කොම එක ගාථාවකින් පෙන්වන්නම්.

**“කාමතො ජායතී සොකො, කාමතො ජායතී භයං
කාමතො විපපමුත්තසස්ස, නතථි සොකො කුතො භයං”^{4.2}**

කියන ගාථාව ඇතුළේ ත්‍රිලක්ෂණයත්, චතුරාර්ය සත්‍යයත්, පටිච්චසමුප්පාදයත් තියෙනවා. එතකොට එහෙනම් ඒ ත්‍රිලක්ෂණය කියන්නේ අනිච්ච ලක්ෂණයත්, දුක්ඛ ලක්ෂණයත්, අනත්ත ලක්ෂණයත්. මෙන්න මේ ලක්ෂණ තුන තමයි ඔය ඉතාම කෙටියෙන් කිව්වේ. අනිච්ච ලක්ෂණය අනුලක්ෂණ නවයක් යටතේ දකින්න ඕනේ. අනිච්චතො, පභංගුතො, පලොකතො, චලතො, අද්ධුවතො, විභවතො, සංඛතතො, විපරිණාම ධම්මතො, මරණ ධම්මතො යනාදී වශයෙන් ඒකෙ තියනවා ලක්ෂණ නවයක්. දුක්ඛ ලක්ෂණය අනු ලක්ෂණ විසිපහක් යටතේ දකින්න ඕන. අනත්ත ලක්ෂණය, අනුලක්ෂණ භයක් යටතේ දකින්න ඕන. මේ විදිහට අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත කියන ත්‍රිලක්ෂණය අනුලක්ෂණ හතළිහක් තුළින් දකින්න ඕනේ. එතකොට තමයි මේවා ගැඹුරට ගැඹුරට අවබෝධ වෙන්න

ගන්නේ. අවුරුදු හතළිස් පහක් තිස්සේ අසිරිමත් වූ සම්මා සම්බුදු පියාණන් වහන්සේ, අපට හිතාගන්නවත් බැරි තරම් වේගයකින් බුන්ම ස්වරයෙන් දේශනා කරපු ධර්මය, අපි වගේ මේ පුංචි හික්ෂුන් කොහොමද මේ පැය ගානකින් පැහැදිලි කරලා දෙන්නේ.

එතකොට එහෙම නම් මෙන්න මේ කියන ලෝකය කියන්නේ මොකක්ද? ලෝකය භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ආකාර කිහිපයකට. ප්‍රධාන වශයෙන් 'ලෝකසමුදය'^{4.3} කියන සූත්‍රයේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ලෝකය හටගන්නා ආකාරය උදයංගම වශයෙන්, ඒ ලෝකය නිරුද්ධ වෙන ආකාරය අත්ථංගම වශයෙන්, උදයංගම අත්ථංගම යනාදී වශයෙන් මේ ලෝකය හටගන්නා ආකාරයත් නිරුද්ධ වන ආකාරයත් පෙන්වලා දෙනවා. "වක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ච උපපජ්ජති වක්ඛු විඤ්ඤාණං. තිණණං සඛගති එසෙසා. එසසපච්චයා වෙදනා. වෙදනාපච්චයා තණ්හා,..." යනාදී වශයෙන් ලෝක සමුදය වෙන්නේ.

ඊළඟට "වක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ච උපපජ්ජති වක්ඛු විඤ්ඤාණං. තිණණං සඛගති එසෙසා. එසසපච්චයා වෙදනා. වෙදනාපච්චයා තණ්හා"- කියලා තණ්හාව සමුදය වෙන්නේ "තසසායෙව තණ්හාය අසෙසවිරාග නිරොධා"- එතන ඉඳලා තෘෂ්ණාව නිරුද්ධ වෙනවා,

"තණ්හාය අසෙසවිරාගනිරොධා උපාදනනිරොධො, උපාදනනිරොධා භවනිරොධො" කියලා ලෝකය නිරුද්ධ වෙනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ ලෝක සමුදය කියන සූත්‍රයේ මෙන්න මෙහෙම පෙන්වනවා. 'මහණ, ඇසත් රූපයත් හේතු කරගෙන, ඇහැයි රූපයයි ස්පර්ශ වෙලා, වක්ඛු විඤානය සකස් වෙනවා. මේ වක්ඛු විඤානය සකස් වෙන වෙලාවෙදී, යම් හෙයකින් රාගයෙන් නම් මේ ස්පර්ශය සිද්ධ වුණේ, එතන රාග සම්ඵස්සයක් හටගන්නවා. යම් හෙයකින් මේ ස්පර්ශය ද්වේෂයෙන් නම් සකස් වුණේ, ද්වේෂ චෛතසිකයක් නම් එතැන යෙදුණේ, ද්වේෂ සම්ඵස්සයක් සකස් වෙනවා. යම් හෙයකින් මෙතන මෝහ චෛතසිකයක් නම් සකස් වුණේ, ස්පර්ශ වුණේ, මෝහ වේදනාවක් සකස් වෙනවා. රාගෙන් ඇහැයි රූපයයි ස්පර්ශ වුණොත්, රාග සම්ඵස්සය හටගන්නවා. ස්පර්ශ වෙනවා කියන්නේ හිත. ස්පර්ශ වුණොත් ඇහැයි රූපයයි අතරට හිත එන්නේ.

ඇහැයි රූපයයි අතරට රාග සිතක් යෙදුණොත්, රාග සම්ඵස්සය හටගන්නවා. ඇහැයි රූපයයි අතරට ද්වේෂ සිතක් යෙදුණොත් ද්වේෂ සම්ඵස්සය සකස් වෙනවා. ඇහැයි රූපයයි අතරට මෝහ සිතක් යෙදුණොත්, මෝහ සම්ඵස්සය සකස් වෙනවා. එහෙනම් ඊට අනුකූලයි වේදනාව. රාග සම්ඵස්සය නිසා රාග වේදනාව හෙවත් සැප වේදනාව සකස් වෙනවා. ද්වේෂ සම්ඵස්සය නිසා දුක් වේදනාව හෙවත් දෝමනස්ස සහගත වේදනාව සකස් වෙනවා. මෝහ සම්ඵස්සය නිසා අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව හෙවත් උද්ධච්ච කුක්කුච්ච, විචිකිච්ඡා සහගත වේදනාව සකස් වෙනවා. දැන් අපි ඔතනින් රාග වේදනාව විතරක් ගමු. දැන්

බලමු කොහොමද ලෝකය සමුදය වෙන්වේ කියලා. මෙන්ම මෙහෙමයි ලෝකය සමුදය වෙන්වේ. ඔය විදියට ඇහැක් රූපයක් අතරට රාග සිතක් යෙදෙනවා. ඒ වෙලාවේ හටගන්නවා වක්ඛු විඥානයක්. අන්න ඒක තමයි කිව්වේ

“වක්ඛුඤ්ඤ පටිච්ච රූපෙ ව උපපජ්ජති වක්ඛුවිඤ්ඤාණං.”

දැන් මොකද වුණේ? ඒ වක්ඛු විඥානය නිකං නෙමෙයි සකස් වුණේ. රාගයෙන් යුක්තව, ඒ ප්‍රත්‍ය තුන එකට සම්බන්ධ වෙලා. ඒ කිව්වේ? ඒ පුද්ගලයා ඇහැටත් ප්‍රිය කළා. ඇහැ පිළිබඳ ඡන්දරාගයකුත් පැවතියා. රූපයටත් ප්‍රිය කළා. රූපෙ පිළිබඳ ඡන්දරාගයකුත් පැවතියා. රූප දැකීමටත් ප්‍රියකළා. වක්ඛු විඥානය පිළිබඳ ඡන්දරාගයකුත් පැවතියා. එහෙනම් ඇහැ පිළිබඳ ඡන්දරාගයත්, රූපය පිළිබඳ ඡන්දරාගයත්, වක්ඛු විඥානය පිළිබඳ ඡන්දරාගයත් කියන මේ ඡන්දරාග තුනම එකට එකතු වුණාම මොකද වෙන්වේ,

“වක්ඛුඤ්ඤ පටිච්ච රූපෙ ව උපපජ්ජති වක්ඛුවිඤ්ඤාණං. තිණණං සඛගති එසෙසා”

කියලා ස්පර්ශය සකස් වෙනවා. රාග සම්ප්‍රේෂයක්. එහෙනම් එතනින් එහාට මොකද වෙන්වේ? ‘එසසපච්චයා වෙදනා’ කියලා, සෝමනස්ස සහගත සුඛ වේදනාවක් සකස් වෙනවා. සැප වේදනාවක් සකස් වෙනවා, ආස්වාදයෙන්. දැන් මොකද වෙන්වේ, ‘වෙදනාපච්චයා තණ්හා’ ඒ වේදනාවට තණ්හාවෙන් ඇලෙනවා සිත. තණ්හාවෙන්, ඇලෙනවා සිත. ‘තණ්හාපච්චයා උපාදානං’ එහිම බැහැ ගන්නවා සිත. තදින් අල්ලා ගන්නවා සිත. ‘උපාදානපච්චයා භවො’ ඒ අල්ලා ගැනීම නිසාම සිතේ කර්මය සමුදය වෙනවා. එයින් සකස්වෙනවා කර්ම භවය. ‘උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති’ ඒ සමුදය වෙච්චි කර්ම මගින් මොකද කරන්නේ නැවත ජාතියක් සකස් කරනවා පටිච්ච සමුප්පන්නව.

“ජාතිපච්චයා ජරාමරණං සොකපරිදෙවදුකඛදෙමනසසුපායාසා සමභවනති. (එවමෙතසස කෙවලසස දුකඛකඛඤ්ඤ සමුදයො හොති). අයං බො භිකඛවෙ ලොකසස සමුදයො”

මන්න ඔය ආකාරයෙන් මහණ, ලෝකය සමුදය වෙනවා. ලෝකය සකස් වෙනවා. මන්න ලෝකය. ලෝකය කිව්වේ මේ ජාති, ජරා, මරණ, සෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාස, රාග, ද්වේෂ, මෝහ කියන දුක්ඛස්කන්ධයට. ඒකයි කිව්වේ, ‘දුකෙඛ ලොකො පතිට්ඨිතොති’^{4.4} ලෝකේ සැපයි කියලත් හිතාගෙන ඉන්නේ.

“ලස්සන ලෝකෙක ඉපදීලා - නූපන් හෙට ගැන නොතැවීලා
අද සැනකෙලියේ වල්මත් වීලා - රසෝගයේ රැදී ඉමු රහයි ජීවිතේ”

කියලා තමයි අපිට හිතෙන්නේ, අඥාන කමට. පස්සේ දවසක තමයි දැනගන්නේ ‘තහයි ජීවිතේ’ කියලා. මේ මෝඩ අදහස්. එහාට ප්‍රමාද වැඩියි, එතකොට හිතෙනවා, ‘වහයි ජීවිතේ’ කියලා. එතකොට තමයි වස බොන්නත් හිතෙන්නේ. ඒ නිසා ලෝකේ සැපක් කියලා හිතාගෙන ඉන්නේ අඥානයෝ.

‘අඥානයා’ කියන්නේ මොකක්ද? දැන් හැම තිස්සෙම මේ අඥානයා, අඥානයා කියන වචනය මේ පාවිච්චි වෙන්නේ. මොකද්ද මේ අඥානයා කියන්නේ? නිග්‍රහයක්ද? ඔව්, නිග්‍රහයක් තමයි. ‘ඥා’ කියන්නේ දැනගන්නවට. ‘ඥාන’ කියන්නේ දැන ගත්තා. ‘අඥාන’ කියන්නේ දැනගත්තේ නෑ, මොකක්ද? බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු ධර්මය. දැනගන්න වෙලාවක් තිබුණේ නෑ. ලෝකේ පලහිලව් ඔක්කොම හොය හොයා හිටියා. අරහේ වෙන්නේ මොනවාද? මෙහේ වෙන්නේ මොනවාද? අරයා කරන්නේ මොනවාද? මෙයා කරන්නේ මොනවාද? අල්ලපු ගෙදර වෙන්නේ මොකක්ද? අනුන්ගේ වගකුග, ඕපාදූප ඔක්කොම හොය හොයා හිටියා. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය අහන්න වෙලාවක් තිබුණේ නෑ. ඒ නිසා අඥානයි. දැනගත්තේ නෑ. මොකක්ද? ධර්මය දැනගත්තේ නෑ. ඒ නිසා අඥානයෙක්. එහෙනම් අන්න අඥානයා තුළයි ලෝකය සමුදය වෙන්නේ. එහෙනම් ඒ ආකාරයෙන් ලෝකය සමුදය වෙනවා.

“අයං බො භික්ඛවෙ ලොකස්ස සමුදයො”

ඔන්න ඕකයි මහණ, ලෝකයේ සමුදය කියන්නේ. එහෙනම් ලෝක නිරෝධය මොකක්ද? එහෙනම් යමෙක් උතුම් වූ චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අහනවා. අවබෝධ කරගන්නවා, අහලා දැනගන්නවා, මේ ඇහූ තුළින්වත්, මේ රූප තුළින්වත් මේ චක්ඛු විඥානය තුළින් වත්, සැප නෙමේ උදා වෙන්නේ දුක කියලා. ඇහැට ඇලුම් කිරීමත්, රූපයට ඇලුම් කිරීමත්, චක්ඛු විඥානයට ඇලුම් කිරීමත්, ‘ඒවං උපසංහරති’ ඔය විදිහට කනට ඇලුම් කිරීමත්, ශබ්දයට ඇලුම් කිරීමත්, සෝක විඥානයට ඇලුම් කිරීමත්, ඔය විදිහට නාසයට ඇලුම් කිරීමත්, ගන්ධයට ඇලුම් කිරීමත්, ඝාන විඥානයට ඇලුම් කිරීමත්, දිවට ඇලුම් කිරීමත්, රසට ඇලුම් කිරීමත්, ජීවිහා විඥානයට ඇලුම් කිරීමත්, කයට ඇලුම් කිරීමත්, ස්පර්ශයට ඇලුම් කිරීමත්, කාය විඥානයට ඇලුම් කිරීමත්, මනසට ඇලුම් කිරීමත්, ධර්මයන්ට ඇලුම් කිරීමත්, මනෝ විඥානයට ඇලුම් කිරීමත්, කියන මෙන්න මේ දහඅට ආකාරයටම සකස්වන්නෙ දුක කියලා අවබෝධ වුණාම, ඒ සියලු චක්ඛු, සෝක, ඝාන, ජීවිහා, කාය, මනෝ කියන ඒ අභ්‍යන්තර ධර්ම ගැනත්; රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම කියන බාහිර ධර්ම ගැනත්; ඒ දෙකේ ස්පර්ශයෙන් සකස් වන්නාවූ විඥාන ගැනත්, ඇති ඡන්දරාගය, ඇසුරු කිරීමෙන් සැප උපදිනවා කියන ඒ සංකල්පීය රාගය, දුරුවෙලා යනවා.

එතකොට මොකද වෙන්නේ? ඡන්ද රාගයෙන් තොර ඇහැක්, ඡන්ද රාගයෙන් තොර රූපයක්, ඡන්ද රාගයෙන් තොර චක්ඛු විඥානයක් එකට ස්පර්ශව ඉන්නේ. ඒ නිසා එතනින් එහාට සකස් වෙන්නේ නැහැ, රාග සම්ඵස්සයක්. එහෙනම් එතන යෙදෙන්නේ ස්පර්ශයක් විතරයි.

“චක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ච උපපජ්ජති චක්ඛුවිඤ්ඤාණං. තිණණං සඛගති එසෙසා”

වෙන්නේ නෑ එතකොට. එතකොට ස්පර්ශය නිරුද්ධ වෙනවා.

“එසසනිරොධා වෙදනානිරොධො. වෙදනානිරොධා තණ්හානිරොධො.
 තණ්හානිරොධා උපාදානනිරොධො. උපාදානනිරොධා භවනිරොධො”^{4.5}

උපාදාන වෙන්න දෙයක් නැත්නම් හිතට ඒ භවයේ, ඒ හිතට, කර්ම භවයක් සකස් වෙන්න හේතු නෑ. එහෙම නම් කර්ම භවය නිරුද්ධයි.

‘නත්ථි කම්ම භවො නත්ථි උප්පත්ති භවො’^{4.6}

කර්ම භවයක් නොමැති කල්හි උප්පත්ති භවයක් නැත. එහෙනම් කර්මය නිරුද්ධ වෙච්ච තැන ජාතිය නිරුද්ධ වෙනවා. එහෙම නම් කර්ම භවය අවසන් වෙච්ච තැන ජාතිය අවසන් වෙනවා. මෙන්න මේ කර්ම භවය නිරුද්ධ කරලා මේ සංසාර දුකින් එතෙර වෙන කෙනාටයි උතුම් වූ ‘බෞද්ධයා’ කියලා කියන්නේ. භවය නිරුද්ධ කරලා දාන කෙනාටයි බෞද්ධයා කියන්නේ. ‘භවය උදුරා දමන්නා’ කිව්වේ ඒකයි. අනිත් ඔක්කොම අබෞද්ධ. උපතින් නෙමෙයි බෞද්ධ වෙන්නේ, අම්මා තාත්තා බෞද්ධ වුණා කියලා. අම්මයි තාත්තයි උපතින් පන්සල් ගියා කියලා සුදු ඇඳගෙන හිටියා කියලා උතුරු සඵවත් දාගෙන පන්සලේ වාඩි වෙලා හිටියා කියලා මහා සෑය වටේට කංචුකයක් ඔලුව උඩ තියාගෙන සාදු සාදු කියලා බෙර ගහහා ගියා කියලා බෞද්ධ වෙන්නේ නෑ. බෞද්ධයා කියන්නේ අවබෝධයකට. බෞද්ධයෙක් වෙන්නේ උතුම් වූ චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කරගත්තට පස්සේ. බෞද්ධ කියන්නේ අවබෝධයට. මොකක්ද අවබෝධය? කර්ම භවය නිරුද්ධ කරන්නේ කෙසේද කියලා අවබෝධ වෙච්ච කෙනාට බෞද්ධයා කියනවා.

“භවනිරොධා ජාතිනිරොධො. ජාතිනිරොධා ජරාමරණං,
 සොකපරිදෙවදුකඛදෙමනසසුපායාසා නිරුජ්ඣන්ති. එවමෙතසස කෙවලසස
 දුකඛකඛන්ධසස නිරොධො භොතීති අයං බො භික්ඛවෙ ලොකසස අස්ථගමො”^{4.7}

‘මන්න ඕකටයි මහණ, ලෝකය අවසානය කියන්නේ. නිරුද්ධ භාවය කියන්නේ, නිරුද්ධ වීම කියන්නේ, නිවන කියන්නේ’. එහෙනම් ලෝකය අවසාන වෙච්ච තැන පවතින්නේ නිවන. එහෙම නම් මේ ලෝකය කියලා කියන්නේ මොකක්ද? මෙන්න මේ ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස, රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම එකට එක මේ ඡන්දරාගයෙන් ස්පර්ශ වෙලා සකස් වන්නා වූ මේ දුක්ඛ සහගත ක්‍රියාවලියටයි ලෝකය කියන්නේ. ලෝකය අනිච්ච වශයෙන් දුක්ඛ වශයෙන් අනත්ත වශයෙන් දකින්නේ කොහොමද? ඔය කිව්ව ටික තේරුණා නම් පද වශයෙන් නැති වුණාට අර්ථ වශයෙන් ලෝකය අනිච්චයි, දුක්ඛයි, අනත්තයි කියලා අවබෝධයි. ඔබ දැක්කා එහෙනම් ලෝකය සමුදය වෙන්නේ හේතුවක් ඇති කල්හි. ආස්වාදය සැපයි, ආස්වාදය වටිනවා, කාමය සැපයි, කාමය වටිනවා, කාමය සැපක් කියලා ඒ කාමයට වටිනාකමක් හිතීන් දීලා තියෙන තරමට, ඒ අනවබෝධය කෙනෙක්ගෙ සිතේ තියෙන තරමට, එයා ඒ ආස්වාදය පිණිස ඇහැටත් ඡන්දරාගයෙන් බැඳීලා ඉන්නේ. රූපයටත් ඡන්දරාගයෙන් බැඳීලා ඉන්නේ. වක්ඛු විඥානයටත් ඡන්දරාගයෙන් බැඳීලා ඉන්නේ. ඔය විදිහට ඇහැ,

කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස කියන භයටම ඡන්දරාගයෙන් බැඳීලා ඉන්නේ. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම කියන භයටම ඡන්දරාගයෙන් බැඳීලා ඉන්නේ. වක්ඛු විඥාන, සෝත විඥාන, ඝාණ විඥාන, ජීවිහා විඥාන, කාය විඥාන, මනෝ විඥාන කියන විඥාන භයටම ඡන්දරාගයෙන් බැඳීලා ඉන්නේ.

මය ටික එකට එකක් ස්පර්ශ වන මොහොතක් මොහොතක් මොහොතක් මොහොතක් පාසා රාග සම්ඵස්සය යෙදෙනවා. රාගසම්ඵස්ස යෙදෙන වාරයක් වාරයක් පාසා සැප වේදනා හට ගන්නවා. සැප වේදනා හට ගන්නා වාරයක් වාරයක් පාසා තණ්හාව, ඇල්ම හටගන්නවා. ඇල්ම හටගන්නා වාරයක් වාරයක් පාසා උපාදාන තදින් බැස ගැනීමක් අල්ලා ගැනීමක් සිද්ධ වෙනවා. සිතේ ඒ තදින් බැස ගැනීමක් අල්ලා ගැනීමක් සිද්ධ වෙන වාරයක් වාරයක් පාසා කර්ම සමුදය වෙනවා. රැස්වෙනවා. කර්ම හවයේ පිහිටනවා. කර්ම හවය රැස්වෙනවා. කර්ම හවය සමුදය වෙන සකස් වන වාරයක් වාරයක් පාසා ජාතිය සකස් කරන්න අවශ්‍ය කරන ඒ කර්ම ශක්තිය, ඒ හේතුඵල ධර්මතා ටික සකස් වෙනවා. ඒ නිසා නැවත නැවත, නැවත නැවත, නැවත නැවත, මේ භයානක සංසාරයේ, මැරී මැරී ඉපදෙන්න හේතු සකස් වෙනවා ඒ හිතේ හේතුඵල වශයෙන් තමයි ලෝකය සමුදය වෙන්නේ. දැන් ලෝකේ කියලා කිව්වේ මේ දුක්ඛස්ඛන්ධ ක්‍රියාවලියට.

බුදුපියාණන් වහන්සේ ලෝකය කියලා දේශනා කරන්නේ, ලෝකය යනුවෙන් පනවන්නේ, මෙන්න මේ දුක්ඛ සහගත ක්‍රියාවලිය. මේ දුක නැවත නැවත ගොඩනැගෙන ක්‍රියාවලිය අවසානයේ උන්වහන්සේ දේශනා කළේ, 'ඉදං භික්ඛවෙ ලෝකස්ස සමුදයො' මෙන්න මෙහෙමයි ලෝකය සමුදය වන්නේ, ඇහැයි, රූපයයි, වක්ඛු විඥානයයි රාගයෙන් ස්පර්ශ වෙලා. රාගයෙන් ස්පර්ශ වුණේ රාගය තිබ්විව නිසා, ඒ සිතේ, සංකල්පීය රාගය. සංකල්පීය රාගය තිබුණේ අසිරිමත් වූ බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය අහලා අවබෝධ වුණේ නෑ. ඒ නිසා කාමය සැපයි කියලමයි හිතන් හිටියේ. තමන්ට උවමනා විදිහට. ඒකට තමයි අඥානකම කිව්වේ. 'ඥා' දැනගත්තේ නෑ. 'ඥාන' දැනගන්නවා. 'අඥාන' දැනගත්තේ නෑ. මොකක්ද දැන ගත්තේ නැත්තේ? බුදු බණ. බුදු බණ දැන ගත්තේ නැති ඒ අඥාන ඔලමොට්ටලකම නිසා, ඒ සිතේ නැවත නැවත, නැවත නැවත, රාගය සමුදය වුණා. අවසානයේ නැවත මේ දුක නැමැති ලෝකය ගොඩනැගුණා. එහෙනම් දුක, නැත්නම් මේ ලෝකය ගොඩනැගෙන්නේ, හේතු ඵල වශයෙන්. ඒ වගේම මේ ලෝකයෙන් යම් කිසි අත මිදීමක් තියෙනවා. ඒ ලෝකය අවසන් කිරීමක් තියෙනවා, ඒ ලෝකයෙන් එතෙර වීමක් තියෙනවා. ඒකත් අන්න අර හේතු නිරෝධයෙන්ම සිද්ධ වෙන දෙයක්. එහෙනම් මේ ලෝකය අනිවිච්ච ධර්මයක්. ඒ කිව්වේ, හේතුවක් නිසා හටගන්නා වූ, නිශ්චිතව නොපවතින්නා වූ, විපරිණාමීය ධර්මතා ගොඩක්. අන්න ඒ ලක්ෂණයට අනිවිච්ච කිව්වා. ඊළඟට පැහැදිලිවම ඒ අනිවිච්ච ලෝකය. 'යදනිවචං තං දුකඛං'^{4.8} යමක් අනිවිච්ච නම් ඒකාන්තයෙන් ඒක දුකයි. දැන් බලන්න හේතුඵල වශයෙන් උදා වෙව්ව ලෝකය සැප ලෝකයක්ද? දුක ලෝකයක්ද?

“එවමෙනසස කෙවලසස දුක්ඛකන්ධසස සමුදයො හොති”

කියල දේශනා කරා මිසක් ‘එව මෙනස්ස කෙවලස්ස සුඛස්කන්ධයක්’ ගැන දේශනා කළාද උන්වහන්සේ? එහෙම නැත්නම් මේ සැප ස්කන්ධයක් සමුදය වුණා කියලා දේශනා කළාද? නෑ, දුක්ඛස්කන්ධයක් සමුදය වුණේ. සුඛ ස්කන්ධයක් නෙමෙයි. ලෝකය කියලා සමුදය වෙන්නේ දුක්ඛස්කන්ධයක්. අපි දුක්ඛස්කන්ධය තමයි බදාගෙන විඳින්නේ සැපයි කියලා. ඥානයෙන් දකින්න ඕනෑ මේක. දැන් මේ බණ ටික අහන් ඉන්නවා වගේම නුවණින් හිතා බලන්ඩ ඕනේ මේ කියන කාරණා. එතකොට වැටහෙන්න ගන්නවා, යථාර්ථය මේකයි කියලා. යථාර්ථය ප්‍රඥාවෙන් පිළිගත්ත කෙනාට තමයි මාර්ගඵල ලාභියා කියන්නේ. එදාට ආයේ කාගෙන්වත් අහන්න ඕනේ නෑ, මට මාර්ගඵලයක් ලැබිලාද තියෙන්නේ, නැද්ද, කියලා. තමාගේම ප්‍රඥාවෙන් තීරණයක් එනවා යථාර්ථය මේකයි කියලා. සහතික දෙන්න ඕන නෑ, ඔයා සෝවාන්, ඔයා සකාදාගාමී කියලා. එහෙම සහතික දෙන්න පුළුවන් සමතෙක් මේ ලෝකේ පහළ වෙන්නේ නෑ, බුදුපියාණන් වහන්සේ හැර. උන්වහන්සේ එහෙම සහතික දෙන්නේ නෑ. එහෙම කවුරුහරි සහතික දෙනවා නම් හොර තක්කඩියෙක්. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ දහම යනු අවබෝධයක්. ඒ අවබෝධය ඔන්න අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත වශයෙන් ලක්ෂණ තුනක් වශයෙන් දකින අකාරයයි මේ කෙටියෙන් නමුත් දේශනා කරන්නේ.

එතකොට අනිච්ච වශයෙන්, එහෙම නැත්නම් හේතුඵල වශයෙන් මෙන්ත ලෝකය සමුදය වෙන ආකාරය. එහෙනම් ඒ සමුදය වුණේ දුක්ඛ. දුක්ඛස්කන්ධයක්. අන්න ඒකට කිව්වා යදනිච්චං තං දුක්ඛං ඒකාන්තයෙන් අනිච්ච වශයෙන් ගොඩනැගිවිච්ච ධර්මතා දුක්ඛස්කන්ධයක්. එහෙනම් ඒ දුක්ඛස්කන්ධය, මගේ කියලා මම කියලා ගත යුතු සාරයක් තියෙනවද? නමුත් ලෝකයා මගේ ජරාව, මගේ ව්‍යාධි, මගේ මරණය, මගේ ශෝකය, මගේ පරිදේවය, මගේ දුක්ඛ, මගේ දෝමනස්ස, මගේ උපායාස, දුක්ඛස්කන්ධයම මගේ කරගෙන.

“අසාරෙ සාරමතීනො”^{4.9}

අසාර වූ දුක්ඛස්කන්ධය සාරයි කියලා ඒකත් මගේ කරගෙන. මේ ධර්මතාවන්ට උරුම ලක්ෂණ ටිකක් ඒ. ඒ ටිකත් මගේ කරගෙන ලෝකයා ජීවත් වෙන්නේ. මගේ ජරාව, මගේ ව්‍යාධිය, මගේ මරණය. ඒකෙන් අර සොහොන්කොත් ගහලා, නම් එහෙම ගහලා තියෙන්නේ, අහවලාගේ මරණය කියලා. අනන්ත සංසාරේ ඉඳලා මැරී මැරී එන වාර ගණන මෙච්චරක් කියන්න බෑ. මේ සංසාරේ කවරෙක් විදිහටද එන්නේ? මනුස්සයෙක් විදිහටද? දෙවියෙක් විදිහටද? බ්‍රහ්මයෙක් විදිහටද? ස්ත්‍රියක් විදිහටද? පුරුෂයෙක් විදිහටද? කවුරු විදිහටද එන්නේ? නපුංසකයෙක් විදිහටද? මොකෙක් විදිහටද එන්නේ? මොන භාවයක්ද උරුම? මොන ආත්මභාවයක්ද ඔහුට නිච්ච වශයෙන් උරුම? ස්ත්‍රී ආත්ම භාවයක්ද? පුරුෂ ආත්ම භාවයක්ද? මිනිහෙක්ද? දෙවියෙක්ද? බ්‍රහ්මයෙක්ද? තිරිසනෙක්ද?

නිර සතෙක්ද? මළ පෙරේතයෙක්ද? මොකෙක්ද? එහෙනම් මොකාගේද අර සොහොන්කොත තියෙන්නේ? ඒක තමයි කිව්වේ අර දුක්ඛස්කන්ධය මගේ කරගෙන.

ඉතින් මේ මෝඩ ලෝකයාට අසිරිමත් වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පහළ වෙලා, මේ මෝඩකම් දුරු කරගනිල්ලා කියලා තමයි දේශනා කරන්නේ. අන්න උන්වහන්සේ පෙන්වනවා, ‘උඹලා මේ සැපයි කියලා අරගෙන තියෙන්නේ, සාරයි කියලා අරන් තියෙන්නේ දුක්ඛස්කන්ධයක්. මම කියලා මගේ කියලා ගත යුත්තක් නොවේ ඔය අරන් තියෙන්නේ. මම කියලා මගේ කියලා ගත හැක්කකුත් නොවෙයි ඔය අරන් තියෙන්නේ’. මගේ ජරාව කියලා හිතුවාට මගේ ජරාව කියලා ගන්න එහෙකුත් නෑ ඒකේ ඇත්තටම. මගේ ව්‍යාධි, මගේ මරණය, මගේ ශෝකය එහෙම ගන්න දෙයක් නෑ, ඔය ධර්මතා වල කිසිවක් මම කියලා මගේ කියලා ගන්න බෑ.

“සබ්බ ධම්මා අනත්තා’ති”^{4.10}

ඒකයි අනත්ත කියන ලක්ෂණය, පරතොති, ඊක්තතොති, සුඤ්ඤතොති, තුව්ඡතොති, අසාරකතොති, අනත්තතොති කියලා ලක්ෂණ හයකින් පනවන්නේ. එතකොට දැන් එකක් විතරක් දැක්කට මදි. ඔය ඔක්කොම ටික දකින්න ඕන. එතකොට මෙන්න මේ දුක්ඛස්කන්ධයේ මම කියලා ගත යුත්තකුත් නෑ. ඒ වගේම තමයි මම කියලා ගත හැක්කකුත් නෑ. ඒ සියලු අර්ථයන්ගෙන් යුක්තවයි අනත්ත කියලා දේශනා කරන්නේ.

එහෙනම් අන්න තමන්ට දැන් ජේන්න ගන්නවා. මේ හේතුඵල වශයෙන් සකස් වන්නා වූ ලෝකය නැමැති ධර්මතා පොදිය, ඒකාන්තයෙන් දුක්ඛස්කන්ධයක්. ඒ වගේම ඒ දුක්ඛස්කන්ධයේ මම කියලා, මගේ කියලා ගත හැකි හරයක්, සාරයක් නොමැති බව. ඒ ලක්ෂණ නුවණින් දකින කොට, ඒ ලක්ෂණ තුනට තමයි කියන්නේ අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත කියලා. එහෙම දැක්කාම මොකද වෙන්නේ? නැවත මේ අනිච්ච වූ, දුක්ඛ වූ, අනත්ත වූ ලෝකය සකස් කිරීම නතර වෙලා යනවා, ඒ සිතින්. ඒකට තමයි අවිජ්ජාව දුරු වෙනවා කියන්නේ. අපි හිතලා නිවන් දැකීමක් නෑ. හොඳට මතක තියාගන්න හැමෝම. හිතලා සංසාරේ ගොඩනගා ගැනීමකුත් නෑ. හිතලා නිවන් දැකීමකුත් නැහැ.

එහෙනම් මොකක්ද වෙන්නේ මෙතන? අර අනවබෝධයෙන් ඉන්න පුද්ගලයාව, සත්වයාව අවබෝධයට පත් වෙනවා. අනවබෝධය විසින් සසර ගොඩනගනවා. අවබෝධය විසින් නිවනට පත් කරනවා. එහෙම නැතුව මම කරනවා කියන දෙයක් මේක අස්සේ නැහැ. ගැඹුරින්ම බලාගෙන ගියහම. ‘මූලපරියාය’^{4.11} කියලා මහා ගැඹුරු සූත්‍රයක් තියෙනවා. මෙන්න මේ මූලපරියාය සූත්‍රය බුදුපියාණන් වහන්සේ අපට දේශනා කරනවා. ‘මහණ, මම නිවන් දකිනවා කියන එකත් දෘෂ්ටියක්’ කියලා. මොකද මම කියලා කෙනෙක් පනවන්න බැහැ සත්‍යය වශයෙන් නිවන් දකින්නේ මේ මමයි කියලා. එහෙම කියන්න කෙනෙක් සංසාරේ

ආවේ නෑ. අවිපරිණාමීය ආත්මයක් “සබ්බ ධම්මා අනත්තා” මේ සියලු ධර්මතා ආත්මීය සාරයෙන් ශුන්‍ය නම් කවුරු නිවන් දකිනවා කියන්නද? එහෙනම් හොඳට දකින්න ඕන නුවණින්. හේතුවක් ඇති කල්හි සකස් වන්නා වූ ධර්මතා පොදියක්, ධර්මතා ස්කන්ධයක්, දුක්ඛස්කන්ධයක්, හේතු නිරුද්ධයෙන්, හේතු නිරෝධයෙන්, හේතු භංග වීමෙන් නිරුද්ධ වී යාමටයි නිවන කියන්නේ. ඒකයි කිව්වේ,

“හෙතුං පටිච්ච සමභූතං හෙතුභව්වා නිරුජ්ඣති”^{4.12}

“යං කිඤ්චි සමුදයධම්මං සබ්බං තං නිරොධධම්මනති”^{4.13}

“යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ,
තෙසඤ්ච යො නිරොධො ඵචංවාදී මහාසමණො”^{4.14}

යනාදී වශයෙන් ඔය හැම තැනකම පෙන්වන්නේ එකම ධර්මය, න්‍යාය. මොකක්ද? මේ සත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක්, ආත්මයක් උපදිනවා, හටගන්නවා නෙවෙයි, හේතු ඵල වශයෙන් දුක්ඛ ස්කන්ධයක් සමුදය වෙනවා. එදාට මොකද වෙන්නේ, සිත විසින් නැවත මේ ක්‍රියාවලිය පවත්වන් යන්න ඕන නිසා, සිත ඇතුළෙන් මායාකාරී සත්වයෙක් නිර්මාණය කරගන්නවා. එහෙනම් මේ ලෝක සත්වයා කියන්නේ ඒ ඒ සිත් වලම මායාවක් විතරයි. මේ මායාවෙන් සදහටම නිදහස් වෙච්ච උත්තමයාටයි අරහතන් වහන්සේ කියන්නේ, ඒකයි උත්වහන්සේ තුළ සත්වයෙක් නැත්තේ. එහෙනම් සත්වයා කියන්නේ හැම සිතකම ජීවත්වෙන මායාකාරී ප්‍රපංච ධර්මයක් පමණයි. මායාකාරී ප්‍රපංච සත්වයෙක් පමණයි. ඒ කියන්නේ, සංකල්පීය සත්වයෙක්. හිතේම, හිත විසින්ම සකස් කරපු සංකල්පීය සත්වයෙක් තමයි මේ ලෝක සත්වයා කියලා කියන්නේ. ඒ සංකල්පීය සත්ව භාවයෙන් නිදහස් වීමටයි අරිහත්භාවය කියන්නේ.

එහෙම නම් එතෙන්ට එන්න නම් මොකක්ද වෙන්න ඕනේ, අර සංකල්ප ටික නසන්න ඕනේ. ඒ සංකල්ප ටික නසන්නේ කොහොමද? උතුම් වූ ධර්මය ඇසීමෙන්. තථාගතයන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය අසමින් ඔය විදිහට දිගින් දිගට ඉන්න කොට, ඒ අහපු ධර්මය නුවණින් මෙනෙහි කරමින් ඉන්න කොට, චිත්ත සංථානයේ පවතින සේරම මිච්ඡා සංකල්ප, ඒ මූළා සහගත සංකල්ප, ඒ අවිජ්ජාවේ සංකල්ප නැසිලා යනවා. මොකද වෙන්නේ එදාට? සංකල්ප අවසන් වුණාම පිරිසිදු සිත විතරක් ඉතුරු වෙනවා. ‘ප්‍රභාස්වර සිත’. ඒ ප්‍රභාස්වර සිතත් එක්ක බැඳුණු විපාක කයත් තියෙනවා. අන්න ඒ උත්තමයාට, ඒ ස්වභාවයට අරහතන් වහන්සේ කියනවා. එහෙම නැතුව අරහතන් වහන්සේ කියලා අමුතු කෙනෙක් නෑ ලෝකේ. අරහතන් වහන්සේ කියන්නේ, පිරිසිදු සිතක් සහ විපාක කයක් විතරයි. එහෙනම් එතෙන්ට එන්න ඕනම කෙනෙක්ට හැකියාව තියෙනවා, ශ්‍රී සද්ධර්මය අසා අවබෝධ කරගන්න ඕන ඒකට. ඒ න්‍යාය ධර්මය, කොහොමද සිත පිරිසිදු කරන්නේ, කොහොමද සියලු රාග, ද්වේෂ, මෝහ නසන්නේ කියන අවබෝධය ඉස්සෙල්ලා ඇතිකරගන්න ඕන. ඒකට තමයි සෝවාන් ඵලය කියන්නේ. ඒ අවබෝධයට එන්න නම් උතුම් වූ චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය

අවබෝධ වෙන්න ඕන. කාමය දුක වශයෙන් අවබෝධ වෙන්න ඕන. කාමය දුක වශයෙන් අවබෝධ වුණා නම් දුක්ඛ ආර්යය සත්‍යය අවබෝධ වෙනවා. ඊට පස්සේ න්‍යාය ධර්මය තමන්ටම පේන්න ගන්නවා. ආයේ කාගෙන්වත් අහන්න දෙයක් නෑ. එහෙනම් කොහොමද රාග, ද්වේෂ, මෝහ උදාවෙන්නේ? කාමය සැපයි කියලා හිතලා. කොහොමද රාග, ද්වේෂ, මෝහ නිරුද්ධ වෙන්නේ? කාමය දුකයි කියලා එහි ආදීනව දකිනවා. එහෙනම් කාමය, ආස්වාදය සැපයි කියලා හිතන කල්හි ලෝකය සමුදය වෙනවා. කාමය, ආස්වාදය දුකයි කියලා එහි ආදීනව දකින කල්හි ප්‍රඥාවෙන්, ලෝකය නිරුද්ධ වෙනවා.

එහෙනම් අන්න ඒ ලෝකය හේතුවකින් හටගන්න ලක්ෂණයටත්, හේතු නිරෝධයෙන් නිරුද්ධ වන ලක්ෂණයටත් 'අනිච්ච ලක්ෂණය' කියනවා. හේතු එල වශයෙන් ගොඩ නැගෙන්නා වූ ලෝකයේ පවතින යථා ස්වභාවය දුක්ඛස්කන්ධයක්. ඒ ලක්ෂණයට 'දුක්ඛ ලක්ෂණය' කියනවා. එහෙනම් ඒ දුක්ඛස්කන්ධය තුළ, මම කියලා මගේ කියලා ගත යුතු හරයක් නෑ, ගත හැකි හරයක් නෑ, සියල්ල ආත්මීය සාරයෙන් ශුන්‍ය, ධර්මතා පොදියක් විතරයි. ඒ ලක්ෂණයට 'අනත්ත ලක්ෂණය' කියලා කියනවා.

එහෙනම් අන්න ඒ ආකාරයෙන් මේ දුක්ඛස්කන්ධය නැමැති, මේ දුක නැමැති ලෝකයේ යථා ස්වභාවය දකිනකොට කියනවා, ලෝකයේ අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත තාව දැක්කා කියලා. ඊට පස්සේ මොකද වෙන්නේ, තවදුරටත් ඔය ලෝකයේ උපදින්න බලාපොරොත්තුවක් ඇති වෙන්නේ නෑ ඒ සිතේ. ඒ නිසා ඒ සිත නිවනට පත් වෙනවා.

05. අනුසය හැසීම, සහ සැපයට ඇති ඇල්ම දුරකිරීම

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය :

1. අනුසය කපා හරින්නේ කෙසේද?
2. ධම්මානුධම්ම පටිපදාව තව විස්තර කර දෙන්න පුළුවන්ද?
3. සැපයි කියලා ඇලෙන ඒවා පස්සේ ඇලෙන්න යන්න කළින් මිදෙන්න හැදුවට, ඇලිලා ගැටුණටත් පස්සේ තමයි, මිදෙන්න මතක් වෙන්නේ. නිදහස් වෙලාවක සැපයි කියලා මම ඇලිලා තියෙන්නේ මොනවද කියලා හොයලා බලලා විදර්ශනා භාවනා කරන්න ගියාම, එහෙම සැපයි කියලා ගන්න දෙයක්, ගන්න ගොඩක් නෑ වගේ ජේනවා. ඒවා හිතේ හැංගිලා ඉන්නේ කියලා දැනෙන්නේ ආයින් එළියට ඇවිල්ලා ඇලිලා ගැටිලා ලොකුවට ජේන්න ගත්තහම. මේ හැංගිලා තියෙන, අවිද්‍යාවෙන් පිරුණු දෘෂ්ටි ටික, හොයාගෙන දුරු කරන්නේ කොහොමද?

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර:

ඔව් මෙහෙමයි මේ හිතේ විඥානයක, නොනැසී පවතින්නාවූ යම්කිසි කොටසක් තියෙනවා. ඕනෑම රාග, ද්වේෂ, මෝහ විඥාන වල සැඟවී පවතින කොටසක් තියෙනවා. ඉතාම සියුම් මනෝ සංඛාරයකින් ජීවත්වන්නා වූ විඥාන ස්වභාවයක් තියෙනවා. ඒ කොටස තමයි අනුසය කියන්නේ. එතකොට, අනුසය කපා හරින්න නම් පැවිදි වෙන්න ඕන. ගිහි ගෙවල්වල ඉඳලා අනුසය කපා හරින්න බෑ. මොකද ඒකට හේතුව, මනෝ සංඛාරයත් නතර වෙන මට්ටමටකට එන්න ඕන, මනෝ සංඛාරයෙන් තමයි අනුසය ජීවත් වෙන්නේ.

උදාහරණයක් ගත්තොත් එහෙම, අපි සුදු පාට පිරුවටයක් ගන්නවා. මේ පිරුවටයේ කුණු ගැවිලා තියෙනවා. ඊට පස්සේ අපි දෙනවා මේක හෝදන්න කියලා කාටහරි. එයා සබන් ටිකක් ගාලා මේක හෝදනවා. හේදුවහම මේ පිරුවටයේ උඩ ගැවිලා තියෙන කුණු ටික ඉක්මනින් යනවා. දැන් පිරුවටය අරගෙන බැලුවහම තව සැඟවිව්ව කුණු ටිකක් තියෙනවා, ඒ ටික යන්නේ නෑ. ඊට පස්සේ ආයේ සබන් ගාලා හෝදලා බලනවා. ඒත් ඒ ටික යන්නේ නෑ. මේ වගේ තදින් බැහැගත්ත කහට පැල්ලම් ටිකක් තියෙනවා. මේ ටික අරින එක ලේසි වැඩක් නෙමෙයි. අර නිකම්ම උඩ සබන් ටිකක් ගාලා ඉඵව පමණින් ඒ කුණු ටික යන්නේ නෑ. ඒ ටික යවන්න දැඩි ආයාසයක්, පරිශ්‍රමයක් දරන්න ඕනේ.

ඒ වගේ, මේ සිතේ මේ ආසුව කියන මට්ටම් ටික ඉක්මනින් දුරු වෙනවා. මතුපිටින් ජේන්න තියෙන කෙලෙස් ටික ඉක්මනින් දුරු වෙනවා. හැබැයි චිත්ත සන්තානයේ සැඟවිලා පවතින කෙලෙස් ටිකක් පවතිනවා. අර නිකන් ලිපක උඩ තියෙන ගිනිදැල් ටික නිමිලා ගියාට අළු යට ගිනි පුපුරු තියෙනවා. ඒ වගේ, ඒක නසන එක තමයි අමාරුම වැඩේ. ඉතින් ඒක නසන්න නම්, අඛණ්ඩව විදර්ශනාවේ යෙදිලා ඉන්න ඕනේ ප්‍රඥා විමුක්තික ක්‍රමයට අනුව, අඛණ්ඩව

හුස්මක් පාසා, “අනිච්චානුපසසී අසසසසසාමිති සිකඛති. අනිච්චානුපසසී පසසසසසාමිති සිකඛති”^{5.1}

යනාදී වශයෙන්, හුස්මක් ගන්න කොටත්, අනිච්චානුපසසනා වෙන් යුක්තව ඉන්න මිනේ. හුස්මක් පහ කරනකොටත් අනිච්චානුපසසනාවෙන් ඉන්න මිනේ. මොකක්ද ඒ කිව්වේ? දැන් අපි ජීවිතේ කරන වැඩක්නේ අඛණ්ඩව හුස්ම ගන්න එකයි, පහ කරන එකයි. එහෙනම් හුස්ම ගන්න කොටත් අනිච්චානුපසසනාවෙන් ඉන්න මිනේ, හුස්ම පහ කරනකොටත් අනිච්චානුපසසනාවෙන් ඉන්න මින. කියන ඒකේ තේරුම, හුස්මක් හුස්මක් පාසා විදර්ශනා කරන්න කියලා. මොකද හුස්මක් හුස්මක් පාසා විදර්ශනා කළොත් තමයි ආනන්තරික සමාධිය පූර්ණය වෙන්නේ.

මොකක්ද ‘ආනන්තරික සමාධිය’ කියන්නේ? ආර්යය සමාධිය. ආර්යය සමාධිය කිව්වේ ඇයි? ආනන්තරික සමාධිය කිව්වේ ඇයි? දැන් හුස්මක් ගන්න කොටත් අනිච්චයි කියලා නම් අනුපසසනා කරන්නේ, හුස්ම පහ කරනකොටත් අනිච්චයි කියලා නම් අනුපසසනා කරන්නේ මේ දෙක අතර අන්තරයක් නෑ. ආනන්තරිකයි. අන්තරයක් නැති සමාධිය. ඔය දෙවැනි ප්‍රශ්නයක් ඇහුවේ, භාවනා කරනකොට නැත්නම් ඒක ගැන මෙනෙහි කරන වෙලාවට මේ කාමය දුකයි කියලා වැටහෙනවා. නමුත් එළියට බැස්සට පස්සේ ආපහු සැපයි කියලා ජේනවා කියලා. ඒක මෙනෙත්ට ගැළපුවොත් එහෙම ඒකට හේතුව අර ධර්මය මෙනෙහි කරන වෙලාවේ සමාධිය තියෙනවා. ධර්මයෙන් පිට පැන්න ගමන්, සමාධිය විසිරිලා යනවා. එහෙනම් එතන අන්තරේ ඕන තරම් තියෙනවා සිතට කෙලෙස් නංවන්න. එහෙනම් එබඳු අන්තරයක් තියෙන සිතක, ඕන හැටියකට කෙලෙස් වැඩෙනවා. එහෙනම් අනුසය නසනවා කියන්නේ සදාතනික පරිනිර්වාණය කරා යනවා කියන එක. සදාතනික අවසානය. එතෙත්ට එනවා නම් කෙනෙක්, දහසක් වැඩ කර කර ලෝකයේ පලහිලව් හොය හොයා ඔය වැඩේ කරන්න බෑ. ඒ වෙනුවෙන්ම කැප වෙලා, අඛණ්ඩ විදර්ශනාවකට බැහැගන්න මිනෑ. එහෙමත් නැත්නම් වේතෝ විමුක්තික ක්‍රමයට ධ්‍යාන සමාපත්ති ප්‍රගුණ කරමින්, ලෝකෝත්තර ධ්‍යාන වඩන්න පටන් ගන්න මිනේ.

එහෙනම් ලෝකෝත්තර ධ්‍යාන තුළින් ගිහිල්ලා වේතෝ විමුක්තියෙන් ඒ කියන්නේ, අඛණ්ඩව සමථය හෝ සමථ පූර්වංගම විදර්ශනාව කියන ක්‍රම වලට ධ්‍යාන සමාපත්ති ප්‍රගුණ කරමින් ඒ ධ්‍යානවලට සම වැදිලා, ත්‍රිලක්ෂණය මෙනෙහි කරමින් ඉඳලා හරි, එහෙම නැත්නම් ඒ ධ්‍යානය තුළ දිගින් දිගටම ඉඳලා ආහාරය නිරෝධ කරලා හරි, අනුසය නසන්න මින. එහෙමත් නැත්නම් ධ්‍යාන සමාපත්ති අනුගමනය කරන්නේ නැති කෙනෙක් නම් විදර්ශනා ක්‍රමයට මොහොතක් මොහොතක් පාසා හෝ හුස්මක් හුස්මක් පාසා විදර්ශනා කරලා අනුසය නසන්න මින.

“පවුළුපහනකද වෛශ්වයා ධර්මය තසු තසු විපසසති, අසංහිරං අසංකුප්පං තං විද්වා මනුච්ඡතයෙ.”^{5.2}

‘පවුළුපහනකද වෛශ්වයා ධර්මය’ කිව්වේ ප්‍රථමයෙන් මේ ධර්මතා ඉපදෙන මොහොත, මොකක්ද ඒ මොහොත? වර්තමාන මොහොත කියන්නේ මොකක්ද කියලා ඇහුවොත් මොකද්ද දෙන උත්තරය? වර්තමාන මොහොත කියන්නේ, ඒ ඒ විඥාන සකස් වෙන මොහොත.

“වකඬුකද පටිච්ච රූපෙව උප්පජ්ජති වකඬු විකුකුණං”

යනාදී වශයෙන් වකඬු විඥානය උපදිනවා නම් අන්න ඒක තමයි ඒ වර්තමාන මොහොත. ඒ කියන්නේ ඒ ඒ විඥාන සකස් වෙන මොහොත. දැන් මේ මොහොතේ ඔබේ සකස් වෙලා තියෙන්නේ සෝභ විඥානය ද, මනෝ විඥානය ද ඒක තමයි වර්තමාන මොහොත. මේ මොහොත තමයි අපට දැනෙන්නේ. නිරුද්ධ වෙලා ගිය විඥාන දැනෙන්නේ නෑ. මෙතෙක් ඉපදිව්ව නැති විඥානත් දැනෙන්නේ නෑ. එහෙනම් දැනෙන්නේ කොයි විඥානය ද? මේ මොහොතේ යම් විඥානයක් හටගෙන ඇත්ද ඒ විඥානය තමයි අපිට දැනෙන්නේ. ඒ කියන්නේ සිත. එහෙනම් අතීතයේ නිරුද්ධ වෙව්ව සිත්වල දැනීම දැන් මේ වෙලාවේ නෑ. ඒවා නාම ගෝත්‍ර වශයෙන් පවතිනවා, මතක සටහන් විදිහට. අනාගතයේ උපදින්න තියෙන සිත්වල දැනීමත් මේ මොහොතේ නෑ. එහෙනම් මේ මොහොතේ පවතින්නේ මොන සිතද? මේ මොහොතේ හේතුවකින් සකස්වෙලා තියෙන සිත. ඒක තමයි වර්තමාන මොහොත.

“ පවුළුපහනකද වෛශ්වයා ධර්මය තසු තසු විපසසති ”

කිව්වේ අන්න ඒ වර්තමාන මොහොත. එහෙම නැත්නම් මේ මොහොතේ හේතුවකින් සකස් වෙව්ව විඥානයක් ඇත්නම් අන්න ඒ විඥානය. ‘තත්ථ තත්ථ විපස්සති’ ඒ ඒ මොහොතේදීම විදර්ශනා කරන්න ඕන අනිච්ච වශයෙන්, දුක්ඛ වශයෙන්, අනත්ත වශයෙන්. මේ සියලු විඥානත් හේතු එල වශයෙන් ම සකස් වුණ, දුකම ගොඩනගන අසාර වූ ධර්ම බව. එතකොට මොකද වෙන්නේ? ඒ සියලු විඥාන කෙරෙහි තියෙන ඡන්දරාගය පහ වෙලා යනවා. විඥාන විතරක් නෙමෙයි, රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම. ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස සහ විඥාන ආදී වශයෙන් ඊට පස්සේ සම්ඵස්සය ඊළඟට, සම්ඵස්සණ වේදනා යනාදී වශයෙන් අපි ගැඹුරට ගැඹුරට පස්සේ එහාට යමු.

මේ සියලුම ආකාර පිළිබඳව ඡන්දරාගය පහ වෙලා යනවා, මොහොතක් පාසා, කෙනෙක්, මේ වර්තමාන මොහොත තුළ අඛණ්ඩව සිහිය පිහිටුවා ගෙන ඉන්නවා නම්. නමුත් එහෙම ඉන්න පුළුවන්ද? අර දෙවැනි ප්‍රශ්නයේ තිබුණා ගෙදරදී ධර්මය මෙනෙහි කරද්දී මෙහි සැපක් නැහැ, මේක දුක් ගොඩක් විතරක් කියලා පේනවා, නමුත් එළියට බැස්සට පස්සේ ආයේ සැපයි කියලා පේනවා කියලා. අර ධර්මය මෙනෙහි කරමින් ඉන්න වෙලාවේදී කුසල සමාධියක් වැඩිලා තියෙනවා,

ඒකයි යථාර්ථය පෙනෙන්නේ. ඒ කියන්නේ පිරිසිදු සිතක් ඒ වෙලාවට තියෙන්නේ. ආයේ එළියට බැස්ස ගමන් අකුසල සිත එනවා. අපිරිසිදු සිත. ඒ අපිරිසිදු හිතින් අවිජ්ජාව මතු වෙනවා.

ඉතින් එහෙම නම් එතනදීම අපට පැහැදිලි වෙනවා අඛණ්ඩව පිරිසිදු සිත පවත්වා ගෙන යන්න ඕනෑ කෙලෙස් ටික අවසන් වෙන්න නම්, අනුසය නැසෙන්න නම් අඛණ්ඩව කුසල සිත වර්ධනය කරගන්න ඕනෑ. අඛණ්ඩව කුසල සිත වර්ධනය කරගන්න නම් අර සමථ ක්‍රමය හෝ විදර්ශනා ක්‍රමය කියන ක්‍රම දෙකින් එකක් අනුගමනය කරන්න ඕනෑ. එතකොට ගිහියෙක්ට, ගිහි ගෙයි ගෙදර ඉඳලා ඔය වැඩේ කරන්න අමාරුයි. ගෘහවාසයක ඉඳගෙන දරුමල්ලො බලාගෙන, සැමියා, දරුවෝ, බිරිඳ ඥාති හිත මිත්‍රාදීන් එක්ක ගනුදෙනු කර කර ඔය වැඩේ කරන්න බැහැ.

කවුරුහරි කියනවා නම් ගෘහ වාසයක ඉඳලා ඔය වැඩේ කරන්න පුළුවන් කියලා, ඉතින් අපි යෝජනා කරන්නේ, ඔබට ඕන නිවන නම්, පරිනිර්වාණය නම් ඉතින් මොකටද ගෘහවාසයේ ඉන්නේ? එහෙනම් එන්න පන්සලට. චීවරයක් දරාගන්න. එතකොට පුළුවන් ඔය වැඩේ කරන්න. දැන් ගිනි නිවා ගන්න ඕන නම්, අපි ගිනි ඇවිලෙන තැනක ඉඳලා හරියනවද? ගින්දර නැති තැනකට යන්න ඕනේ. ගෘහවාසය කියන්නේ ගින්දර ඇති තැනක්. ගින්දර ඇති තැනක ඉඳලා ගිනි නිවා ගන්න උත්සහ ගත්තට, කොහොමටත් හරියන්නේ නෑ.

එහෙනම් අනුසය නසාගන්න ඕනේනම් ගෘහ ජීවිතයක ඉඳලා ඒ වැඩේ කරන්න බැහැ, පැවිදි ජීවිතයකට එන්නම වෙනවා. දැන් අරහත් ඵලයට පත් වෙච්ච උතුමන් වහන්සේලා ගැන සඳහන් වෙනවා ගෘහ ජීවිතයේ ඉඳගෙනම, එහෙම කීප දෙනෙක් ගැන, සුද්ධෝදන රජතුමා, ඊළඟට අර සාකේත නුවර බමුණුතුමයි, බැමිණිතුමියයි ඔහොම කීපදෙනෙක් ගැන. ඒ අය විශේෂ අය. ඒ සාමාන්‍ය අය නෙමෙයි. ඒ සංසාරේ විශේෂ පාරමිතා පුරා ගෙන ආපු උත්තමයෝ. ඉතින් ඒක අහලා ඉවර වෙලා අපිත් එහෙමයි කියලා හිතුවාට හරි යනවද? උදාහරණයක් ගත්තොත්, එක්තරා හික්ෂුවක් තර්කයක් ගෙනාවා බාහිය දාරුවීරිය උතුමන් වහන්සේ,

"දිට්ඨ දිට්ඨමත්තං භවිසසති, සුතෙ සුතමත්තං භවිසසති, මුතෙ මුතමත්තං භවිසසති. විඤ්ඤතෙ විඤ්ඤතමත්තං භවිසසති"^{5.3}

කියන ඒ ගාථාව අහලා අරහත් ඵලයට පත්වෙනවා, ඉතාම සුළු කාලයකින්. දැන් හිතුවොත් හරි යනවද ඔය ගාථාව අහලා අපිත් අරහත් වෙනවා කියලා. ඒ උත්තමයන් වහන්සේ සංසාරේ වසර කෝටි ගාණක් තිස්සේ පාරමිතා පුරා ගෙන ආවා. ඒ උතුම් වූ අග්‍ර තනතුර ලබන්න, ඒ කියන්නේ අඩුම කාලයකින් බණ අසා අරහත් ඵලයට පත්වෙන, උතුම් වූ හික්ෂුන් වහන්සේ බවට පත්වෙන්න, ඒ ශ්‍රාවක භාවය ලබන්න, උන්වහන්සේ සංසාරයේ වසර කෝටි ගාණක් තිස්සේ පාරමිතාවක් පිරුවා. ඒ පාරමිතාව නිසා තමයි උන්වහන්සේ එතනට ආවේ.

"යෙ ධම්මා හෙතුපපහවා, තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ;
තෙසඤ්ච යො නිරොධො, එවං වාදී මහාසමඤ්ඤො" ^{5.4}

කියන ගාථාව අහලා ඉවර වෙනකොට සාරිපුත්තයන් වහන්සේ සෝවාන් වුණා. දැන් ඔය ගාථාව විග්‍රහ කර කර කිව්වත් කෙනෙක්ට ලේසියෙන් එතනට එන්න පුළුවන්ද? ඒ පාරමිතාව අපට තියෙනවද? ඒ අග්‍රශ්‍රාවක උතුමන් වහන්සේගේ පාරමිතාව. ඒ නිසා මේ ධර්මය හොඳට තෝරගන්න ඕන, එක එක පුද්ගලයන්ගේ ඒ මහිමයන් අනුව පාරමිතාවන් අනුව ඒ දේවල් කරාට, ගෘහ ජීවිතයක ඉඳලා කෙනෙක්ට එතනට එන්න පුළුවන්ද? එහෙම තර්කයක් ආවට අඥානකමට එන අදහසක් මිසක්, කවදාවත් එහෙම දෙයක් කරන්න බෑ, ගෘහ ජීවිතයක ඉඳලා කරන්න පුළුවන් නම් බුදුපියාණන් වහන්සේ මොකටද පැවිද්දක් දේශනා කළේ? ඒ නිසා හොඳට මතක තියාගන්න ඕනෑ, අනුසය නසනවා කියන්නේ අවසාන පියවර. අනුසය නසන්න ඉස්සෙල්ලා ආසුව නසා ගන්න ඕනේ. ආසුව නසා ගත්ත නම් ගෘහවාසයේ රැඳෙන්නේ නෑ තව දුරටත්.

අවසානයේ කරන්න තියෙන එක ඉස්සෙල්ලා අහලා හරියන්නේ නෑ. ඉස්සෙල්ලා කරන්න තියෙන එක ඕනෑ ඉස්සෙල්ලා කරන්න.

දැන් අපි ඉස්සෙල්ලාම ලියන්න ඕනේ 5 වසරේ ශිෂ්‍යත්වය. ඊළඟට සාමාන්‍ය පෙළ. ඊළඟට උසස් පෙළ. ශිෂ්‍යත්වයවත් ලියන්නේ නැතුව උසස් පෙළ කරන හැටි ඇහුවට වැඩක් නැහැ. එහෙනම් හොඳට තෝරගන්න ඕන අනුසය නසන්න ඉස්සෙල්ලා ආසුව නැසෙන්න ඕනේ. ආසුව නැසෙනවා නම් තවදුරටත් ගෘහ වාසයක රැඳී ඉන්නේ නෑ. එහෙම නම් පැවිද්දට එන්න ඕනේ. මොකද ආසුව නැසුණු තැන, ආසාවන්ගෙන් තොරව ගෘහ වාසයක් පවත්වාගෙන යන්න බැහැ කෙනෙක්ට. ආසාවක් නැති තැන කොහොමද ගෘහ වාසයක් පවතින්නේ. විවිධාකාර ආසාවන්ගෙන් ආසුවයන්ගෙන් ඔය ගෘහවාසයේ රඳවගෙන ඉන්නේ.

අනුසය කියන්නේ සැඟවෙව්ව ඉතාම ක්ෂුද්‍ර වූ කෙලෙස් ස්වභාවය. ඒක ඇවිල්ලා පැවිද්දන් තුළත් තියෙනවා, අරහත් ඵලයට පත් වෙනකම්, යම් යම් මට්ටම්වලින්. දිට්ඨි අනුසය, විචිකිච්ඡා අනුසය, කාමරාග අනුසය, පටිස අනුසය, මාන අනුසය, භවරාග අනුසය, අවිජ්ජා අනුසය යනාදී වශයෙන්, ඒ ඒ විඥාන වල අනුසයන් තියෙනවා. ඉතින් එතකොට ඒ අනුසයන් නසා ගන්නවා කියන එක අවසාන පියවරයි. එහෙම නම් එතෙක්ට එන්න ඕනෑ පැවිදි වෙලා. ඒ ආවට පස්සේ අනුසය නසන ක්‍රම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා,

අනුසය පහාන සූත්‍රය ^{5.5}

අනුසය සමුග්ඝාතක සූත්‍රය ^{5.6} යනාදී වශයෙන් කිහිපයක්ම තියෙනවා

ඒ හැම සූත්‍රයක ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පැහැදිලිවම පෙන්වනවා අනුසය නසන්න නම් අධිණ්ඩව අනත්ත ලක්ෂණය සිහි කරන්න ඕනෑ. වඩන්න ඕනෑ.

විශේෂ සංඥා තියෙනවා. විජ්ජාභාගීය සංඥා කියලා. ‘අනිච්චේ දුක්ඛ ලක්ෂණය, දුක්ඛේ අනත්ත ලක්ෂණය’ යනාදී වශයෙන් විජ්ජාභාගීය සංඥා තියෙනවා. තව තියෙනවා. සබ්බ ලොකෙ අනභිරත සංඥා, සබ්බ සංඛාරෙසු අනිච්ච සංඥා, ආනාපානසති සංඥා, මෙන්ත මේවා බහුලව වඩන්න ඕන කියලා, අනුසයන් නැසෙන්න. ඒ සංඥා වඩන ගමන්, අනත්තානුපස්සනාවෙන් යුක්තව දිගින් දිගට වාසය කරන්න ඕන කියලා. ඒ විදර්ශනා ක්‍රමයට අනුකූලව. ඊළඟට සමථ ක්‍රමයට යනවනම් ධ්‍යාන සමාපත්ති වශයෙන් ප්‍රගුණ කරගන්න ඕනේ. ප්‍රථමධ්‍යාන, දුතියධ්‍යාන, තෘතියධ්‍යාන චතුර්ථධ්‍යාන යනාදී වශයෙන් ධ්‍යාන වඩන්න ඕන. එහෙම ගිහිල්ලා ධ්‍යාන පූර්ණ වුනොත්, ඒත් ඒ අවසාන නිෂ්ටාවට යනවා.

ඉතින් එහෙම නම් ඒ කියන සමථ සහ විදර්ශනා කියන ක්‍රම දෙක බහුලව වඩන කෙනෙක් වෙන්න ඕන. සජ්ත බොජ්ජංග අබණ්ඩව වැඩෙන කෙනෙක් වෙන්න ඕනේ. සතර සතිපට්ඨානය අබණ්ඩව වැඩෙන කෙනෙක් වෙන්න ඕනේ. ඉතින් ඒ දේවල් වඩන්න නම්, ඒකට තමයි අනගාරික ප්‍රතිපදාවකට එන්න ඕනේ. එහෙනම් කියන්න තියෙන්නේ සුද්ද සිංහලෙන්ම අනුසය නසන්න ඕනේ නම් ඔබ අනගාරික ප්‍රතිපදාවට එන්න ඕනේ මුලින්ම. ඊට පස්සේ අනුසය නසන්න ඔබට අවශ්‍ය කරන ධර්ම කොට්ඨාශ ටික මතුවෙලා එනවා. ඒකට අවශ්‍ය කල්‍යාණ මිත්‍ර සම්පත්තිය ලැබෙනවා.

දැන් ඔබට පුළුවන්ද ගෘහවාසයක ඉඳගෙන හුස්මක් හුස්මක් පාසා අනිච්චානුපස්සනාවෙන් ඉන්න. දුක්ඛානුපස්සනාවෙන් ඉන්න. අනත්තානුපස්සනාවෙන් ඉන්න. ඉන්න පුළුවන් නම් අන්න අනුසය නැසෙනවා. ඒක ඇවිල්ලා විදර්ශනා ක්‍රමය. ප්‍රඥවිමුක්ති ක්‍රමය. චේතෝවිමුක්ති ක්‍රමයට අනුව ඔබට පුළුවන් ඕනෑ නම් ධ්‍යාන සමාපත්ති ප්‍රගුණ කරන්න. ධ්‍යාන සමාපත්ති ප්‍රගුණ කරලා ප්‍රථමධ්‍යාන, දුතියධ්‍යාන, තෘතියධ්‍යාන, චතුර්ථධ්‍යාන දක්වා ගිහිල්ලා ධ්‍යාන පූර්ණ කරගන්න පුළුවන් නම් අන්න එතකොටත් ඒ අනුසයන් නැසිලා යනවා. ඉතින් ගෘහ වාසයක දහසක් වැඩ මැද්දේ නම් ඉන්නේ, ඔබට පුළුවන්ද ඔය කිව්ව දෙකෙන් එකක් හරි කරන්න.

අනුසය නසන්න නම් පූර්ණ ප්‍රතිපදාවකට එන්න ඕනේ. අනුසය නසන එක තමයි මේ නිවන් මගේ අවසාන පියවර. අනුසයක් ලේසියෙන් නැසෙන්නේ නෑ. කවුරුහරි හිතනවනම් ඒක සෙල්ලම් වැඩක්, ලේසි වැඩක් කියලා එතනම තියනවා මිථ්‍යාව. එහෙම නසන්න බෑ අනුසයන්. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒකයි සතර සතිපට්ඨානය අබණ්ඩව වඩවු කියනවා අවුරුදු හතක්. උපරිම අවුරුදු හතක් පනවල තියෙන්නේ ඇයි ඒ? ඒක එහෙම ලේසියෙන් නැසෙන්නේ නැති නිසා.

මොකද අනුසය කියන එක හැම තිස්සෙම පවතින්නේ මනෝ සංඛාරයේ නිසා. ඒ කියන්නේ මනෝ සංවේතනා සකස් වෙනකොටත් අනුසය සකස් වෙලා ඉවරයි. උදාහරණයක් කිව්වොත්, දැන් ඔබ සාමාන්‍ය ජීවිතයේ රාගයේ කෙලෙස් සමනය කරගෙන ඉන්නේ විනික්කම කියන මට්ටමට සමනය කරලා අවිනික්කම සීලයේ

පිහිටලා ඉන්නේ. පරිවූටියාන මට්ටමත් සමනය කරලා තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ ඔබේ සිතේ රාගය තිබුණට දැන් හිත මතුපිටට එන්නෙත් නෑ. හිතෙන් එළියට පනින්නෙත් නෑ. එළියට පනින ස්වභාවයට තමයි විනික්කම කියන්නේ. හිත මතුපිටට ඇවිල්ලා නළිය නළිය තිබෙන ස්වභාවයට තමයි පරිවූටියාන කියන්නේ. එහෙනම් 'අනුසය' කියන්නේ මොකක්ද? හිත මතුපිටට එන්නෙත් නැතුව යට හැංගිලා තියෙන ස්වභාවය.

අනුසය, පරිවූටියාන, විනික්කම. කෙනෙක්ගේ රාගය විනික්කම මට්ටමට ආවම තමයි ලෝකයාටත් පෙනෙන්නේ, රාගයෙන් කතා කරනවා, වැඩ කරනවා, ක්‍රියා කරනවා, උඩ පනිනවා නටනවා, නළියනවා, විනෝද වෙනවා. ඒවා. රාගය පරිවූටියාන මට්ටමට ආවට කාටවත් පෙනෙන්නේ නෑ. හැබැයි ඒ පුද්ගලයා දන්නවා ඒ පුද්ගලයාගේ සිතේ අසහනයක් ඇති වෙනවා. රාගය හිත මතුපිටට ඇවිල්ලා, නළිය නළිය, නළිය නළිය, විතක්ක විවාර නංවමින් තියෙනවා. අනුසය මට්ටමේ රාගය තියේ නම් හිතේ එව්වර අසහනයකුත් නෑ. හැබැයි සියුම් අසහනයක් තියෙනවා. අනුසය කියන්නේ හිත ඇතුළේම, අභ්‍යන්තරයේම බැහැගෙන තියෙන ඉතාම සුළු මට්ටමේ රාග ස්වභාවය, කෙලෙස් ස්වභාවය. දැන් මේ මට්ටම මොකක්ද?

උදාහරණයක් ගත්තොත් එහෙම අනුසය මට්ටමේ රාගය තියෙන කෙනෙක් අපි හිතමුකෝ එදිනෙදා විපාක ලෝකයේ කටයුතු කරනවා. කටයුතු කරනකොට එයා ස්ත්‍රියක් හෝ පුරුෂයෙක් හෝ වේවා දකින්න හම්බෙනවා, ස්ත්‍රී හෝ පුරුෂ රූපයක්. තමන්ගේ සංකල්පීය රූපයක්. තාම කාමරාගය අවසන් නැහැ. රාග අනුසය තියෙන්නේ. තාම තියනවා සංකල්පීය රාගය. තමන් අර මනාපයි, ප්‍රියයි කියලා හිතින් හදාගත්ත අර සංකල්පීය රූපයට සමාන විපාක. රූපය දකින කොටම ඒ රූපය සැපයි කියලා ජේනවා.

එතකොට අනුසය පෝෂණය වෙලා ඉවරයි. මොකද මනෝ සංවේතනා සකස් වෙලා ඉවරයි. මනෝ සංවේතනාමයි එතන අනුසය වෙන්නේ. ඒ මනෝ සංවේතනාව සකස් වුණා කියන්නේම අනුසය පෝෂණය වුණා. ඒ නිසා මොකද වෙන්නේ ඒ පුද්ගලයා ඊට එහා රාගයකට පරිවූටියාන හෝ විනික්කම මට්ටමට ආවේ නැතුවාට අර අනුසය කියන මට්ටමේ හැමදාම ඉන්නවා. එහෙනම් ඒ රූපය සැප රූපයක් වශයෙන් ජේන කොටම එතන රාග අනුසය යෙදිලා ඉවරයි. අන්න ඒක තෝරගන්න. එහෙනම් දැන් ඔබම කල්පනා කරන්න ඒ මට්ටමේ අනුසයෙන් මිදෙන්නේ කොහොමද?

එහෙනම් මනෝ සංවේතනාවත් සකස් නොවී තියෙන්න ඕනේ. එහෙම මනෝ සංවේතනාවක් සකස් නොවී තියෙන්න නම් මොකක්ද වෙන්න ඕනේ? අසුබය වඩන්න ඕනේ. අසුබ සංඥාවෙන් නිරන්තර වාසය කරන්න ඕනේ. කාමරාග අනුසය නසන්න නම්, අඛණ්ඩව අසුබ සංඥාවෙන් යුක්තව වාසය කරන්න ඕනේ. අසුබ සංඥාවෙන් යුක්තව අඛණ්ඩව, අඛණ්ඩව, අඛණ්ඩව. ආසේවිතාය, භාවිතාය,

බහුලීකතාය. තුවෂ නින්දිත සිතට කිසිම අවස්ථාවක රාග මනෝ සංචේතනාවක්වත් සකස් කරගන්න ඉඩක් නොදී ඉන්න පුළුවන් දක්ෂයෙක් වෙන්න ඕනේ. එක්කෝ විදර්ශනා ක්‍රමයට අනිච්ච වශයෙන්, දුක්ඛ වශයෙන්, අනත්ත වශයෙන් මේ සියලු අරමුණු විදර්ශනා කරමින් අඛණ්ඩව මනෝ සංචේතනා සකස් වෙන්න නොදී වාසය කළ හැක්කේක් වෙන්න ඕනේ. එහෙම නැත්නම් ආනාපානසති සමාධිය වර්ධනය කර ගෙන අන්ත අර කිච්ච විදිහට ඒ සමාධියත් විදර්ශනාවත් දෙක එකට එකතු කරලා, එතන තියෙන්නේ සමාධියයි විදර්ශනාවයි දෙකම. සමථයයි, විදර්ශනාවයි දෙකම එකට යුගනද්ධව වඩන එකක්. සමථ පූර්වාංගම විදර්ශනාව, ඒ ක්‍රමයට වඩලා එක්කෝ අනුසය නසන්න ඕනේ. එහෙම නැත්නම් ධ්‍යානයකට සමවැදිලා අඩුම තරමේ ප්‍රථම ධ්‍යානය පූර්ණය වෙන්න ඕනෑ.

මෙන්න මේ කියන ක්‍රම වලට තමයි අනුසය නසන්න පුළුවන් වෙන්නේ. නැතුව නසන්න බැහැ. මොකද අනුසය කියන්නේ නැවතත් කියනවා, මනෝ සංචේතනා ස්වභාවය. මනෝ සංචේතනාවෙන් සකස් වන්නාවූ ඒ විඥාන කොටස් ලේසියෙන් නැසෙන්නේ නෑ. මොකද ඒකට හේතුව අපිට වචී සංඛාරය දුරුකරගන්න ලේසියි. කාය සංඛාරය දුරුකරගන්න ලේසියි. නමුත් මනෝ සංඛාරය දුරු කරගන්න බැහැ. එහෙම නම් වචී සංඛාරයත් දුරුවෙලා හිටියත් කාය සංඛාරයත් දුරු වෙලා හිටියත් මනෝ සංචේතනා මනෝ සංඛාර සකස් වෙන තුරු අනුසය බලවත් වෙනවා. අනුසය පවතිනවා. එහෙනම් යම් දවසක අනුසයෙන් නිදහස් වෙන්න පුළුවන්කම ලැබෙන්නේ ඊට අදාළ මනෝ සංචේතනා සකස් නොවෙන්නා වූ තත්වයකදී.

දැන් ඒකයි පැහැදිලි කළේ, එක්කෝ විදර්ශනා ක්‍රමයට අනුකූලව, අඛණ්ඩ විදර්ශනාවක් තුළ බැහැගෙන ඉන්න ඕනේ. එහෙම නැත්නම් අඛණ්ඩ ධ්‍යාන සමාපත්තියක නිරත වෙන්න ඕනේ. නමුත් ඒක ප්‍රායෝගිකව කරන්න ගියාම බොජ්ඣංග වැඩෙන රටාවක් තියෙනවා. දැන් කෙනෙක්ට හිතෙන්න පුළුවන් මේක හරි ලේසියෙන් ඕක කරන්න පුළුවන් කියලා.

දැන් මුහුදේ කවුරුහරි මිනිහෙක් පීනනවා බලන් ඉඳලා අපිටත් හිතෙන්න පුළුවන් හරි ලේසියි මුහුදේ පීනන එක කියලා. ඒ පීනන මිනිහා තමයි ඒකෙ අමාරුව දන්නේ. ඒ වගේ මේ අනුසය නසනවා කියලා නිකන් කිච්චට, කරන්න ගිහාම බලන්න ඕනේ ඒකෙ තියෙන තරම. එහෙම මනෝ සංචේතනා සකස් වෙන්න නොදී මේ හිත පවත්වාගෙන යන එක කොච්චර දුෂ්කර වැඩක්ද කියලා දකින්න පුළුවන් වෙනවා. ඒ විතරක් නෙමෙයි මේ සිත කොච්චර ප්‍රතිවිරෝධී ධර්මයක්ද, මේ සිත කොච්චර තුවෂ නින්දිත ධර්මයක්ද, මේ සිත කොච්චර වංචනික ධර්මයක්ද, කියලා අන්ත එතකොටයි පේන්න ගන්නේ.

අනුසය කියන මනෝ සංචේතනාව සකස් කරගන්න, දන්න උප්පරවැට්ටි ඔක්කොම යොදනවා මේ සිත. මහා බලගතු සටනක් කරන්න ඕනෑ සිතත් එක්ක. ඒ සටන කරන්න බැහැ ඔබට ගෘහ ජීවිතයක ඉඳගෙන. පැවිදි ජීවිතය තුළත් ඒක

එවිචර අසිරු කර්තව්‍යයක් නම්, ගිහියන්ට කොහොමටවත් ඔය වැඩේ කරන්න බැහැ. මොකද යමෙක් ගිහි ජීවිතයේ ඉදගෙනම අරහත් ඵලයට පත් වුණා නම් ඒ අසිරිමත් වූ ශාන්තිනායක සම්මා සම්බුදු පියාණන් වහන්සේ නම් වූ මහා මේඝය වහින වෙලාවේ ඒ කෙලෙස් වැස්ස නිවිලා ගියේ. එහෙම නැතුව තනියෙන් කල්පනා කර කර ඉඳලා හරි, සමථය වඩලා හරි, ධ්‍යාන වඩලා හරි, නැත්නම් විදර්ශනා වඩලා හරි නෙවෙයි ඒ අරහත් වුණේ. බුදුපියාණන් වහන්සේ ධර්මය දේශනා කරමින් ඉන්නකොට තමයි සුද්ධෝදන රජුරුවෝ අරහත් වුණේ. සාකේත බමුණුතුමයි බැමිණිතුමියයි අරහත් වුණේ. ඒ ගිහි අය ඒ අසිරිමත් වූ මහා මේඝයට ඒ නිරාවරණය වුණේ. ඒ නිසයි කෙලෙස් ඉක්මනින් නිවිලා ගියේ. ඊට පස්සේ ඇහුවා අර ගෙදරදී නැත්නං නිවසේ දී මේ ධර්මය මෙනෙහි කරද්දී මේක දුකක් වශයෙන් ජේනවා, මේකේ සැපයක් නෑ කියලා ජේනවා. හැබැයි එළියට බැස්සහම ඒ විඥාන නැවතත් සකස්වෙලා ආපහු මේක සැප ලෝකයක් හැටියට ජේනවා, මුළා වෙනවා කියලා. ඉතින් එහෙම වෙනවා තමයි. ඇයි එහෙම වෙන්නේ? රාග විඥාන වල බලවත් භාවය නිසා. දැන් කෙනෙක් සෝවාන් වුණ පලියට අරහතන් වහන්සේ කෙනෙක් වුණේ නෑනේ. අරහත් වුණා නම් තමයි ඔය කියන ප්‍රශ්නෙන් මිදෙන්නේ. ඉතින් එතෙන්ට එන්නයි එහෙනම් උත්සාහ දරන්න ඕනේ.

දැන් සෝවාන් වෙච්ච විශාඛා සිටු දේවිය දරුවෝ දාහතර දෙනෙක් හැදුවා. අවුරුදු හයේදී සෝවාන් වුණේ. අවුරුදු හයේදී සෝවාන් වෙලා, අවුරුදු දාසයේදී කසාද බැඳලා පුතාලා හතයි දුවලා හතයි හැදුවා. ගෘහ ජීවිතයේ බොහෝම කාමභෝගී ජීවිතයක් ගෙවලා තියෙන්නේ ඇය සිටුවරියක් විදිහට. හැබැයි සෝවාන් උපාසිකාවක්. ඒ වගේ තව අනෙපිඬු සිටුතුමා, අර කුක්කුටමිත්ත වැද්දාගේ බිරිඳ දැන් ඒ අය ඔක්කොම සෝවාන්. හැබැයි කාම ජීවිතයක් ගෙව්වනේ. එහෙම නම් මේ ධර්මාවබෝධය ලද සැනින් රාගය නිවිලා යන්නේ නෑ එහෙම.

එහෙනම් දැන් ඒ ප්‍රශ්නය අහපු කවුරුහරි ඒ ප්‍රශ්නයට උත්තරය එයාම දීලා තිබුණනේ. මොකක්ද? එයාම අහනවා දැන් නිවසේ නිදහසේ ඉඳිද්දී, ධර්මය මෙනෙහි කරද්දී, කාමය දුක බව වැටහෙනවා. එළියට බැස්සහම කාමය සැපයි කියලා හිතෙනවා කියලා. එතනම උත්තරේ තියෙනවනේ එතනම තියනවා නේ කරන්න ඕන වැඩේ. නිදහසේ ඉදගෙන දිගටම ධර්මය මෙනෙහි කරන්න. එතකොට ප්‍රශ්නයක් නැහැනේ.

තව දැනගන්න ඕන දෙයක් තියෙනවා, වැදගත්ම කාරණාවක්. මේ විපල්ලාස තුනක් තියෙනවා සිතේ. විපරීත තුනක්. පළමු විපරීතය තමයි දිට්ඨි විපල්ලාසය. දිට්ඨි විපරීතය. දෙවන විපල්ලාසය තමයි සංඥ විපල්ලාසය. සංඥ විපරීතය. තුන්වෙනි විපරීතය තමයි චිත්ත විපල්ලාසය. චිත්ත විපරීතය. ඒ කියන්නේ මේ බොරුව ඇත්ත වශයෙන් පෙන්වූ මුළා සහගත ආකාර තුනක් තියෙනවා. එකක් දෘෂ්ටියකින් ජේනවා. එකක් සංඥාවකින් ජේනවා. එකක් චිත්තයකින් ජේනවා. මේ තුන සුද්ද සිංහලෙන් කිව්වොත් දෘෂ්ටි කියන්නේ දැක්ම. සංඥාව කියන්නේ

හැඟීම. විත්තය කියන්නේ දැනීම. එහෙනම් දැක්මක් තියෙනවා. හැඟීමක් තියෙනවා. දැනීමක් තියෙනවා. එතකොට මෙන්න මේ කාමය සැපයි කියලා දෘෂ්ටියක් තියෙනවා. කාමය සැපයි කියන හැඟීමක් තියෙනවා. කාමය සැපයි කියන දැනීමක් තියෙනවා.

කාමය සැපයි කියන දිට්ඨිය, කාමය සැපයි කියන සංඥාව, කාමය සැපයි කියන විත්තය කියන මේ විපල්ලාස තුනම, විපරිත තුනම ධර්මාවබෝධය ලද සැනින් දුරු වෙන්නේ නෑ. ධර්මාවබෝධය ලැබූ වහාම ඉවත් වෙන්නේ දිට්ඨි විපල්ලාසය. සෝවාන් පුද්ගලයාට දුරු වෙන්නේ දිට්ඨි විපල්ලාසය. ඒ කියන්නේ කාමය සැපයි කියන දෘෂ්ටිය විතරයි ඉවත් වුණේ. කාමය සැපයි කියන හැඟීම දුරු වෙන්නේ නෑ. හැඟීම දුරු වෙන්නේ අනාගාමි ඵලයෙදී. සංඥාව කියලා අපි ඒකට කියන්නේ. එහෙම නම් සෝවාන් ඵලයට පත් වුණාම කාමය සැපයි කියන දෘෂ්ටිය දුරු වීම නිසා කාම විෂමාවාරයෙන් මිදෙනවා මිසක්, කාම සමාවාරයෙන් මිදෙන්නේ නෑ, සෝවාන් පුද්ගලයා. විරති චෛතසිකයවත් ඔහු තුළ පහළ වෙන්නේ නැහැ. විරති චෛතසිකය පහළ වෙන්නේ සකාදාගාමි මාර්ගයේ ඉඳලා. තවදුරටත් කාමය අසාරයි, අනිච්චයි, දුක්ඛයි, අනත්තයි, අසුඛයි යනාදී වශයෙන් සෝවාන් පුද්ගලයා කාමයේ ආදීනව දකින්න ගත්තට පස්සේ, සකාදාගාමි මාර්ගයට එන්නේ. අන්න ඒ සකාදාගාමි මාර්ගය තුළදී තමයි, විරති චෛතසික පහළ වෙලා වස්තු කාමයයි, ක්ලේශ කාමයයි දුරුවෙලා යන්නේ. එහෙනම් එතෙත්ට එනකම් කාම රාගය බලවත්ව තියෙනවා. සකාදාගාමි ඵලයේදී තමයි කාම රාගය අඩකින් අඩක් සිඳිලා යන්නේ. අනාගාමි ඵලයෙදී තමයි කාම රාගය සහමුලින්ම දුරු වෙලා යන්නේ.

එහෙම නම් අන්න ඒක තෝරාගන්න ඕනෑ. සෝවාන් වුණොත් යමෙක් ඒ ධර්මාවබෝධය ලද සැනින් සියලු කාම රාගයන් දුරු වෙලා යන්නේ නෑ. එයා දැන් ආයාසයෙන් යුක්තව, විරියයෙන් යුක්තව, කරන්න ඕනේ වැඩක් තියෙනවා, උපන් අකුසල් දුරු කරන්න ඕනේ. නූපන් අකුසල් නූපදවන්න ඕනෑ. උපන් කුසල් වැඩිදියුණු කරන්න ඕනේ. නූපන් කුසල් උපදවන්න ඕනේ. සතර සමාස් ප්‍රධාන වඩමින් විරියයෙන් යුක්තව, දැන් ධර්මය මෙනෙහි කරමින් යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් යුක්තව, කාලය ගත කරන්න ඕන, ධම්මානුධම්ම පටිපත්තියෙන් යුක්තව.

එතකොට මොකද වෙන්නේ, ක්‍රමානුකූලව ඒ රාග, ද්වේෂ, මෝහ වල තියෙන සැඬ ගතිය ටික ටික අඩුවෙලා යනවා. කාම රාගය දුරුවෙලා යනවා. සෝවාන් පුද්ගලයාට වස්තු කාමය, ක්ලේශ කාමය එහෙත් පිටින්ම තියෙනවා. සකාදාගාමි මාර්ගයට එතකොට තමයි සකාදාගාමි ඵලයට ළඟා වුණාම තමයි වස්තු කාමයයි, ක්ලේශ කාමයයි දුරු වෙන්නේ. ක්ලේශ කාම කියලා කියන්නේ ආස්වාද වින්දනය නැවත නැවත බලාපොරොත්තු වෙන ස්වභාවය. සිත කෙළෙස ගන්න තියෙන කැමැත්ත, ආස්වාදයෙන්. වස්තු කාමය කියන්නේ අන්න ඒ කෙළෙසීම ඇති කරන්නා වූ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ. රස, ස්පර්ශ, ධර්ම ගැන තියෙන බලාපොරොත්තුව. මේ දෙකම දුරුවෙලා යනවා සකාදාගාමි ඵලයේදී. දුරුවෙලා කියන්නේ

සහමුලින්ම දුරුවෙලා යනවා නෙමෙයි. ඕලාර්ක මට්ටම දුරුවෙලා යනවා. වස්තු කාම, ක්ලේශ කාම සහමුලින්ම දුරුවෙන්නේ අනාගාමී ඵලයෙදී. ඒ නිසා තමයි තවදුරටත් අනාගාමී කෙනෙක්ට ගෘහවාසයක ඉඳලා තේරුමක් නැත්තේ. එතකොට තමයි එයාට පන්සලට එන්න හිතෙන්නේ. මොකද ආස්වාදය පිළිබඳ කාමරාගය පිළිබඳ බලාපොරොත්තුවක් නෑ. කාම රාග විඥානය සහ මුලින්ම සිඳිලා. එතකොට කාමරාග ආස්වාදයක් ඔහුට ඕනේ නෑ. ඒ නිසා කාම වස්තූන් අවශ්‍ය නැහැ. කාම වස්තූන් කියලා ලෝකේ ජාතියක් නැහැ,

මම කිව්වේ ඔහුගේ සිතේම සංකල්පීය වශයෙන් ගොඩනැගිවිච කාම වස්තු. ඔහුම නිර්නායක දාගෙන ඔහුම සංකල්පීය වශයෙන් හඳුන්වනවා, මෙන්න මේවා කාම වස්තූන් කියලා. ඒවා තමයි ඔහු අත්හැරලා එන්නේ. ඒත් එතනින් එහාටත් ඒ අනාගාමී පුද්ගලයාට තවත් ආස්වාදය ඉතුරුයි. රූපරාග ඉතුරුයි. අරූපරාග ඉතුරුයි. ඒ නිසා ඒ දෙකින් ඔහු ආස්වාදයක් ලබනවා. රූපයෙන්, ශබ්දයෙන්, ඒ වගේම ධම්මයන්ගෙන් ආස්වාදය ලබනවා ඔහු. දැන් තේරුම්ගන්න ඕනෑ එහෙනම් සෝවාන් ඵලයට පත් වුණොත් කෙනෙක් ඔහුට කාම රාගය සිඳුනේ නැති නිසා, ධර්මය මෙනෙහි කරමින් ඉන්න වෙලාවෙදී උපචාර සමාධියක් වැඩෙන නිසා, ඒ මොහොතේදී කාමරාගයෙන් නිදහස් වෙලා හිතට සුවයක් දැනෙනවා. කාමය අනිච්චයි, දුක්ඛයි, අනත්තයි කියලා. අන්න අර හිතේ තියෙන කෙලෙස් ටික දුරුවෙලා ගිහිල්ලා ඒ කුසල සමාධිය වැඩෙනවා.

එතකොට තමයි අර ජේන්න ගන්නේ මේ කාමය දුකක්. කාමයේ සැපක් නෑ. මේක මහා බොරුවක් කියලා අන්න වැටහෙන්න ගන්නවා. ජේන්න ගන්නවා. මොකද සිත පිරිසිදු වෙලා. ඇයි ඒ? කෙනෙක් ඵලයට පත්වෙලා නම් ඉන්නේ ඔහු එතැන ඵල විත්ත ආවර්ජනයක් සිද්ධ වෙන්නේ. ඵල සමාපත්තිය කියන්නේ ඒකට තමයි. ඒ කියන්නේ යමෙක් මාර්ගඵලයට, සෝවාන් ඵලයට පත්වුණා නම්, ඒ ඵල විත්තයේ ඉඳගෙන ධර්මය මෙනෙහි කරන්න ගන්නවා. ඒක තමයි ඵල සමාපත්තිය කියන්නේ. අමුතු එකක් නෙමෙයි.

එතකොට මොකද වෙන්නේ? ඒ ඵලයට සමවැදිලා ඒ ධර්මය මෙනෙහි කරන්න ගන්න කොට මොකද වෙන්නේ, අන්න හොඳට ජේන්න ගන්නවා යථාර්ථය. මොකද ඵල විත්තය කියන්නේ ප්‍රඥා විත්තයක්නේ. ඒ කුසල විපාක විත්තයක්. එහෙනම් ඒකට ජේන්න ගන්නවා, කාමයන්ගේ අසාර භාවය. එතකොට මොකද වෙන්නේ? කුසල සමාධිය වැඩෙනවා. සිත පිරිසිදු වෙනවා. සුවය දැනෙන්න ගන්නවා. විමුක්ති සුවය දැනෙන්න ගන්නවා. සමාධි සුවය දැනෙන්න ගන්නවා. සහනයක් හටගන්නවා හිතේ. සුවයක් හටගන්නවා සිතේ. ඒ ඒ මට්ටම් වල හැටියට. හැමෝටම එක මට්ටමේ සුවයක් දැනෙනවා කියලා හිතන්නත් එපා. මොකද එහෙම වෙන්නේ නෑ. ශ්‍රද්ධා, වීර්යය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන්ගේ තියෙනවා නානත්වයක්. එහෙනම් හැමෝටම එකම ආකාරයේ, එකම විදිහේ සුවයක් දැනෙන්නේ නැහැ. එක එක්කෙනාට එක එක විදිහට දැනෙන්නේ. එහෙනම් එතනදී තේරුම් ගන්න ඕනේ, ඒ වගේ තත්වයක්

අත්විඳින්න ලැබෙනවා නම් එතන යම්කිසි ආකාරයකින් එල විත්ත ආවර්ජනයක් පවතින බව. ඒ වෙලාවට තමයි යථාර්ථය හොඳින් ජේන්න ගන්නේ. නමුත් වෙලා තියෙන්නේ මොකක්ද? ඒ සමාධිය දිගටම පත්වාගෙන යන්න හැකියාවක් නෑ. මොකද එදිනෙදා ගෘහ ජීවිතයේ තව වැඩකටයුතු තියනවා. ඒ නිසා මොකද වෙන්නේ? ඒ කටයුතු වලට නැවත අවිජ්ජාවෙන් යොමු වෙනකොට අන්න අර සමාධිය බිඳිලා යනවා. එල විත්ත ආවර්ජනයක් සිද්ධවෙන්නේ නෑ, ඒ වෙලාවට. නැවතත් අකුසල් සිත් මතු වෙනවා. අකුසල් සිත් මතුවෙන කොට කාම සංඥාව නැගෙනවා. මං කිව්වනේ දැන් කාමය සැපයි කියන දෘෂ්ටිය විතරයි දුරු වෙලා ගියේ. කාමය සැපයි කියන සංඥාව තාම පවතිනවනේ. ඒ හැඟීම. හැඟීම දුරු වෙන්නේ අනාගාමී එලයෙ දි. එහෙනම් සෝවාන් පුද්ගලයෙක් වුණත්, කාමය සැපයි කියන දෘෂ්ටිය දුරුකරලා හිටියට, කාමය සැපයි කියන හැඟීම පවතින නිසා ඒ අය එල විත්ත ආවර්ජනයේ යෙදෙන වෙලාවට, ඒ කාමය දුකයි යනාදී වශයෙන් ජේන්න ගත්තට, ඒ ආවර්ජනයෙන් මිදිව්ව ගමන් ඒ කියන්නේ ඒ සමාධියෙන් බැහැර වෙව්ව ගමන් ආපහු කාම සංඥාව නැඟිලා, කාමය සැපයි කියන සංඥාව නැඟිලා ආපහු ඒ මුළාවට පත් වෙනවා. ඒක ස්වභාවයක්.

ඒ නිසා එබඳු කෙනෙක් දිගටම ඒ සමාධිය වඩන්න අවශ්‍ය නම්, එහෙම නැත්නම් ඒ ව්‍යසනයෙන් මිදෙන්න ඕන නම්, කරන්න ඕනේ මොකක්ද? අඛණ්ඩව මෙනෙහි කිරීම. මේ විදිහට අඛණ්ඩව මෙනෙහි කළොත් කාමය දුකයි කියලා ජේනවා. කාමයේ සැපක් නෑ කියලා ජේනවා. මේක දුක් ගොඩක් කියලා ජේනවා. ආයේ එළියට බැස්සම තමයි එහෙනම් මේ විනාසය තියෙන්නේ. එහෙනම් ඒ කෙනාට පුළුවන් වෙන්න ඕනෑ දිගින් දිගටම අර නිදහසේ ඉඳගෙන අර විදිහට ධර්මය නුවණින් මෙනෙහි කරන්න. එහෙම පුළුවන්කම තිබුණොත් මොකද වෙන්නේ? අන්න ඉක්මනින්ම ඒ කාම රාග විඥානය දුරුවෙලා යනවා.

ඊළඟට අසුබය වඩන්න ඕන. දැන් මෙහෙමයි සමහර අයගේ සමාධි ඉන්ද්‍රිය බලවත්. සමහර අයගේ ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය බලවත්. ඒ නිසා අපට නිෂ්ටාවටම දෙන්න බැහැ ඔයා මෙන්න මේ කර්මස්ථානය වඩන්න කියලා. එහෙම දෙනවා නම් වැරදියි. මොකද ඒ ඒ පුද්ගලයාගේ ඉන්ද්‍රිය නානත්වය තේරුම් ගන්නේ නැතිව අපට කර්මස්ථාන මෙන්න මේකයි කරන්න ඕනේ කියලා කියන්න බැහැ. තමන්ට වැටහෙන්න ඕන මාර්ගය පෙන්නුවට පස්සේ. දැන් මාර්ගය පෙන්නුවට පස්සේ කෙනෙක්ට අපිට කියන්න බැහැ, 'ඔයා දුටලා යන්න, ඔයා බඩ ගාගෙන යන්න, ඔයා දණ ගාගෙන යන්න' කියලා. දැන් පපුවේ අමාරුව තියෙන කෙනෙක්ට නම් අපි දුටලා යන්න කිව්වට වැඩක් නෑ. ඒ මනුස්සයා දුටලා යන්න ගිහිල්ලා මැරෙන්නත් පුළුවන්. එතකොට ඒ පාර පෙන්නුවට පස්සේ, දුටලා ද යන්නේ, දණගාගෙන ද යන්නේ, හෙමින් ද යන්නේ, බඩ ගාගෙන ද, කියන එක තමන්ගේ තීරණයක්.

ඒ වගේ මෙන්න මේකයි මාර්ගය කියලා පෙන්නුවට පස්සේ ඒ මාර්ගයේදී කොයි ක්‍රමයද අපි අනුගමනය කරන්න ඕන, හැම තිස්සෙම කාමයේ ආස්වාදයේ ආදීනව

අනිච්ච වශයෙන් දුක්ඛ වශයෙන් අනත්ත වශයෙන් දකිමින් වාසය කිරීම ද කරන්න ඕනෑ, අසුඛ සංඥාව වඩන එකද කරන්න ඕන, සමාධිය වඩන එකද කරන්න ඕනෑ, කියන එක තම තමන්ගේ ප්‍රඥාවෙන් එන තීරණයක්. සමාධි ඉන්ද්‍රිය බලවත් කෙනෙක් නම් එයාට නිරායාසයෙන්ම එන්නේ ධ්‍යාන සමාපත්ති වඩන්න අදහසක්. අසුඛය වඩන්න අදහසක්, ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය බලවත් නම් එයාට නිරායාසයෙන්ම එන්නේ අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත අනුපස්සනාවේ යෙදෙන්න අදහසක්. ඉතින් අන්න ඒක තේරුම් ගන්න ඕනේ. එතකොට තමුන් තේරුම් ගන්න ඕනේ, තමන්ගේ බලවත් ප්‍රඥාවද, සමාධියද. ප්‍රඥාව බලවත් නම් ඔබට නිරන්තරයෙන්ම ත්‍රිලක්ෂණයම මෙනෙහි වෙයි. සමාධිය බලවත් නම් ඔබට නිරන්තරයෙන්ම ඔය අනුස්සති, සමාධි, ධ්‍යාන සමාපත්ති දක්වා සිත එසවෙයි. ඉතින් ඒක නිසා ඒ ක්‍රමය මොකක්ද කියලා තම තමන්ගේ නැණ පමණින් තේරුම්ගන්න ඕන. ප්‍රඥාව බලවත් අයට ධ්‍යාන සමාපත්ති වඩන්න කියලා තේරුමකුත් නෑ. සමාධිය බලවත් අයට විදර්ශනාව වඩන්න කියලා තේරුමකුත් නැහැ. මොකද ඒ ක්‍රම දෙක ඒ ඒ අයගේ ප්‍රඥාව හෝ සමාධිය මත තීරණය වෙන ක්‍රම. හැබැයි දෙකෙහිදීම පොදු නියමයක් එනවා. ඒ තමයි දෙකේදීම ප්‍රඥාව මුල් වෙන්න ඕන. ඒ කියන්නේ ප්‍රඥාව මුල් වෙලා ප්‍රඥාවෙන් ගමන් කිරීම ප්‍රඥ විමුක්ති ක්‍රමය. ප්‍රඥාව මුල් වෙලා සමාධියෙන් ගමන් කිරීම වේතෝ විමුක්ති ක්‍රමය. මේ දෙකේදීම ප්‍රඥාව මුල් වෙනවා. ප්‍රඥාව කිව්වේ ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨිය. ඒ කිව්වේ සුද්ද සිංහලෙන් කිව්වොත් චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ වෙච්ච කෙනෙක් වෙන්න ඕනෑ. චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ නොවිච්ච කෙනෙක්ට ඔය කොයි ක්‍රමයක්වත් වැඩෙන්නේ නැහැ. මොකද ඒකට හේතුව මූල අවබෝධයට පැමිණියේ නැති නිසා. ඒ කියන්නේ ප්‍රත්‍යක්ෂයේ පිහිටියේ නැති නිසා. එහෙනම් ප්‍රත්‍යක්ෂයේ පිහිටා ඉන්න ඕනේ ඔක්කොම කරන්න. එහෙනම් තමන් කරන්න ඕනෑ මොකක්ද? තමන්ට පාරට බැස්සට පස්සේ ඒ සිත ව්‍යාකූල වෙන්නේ, ආපහු ඒ කාමයන් සැපයි සැපයි යනාදී වශයෙන් හැඟෙන්න ගන්නේ, ජේන්න ගන්නේ කාම සංඥා හැඟීම් බලවත්ව තියෙන නිසා. එහෙනම් ඒ සංඥා විපරිතයන් දුරුකරගන්න නම්, දිගින් දිගට දිගින් දිගට කාමයේ ආස්වාදය ආදීනවය නුවණින් මෙනෙහි කරමින් ඉන්න. එක්කෝ අර සමාධි ක්‍රමයට නම් ධ්‍යාන සමාපත්ති වඩන්න. මොනව හරි ක්‍රමයක්. දෙකින් එකක් නැත්නම් දෙකම භාවිතා කරන්න උභයෝ විමුක්ත ක්‍රමය. එක්කෝ අසුඛය වඩන්න බහුලව. එතකොට මොකද වෙන්නේ, ටික කාලයක් යනකොට ක්‍රමානුකූලව ඒ කාම රාගය දුරු වෙන්න ගන්නවා. කාමරාගය දුරු වෙනකොට ඔබට එළියට බැහැලා ලෝකයත් එක්ක ගණුදෙනු කළත් ඔය කියන ප්‍රශ්නය ඇති වෙන්නේ නැහැ. එහෙම ගිහිල්ලා කවද හරි දවසක අනාගාමී ඵලයට පත් වුණොත් අර තණ්හා, රකි, රගා ඇවිල්ලා නැටුවත් ස්පර්ශ කරන්න හිතෙන එකක් නැහැ. බලන් ඉන්නනම් හිතෙයි. මොකද ඒකට හේතුව, රූපරාග අවසන් නැති නිසා. හැබැයි නාසයෙන්, දිවෙන්, ශරීරයෙන් ඒ රූප ස්පර්ශ කරන්න යන්නේ නැහැ, මොකද කාම රාගය හිඳිලා නිසා.

ඉතින් එහෙනම් ඔබ දිගින් දිගට, දිගින් දිගට, දිගින් දිගට කාමයේ ආදීනව දකින්න. ආස්වාදයේ ආදීනව දකින්න. එතකොට ඒ තියෙන සංඥා විපල්ලාසයත් දුරුවෙලා අනාගාමී ඵලයට පත් වෙයි. හැබැයි ඒක එක දවසින් දෙකින් සිද්ධ වෙනවා කියලා හිතන්න එපා. ආසේවිතාය, භාවිතාය, බහුලීකතාය බහුලව භාවිතා කරන්න ඕනෑ. මේ ධර්මය. අර භාවා හඳ දකින්නැහෙ ඉඳහිට මතක් වෙච්ච වෙලාවට පොඩ්ඩක් නිකන් බණක් අහනවා, විදර්ශනාවක් පොඩ්ඩක් වඩනවා, එහෙම කරලා නම් මේක ඉවරයක් කරගන්න හිතන්න එපා. අබණ්ඩ ප්‍රතිපදාවක ඉන්නවා කිව්වේ, ගෙදර වැඩ ඔක්කොම පැත්තකින් තියලා ඉවරවෙලා, මම විදර්ශනා කරනවා කියලා කාමරයට වැදිලා ඉන්න එක නෙමෙයි. ගෙදර වැඩයි, කාර්යාලයේ වැඩයි ඔක්කොම කරන ගමන් අබණ්ඩව ධර්මය නුවණින් මෙනෙහි කරමින් ඉන්න එක. ඒක කරන්න බැරි කමක් නැහැනේ. එහෙනම් අබණ්ඩව ධර්මය නුවණින් මෙනෙහි කරමින් ඉන්න, යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් ඉන්න ඕනෑ හැම තිස්සෙම.

“පච්චුප්පන්නස්ස යො ධම්මං ඵස්ස ඵස්ස විපස්සති”

ඒ ඒ මොහොතේදී, ඒ ඒ විඥාන සකස් වෙද්දී, පුළුවන් තරම්, මං කියන්නේ නෑ සියට සියක්ම ඉන්න පුළුවන් කියලා, හැබැයි පුළුවන් තරම්, විදර්ශනාවෙන් යුක්තව කල් ගෙවන්න. හැම විඥානයක්ම සකස් වෙද්දී එහි මූල දකින්න. එහි මූල දැකීම තමයි යෝනිසෝමනසිකාරං කියන්නේ. මේ විඥානය සකස් වන්නේ කුමන ප්‍රත්‍යයෙන්ද? රාග ප්‍රත්‍යයෙන්ද? ද්වේෂ ප්‍රත්‍යයෙන්ද? මෝහ ප්‍රත්‍යයෙන්ද? මේ වෙලාවේ ඡන්දරාගයෙන්ද මේ ඇහැ ස්පර්ශ වුණේ? නැත්නම් ද්වේෂයෙන්ද ස්පර්ශවුණේ? නැත්නම් මෝහයෙන්ද ස්පර්ශ වුණේ? ඇයි මේ විඥානය සකස් වුණේ? කොහොමද මේ විඥානය සකස් වුණේ? යනාදී වශයෙන් ඒ ඒ වෙලාවේදී ඒ විඥාන සකස් වෙච්ච මොහොත තුළදීම විදර්ශනාවේ යෙදෙන්න ඕනෑ. එතකොට ඒක දිගින් දිගටම කළොත් හොඳට අභ්‍යාසයක් විදිහට වැඩුණට පස්සේ අර විඥාන සකස් වෙද්දීම පුළුවන්කම තියෙනවා, හේතු නිරෝධ කරගෙනම ඉන්න. ඒ වෙලාවට මොකද වෙන්නේ, රූප විතරයි පේන්නේ. සැප රූපවත්, දුක රූපවත්, අදුක්ඛමසුඛ රූපවත් නෙමෙයි. ‘දිට්ඨෙ දිට්ඨි මත්තං භවිස්සති’ කියන ඒ උතුම් වූ සංවර භාවනාව, එහෙම නැත්නම් ඉන්ද්‍රිය භාවනාව වැඩෙන්න ගන්නවා. ඒ ඉන්ද්‍රිය භාවනාව වැඩෙන අවස්ථාව පටිච්ච සමුප්පාදයට අනුව කිව්වොත් ‘සළායතන නිරෝධො’ කියන අවස්ථාව. ආයතන නිරුද්ධ වෙලා, සුද්ද සිංහලෙන් කිව්වොත් චක්ඛායතන නිරුද්ධ වෙලා, චක්ඛු ඉන්ද්‍රිය විතරයි එතන තියෙන්නේ. සෝතායතනය නිරුද්ධ වෙලා, සෝත ඉන්ද්‍රිය විතරයි එතන තියෙන්නේ.

එහෙනම් මේ ඇහැ, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස ආයතන වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ නැහැ. ඉන්ද්‍රිය වශයෙන් ක්‍රියාත්මකයි. එතකොට මොකක්ද වෙන්නේ, අරමුණක් දැනගන්නවා පමණයි. ‘දිට්ඨෙ දිට්ඨි මත්තං, සුතෙ සුත මත්තං, මුතෙ මුත මත්තං, විඤ්ඤතෙ විඤ්ඤත මත්තං’ යනාදී වශයෙන් අරමුණක් දැන ගත්තා කියන තැනට සීමා වෙනවා. ඒවා එකක්වත් ආයතන නෙමෙයි.

ආයතනවලින් රැස් කරනවා. ඉන්ද්‍රිය වලින් දැනගන්නවා. එහෙනම් අපිට වැරදුනේ කොතැනද? මේ රාගය, ද්වේෂය, මෝහය කියන විඥානයන්ගෙන් මේ ඉන්ද්‍රිය ක්‍රියාත්මක කරා නෙමෙයි, ක්‍රියාත්මක වෙන්න ඉඩ හැරලා. ඇහැ රාගයෙන් ක්‍රියාත්මක වෙච්ච ගමන්, ද්වේෂයෙන් ක්‍රියාත්මක වෙච්ච ගමන්, මෝහයෙන් ක්‍රියාත්මක වෙච්ච ගමන් වක්ඛු ඉන්ද්‍රිය, වක්ඛු සලායතනය වෙනවා. වක්ඛු ආයතනය වෙනවා. කන රාගයෙන්, ද්වේෂයෙන්, මෝහයෙන් තොරව ක්‍රියාත්මක වුණාම සෝත ඉන්ද්‍රිය. රාගයෙන්, ද්වේෂයෙන්, මෝහයෙන් යුක්තව ක්‍රියාත්මක වුණොත් සෝතායතනය වෙනවා.

මේ විදිහට ඇහැ, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස රාගයෙන්, ද්වේෂයෙන්, මෝහයෙන් වෙන්කරගෙන ක්‍රියාත්මක කරගන්න දක්ෂ වුණොත් ඒකට කියනවා ඉන්ද්‍රිය සංවරය, සංවර භාවනාව, සංවර ශීලය, කුසල සීලය යනාදී වශයෙන් ඔය හැම විදිහටම ඕක හඳුන්වන්න පුළුවන්. නැත්නම් පටිච්ච සමුප්පාදයට අනුව නම් 'සලායතන නිරෝධො' කියන අවස්ථාව. මෙන්න මේ වෙලාවෙදී ඇහැ, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස කියන ඒ හය රාගයෙන්, ද්වේෂයෙන්, මෝහයෙන් වෙන් කරගෙන ජීවත්වෙන්න පුළුවන්කම ලැබුණොත් අන්න එතනදී සලායතන නිරෝධො එස්ස නිරොධා, එස්ස නිරොධා වේදනා නොරොධා කියලා පටිච්ච සමුප්පාදයත් නිරුද්ධයි. එතන වැඩෙනවා අරියකාන්ත සීලය, කුසල සීලය එතන ගොඩනැගෙනවා ඒ සීලයෙන් ප්‍රත්‍ය වෙලා සමාධිය. එහෙනම් අන්න ආර්යය සමාධිය වැඩෙනවා.

එහෙනම්, ඔබට මේ ගත කරන ජීවිතේ කෙබඳු ආකාරයේ ජීවිතයක් වුණත්, එහි බොහෝ හැලහැප්පීම් තියෙන්න පුළුවන්, හැබැයි ඔබ දක්ෂ වුණොත් කොයි ආකාරයකින් හරි මෙන්න මේ කියන ඉන්ද්‍රිය සංවරය පවත්වාගෙන යන්න පුළුවන් තරමින්, ඔබට සහනයෙන්, සුවෙන් යුක්තව ජීවත් වෙන්න පුළුවන්කම ලැබෙනවා. ක්‍රමානුකූලව රාග, ද්වේෂ, මෝහ දුරු වෙලා යයි. ඒ නිසා කිසි කෙනෙක් කලබල වෙන්න එපා, ගොඩක් අයගේ එහෙම ලක්ෂණයක් තියෙනවා, ධර්මාවබෝධය ලද සැනින් බලාපොරොත්තු වෙනවා අරහත් ඵලයේ තත්වය.

දැන් ලිපක් තියෙනවා. මේ ලිපේ දර කැලි සීයක් තියෙනවා. තාම දර කැලි 25 යි, අයිත් කරලා තියෙන්නේ. තව දර කැලි 75ක් එහෙම පිටින්ම තියෙනවා. දර කැලි 75ක් එහෙම පිටින්ම තියාගෙන, දර කැලි 75ක් අයිත් කරපු මට්ටමේ සිසිලසක් බලාපොරොත්තු වුණාට හරි යනවද? 25යි අයිත් කරලා තියෙන්නේ. 75ක් එහෙමම ඉතුරුයි. ඉතින් 75ක් අයිත් කළාට පස්සේ ඇතිවෙන සිසිලස දැනෙන්න නම්, 75ම අයිත් කරන්න ඕනෑ. ඒ වගේ හොදට මතක තියාගන්න, ධර්මාවබෝධය ලද සැණින් ඔබ, අරහතන් වහන්සේගේ ශාන්තිය බලාපොරොත්තු වුණාට වැඩක් නැහැ. එතෙන්ට එන්න දරන වෑයම තමයි, මේ නිවන් මග වැඩීම කියන්නේ. එහෙනම් කරන්න ඕනෑ මොකක්ද? ඔබට ඒ ආකාරයේ සමාධියක් පිහිටන්නේ නැත්තේම, ඔබේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ වල තියෙන බලවත්කම නිසායි. එහෙනම් දැන් කරන්න ඕනෑ මොකක්ද, කාමයේ, ආස්වාදයේ ආදීනව නුවණින්, අධිශ්චව

දකිමින්, ඒ විඥාන වල තියෙන බලවත් භාවය දුරු කරන එක. කොහොමද? ආහාර නිරෝධයෙන් විඥාන දුරුවෙලා යනවා, ආසුව දුරු වීමෙන් විඥාන දුරුවෙලා යනවා, අවිජ්ජාව දුරුවීමෙන් විඥාන දුරුවෙලා යනවා, එහෙනම් සංඛාර දුරුවීමෙන් විඥාන දුරුවෙලා යනවා. හැම ආකාරයකටම විඥාන දුරු කිරීමට ඔබ දක්ෂ වෙන්න ඕනේ. එතකොට මොකද වෙන්නේ, ඔන්න ඔය කියන විත්ත ස්වභාවය දිගින් දිගට පවතිනවා. නිදහසේ ඉන්නකොට ධර්මය මෙනෙහි කරද්දී ඇතිවන සුවය වගේම සුවයක්, එළියට බැස්සත් තියෙනවා. මොකද, ඔබේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ විඥාන බලවත් නැත්නම් එදාට රූපාරම්මණ, ශබ්දාරම්මණ ඉස්සරහ ඔබේ සිත කැළඹෙන්නේ නැහැ. එහෙනම් අන්න ඒ ප්‍රශ්නට උත්තරේ. ඊළඟට ඇහුවා ධම්මානුධම්ම පටිපත්තිය. ධම්මානු ධම්ම පටිපත්ති කිව්වහම තේරුම්ගන්න ඕන, ධර්මය දෙයාකාරයි; ලෞකික ධර්මය, ලෝකෝත්තර ධර්මයයි.

**පාණාතිපාතා අධමමො, පාණාතිපාතා වෙරමණී ධමමො
අදිනනාදනා අධමමො, අදිනනාදනා වෙරමණී ධමමො**

ප්‍රාණසාතය අධර්මයක්. ප්‍රාණසාතයෙන් වෙන්වීම ධර්මයක්. සොරකම අධර්මයක්. සොරකමින් වෙන්වීම ධර්මයක්. කාමමිථ්‍යාවාරය අධර්මයක්. කාමමිථ්‍යාවාරයෙන් වෙන්වීම ධර්මයක්. යනාදී වශයෙන්. එතකොට ඔය විදිහට ලෞකික ධර්මයක් තියෙනවා. දස අකුසලයෙන් වෙන්වීම. එහෙනම් අන්න ඒ ලෞකික ධර්මයට අනුගත ව ජීවත් වෙන එකට ධම්මානුධම්ම පටිපත්තිය කියනවා. ඒ ලෞකික ධර්මයට අනුගතව ජීවත් වුණාම මොකද වෙන්නේ? එයා සුගතියට පත් වෙනවා. මොකද දස අකුසලයෙන් වෙන් වෙලා ජීවත් වෙන කෙනා තුළ වැඩෙන්නේ ලෞකික කුසලය. පින. ඉතින් එයා සුගතියට යනවා. එහෙනම් ධර්මයේ කොටස් දෙකක් තියෙනවා. එකක් ලෞකික ධර්මය. අනික ලෝකෝත්තර ධර්මය. ලෞකික ධර්ම ගැන අමුතුවෙන් ආයේ කියන්න දෙයක් නැහැ. දස අකුසලයෙන් වැළකිලා ජීවත් වෙනවා නම් කෙනෙක්, අන්න එයා ලෞකික ධර්මයේ පිහිටියා වෙනවා. එපමණකින් ඔහු සුගතියේ ගිහිල්ලා උපදිනවා.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා අංගුත්තර නිකායේ, අට්ඨක නිපාතයේ, දාන වග්ගයේ, අට්ඨපුඤ්ඤභි සන්ද^{5.7} කියන සූත්‍රයේ, අඩුම තරමින් දස අකුසලයෙන් වෙන්වීම කෙසේ වෙතත්, පංචශීලය හරි ආරක්ෂා කරනවා නම්, ඒ පුද්ගලයාත් ගිහිල්ලා සුගතියේ උපදිනවා කියලා. ඒකෙ තියනවා තිසරණයේ පිහිටා ගෙන, බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ කියන තෙරුවන් ගුණ අදහාගෙන, ප්‍රඥාවෙන්, විශ්වාසයෙන්, ගෞරවයෙන්, යමෙක් පංචශීලය ආරක්ෂා කරයිද, ඔහු මිය ගිය සැණින් ගිහිල්ලා ස්වර්ගයේ උපදින්නේ, පුණ්‍ය ගංගා, කුසල ගංගා මතුකරමින් කියලා, මේ සූත්‍රයේ දක්වල තියෙන ආකාරයට පන්සිල් රැක්කොත් ස්වර්ගයට යනවා. එහෙනම්, මේ ධර්මයට අනුගතව ජීවත් වෙන එකට තමයි, ධම්මානුධම්ම පටිපත්තිය කියන්නේ. ධර්මයන්ට අනුගතව ජීවත් වෙනවා කියන එකයි, සුද්ද සිංහලෙන් ගත්තහම. එහෙම නැතුව මේකෙ මහ ලොකු හරඹ විද්‍යාවක් කරන්න

එකක් නැහැ. දැන් කිව්වනේ 'පාණාතිපාතා අධම්මො පාණාතිපාතා චේරමණි ධම්මො', ප්‍රාණඝාතය, පර පණ නැසීම අධර්මයක්. පර පණ නැසීමෙන් වෙන්වී වාසය කිරීම ධර්මයක්. එහෙම නම් ඒ ධර්මය තුළ කටයුතු කිරීමට කියනවා ධම්මානුධම්ම පටිපත්තිය. ඒක ලෞකික වශයෙන්.

එහෙනම් ලෝකෝත්තර වශයෙන් මොකක්ද? ලෝකෝත්තර වශයෙන් නම්, කාමයෙන් වෙන් වීම. දැන් ලෞකික ධර්මයේ ඉන්න කෙනෙක් ඉන්නවා, එයා ප්‍රාණඝාතයෙන් වෙන් වෙලා ඉන්නේ. අදත්තාදානයෙන් වෙන්වෙලා ඉන්නේ. කාමමිථ්‍යාවාරයෙන්, මුසාවාදයෙන්, පිසුණා වාවයෙන්, පරුසාවාවයෙන්, සම්ප්‍රප්පලායෙන්, දැඩි ලෝභයෙන්, ව්‍යාපාදයෙන්, මිථ්‍යාදෘෂ්ටියෙන් කියන දහයෙන් වෙන්වෙලා ඉන්නේ. හැබැයි කාමයෙන් වෙන් වෙලා නැහැ. ඔය දහයෙන් වෙන්වෙලා, එයා කාමභෝගී ජීවිතයක් ගෙවනවා. දරුමල්ලො හදාගෙන, යහපත් වූ පවුල් ජීවිතයක් ගෙවන මනුෂ්‍යයෙක් ඉන්නවා. ඉතින්, එයා අනුගතවෙලා ඉන්නේ ලෞකික ධර්මයන්ට විතරයි. ඒ නිසා එයාට ලැබෙන්නේ එහි ප්‍රතිඵල. එහෙනම් එයා ලෞකික ධර්මයට අනුකූලව ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපත්තියක යෙදෙනවා. 'ධම්මො භවෙ රක්ඛති ධම්මචාරී' කියලා ඒ මනුස්සයා ඒ මට්ටමේ ධර්මයෙන් රැකෙනවා. එහෙනම් එයා මරණින් පසු සුගතියේ උපදින්න හේතු හදා ගන්නවා ඒකෙන්ම. නමුත් එයා කාමයෙන් වෙන් වීමක් නැහැ. ඒ කියන්නේ එයාට ලෝකේත් එතෙර වීමක් නැහැ.

එසේ එයා ලෝකය තුළ ඉන්නේ. ඒ නිසා ඒකට කියනවා ලෞකික ධර්ම. මොකද එයා ලෝකය සමුදය වන ක්‍රියාවලිය නතර කරන කෙනෙක් නෙවෙයි. ලෝකය සමුදය වන ක්‍රියාවලිය නතර කරන්න නම්, කාමයෙන් වෙන් වෙන්න ඕනේ. එහෙනම් එයා කාමය තුළ තාම ඉන්නේ. ඒ නිසා එයා කාම ලෝකය සමුදය කරනවා ලෞකික සැපය තුළ. එහෙනම් ලෝකෝත්තර ධර්මය කියන්නේ මොකක්ද? කාමයෙන් වෙන් වීම තමයි ලෝකෝත්තර ධර්මය. ඒක තමයි අමාරුම වැඩේ, මේ ලෝක සත්වයාට.

දැන් කොච්චර බණ කිව්වත්, ඇහුවත් කෙනෙක්ට, ධාරණය වෙන්නේ නැත්තේ ඇයි? බුදුපියාණන් වහන්සේට තියෙනවා ආසය අනුසය කියලා එකම ඥානයක කොටස් දෙකක්. ආසයානුසය ඥානයෙන් බලන්නේ කෙනෙක් කොච්චර ධර්මයට කැමැතිද? කොච්චර කාමයට කැමතිද? එතකොට උන්වහන්සේට ජේනවා ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් මෙයා කාමයට මෙන්න මෙච්චරක් කැමතියි. ධර්මයට මෙච්චරක් කැමතියි. උදාහරණයක් ගත්තොත් උන්වහන්සේට ජේනවා මෙයා කාමයට 25% කැමතියි. නිවනට 75% ක් කැමතියි. අන්න එයාට අනාගාමී වෙනකම් බණ කියනවා. ඉතුරු 25 තමයි අර ඉතුරු වෙන්නේ අනාගාමී ඵලයෙන් එහා පැත්තට රූපරාග, අරූපරාග කියලා. රූපරාග, අරූපරාග කියන්නේත් කාමයේම කොටස්. 'සංකප්ප රාගො පුරිසස්ස කාමො' සංකල්පීය රාගයටයි, පුරුෂයාගේ කාමය කියන්නේ. ඒකට කාමය කියලා කිව්වම හිතන්න එපා කාමරාගය විතරක් කියලා. කාමය කියන්නේ සංකල්පීය රාගයට. එහෙනම් සංකල්පීය රාගය කියන

එකට තමයි කාමරාගය, රූපරාගය, අරූපරාගය කියන තුනම අයිති වෙන්නේ. එහෙනම් කාමයට කාම රාගයක් අයිතියි. රූප රාගයක් අයිතියි. අරූප රාගයක් අයිතියි. අනාගාමී ඵලයෙදී දුරු වෙන්නේ කාමරාගය විතරයි. ඒ කියන්නේ කාමයෙන් එක කොටසක් විතරයි දුරු වුණේ. තව දෙකක් ඉතුරුයි. රූපරාගය, අරූපරාග කියලා. ඒක හොඳට තෝරගන්න ඕන. එහෙම නම් අන්න ආසය අනුසය ඥානයෙන් උන්වහන්සේට ජේනවා මේ පුද්ගලයා සියට විසිපහක් කාමයට කැමතියි. සියට හත්තෑපහක් නිවනට කැමතියි. එතකොට අන්න උන්වහන්සේ ධර්මය දේශනා කරනවා, ඒ ඥානයෙන් බලලා ඔහුට අනාගාමී ඵලය පිහිටන්න.

තව කෙනෙක්ව ජේනවා සියට සියක්ම ඔහු නිවනට කැමතියි. අන්න අරහත් වෙන්නම බණ කියනවා. තව කෙනෙක්ව ජේනවා සියට විසිපහක් නිවනට කැමතියි. සියට හත්තෑපහක් කාමයට කැමතියි. ඔහුට සෝවාන් වෙන්නට බණ කියනවා. තව කෙනෙක් ජේනවා සියට පනහක් ඔහු කාමයට කැමතියි. සියට පනහක් නිවනට කැමතියි. ඔහුට අන්න සකෘදාගාමී වෙන්න බණ කියනවා. ඒ අසිරිමත් වූ ඥානයෙන් බලලා. ඒකට කියනවා ‘ආසයානුසය ඥානය’ කියලා. ඒ වගේම උන්වහන්සේට ධර්ම ශ්‍රවණය සඳහා වාචිවෙන පුද්ගලයන්ගේ සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥ කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්මයනුත් ඒ ඒ මට්ටම් වලට පූර්ණය වෙලා තියෙන්නේ කියලා ජේනවා. එතකොට උන්වහන්සේ ඉන්ද්‍රිය පරෝපරියත්ත ඥානයයි , ආසයානුසයා ඥානයයි, ඥාන දෙකින්ම බලලා තමයි බණ කියන්නේ. එනිසා ඒ පුද්ගලයාට ඒ අදාළ ඵලයට ලගා වෙන විදිහෙ ධර්මයක් තමයි දේශනා වෙන්නේ. ඒකයි බුදුපියාණන් වහන්සේගේ අසිරිමත් භාවය. ඒක හික්ෂුන්ට කාටවත් කරන්න බැහැ. එහෙනම් දැන් මේ බණ අහන්න වාචිවෙන පිරිස් වලත් එහෙම තියෙනවා. ආසයානුසයඥානය හික්ෂුන්ට පිහිටන්නේ නෑනේ, එය අසාධාරණ ඥානයක්නේ. බුද්ධ ඥානයක්නේ.

එතකොට සමහර අයට ධර්මය හොඳට ගෝචර වෙනවා. දැන් මේ වෙලාවේ බණ අහන පිරිස අපි හිතමුකෝ අනුවක් හරි, සියක් හරි ඉන්නවා කියලා. සමහර පිරිසක් ඉන්නවා මේ දේශනාව ඉතාම හොඳයි කියලා වැළඳගන්න. සමහරු ඉන්න පුළුවන් ඉතාමත් නරකයි කියලා බැහැර කරන. සමහරු ඉන්න පුළුවන් බාගයක් හොඳයි, බාගයක් නරකයි කියලා. එතකොට එක පිරිසකට ඉතාම හොඳ වෙන්නත්, තව පිරිසකට භාගයක් හොඳ වෙන්නත්, තව පිරිසකට පොඩ්ඩක්වත්ම හොඳ නැති වෙන්නත්, හේතු වුණේ ධර්මයේ වැරද්දක්ද? නෑ. අන්න ඒකට තමයි ආසය අනුසය කියන්නේ. අර හොඳටම හොඳ වෙන්නේ නිවනට වැඩියෙන්ම කැමති, කාමෙට අඩුවෙන්ම කැමති පිරිසට. බාගෙට බාගයක් හොඳ වෙන්නේ, නිවනටත් බාගයක් කැමතියි, කාමයටත් බාගයක් කැමති පිරිසට. මේ ධර්මය මුකුත්ම හොඳ නැති වෙන්නේ, කාමයට සාකල්‍යයෙන්ම කැමති පිරිසට. ඒ අයට මේ හික්ෂුව නෙමෙයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ඇවිල්ලා ධර්මය දේශනා කළත් වැඩක් නැහැ.

ඒ නිසා මේ ස්වභාවයන් තේරුම් ගන්න ඕනේ. එහෙනම් ලෝකෝත්තර ධර්මය කියන්නේ මේ කාමයෙන් වෙන් වීම. මේක තමයි අමාරුම වැඩේ ලෝකේ. ඇයි ඒ? කැමති දේවල් වලින් වෙන් වීම. කැමති දේවල් දුකක් වශයෙන් ප්‍රඥාවෙන් දකින එක. හැබැයි ඒක නිකන් අමාරු වැඩක් වෙන්නේ අර හරියාකාරව ධර්මය තෝරා ගන්න බැරි වුණාම. ධර්මය තෝර ගන්නත්, මෙව්වර කාලයක් අනවබෝධයෙන් ඉඳලා ගොඩනැගිවිව ගති විඥාන ටිකක් තියෙනවා නේ. දැන් මේ විඥානත් එක්ක සටන් කරන්න එපැයි. කාමය කොච්චර දුකයි කියලා ප්‍රඥාවෙන් දැක්කත් තුවිෂ නින්දිත සිතේ ඒ රාග විඥානය වැඩිලත් තියෙන්නේ. දැන් විඥානය සටන් කරනවා ආහාර භෝගයන්. ප්‍රඥාවෙන් මර්දනය කරනවා.

එහෙනම් මාර්ගඵල ලාභියෙක් තුළ තියෙන්නේ මෙන්න මේ රාගය, ද්වේෂය, මෝහය එක්ක ප්‍රඥාවෙන් කරන සටන. සං කියන්නේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ සංයෝජන. මෙන්න මේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ සංයෝජනත් එක්ක සටන් කරන, ලක්ෂණයට තමයි කියන්නේ 'සංස'. 'ස' කියන්නේ එතන ගැටෙනවට පාලියෙන්. දැන් 'පටිස' කියලා වචනයක් තියෙනවා. පටිස කියන්නේ 'ප්‍රති ගැටීම'. මොකක්ද ප්‍රති ගැටීම කියන්නේ? දැන් කෙනෙක් මොනවා හරි දෙයක් කිව්වොත්, එකට එක කියනවා. කෙනෙක් මොනවා හරි දෙයක් කළොත්, එකට එක කරනවා. මෙන්න මේ ප්‍රති ගැටීමට තමයි පටිස කියන්නේ. එහෙනම් 'සංස' කියන්නේ මොකක්ද? රාග, ද්වේෂ, මෝහ වලට තමයි සංයෝජන ධර්ම කියන්නේ.

දස සංයෝජන කියලා කියන්නේ වෙන මොකුත් නෙමෙයි, රාග, ද්වේෂ, මෝහම තමයි. සක්කාය දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බත පරාමාස කියන තුන අයිති මෝහයට. කාම රාගය කියන එක අයිති රාගයට. පටිසය කියන එක අයිති ද්වේෂයට. රූපරාග, අරූපරාග කියන දෙක අයිති රාගයට. මාන, උද්දව්ච, අවිජ්ජා කියන තුන අයිති මෝහයට. එහෙම නම් දස සංයෝජන වලින් හයක් මෝහයටත්, තුනක් රාගයටත්, එකක් ද්වේෂයටත් අයිතියි. එහෙනම් දස සංයෝජන කියන්නේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ වලටම නමක්. එහෙනම් 'සං' කියන්නේ ඒ සංයෝජන වලට කෙටි නමක්. උපසර්ගයක්. එතකොට මෙන්න මේ 'සං' එක්ක ගැටෙන කෙනා 'සංස' වෙනවා.

එහෙනම් යමෙක් උතුම් වූ චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධ කරගෙන, සෝවාන් ඵලයේ පිහිටියොත්, අන්න එයාට ඒ සටන අත් දකින්න ලැබෙනවා. මොකක්ද තමන්ගේම සිතේ සටනක්. එක වෙලාවකට ප්‍රඥාව ජයගන්නවා. තව වෙලාවකට රාග, ද්වේෂ, මෝහ විඥාන ජයගන්නවා. රාග, ද්වේෂ, මෝහ විඥානය, ප්‍රඥාවයි අතර සටනක් අඛණ්ඩව. මේ සටනෙදී එක වෙලාවකට සතුරා ජයගන්නවා. තව වෙලාවකට මිතුරා ජයගන්නවා. මේ සටන දිගින් දිගට දිගින් දිගට දිගින් දිගට ගිහිල්ලා තමයි, අවසානයේ දවසක සතුරෝ සහමුලින්ම පරාජයට පත් කරලා මිතුරා ජයගන්නේ. ඒ කියන්නේ ප්‍රඥාව පූර්ණය වෙනවා. රාග, ද්වේෂ, මෝහ සහමුලින්ම නිරුද්ධ වෙලා යනවා. අන්න එදාටයි අරහත් ඵලය කියන්නේ. එහෙනම් මේ නිවන් මග වඩනවා කියන්නේ ලෝකයේ තියෙන මාර සටන. සිතත්

එක්ක කරන සටන. සිතේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ එක්ක කරන සටන. මාර්ගඵල ලාභීන් සියලු දෙනා කරන්නේ ඒක. හැබැයි ඒක ලෝකයාට පේන සටනක් නෙමෙයි. ලෝකයා හැම තිස්සෙම කැමති කඩු, පොලු, කිනිසි, තුවක්කු, බයිනෙන්තු අරගෙන අහිංසක ලෝකයා නසන්න. තමන් වැනිම වූ අනාත සත්වයන් නසා විනාශ කර දමලා සතුටු වෙන්න. ඒ අඥාන ලෝකයා. හැබැයි ඥානවන්තයෝ සටන් කරන්නේ අනුන් එක්ක නෙවෙයි. තමන්ගේ සිතත් එක්ක. මොකක්ද ඒකට හේතුව? සතුරා ඉන්නේ එළියේ නෙමෙයි ඇතුළේ. සතුරා තමයි මේ රාගයෙන්, ද්වේෂයෙන්, මෝහයෙන් ක්‍රියාත්මක වෙන චිත්ත ස්වභාවයන්. මේ විඥාන. මෙන්න මේ සතුරාව නසන්න ඕනේ. මේ සතුරා නැසුවේ නැත්නම් කෙබඳු විනාශයක් උරුම කරලා දෙයිද දන්නේ නෑ.

ඒ නිසා මේ සටන කරන්න නම් කාමයෙන් වෙන් වෙන්න ඕනේ. කාමයේ ආදීනවම දකින්න ඕනේ. කාමයේ අසුබයම දකින්න ඕනේ. කාමයේ දෝෂයම දකින්න ඕනේ. ඒක අඛණ්ඩව කරන්න ඕනේ වැඩක්. අඛණ්ඩව කරපු තරමට රාග, ද්වේෂ, මෝහ විඥාන දුරු වෙලා යනවා. කඩින් කඩ නම් කරේ ඉතින් කඩින් කඩ රාග, ද්වේෂ, මෝහ විඥාන සකස් වෙනවා. මොකද ඔබ එක දිගට කළොත් මේ ප්‍රතිඵල ඉක්මනින් ලැබෙනවා. ඔබ 'ලාභට ගෙම්බො එකතු කරනවා වගේ' ඉඳහිට නම් මේ වැඩේ කරන්නේ, ඉතින් ඉඳහිට තමයි විඥානත් දුරුවෙලා යන්නේ. මේ ධර්මය ප්‍රතිඵල ලැබෙන්නේ, තමන් මේ ධර්මය වෙනුවෙන් වෙහෙසන ආකාරය අනුව.

දැන් හොඳට පාඩම් කරලා විභාගය ලිව්වොත් හොඳට ප්‍රතිඵල ලැබෙනවා. නිකන් කම්මැලිකමට පාඩම් කරලා විභාග ලිව්වොත් ෆේල් වෙන්නත් පුළුවන්. ඒ වගේ ඔබ දිගින් දිගට කාමයේ දෝෂය, ආදීනවය නුවණින් මෙනෙහි කරමින් ඉන්න කෙනෙක් නම් අඛණ්ඩව ඔබේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ විඥාන දුරුවෙලා යනවා. ඔබ ඉඳහිට නම් මේ කර්තව්‍යයට කාලය වෙන් කරන්නේ, කොච්චර න්‍යාය ධර්මය අවබෝධ වුණත්, ඒ න්‍යාය ධර්මය භාවිතා කරන්නේ නැත්නම්, කෙලෙස් නිවෙන්නේ නෑ. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන ධර්මය අවබෝධයක්. භාවනාව කියලා කියන්නේ ඇස් දෙක වහගෙන කොහේ හරි වාඩිවෙලා මෙන්න මෙහෙම මම භාවනා කරනවා කිය කියා ඉන්න එක නෙමෙයි.

"තං බො පනිදං දුක්ඛ නිරොධ ගාමිණී පටිපද අරියසච්චනි මෙ භික්ඛවෙ භාවෙතඛබ්බංතී. තං බො පනිදං දුක්ඛ නිරොධ ගාමිණී පටිපද අරියසච්චනි භික්ඛවෙ භාවෙතඛබ්බංතී" 5.8

මහණ, මේ දුක්ඛ නිරොධ ගාමිණී පටිපද ආර්ය සත්‍යය, දුක්ඛ නිරොධය පිළිබඳ මේ ප්‍රතිපදාව 'භාවෙතඛබ්බංතී'. භාවිත කළ යුතු එකක්. ආසේවිතාය, භාවිතාය, බහුලීකතාය. එහෙනම් මේ න්‍යාය ධර්මය, දැන් මේ කාමය සැපයී කියලා හිතනතාක් කල්, කාමයේ ආනිසංස දකිනතාක් කල්, රාග, ද්වේෂ, මෝහ

වැඩෙනවා. කාමයේ ආදීනව නුවණින් ප්‍රඥාවෙන් විමර්ශනය කරන කොට රාග, ද්වේෂ, මෝහ දුරු වෙනවා, කියන මේ හේතු ඵල න්‍යාය ධර්මය අවබෝධ වුණා නම්, දැන් භාවිත කරන්න ඕනෑ.

භාවිත කරද්දී තමයි කෙලෙස් නිවෙන්නේ. එහෙනම් ඒකට තමයි 'භාවනාව' කිව්වේ. ඒ භාවිතය තුළ තමයි සජ්ත බ්‍රහ්මචරියා වැඩෙන්නේ. සති බ්‍රහ්මචරියා, ධම්මවිජය, විරිය, ප්‍රීති, පස්සද්ධි, සමාධි, උපේක්ෂා කියන සජ්ත බ්‍රහ්මචරියා වැඩෙන්න ගන්නේ, කෙනෙක් අවබෝධ කරපු න්‍යාය ධර්මය තමන්ගේ ජීවිතයේ ව්‍යවහාර කරනවා නම්, භාවිත කරනවා නම්, ප්‍රායෝගිකව භාවිතයට ගන්නවා නම්. මෙන්න මේකටයි සජ්ත බ්‍රහ්මචරියා වඩනවා කියන්නේ. මෙන්න මේකටයි භාවනාව කියන්නේ.

'සබ්භාසව සුත්‍රයේ'^{5.9} 'භාවනාය පභාතබ්බා' කිව්වේ සජ්ත බ්‍රහ්මචරියා වැඩීමට. සජ්ත බ්‍රහ්මචරියා වැඩෙන්නේ කොහොමද කෙනෙක් තුළ? තමන් අහපු ධර්මය නුවණින් මෙනෙහි කරමින්, ඒ ධර්මය තමන්ගේ ජීවිතයට ආදේශ කරද්දී. එහෙනම් ඒකයි බුදු දහමේ භාවනාව. අද මේක පටලවා ගෙන ඇස් දෙක වහගෙන, කොහේ හරි වාඩිවෙලා ඉන්න එකට, භාවනාව කියලා හිතනවා. එහෙම හිතාගෙන බුදු දහම කිය කිය ලෝකේ හතර අතේ පතුරුවනවා. ඇහුවහම මොකද්ද බුදු දහම කියලා 'මෙඩ්ටේෂන්'. හැමතැනම 'මෙඩ්ටේෂන්'. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය අවබෝධයක්ද? භාවනාවක්ද? චතුරාර්යය සත්‍යය කියන්නේ අවබෝධයක්. ඒ අවබෝධයෙන් යුක්තව ජීවිතය භාවිතා කිරීමට 'භාවනාව' කියනවා. අමුතු එකක් නෙමෙයි. ඒ අවබෝධය ජීවිතයට පරිහරණය කරනවා. දැන් හිතන්න අර කිව්ව විදිහට කොහේ හරි ගහක් මුල වාඩි වෙලා ඇස් දෙකක් වහගෙන භාවනා කරනවා කියලා පැයක් දෙකක් භාවනා කරලා, ඉතුරු පැය විසි දෙකම ඉන්නවා, ඒක අමතක කරලා. අර අහපු ධර්මය අමතක කරලා, පරණ පුරුදු විදිහටම ජීවත් වෙනවා නම්, මොකක්ද ඒ මිනිහගේ නිවන් මග වැඩීම? කොහොමද ඒ මිනිහගේ කෙලෙස් නිවෙන්නේ? බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ එක වෙලාවකට වඩලා, ඊළඟ වෙලාවේ අතහැරලා දාන්න ඕනෑ භාවනාවක්ද? නෑ. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන ශීලයත්, සමාධියත්, භාවනාවත් ආනන්තරිකයි. ඒ කියන්නේ අන්තරයක් නැතුව වැඩෙන එකක්.

“අධිණේඛනි අව්ඡ්ඤ්ඤි අකමමාසෙහි අපරාමට්ඨෙහි සමාධිසංවත්තනිකෙහි සීලං සමාධි ප්‍රඥා”^{5.10}

අධිණේඛන වැඩෙන්නා වූ සීලයක්, සමාධියක්, ප්‍රඥාවක්. සමාධිය වැඩෙනවා භාවනාවෙන්. එහෙම නම් අධිණේඛන වැඩෙනවා කියන්නේ, එක වෙලාවකට භාවනා කරලා, ඊළඟ වෙලාවට උඩ බිම බල බල ඉන්න එකට නෙවෙයි. අධිණේඛන මේ න්‍යාය ධර්මය මෙනෙහි කරමින් ඉන්න කෙනෙක් වෙන්න ඕනේ. ඒකයි කිව්වේ,

"තිරියං වරං නිසිනෙනා වා
සයානොර් වා යාවතසස විගතමිදෙධා
එතං සතිං අධිට්ඨයා
බුහමමේතං විහාරං ඉධමාහු" 5.11

එක වෙලාවකට ඉඳගෙන ඉන්නවා. තව වෙලාවකට හිටගෙන ඉන්නවා. තව වෙලාවකට ඇවිදිනවා. තව වෙලාවකට සැතපිලා ඉන්නවා. ඔය ඉරියව් හතරෙන් ජීවිතේ තියෙන්නේ. මේ ඉරියව් හතරේදීම සතිය අධිෂ්ඨාන කරගෙන, ඒ කියන්නේ ප්‍රඥාවෙන් යුක්තව සිත දිහා බලාගෙන, විදර්ශනාවෙන් යුක්තව කල් ගෙවන්න කියලයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. ඒකටයි කියන්නේ, 'බුහම වරියාව' කියලා. ඉතින් එතකොට දැන් ඔබටම වැටහෙනවා ඇති ගිහියෙක්ට මේ වැඩේ කරන්න කොච්චර අමාරුද කියලා. ඒකයි උතුම් වූ පැවිද්දක් දේශනා කරන්නේ. ඉතින් පැවිද්දෙක්ට ඒ වැඩේ සියට සියක් කරන්න පුළුවන්. පැවිද්දෙක්ට වුණත් එකපාරටම, ඔක්කොම කෙලෙස් ටික නසලා පැවිදි වෙනකොටම අරහත් වෙන්න පුළුවන් නම් ඉතින් හොඳයි. එහෙම හැමෝටම පුළුවන් වෙන්නේ නැහැ. පුළුවන් වෙච්ච උත්තමයොත් ඒ කාලේ ඉඳලා තියෙනවා. ඒක පාරමිතා ශක්තිය. හැබැයි පාරමිතාවෙන් හැමෝම එක සමාන වෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා තමයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, 'සතර සතිපට්ඨානය වඩව්. උඹලට උපරිම කාලයක් අවුරුදු හතක් වශයෙන් පනවනවා', කියලා දේශනා කළේ. ඒ කියන්නේ යමෙක් හරියට මේ මාර්ගය වැඩුවොත්, අවුරුදු හතක් ඇතුළත අනුසයන් එක්කම කෙලෙස් නසාගන්න පුළුවන් විදිහට විඥාන මර්ධනය වෙලා, දුර්වල වෙලා, දුරුවෙලා, විනාශවෙලා, ක්ෂය වෙලා යනවා. ඉතින් ඒක නිසා, මේ නිවන් මග වඩනවා කියන එක තකහතියේ, වේගයෙන් කරන්න පුළුවන් වැඩකුත් නෙවෙයි. හැබැයි මුකුත් නොකර උඩ බිම බල බල ඉන්න එකකුත් නෙවෙයි. ඕස තරණය කියන ක්‍රමයට, ඒ කියන්නේ අර මුහුදක පීනන ආකාරයෙන් හයියෙන් පීනුවොත් ගිලෙනවා. පීනන්නේ නැතුව එක තැන හිටියොතින් ඒත් ගිලෙනවා. හයියෙන් පීනන්නේ නැතුව, එක තැන ඉන්නේත් නැතුව, වෑයම් නොකරමින්, නොපිහිටා සිටිමින් එතෙර වුණා කිව්වේ, හෙමින් හෙමින් මුහුදේ තියෙන රළ වේගයක් ප්‍රයෝජනයට අරගෙන ඇඟට නොදැනී පීනලා ගියොත්, අන්න එතරට යා ගන්න පුළුවන්. ඒ වගේ නිවන්මග වඩද්දීත් මම ඉක්මනින් නිවන් මග වඩනවා කියලා, සේරම වැඩ පැත්තකින් දාලා, කා එක්කවත් කතා නොකර, කොහේ හරි ගිහිල්ලා ඉවරවෙලා ඉඳලා බලන්නකෝ, මොකද වෙන්නේ කියලා. ටික දවසකින් සමහරවිට පැවිද්දෙක් නම් සිවුර තියෙයි ගහක. ගිහියෙක් නම් ආයේ හොයාගන්නවත් හම්බෙන එකක් නැහැ, පන්සලකවත්, ධර්මයක් අහනවාවත්. ඒ තරම්ම හිත කුසිත වෙලා යනවා.

'සෝණ' 5.12 කියලා සූත්‍රයක් තියෙනවා අරන් බලන්න. සෝණ කියන හාමුදුරුවන්ට වෙච්ච වැඩේ. ඉක්මනින් නිවන් මග වඩන්න ගිහිල්ලා, බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා යම්කිසි විණාවක තත් ඕනෑවට වඩා තද කළොත්, ඒ

විණාව ප්‍රයෝජනයට ගත නොහැකි භාණ්ඩයක් බවට පත්වෙලා විසිකරන්න වෙනවා. විණාවේ තත් ඕනෑවට වඩා තද කළොත් නිසි නාදය නැගෙන්නේ නෑ. ඒ වගේම විණාවක තත් අවශ්‍ය ප්‍රමාණයටවත් තද කළේ නැත්නම්, එදාටත් විණාව ප්‍රයෝජනයක් නැති භාණ්ඩයක් වෙනවා. ඒ වගේ, කෙනෙක් ඕනෑවට වඩා වීර්යය වඩන්න ගියොත්, ඒ අයත් නිවන් මග අහුර ගන්නවා. ඒ වගේම කිසිවක් නොකර, උඩ බිම බල බල, වීර්යය වඩන්නේ නැතුව, නිකම්ම අඥානයෙක් විදිහට හිටියොත්, ඒත් නිවන් මග අහුර ගන්නවා. එහෙනම් ඔය දෙකටම අතරමැදි ස්වභාවයකින් ඕනෑ යන්න. එහෙනම් ගිහියන්ට පැවිද්දන්ට ඒ ඒ තලයේ ඉඳගෙන වඩන්න පුළුවන් දුරක්, වේගයක් තියෙනවා. අන්න ඒ සියලු ධර්මතා හොඳින් සිහි කරගෙන, අවබෝධ කරගෙන, ඒ අගාරික සහ අනගාරික කියන ධර්ම ප්‍රතිපදාවන් වලට අනුව ජීවත්වන එකට ධම්මානුධම්ම පටිපත්තිය කියනවා.

දැන් ලෞකික ධර්මය තුළ හැසිරෙන කෙනෙක්ට, ලෞකික කුසල ධර්මයන්ගේ හැසිරුණාම ඇති. දස අකුසලයෙන් වැළකිලා කටයුතු කළහම ඇති. ලෝකෝත්තර ධර්මය තුළ හැසිරෙන කෙනෙක් දස අකුසලයෙන් කොහොමත් එයා වෙන්වෙලා ඉන්නේ. කාමයෙනුත් වෙන්වෙලා එයා ජීවත් වෙන්නේ. ඉතින් එතකොට ලෝකෝත්තර ධම්මානුධම්ම පටිපත්තිය කියලා කියන්නේ දස අකුසලයෙන් වෙන් වෙලා, කුසල සිතක් වඩන එක.

"සබ්බ පාපස්ස අකරණං කුසලස්ස උපසම්පද සචිත්ත පරියොදපනං එතං බුද්ධානසාසනං" 5.13

ඔය තියෙන්නේ ලෝකෝත්තර ධම්මානුධම්ම පටිපත්තිය. "එතං බුද්ධානසාසනං", එයයි බුද්ධ ආඥා ශාසනය. ඔන්න ලෝකෝත්තර ධම්මානුධම්ම පටිපත්තිය. මොකක්ද? 'සබ්බ පාපස්ස අකරණං' සියලු පාපයන්ගෙන් වළකින්න ඕන. 'කුසලස්ස උපසම්පද' කුසලය කිව්වේ මොකක්ද කියලා දැනගන්න ඕන. සිත පිරිසිදු කරන්න ඕන. 'සචිත්ත පරියොදපනං' මේ සිත රාගයෙන්, ද්වේෂයෙන්, මෝහයෙන්, ක්‍රියාත්මක වෙනකොට දමනය කරන්න ඕන. 'එතං බුද්ධාන සාසනං' එයයි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ආඥා වක්‍රය.

අන්න ඒ ආඥා වක්‍රයට අනුකූලව කටයුතු කිරීමටයි ධම්මානුධම්ම පටිපත්තිය කියන්නේ. එහෙනම් දස අකුසලයෙන් වැළකිලා ඉන්න ඕනේ. හැම මොහොතකම හිතේ කෙලෙස් නැගෙනවාද? ඒ කෙලෙස් දුරු කරමින්, අර මිදුල අතුගාමින් ඉන්නවා වගේ, අර බෝධි මළුව පිරිසිදු කරනවා වගේ හැම තිස්සෙම, හිතේ කෙලෙස් නැගෙනවා නම් ඒ කෙලෙස් පිසදමමින් ඉන්න ඕන. ඒ වගේ ම සිත රාගයෙන්, ද්වේෂයෙන්, මෝහයෙන් ක්‍රියාත්මක වන හැම අවස්ථාවකම ප්‍රඥාවෙන් මෙල්ල කරන්න ඕන. ඒක තමයි ධම්මානුධම්ම පටිපත්තිය. එහෙම ඉන්නකොට මොකද වෙන්නේ? කෙලෙස් ටික ටික නිවිලා යනවා.

එහෙනම් ඒක ගිහියන්ට ගිහි මට්ටමේ ඉඳගෙන, පැවිද්දන්ට පැවිදි මට්ටමේ ඉඳගෙන කරන්න පුළුවන්. එතන ප්‍රතිපදා දෙකක් තියෙන්නේ. ගිහියෝ අගාරික

ප්‍රතිපදාවෙන්, පැවිද්දො ' අනගාරික ප්‍රතිපදාවෙන් හැසිරෙනවා. එනිසා ගිහියන්ට පැවිද්දො තරම් ඉක්මනට ගමන යන්න බැහැ. මොකද ගිහියෝ ඉන්නේ ගිනි ගොඩක. එහෙනම් ඒ ගිනි ගොඩේ ඉඳගෙන ගින්දර නිවා ගන්න එක ලෙහෙසි වැඩක් නෙවෙයි. ගිනි ඇවිළී ඇවිළී තමයි ගිනි නිවා ගන්න වෙන්නේ, පොඩ්ඩ පොඩ්ඩ හරි. ඉතින් ඒනිසා ගිහියන්ට ගිහි ජීවිත වල ඉඳගෙන, නිවන් මග වඩනකොට, අර පූර්ණ ශාන්තියක් අත් දකින්න ලැබෙන අවස්ථාව අඩුයි, ඉතින්. යම් මට්ටමකට ශාන්තියක් අත් දකින්න පුළුවන් වෙයි. නමුත් ඒක පැවිද්දෙක්ගේ ශාන්තිය තරම් බලවත් වෙන්නේ නැහැ. මොකද පැවිද්ද සියල්ලෙන් සියලු ආකාරයෙන්ම නිදහස් වෙලා ඇවිල්ලා, සහමුලින්ම තමන්ගේ කාලය ඒ උතුම් නිවන් මග වඩා පූර්ණ කර ගැනීම උදෙසාම වෙන් කරලා තියෙන නිසා, නිදහසේ විවේකයෙන් ඒක කරන නිසා පැවිද්දා ලබන නිදහස ගිහියන්ට ලබන්න අමාරුයි. ඉතින් ඒක නිසා මේ ධම්මානුධම්ම පටිපත්තිය කියන එක වුණත්, ගිහියන්ට සහ පැවිද්දන්ට ඒ ප්‍රතිපදාව අනුව වෙනස් වෙනවා. පැවිදි ප්‍රතිපදාව කියන්නේ එකක්. ගිහි ප්‍රතිපදාව කියන්නේ තව එකක්.

එතකොට ලෝකෝත්තර ධම්මානුධම්ම පටිපත්තිය වුණත් ගිහියෙක්ට පූර්ණ වශයෙන් රකින්න අමාරුයි. එහෙනම් කොයි විදිහෙන් හරි කමක් නෑ ඔබ, මේ භයානක සංසාර දුකෙන් සදහටම අත මිදිලා, සියලු රාග, ද්වේෂ, මෝහ නසමින් ඒ සදාතනික පරිනිර්වාණ ශාන්තිය ඉක්මනින් අපේක්ෂා කරන කෙනෙක් නම්, ඉතින් උතුම් වූ චීවරයක් දරා ගෙන, උතුම් වූ පැවිද්දට පත් වෙලා ඒ ගමන යනවා නම්, යාගන්න පුළුවන්. ඉතින් බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ පැවිද්ද වර්ණනා කරනවා, 'සාමඤ්ඤඵල සුත්‍රයේ'^{5.14} ඒ බව දේශනා කරනවා.

ඒ නිසා ලෝකෝත්තර ධර්මයට අනුකූලව ජීවත්වෙන, "සබ්බ පාපස්ස අකරණං, කුසලස්ස උපසම්පදා, සචිත්ත පරියෝ දපනං" කියන, ඒ ධර්ම ව්‍යාකරණයන් කියන ටික, තමන්ගේ ජීවිතේ කොයිතරම් දුරට අනුගමනය වෙනවද, භාවිත වෙනවාද කියලා නුවණින් බලන්න. එතකොට ඔබට තේරෙයි. 'සබ්බ පාපස්ස අකරණං' සියලු පාපයන්ගෙන් වැළකිලා ජීවත් වෙන්න බැරි අයත් ඉන්න පුළුවන්. මොකද තමන්ගේ වෘත්තිය කටයුතු නිසාම. සමහරු පාපයන්හි නිරත වන අය ඉන්නවා, මේ ආරාමයටත් ඇවිල්ලා හිටි ගමන් එහෙම කියන අය ඉන්නවා. 'හාමුදුරුවනේ, මේ අපි කරන රස්සා නිසා අපිට සමහරවිට බොරු කියන්න වෙනවා' කියලා එහෙම කියපු අපේ මේ ශ්‍රාවක පින්වතුන් ඉන්නවා. ඒ අය කියලා තියෙනවා, 'මේ රස්සාව දැන දැනම බොරු කියලා රවට්ටන එකක්. ඒකෙන් මිදෙන්න බෑ. ඒකෙන් මිදුණොත් එහෙම රස්සාවෙනුත් අයිත් වෙන්න වෙනවා'. ඉතින් ඔබේ අවබෝධය මෝරා එතකොට ඔබටම තේරෙයි ඔබ කරන්නේ වැරද්දක් කියලා, එතකොට ඔබ ඒකෙන් නිදහස් වෙයි. ඔය වැඩේ කරන්න එපා කියලා වැඩක් නැහැ.

තමන්ගේ ප්‍රඥාව මෝරලා එන්න ඕනේ. තමන්ගේ පිරිසිදු සිත වැඩෙන්න ඕනෑ. ප්‍රඥාව කිව්වේ පිරිසුදු සිත. පිරිසිදු සිත වැඩෙන්න වැඩෙන්න තමයි කෙනෙක්

අකුසලයෙන්, අපිරිසිදු ස්වභාවයන්ගෙන් නිදහස් වෙන්නේ. එහෙම නම් කුසල සිතේ දුර්වල කමක් තමයි එහෙම වෙන්න හේතුව. ඒ කුසල සිත පූර්ණය වුණාම තමයි අරහත් කියන්නේ. සියලු පාපයන්ගෙන් නිදහස් වෙන්නේ. ‘සබ්බ පාපස්ස අකරණං’ කියන එක පූර්ණ වෙන්නේ අරහතන් වහන්සේගේ. ‘කුසලස්ස උපසම්පදා, සචිත්ත පරියෝ දපනං’ කියන දහම් න්‍යායන් පූර්ණ වෙන්නේ අරහතන් වහන්සේගේ. ඒක පටන් ගත්ත කෙනා සෝවාන් පුද්ගලයා. එහෙනම් අන්න ඒ දහම් න්‍යායන්ට අනුකූලව ජීවත්වන දහම් රටාවට කියනවා ධම්මානුධම්ම පටිපත්තිය කියලා දස අකුසලයෙන් වැළකිලා විතරක් නම් ඉන්නේ, ඔබ සුගතියකට යයි. ඔබ දස අකුසලයෙනුත් වැළකිලා කාමයෙනුත් වෙන් වෙමින් ජීවත්වෙන්න වැර වැයම් කරන කෙනෙක් නම්, ඒ මට්ටමට කෙලෙස් නිවිලා ඔබ නිවන කරා ළං වෙයි. කාමයෙන් වෙන් වෙලා සියලු රාග, ද්වේෂ, මෝහ නැසුවොත් සදාතනික පරම අමා නිවන් ශාන්තියට, පරිනිර්වාණයට පත්වෙයි. එහෙනම් ඔබ අනුගමනය කරන ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපත්තිය, එහි ස්වභාවය අනුව, ඒ වෙනුවෙන් දක්වන කැපකිරීම, කැපවීම, වැයම අනුව ප්‍රතිඵල ලැබෙයි.

06. භාවනාව, කර්මය සහ සංකල්පීය රාගය

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය :

සිත එක අරමුණක තියාගෙන, එක අරමුණකට ගේන්න භාවනාවකින් කොතනින්ද පටන් ගන්නේ? සහ ඔබ වහන්සේ දේශනා කළා දැන් සම්මුතික වශයෙන්, පුංචි කාලේ ඉඳලා ගන්න අරමුණු නිසා, ඒකෙ එලයක් විදිහට, විපාකයක් විදියට කාමය ඇති වෙන බව. එතකොට ඒකට පහුගිය ආත්මවල කරපු කර්මය කොහොමද ගැලපෙන්නේ හාමුදුරුවනේ?

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර :

දැන් බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ එක අරමුණක සිත රැඳවීමක් නෙමෙයි. කුසල නිමිත්තේ සිත රැඳවීමක්. හොඳට තෝරගන්න ඕන. දැන් එක අරමුණක සිත රඳවනවා කිව්වහම ලෝකේ වැඩපළක් තියෙනවා. උදාහරණයක්, පරමාණු බෝම්බයක් හදනවා කෙනෙක්. ඒ මනුස්සයටත් එක අරමුණක සිත රඳවාගෙන ඕන ඒ වැඩේ කරන්න. නැත්නම් පරමාණු බෝම්බය හදන්න බැනේ. කලින්ම පුපුරලා විනාශ වෙලා යන්න පුළුවන්. වාහනයක් එළවද්දී, එක අරමුණක සිත රඳවාගෙන ඉන්න ඕනේ. අරමුණු දෙක තුනක රඳවන්න ගියොත් එහෙම වාහනය හැප්පෙනවනේ. එහෙනම් සාමාන්‍ය ජීවිතයේදී අපි එක අරමුණක සිත රඳෝගෙන තමයි වැඩ කරන්නේ. ඒකට තමයි චිත්ත ඒකාග්‍රතාවය කියන්නේ.

අපේ සිතේ තියෙනවා චෛතසික හතක්: එස්ස, වේදනා, සංඥා, චේතනා, මනසිකාර, ජීවිතේන්ද්‍රිය, ඒකාග්‍රතා කියලා. මේ චෛතසික හත හැම සිතකම යෙදෙනවා. අරහතන් වහන්සේ කෙනෙක්ටත් යෙදෙනවා, ඒකාග්‍රතා කියන චෛතසිකය තමයි මේ අරමුණක සිත රඳවාගන්න පුළුවන් ස්වභාවය, චිත්ත ඒකාග්‍රතාව කියලා අපි ඒකට කියන්නේ. එතකොට ඕක බිඳිලා ගියහම තමයි අර පිස්සු, උන්මත්තක කියන්නේ. ඔබ ඉස්සරහ ඉන්න කෙනෙක් එහෙම කතා කරනවා, එක අරමුණක නැහැ, එහෙට යනවා මෙහෙට යනවා. එකක් කතා කරද්දී තව දහසක් දේවල් කියනවා. බලන් ඉන්නකොට මෙයාට ලූස් කියලා හිතෙනවා. ඇයි හිතේ තියෙන ඒකාග්‍රතාව බිඳ වැටිලා, ගොඩක් වෙලාවට අධික ශෝකයට පත් වුණාම, අධික ද්වේෂයට පත් වුණාම, මොනවහරි තදබල විඥානයක් නැගුණහමත් ඒ චිත්ත ඒකාග්‍රතාවය බිඳිලා ගිහිල්ලා පිස්සු වගේ හැදෙන වෙලාවල් තියෙනවා. දැන් ශෝකයට වගේ පත්වෙච්ච අය විලාප කිය කිය ඉන්නේ පිස්සුවෙන් වගේ, ඒ සිතේ ඒකාග්‍රතාව බිඳිලා. එහෙම නම් සාමාන්‍ය ජීවිතයේදීත් අපට චිත්ත ඒකාග්‍රතාව තියෙනවා, ඒවාට ක්ෂණික සමාධිය කිව්වේ ඒකයි. ඉතින් ඒ චිත්ත ඒකාග්‍රතාවය ගැන නෙමේ බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. සමාධිය කියන්නේ චිත්ත ඒකාග්‍රතාවට තමයි.

බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ සමාධිය ගැන නෙමෙයි. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ, නිවන ගැන. නිවන කියන්නේ සමාධිය නෙමෙයි.

බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ කුසලය ගැන. මොකද මිච්ඡා සමාධිය කියලා එහෙකුත් තියනවා. දැන් හිතන්නකො හොරෙක්, හොරකමක යනවා, බැංකුවක් බිඳින්න. උඟ් ඒ අරමුණේම සිත රඳවගෙන ඉන්න ඕනෑ, කොච්චර සුක්ෂම විදිහට ඒ වැඩේ කරන්න ඕනෑ ද? එහෙනම් ඒ හොරාත්, එක අරමුණක සිත රඳවගෙන තමයි ඒ වැඩේ කරන්නේ. එහෙනම් සමාධිය කියන විත්ත ස්වභාවය කියන්නේ හැම තිස්සෙම එක අරමුණක සිත රඳවන්න පුළුවන් ස්වභාවය. සමාධිය ආකාර දෙකයි, මිච්ඡා සමාධිය සහ සම්මා සමාධිය කියලා. එහෙනම් ලෝකයාටත් සමාධියක් තියෙනවා, හොරකමක් කරන මිනිහෙක්ටත්, බෝම්බයක් හදන මිනිහෙක්ටත්, වෙඩි තියෙන මිනිහෙක්ටත්.

ස්නයිපර්ස්ලා කියලා කොටසක් ඉන්නේ, සැඟවිලා වෙඩි තියෙන්නේ, දුරබැහැර ඉඳගෙන. දැන් ඒ මනුස්සයා තුවක්කුවක් තියාගෙන, කැලෑ ඇඳුමක් ඇඳගෙන, සමහරවිට දවසක් දෙකක් හෙල්ලෙන්න නැතුව ඉන්නේ, හෙල්ලුනොත් සතුවට පේන නිසා. මොන තරම් භාවනාවක්ද ඒක. හෙල්ලෙන්නේම නැතුව එක අරමුණෙහිම සිත රඳවගෙන සිටියා. එක අරමුණක සිත රඳවාගෙන සිටියේ යහපත්වූ වැඩකටද? අයහපත්වූ වැඩකට. එතැන තියෙනවා මිච්ඡා සමාධියක්. බෝම්බයක් හදනවා, මේ වෙලාවෙන් එක අරමුණක සිත රඳවගෙන තමයි මේ වැඩේ කරන්නේ. එතැනත් තියෙන්නේ මිච්ඡා සමාධිය. එහෙනම් සමාධිය කිව්ව පමණින්ම සිතන්න එපා මේක කුසලය කියලා. සමාධිය කියන්නේ සිත එක අරමුණක රඳවාගෙන ඉන්න පුළුවන් ස්වභාවය. හැම තිස්සෙම යහපත පිණිසම පාවිච්චි කරනවා කියලා හිතන්න එපා. දැන් සමාධිය කිව්ව ගමන් අපේ ඔලුවට එන්නේම කෙළින්ම නිවනට අදාළ වෙන එකක් කියලා. හොර වැඩ වලටත් සමාධි තියෙනවා, තුවිෂ වැඩවලටත් සමාධි තියෙනවා. ලෝකේ ඔය හැම දෙයක්ම කරන්නේ සමාධියකින් තමයි, මිච්ඡා සමාධිය.

සම්මා සමාධියටත් කොටස් දෙකක් තියෙනවා. ලෞකික සමාධිය සහ ලෝකෝත්තර සමාධිය සමාධිය කියලා. ලෞකික සමාධිය සමාධිය කියලා කියන්නේ, පින් දහම් කෙරෙහි හිත යොදවාගෙන, ඒ පිනට හිත එකඟ කරගෙන, පිනෙහිම හිත රඳවාගෙන ඉන්න ස්වභාවයට. පාපය කෙරෙහි හිත අරමුණුගත කරගෙන ඉන්න කොට කියනවා, මිච්ඡා සමාධිය කියලා. පින කෙරෙහිම සිත අරමුණු කරගෙන ඉන්න කොට කියනවා ඒකට, ලෞකික සමාධිය සමාධිය කියලා. රාග, ද්වේෂ, මෝහ දුරුකර ගැනීම පිණිසම, හිත කුසල නිමිත්තක රඳවාගෙන ඉන්න එකට කියනවා ලෝකෝත්තර සමාධිය සමාධිය කියලා. ඒකම තමයි භාවනාව කියන්නේ, භාවනා කරනවා කියලා අමුතුවෙන් කොහේ හරි වාඩිවෙලා කරන්න ඕන එකක් නෙමෙයි, හැම ඉරියව්වකදීම වැඩෙන භාවනාවක් බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. බුද්ධ භාවනාව යනු 'සතර සතිපට්ඨානයයි', සතර සතිපට්ඨානය සතර ඉරියව්වටම වැඩෙනවා. හිටගෙනත් පුළුවන්, ඉඳගෙනත් පුළුවන්, සැතපිලත් පුළුවන්, ඇවිදිමිනුත් පුළුවන් සතර සතිපට්ඨානය වඩන්න.

කාමයේ ආස්වාදයේ ආදීනව දකිමින් වාසය කරනවා කියන්නේ, කුසල නිමිත්තේ සිත රඳවාගෙන ඉන්න එක. ඕක තමයි කරන්න අමාරුම වැඩේ. දැන් තමන්ට පුළුවන් නම් එක දිගටම කාමයේ ආස්වාදයේ ආදීනව දකිමින්ම කටයුතු කරන්න, එතැනින් තමයි භාවනාව පටන් ගන්නේ. තමන් අවබෝධ කරපු ධර්මය භාවිත කිරීමටයි, භාවනාව කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. අහපු ධර්මය නුවණින් මෙනෙහි කරනකොට අන්න ඒ ධර්මය භාවිත වෙන්න පටන් ගන්නවා. සංයුක්ත නිකායේ, බොජ්ඣංග සංයුත්තයේ, තියෙනවා ‘බොජ්ඣංග සූත්‍රය’^{6.1} කියලා සූත්‍රයක්. එක්තරා බමුණෙක් ඇවිල්ලා බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන් අහනවා, ‘ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්ස, බොජ්ඣංග, බොජ්ඣංග කියනවා මොනවද මේ බොජ්ඣංග කියන්නේ?’ ‘බමුණ, බොජ්ඣංග කියලා කියන්නේ අවබෝධයේ අංග. අවබෝධය කියලා කියන්නේ, නිවන් අවබෝධය, මේ සංසාරේ යථාර්ථය අවබෝධ කරගෙන, මේ සියලු රාග, ද්වේෂ, මෝහ නසමින්, සදාතනික නිවන, පරිනිර්වාණය කරා ගමන් කිරීමයි අවබෝධය. අන්න ඒ අවබෝධය අංග හතක් වශයෙන් වැඩෙනවා. සති බොජ්ඣංගය, ධම්මච්චය, වීරිය, ප්‍රීති, පස්සද්ධි, සමාධි, උපේක්ෂා මේ හත. මෙන්න මේ අංග හතටයි බමුණ, බොජ්ඣංග කියන්නේ’ කියලා. ඊට පස්සේ අහනවා, ‘ස්වාමීනි, මේ බොජ්ඣංග වඩනවා, බොජ්ඣංග වඩනවා කියනවා, මොකක්ද මේ බොජ්ඣංග වඩනවා කියන්නේ?’ ‘බමුණ, යමෙක් කල්‍යාණ මිත්‍රයෙක්ගෙන් බණ අහනවා. කල්‍යාණ මිත්‍රයාගෙන් බණ අහලා මේ ධර්මය නුවණින් මෙනෙහි කරන්න පටන් ගන්නවා. දැන් මේ වෙලාවේ පැය ගාණක් තිස්සේ මං බණ කියනවා, ඔබත් පැය ගාණක් තිස්සේ මේක අහනවා. මේ බණ ටික අහලා ඉවර වෙච්ච ගමන්, ආයේ ඔබ පරණ පුරුදු ලෝකයටම බැහැරගෙන, ඒවා නම් ආයේ හිත හිත ඉන්නේ, මේ බණ අහපු එකෙන් වැඩක් නැහැ. එතකොට මේ බණ ටික මෙතනම දාලා ගියා වෙනවා.

එහෙම නෙමෙයි වෙන්න ඕන. අහපු ධර්මය දැන් සිහි කල්පනාවෙන් යුක්තව, මෙනෙහි කරන්න පටන් ගන්න ඕනේ. වඩා හොඳයි, විවේකීව මෙනෙහි කරන එක. දහසක් වැඩ කරද්දී මෙනෙහි කරනවාට වඩා, ඔබට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ නාමයෙන් වෙලාවක් හොයාගන්න බැරිද? මේ හයානක සංසාරෙන් අතමිඳෙන්න. දවසේ පැය විසි හතරෙන් ඔබට නිවන වෙනුවෙන් පැයක් දෙකක් වෙන්කර ගන්න බැරිද? බැරි නම් නිවනක් ගැන කතා කරලාවත් එලක් නැහැ. තමාගේ නිවන උදාකරගන්න තමාට වෙලාවක් නැත්නම් අනුන්ගේ වෙලාවෙන් කොහොමද ඔබ නිවන් දකින්නේ? අනුන්ගේ පහනින් එළිය බලලා වැඩක් නැහැ. තමන්ගේ පහනින්ම ඕනෑ එළිය බලන්න, මේ මාර්ගයේදී. තමන්ගේ ප්‍රඥාවෙන් ඕනෑ යථාර්ථය දකින්න. අනුන්ගේ ප්‍රඥාවෙන් දකින්න බැහැ. එහෙම පුළුවන් වුණා නම් අප සියලුම දෙනා අරහත්න් වහන්සේලා මෙලහට. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ධර්මය දකින කොටම අපිත් ඔක්කොම අරහත් වෙලා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ධර්මය තුළින් අපේ ප්‍රඥාව මතුකරගන්න ඕනෑ. නිදහසේ මේ ධර්මය නුවණින් මෙනෙහි කරන්න, යම්කිසි කාලයක් වෙන්කර ගන්න දවසින් හැමෝම. නැත්නම් මේ ධර්මය අද අහලා ඉවර වෙලා ඊළඟ දහම් සාකච්ඡාවට එද්දීත් ඔබ

ආයේ පරණ පුරුදු රස්සාවයි, ගෙදරදොරයි වැඩ පලයි, යුතුකම් වගකීම් ඕවටම මුල් තැන දී ගෙන, ආයේ ඊළඟ සතියේ ඇවිල්ලා මෙතැන වාඩිවෙලා, බොරුවට මේ ටික අහලා වැඩක් නැහැ. ඔබ කරන්නේ ඔබවම රවට්ටා ගැනීමක්.

බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය කියන්නේ ප්‍රායෝගික භාවිතයක්, රඟපෑමක් නෙවෙයි. ජීවිතය තුළ ව්‍යවහාර කර ගැනීමක්. වෝහාරික ධර්මයක්, බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. ඔලුව පුරව ගන්නාවූ දැනුමකට නෙවෙයි අවබෝධය කියන්නේ. දැන් සමහරු හොඳට දන්නවා ධර්මය. ඔක්කොම දන්නවා ත්‍රිපිටකයේ තියෙන ඒවා. හැබැයි භාවිතයේ නැහැ. ත්‍රිපිටකධාරී කියනවා, ඒ අයට. කිසිම ක්ලේසයක් නිමිලා ගිහින් නැහැ. අවබෝධ කරපු ධර්මය භාවිත කළේ නැහැ.

දොස්තරගෙන් බෙහෙත් අරං එනවා, ලෙඩ සීයක් විතර තියෙනවා, බෙහෙතුවත් සීයක් අරන් එනවා. අරන් ඇවිල්ලා මේසෙ උඩ තියලා ලස්සන බල බලා ඉන්නවා. එකම බෙහෙතක්වත් බොන්නේ නැහැ. ලෙඩ හොඳ වෙනවද එකක්වත්? ඒ වගේ, සමහරු ඉන්නවා, මේ ධර්මය හොඳට කියවනවා, දහම් පත පොත කියවනවා, ත්‍රිපිටකය කියවනවා, බණක් අහනවා. ඔක්කොම කරනවා එකක්වත් භාවිත කරන්නේ නැහැ, ජීවිතේ. කෙලෙස් එහෙම්පිටිත්ම තියෙනවා. ‘ජානතො’ දැනගත්ත පමණින් කෙලෙස් නිවෙන්නේ නැහැ. ‘පස්සතො’. ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙන්න ඕනෑ, පත්තියං වෙන්න ඕනෑ. ලෙඩක් තියෙනවා, ලෙඩේට බෙහෙත මේකයි කියලා දැනගත්ත පමණින්, හෝ බෙහෙත ගෙදර ගෙනල්ලා තිබ්බ පමණින්, ලෙඩේ හොඳ වෙන්නේ නැහැ, ඒක බොන්න ඕනේ. එතකොටයි ඒක පත්තියං වෙන්නේ.

එහෙනම් ධර්මය අසා අවබෝධ කරගත්ත පමණින්ම කෙලෙස් නිවෙන්නේ නැහැ. ඒ අවබෝධ කරගත්ත ධර්මය නුවණින් මෙනෙහි කරමින්, ජීවිතය තුළ ව්‍යවහාර කරන්න පටන් ගන්න ඕනේ. උදාහරණයක් කිව්වොත්, දැන් යම්කිසි ආසාවක් තමන්ට එනවා රූපවාහිනිය නරඹන්න ඕනෑ කියලා. දැන් ධර්මය භාවිත කරන්න ඕනේ. ඔබ ධර්මය ඇසුවා. දැන් ඔබට ධර්මය අවබෝධ වුණා. මොකක්ද? සංකල්පීය රාගය තමයි මේ කාමය කියන්නේ. මේ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධම්ම තුළින් සැප ලැබිය හැකියි කියලා සිතේම ගොඩනැගිවිව මුළා සහගත අදහස් ගොනුවකටයි, සංකල්ප සමුදායකටයි, කාමය කියන්නේ. කාමය මට දුක පිණිසමයි පවතින්නේ, යනාදී වශයෙන් අවබෝධ වුණා නම් ඒ න්‍යාය ධර්මය, දැන් ඔබට එනවා අදහසක්. මොකද රාග විඥාන තාම දුරු වුණේ නෑනේ, රාග විඥාන තාම එහෙම්මම තියෙනවනේ. ඒ නිසා ඒ රාග විඥාන දැන් මතුවෙලා එනවා ආහාර භාගයන්න. දැන් රාග සිතක් හට ගත්තා, දැන් රාග සිත කියනවා රූපවාහිනිය බලපත්. සැප රූප තියෙනවා ඕකේ, සැප ශබ්ද තියෙනවා ඕකේ කියලා. දැන් මේ හිත වද දෙනවා, රූපවාහිනිය නරඹපත් කියලා. දැන් මොකක්ද කරන්න ඕනෑ මේ වෙලාවේ අන්න අර තමන්ගේ අවබෝධය භාවිතයට ගන්න ඕනේ. මොකක්ද අවබෝධ වුණේ? මේ කාමයේ සැපයි කියලා, රූප, ශබ්ද, ගන්ධ,

රස, ස්පර්ශ, ධම්ම පස්සේ හඹාගෙන යනකොට රාග, ද්වේෂ, මෝහ වේතනා සකස් වෙනවා. එහෙනම් දැන් නුවණින් මෙනෙහි කරලා බලන්න ඕනේ, මේ ධර්මය. අන්ත භාවිත කරන්න ගන්නා. දැන් මම ගිහිල්ලා රූපවාහිනිය ඉස්සරහින් ඉඳගත්තොත්, යම් ආකාරයකින් මේ රූප වලට මගේ සිත ඇලෙන්න ගන්නවා දැන් රූපවාහිනියේ දෙනෝ දාහක් රූප පෙන්නද්දී තමන්ගේ සංකල්පීය රූපත්, සංකල්පීය ශබ්දත් ඇහෙන්න ගන්නවා, පේන්න ගන්නවා. අපි හිතලා කරන දෙයක් නෙවෙයිනේ මේ තියෙන්නේ. මෙතැන තියෙන්නේ හේතුවක් ඇති කල්හි එලය ලැබීමක්.

කාන්දන් ඇඳුමක් ඇඳන් ඉන්න කල් යකඩ කෑලි, බෙලෙක් කෑලි ඇවිල්ලා, ඇගේ ඇලෙන එක නවත්තන්න බැහැ. ඔබ තුළ සංකල්පීය රාගය පවතිනකල් ඒ සංකල්පීය රාගයට අදාළව රූප, ශබ්ද පේනකොට ඇහෙනකොට සිත ඒකෙ ඇලෙන එක. ‘වේදනා පච්චයා තණ්හා’ කියලා ඇලෙන එක හෝ ඇලීවිච රූපයන්හි බැහැගන්න එක ‘තණ්හා පච්චයා උපාදානං’ කියලා සිද්ධ වෙන එක හෝ ‘උපාදාන පච්චයා භවො’ කියලා ඊට අනුකූලව කර්ම භවයක් සකස් වෙන එක නතර කරන්න බැහැ, ඒවා ධර්මතා.

“ධම්මො ධම්මේ අභිසන්දෙන්ති, ධම්මො ධම්මේ පරිපූරෙන්ති”

ධර්මයෝම ධර්මයෝ පවත්වාගෙන යනවා, ධර්මයෝම ධර්මයෝ පුරවනවා. ඒ නිසා මොකද වෙන්නේ? ඔබ හේතු සකස් කළොත් එලය ලැබෙනවා. ඔබ දැන් රාග විඥාන යම් මට්ටමකට ප්‍රඥාවෙන් මෙල්ල කරගන්න පුළුවන් කෙනෙක් නම් ප්‍රශ්නයක් නැහැ. එහෙම නැතුව රාග විඥානය බලවත් මට්ටමින් තියෙන කෙනෙක් ගිහිල්ලා රූපවාහිනිය ඉස්සරහ ඉඳගත්ත ගමන් මොකෝ වෙන්නේ? එයා දන්නේම නැහැ, එයාගේ හිත අර රූප වල, ශබ්ද වල ඇලෙන්න ගන්නවා. ඒ නිසා මොකද වෙන්නේ, එයින් කර්ම සමුදය වෙනවා. මේ බව නුවණින් දැකලා සිහි කරනවා, මේ වෙලාවේ මම ගිහිල්ලා රූපවාහිනිය ඉස්සරහ ඉඳගත්තොත් මගේ කර්ම සමුදය වෙනවා. නිකන් ඉන්න බැරුව කර්මය රැස් කරනවා තව සංසාරේ දුක් විඳින්න. ආයේ ඉපදුණොත් සිද්ධ වෙන්නේ මෙන්න මේ ජාති, ජරා, මරණ, ශෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාස, රාග, ද්වේෂ, මෝහ කියන එකොළොස් ගින්නෙන් දැවී දැවී ඉන්න. එනිසා මේ කෙහෙල්මල් රූපවාහිනියක් බලන්න ගිහිල්ලා සංසාරේ දික් කරගන්න ඕනේ නැහැ කියලා, අන්ත අවබෝධයට පත් වෙලා, ඔහු ඒ ආසාව හිතීන් අකාමකා දානවා ‘ආසවක්ඛයා නිබ්බානං’ ඒ නිසා මොකෝ වෙන්නේ හිත නිවනට පත් වෙනවා.

අර තුව්ෂ නින්දිත රූප, ශබ්ද බලන්න ගිහිල්ලා ඉඳගත්තා නම් මාරයාගේ පෙට්ටිය ඉස්සරහ හිත රාගයේ, ද්වේෂයේ, මෝහයේ ගිනි හලක් බවට පත්වෙනවා. ඒක නුවණින් දැකලා ඒ අවබෝධය භාවිතා කරපු නිසා ආසුව ක්ෂය වුණා, නිවනට පත් වුණා හිත, හිත නිවිලා ගියා. එහෙනම් අන්ත බලන්න අවබෝධය. තමන් අවබෝධ කරපු දහම භාවිත කළොත් ගිනි නිවෙනවා. අවබෝධ කරපු දහම

භාවිතා නොකළොත් ගිනි ඇවිලෙනවා. සරල දෙයක් තේරුම් ගන්න තියෙන්නේ. එහෙනම් අවබෝධ කරපු ධර්මය භාවිත කිරීමට භාවනාව කියනවා. තැන් තැන් වල වාඩිවෙලා භාවනා කිරීමක් නෙවෙයි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. අනුසයන් නැසීමේදී විතරක් එක තැනකට වෙලා, සියලු ව්‍යවහාරයන්ගෙන් වැළකිලා, ඉන්ධ වෙන කාලයක් එනවා. අනුසය නසන්න බැහැ එහෙම නැතුව. ඒ මනෝ සංවේතනා සකස්වෙන එක නවත්වන ක්‍රියාදාමය.

එතකොට අන්න සිද්ධ වෙනවා ගැඹුරු නිශ්චල භාවයකට එන්න, දැඩි හුදකලාවකට පත්වෙන්න. එහෙම නැතුව මේ ගිහි මට්ටමේ ඉන්න පිරිස් වලට එහෙම භාවනාවක් බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා නැහැ කොහෙවත්. 'මහනාම ආගතඵල'^{6.2} කියන සූත්‍රයේ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අනුදැන වදාරනවා ගිහියන්ට අනුස්සති හයක්. අනුස්සති කියලා ඔබ සිතන්නේ කොහේහරි වාඩිවෙලා ඇස් දෙක වහගෙන කරන්න ඕන වැඩක් කියලා. එහෙම එකක් නෙවෙයි. වැඩ කරන ගමන්, දරු මල්ලෝ, අඹු දරුවෝ පෝෂණය කරන ගමන්, ගෘහ සයනයේ සැතපෙන ගමන්, තම තමන්ගේ ඵදිනෙදා වැඩකටයුතු ඔක්කොම කරන ගමන්, මේ අනුස්සති හය වඩන්න කියලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අනුදැන වදාළ සූත්‍රය, 'මහනාම ආගතඵල' සූත්‍රය.

අන්න ගිහියන්ට දේශනා කරලා තියෙනවා බුද්ධානුස්සතිය, ධම්මානුස්සතිය, සංඝානුස්සතිය, සීලානුස්සතිය, වාගානුස්සතිය, දේවතානුස්සතිය කියන අනුස්සති හය. ඒ සූත්‍රයේ ඉතාම මනාව අසිරිමත් වූ බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා බුද්ධානුස්සතිය මෙසේ වඩව්, ධම්මානුස්සතිය මෙසේ වඩව්, සංඝානුස්සති මෙසේ වඩව්, යනාදී වශයෙන් අනුස්සති හයම වඩන ආකාරය.

මේ පින්වතුන්ට, ගිහි ජීවිතයේ ඉඳගෙනම තමන්ගේ හිතේ කෙලෙස් යම් මට්ටමකට දුරු කරගන්න පුළුවන්, සීයට සීයක් නෙමෙයි. ගෘහවාසීව ඉන්න කෙනෙක්ගේ කෙලෙස් සහමුලින්ම නිවිලා ගියොත් ඉතින් ගෘහවාසයක ඉන්න බැහැ, තවදුරටත්. උදාහරණයක් ගත්තොත් එහෙම, දැන් මිනිහෙක් මඩ කාණුවක නිදාගෙන ඉන්නවා, කසිප්පු බීලා. මේ මිනිහා මඩ ගොඩක ලැගගෙන ඉන්නේ. දැන් හොඳටම කසිප්පු බීලා මත් වෙලා ඉන්නේ. අපිරිසිදු කාණුවක වැටිලා. හැබැයි ඒ මිනිහා හොඳටම මත් වෙලා නිසා ඒ මනුස්සයාට නැගිටලා යන්න සිහියක් නැහැ, ඕන කමකුත් නැහැ. කවුරු හරි කියනවා 'මේ උඹ මඩ ගොඩක ඉන්නේ, ඔය අපිරිසිදු කාණුවක ඉන්නේ, නැගිටලා පලයන් ගෙදර කියලා, 'නැහැ නැහැ. මේක මට සැපයි' කියලා ඒකා ඉන්නවා එතැන. කවුරු කොහොම කිව්වත් මේ බේබද්දා නැගිටලා යන්නේ නැහැ, මේ මඩ කාණුවෙන්. ඔහොම ඉන්නකොට, ටික ටික, ටික ටික මේ බේබද්දගෙ වෙරි හිඳිලා යනවා. දැන් කවුරුවත් කියන්න ඕනේ නැහැ, 'ඔය මඩ කාණුවකයි ඉන්නේ, අපිරිසිදු කාණුවකයි ඉන්නේ උඹ. ඕකෙන් නැගිටලා ගෙදර පලයන්' කියලා. තමන්ම නැගිටලා යනවා. සිහිය එන්න එන්න, එන්න එන්න තමන් හිටියේ මෙන්න මෙබඳු තැනකයි කියලා තමන්ටම

පේන්ත ගන්නවා. එතකොට කවුරුවත් ආයේ නොකිව්වත් තමන් එතනින් ඉවත් වෙලා යනවා යන්න. ඊට පස්සේ දැන් සිහිය ආපු බේබද්දෙක්ට කවුරුහරි ඇවිල්ලා, “නැහැ නැහැ, ඔය කාණුව සැපයි, ඔය කුණු කාණුවෙම ඔය මඩ කාණුවෙම හිටපන්” කියලා කිව්වත් ඉන්න බැහැ. ඇයි, තමන්ට සිහිය ඇවිල්ලා දැන් ඇත්ත පේන්ත ගත්තා. ඒ වගේ මේ කාම රාගයෙන් මත් වෙලා ඉන්නකන් මේ ආදීනව කියන ඒවා පේනවා අඩුයි. එතකොට තමයි ගෘහ වාසයක රැඳෙන්නේ. මේ කාමයේ ආදීනව හොඳට පේන්ත ගන්න කොට, මත් ගතිය අඩුවෙලා යනවා. මත අඩු වෙනකොට බලෙන් රඳවන්න හැදුවත් ඉන්නේ නැහැ ගෘහ වාසයක.

ගෘහ වාසයක ඉන්න ඔබ කාමරාගය දුරු කරගන්න උත්සහ ගන්නවා නම්, ඒ ඔබ ගෘහ ජීවිතයෙන් නික්මෙන්නයි උත්සහ ගන්නේ. දරුමල්ලෝ පෝෂණය කරමින්, අඹුදරුවන් පෝෂණය කරමින් ඒ ගෙවන ජීවිතය තුළ, තව යුතුකම් වගකීම් බහුලව තියෙනවා නම්, කාමරාගය ඉක්මනින් සිඳි ගන්න උත්සාහ ගන්න එපා. එහෙම උත්සාහ අරගෙන යම් ආකාරයකින් කාමරාග, වස්තු කාම, ක්ලේශ කාම වශයෙන් සිඳිලා ගිය දවසට, ඔබට ගෘහවාසයක ගෙවන එක මහා අසහනයක් බවට පත්වෙනවා, එව්වරයි වෙන්නේ. ඊට පස්සේ ඔබට ගෘහවාසයක කොහෙත්ම රැඳෙන්න බැරිවෙනවා. අර බේබද්දාගේ වෙරි ගොඩක්ම හිඳිලා, ඒත් කවුරු හරි පිරිසක් ඔහුට ඒ කාණුවෙන් නැගිටින්න නොදී, බලහත්කාරයෙන් හිරකරගෙන, ඒ කාණුවේ තියාගෙන හිටියොත් ඒ මිනිහට අසහනයක්නේ හටගන්නේ. හැබැයි කළින් නම් හොඳටම වෙරි වෙලා කියව කියවා ඉන්නකොට ඒකෙ ලැගගෙන හිටියා සැපයි කියලා. දැන් වෙරි හිඳිලා ගියාට පස්සේ කවුරු හරි බලෙන් ඇවිල්ලා ඔහුව ඒ කාණුවේ රඳවන්න හැදුවත් ඔහුට ඉන්න බැහැ. දැන් වෙරි හිඳිලා, ඇත්ත පේන්ත ගත්තා.

ඒ වගේ ගිහියෝ, පැවිද්දන් කරන භාවනා කරන්න ගිහිල්ලා කාමරාගය සිදුනොත් අවම වශයෙන් සකදාගාමී මාර්ගයටත්, සකදාගාමී ඵලයටත් ළං වෙලා ඊටත් එහාට යන්න ගියොත්, ගෘහ ජීවිතය කඩාගෙන වැටෙනවා. ඒකට සුදානම් නම් ඒ දේ කළාට කමක් නැහැ. හොඳට තෝරගන්න ඕනෑ. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ධර්මය යනු සෙල්ලමක් නෙමෙයි, සංසාරෙන් සමු ගන්නවා කියන එක විහිළුවක් නෙමෙයි, අත්හදා බැලීමක් නෙවෙයි. ඒ පරම නිෂ්ඨාවක්, සදාතනික ගමනක්. මුහුදට පතින්න ඕනේ හොඳටම පීනන්න පුළුවන් නම්. නැත්නම් සෙල්ලමට පීනනවා කියලා පැනලා අන්තිමටම ගිලිලා මැරෙන්නයි වෙන්නේ. ඒ වගේ නිවන් මග වඩනවා කියන එක, ආවට ගියාට කරන්න පුළුවන් වැඩක් නෙවෙයි. ‘සක්බො උජු ව සුජු ව’ මේක සෘජු කරගත්ත සිතකින් කරන්න ඕනෑ වැඩක්. ඒ කියන්නේ ඒකාන්තයෙන්ම නිවනට හිත පිහිටලා කරන්න ඕන වැඩක් ඒක. ‘රැවුලත් ඕනෑ. කැඳත් ඕනෑ. දෙකම ඕනෑ.’ කියලා කරන්න පුළුවන් වැඩක් නෙවෙයි.

ගෘහවාසයේ ඉන්න අය පැවිද්දෝ කරන වැඩ කරන්න ගිහිල්ලා ගෘහ ජීවිත විනාශ කරගෙන, අසිරිමත් වූ බුදුපියාණන් වහන්සේටත්, ශ්‍රී සද්ධර්මයටත්, ආර්ය මහා සංඝ රත්නයටත් නිගරු කරලා තමයි නවතින්නේ. අන්තිමට වෙන්නේ බණ

කියපු හික්ෂුවටත් බනිනවා. ආර්ය උපවාද කරගෙන, නිරයටත් යන්න පාර කපා ගන්නවා. එක්කෙනෙක් නිවනට යනවා ගෙදර අනිත් ඔක්කොම නිරයට යනවා, මොකද ඒකට හේතුව? නුසුදුසු විදිහට වැඩේ කරන්න ගියා. කාමරාගය දුරු වෙන්න නම් භාවනා දෙන්න පුළුවන් අසුබය වඩන්නේ මෙහෙමයි කියලා දේශනා කරන්න පුළුවන්. 'භාරද්වාජ'^{6.3} කියන සූත්‍රයක් තියෙනවා. ඒ සූත්‍රය ඇසුරෙන්, ඒ වගේම සතර සතිපට්ඨානය ඇසුරෙන්. ඔබ ගෘහවාසයක ඉන්න පිරිසක් නම්, අසුබය වඩන්න ගියොත් ඔබට ඒ ගෘහ ජීවිතය ටික දවසකින්ම අප්‍රිය තැනක් බවට පත් වෙනවා. එහෙම වීර්යයක් තියෙන කෙනෙක් ඉන්නවනම් උතුම් වූ බුදුපියාණන් වහන්සේගේ බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක් මුණගැහිලා කියන්න 'ස්වාමීනි, මට මේ ගෘහවාසයෙන් නික්මෙන්න ඕනෑ. මට මේ කාමරාගය දුරු කරගන්න ඕන. ඒකට මට ධර්මය දේශනා කරන්න' කියලා. එතකොට උන්වහන්සේලා අසුබය වඩලා හරි අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත වශයෙන් හරි සමථ හෝ විදර්ශණා හෝ ක්‍රමයකට කාමරාගය දුරු කරගන්නා ආකාරය පිළිබඳව දේශනා කරයි. එදාට ඒ ක්‍රමයට කාමරාගය දුරු කරගෙන, ගෘහවාසයෙන් නික්මීලා පැවිද්දට එන්න පුළුවන්කම ලැබෙයි.

තමන්ගේ යුතුකම් වගකීම් ඉෂ්ට සිද්ධ කරමින් තව කාලයක් ගෘහවාසයේ රැඳෙන්න බලාපොරොත්තු වෙන කෙනෙක් නම්, කිසිම ආකාරයකින් කළබල වෙලා මේ කාමරාගය නැසෙන ආකාරයට භාවනා කරන්න ලැස්ති වෙන්න එපා. මොකද එහෙම කරලා අන්තිමටම බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ කියන ත්‍රිවිධ රත්නයට නිගරු කරන තැනට වැඩ සිද්ධ කරන්න එපා. ඒක ඔබටත් කරගන්න අවැඩක් වෙනවා, සාසනයටත් කරන මහා විනාසයක් වෙනවා.

අගාරික සහ අනගාරික කියන ප්‍රතිපදා දෙකක් තියනවා. අගාරික ප්‍රතිපදාවේදී කාමයේ හැසිරෙන ගමන්, අනුස්සති වඩමින් ඔබට ඉන්න පුළුවන්. දැන් බුද්ධානුස්සතිය, ධම්මානුස්සතිය, සංඝානුස්සතිය, සීලානුස්සතිය, වාගානුස්සතිය, දේවතානුස්සතිය කියන අනුස්සති හය වඩන එක, එක තැනකට වෙලා ඇස් දෙක වහගෙන කරන්න ඕනේ භාවනාවක් නෙවෙයි, එදිනෙදා තමන්ගේ ජීවිතයේ වැඩ කටයුතු මධ්‍යයේම සිහියෙන් යුක්තව සිහි කරන්න අවශ්‍ය කරන, යම්කිසි ආකාරයක කුසල නිමිති හයක් තමයි ඒ අනුස්සති හයෙන් පෙන්වන්නේ. හැබැයි ඒ හය සිහි කලා කියලා, දරුණුවට කෙලෙස් නිවෙන්නේ නැහැ, මොකක්ද වෙන්නේ, ඒ ඒ මොහොතේ සමාධිමත් සිතකින්, සුවයෙන් යුක්තව ඔබට වාසය කරන්න පුළුවන් ඉහාත්ම සුඛ විහරණය සලසාදෙනවා. ගෘහවාසය තුළම ඔබට සුවදායක ජීවිතයක් උරුම කරලා දෙනවා. කෙලෙස් නිවන්න නම් මේ සියලු ආස්වාදයන්, කාමයන් දුක්ඛ වශයෙන්, එහි ආදීනවය එහි දෝෂය දකින්න ඕනේ. එහි ආදීනවය, දෝෂය ගැඹුරට විනිවිද බලන්න ඕනේ. එහෙම බලනකොට ඔබට තවදුරටත් ගෘහවාසයේ රැඳී සිටින්න බැරිවෙනවා. ඔබට අවශ්‍ය ගෘහවාසයේ ඉහාත්ම සුඛ විහරණයෙන් යුක්තව වාසය කරන්න නම්, අන්ත වඩන්න

බුද්ධානුස්සතිය, ධම්මානුස්සතිය, සංඝානුස්සතිය, සීලානුස්සතිය, වාගානුස්සතිය, දේවතානුස්සතිය.

මහානාම ආගතඵල සූත්‍රය. මහානාම කියන ශාකා කුමාරයාටයි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළේ. උන්වහන්සේ සූත්‍රය දේශනා කරන වෙලාවේ අසුභානුස්සතිය දුන්නේ නැහැනේ ඔහුට. අසුඛය කියන්නේත් අනුස්සතියක්, හැබැයි උන්වහන්සේ දුන්නේ බුද්ධානුස්සති, ධම්මානුස්සති, සංඝානුස්සති, සීලානුස්සති, වාගානුස්සති, දේවතානුස්සති. ඔය අනුස්සති හය විතරයි. අසුභානුස්සතිය දුන්නා නම් ශාකා කුමාරයාට ගිහිගෙයි වාසය කරන්න බැරි වෙනවා. ඔය අනුස්සති හය වැඩුවහම වෙන්නේ කෙලෙස් සහමුලින්ම නිවිලා යන එකක් නෙවෙයි. කෙලෙස් තදංග, විෂ්කම්භණ කියන ක්‍රමයට යටපත් වෙලා යාමක්. ඉතාම සුළු වශයෙන් නිවෙනවා. වැඩි හරියක් වෙන්නේ යටපත් වෙන එක. නමුත් ඒකම සුවදායකයි, ගෘහවාසයක සතුටින්, සැනසීමෙන්, නිදහසේ ජීවත් වෙන්න.

එහෙනම් ගෘහවාසයේ සිටින්නා වූ බුද්ධ ශ්‍රාවකයන්ට, සැනසීමෙන් ජීවත් වෙන්න, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ අනුස්සති හය වඩන්න කියලා අනුදැන වදාරනවා. ඊට එහා තියන ධ්‍යාන සමාපත්ති, විදර්ශනා වඩන්න බුදු පියාණන්වහන්සේ ගිහියන්ට අනුදැන වදාරන්නේ නැහැ. දැන් උදාහරණයක් ගත්තහම ඔබ අහලා ඇති 'අනාථපිණ්ඩිකොවාද'^{6.4} කියලා සූත්‍රයක් ගැන. අනාථපිණ්ඩික සිටුකුමා කියලා කියන්නේ, අපගේ අසිරිමත් වූ බුදුපියාණන් වහන්සේගේ අග්‍රදායකතුමා. බුදුපියාණන් වහන්සේව කොච්චර මුණගැහිලා තියෙනවාද මේ සිටුකුමා? අනේපිඬු සිටුකුමාටම දේශනා කරපු සූත්‍ර විශාල ප්‍රමාණයක් තියෙනවා. සිටුකුමාගේ නිවසට නිතර නිතර ඒ අසිරිමත් වූ මහා ශාස්තෘන් වහන්සේ දානයට වඩිනවා. සිටුකුමාගේ හොදම යාළුවෝ දෙන්නා, අග්‍රශ්‍රාවක මහා උතුමන් වහන්සේ, සාරිපුත්තයන් වහන්සේ සහ අති උත්තරීතර වූ ඒ මහා ධර්ම භාණ්ඩාගාරික ආනන්ද භාමුදුරුවෝ. බුදුපියාණන් වහන්සේ තමයි, එතුමාගේ අග්‍ර උතුමාණන් වහන්සේ. මොන වගේ තත්වයක්ද අනේපිඬු සිටුකුමාට තිබිලා තියෙන්නේ.

එතුමා ඔහොම ඉඳලා ඉඳලා, සෑහෙන කාලයක් මේ සාසනයේ වැඩ කටයුතුවලටත් දායක වෙලා, ජේතවනාරාමය පවා හදලා, බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ අරහතන් වහන්සේලා දහස් ගානකට දවස ගානේ දන් දීලා, අවසානයේ මියයන දවස ආවහම පණිවිඩයක් එවනවා, කවුරුහරි බුද්ධ උතුමන් වහන්සේට, බුද්ධ පුත්‍රයෙක්ට නිවසට වඩින්න කියලා. ඒ වෙලාවේ හිතවත්කමට, සාරිපුත්ත අග්‍ර උතුමාණන් වහන්සේත් ආනන්ද භාමුදුරුවෝත් තමයි වඩින්නේ. ඉතින් උන්වහන්සේලා දෙන්නා වැඩම කරලා, සාරිපුත්තයන් වහන්සේ දකිනවා මේ සිටුකුමා දැන් මිය යන්නයි යන්නේ කියලා, ඉතින් එතුමාට ධර්මය දේශනා කරනවා. ගැඹුරට ගැඹුරට, කොහොමද, මේ සියලු ස්කන්ධයන් අනිච්ච වශයෙන්, දුක්ඛ වශයෙන්, අනත්ත වශයෙන්, අසුඛ වශයෙන් දකිමින්, කාම රාගය සිඳෙන

තැනටයි දැන් ධර්මය දේශනා කරන්නේ. දැන් ප්‍රශ්නයක් නෑනේ, ඔහුගේ මරණය අවසානය නේ. දැන් මේ මහා සිටුවරයෙක්, හොඳට කාමභෝගීව ජීවත් වෙච්ච කෙනෙක්, අප්‍රමාණ ධනයක් තිබ්ච්ච කෙනෙක්. මාසෙකට සැරයක් පොළිය වශයෙන් ගැල් පන්සියයක රත්තරන් ගෙනාපු කෙනෙක්. කාමය ඇති වෙන්න පරිභෝග කරපු කෙනෙක්. මිය යන්නයි යන්නේ. දැන් ඉතින් කාම රාගය තිබුණා කියලා ඇති ඵලයකුත් නැහැ. ඒ නිසා සාරිපුත්තයන් වහන්සේ මොකද කරන්නේ? අනේපිඬු සිටුකුමාගේ කාමරාගය සිඳෙන මට්ටමට ධර්මාවබෝධය ඔසවා තබන්න, අනාගාමී ඵලයට ඔසවා තබන මට්ටමටම, ධර්මය දේශනා කරනවා. සෝවාන් ඵලයෙන් හිටියේ, ඒ කියන්නේ අඩුම තරමින් අනාගාමී වෙලා මැරෙන්න. එහෙම වුණානම් සුද්ධාවාස බ්‍රහ්ම ලෝකයට යන්නේ. එහෙනම් නිවනට අතිශයින් ළඟාවෙනවා. ඉතින් සෝවාන් ඵලයේ ඉඳලා මැරුණහම තව සංසාරේ අඩුම තරමේ භව භතක් යනවනේ සත්තක්ඛත්තු පරම නම්. කෝළංකෝල නම් දෙකක් වත් යනවා.

සෝවාන් ඵලයේ ඉඳලා මැරෙනකොට සංසාරේ ගොඩක් දිගයි. සෝවාන් වුණා කියලා සංසාරේ භව භතකට සීමා වුණාට වසර කෝටි ගානක් යන්න තියෙනවා. ඉතින් අනාගාමී ඵලයට පත් වුණා නම් බ්‍රහ්ම ලෝකයේ උපත, නිවනට තවත් පියවරකින් ළං වෙනවානේ කියලා හිතාගෙන, සාරිපුත්තයන් වහන්සේ, මේ ශ්‍රී සද්ධර්මය ගැඹුරට ගැඹුරට දේශනා කළා. මේ වෙලාවේ, අර අපි කාට හරි හඳ පෙන්නනකොට ඇඟිල්ල දික් කරලා, එයා හඳ දිහා බලන්නේ නැහැ, ඇඟිල්ල දිහා බලන් ඉන්නවා වගේ, අනේපිඬු සිටුකුමන් කළේ බණ නෙමෙයි අහන් හිටියේ, සාරිපුත්තයන් වහන්සේ බණ දේශනා කරන විදිහ සහ ඒ ඒ දහම් කාරණා වල තියෙන විමතිය ගැන කල්පනා කරමිනුයි සිටියේ සාරිපුත්තයන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, අනේපිඬු සිටුකුමා, සාරිපුත්තයන් වහන්සේ දිහා බලාගෙන ඉන්නවා. බණ දේශනා කරලා ඉවර වෙලා සාරිපුත්තයන් වහන්සේ දේශනාව නතර කරපු ගමන් අනේපිඬු සිටුකුමා වැළපෙන්න ගත්තා.

‘ඇයි අඬන්නේ වැළපෙන්නේ’ කියලා ඇහුවම ‘අනේ සාරිපුත්තයන් වහන්ස, ඔබ වහන්සේලා මං කොච්චර කාලයක් ඇසුරු කළාද? බුදුපියාණන්වහන්සේව කොච්චර කාලයක් මම ඇසුරු කළාද? අග්‍රශ්‍රාවකයන් වහන්සේව කොච්චර කාලයක් මම ඇසුරු කළාද? ආනන්ද භාමුදුරුවෝ කොච්චර කාලයක් මම ඇසුරු කළාද? අරහතන් වහන්සේලා කීදෙනෙක් මම ඇසුරු කළාද? ඔබ වහන්සේලා කොච්චර මේ නිවසට වැඩම කරලා තියෙනවද? අනේ මෙච්චර කාලයක් ඔය ධර්මය ඇයි මට දේශනා කළේ නැත්තේ? මෙච්චර ගැඹුරු ධර්මයක් තියෙනවා කියලා මම දැනන් හිටියේ නෑනේ’ කියලා. අනාගාමී ඵලයට පත්වෙන මට්ටමේ ධර්මයක්වත් ඔහු අහලා තිබුණේ නැහැ ඒ වෙනකොට. එතකොට ඇහුවා, ‘ඇයි මෙච්චර ඔබ වහන්සේලා මං ඇසුරු කරලා, බුදුපියාණන් වහන්සේගේ සෙවනේම ඉඳලත් මට ඔය ධර්මය දේශනා කළේ නැත්තේ?’. එතකොට කිව්වේ මොකක්ද සාරිපුත්තයන් වහන්සේ, ‘සිටුපුත්‍රය, බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ රජස් කෙලෙස්

දුරු කරන්නා වූ, මේ නිවන් මාර්ගය ගිහියන්ට දේශනා කරන සීමාවක් තියෙනවා. ඒ සීමාවෙන් එපිටට දේශනා කරන්නේ නැහැ කියලා. එහෙනම් කෙලෙස් සහමුලින්ම නිවා ගන්නා වූ බුද්ධ පුත්‍රයන්ට තමයි මේ ධර්මය ගැඹුරටම දේශනා කරන්නේ. ගිහියන්ට ඒ මූලික ධර්මාවබෝධය, සත්‍යය ඥානයන් පහළ කරගන්න මට්ටමට විතරයි ධර්මය දේශනා කරන්නේ කියලා.

එතකොට අනේපිඬු සිටුවුමා ඉල්ලීමක් කළා. ‘අනේ ස්වාමීනී, එහෙම කිව්වට ඔබ වහන්සේලා කෙලෙස් අඩු, රජස් අඩු කුලපුත්‍රයන් ඉන්නවා ගෘහ වාසයේ. ඒ අය කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් ගැඹුරු ධර්මය ඔවුන්ට දේශනා කරන්න’ කියලා එතුමා මිය ගිහිල්ලා තුසිතයේ ඉපදුණා. එතුමා එහෙම ඉල්ලීමක් කළාට, ඒක බුද්ධ ආඥාවට උඩින් යන ඉල්ලීමක් වෙන්න බැහැනේ. ඒ කියන්නේ බුදුපියාණන් වහන්සේවත්, සාරිපුත්තයන් වහන්සේවත් ඒ බුද්ධ ප්‍රතිපදාව වෙනස් කරන්නේ නැහැ. බුදුපියාණන්වහන්සේ කියන්නේ මහා කාරුණික උත්තමයන් වහන්සේ. සියලු ලෝ සතුන් කෙරෙහි එක හා සමානයි උන්වහන්සේ. ධර්මාවබෝධය ලද අයටත් එකයි, ධර්මාවබෝධය නොලද අයටත් එකයි. අම්මා ඒ අපේ, අම්මට හොඳ පුතක් එකයි, නරක පුතක් එකයි. උගත් පුතක් එකයි, නූගත් පුතක් එකයි, ඒ අම්මට ඉන්නවනම් එක පුතෙක් මහණ වෙලා ඒ පුතාටත් ඒ විදිහයි. එක පුතෙක් ඉන්නවා නම් දාමරික මැරයෙක් උගටත් ඒ විදියයි. අම්මා එහෙමයි. මේ අම්මක් එහෙමයි. මේ අම්මා, ජේන නොපෙනෙන, ලඟ දුර වසන, සියලු ලෝ සතුන්ගේ අම්මා. ඒ අසිරිමත් වූ අමා මැණියන් වහන්සේ, ඒ නිසා උන්වහන්සේ සියලුම ලෝ සතුන් කෙරෙහි මහා කාරුණාවෙන් දේශනා කරන මේ ධර්මය, කෙනෙක්ට නිර්වාණාවබෝධය පිණිස හේතු වෙන්න පුළුවන්. තව කෙනෙක්ට සුගතිගාමී වෙන්න ඒ ධර්මය උපකාරී වෙන්න පුළුවන්. හැබැයි එසේ දෙකටම නැති අයට සතර අපායට යන්න කියලා උන්වහන්සේ ඒ ධර්මය දේශනා කරන්නේ නැහැ.

ඒ කිව්වේ, එක ගෙදරක කෙනෙක් නිවනට පත් වෙන කොට අනෙක් අය සතර අපායට ඇදලා දමන්න උන්වහන්සේ සුදානම් නැහැ. එනිසා තමයි අගාරික ප්‍රතිපදාවක් හැටියට ගිහියන්ට බණ ඇහුවට සියලු කෙලෙස් නසා ගෙන ඉක්මන් වෙලා ගෘහවාසය නසාගන්න තැනට බණ නොකිව්වේ. ගෘහවාසයේ රැඳිලා ඔවුන්ට ඉන්න පුළුවන් සත්‍යය ඥාන තුළින්. ඒ කියන්නේ උපරිම සෝවාන් ඵලයට ඇවිල්ලා, එහෙම නැත්නම් සකදාගාමී ඵලයට ආවත් යම් ආකාරයකින් ගෘහ ජීවිතයේ දී යම් දුරස්ථ භාවයක් ඇතිවෙනවා.

ඊට වඩා එහාට ගියොත් එහෙම ගෘහවාසය කඩා බිඳ වැටෙනවා. දැන් ගෙදරක ස්වාමියා නම් ඒ ධර්මය අසා අවබෝධ කරගෙන ඒ තත්වයට එන්නේ, එතකොට ගෙදර එයාගෙන් යැපෙන අතින් අය අනාථ වෙනවා. ගෙදර අනෙක් එක්කෙනෙක්ටවත් මේ නිවන කියන්නේ මොකක්ද කියලවත්, ධර්මය කියන්නේ මොකක්ද කියලවත්, වැටහීමක් නැත්නම්, ඒ අය අර තාත්තගේ හෝ ඒ ගෙදර ස්වාමියාගේ, විත්ත ස්වභාවය, නිවුණු ස්භාවය ඒ කෙලෙස් දුරු වන ස්වභාවය,

තේරුම් ගන්න බැරිව, ඒකට නිග්‍රහ කරන්න පුළුවන්. ඒ ධර්මයටත් නිග්‍රහ කරන්න, පුළුවන්. ඒ ධර්මය දේශනා කරන කරන්නා වූ භික්ෂුවටත් නිග්‍රහ කරන්න, පුළුවන්. ඒ නිසා ඒ අය අප්‍රමාණ අකුසලයක් රැස් කරගන්නවා. සමහරවිට ඒ අයටත් නිවන් දකින්න හේතු තිබේවිච අය. එහෙනම් අපි කරන්න මිනේ මොකක්ද? අර ගෘහවාසයේ රැඳෙන අනිත් අයටත් ප්‍රසාදයක් ඇතිවෙන අන්දමින් හැසිරෙන්න මින. යම් ස්වාමියෙක් හෝ බිරිඳක් හෝ ධර්මාවබෝධය ලබලා, ඒ අය හැසිරෙන්නේ ගෙදර අනිත් අයට අප්‍රසන්න වන ආකාරයෙන් නම්, ඒ අයගේ හැසිරීම තුළ අනෙක් අයට ධර්මය එපා වෙනවා නම්, කොච්චර අවැඩක්ද සිද්ධ වෙන්නේ? එහෙම වුණාම කොහොමද අනිත් අය ධර්මය අවබෝධ කරගන්නේ? කොහොමද සංසාරෙන් එතෙර වෙන්නේ?

හරියාකාරව ධර්මය අවබෝධ කරගන්න, මහා කළබලයක් ඇති කරගන්න එපා. ඔබට ඒකට හේතු තියෙනවා නම්, ඒ කියන්නේ ගෘහ වාසයෙන් නික්මලා එන්න පුළුවන් පරිසරයක් ගොඩනැගිලා නම් තියෙන්නේ, ඒ අය එතැනින් එහාට තියෙන බැම්ම පනින්නේ කොහොමද කියලා කල්පනා කරන්න ඕනෑ. එහෙම නැතුව තවදුරටත් ගෘහවාසයේ රැඳෙන්න හේතු තියෙද්දී, 'ඉක්මනින් මම කෙලෙස් නිවනවා' කියලා හිතලා මග වඩන්න ගිහිල්ලා, කාමරාගය සිඳි ගත්තහම ගෙදර ඉන්න අනිත් අයට එයා අප්‍රසන්න කෙනෙක් බවට පත් වෙන්න ගන්නවා. අනිත් අයගේ අවබෝධය පහළ මට්ටමක නම් තියෙන්නේ ඒ අයට ජේනවා ඊට පස්සේ, අපි කෙරෙහි දයාවක් අනුකම්පාවක් නැහැ. මහ ගලක් වගේ මිනිහෙක් වෙලා. පන්සලට ගියාට පස්සෙතේ මේ ඔක්කොම වුණේ. අර හාමුදුරුවෝ තමයි ඔලුව කෑවේ' කියලා සේරම දෙනාට දොස් නගන්න, අපවාද කරන්න පටන් ගන්නවා. අර මිනිසුන්, දවසින් දවස, ඒ වෙරී සිතින් අප්‍රමාණ අකුසල් රැස් කරගෙන තිරයට යනවා. ඒක වෙන්න හොඳ නැහැ. ඒ නිසා තමයි අමාමැණි බුදුපියාණන් වහන්සේ, සියලු ලෝ සතුන් කෙරෙහි මහා කරුණාවෙන් ධර්මය නිසි අන්දමින් නිසි පමණට දේශනා කළේ. ගිහියන්ට පැවිද්දන්ගේ ධර්ම දේශනා කරන්නේ නැහැ. දෙගොල්ලන්ටම එකම ධර්මය උචිත නම් මොකටද ගිහි පැවිදි කියලා හේදයක්? භික්ෂු, භික්ෂුණි, උපාසක, උපාසිකා කියලා මිනේ නැහැ. බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ කියලා එක කුලකයයි ඉන්නේ.

ඔක්කොටම එක මට්ටමේ ධර්මයක් අනුගමනය කරන්න පුළුවන් කමක් තියෙනවා නම් පැවිද්දට එන්න මිනෙත් නැහැ. එහෙනම් ගෘහවාසයේ ඉඳලම ඔය වැඩේ කරන්න පුළුවන්. මොකටද ගෘහ වාසය අතහැරලා, සියලු දෙනා අත්හැරලා, සියල්ල අත්හැරලා පැවිද්දට එන්නේ? පැවිද්දෙක් කරන දේ ගෘහවාසයේ ඉඳලා කොරන්න බැහැ. ඒ නිසා ගෘහ වාසයේ යෙදෙන්නාවූ උපාසක උපාසිකාවන් හොඳට තේරුම් ගන්න මිනේ යමක් තියෙනවා. මේ භාවනාව ගැන හුඟ දෙනෙක් අහනවා. ඇත්තටම උත්තරේ දුන්නට ඔබට පුළුවන්ද අනුගමනය කරන්න? යමෙක් සෝවාන් ඵලයට පත්වෙලා නම් ඉන්නේ ඔහුට ඊළඟට කාමරාගය දුරු කර ගන්නයි තියෙන්නේ, මොකද කාමරාගය දුරු වෙනකොට තමයි පටිඝය දුරු

වෙන්වේ. ඒ දෙක සම්ප්‍රයුක්ත ධර්ම දෙකක් එකට එකක් බැඳිලා තියෙන්නේ. කාමරාගය දුරු වෙනකොට පටිසය දුරුවෙනවා. පටිසය දුරු වෙනකොට කාමරාගය දුරු වෙනවා. එක්කෝ මෙත්‍රිය වඩන්න ඕන, එක්කෝ අසුබය වඩන්න ඕන. ඔය දෙකින්ම වෙන්වේ එකම දෙයක්.

දැන් සෝවාන්ඵල ලාභියෙක් ඉන්නවා, ගෘහවාසයේ රැඳෙන්න තව හේතු තියෙනවා. එතකොට එහෙම කෙනෙක්ට අපි කියනවා අසුබය වඩව් කියලා. “ඉමමෙව කායං උදධං පාදනලා අධො කෙසමඝකා තවපරියනං පුරං නානපපකාරසස අසුවිනො පවචචෙකකති”^{6.5} ‘හිසේ සිට පාදාන්තය දක්වා සමකින් වැසුණා වූ නානාප්‍රකාර අසුවියෙන් සැදුණා වූ මේ කුණුකය දෙස නුවණින් බලව් මහණ’. කියන එක ‘නුවණින් බලව් ගහපතිය’ කියලා දේශනා කළේ නැහැ. එහෙම කිව්වොත් ඔබට පුළුවන්ද උදේ ඉඳලා රැ වෙනකන් ඔය වැඩේ කර කර ඉන්න. ටික දවසක් යනකොට මොකක්ද වෙන්වේ කියලා දැනගන්න නම් අසුබ සංඥාව වඩලා බලන්න. මං කියන්නේ එහෙම කාට හරි හදිස්සියක් තියෙනවා නම් කරලා බලන්න. එහෙම පොඩ්ඩක් වැඩුවා කියලා සම්පූර්ණයෙන් වැඩෙන්නේ නැහැ. සංඥා වැඩිලා ටික දවසක් ආයේ වඩන්නෙ නැතිව හිටියහම ඒක යටපත් වෙලා යනවා. ‘ආසේවිතාය භාවිතාය බහුලීකතාය.’ එක දිගටම අසුබ සංඥාව වැඩුවොත් ඕන්න කාමරාගය සිඳිලා යනවා. දැන් ගෘහවාසයේ ඉන්න කෙනෙක්ට අසුබය වඩන්න කිවුව ගමන් මොකද වෙන්වේ, ගෘහවාසය විනාසයි. ගිහි ජීවිතය අනිවාර්යෙන්ම කඩාගෙන වැටෙනවා. ඒ පවුලේ අපි හිතමු හතර දෙනෙක් ඉන්නවා කියලා. එහෙනම් හතරදෙනාම ඒ වැඩේ කරන්න ඕනෑ. එතකොට ගැටීමක් ඇති වෙන්වේ නැහැ. නැත්නම් වෙන්වේ මහා ගැටීමක් ඇති කරගෙන අර කිව්ව විදිහට ත්‍රිවිධ රත්නයටත් නිගරු කරමින්, මහා අපවාද කරමින්, අකුසල් රැස්කර ගනිමින්, මේ භයානක සංසාරේ තවත් අගතියකට විපතකට පත් වෙනවා, දුකට පත් වෙනවා.

මේ භාවනාව කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දහම තුළ අමුතු එකක් නෙවෙයි. භාවනාව කියන්නේ තමන් අසන ලද ධර්මය නුවණින් මෙනෙහි කිරීම. කාමයේ ආදීනව මෙනෙහි කළ පමණින්ම ඔබේ සියලු කාම රාගයන් සිඳෙන්නේ නැහැ. කාමරාගය ඇතුළු මේ සියලු විඥානයන් හෙමින් හෙමින් නැසෙන්නේ. හැබැයි අසුබය වගේ භාවනාවක් එක දිගටම වැඩුවොත් නම් කාමරාගය වේගයෙන් සිඳිලා යනවා. මොකද පටික්කුල සංඥාව. ඒ කියන්නේ අසුබ සංඥාව වැඩෙන්න ගන්නවා වේගයෙන්. අසුබ සංඥාව බහුලව වැඩෙන්න ගත්තහම සියලු ස්පර්ශයන් පිළිබඳව විශේෂයෙන්ම මේ කය පිළිබඳ ස්පර්ශය, ඒකට තමයි වැඩියෙන්ම ඇලිලා ඉන්නේ, ඒක දුරුවෙලා යනවා. පුරුෂයාට ස්ත්‍රී කය පිළිබඳව තියෙන ආසාව, ස්ත්‍රීයට පුරුෂ කය පිළිබඳව තියෙන ආසාව තමයි අවසානයේ ඇරගන්නම බැරි එක. ඒක තමයි පැවිද්දට ඇවිල්ලක් හිර වෙන තැන.

දැන් පැවිද්දෙක්ටත්, ගිහියෙක්ටත්, ලොකු වෙනසක් තියෙනවා ජීවිතේ. බලන්න කොතැනද කියලා වෙනස තියෙන්නේ. දැන් ගිහියෙක්ටත් ප්‍රිය රූප බලන්න

පුළුවන්, පැවිද්දෙක්ටත් පුළුවන්. ඇවැත් නැහැ. ගිහියෙක්ටත් ප්‍රිය ශබ්ද අහන්න පුළුවන්, පැවිද්දෙක්ටත් පුළුවන්. ප්‍රශ්නයක් නැහැ. ගිහියෙක්ටත්, සුවඳ විලවුන්, නැත්නම් ඒ ගන්ධාලේපනයන්, ඒවායේ තියෙන ආස්වාදය, විඳින්න පුළුවන්, පැවිද්දෙක්ටත් පුළුවන්. ඒකටත් ඇවැත් නැහැ. ගිහියෙක්ටත් රස ආහාර ගන්න පුළුවන් දිව පිනවන්න පුළුවන්, පැවිද්දෙක්ටත් ඒ ටික කරන්න පුළුවන්. සමහරවිට ගිහියටත් වඩා පැවිද්දට ඒක කරන්න පුළුවන්. ඒත් ගැටලුවක් නැහැ. ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කරන්න ඕන. ඒක වෙනම දෙයක් ඇවැත් නෙමෙයි ඒවා. ඒක හොඳට තෝරගන්න ඕන. ඒ කියන්නේ ඔය කියන ඇහැ, කන, නාසය, දිව කියන හතර පැවිද්දටත් පිනවන්න පුළුවන් විවරයක් ඇදගෙන හිටියට, ගිහියටත් පුළුවන්. ඊළඟට ගිහියටත් පුළුවන් මනසින් විවිධාකාර ධර්මයන් ඒ කියන්නේ අදහස් මෙතෙහි කරමින් ආස්වාදය විඳින්න, පැවිද්දටත් පුළුවන්. ඒකටත් ඇවැත් නැහැ. එහෙනම් ඇවැත් තියෙන්නේ මොකටද? 'කාය සම්ඵස්සය'. දැන් පැවිද්දන්ට ගිහියන්ට වගේම ඇහැ, කන, නාසය, දිව කියන හතරම පිනවන්න පුළුවන්කම ලැබුණත් කය නම් පිනවන්න හම්බවෙන්නේ නැහැ සෙල්ලමටවත්.

මොකද කයට ඇවැත් පනවලා තියෙන්නේ හැම ආකාරයෙන්ම, පාරාජිකා දක්වා තියෙනවා. පාරාජිකා, තුලැසි, දුකුලා, සංසාදිසේස, පවිති මේ සියලුම ඇවැත් පනවලා තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ ගිහියෙක්ට ලැබෙන නිදහස, පැවිද්දට අහිමි වෙලා යන්නේ ඔන්න ඔය කාය සම්ඵස්සය, කාය ස්පර්ශය කියන තැනදී. එහෙනම් ගෘහ වාසයෙන් ඔබ නික්මිලා පැවිද්දට ආපු දවසට ඔබට ප්‍රධාන වශයෙන් අහිමි වෙලා යන්නේ ස්පර්ශකාමය. අනිත් කාමයන් ටික අත් විඳින්න පුළුවන් දැන් හික්ෂුවකුත් ඇහැ, කන, නාසය, දිව පිනවනවා කියන එක ලෝකයාට එව්වර ලොකු ප්‍රශ්නයකුත් නෙවෙයි. ලෝකයාට ඒක ජේන්නෙත් නැහැ ලෝකයා ඒ ගැන හිතන්නෙත් නැහැ, අහන්නෙත් නැහැ. දැන් හික්ෂුවත් මනෝ ආස්වාදයන් විඳිනවා කියන එක මනසින් විවිධාකාර අදහස් මෙතෙහි කරමින් සතුටු වෙනවා කියන එක ලෝකයාට හොයා ගන්නත් බැහැ. ඒක ප්‍රශ්නෙකුත් නැහැ.

හැබැයි යම් පැවිද්දෙක් කය පිනවනවා කියලා දැක්කොත්, ස්ත්‍රීන් හෝ පුරුෂයන් ඇසුරු කරමින් කාය සම්ඵස්සය ලබමින්, එහෙම නැත්නම් ස්පර්ශකාමයෙන් වින්දනයක් ලබනවා කියලා පෙනුනොත් පන්සලත් කුඩු කරලා දායි. එතකොට ඒ හික්ෂුවට ඒ හොඳටම ඇති හික්ෂුත්වය නසාගෙන විනාශ වෙලා පැවිදි ජීවිතය අහිමි කරගන්න. ඒක උපරිම තැනට ගියාම පාරාජිකාවක් දක්වා 'පැරදුණා' වෙනවා. පරාජිකා වෙලත් දිගින් දිගටම ඒ හික්ෂුත්වයේ හිටියොත් උපසම්පදා හික්ෂුවක්, ඒ හික්ෂුව සලකන්නේ 'මළ හික්ෂුවක්' හැටියට. විවරයක් ඇදගෙන පන්සලකට වෙලා හිටියට ස්ත්‍රීයක් ඇසුරු කරමින් ඒ පාරාජිකා කියන මට්ටමට ඇවිල්ලා නම් ඉන්නේ ඔහු සිවුරක් ඇදගෙන හික්ෂුවක් වශයෙන් පෙනී සිටියත් ඔහු පරාජිතයෙක්. ශාසනික වශයෙන් මරණයක් හිමි වෙච්ච කෙනෙක් ඔහු. දැන් ජේනවාද ස්පර්ශකාමයට බුදුපියාණන් වහන්සේ කිසිම ආකාරයකින් අවසරයක්

දීලා නැති බව. ස්ත්‍රී පුරුෂ අවයවවත් පරාමර්ශනය කරන්න එපා කියලා ඇවත් පනවලා තියෙන්නේ. ස්පර්ශකාමය තමයි අත්හැර ගන්න බැරිම. රූප කාමය, ශබ්ද කාමය, ගන්ධ කාමය, රස කාමය අත්හැර ගන්න ලේසියි. ගොඩක් අය පැවිදි වෙලාත් සිවුර තියලා ආපහු යන්නේ ස්පර්ශකාමය උවමනාවෙලා.

එහෙනම් පැවිද්දෙක් විදියට මේ මග වඩනකොට ස්පර්ශකාමය දුරු කරගන්න ඕන. ඒ පැවිද්දා ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය බලවත් කෙනෙක් නම්, අනිච්ච වශයෙන්, දුක්ඛ වශයෙන්, අනත්ත වශයෙන් ස්පර්ශකාමය විතරක් නෙමෙයි සියලු කාමයන්ගේ ආදීනව දකිමින්, වාසය කිරීමෙන් කාමරාගය සිඳි ගන්න අවස්ථාව උදා වෙනවා. ප්‍රඥාව දුර්වල කෙනෙක් නම් අසුබ භාවනාව බහුලව වැඩිය යුතුයි. හිසේ සිට පාදාන්තය දක්වා සමකින් වැසුණා වූ නානාප්‍රකාර අසුවියෙන් සැදුණා වූ මේ කුණු කය දෙස නුවණින් බලමින්, “අඤ්ඤා ඉමසමිං කායෙ කෙසා ලොමා නබා දන්තා තවො මංසං නභාරු අට්ඨි අට්ඨිමිඤ්ජා” යනාදී වශයෙන් කයේ පවතින්නා වූ අසුබයන් පිළිබඳව විමර්ශනය කරමින් දකින්න ඕනේ. ධාතු වශයෙන්, කුණප වශයෙන් දකින්න ඕන. ‘මහා රාහුලෝවාද සූත්‍රය’^{6.6} හික්ෂු-හික්ෂුණී කියන අපේ සබ්බමචාරීන් මේ දේශනාවට සවන් දෙනවා නම්, අන්න ඒ උතුමන්ට අපි සිහිපත් කරනවා මහා රාහුලෝවාද සූත්‍රය බලන්න. අන්න ඒකෙ, මේ ශරීරයේ පවතින කුණපයන් ධාතු වශයෙන් මෙනෙහි කරන්නේ කොහොමද කියන කාරණා පිළිබඳ යම්කිසි විග්‍රහයක් ඇතුළත් වෙනවා. එතකොට මේ විදිහට ගත්තහම ඒ ඒ මට්ටම් වල අයට ඒ ඒ කෙලෙස් නිවාගන්න භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරන්නා වූ යම්කිසි ප්‍රතිපදාවක් තියෙනවා. ඒ ප්‍රතිපදාව හැමෝටම එක හා සමාන වෙන්නේ නැහැ. ගිහියන්ට එකක් පැවිද්දන්ට තව එකක්. එතැන විභේදනයක් තියෙනවා ගිහි-පැවිදි කියලා. ඒ නිසා භාවනාව ගැන ඔබ ඇහුවහම ඔබට දෙන්න තියෙන උපදේශය තමයි අන්න අර අනුස්සති හය වඩන්න කියලා. සංයුක්ත නිකායේ මහානාම ආගතඵල කියන සූත්‍රය හොයලා ගන්න. ඒ සූත්‍රය තුළ ඒ අනුස්සති හය, බුද්ධානුස්සති, “ඉතිපි සො භගවා අරහං” යනාදී වශයෙන් ධම්මානුස්සතිය ‘ස්වාක්කාතො භගවතා’ යනාදී වශයෙන්, සංඝානුස්සතිය ‘සුපට්ඨපන්තො’ යනාදී වශයෙන්, ඊළඟට සීලානුස්සතිය, තමන්ගේ සීලය කොයි ආකාරයෙන්ද මෙනෙහි කරන්න ඕනේ, වාගානුස්සතියෙදී කොයි විදිහටද පරිත්‍යාගය, දානය ගැන මෙනෙහි කරන්න ඕනේ, දේවතානුස්සතියෙදී තමන් ගුණයෙන් දෙවියන් හා සමාන වෙන්නේ කොහොමද යනාදී වශයෙන් ඒ අනුස්සති හය වැඩෙන ආකාරය ගැන, වඩන ආකාරය ගැන, දක්වලා තිබෙනවා. ඒ සූත්‍ර දේශනාව අරගෙන කියවන්න. එතැන බුද්ධ, ධම්ම. සංඝ කියන ප්‍රධාන අනුස්සති තුනම තියෙනවා.

අති උත්තරීතරවූ තුනුවත් ගුණ සිහිකරමින් ඔබ ගෘහ වාසයේ රැඳෙන්නේ. ඒ ධර්මය ඔබට හොඳටම ඇති ගෘහවාසයේ සතුටින් වාසය කරන්න. හෙමින් හෙමින් නිවන් මගක් වඩන්න. කවදා හරි දවසක ඔබට හිතෙනවා නම් දැන් ගෘහවාසයෙන් නික්මෙන දවස ඇවිල්ල තියෙන්නේ, ගෘහවාසයෙන් නික්මෙන්න පුළුවන් කියලා,

කලායාණ මිත්‍රයෙක් හම්බවෙලා අහන්න, 'ස්වාමීනි, මට මේ කාමරාගය දුරු කරගන්න පුළුවන් ක්‍රමයක් දේශනා කරන්න' කියලා. එහෙම නැතුව පොදු ප්‍රශ්නයකදී ඔය වගේ දෙයක් අපට දේශනා කරන එක උචිත වෙන්නේ නැහැ, ඒ නිසා නැවතත් සිහිපත් කරනවා, 'භාවනාව යනු තමන් අවබෝධ කරගන්න ධර්මය, නායාය, ජීවිතය තුළ භාවිත කිරීමයි'.

තවත් දෙයක් කියන්න ඕන. ගොඩක් අය හිතාගෙන ඉන්නවා මෙන්න මෙහෙම. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ මේ ගෘහවාසයදී කාමයන් පරිහරණය කරන්න එපා කියලා. කවුද එහෙම එකක් දේශනා කළේ? ගෘහවාසයේ ඉන්නේ කාමයන් පරිහරණය කරන නිසානේ. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ ගෘහවාසය තුළදී කාමමිථ්‍යාවාරයේ යෙදෙන්න එපා කියලා. කාම සමාවාරයේ යෙදෙන්න එපා කියලා නෙමෙයි. දැන් සමහරු ඉන්නවා මේ ධර්මය පටලවාගෙන. ආහාරය ගන්නේ කුසගින්න නිවා ගන්න විතරක් නෙවෙයි, ගෘහවාසයක නම් ඔබ රස ගුණත් බලනවා. දැන් ආහාරය හදනකොට සමහරු හිතනවා, රස තෘෂ්ණාවෙන් මිදෙන්න නම් නිරස විදිහට ආහාර ගන්න ඕනෑ කියලා. එක්තරා හික්ෂුවක් එහෙම බණ කියලා, අපිට අහන්න හම්බුණා ඒ උපාසකම්මලා ගෙදර කෑම උයනවා ලුණු දාන්නේ නැතුව. තේ හදනවා සීනි දාන්නේ නැතුව. රසට හැදුවොත් ඇලෙයි කියලා. අර මෙලෝ ධර්මයක් දන්නේ නැති සැමියා මේ ගැනට පිස්සු හැදිලා පන්සලට ගියාට පස්සේ කියලා අල්ලන් තඩි ගහන්න පුළුවන්. ඒ නිසා ධර්මය හරියාකාරව අවබෝධ කරගන්න බැරි වුණාම ඒ වගේ වැඩ කරන්න පුළුවන්. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ රසට කෑම කන්න එපා කියලා නෙමෙයි. රසයේ ඇලෙන්න එපා කියලා.

එනිසා කල්පනා කරන්න ඕනෑ නුවණින්, මේ ධර්මය වරද්ද ගත්තට පස්සේ හිතෙනවා බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙන්නේ බොහොම අසිරුවෙන් ජීවත් වෙන ක්‍රමයක් කියලා. එහෙම වුණාම වෙන්නේ ඔබේ ජීවිතය මහා අසහනයට පත් වෙන එක. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙන්නේ සහනයෙන් ජීවත් වෙන්න. ඔබ කාමයන් පරිහරණය කරන්න ගිහි ජීවිතයෙදී. හැබැයි ඒ සියල්ල අනිච්ච බව, දුක්ඛ බව, අනත්ත බව, අසුඛ බව නුවණින් දැකලා. එතකොට, "යො තස්සායෙව තණ්හාය අසෙස විරාග නිරොධො උපාදන නිරොධා" කියලා ඒ කාමයන් කෙරෙහි තියන උපාදානය ක්‍රමානුකූලව නිරුද්ධ වෙලා යනවා. උදාහරණයක් ගත්තොත්, දැන් යකඩයක් රත් වෙලා තියෙනවා. එතකොට මේ යකඩය රත් වෙලා තියන බව දන්න කෙනෙක් ඉන්නවා, නොදන්න කෙනෙක් ඉන්නවා. රත් වෙලා බව දන්න කෙනාටත් නොදන්න කෙනාටත් මේ යකඩෙ උවමනා වෙනවා. එතකොට අර රත්වෙලා බව දන්න කෙනා ඒ යකඩය පරිහරණය කරද්දී අත පිවිච්චෙන්නේ නැතිවෙන්න මොකක් හරි උපක්‍රමයකින් තමයි ඔහු ඒ යකඩය පරිහරණය කරන්නේ. හැබැයි රත් වෙලා බව දන්නේ නැති කෙනා, ඒ යකඩය කෙළින්ම අතින් අල්ලලා අතත් පුච්ච ගන්නවා. අනතුරක් කර ගන්නවා. එහෙම නම් මේ කාමය දුකක් බව

නුවණින් දැක්කට පස්සේ ඔබ මේ කාමය තදින් අල්ලන්නේ නැහැ. අන්න ඒකයි අර ‘උපාදාන නිරෝධෝ’ කිව්වේ. “යො තස්සායෙව තණ්හාය අසෙස විරාග නිරොධො උපාදාන නිරොධා” එතකොට මොකද වෙන්නේ? තාමත් ඔබට මේ රූප සැපයි කියලා පේනවා. මොකද ඔබ තුළ තවම සංකල්පීය රාගය තියෙන නිසා. රාග විඥානය ඉතුරු නිසා. ඒ නිසා ඔබට මේ රූප සැප වශයෙන් පේනවා. ශබ්ද සැප වශයෙන් ඇහෙනවා. ගන්ධ රස වශයෙන් දැනෙනවා. රස සැප වශයෙන් දැනෙනවා. ස්පර්ශ සැප වශයෙන් දැනෙනවා. අදහස් සැප වශයෙන් දැනෙනවා. හැබැයි එකකටවත් ඔබේ සිත ඇලෙන්නේ නැහැ. මොකද මේ සියල්ල දුකක් බව නුවණින් දැකලා තියෙන නිසා. හැබැයි අපට ගෘහවාසයේ රැඳෙන්න ඕන නිසා ඒ දේවල් පරිහරණය කරන්න වෙනවා. එතකොට ඔබ ඒවා පරිහරණය කරන්නේ ‘අනිස්සිතොව විහරති’. නිස්ශ්‍රයෙන් තොරව, ඒ කියන්නේ? ඒවා කෙරෙහි තියෙන තෘෂ්ණාව යම් මට්ටමකට දුරු කරලා. සියට සියක් ම දුරු කරා කියන්නේ නැහැ. එතකොට මොකද වෙන්නේ? “නවකීඤ්චි ලොකෙ උපාදියති” ලෝකේ උපාදාන වෙන්න කිසිවක් නැතිව යනවා. ඒ කිව්වේ තණ්හාව යම් සේද එසේය උපාදානය.

දැන් තණ්හාව ඔබේ යම් ආකාරයට ක්ෂය වී යනවා නම් ඉතින් උපාදාන වන්නේ මොනවාද? ඇලුම් කරන්න දෙයක් ලෝකේ නැත්නම් එදාට සිතින් අල්ලා ගන්න දේකුත් නැතිවෙලා යනවා. එහෙම නම් ගෘහවාසයේ රැඳෙන ඔබට කාමයන් පරිහරණයන් කරන්න එපා නෙවෙයි කිව්වේ. කාමයන් අවබෝධයෙන් පරිහරණය කරන්න. ඒ වගේම කාම මිථ්‍යාවාරයට යන්නත් එපා. මොකද කාමය දුකයි අසාරයි කියලා දැක්කට පස්සේ, ඒ අසාර කාමය පස්සේ ගිහිල්ලා මොකටද පාපයන් රැස් කරගන්නේ කියලා, අවබෝධයෙන් මෙල්ල වෙනවා සිත. ඉතින් ඒ නිසා කාම සමාවාරයට සීමා වෙනවා. ඔබට ඔබේ ජීවිතය සතුටින් ජීවත් වෙන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. නිවන් මග වඩනවා කියලා කියන්නේ අසහනයෙන් ජීවත් වෙන එකට නෙවෙයි. දැන් සමහරු ඉන්නවා පුදුම අසහනයකින් ජීවත් වෙනවා, ඇහුවොත් නිවන් මග වඩනවා ලු. මේක බලන පිට මනුස්සයෙකුට, ඒ කියන්නේ මේ ධර්මයෙන් පිටත ඉන්න කෙනෙක්ට, හිතෙනවා නම් නිවන් මග වඩන මනුස්සයා මෙයාකාර අසහනයකින් ජීවත් වෙන්නේ කියලා, ඒ මිනිස්සු ජීවිතේට ආයේ බණක් අහන්නෙවත් නැහැ. නිවන ගැන කතා කරන්න වත් කැමති වෙන්නේ නැහැ.

සමහරුන්ට තියෙනවා කළබලයක් තමන්ට හරියාකාරව ප්‍රත්‍යක්ෂයක් එන්න කලින් ප්‍රත්‍යක්ෂයක් ආවා වගේ රඟපාන්න යනවා. මේ ශ්‍රේෂ්ඨ ධර්මය යනු රඟපෑමක් නෙවෙයි. මේ ශ්‍රේෂ්ඨ ධර්මයේ හැසිරෙන එක, රඟපෑමක් එහෙම නෙවෙයි. දැන් ඔබට රෝගයක් තියෙනවා නම් මොකක් හරි බෙහෙතක් බිලා හොඳ වෙන්න ඕන. දැන් ඔබේ ලෙඩේ හොඳ වෙන්න ඉස්සෙල්ලා හරි නැත්නම් ඒ ලෙඩේට බෙහෙත පත්තියන් වෙන්න ඉස්සෙල්ලා හරි ඔබ සුව වුණා වගේ රඟපාන්න ගියොත් මොකෝ වෙන්නේ? ඔබමයි අමාරුවේ වැටෙන්නේ. ඊට පස්සේ වෛද්‍යවරයා නිසි බෙහෙත දෙන්නේ නැතුව යනවා. ඇයි දැන් ලෙඩේ

හොඳ වෙලානේ. ලෙඩේ හොඳ නැත්නම් ඇත්තටම, 'හොඳ නැහැ තාම, දොස්තර මහත්තයෝ. මෙව්වර රිදෙනවා අව්වර රිදෙනවා', කියලා කියනවා. හැබැයි මේ ධර්මය ඉස්සරහදි එතැනත් මානය එනවා. අපිට දැන් මේක තේරිලා තියෙන්නේ. අපි මෙව්වර කාලයක් තිස්සේ බණ අහලා තියෙන්නේ. දැන් ඔක්කොම හරි කියලා, අන්න එහෙම එකක් එනවා. ඒ මානය තුළ, තමන්ට සත්‍යය වශයෙන් ධර්මය ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙලා නැති වුණත් ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙච්ච බව හඟවන්න යනවා. එහෙම වුණාම එතැනින් එහාට සමහරවිට ඔහුට ප්‍රත්‍යක්ෂ අවබෝධය නොලැබී ගියා නම්, දෘෂ්ටියකින් ඔහුගේ සිත වැහිලා, ධර්මයක් අහිමි වෙලා යනවා. ඇයි තමන් හිතාගෙන ඉවරයි දැන් තමන්ට ධර්මය අවබෝධ වෙලා තියෙන්නේ, තමන් ඒ ඵලයට පත්වෙලා තියෙන්නේ යනාදී වශයෙන් ලොකු නිර්ණායක ගොඩක් ඇතිකරගෙන තමන් ධර්මයෙන් ඇත් වෙලා යනවා ඊට පස්සේ. ඉතින් ඒ අය කතා කරන දේවල් දිහා බැලුවහම, එයාලා ජීවත් වෙන රටාව දිහා බැලුවම, පුදුම අසහනයක් තියෙන්නේ. බැලුවම අර බණ අහන්නේ නැති, ධර්මයක් අහපු නැති අය ඊට වැඩිය සහනයෙන් ජීවත් වෙනවා. එතකොට මොකක්ද නිර්වාණ අවබෝධයෙන් ලැබිච්ච සුවය? ඉහාත්ම සුඛ විහරණය කෝ?

“එතං සංතං එතං පණිතං
 යදිදං සබ්බ සංඛාර සමතො
 සබ්භුපදි පටි නිස්සග්ගො

තණ්හක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බානන්ති” 6.7

එයම ශාන්ත වේ. එයම ප්‍රතීත වේ. කුමක් ද? රාග, ද්වේෂ, මෝහයන්ගේ නිරුද්ධ භාවය. නිරුද්ධ වීම. එතකොට රාග, ද්වේෂ, මෝහ මාත්‍රයක් හරි නිරුද්ධ වෙනවා නම් ඒ සිතේ සහනයද, අසහනයද, ඇති වෙන්නේ කියලා බලන්න ඕනේ. එහෙනම් මේ ධර්ම මාර්ගයේ ගමන් කරන කෙනෙක්ගේ සිතේ අසහනය නම් තියෙන්නේ, ඒ කියන්නේ එක්කො හරියට ධර්මය අවබෝධ කරගෙන නැහැ, එහෙම නැත්නම් අවබෝධ වෙච්ච ධර්මය හරියාකාරව භාවිතා කරන්න දන්නේ නැහැ. එහෙම නොවෙන්න හිතේ තියෙන්න ඕනේ හැම තිස්සෙම සහනය, සුවය, ඒ ඒ මට්ටම් වලින්. සෝවාන් පුද්ගලයාට ඒ මට්ටමේ සහනයක්. සකදාගාමී පුද්ගලයාට ඒ මට්ටමේ සහනයක්, යනාදී වශයෙන් තම තමන් ඒ ඉන්න තත්වය අනුව තමන්ට ඒ ඵලයේ සුවය දැනෙන්න ඕන.

ඒක තමයි මේ ධර්මයේ තියෙන අසිරිමත් භාවය. එහෙම නොවෙන්නේ අර ධර්මාවබෝධයෙන් නෙවෙයි, ඒ කියන්නේ දහම් දැනුමක් ඇති කරගෙන, ඒ දහම් දැනුමෙන් ජීවිතය හසුරුවන්න ගිහාම, ඒ මිනිසුන්ගේ ජීවිතවල මහා අසහනයක් ඇතිවෙනවා. ඔබ කරන්න ඕනේ ගෘහ ජීවිතයේ, සුද්ද සිංහලෙන් කිව්වොත්, ඔබ කාමයන් පරිහරණය කරන්න අවබෝධයෙන්. ඒ සියල්ල අනිච්ච බව, දුක්ඛ බව, අනත්ත බව, අසුඛ බව නුවණින් දකිමින්. එතකොට මොකද වෙන්නේ? “යො ඡන්දරාග විනයො ඡන්දරාග පහාණං ඉදං නිස්සරණං” කියලා ක්‍රමානුකූලව ඒ රාග, ද්වේෂ, මෝහ නිරුද්ධ වෙලා යනවා. එහෙම නැතුව සියලු වගකීම්, යුතුකම් වලට

පයින් ගහලා දාලා, බලහත්කාරෙන් මේ වැඩේ කරන්න ගියොත්, ඉතාම අඩු කාලයකින් ලොකු අමාරුවක වැටෙනවා. ඔබත් ඔබ වටේ ඉන්න පිරිසත්. ඊට පස්සේ ගෘහ ජීවිතවල මහා අසහනයන් ඇති වෙලා, ආරවුල් ඇති වෙලා, ඒ මිනිස්සු හැඬු කඳුළෙන් ජීවත් වෙනවා. එතකොට බලන් ඉන්න මිනිස්සුන්ට කල්පනා වෙනවා, නිවන් මග වඩන්න ගිහිල්ලා මෙව්වර වින්නැහියක් වෙනවා නම්, අපිටනම් එබඳු නිවනක් එපා කියලා. එය සාධාරණයි, එහෙම මිනිස්සුන්ට හිතෙනවා නම්. ඊට වැඩිය අතිශය සුවදායක මාර්ගයක් මේ නිවන කියන්නේ.

තව වැදගත් දෙයක් කියන්න ඕන. කළබලේට හෝ කාටවත් ජේන්න වඩන එකක් නෙමෙයි, මේ නිවන කියන්නේ. දැන් සමහරු කියනවානේ මේක ඉක්මනින් ඉවරයක් කරගන්න ඕන. ඒක අදහසක් විතරයි. ප්‍රායෝගික භාවිතයේදී ඉක්මනින් ඉවර කරන්න පුළුවන්ද බැරිද කියලා තමන්ටම තේරෙන්න ගනියි. නිකන් කිව්වට වැඩක් නැහැ. ගොඩ ඉන්න අය වතුරේ පීනන අයටත් උපදෙස් දෙන්න යනවා. එහෙමත් කරන වෙලාවල් තියෙනවා. ඉතින් මේ වගේ වැඩ කරලා අන්තිමට තමන්ගේ නිවන් මගත් වහ ගන්න ඉඩ තියෙනවා. මේ හැම දෙයක්ම නිවැරදි වෙන්න ඕනේ අවබෝධයෙන්. එසේ නොවෙන්නට නිවන් මග කියලා කියන්නේ දැනුමක් විතරක් වෙනවා. ඒ දැනුම තුළ හිර වෙලා අන්තිමට මේක දන්නවා, අරක දන්නවා, කිය කිය ඉන්නවා මිසක්, කිසිම දෙයක් අන්තිමට ජීවිතේ සිද්ධ වෙලා නැහැ. කෙලෙස් එහෙම්මම තිබිලා. කිසිම දෙයක් අත් හැරිලත් නැහැ, කිසිම නිරෝධයක් සිද්ධ වෙලත් නැහැ. තමන් එක තැනමයි හැමදාමත්. එතකොට වෙලා තියෙන්නේ ‘ජානනො’ විතරයි. දැන ගැනීමක් විතරයි ධර්මය. ‘පස්සනො’, පත්තියං වෙලා නැහැ, ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙලා නැහැ. ඇයි ජීවිතේට භාවිතා කළේ නැහැ.

එහෙනම් තේරුම් ගන්න ඕන, භාවනාව යනු ධර්මය භාවිතා කිරීමයි. තමන් අසන ලද ධර්මය නුවණින් සිහි කරන්න. එතකොට ඒ ධර්මය භාවිතා වෙන්න පටන් ගන්නවා සංයුක්ත නිකායෙ, බොජ්ඣංග සංයුත්තයෙ, ‘බොජ්ඣංග’ කියන සූත්‍රයේ^{6.8} භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බමුණාට පෙන්වලා දුන්නා. “බමුණ යමෙක් අසන ලද ධර්මය නුවණින් සිහි කරන්න ගත්තට පස්සේ මොකද වෙන්නේ? ඒ ධර්මය භාවිත වෙන්න පටන් ගන්නවා. යෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් සති බොජ්ඣංගය වැඩෙනවා. සති බොජ්ඣංගය ප්‍රත්‍ය වෙලා ධම්මවිචය බොජ්ඣංගය වැඩෙනවා. ධම්මවිචය බොජ්ඣංගය ප්‍රත්‍ය වෙලා විරිය බොජ්ඣංගය වැඩෙනවා. විරිය බොජ්ඣංගය වැඩිලා ඒකෙන් ප්‍රත්‍ය වෙලා ප්‍රීති බොජ්ඣංගය වැඩෙනවා. ප්‍රීති බොජ්ඣංගය ප්‍රත්‍ය වෙලා පස්සද්ධි බොජ්ඣංගය වැඩෙනවා. පස්සද්ධි බොජ්ඣංගය ප්‍රත්‍ය වෙලා සමාධි බොජ්ඣංගය වැඩෙනවා. සමාධි බොජ්ඣංගය ප්‍රත්‍ය වෙලා උපේක්ෂා බොජ්ඣංගය වැඩෙනවා. මෙන්න මේ ආකාරයෙන් බමුණ එකකට එකක් ප්‍රත්‍ය වෙලා බොජ්ඣංග හටගන්නවා” කියලා.

ඒ තමයි භාවනාව, බුදුපියාණන් වහන්සේගේ. එහෙනම් ඒ සියලු භාවනා වැඩුණේ කොතනින්ද? තමන් අසන ලද ධර්මය නුවණින් මෙනෙහි කිරීම තුළින්.

‘සබ්බාසව සුත්තයේ’^{6.9} ‘භාවනාය පහාතබ්බා’ හත්වෙනි අංගය මොකක්ද? බොජ්ඣංග වැඩීමයි භාවනාව. එහෙම නම් සප්ත බොජ්ඣංග වඩන එකටයි, භාවනාව කියන්නේ බුදු දහමේ. අති උත්තරීතර මේ අමා දහමේ. එහෙනම් ඒ ධර්මය භාවිත කිරීමටයි භාවනාව කියන්නේ. හොඳට මතක තියාගන්න. “විවේක නිශ්ලික විරාග නිශ්ලික නිරොධ නිශ්ලික වොස්සග්ග පරිනාමී සති බොජ්ඣංගය ධම්මච්චය විරිය ප්‍රීති පස්සද්ධි සමාධි උපෙක්ෂා” යනාදී වශයෙන් ඒ බොජ්ඣංග ධර්ම කුල විග්‍රහ කරනවා, දැන් එහෙනම් අරමුණක සිත රඳවා ගෙන ඉන්නවා කිව්වම අකුසල අරමුණක සිත රඳවාගෙන ඉන්න පුළුවන්. ඒකත් සමාධියක්, මිථ්‍යා සමාධියක්. කුසල අරමුණක රඳවා ගෙන ඉන්න පුළුවන්, අන්න ඒක කුසල සමාධියක් එහෙම නැත්නම් සම්මා සමාධිය. එහෙනම් ලොකික පින් දහම් වල සිත අරමුණු කරගෙන ජීවත් වෙන එකට කියනවා ලොකික සම්මා සමාධිය. මේ කාමයෙන් වෙන් වීම අරමුණු කරගෙන, කාමයේ ආදීනව දකිමින් වාසය කරනකොට වැඩෙනවා, අන්න ලෝකෝත්තර සම්මා සමාධිය. කාමයේ ආදීනව ආස්වාදයේ ආදීනව නුවණින් මෙනෙහි කරමින් වාසය කරද්දී වැඩෙන්නේ ලොකෝත්තර කුසල සමාධිය. ලොකෝත්තර සම්මා සමාධිය හෙවත් ආර්ය ආනන්තරික සමාධිය.

“යමබුද්ධසෙට්ඨා පරිවණණයි සුවිං
සමාධිමානනනරිකඤ්ඤමානු
සමාධිනා තෙන සමො න විජ්ජති
ඉදම්පි ධම්මෙ රතනං පණිතං
එතෙන සචෙවන සුවඤ්චි හොතු” ^{6.10}

කියලා දේශනා කරද්දී සක්වල ධාතුව පවා කැළඹිලා ගියා. මොකද? මේ සමාධි අතර යම් සමාධියක් ඇත්නම් ආනන්තරික සමාධිය අන්න ඒ සමාධියයි ආර්ය උත්තමයන් වහන්සේලා, බුදුරජාණන් වහන්සේලා, බුද්ධ ශ්‍රේෂ්ඨයන් වහන්සේලා, සමාධියක් වශයෙන් අනුදැන වදාරන්නේ, වර්ණනා කරන්නේ. ඒ බුද්ධ ශ්‍රේෂ්ඨයන් වහන්සේලාගේ වර්ණනාවට ගෝචර වන්නා වූ ආනන්තරික සමාධියක් ඇද්ද, ඒ සමාධිය වඩවන්නා වූ යම් ධර්මයක් ඇද්ද, ඒ ධර්මයයි මේ විශ්වයේ ශ්‍රේෂ්ඨතම ධර්මය යනාදී වශයෙන් සත්‍යක්‍රියා කරන්න පුළුවන්. එහෙනම් ඒ ශ්‍රේෂ්ඨ කුසල සමාධිය වැඩෙන්නේ, ආර්ය සමාධිය වැඩෙන්නේ, ආනන්තරික සමාධිය වැඩෙන්නේ, ඔබ කාමයේ ආස්වාදය ආදීනව නුවණින් දකින කල්හි. එහෙනම් ඒ ධර්මය නුවණින් භාවිතා කරද්දී, ඒ වැඩෙන්නා වූ අංගයන්ට තමයි සප්ත බොජ්ඣංග කියන්නේ. ඔබට දැන් පැහැදිලි ඇති භාවනාව කියන්නේ මොකක්ද කියලා. භාවනාව කියන්නේ එක තැනක වාඩි වෙලා ඇස් දෙක වහගෙන ඉන්න එක නෙවෙයි. හැබැයි කෙනෙක්ට මින නම් ඒක එක තැනක වාඩිවෙලා ඇස් දෙක වහගෙන කරන්නත් පුළුවන්. ගැටළුවක් නැහැ. ඔබට විවේකයක් තියනවනම් එක තැනක වාඩි වෙලා ඇස් දෙකත් වහගෙන කාමයේ ආස්වාදය ආදීනවය නුවණින් මෙනෙහි කරමින් ඉන්න පුළුවන්. එහෙනම් මතක තියාගන්න

එක අරමුණක සිත රැඳවීම නෙමෙයි භාවනාව කියන්නේ, කුසල අරමුණක සිත රැඳවීමයි. එක අරමුණක් කිවුවාම දෙන්න පුළුවන් වැරදි අරමුණක් වුණත් ඔන්න ඕක ගැන හිත හිත හිටහල්ලා කියලා. එතකොටත් ඒක භාවනාවක් වෙනවා එහෙම ගත්තොත්. අකුසලයට හැම තිස්සෙම ඇදි ඇදි යන සිත කුසල නිමිත්තක අඛණ්ඩව රඳවාගෙන ඉන්න පුළුවන් හැකියාවටයි කියන්නේ භාවනාව කියලා. එහෙනම් කුසල නිමිත්තක හිතේ රඳවාගෙන ඉන්න අමුතුවෙන් කොහෙවත් වාඩි වෙන්නම ඕනේ නැහැ. ඒක හිටගෙන ඉදිදිත් කරන්න පුළුවන්, ඉඳගෙන ඉදිදිත් කරන්න පුළුවන්, සැතපිලත් පුළුවන්, ඇවිදිමිනුත් පුළුවන්. හැබැයි ඒක භාවිත වෙන්නේ ඕනෑ හොඳට. ‘ආසේවිතාය. භාවිතාය. බහුලීකතාය’. හොඳට මේක ප්‍රගුණ වුණාට පස්සේ තමයි සතර ඉරියව්වේදීම වැඩෙන්න ගන්නේ. නැත්නම් සමහරවිට ආරම්භයේදී ඉඳගෙන ඉඳලම ඇත්තටම ඒක ප්‍රගුණ කරගන්න පුළුවන්. මොකද එක එක්කෙනාගේ සමාධි ඉන්ද්‍රියන්ගේ දුර්වලකම් තියෙන්නවා. ඒ නිසා හැමෝටම එක විදිහට වැඩෙන්නේ නැහැ. සතර ඉරියව්වේදීම ඒ භාවනාව වැඩෙන්න නම්, සතර සතිපට්ඨානය වැඩෙන්න නම්, යම්කිසි ප්‍රගුණ වීමක් තියෙන්න ඕන.

උදාහරණයක් ගත්තොත් කෙනෙක් වාහනයක් පදවන මුල් සමයේදී ඒ වාහනය හරියාකාරව පදවන්න බැහැ. සමහරවිට කාණුවටත් වැටෙනවා, ගස්වලත් වදිනවා, බිත්තිවලත් හැප්පෙනවා, අවශ්‍ය තැනට නෙමෙයි ඒ වාහනේ යන්නේ. එතකොට සුක්කානමත් අත් දෙකින්ම බදාගෙන මහ බයෙන් තමා පාට් යන්නේ. සමහරවිට වාහනයක් ඉස්සරහින් එතකොට අයින් කරලා නවත්තගන්නවා වෙන්නත් පුළුවන්. ඔහොම ඔහොම පුදුමාකාර පරිස්සමකින් තමයි මුලින් මුලින් ගියේ. මුළු වාහනයම බදාගෙන තමයි ගියේ. හැබැයි පහුවෙනකොට ටික ටික, තමන්ට වාහනය ධාවනය කිරීමේ හැකියාව ප්‍රගුණ වෙනකොට මොකද වුණේ, කතා කරකර, එක අතකින් ෆෝන් එකත් ඔබාගෙන, තව අතකින් යම්තම සුක්කානමත් අල්ලගෙන, ඇඟිල්ලෙන් සුක්කානම කරකවමින් වාහනය අරන් යනවා. දහසක් දේවල් කරමින්. ඒ මට්ටමට වාහනය පැදවීම ප්‍රගුණ වුණා. මුලදී ලර්නර් කියන මට්ටමේ දී පුදුමාකාර බයකින්, තැනිගෙන තමයි වාහනය පදවගෙන ගියේ.

හැබැයි දිගින් දිගට ඒ වැඩේ කරනකොට තනි අතින් වාහනය පදවන්න, එහෙම නැත්නම් ඇඟිල්ලෙන් වාහනය පදවන්න, සමහර විට අතහැරලාම යන්න, මොනවා හරි ඒකෙ තියෙන ඔක්කොම වික්‍රමයන් ටික පාන්න පුළුවන් වෙනවා. ඒ වගේම මේ භාවනාවක් මේ න්‍යාය ධර්මය මුලදී භාවිතා කරන්න ගත්තහම එකපාරටම ප්‍රගුණ වෙන්නේ නැහැනේ. මුලදී ටිකක් ආයාසයෙන් වෙර දරමින් වැඩිකාලයක් ඒ වෙනුවෙන් වෙන් කරමින් ඒ භාවනාව ප්‍රගුණ වන මට්ටමකට එන්න ඕනෑ. භාවනාව කිව්වේ මේ න්‍යාය ධර්මය භාවිත කිරීම. හැම තිස්සෙම විඥාන සකස් වෙද්දී අනිච්ච වශයෙන්, දුක්ඛ වශයෙන්, අනත්ත වශයෙන් දකින්න පුරුදු වෙන්න ඕන, ප්‍රගුණ කරන්න ඕන, පුහුණු කරන්න ඕන. මුලදී ඒක එකපාරටම ප්‍රගුණ වෙලා එන්නේ නැහැ. මුලදී ටිකක් ආයාසයෙන් කරන්න ඕන

වැඩක්. අර වාහනය ඵලවන්ත අපි වෙනම පිටිටනියකට ගිහිල්ලා කවුරුවත් නැති තැනකට ගිහිල්ලා තමයි ඒක මුලදි පුරුදු වෙන්නේ. පස්සේ පස්සේ මිනිස්සු එන, වාහන එන, ඕනෑම පාරක යන්න පුළුවන්කම ලැබෙනවා. ඒ වගේ මුලදි භාවනාව ඒ කියන්නේ මේ න්‍යාය ධර්මය භාවිත කිරීම ප්‍රගුණ වෙනකම්, ටිකක් ආයාසයක් දරලා, පරිශ්‍රමයක් වැයමක් දරලා, වෙනම ඉඳගෙන කරන්න ඕන වැඩක්. ඒක හොඳට ප්‍රගුණ වෙනකොට මිනිස්සු දහසක් දෙනා අතර වුණත් හිටගෙන, ඉඳගෙන, සැතපිලා, ඇවිදිමින් කියන ඕනෑම ඉරියව්වකදී, ඒ විදර්ශනා සමාධිය වඩන්න පුළුවන් කම ලැබෙනවා. ඒක ධ්‍යාන සමාපත්ති වල ලෝකෝත්තර ධ්‍යාන දක්වාම වැඩෙනවා. ඒ ප්‍රශ්නට දෙන්න තියෙන උත්තරය නැවතත් සිහිපත් කළොත්, සංක්ෂිප්ත වශයෙන්. භාවනාව යනු තමන් අවබෝධ කරපු ධර්මය, නුවණින් මෙනෙහි කරමින් ව්‍යවහාර කිරීමයි, ජීවිතය තුළ භාවිතා කිරීමයි. උදාහරණයක්. රූපවාහිනිය බලන්න අදහසක් ආපුහාම ඔබට පුළුවන් නම් ඒ ආශාව මැඩගන්න, අන්න ඔබ භාවිතා කළා න්‍යාය ධර්මය. මෙන්න මේ විදිහට ජීවිතයේ වළක්වන්න පුළුවන් දේවල් තියෙනවා. හැමදේම බැහැ. ගෘහ ජීවිතයක ඔබට ඒ එන සියලු ආසාවන් ටික මැඩලන්න පුළුවන්කම ලැබුණොත් ඔබගේ මාර්ගය වැඩිම වේගවත් තමයි. හැබැයි එතකොට ගෘහ ජීවිතය අත්හරින්න වෙනවා.

ඒනිසා ගෘහ ජීවිතයේදී අත්හැරලා දැමිය හැකි ටිකක් තියෙනවා, අනවශ්‍ය දේවල්. දැන් මෙව්වර කාලයක් සැපයී කියලා වින්දනය බලාපොරොත්තුවෙන් කරපු නිෂ්ඵලම, කාටවත්ම තුට්ටුවක් වැඩක් නැති, වටින්නේ නැති දේවල් තියෙනවා. ගෘහ වාසයේ පැවැත්මට අවශ්‍ය ටික නෙමෙයි මේ කියන්නේ. එතැනින් එහා, ඔය දැන් උදාහරණයක් කිව්වේ, මේ ලෝකේ තියෙන පලහිලව් බල බල පැය ගානක් ඔය රූපවාහිනිය ඉස්සරහ ඉන්නේ, කාටවත් ප්‍රයෝජනයක් නැති වැඩක් නේ. තමන්ට ඇති වැඩකුත් නැහැ, අනුන්ට ඇති වැඩකුත් නැහැ. අර වෙළෙන්දන්ට නම් හොඳ වැඩක් තියෙනවා එකෙන්. ඉතින් වෙළෙන්දන්ව පෝෂණය කරන්න කැමති නම් ඔබට පුළුවන් ඒ වැඩේ කරන්න. මේ වගේ දේවල් ඔබට පුළුවන් අත්හැරලා දාන්න. ඇහැ පිනවීම පිණිස පාවිච්චි කරපු ක්‍රම. දැන් ඔය නිකරුනේ ගීත අහමින් ඉන්නවා. තේරුමක් නැති වැඩක්. ඒ වෙලාවට පුළුවන්තේ බණක් අහන්න. න්‍යාය ධර්මය භාවිතා කරන හැටි පොඩ්ඩක් කියන්නම්. දැන් ඔන්න පුළුවන් ඔබට රූප භාවිතයෙන් අත්හරින්න. මොකද අනවශ්‍ය රූප බලනවා ඔබ. අපි හිතමුකෝ උදාහරණයක් රූපවාහිනිය නරඹනවා. ගුවන්විදුලියට සවන් දෙනවා. මං මේ කියන්නේ අවශ්‍ය දෙයක් අහන්න. කොහොමද රටේ තොටේ තත්වේ කියලා දැනගන්න.

අනවශ්‍ය කොටසක් තියෙනවා. ඇහැ, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස පිනවීම සම්බන්ධයෙන්. දැන් ඒ දේවල් පරිහරණය කරන කොට ඔබට විදර්ශනා ඥානයෙන් යුක්තව ඒ දේවල් පරිහරණය කරන්න පුළුවන් නම් කමක් නැහැ ඒ දේ කළාට. හැබැයි ඔබේ සිත දුර්වල නම්, ඔබේ විඥාන බලවත් නම්, ඔබ යන්න

එපා එතැනට. දැන් ඔබ යකඩ වස්ත්‍රයක් නම් ඇඳන් ඉන්නේ ගින්දරක් ගාවට ළං වුණාට කමක් නැහැ. ඇවිල්ලෙන්නෙ නැහැනේ ගිනි. හැබැයි ඔබ පුළුන් වස්ත්‍රයක් නම් ඇඳන් ඉන්නේ, ඔබ යන්න එපා ගින්දරක් තියෙන තැනකටවත්. ඇවිලෙනවා, විනාශ වෙනවා. එහෙම නම් අර රාග විඥානය දුර්වල වෙච්ච මට්ටමකදී, ප්‍රඥාවෙන් ඒ සිත දමනය කරගන්න පුළුවන් මට්ටමකට මාර්ගය වැඩිලා නම් ඉන්නේ, ඔබ ඒ රූප දැක්කත් ඔබට ප්‍රශ්නයක් නැහැ. මොකද ඒ රූපවලින් ඔබව කළඹවන්න බැහැ. ඒ රූපවලින් ඔබේ නිවන් මග අහුරන්න බැහැ. ඔබේ සිත කම්පා කරවන්න බැහැ. ඔබේ සිතේ කෙලෙස් නංවන්න බැහැ. ඔබේ මාර්ගය අවහිර කරන්න බැහැ රූපවලට.

හැබැයි ඔබ ඉන්නේ රාග විඥාන බලවත් ස්ථානයක නම්, ඔබට ඒ රූපේ විනාශය පිණිස පවතින්න හේතු වෙනවා. ඒ නිසා අන්න ඒ දේවල් අත්හරින්න ඕන. එහෙනම් ඒ වගේ තමන්ට විනාශය පිණිස පවතින, ගෘහවාසයේ පැවැත්මට අවශ්‍ය නොවන, රූප අත්හැරලා දාන්න. අන්න න්‍යාය භාවිතා කලා, එහි ආදීනව දැක්කා. ඒ නිසා සංසාරේ ගොඩනැගෙන ආකාරය දැක්කා. දුක සමුදය වන ආකාරය නුවණින් මෙනෙහි කලා. එතකොට මොකද වෙන්නේ අර ආසාව සිතින් දුරු වෙලා යනවා. ඒ වගේම ශබ්ද, ඔය සංගීතය වෙන්න පුළුවන්. ගෘහවාසයට අවශ්‍ය ටික ඉතුරු කරගෙන අනිත් ටික අත්හැරලා දානවා. ඒක ප්‍රඥාවෙන්, අවබෝධයෙන්, ධර්මය නුවණින් මෙනෙහි කරමින්, එහි ආදීනව දකිමින්, කළ යුත්තක්. ඊළඟට ගන්ධයන්, රසයන්, ස්පර්ශයන්, අදහස් යනාදී වශයෙන්, ඒ සියලුම ආකාරයන්හි ගෘහවාසයේ පැවැත්මට අවශ්‍ය නොවන්නාවූ, මෙතෙක් අර තුවාල නින්දිත සිතේ බලවත් ආසාවන් නිසා පවත්වාගෙන ගිය කාමයන් කොටසඅත්හැරලා දාන්න පුළුවන් ඔබට, භාවිතයෙන්. එතකොට තමයි ඒ කාම විෂමාවාරය, නැත්නම් දුරාවාරය, දුරුවෙලා යන්නේ.

අද සමාජයේ අති බහුතරයක් දෙනා මේ කාම විෂමාවාරයේ යෙදෙනවා. විවාහක වෙන්නත් පුළුවන්, අවිවාහක වෙන්නත් පුළුවන්, මේ කාම විෂමාවාරයන්හි නිරත වෙනවා. එතකොට මෙන්න මේ ධර්මාවබෝධයෙන් ඔබට පුළුවන්කම ලැබෙනවා අන්න ඒ විෂමාවාර කියන කොටස සම්පූර්ණයෙන්ම අත්හැරලා දාන්න. අත්හැරෙනවා ක්‍රමානුකූලව. හැබැයි ඒ ඒ අයගේ රාග විඥාන අනුව ඒක සිද්ධ වෙන වේගය අඩු වැඩි වෙන්න පුළුවන්. හැමෝම එකම විදිහට මේ විඥාන දුරු කරන්නේ නැහැ. කිසිම කෙනෙක් තව කෙනෙක්ව සංසන්දනය කරන්න යන්න එපා නිවන් මාර්ගයේදී. එකිනෙකාගේ පාරමිතා ශක්තිය වෙනස්, ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වෙනස්, ප්‍රඥාව වෙනස් ඒ නිසා එකිනෙකාගේ කෙලෙස් නිවෙන්නේ එක එක ක්‍රමයට. එක එක මට්ටමට. තව කෙනෙක් දිහා බලලා තමන්ගේ කෙලෙස් ගැන නිර්ණායකයකට එන්න එපා. එහෙම ආවොත් ඔබ අමාරුවේ වැටෙනවාමයි. ඒ නිසා තමාගේ සිත දිහා බලාගෙන මේ ගමන යන්න.

කන්ද නගින කොට හොඳ ක්‍රමයක් තියෙනවා. කන්ද මුදුන බලන්නේ නැතුව, බිම බලාගෙන නගින්න කියලා. එතකොට දන්නේම නැතුව කන්ද මුදුනට

ගිහිල්ලා. කන්ද උඩ දිහා බලාගෙන කන්ද නගින්න ගියොත් එහෙම හත්තිලව්වේ මේ කන්ද නැගලා කොහොම කවදා ඉවර කරගන්නද කියලා, මහා අධේරයට පත්වෙලා, සමහරවිට කන්ද පාමුල වාඩිවෙලා ඉන්නත් පුළුවන්. ඒ නිසා අනුන්ගේ කෙලෙස් නිවෙන හැටි සහ ලෝකය දිහා බලාගෙන නිවන් මග වඩන්න යන්න එපා. තමන්ගේ සිත දිහා බලාගෙන නිවන් මග වඩන්න.

තව දෙයක් අනුන්ගේ සීලය ගැනයි අනුන්ගේ අවබෝධය ගැනයි, මනින්න යන්න එපා. ඒක කරන්න පුළුවන් වැඩක් නෙවෙයි ඔබට. බොහෝ දෙනෙක්ගේ එහෙම තියෙනවා ගති ලක්ෂණයක්. ඒකත් තමන්ගේ මග වහගන්නා වූ වැඩක්. තව කෙනෙක්ගේ සීලය හෝ අවබෝධය ගැන කෙනෙක්ට නිර්ණායකයක් දෙන්න බැහැ. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ දහම තුළින් අපට යමක් කියන්න පුළුවන්. ධර්මය විකෘති කිරීම හෝ ප්‍රකෘති කිරීම යනාදී වශයෙන් ඒ කරන වැඩ ගැන අපට යම්කිසි විවේචනයක් ඉදිරිපත් කරන්න පුළුවන්. ඒ ඇරෙන්න කෙනෙක් නිවන් මග වඩන දිහා බලලා, එයාගේ සීලය ගැන, එයාගේ අවබෝධය ගැන, නිර්ණායක දෙන්න ලැස්ති වෙන්න එපා. ඒක ඔබ කරගන්නා වූ මහා විනාශයක්. මොකද මතුපිටින් ජේතවට වඩා අභ්‍යන්තරය ගැඹුරු වෙන්න පුළුවන්.

අහලා ඇති අර පිළින්දවච්ඡ මහඅරහතන් වහන්සේ ගැන. ඒ පිළින්දවච්ඡ මහඅරහතන් වහන්සේ රහත්භාවයට පත් වුණත්, “ඒයි වසලයා, මෙහෙ වරෙන්. මොකක්ද යකෝ ඒ කරන්නේ” කියලා එහෙම අහලා තියෙනවා. වසල වාදයෙන් කතා කරලා තියෙන්නේ. පිළින්දවච්ඡ, පිළිණු වචන. ඒ නිසා සමහරු ආර්ය උපවාද කරගෙන නිරයටත් ගිහින් තියෙනවා. ඇයි ඒ? ඒ තත්වය තේරුම් ගන්න බැරි වුණා. ඒ වගේ දැන් යම් භික්ෂුවක් හෝ භික්ෂුණියක් මතුපිටින් හැසිරෙන ස්වභාවය බලලා, ඒ ලෝකයාගේ සම්මුතියට අනුව යම් කිසි ආකාරයකින් සතුටින්, විනෝදයෙන් කටයුතු කරන කෙනෙක් වගේ පෙන්නන්න පුළුවන්. ඒ දේවල් දැකලා මෙයාගේ සීලයක් නැහැ, යනාදී වශයෙන් විග්‍රහයන්ට ගිහිල්ලා විනාශ වෙච්ච අය ඉන්න පුළුවන්, විනාශ වෙන අයත් ඉන්න පුළුවන්. ඒනිසා ඒ දේවල් මනින්න යන්න එපා. මේ නිවන් මාර්ගයේ යනකොට තමන්ගේ සිත දිහා බලාගෙන යන්න. අනුන්ගේ සිත දිහා බලාගෙන නම් යමෙක් නිවන් මග වඩන්නේ ඒකාන්තයෙන්ම ඔලුව වද්ද ගන්නවාමයි කොහේ හරි කළුගලක. එහෙම නැත්නම් වැටෙනවාමයි ප්‍රපාතයකට. මොකද අනුන්ගේ දිහා බලාගෙනනෙ යන්නේ.

දැන් ඔබ හිතන්නකෝ පාරේ යනකොට ඔබ පාර දිහා බලන් යන්නේ නැතුව පාරේ යන මිනිස්සු දිහා බලාගෙන යනවා. ඒකාන්තයෙන් ම ඔබ විපතකට පත් වෙනවා, වාහනයකට හරි යටවෙයි. එනිසා පාරේ යනකොට පාර දිහා බලාගෙන යන්න. නිවන් මග යනකොට මේ මාර්ගය දිහා බලනවා කියන්නේ සත්‍යය වශයෙන්ම තමන්ගේ සිත දිහා බලාගෙන යන එක. මේ ඔක්කොම භාවනාවේ කොටස්, නැත්නම් අපි භාවනාව කියලා කොහෙට හරි වෙලා වාඩිවෙලා මොකක් හරි කර්මස්ථානයක් අරන් කිය කියා ඉන්නවා. ගිනි නිවේවා, ගිනි නිවේවා කිය

කියා ඉන්නවා. එහෙම නිවෙනවා ද ගිනි. අවබෝධයෙන් නිවෙන ගින්නක් මිසක්. මේක දැන් උදාහරණයක් විදියට ගිනිගන්නවා 'ගේ'. මිනිහෙක් ඔය මිදුලේ වාඩි වෙලා 'මේ ගෙදර ගිනි නිවේවා, මේ ගෙදර ගිනි නිවේවා' කිය කියා ඉන්නවා. අර ගෙදර ගින්න නිවන්න වතුර කලයක්වත් ගෙනලෑ හලන්නේ නැහැ. ඒ ගින්න නිවන්න මෙලෝ දෙයක් කරන්නේ නැතුව ගේ මිදුලට වෙලා, වාඩි වෙලා, ගිනි නිවේවා කිය කියා හිටියට, ගෙදර ගින්න නිවෙනවාද? ඒ වගේ සමහරු ඉන්නවා, තමන් හරියාකාරව ධර්මය අහන්නෙත් නැහැ, ඒ ධර්මය අසා අවබෝධ කර ගන්නෙත් නැහැ. න්‍යාය ධර්මය හරියට ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන් තේරුම් ගන්නෙත් නැහැ. අවබෝධ වෙන න්‍යාය ධර්මයන් ජීවිතයේ භාවිතා කරන්නෙත් නැහැ. කොහේ හරි වාඩිවෙලා 'ගිනි නිවේවා ගිනි නිවේවා' කිය කියා ඉන්නවා. ඊට පස්සේ කියනවා, භාවනා කළා කියලා. එහෙම කෙලෙස් නිවෙනවා නම් මක් වෙයිද? බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය අවබෝධයක් මිස ඔය ලෝකයා පනවන භාවනාව නොවෙයි. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ භාවනාව යනු ඒ අවබෝධය භාවිත කිරීමයි. එහෙනම් ඉස්සෙල්ලා අවබෝධයට පත් වෙන්න එපැයි.

එහෙම නම් තමන්ගේ ජීවිතයේ අර විදිහට තමන්ට බැහැර කරන්න පුළුවන් රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධම්ම බැහැර කිරීමේදී, අවබෝධ කරපු හේතුඵල න්‍යාය ධර්මය භාවිතා කරන්න. මෙසේ වුණොත් මේ විදිහට රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා සකස් වෙනවා, කර්ම සමුදය වෙනවා, කර්ම භවය පිහිටනවා, සංසාර ජාතිය සකස් වෙනවා, දුක නමැති ජාතිය නැවත නැවත සකස් වෙනවා, දුක පහළ වෙනවා. මෙසේ වුණොත් මෙන්න මේ ආකාරයෙන් රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා නිරුද්ධ වෙනවා. සංඛාර නිරුද්ධ වෙනවා. කර්ම නිරුද්ධ වීම නිසා කර්ම භවය නිරෝධ වෙනවා. ජාතියක් ඇතිවීමට හේතු නැති වෙලා යනවා, ඒ නිසා නිවනට පත් වෙනවා, යනාදී වශයෙන් ඒ න්‍යාය ධර්මය, හේතුඵල න්‍යාය ධර්මය, නුවණින් දකිමින් වාසය කරන්න. ඒ දකිමින් වාසය කරද්දී තමන්ට එන එන අරමුණක් පාසා ඒ න්‍යාය ධර්මය භාවිතා කළාද අන්න එන එන අරමුණක් විදර්ශනා කළා වෙනවා. ඉතින් ඔතැනදී ඔබට සියලු අරමුණු විදර්ශනා කරගන්න බැරි වෙන්න පුළුවන්.

සියලු අරමුණු විදර්ශනා කළොත් ගෘහවාසයක යෙදෙන ඔබ ගෘහ ජීවිතය කඩාගෙන වැටෙන්නත් පුළුවන්. මොකද අඹුසැමියන් වශයෙන් දරුමල්ලන් වශයෙන් එකිනෙකාගේ යුතුකම් ඉෂ්ට සිද්ධ කරන්න තියෙනවා. ඒ දේවල් බැහැර කරලා ගෘහවාසයක් පවත්වාගෙන යන්න බැහැ. ඒ නිසා ගෘහවාසයක දී පන්සලේ විදිහට හැසිරෙන්න එපා. පන්සලේදී ගෘහවාසයේ විදිහට හැසිරෙන්න එපා, කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. එනිසා ඒ ආකාර දෙකක්. පැවිදි ප්‍රතිපදාවයි, ගිහි ප්‍රතිපදාවයි කියන්නේ දෙකක්. ඒ නිසා ඒ දෙකේ වෙනස හොඳින් වටහාගෙන එකිනෙකාට ගැලපෙන මට්ටමින් භාවනාව සිද්ධ කරන්න ඕනෑ. දැන් භාවනාව කියලා ඔක්කොටම එකක් කරන්න කියලා කිව්වහම විනාශ වෙලා

යනවා ගිහියෝක්. තමන් අවබෝධ කරපු න්‍යාය ධර්මය භාවිත කළ හැකි දුරක් තියෙනවා ගිහියන්ට, පැවිද්දන්ට ඊට වඩා පුළුවන්. එතකොට පැවිද්දන් අනුගමනය කරන මට්ටමට ගිහියන්ටත් දුන්නහම ඉතුරු වෙයිද කියන්න ගිහි ජීවිතයක්. ගිහියෙක්ටත් එව්වර වීරියක් තියෙනවනම් ලෝකෝත්තර ධ්‍යාන වඩලා මේක අවසානයක් කරන්න, එහෙනම් මොකටද ශාඛ ජීවිතයේ ඉන්නේ? එන්න පන්සලට, කෙලෙස් නිවාගන්න.

ඒ නිසා දැනගන්න ඕන තමන් ඉන්නේ කොහෙද? කුමක් ද කරන්නේ කියලා? ඒ දේවල් නොදැන හදිස්සියට කළබලේට ලෝකයාට පේන්න නිවන් මග වඩන්න කිසි කෙනෙක් උත්සාහ ගන්න එපා. එහෙම කළොත් ඔබ විනාශයට පත් වෙනවා. මොකද නිවන් මග වඩනවා කියන එක මේ තව කෙනෙක්ට පේන්න, තව කෙනෙක් ගෙන් ප්‍රසංසා ලබන්න, අහන්න කරන දෙයක් නෙවෙයි. තව කෙනෙක් ගෙන් ලාභ, කීර්ති, ප්‍රශංසා උපයන්න, පරිඡ්ඡාර රැස් කරන්න කරන දෙයක් නෙවෙයි. නිවන් මග වඩන්නේ සත්‍යය වශයෙන්ම තමන්ගේ චිත්තසන්තානය පිරිසිදු කරගෙන, කෙලෙස් නිවාගෙන ඒ සදාතනික අමා නිවනට පත් වෙන්න. සියලු ආස්වාදයන්ගෙන් සිත මුදවාගෙන සැතපීමට පත් වෙන්න, අස්වැසිල්ලට පත්වෙන්න. එහෙම නැතුව අරයට පේන්න, මෙයාට පේන්න, අරයගෙන් හොඳ නාමේ ගන්න, මෙයාගෙන් හොඳ නාමේ ගන්න, එහෙම අහුකොත් තිබුණොත් හිතේ, ඒකාන්තයෙන්ම වැඩ වරද්දා ගන්නවා. මොකද නිවන් මග වැඩීමේදී නිවන හැර වෙනත් බලාපොරොත්තුවක් තිබුණොත් ධර්මාවබෝධය ලද කෙනෙක් වුණත්, අනිවාර්යෙන්ම මාර්ගය අහුරා ගන්නවා. ඒ නිසා භාවනාව යනු තමන් අවබෝධ කරපු ධර්මය භාවිත කිරීමයි. ඒ භාවිත කිරීමේදී තමන් දැනගන්න ඕන තමන්ට සුදුසු පරිද්දෙන් ඒ ධර්මය භාවිතා කරන්න.

දැන් බෙහෙත් දෙනවා අපි පොඩි ළමයාටයි වැඩිහිටියාටයි. පොඩි ළමයාට තියෙන්නේ ඒ ලෙඩෙමයි. වැඩිහිටියාට තියෙන්නේ ඒ ලෙඩෙමයි. වැඩිහිටියාට දෙන මාත්‍රාව නෙමෙයි පොඩි ළමයාට දෙන්නේ. පොඩි ළමයාට තියෙනවා පෙති භාගයක් දෙන්න. වැඩිහිටියාට තියෙනවා පෙත්තක් බොන්න කියලා. නැත්නම් පෙති දෙකක් බොන්න කියලා. අර පොඩි ළමයා, පණ්ඩිත වෙලා පොඩ්ඩක් කල්පනා කරනවා, මං පෙති භාගයක් බොන්නේ මොකටද? තාත්තට පෙත්තක්ම බොන්න කිව්වා, නැත්නම් පෙති දෙකක්ම බොන්න කිව්වා, ඒ නිසා මාත් පෙති දෙකක්ම බොනවා, කියලා උඟ පෙති දෙකක්ම බිව්වොත්, සමහරවිට මැරිලා යන්නත් පුළුවන්.

අන්න ඒක තෝර ගන්න ඕන. දැන් ගිහියාට භාවිතා කරන්න පුළුවන් ප්‍රමාණයක් තියෙනවා, පැවිද්දාට භාවිතා කරන්න පුළුවන් ප්‍රමාණයක් තියෙනවා. පැවිද්දාගේ තරමට ගිහියා මේ ධර්මය භාවිතා කරන්න ගිය දවසට ගිහියා අමාරුවේ වැටෙනවා. එනිසා ඔබට හොඳම අනුස්සති තමයි මහානාම ආගතඵල සූත්‍රයේ, ඇතුළත් වන්නා වූ බුද්ධානුස්සති, ධම්මානුස්සති, සංඝානුස්සති, සීලානුස්සති,

වාගානුස්සති, දේවතානුස්සති. ඒ අනුසාරයෙන් භාවනාව වඩන්න. එහෙම නම් අවසාන වශයෙන් කියන්න තියෙන්නේ අරමුණක සිත රඳවා ගෙන ඉන්නවා නෙවෙයි, අකුසලයට හැම තිස්සෙම දුව දුව ඇදී ඇදී යන සිත, කාමයේ ආස්වාදය ආදීන්ව නුවණින් විමසමින් කුසල නිමිත්තේ රඳවාගෙන සිටීමයි භාවනාව, ඒකට වෙලාවක් කලාවක් තැනක් නොතැනක් ඉරියව්වක් විශේෂයෙන් නැහැ. සතර ඉරියව්වේ දී ම කළ හැකි දෙයක්.

07. බුදුපියාණන් වහන්සේ පිළිබඳ නිගරු සිතුවිලි සිතුවිලි පලවා හැරීම

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය :

මා හට ධර්මය ශ්‍රවණය කරන විට බුදුපියාණන් වහන්සේ කෙරෙහි නිගරු සිතිවිලි පහළ වෙනවා, බැණ වැදීමක් වගේ...

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර :

ඉතාම හොඳ ප්‍රශ්නයක්. මේ අනතුරට පත්වෙව්ව විශාල පිරිසක් මේ වෙනකොටත් මුදුව ගන්න පුළුවන්කම ලැබිලා තියෙනවා. මේක ගොඩ දෙනෙක් අහන් නැතුව හිතීන් විඳව විඳව ඉන්න ප්‍රශ්නයක්. මේ චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධ කරගෙන යම්කිසි දුරක් ඒ ධර්ම මාර්ගයේ යනකොට, සමහරවිට මේ ධර්මය අවබෝධ කර ගෙන එන මට්ටමේදී, මාර්ගයේදී වෙන්න පුළුවන් මේක වෙන්නේ. මෙහෙම දෙයක් වෙනවා. ඒ තමයි මේ තුවිලි නින්දිත සිතේ ස්වභාවය දැනගන්න හම්බ වෙනවා. උදාහරණයක් කියන්නම්කො දැන් භාමිපුතෙක් ඉන්නවා. මේ භාමිපුතා යටතේ ගෙදර වැඩ කරනවා අභිංසක අතවැසියෙක්. මේ අතවැසියා අර භාමිපුතා කියන කියන ඔක්කොම දේවල් කරනවා. භාමිපුතාට කියනවා දේපල පහක්. ගොවිපළක්, කඩයක්, කුඹුරක්, ඊළඟට එයාගේ වළව්වේ දේපල සහ බැංකුවක ධනය, යනාදී වශයෙන් ඔය විදියට දේපල වර්ග පහක් තියෙනවා. මේ වළව්වේ භාමිපුතා මේ අත වැසියාගෙන් සේවය ගන්නේ නොමිලේ, මේ පහ පෙන්නලා. “ඔය කුඹුරක් උඹේ. ඔය කඩෙත් උඹේ. ඔය ගොවිපළත් උඹේ. මේ වළව්වේ තියෙන සේරම දේපළත් උඹේ, අර බැංකුවේ තියෙන සල්ලිත් උඹේ” කියලා, කවදා හරි උඹටයි මේ ඔක්කොම” කියලා අතවැසියාව ගොනාට අන්දලායි තියෙන්නේ. මේ අතවැසියා මෝඩ මනුස්සයෙක් කියමුකෝ. මේ මනුස්සයාට භාමිපුතාගේ කපටිකම තේරෙන්නේ නෑ. භාමිපුතා කරන්නේ අර මනුස්සයාට අර පහම නුඹට අයිතියි කියලා පෙන්නලා, ඒ මනුස්සයාගෙන් වැඩ ගන්න එක. දැන් මේ අසරණ අතවැසියා මේ විදිහට හිතාගෙන වැඩ කරනවා. ගොවිපළේත් වැඩ කරනවා. කුඹුරේත් වැඩ කරනවා. කඩෙත් වැඩ කරනවා. වළව්වේත් වැඩ කරනවා. බැංකුවටත් යනවා. ඒ සල්ලි ගණුදෙනු ඒවත් කරනවා. ඔක්කොම කරනවා. මුළු වළව්වේම වැඩ ටික කරනවා. භාමිපුතත් හරිම හොඳයි.

දැන් මේ අතවැසියා හිතන් ඉන්නේ “පුදුම තරම් භාමිපුතෙක්. මම තරම් වාසනාවන්ත මිනිහෙක් තවත් නැහැ. බලන්නකෝ මට හම්බවෙව්ව භාමිපුතා මොන තරම් හොඳ කෙනෙක්ද? මේවා ඔක්කොම මට දෙනවා එයා. මේ ඔක්කොම මගෙන” කියලා. ඉතින් භාමිපුතත් දැක්ක නැත හිතා වෙනවා, කොහොමද කියලා හොඳින් කතා කරනවා. හරි සතුටුයි. භාමිපුතාටත් ඕනෑ තමන්ගේ අර ටික මේ මෝඩයා ලවා පවත්වාගෙන යන්න. ඉතින් අතවැසියත් හිතනවා අපේ භාමිපුතා තරම් හොඳ කෙනෙක් මේ ලෝකේම නෑ කියලා. ඔහොම හිතාගෙන ඉන්නකොට මේ අසරණ මෝඩ අතවැසියා විඳින දුක දකිනවා

කරුණාවන්ත සත්පුරුෂයෙක්. මේ සත්පුරුෂයා මේ මෝඩ අත වැසියාට කියනවා, “ඒයි මෝඩ මනුස්සයෝ, උඹ වගේ ගොනෙක්. උඹට ඔය එකක්වත් දෙන්නේ නැහැ ඔය මිනිහා. ඕකා මහ කපටි දුෂ්ටයෙක්. උඹට ඔය හොඳ මුහුණ පෙන්නගෙන ඉන්නේ. උඹට ඔය ගොවිපොළ අයිතිත් නෑ. ඔය කුඹුර අයිතිත් නැහැ. උඹට ඔය කඩපොළ අයිතිත් නැහැ. උඹට වළව්වේ තියෙන කිසිම දෙයක් අයිති නෑ. ඉදිකටු තුඩක් තරම්වත් දෙයක් උඹට අයිති වෙන්නේ නෑ. අර බැංකුවේ තියෙන සල්ලිත් උඹේ නෙවෙයි. ඔය ඔක්කොම මේ දුෂ්ට මිනිහට අයිති ඒවා. උඹ ඔය ඔක්කොම උඹට අයිතියි කියලා පෙන්නන්නේ බොරුවට. උඹ ලවා මේ ටික පවත්වාගෙන යන්න” කියලා තේරුම් කරලා දෙනවා. ඒ කරුණාවන්ත පුරුෂයා කෙරෙහි විශ්වාසයක් අර අතවැසියාට තියෙනවා. ඔහු මේ කාරණා කියන්නේ කිසිම ප්‍රතිලාභයක් අපේක්ෂාවෙන් නෙවෙයි. හුදෙක්ම තමන්ගේ යහපත පිණිසයි කියලා මේ අතවැසියා දකිනවා. අත වැසියාගේ ප්‍රඥාව අවදි වෙනවා. ඔහු ඊට පස්සේ තේරුම් ගන්නවා මේ දුෂ්ට භාමිපුතා මෙව්වර කාලයක් මාව රවට්ටලා තියෙන්නේ. මේ එකක්වත් ඇත්ත වශයෙන්ම මට දෙන්නේ නැහැ. අර කරුණාවන්ත සත්පුරුෂයා පෙන්වලා දෙනවා “මේ ඔක්කොම උඹට අයිති ඒවා නෙමෙයි. මෙන්න මේ මේ හේතු නිසා මේ ඔක්කොම මේ දුෂ්ටයාටයි අයිති. උඹට මේ හොඳ මුහුණ පෙන්නගෙන අහිංසක උඹව රවට්ටගෙන උඹෙන් වැඩ ගන්නවා” කියලා ඊට පස්සේ ඒ අත වැසියාට ප්‍රඥාව පහළ වෙනවා. ඥානය අවදි වෙනවා. අතවැසියා තේරුම් ගන්නවා මෙව්වර කාලයක් තමන් රැවට්ටිව බව. ඒත් දැන් යන්න තැනක් නැහැ එකපාරටම. වළව්ව අතහැරලා. දැන් අර බලාපොරොත්තු ටික ටික ඔහුගේ හිතීන් අත් හැරෙනවා. මෙහෙම දෙයක් තියෙනවා. අර කරුණාවන්ත සත්පුරුෂයා කොච්චර කිව්වත් නිකන් යටි හිතේ බලාපොරොත්තුවක් තියෙනවා භාමිපුතා ‘මට මේ ටික දෙයිද දන්නේ නෑ. මේවා මට අයිතියිද දන්නේ නෑ’ කියලා අන්න ඒ බලාපොරොත්තුව ඉතුරු වෙව්ව නිසා යම් මට්ටමකට, ඔහු ඒ භාමිපුතා වෙනුවෙන් කරන සේවය යම් මට්ටමකට ඉස්සෙල්ලා අඩුවෙනවා.

ඊට පස්සේ සත්පුරුෂයා තවදුරටත් කියනවා “ඔය වැඩේ හරියන වැඩක් නෙමෙයි, උඹට අයිති නෑ ඕවා” කියලා හැමදාම කියද්දී කියද්දී අර අතවැසියාට දේපල ගැන තියෙන ආසාව ටික ටික අඩුවෙලා යනවා. ඒ දේවල් තමන්ට අයිති නැති බව වැටහෙන්න වැටහෙන්න, ඒ දේ වෙනුවෙන් වෙහෙසෙන වෙහෙසීම අඩු වෙනවා. දැන් වෙනදා වගේ උනන්දුවෙන් ඒ කෙරෙහි කටයුතු කරන්නේ නෑ. මේක පේනවා භාමිපුතාට. දැන් මෙව්වර දවසක් හරි සතුටින් හිතා වෙලා හැම තිස්සෙම දුක සැප හෙව්වා, අර අතවැසියාට බොහෝම කරුණාවෙන් ආමන්ත්‍රණය කරපු භාමිපුතාගේ යථා ස්වභාවය ඔන්න ටික ටික මතු වෙන්න ගන්නවා. මොකක්ද, “කවුරුහරි මුට ඇත්ත කියලා. දැන් මු දන්නවා මේ කුඹුරවත්, ගොවිපළවත්, කඩ පොළවත්, මේ වළව්වේ තියෙන ධනයවත්, බැංකුවේ තියන ධනයවත්, අයිති නැති බව. ඒ නිසා තමයි දැන් මේ අතවැසියා ටික ටික අදිමදි කරන්නේ. ගොවිපළට යන්න කිව්වහමත්, කඩපළට යන්න කිව්වහමත් අදි මදි කරනවා.

ඒ දේවල් කෙරෙහි කිසි උනන්දුවක්, උවමනාවක් නෑ. දැන් ඒ කෙරෙහි තියන ඡන්දරාගය කැමැත්ත ටික ටික අඩු වෙලා යනවා අතවැසියාගේ හිතින්. දැන් මේක බලන් ඉන්න භාමිපුතාගේ ප්‍රචණ්ඩත්වය එන්න එන්න වැඩි වෙනවා. අර කළින් හොඳ මූණ දාගෙන ලස්සනට හිනා වෙලා, හැම තිස්සෙම හොඳ කිය කිය හිටපු භාමිපුතා දැන් අතවැසියාට එරෙහි වෙන්න ගන්නවා. අතවැසියාට ගර්ජනය, තර්ජනය කරනවා, ඒ විතරක් නෙමෙයි අත වැසියාට කියනවා “උඹට කවුරුහරි කාලකණ්ණි මිනිහෙක් හම්බවෙලා තියෙනවා. ඔය කාලකණ්ණි මිනිහා තමයි උඹට මේ බොරු කියලා තියෙන්නේ” කියලා, ඒ විදිහට අර අතවැසියාට ඇත්ත පෙන්නලා දීපු යමෙක් ඉන්නවා නම් අන්න එයාට නිගරු කරන්නත් පටන් ගන්නවා. “ඔය කාලකණ්ණියා මට අහුවුණොත් එහෙම ඕකව මම තියන්නේ නෑ” යනාදී වශයෙන්. අතවැසියාට ඇත්ත අවබෝධ වීගෙන එනකොට භාමිපුතාට මේ ටික පවත්වාගෙන යන්න බැරි වෙනවා.

දැන් භාමිපුතා අමාරුවේ වැටෙනවා. ඒ නිසා භාමිපුතා අර ඇත්ත පෙන්නලා දෙන කෙනාට නිගරු කරන්න පටන් ගන්නවා. මම මේ උපමාව කිව්වේ ඔන්න ඔය වගේ දෙයක් තියෙනවා මේ සිත ඇතුළේ. එතකොට තමයි අර අතවැසියාට තේරෙන්නේ භාමිපුතා මෙව්වර කාලයක් වෙස් මුහුණක් දාගෙන ඉඳලා තියෙන්නේ. නියම ස්වභාවය ආවහම මු මහා ප්‍රචණ්ඩ දාමරික එකෙක්. අලුගුත්තේරු මිනිහෙක්. අසමත් ජාතියෙක්. අකාරුණික මිනිහෙක්, කියලා ඇත්ත දැනිලා ඇත්තට අනුකූලව කටයුතු කරන කොට තමයි අර භාමිපුතාගේ යථා ස්වභාවය එළියට එන්නේ. මෙන්න මේ විදිහට මේ උපමාවෙන් අර කුඹුර, ගොවිපළ, කඩපොළ, වළව්වේ ධනය, ඒ වගේම ඒ බැංකුවේ ධනය, ඒ තමයි රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඥාන කියන ස්කන්ධ. මේ ස්කන්ධ මමය. මගේය, කියලා හිත විසින්ම හදලා තියන මේ මුළා දෘෂ්ටි ටිකට තමයි සත්වයා ගොඳුරු වෙලා ඉන්නේ.

හැම කෙනෙක්ම ලෝක සත්වයෙක් විදිහට ඉන්නේ මේ ස්කන්ධ ටික මමය, මගේය කියලා හිතාගෙන. මේ හිත තමයි අර භාමිපුතා. අර අතවැසියා තමයි මේ සිතේ මුළාවට ලක් වෙලා මේ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඥාන කියන මේ ස්කන්ධ මමය මගේය කියලා හිතාගෙන හිත ඇතුළේ සකස් වෙලා ඉන්න අර සංකල්පීය සත්වයා. වහලා. එයා තමයි ලෝක සත්වයා කියන්නේ. ඒ කිව්වේ තමන්ගේම සිත නැමැති භාමිපුතාට වහල් වෙලා, තමන්ගේ සිතට වහල්කම් කරන්නා වූ ලෝක සත්වයා. සිතේ වහලා. ඒ වහල් භාවයෙන් මිදීමට තමයි විමුක්තිය කියන්නේ. අපි විමුක්තිය කියලා කියන්නේ අමුතු දෙයක් නෙමෙයි. තමන්ගේම සිතෙන් නිදහස් වීම. තමාගේම සිත කිව්වම ඒකත් අමුචෙන් ගන්න එපා, මම මගේ කියලා ගන්න ධර්මතාවයක් මෙතන තියෙනවා කියලා. නමුත් ඒක සම්මුතියේ අපට දේශනා කරන්න වෙනවා එහෙම.

තමන්ගේ සිත තමයි තමන්ගේ භාමිපුතා. මේ සිතේ පදයට නටන්න ගිහිල්ලා තමයි සිතේ වහලෙක් වෙලා තියෙන්නේ. එහෙනම් ඒ වහල් භාවයෙන් යමෙක්

නිදහස් වෙනවාද, ඒ මට්ටමට ඔහු විමුක්තියට පත් වෙනවා. යමෙක් මේ සිතේ ආසාවන්ගෙන් මෙහෙයවන්න බැරි මට්ටමකට එනකොට ඔහු සිතින් නිදහස් වෙනවා. ඒ සිතින් නිදහස්වීමට තමයි විමුක්තිය කියන්නේ. ඒ සිතින් සම්පූර්ණම නිදහස් වුණාම 'අකුප්පා වේතො විමුක්ති' හෙවත් අරහත් ඵලයට පත්වෙනවා.

අර අතවැසියා, භාමිපුතාගෙන් නිදහස් වෙන්ඩ යනකොට තමයි තේරෙන්නේ, ජේන්නේ, භාමිපුතාගේ යථා ස්වභාවය. ඒ වගේ මේ තුවිෂ නින්දිත සිත කියන කියන පදයට නටාගෙන මේ රූපයත් මගේ, වේදනාවත් මගේය, සංඥාවත් මගේ, සංඛාරයත් මගේ, විඥානත් මගේ, යනාදී වශයෙන් තදින් මේ දේවල් සිතින් අල්ලාගෙන ඉන්න තාක් කල් මේ තුවිෂ නින්දිත සිත, අර හොඳ මූණ පෙන්නපු භාමිපුතා වගේ. බොහෝම යහපත්වූ මිතුරෙක්, වශයෙන් තමයි තමන්ගේ සිත තමන්ට ඒ දවස්වල පෙනුනේ. මෙව්වර කාලයක් තුවිෂ නින්දිත සිත කියන කියන පදයට නැටුවා. මොනව හරි බලකමක්, අසමජ්ජාති වැඩක්, විෂමාවාරයක්, කිව්ව පමණින් ඒ කටයුත්තට බොහෝම උවමනාවෙන් ගිහිල්ලා ඒ දේවල් කරපු නිසා මේ සිතේ තියන දාමරික භාවය, ප්‍රචණ්ඩභාවය, දුෂ්ට භාවය, කුරිරු භාවය, තුවිෂ නින්දිතකම පෙනුනේ නෑ එදා. ඒ තුවිෂ නින්දිත බව හංගගෙන හිටියා. මොකද කියන කියන පදයට නටන වහලෙක් හිටියේ සිතේ. දැන් අති උත්තරීතර වූ අමාමෑණි මහා ශාස්තෘවරයාණන් වහන්සේගේ ඒ පරම නිර්මල ශ්‍රී සද්ධර්මය අසා අවබෝධයට පත් වෙලා, තුවිෂ නින්දිත සිතින් නිදහස් වෙන්න යන්නේ. මේ සිත තමයි මාරයා. මේකා තමයි භාමිපුතා. මුට ඕන විදිහට වහල්කම් කරලා තමයි මේ සංසාරේ ආවේ කියලා දැනගෙන, මේ සිතින් නිදහස් වෙන්න ඒ ආර්ය උත්තමයා කටයුතු කරන්න පටන් ගත්ත ගමන්, තුවිෂ නින්දිත සිතේ යථා ස්වභාවය ජේන්න ගන්නවා.

මේ දහම් මාර්ගයට එනකොට, දහම් මාර්ගයේ යම්කිසි දුරක් යනකොට, තුවිෂ නින්දිත සිත මොකද කරන්නේ, අර භාමිපුතා තමන්ගේ අතවැසියට ඇත්ත පෙන්නලා දීපු ඒ සත්පුරුෂයාට නිගරු කරමින් බනින්න ගත්තා වගේ, සිත ඔය වැඩේම කරනවා. උතුම් වූ ශ්‍රී සද්ධර්මය ලෝකයාට දේශනා කරපු අසිරිමත් වූ බුදුපියාණන් වහන්සේට නිගරු කරන්න පටන් ගන්නවා. ඉතාම නින්දිත වදන්වලින් කතා කරන්න විතරක් නෙවෙයි. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ රූපය විකෘති කරලා පෙන්නයි. ගින්දර ගොඩක් කරලා පෙන්නයි. අසුවි ගොඩක් කරලා පෙන්නයි. නිරුවත් කරලා පෙන්නයි. බුදුපියාණන් වහන්සේට ඉතාම නින්දිත වචනවලින් බනින්න පටන් ගනියි. බුදුපියාණන් වහන්සේ කෙරෙහි මහා ප්‍රතිවිරෝධයක් නංවයි හිත ඇතුළේ. මේ දේවල් වෙනකොට ඔබ බය වෙන්න එපා. මේ අනතුරට ලක් වෙච්ච බොහෝ දෙනෙක් මේ වෙනවිට කොට සුව පත් වෙලා ඉන්නවා. ඒ අය හඬා වැළපුණා.

ඔවුන් මේ දුක මහා පුදුම විදිහට හංගගෙන හිටියා. ඇයි ඒ? කියන්න බැරිතරම් මහා දුකක් ඒක. අසිරිමත් වූ බුදුපියාණන් වහන්සේට නිගරු කරනවා හිත ඇතුළෙන්. එතකොට මේ පුද්ගලයාගේ ධර්ම ඥානයේ තියන යම්කිසි දුර්වලකමක්

නිසා ඒක දන්නේ නැහැ එතන සිද්ධ වෙන්නේ මනසිකාරයක් බව. එතන වේතනාවක් සකස් වෙන්නේ නෑ. නමුත් ඔවුන්ට සිතෙනවා, තුවිෂ නින්දිත සිත පෙන්වනවා, ‘උඹට හොඳ අකුසලයක් වෙන්නේ බුදුහාමුදුරුවන්ට බැනලා’ කියලා. එහෙම පෙන්න පෙන්න සිතම බනිනවා. එතකොට අර පුද්ගලයාට හිතෙනවා, ‘අනේ මට වෙච්ච විපතක්. මොකක්ද මේ වෙලා තියෙන්නේ? මට පිස්සු හැදීගෙන එනවද?’ කාටවත් කියන්න බෑ. කොහොමද කියන්නේ, හිත ඇතුළෙන් බුදුපියාණන් වහන්සේට කුණුහරුපෙන් බනිනවා කියලා. නැත්නම් අර වගේ මොකක් හරි විකෘතියක් කරලා පෙන්වනවා කියලා බේර්දටවත්, සැමියාටවත් යාළුවෙකටවත් කියන්න බෑ. කිව්ව ගමන් කියන්න පුළුවන්, ‘මික තමයි අපි කිව්වේ උඹට බණ අහන්න එපා, පිස්සු හැදෙනවා කියලා. ඒ නිසා අසරණ වෙනවා පුදුමාකාර විදිහට. ඒ අසරණභාවය නිසාම, ඒ බියපත් භාවය නිසාම සමහරවිට ඒ අය ධර්මයෙන් දුරස් වෙනවා. එහෙම අත්දැකීම් ගොඩක් තියෙනවා. එක්තරා තරුණයෙකට බුදුපියාණන් වහන්සේව ඔහුගේ සිත විසින්ම නිරුවත් කරලා පෙන්වනවා, ඒ නිසා ඔහු බුදුපියාණන් වහන්සේගේ රූපය තියෙන තැනටවත් යන්න කැමති වුණේ නැහැ. ‘මේක මහා වින්නාහියක්නේ’. ඔහුට බියක් ඇති වුණා මට මේකෙන් මහා අකුසලයක් සිද්ධ වෙනවා කියලා. ඊට පස්සේ බුද්ධ වන්දනාවටවත් එන්නේ නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ රූපයක්වත් දකින්න කැමති නැහැ. දැන් අර වගේ හිත ඇතුළෙන් නිග්‍රහ කරන්න ගත්තට පස්සේ හිතෙනවා මට මහා පාපයක් රැස් වෙනවා කියලා. මේකට ප්‍රතිකාරය කියන්නම්. කිසිම ආකාරයකින් ඔබ බිය වෙන්න එපා, කිසිම අකුසලයක් සිද්ධ වෙන්නේ නැහැ. ඒකට හේතුව තමයි ඒවා ඔක්කොම මනසිකාර, “වෙනනාහං හිකකවෙ කමමං වදම්”^{7.1} වේතනාවෙන් කර්මය රැස් වෙන්නේ. මනසිකාර වලින් කර්ම රැස් වෙන්නේ නැහැ. තුවිෂ නින්දිත සිතේ ඇතිවෙන සිතුවිලි. කාමයට එරෙහිව යනකොට ඒ සිතෙහි ඇති වෙනවා, කාමයට එරෙහි ප්‍රතිවිරෝධයක්. ඒ ප්‍රතිවිරෝධය දරා ගන්න, තමන්ට එරෙහිව එන ඒ ධර්මය දරා ගන්න බැරි වුණාම සිත විසින් අර වගේ ව්‍යාකූල සිතුවිලි ඇති කරනවා. එතකොටයි දැනගන්න හම්බ වෙන්නේ, මේ ප්‍රපංච ධර්ම මම මගේ කියලා ගන්න හොඳ ඒවා නෙමෙයි, සිත කියන්නේ වෙනම ක්‍රියාකාරීත්වයක් කියලා. එදාටයි තේරෙන්නේ මෙබඳු සිතක් පවත්වාගෙන යාම මහා භයංකාර වැඩක් කියලා.

එහෙනම් මෙන්න මේ වගේ තත්වයකට යමෙක් මුහුණ දුන්නොත්, මෙහෙමයි ඒකෙන් ගැලවෙන්නේ. ඔබ කිසිම ආකාරයකින් බියට පත් වෙන්න එපා, මෙතැනදී මනසිකාරයක් සකස් වෙන්නේ. මනසිකාරයෙන් කර්ම රැස් වෙන්නේ නැහැ. සිතේ ඇතිවෙන සිතිවිල්ලක් මිසක් ඔබ වේතනාත්මකව ඇතිකරගන්නා වූ, ඇතිවෙන්නා වූ දෙයක් නෙවෙයි. හැබැයි මෙහෙම දෙයක් තියෙනවා. මේ ශ්‍රී සද්ධර්මය අහපු නැති සමහර මනුස්සයන්ට, හේතු සම්පත් තියෙනවා බණ අහලා නිවන් අවබෝධය ලබන්න. ඒ අයට නිවන් අවබෝධය ලබන්න උච්චතාව තිබුනත්, හැකියාව තිබුණත්, පෙර අකුසල විපාකයක් හරි මොනවා හරි හේතුවක් නිසා ඒක වැළකිලා යන්න, ඒ අයගේ හිතෙත් ඇති වෙනවා ඔය වගේ අකුසල විතර්ක.,

මය වගේ මනසිකාර ඇති වුණාම මොකද වෙන්නේ, අර සිත මමය කියලා ගත්ත අඥාන පාතල්පනයා ඒ සිතුවිල්ලටම බැහැ ගන්නවා “ඒක මටනෙ හිතුවෙණ. හරි. එහෙම තමයි මම හිතන්නේ” කියලා.

එක්තරා නවකතාකරුවෙක් ළංකාවේ හිටියා. ඔහු කුඩා කාලයේ ඉඳලම බෞද්ධ පරිසරයක හැදිවිච බෞද්ධයෙක්. ඒ වගේම ඔහු හොඳ දහම් ඥානයක් තිබිවිච කෙනෙක්. ඒ වගේම ඔහු පිරිවෙනක ඉගෙන ගත්ත කෙනෙක්. පස්සේ කාලෙක ළංකාවේ නවකතාකරුවෙක් වශයෙන් ප්‍රකටත් වුණා. ඒ නවකතාකරුවා එක්තරා නවකතාවක ලිව්වා මෙන්න මෙහෙම එකක්. බුදුපියාණන් වහන්සේ කොච්චර පින් රැස් කර ගත්තත්, කොච්චර කුසල් දහම් රැස් කර ගත්තත්, අවසානයේ අනුන්ගෙන් හිඟා කාලයි ජීවත් වුණේ, පාපය එල දුන්නා කියලා. අන්න බලන්න ඇතිවෙව්ච අදහස. ඒ කියන්නේ ඔහුට ඔහුගේ හිත විසින් ඇති කරා ඒ වගේ පාපතර සිතුවිල්ලක්. ඒ කියන්නේ බුදුපියාණන් වහන්සේ සාර අසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂයක් තිස්සේ දාන පාරමිතාව පුරමින් කොච්චර පින් දහම් රැස්කර ගත්තත්, කුසල් දහම් රැස් කර ගත්තත්, අවසානයේ ගෙයින් ගෙට හිඟා කමින් යන්න සිද්ධ වුණා කියලා. පිඩුසිඟා යාමට මේ කියන්නේ. ඒ වගේම ඒකෙම තව තැනක තියෙනවා බුදුපියාණන් වහන්සේ කොච්චර පින් දහම් කරලා තිබුණත්, කොච්චර මිනිසුන්ට බණ කිව්වත්, කොච්චර සත්වයාට නිවන් අවබෝධ කරලා දුන්නත්, අවසාන මොහොතේ පරිනිර්වාණයට පත් වෙන්න යනකොට වතුර ඩිංගක් දෙන්න කෙනෙක් හිටියේ නෑ කියලා. දැන් ඒ පුරුෂයාට හිතවිච දේවල් මේ. ඔහුගේ තුවිෂ් හිතේ ආපු අදහස් මේ. ධර්මය ඇහුවේ නෑ, ධර්මයක් ගැන වැටහීමක් තිබුණේ නෑ, ලෝකේ තියෙන නිස්සාර වූ සාහිත්‍ය සාරයි කියලා හිතාගෙන ඒකෙ බැහැගෙන හිටපු නිසා, ධර්මය පැත්තකට විසි කරපු නිසා, ඒ අදබාල නවකතාකරුවා තමාගේ හිතේ ඇති වෙව්ච ඒ අකුසල සිතුවිල්ල යථාර්ථයක් බවට පත්කරගෙන, “මටනේ මේක හිතුවෙණ, මට හිතවිච දේ හරි” කියලා හිතාගෙන නවකතාවකටත් ලිව්වා.

දැන් ඒ නවකතාව කී දෙනෙක් කියවලා ඒ ඔලමොට්ටල අදහස් සමාදන් වෙන්න ඇද්ද? ඒ නිසා ඔහු මරණින් පසුව සුගතියට යන්න හේතුවක් නැහැ. මහා භයානක වැඩක් කර ගත්තේ. මේ විදිහෙම අදහස් දරන්නා වූ විශාල පිරිසක් ළංකාවේ ඉන්නවා වියතුන් කියලා. ඒ අයගේ හිත් වලත් මය විදිහටම බුදුපියාණන් වහන්සේට එරෙහිව විරෝධයක් එල්ල වෙනවා. ඒ ශ්‍රී සද්ධර්මය අවබෝධ කරගන්න හේතු තියෙන අය. මේ මාරයා කියන තුවිෂ් නින්දිත සිතේ ස්වභාවය දන්නේ නෑ. කල්‍යාණ මිත්‍රයෙක් ඇසුරු කරපු නැති නිසා තමන්ගේම හිතේ ඇතිවෙන මනසිකාරය මේ තුවිෂ් හිතේ මායා ධර්මයක් කියලා දන්නේ නෑ. ඒ සිත මමය කියලා කය මමය කියලා ගත්ත අඥාතවත් පාඨල්පනයා හිතන්නේ ඒ සිතුවිලි ඔක්කොම මගේය කියලා. ඒ නිසා ඒ සිතේ ඇතිවන්නා වූ ඒ අකුසල සිතිවිලිත් මම මගේ කරගෙන ඒ අඥානයා ඒ සිතුවිල්ලේ බැහැ ගන්නවා. ඒ සිතුවිල්ල සමාදන් වෙලා, වේතනාවක් පිහිටුවාගෙන, ඊට පස්සේ පොත් ලියද්දි,

දේශනා කරද්දී, විවිධාකාර කටයුතුවලදී, බුදුපියාණන් වහන්සේට නිග්‍රහ වන අන්දමින් කතා කරනවා. විනාශ වෙලා යනවා සංසාරේ. සතර අපායට වැටිල කල්ප ගාණක් තිස්සේ නිරවලක් දුක් විදින්න සිද්ධ වෙනවා. අසිරිමත් වූ බුදුපියාණන් වහන්සේට එක වචනයකින් නිගරු කළා නම් ඇති, චේතනාවෙන්, සංසාරේ කල්ප කෝටි ගානක් දුක් විදින්න. ඒ තරම් අසිරිමත් වූ ගුණ කදක් බුදුපියාණන් වහන්සේ කියන්නේ. අසිරිමත් වූ උන්වහන්සේගේ ගුණය මෙව්වරක් කියන්න බැහැ. අනන්ත ගුණයක්. ඒ අනන්ත ගුණයකට එක වචනෙකින් නිග්‍රහ කළා නම් ඇති ඒ මිනිහා විනාශ වෙලා යනවා. ඒ මිනිස්සුගෙන් සිත්වල ඇතිවෙච්ච මේ සිතුවිලි මනසිකාර ඒ අයට තේරුම් ගන්න බැරි වුණා, මේක හිතේ ඇතිවෙන මායා ධර්මයක් කියලා. ඒනිසා ඒ අය හිතුවා “මේක මටතේ හිතෙන්නේ, මගේ හිතේනේ ඇති වුණේ, ඒ නිසා මට ඇතිවෙච්ච සිතුවිල්ලක්” කියලා, ඒ සිතුවිල්ලට මමත්වයක් ආරෝපණය කරලා වැනසිලා ගියා. නමුත් දැන් මේ ශ්‍රී සද්ධර්මය අසා, අවබෝධයක් ඇවිල්ලා තියෙන නිසා, දැන් ඒ අය සමාදන් වෙන්නේ නෑ. නමුත් මෙතනින් ගැලවෙන හැටි දන්නේ නෑ.

ඒ ප්‍රශ්නය අහපු පින්වත් මහත්තයාගේ හිතේ ඒ විදියට නිගරුවක් වෙනවා. නමුත් එතුමා දන්නවා මේක තමා හිතාමතා චේතනාවෙන් කරන දෙයක් නොවේ කියලා. දැන් ධර්මය අහන්නේ නැති ධර්මාවබෝධය නැති තැනක හිටියා නම් ඒකාන්තයෙන්ම මෙලහකට ඒ සිතුවිල්ල සමාදන් වෙලා. ඒ කියන්නේ අද වචනයෙනුත් බුදුපියාණන් වහන්සේට නිගරු කරන කෙනෙක් බවට පත් වෙලා. එහෙනම් යාළුවොත් එක්ක කනකොට බොනකොට බුදුපියාණන් වහන්සේට නිගරු වෙන දේවල් තමයි කියන්නේ. මේ තුවිෂ නින්දිත සිත දමනය කරන්නේ නැතුව මේ මනුස්ස ජීවිතේ ගෙවිලා ගියොත් ඔබ ඒ තරම් අඤාන ඔලමොට්ටල වැඩක් කරගත්තේ නෑ සංසාරේ තවත්. මොකද මේ ලැබිලා තියෙන්නේ උපරිම අවස්ථාවක් ඒකට. එහෙනම් ඔබ බය වෙන්න එපා, ඒ ඇති වන සිතිවිලි ඒ මනසිකාර කිසිම ආකාරයකින් පාපයක් වෙන්නේ නෑ. ඒ ගැන සිතමින් තැවෙන්න ගියොත්. නම් කුක්කුච්චය කියන අකුසලය සකස් වෙනවා.

ඒ නිසා ඒ දේවල් වලදී ගැලවෙන ආකාරය ඒ සිතේ ඇති කරන මනසිකාරයට ප්‍රතිවිරුද්ධ අදහසකින් එන්න ඕන. උදාහරණයක් විදියට අර තරුණයා, ‘අයියෝ වෙච්ච දෙයක්. බුදුපියාණන් වහන්සේ නිරුවත් වෙලා පේනවා. මටනම් ආයේ බුදු පිළිම වහන්සේ නමක් ගාවටවත් යන්න බැහැ. බුද්ධ කියන වචනෙවත් අහන්න බැහැ, කියලා පැත්තකට වෙලා හිටියා කරන දේ දන්නැති නිසා. හොඳට මතක තියාගන්න මේ සිත ජය ගන්න නම් සිත දක්වන ප්‍රතිචාරයට ප්‍රතිවිරුද්ධ එකක් කරන්න ඕනෑ. තුවිෂ නින්දිත සිත භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ රූපය නිරුවත් කරලා ඔබට පෙන්නනකොටම ඔබ හිතන්න පටන් ගන්න මෙන්න මෙහෙම. “තුවිෂ නින්දිත සිත උඹ මට ලොකු උපකාරයක් කරන්නේ, උඹ මට ඔය පෙන්නන්නේ සියලු කෙලෙස් වලින් මේ සිත නිරුවත් කළ යුතු බවයි. මේ සිත සියලු තණ්හා, දිට්ඨි, මාන ඉවත් කරලා, මේ සිත නිරුවත් කරලා සියලු කෙලෙස්

නසලා මේ සිත නිරුවත් ප්‍රභාෂ්වර සිතක් කරන්න කියලයි, උඹ මට මේ මතක් කරලා දෙන්නෙ” කියලා දිගින් දිගටම සිත අර වැඩේ කරනකොට ඊට ප්‍රතිවිරුද්ධව හිතන්න ගත්ත ගමන් සිත මේ වැඩේ නතර කරලා දමනවා. දැන් ඔහුට ඒ අනතුර නැහැ. තවත් කෙනෙක්ට බුදුපියාණන් වහන්සේ අසුවියක් බවට පත් කරලා පෙන්වනවා. හැම තිස්සෙම අසුවී ගොඩක් දැක්කත් බුදුරජාණන් වහන්සේ සිහිපත් වෙනවා. එතකොට ඒ පුද්ගලයා මහා අසහනයට පත් වුණා, බුදුපියාණන් වහන්සේ සිහිපත් වෙන වාරයක් වාරයක් ගානේ අසුවියට සමාන කරලා බුදුභාමුදුරුවන්ව පෙන්වුවාම මහා තැතිගැන්මක්, අසහනයක්, පීඩාවක් හිතේ හට ගත්තා. දැන් එයා හිතන්න ඕනේ මොකක්ද, ‘තුච්ඡ නින්දිත සිත උඹ මට හොඳ උදව්වක් කරන්නේ. උඹ මට පෙන්න්නේ මේ කාමය අසුවියක් බව. තථාගතයන් වහන්සේ ලෝකයාට දේශනා කළේ ‘මිල්ල සුඛං’ කාමය අසුවියක් බව. ගුණ කුප සුත්‍රය^{7.2} පෙන්වන්නේ මොකක්ද? කාමය අසුවියක් බව. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ රූපය දකින කොට උඹ මට සිහි කරලා දෙන්නේ කාමය අසුවියක් බව. උන්වහන්සේ කාමය අසුවියක් වශයෙන් වදාළ බව’ යනාදී වශයෙන් තුච්ඡ නින්දිත සිතේ පෙන්වපු, පෙන්වන මායාවම, සිතට එරෙහිව ධර්මයක් වශයෙන්, කර්මස්ථානයක් වශයෙන් ගත්ත ගමන් ඉතාම නුදුරු කාලයකදී සිත ඒක අත්හැරලා දානවා. තවත් කෙනෙක්ට ගින්දරක් වශයෙන් බුදුපියාණන් වහන්සේ පෙන්වන්න ගත්තොත්, බුදුපියාණන්වහන්සේ දකිනකොටම බුදුපියාණන් වහන්සේ ගිනිජාලාවක් වශයෙන් පේනවා. මොකක්ද ඔහුට දෙන කර්මස්ථානය, ‘තුච්ඡ නින්දිත සිත උඹ මට ලොකු උදව්වක් කරන්නේ, මොකක්ද රාග, ද්වේෂ, මෝහ කියන්නේ ගින්දරක් උඹ ඒක තමයි මට මේ සිහි කරලා දෙන්නේ’ බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා,

“තයොමෙ, හිකඛවෙ, අගභී – රාගගභී, දෙසගභී, මොහගභී”^{7.3}

මේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ කියන්නේ ගින්දරක්. බුදුපියාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්නේ මේ සංසාරේම ගින්දරක් බව. දුක් ගින්දරක් බව. මේ ගින්දර නිවා දමන්නයි බුදුපියාණන් වහන්සේ අපට දේශනා කළේ. උන්වහන්සේ ඒ ගින්දර නිවා දැමීමයි නිවන හැටියට දේශනා කළේ. “තුච්ඡ නින්දිත සිත, උඹ මට හැම මොහොතකම පෙන්වා දෙන්නේ මේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගින්දර” කියලා සිහි කරපු ගමන් ඒ ගින්දර නිවිලා යනවා. ආයේ කරන්නේ නෑ ඒ වැඩේ. යම් ආකාරයකින් බුදුපියාණන් වහන්සේට එරෙහිව ඔබේ සිත බනිනවා නම්, ඔබ ඒ වචනම පාවිච්චි කරමින් සිතට දොස් නගන්න. සිතට දෝෂාරෝපණය කරන්න, සිතට බැන වදින්න. තුච්ඡ නින්දිත සිත ඔබට දැන් යම්කිසි ප්‍රතිවිරෝධයක් දක්වනවා නම්, ඒකම අනිත් පැත්තට අරගෙන සිතට එරෙහිව යොදාගන්න ඕන. සිතට එරෙහිව කාමයට එරෙහිව යොදා ගත්ත ගමන් සිත නවත්තනවා ඒ වැඩේ ඉතාම නුදුරු කාලයකදී. ඊට පස්සේ සුවසේ වසන්න පුළුවන්. එහෙනම් ඔබගේ හිත බුදුපියාණන් වහන්සේට බනිනවා නම් ඔබ ඒ ඒ වචනම පාවිච්චි කරමින් සිතට දොස් නගන්න. ‘තුච්ඡ නින්දිත සිත උඹ මට උදව්වක් කරන්නේ,

බුදුපියාණන් වහන්සේ උඹව දමනය කරන්න කියලයි දේශනා කළේ. ඒ නිසා මම උඹව දමනය කරනවා. මං මේ කාමයන්ගෙන් අත මිදෙනවා' යනාදී වශයෙන් හොඳ කර්මස්ථානයක් මෙනහි කර ගන්න. හොඳ වීර්යයක් නගා ගන්න වෙලාවක් ඒක. එහෙනම් තමන්ට කොයි විදිහෙන්ද බුදුපියාණන් වහන්සේ පිළිබඳ වැරදි ප්‍රතිරූපයක් මවන්නේ, ඒ ප්‍රතිරූපයම කාමයට ආරෝපණය කරලා, කාමයට දොස් නගන්න පටන් ගන්න, එතකොට ඔය සිත ඒ වැඩේ වහාම නතර කරලා දානවා.

සිත ඔබට එරෙහි වන හැම මොහොතකම ඔබ කරන්න ඕනේ සිත ඔබට එරෙහිව ගන්න උපක්‍රමයම සිතට එරෙහිව අරගෙන සිතට දමා ගහන්න. 'උගරගේ මාළු උගරගේම ඇගේ තියලා කපලා දාන්න'. එතකොට සිත අතහැරලා දානවා ඒ ක්‍රියාදාමය. මේක හොඳට අත් දකින්න පුළුවන්, නිවන් මග වඩමින් ඉස්සරහට යනකොට පුදුමාකාර ප්‍රති විරෝධ නංවන්නේ සිත. බුදුපියාණන් වහන්සේට දොස් නගනවා. ශ්‍රී සද්ධර්මයට දොස් නගනවා. ආර්ය මහා සංඝ රත්නයට දොස් නගනවා. තව ටික දවසකින් ඔබේ සිත ඇතුළෙන් මේ හික්ෂුවට බනින්න පුළුවන්. පුදුම වෙන්න එපා. මේ තුවිෂ සිත මේ ධර්මයට බිය වෙලා. ඒකයි හික්ෂුවට දොස් නගන්නේ. අන්න එදාට ඔබ දක්ෂ වෙන්න සිත විසින් මතු කරන අකුසල සිතුවිල්ලට, මනසිකාරයට ගොදුරු නොවී, සිතට එරෙහිව දොස් නගන්න. එක්තරා උපාසක අම්මා කෙනෙක් කිව්වා බුදුපියාණන් වහන්සේගේ රූපයක් දැක්ක ගමන් ඇයට ජේත්තෙම මේක ගල් ගොඩක්, මේක සිමෙන්ති ගොඩක්, මේකේ මොන ගුණයක්ද තියෙන්නේ? අන්න එහෙම. ඉතින් මේ විදිහට මේ ධර්ම මාර්ගයට පැමිණෙන, ධර්ම මාර්ගයේ ගමන් කරන අයට, තමන්ගේ සිත ප්‍රතිවිරුද්ධතා නංවයි. ඒවයෙන් බියට පත් වෙන්න එපා. හැම කෙනෙක්ම නුවණින් දකින්න. තමන්ගේ සිත යම් ආකාරයකින් තමන්ට බාධාවක් කරනවා නම්, ඒ බාධාවම, සිතට එරෙහි උපක්‍රමයක් වශයෙන් යොදාගන්න. බුදුපියාණන් වහන්සේට නිග්‍රහ කරන්න ගන්නකොටම ඔබ සිතට නිග්‍රහ කරන්න. 'තුවිෂ නින්දිත සිත මේ භයානක සංඝාරේ, භවයෙන් භවයට මැරී මැරී, එකොළොස් ගින්නෙන් දැවී දැවී, එන්න සිද්ධ වුණේ, උඹ කියන දේ අහලා. අද මම අහන්නේ බුදුපියාණන් වහන්සේ කියන දේයි. තුවිෂ නින්දිත සිත උඹ ගැරහුම් ලැබිය යුතුයි. උඹ නින්දා ලැබිය යුතුයි. උඹ තුවිෂ ධර්මයක්' කියලා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එසේ සිතට දොස් නගන්න කියලා දේශනා කරලා තියනවා ධර්මය තුළම. 'වංගීස සූත්‍රයේ'^{7.4} තියෙනවා. වංගීස භාමුදුරුවෝ බල්ලාට වගේ සිතට බනින්නෙ. වංගීස අරහතන් වහන්සේගේ ථේරාපදානයේ තියෙනවා ඒක. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පැහැදිලිවම දේශනා කරනවා මේ හිතට දෝෂාරෝපණය කරන්න. ඉස්සෙල්ලාම සටන තියෙන්නේ අනුන් එක්ක නෙමෙයි. තමන්ගේම සිතත් එක්ක. අපි මෙව්වර කාලයක් කළේ අනුන්ට දොස් නගපු එකනේ. අනුන්ට ටොකු ඇනපු එකනේ. දැන් තමන්ටම ටොකු ඇන ගන්න. තමන්ටම දොස් නගන්න. තමන්ටම එරෙහිව සටන් කරන්න. තමන්ගේම සිතට දොස් නගන්න. එතකොට ඔය සිත ක්‍රමානුකූලව දැනගන්නවා, ආයේ මේ පුද්ගලයව මේකෙන් අල්ල ගන්න බෑ කියලා.

මේ දේවල් ඇහුවහම සමහර කෙනෙකට තේරෙන්නේ නැති වෙන්න පුළුවන්, සිතේ මේ වගේ ද්වයතාවක් තියෙනවද කියලා. ඔව්, ද්වයතාවක් තියෙනවා. මේ බව දක්වන තැනක් තමයි 'මහාවේදල්ල සූත්‍රය'^{7.5} අසිරිමත් වූ සාරිපුත්ත අග්‍රශ්‍රාවක උතුමන් වහන්සේගේ දේශනාව. බුද්ධ භාෂිතයක් හැටියට උන්වහන්සේ සාධුකාරයක් දීලා අනුමත කරලා ඉවරයි. මහා වේදල්ල සූත්‍රයේ පැහැදිලිව දක්වනවා, ප්‍රඥාවෙන් යම් තීරණයක් ගත්තොත්, විඥානය ඒක ඒ මොහොතේදීම දැනගෙන, ඒ තීරණයට එරෙහිව ක්‍රියාත්මක වෙනවා කියලා. බලන්න සියුම් දහම් කාරණාවක්. සමහරවිට ඔබට තේරෙන්නේ නැති වෙන්න පුළුවන්. මොකද ඒක ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන් වැටහෙන්න ඕන කාරණාවක් නිසා. ඒ කියන්නේ, ඔබේ ප්‍රඥාවෙන් ඔබ තීරණයක් ගත්තොත් අද භාවනා කරන්න ඕන, අද බණ අහන්න ඕන, යනාදී වශයෙන් කුමන හෝ ආකාරයකින් නිවන පිණිස යම්කිසි ක්‍රියාත්මක වීමක් අද දවසේ දී මම සිද්ධ කරන්න ඕන, නිවන උදෙසා මෙන්න මේ මේ ක්‍රියාමාර්ගයේ යෙදෙන්න ඕන, යනාදී වශයෙන් ඔබ නිගමනයකට ආවොත් ප්‍රඥාවෙන්, තුවිෂ් නින්දිත සිත, රාග, ද්වේෂ, මෝහ විඥාන වලින් කොහොමහරි අර ප්‍රඥාවේ තීරණය යටපත් කරනවා. අන්තිමට වෙන්නේ ඔබට ඒ කියපු වෙලාවට එහෙම දෙයක් සිහිකරන්නවත් බැරි වෙන්න ඔබේ සිත අහුරලා දානවා, රාග, ද්වේෂ, මෝහ වලින්. මේ සිත එහෙම එකක්. මහා වේදල්ල සූත්‍රයේ අග්‍රශ්‍රාවක උතුමන් වහන්සේ, දේශනා කරන්නේ. ප්‍රඥාවෙන් ගන්න හැම තීරණයක්ම අභිබවන්න විඥානය කටයුතු කරනවා. මේ ව්‍යසනයෙන් කවදද ගැලවෙන්න පුළුවන් වෙන්නේ, ප්‍රඥාව බලවත් වෙලා විඥානය දුර්වල වෙච්ච දවසට.

දැන් බල්ලෙක් හොඳට කාලා ඉන්න කල් උඟ පාර අයිනෙන් යනකොට කන්න පනිනවා, බුරනවා. හැබැයි සතියක් විතර මුට කන්න නොලැබුණොත්, මු නිකන් ඉන්නේ නෑ බුරනවා. හැබැයි වෙනදා තරම් කටේ සද්දේ නෑ. යන්තම් ඔළුව උස්සලා බුන් බුන් ගානවා පුළුවන් හැටියට. ඒ වගේම මේ තුවිෂ් නින්දිත සිතත් අර මුලදී ප්‍රඥාව දුර්වල මට්ටමේ, විඥාන බලවත් මට්ටමේ තියෙනකොට ප්‍රඥාවෙන් ගන්න තීරණයට කිසිම ආකාරයකින් ඉඩක් දෙන්න නෑ. යටපත් කරලාම දානවා අර බල්ලා හොඳට කාලා, මස් කටු කාලා වැඩිලා ඉන්නවා වගේ. කොයි විදියකින් හරි සත්පුරුෂයන් ඇසුරු කරමින්, ශ්‍රී සද්ධර්මය අසමින්, නුවණින් මෙනෙහි කරමින්, ඒ ධර්මයට අනුකූලව හැසිරෙමින් රාග, ද්වේෂ, මෝහ දුරු කරමින් ප්‍රඥාව බලවත් කල දවසට, ප්‍රඥාව බලවත් වෙච්ච දවසට, අන්න එදාටත් අර විඥාන නිකන් ඉන්නේ නෑ, එදාටත් එරෙහි වෙන්න හදනවා. හැබැයි අර දවස් ගානක් තිස්සේ නිරාහාරව සිටිය බල්ලා වගේ. පුරුද්දට උඟ ඔලුව උස්සලා බුරනවා වගේ ප්‍රඥාවෙන් ඔබ තීරණයක් ගත්ත දවසට, අද මං බණ අහනවා භාවනා කරනවා කියලා එදාටත් අර රාග, ද්වේෂ, මෝහ විඥාන දුරුවෙලා තිබුණත් පොඩ්ඩක් උත්සාහයක් දරනවා අර ප්‍රඥාවේ තීරණය වලක්වන්න. ඔහොම ඔහොම කවදහරි දවසක අර බල්ලා මැරිලා යනකම්ම උඟ ඔලුව උස්ස බුරනවා, ඔලුව බිම තියාගෙන හරි බුන් ගාන්න බලනවා. ඒ වගේම විඥාන සහමුලින්ම නිරුද්ධ වෙලා යනකම් ප්‍රඥාවට එරෙහිව කුමන හෝ ආකාරයකින්

බලපෑමක්, ප්‍රතිවිරෝධයක් නංවන්න උත්සහ කරනවා. ඒ ප්‍රතිවිරෝධය තමයි ඔබ ඔය දකින්නේ හිත ඇතුළේ ඉඳන් බුදුපියාණන් වහන්සේටත් නිගරු කරනවා කියලා.

මෙය කිසිම ආකාරයකින් ඔබට අකුසලයක් නොවේ. මොකද චේතනාවක් සකස් වෙන්නේ නෑ. ඔබේ හිත දන්නවා, තුන් හිතකින්වත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ නාමයට අබමල් පියල්ලක අහිතක් හිතේ නැති බව. එසේ තිබියදීත් මේ සිත නිගරු කරන්නේ එසේ සද්ධර්මයෙන් රාග, ද්වේෂ, මෝහ නිරුද්ධ වෙනකොට, ආහාර නිරුද්ධ වෙලා යනකොට ඇති වෙච්ච කිපීම නිසා. සිත ඔබට එරෙහි වෙන හැම වෙලාවකම ඔබ සිතට එරෙහිව දොස් නගන්න. සිත බුදුපියාණන් වහන්සේට දොස් නගන්න ගත්ත ගමන්ම ඔබ කාමයට දොස් නගන්න ප්‍රඥාවෙන්.

යම්තාක් බුදුපියාණන් වහන්සේට සිත දොස් නගනවාද අසභ්‍ය වචනයෙන්, ඔබත් ඒ වචනම පාවිච්චි කරමින් කාමයට දොස් නගන්න. “තුච්ඡ නින්දිත මාරය” කියලා සිතට දොස් නගන්න. සිතට මාරයා කියලා තමයි ආමන්ත්‍රණය කරන්නේ, ‘පවිටු මාරය’ කියලා. කාමයට දොස් නගන්න. වහාම නවත්තනවා සිත ඔය වැඩේ. මොකද සිතට ඒක පුදුම අවාසිදායක වැඩක්. එයින් පස්සේ කවදාවත් ආයේ ඔබට එරෙහිව ඒ වැඩේ කරන්නේ නෑ, මොකද ඔබේ උපක්‍රමය තේරුම් ගත්තා. ඊට පස්සේ බලන්නේ වෙන උපක්‍රමයකින් ඔබව කොටු කරන්න. ඉතින් ඒවා ඉස්සරහට තව යනකොට. ඒ වගේ ප්‍රශ්න එනකොට, අන්න ඒකයි කල්‍යාණ මිත්‍රයන් ඇසුරෙන්, සබුන්මචාරීන් ඇසුරින්, ඒ ධර්මය අසමින් ඒ සාකච්ඡා පවත්වමින් යන්න කියන්නේ. ඔබතුමා මේ සාකච්ඡාවට ආවේ නැත්නම් තවමත් ඉන්නේ අසභ්‍යයෙන්නෙ. ඒක මහා අසභ්‍යයක්. මම දන්නවා ඒ අසභ්‍යයෙ තරම. ඒ කියන්නේ රැට නින්ද යන්නේත් නෑ කොටින්ම. අවදියෙන් ඉන්න ටිකත් මහා තැනිගැනීමක් ඒක.

ඒ වගේම ඔබට හිතුවා නේද “මට නිකම් පිස්සු හැදෙනවා ද දන්නේ නෑ. මං මේ වැරදි දෙයක්ද දන්නේ නෑ අහලා තියෙන්නේ උඹට දැන් පිස්සු. උඹ දැන් ජීවත් වෙලත් වැඩක් නෑ.” එහෙමත් කියනවා. දැන් ජේනවා නේද තුච්ඡ නින්දිත සිතේ තරම. සත්‍යය වශයෙන්ම ඔය තත්වයට මුහුණ දෙන්නේ ඒකාන්තයෙන්ම නිවන් මගට පැමිණෙන අය. ඒ අය සියයට සියක්ම කාමයෙන් නිවන පැත්තට හැරිච්ච ගමන් තුච්ඡ නින්දිත සිත කිපෙන්න ගන්නවා. ඒ කිපීම තමයි ඔය විවිධාකාර ස්වරූපයෙන් පෙන්නන්නේ, විකෘති රූප මවමින්, දෝෂාරෝපණ එල්ල කරමින්, බුදුපියාණන් වහන්සේට, ශ්‍රී සද්ධර්මයට, ආර්ය මහා සංඝ රත්නයට නිගරු කරමින් හැසිරෙන්නේ සිත, අර තමන්ගේ ආහාර ටික නොලැබී යන නිසා දැන්.

ඔබට නැවත මේ සිත ඒ වගේ තත්වයක් මතු කළොත්, බුදුපියාණන් වහන්සේට දොස් නගන හැම වාරයකම ඔබ කාමයට දොස් නගමින් කාමයේ ආදීනව සිහි කරන්න පටන් ගන්න. එතකොට සිතට ඒක මහා අවාසියක් වෙනවා. සිත වහාම

ඒ වැඩේ අත් හැරලා දානවා. හැබැයි ඒ වැඩේ අතහැරලා දැම්මා කියලා, ඔබ ඊට පස්සේ ඒ වැඩේ නොකර ඉන්න එපා. දිගින් දිගට, දිගින් දිගට කාමයේ ආදීනවම දකින්න. කාමයේ ආස්වාදයේ ආදීනවම දකින්න. කාමය, ආස්වාදය, නිසා ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස පිනවන්න ගිහිල්ලා නේද මේ සියලුම හත්ඉලව්වලට මුහුණ දුන්නේ, අනන්ත සංසාරයේ ඉඳලා මේ මොහොත වෙනකම් අනන්ත අප්‍රමාණ දුක් වින්දේ මේ නිසා නේද? මෙතනින් එහාටත් ගියොත් එහෙම ආයේ දුක්විඳින්න වෙන්නෙත් මේ කාමය නිසා නේද? මේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා හෙවත් සංඛාර උපදින්නේ ආස්වාදය නිසා නේද?. එහෙනම් මේ සංඛාර උපද්දවන්නා වූ මේ කාමයේ ආස්වාදය සැපක් හැටියට දකින්න පුළුවන්ද?

“යං කිඤ්චි දුකඛං සමෙහාති සබ්බං සඛ්ඛාරපච්චයා,
සඛ්ඛාරානං නිරොධෙන නත්ථි දුකඛස්ස සමභවො”^{7.6}

යම් කිසි දුකක් සමුදය වෙනවා නම්, හටගන්නවා නම්, පහළ වෙනවා නම්, ඒ සියල්ල සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන්, ඒ කිව්වේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා ප්‍රත්‍යයෙන් තමයි හට ගන්නේ. කර්ම ප්‍රත්‍යයෙන්. ‘සඛ්ඛාරානං නිරොධෙන’ ඒ සංඛාරයන්ගේ හෙවත් රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනාවන්ගේ නිරුද්ධ භාවයක් ඇත්ද, ‘නත්ථි දුකඛස්ස සමභවො’ එවිට දුකේ පහළවීමක්, සකස්වීමක්, හට ගැනීමක් නැත. එහෙනම් දකින්න ඕනෑ මේ කාමය ඇති කල්හි සංඛාර හටගන්නවා, කාමයෙන් වෙන් වූ කල්හි සංඛාර නිරුද්ධ වෙනවා කියලා. ඒ න්‍යාය ධර්මය දකිමින් වාසය කරන්න. ඒ තමයි නිවන් මග.

08. ධර්මය හා සංසරණය පිළිබඳ නිගරු සිතුවිලි පලවා හැරීම

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය :

අපේ භාමුදුරුවනේ, ඔබ වහන්සේ අවසාන වතාවට විග්‍රහ කරමින් හිටියා අර බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිබඳ ඒ නොහොඹිනා සිතක් හට ගැනීම ගැන, ඒ වගේම දේවල් වෙන්න පුළුවන් නේද, ධර්මය සම්බන්ධයෙන් සහ සංඝයා සම්බන්ධයෙනුත්?.

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර:

පුළුවන්. දැන් ඔය විදිහටම, ධර්මය ගැනත් විවිධාකාර නිගරු සිත් ඇතිවෙනවා . ඒ වගේම බණ කියන හික්ෂුවටත් බනිනවා. මේක හිතා ගන්න බැරි වුණාම සමහරු මේ සිතේ ලණුව කාලා ඉවර වෙලා අර තමන්ට නිවන් මග පෙන්වන හික්ෂුවටම දෝෂාරෝපණය කර කර ඉන්නවා තැන් තැන් වලට වෙලා. ඒක ඉතාම සියුම් තත්වයක්. ඒක ප්‍රඥාවෙන් අවබෝධ කරගත හැකි තත්වයක් මිසක් විඥානයෙන් මේ ධර්මය තේරුම් ගන්න යන අයට තේරෙන්නේ නෑ. ඒ කියන්නේ, ඒ අය හිතනවා “ඒක මට හිතෙන එකක්නෙ. මං මේ කියන්නේ” කියලා. ඒ අය දන්නේ නෑ, ඒ සිතුවිලි ඇති කරන්නේ මේ රාග, ද්වේෂ, මෝහයන්ගේ බලපෑමෙන් කියලා. ඉතින් බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ කියන ත්‍රිවිධ රත්නයටම එරෙහිව ඒ වගේ දොස් නගනවා. ඔබ ප්‍රඥාවෙන් විමර්ශනය කරලා බලන්න, ඒ කිසිම අවස්ථාවක හිතේ ඒ අදහසට කන් දෙන්න යන්න එපා. දැන් ඔක හිතේ ඇතිවෙන කොට හැම තිස්සෙම ඔය ගැන හිත හිත ඉන්න එකත්, ඒකට දෙන ආහාරයක්. ඒ සිතුවිලි එනකොටම ඒ වගේ ක්‍රම අනුගමනය කරන්න පුළුවන් කීපයක්ම. එකක් ඇවිල්ලා ඒ සිත විසින් මතුකරන අදහසටම ප්‍රතිවිරුද්ධ අදහසක් කියන එක. දැන් සිත බුදුපියාණන් වහන්සේට බනින කොට ඔබ කාමයට දොස් නගන්න. තව ක්‍රමයක් දැන් ඒ සිතුවිලි ඇති වෙනකොටම වෙන කුසල නිමිත්තකට සිත යොමු කරන්න ඕනෑ.

ධර්මයට දොස් නගන්න ගන්න කොටම ධර්මයේ ආනිසංස පැත්ත හිතන්න. මේ ධර්මය නිසා කී දෙනෙක් සැනසෙනවාද? මේ තථාගතයන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය නොඇසූ කීදෙනෙක් මේ අන්දකාරේ වැනසිලා යනවාද? මේ සියලු ලෝ සතුන් දුක් විඳින්නේ ඒ අසිරිමත් වූ බුදු බණ ඇසුවේ නැති නිසා නේද? අනන්ත සංසාරයේ කොච්චර කාලයක් මේ උතුම් වූ ශ්‍රී සද්ධර්මය අහන්න දුක් වින්දා ද? මේ ධර්මය නිසා එක ශාසනයක විතරක් සත්වයෝ සුවිසි අසංඛයක් නිවන් දකිනවා. ඒ කියන්නේ එකයි බිංදු එකසිය හතළිහ වැඩිකිරීම විසිහතර කියන සංඛ්‍යාවක්. අනන්ත අපරිමාණ සියක් කෝටියක් සක්වල හෙවත් මහා සහස්සී ලෝක ධාතුවේ සුවිසි අසංඛ්‍යයක් සත්වයෝ නිවන් දකිනවා එක සම්බුද්ධ ශාසනයක දී, මේ අමා ධර්මය නිසා. ඒ නිසා තථාගතයන් වහන්සේගේ ධර්මය හා සමාන කිසිවක් නැත. මේ ශ්‍රේෂ්ඨ ධර්මය තමයි මේ විශ්වයේ තියෙන ලොකුම ඖෂධය, මේ සියලු කෙලෙස් රෝග සමනය කරන සියලු රෝග සමනය කරන

'ධම්මොසධ සමං නටී'^{8.1} 'ධර්මය හා සමාන ඔසුවක් නැත' යනාදී වශයෙන් ධර්මයේ ආනිසංස පැත්ත මෙනෙහි කරන්න. මොකද සිතට ඒක අවාසි සහගතයි. එතකොට සිත ධර්මයට නිගරු කරන එක නතර කරලා දානවා. ධර්මයට නිගරු කරන්න ගත්ත ගමන් ඔබ ධර්මයේ ආනිසංස දකින්න ගන්නවා. එතකොට සිත බලනවා ඊට වැඩිය හොඳයි නිකම්ම ඉන්න එක කියලා. මේවා අත්දැකීමක් නැති කෙනෙකුට කිව්වම කල්පනා කරන්නත් පුළුවන් උඩ බිම බල බල එහෙම වෙන්න පුළුවන්ද කියලා. ඔව් එහෙම වෙනවා. එහෙම වෙච්ච බවට සාක්ෂි සාධක ඕනෑ තරම් ඉදිරිපත් කරන්න පුළුවන්.

09. ප්‍රභාස්වර චිත්තය

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය :

තෙරුවන් සරණයි! භාමුදුරුවනේ, ප්‍රභාස්වර චිත්තය සම්බන්ධයෙන් තමයි ප්‍රශ්නය. පටිච්චසමුප්පන්න වශයෙන් රූපය දකින අවස්ථාවේදී ප්‍රභාස්වර චිත්තයක් යෙදෙන්නේ නැහැ, නමුත් අංගුත්තර නිකායේ තියෙනවා භාමුදුරුවනේ, ප්‍රභාස්වර චිත්තය ගැන. “මහණ, භවාංග සිත ප්‍රභාස්වරය” කියලා. ඒකෙ තව තියෙනවා ශ්‍රාවකවත් ආර්ය ශ්‍රාවකයා මේක දන්නවා, ඒ නිසා චිත්ත භාවනාවක් තියෙනවා කියලා. පටිච්චසමුප්පන්න වශයෙන් මට පැහැදිලියි, ඒක වෙන්වේ නැහැ කියලා. ඒත් බුදුභාමුදුරුවෝ චිත්ත භාවනාවක් නිර්දේශ කරලා තියෙනවා සේකයන්ට. හැබැයි පටිච්ච සමුප්පාදය පටන් ගන්නේ අවිද්‍යාවෙන් නේද භාමුදුරුවනේ. දැන් අරහතන් වහන්සේට විතරයි නේද මේ ප්‍රභාස්වර චිත්තය තියෙන්නේ. එතකොට ප්‍රභාස්වර චිත්තය තියා ගන්නේ කොහොමද සේකයෝ කියන එක තමයි මගේ ප්‍රශ්නය භාමුදුරුවනේ.

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර :

ප්‍රභාස්වර චිත්තය සේකයෝ තියාගන්නවා නෙමෙයි, ප්‍රභාස්වර චිත්තය උදෙසා වැයම් කරනවා. දැන් ප්‍රභාස්වර චිත්තය නම් මූලම තියෙන්නේ අපිට කරන්න දෙයක් නෑනේ. ප්‍රභාස්වර චිත්තය තියෙන බව නෙමෙයි බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ, මේ ප්‍රභාස්වර චිත්තය බවට පත්විය යුතු බවයි. ඒ කියන්නේ සියලු කෙලෙස් නැසුණහම දස සංයෝජනම සිඳිලා ගිය සිතක් තමයි ප්‍රභාස්වර චිත්තය කියන්නේ. එහෙනම් අවසානයේ අරහත් මාර්ග අනුගාමිකයාගේ සිතේ ඉතුරු වෙනවා, මාන, උද්ධච්ච, අවිජ්ජා කියලා සංයෝජන තුනක්. ඔය තුනත් සිඳිලා ගියහම තමයි ප්‍රභාස්වර චිත්තය මතුවෙන්නේ. සියලු කෙලෙස් නැසුවා වෙන්නේ. දැන් වතුර වීදුරුවක් තියෙනවා. මේ වතුර වීදුරුවේ මඩ කවලම් වෙලා තියෙනවා. මේ වතුර වීදුරුව හොල්ලන්නෙ නැතුව පොඩ්ඩක් පැත්තකින් තිබ්බහම අර මඩ ටික යටට බැහැලා තැන්පත් වෙනවා. දැන් වතුර වීදුරුවේ වතුර පිරිසිදුයි වගේ ජේනවා. නමුත් සියට සියක් පිරිසිදුද? මොකද මඩ තට්ටුව යටට ගිහිල්ලා තැන්පත් වෙලා තියෙන්නේ. ඒ නිසා වතුර වීදුරුව පිරිසිදුයි, සියට සියක් පිරිසිදුයි කියලා කියන්න බැහැ මොකද තාම එකේ යට මඩ තියෙනවා. ඒ නිසා ඕනෑම වෙලාවක කැළඹෙන්නත් පුළුවන්. එහෙම වුණොත් පිරිසිදුයි කිව්ව වතුර වීදුරුව ආයේ අපිරිසිදු වෙනවා. එහෙම නම්, ඒකෙ මඩ අංශුවක්වත් තියෙනකම්, අපිට කියන්න බැහැ මේක පිරිසිදු වතුර වීදුරුවක් කියලා. ඒකෙ තියෙන අන්තිම මඩ අංශුවත් ඉවත් කළොට පස්සේයි ඒක පිරිසිදු වතුර වීදුරුවක් කියන්න පුළුවන් වෙන්නේ. ඒ වගේ අර මග වඩන්නා වූ ශ්‍රාවකයන්ගෙන් කෙලෙස්, තදංග, විෂ්කම්භන, සමුච්ඡේද වශයෙන් ප්‍රභාණය වෙලා තියෙන කල් නිකත් ඒ හිතේ කෙලෙස් නෑ වගේ ජේනවා. ප්‍රභාස්වරයි වගේ ජේනවා. හැබැයි ඒ සිත සහමුලින්ම ප්‍රභාස්වර සිතක් නෙමෙයි. හරියට අර මඩ තට්ටුව යටට බැහැලා තියෙන වතුර

විදුරුවක් වගෙයි. ඒක පිරිසිදුයි වගේ ජේනවා නමුත් යට මඩ තියෙන නිසා ඒක සියට සියක් පිරිසිදු වතුර විදුරුවක් කියන නිගමනයට එන්න බැහැ. ඒ වගේ ආර්ය ශ්‍රාවකයන්ගේ හිතේ නිවන් මග වඩනකොට කෙලෙස් යටපත් වෙලා තදංග, විෂ්කම්භන, සමුච්ඡේද කියන ක්‍රම වලට ප්‍රභාණය වෙලා තියෙනවා. නමුත් පටි පස්සද්ධි නිස්සරණ කියලා තව ප්‍රභාණ දෙකක් තියෙනවා. ඒ කියන්නේ මාර්ග ඵලයෙන්ම සිඳිලා යන්න ඕන.

උදාහරණයක් කිව්වොත් සකදාගාමී ඵලය පහුකරලා අනාගාමී මාර්ගයට පැමිණෙන්නා වූ ආර්ය ශ්‍රාවකයෙක්ගේ සිතේ කාමරාගය කියන එක අතිශය සියුම් මට්ටමෙන් තියෙන්නේ. පිටින් බැලුවට කිසිම කෙනෙක්ට තෝර ගන්නවත් බැහැ මොහුගේ කාමරාගය තියෙනවා කියලා. එහෙම නැහැ වගේමයි පෙනෙන්නේ. ඒ වුණාට සියුම් අනුසයක් තියෙනවා. ඒක හරියට අර වතුර විදුරුවේ යට තියෙන මඩ ටික වගෙයි. ඒ ටික ඉවත් කරන එක තමයි පටිපස්සදි නිස්සරණ කියන ප්‍රභාණ දෙක කියන්නේ, මාර්ග ඵලයට පත්වෙන මොහොත. මාර්ගඵලයට පත් වුණාම, ඒ කියන්නේ අනාගාමී ඵලයට පත් වුණාම තමයි රාග අනුසයත් පටිස අනුසයත් සිඳිලා යන්නේ. ඉතිං ඒ විදිහට සිඳිලා සිඳිලා සිඳිලා ගිහිල්ලා, අන්තිමටම මාන, භව රාග, අවිජ්ජා කියන අනුසයනුත් සිඳිලා යනකම් අරහත් ඵලයට පත් වන්නේ නැහැ. දැන් අරහත් මාර්ග අනුගාමිකයෙක්ට රැවටෙන්න පුළුවන් අරහත් ඵල ලාභියෙක් කියලා. මොකද ඒ වෙනස සාමාන්‍ය මනුස්සයෙකුට ඒක තේරුම් ගන්න බැහැ, උන්වහන්සේ අරහත් ඵලයට පත්වෙලාද, අරහත් මාර්ගයේ ඉන්න කෙනෙක්ද කියලා. ඉතින් සමහර විට ඒ උතුමන්ටත් ඒක තේරුම් ගන්න බැරි වෙන්න පුළුවන්. මොකද ඒ තරම් ම සියුම් කෙලෙස් තුනක්. එහෙම අවස්ථා කිහිපයක් ගැන සඳහන් වෙනවා.

නමුත් සහමුලින්ම පාරිශුද්ධත්වයට පත්වුණාට පස්සේ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා ඥාන වලින් ඒක අවබෝධ වෙනවා. ඒ නිසා ඒ ඵලයට පත්වුණා ද නැද්ද කියලා තමන්ට දැනගන්න පුළුවන් අවස්ථාවක් එනවා, මොකද ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා ඥාන වලින් දැනගන්න පුළුවන්කම ලැබෙන නිසා. ඒ ඇරෙන්න අරහත් ඵලයෙන් මෙහා ඉන්න හැමෝගෙම සිත් වල, යම් යම් මට්ටම් වලට රාග, ද්වේෂ, මෝහ කෙලෙස් තියෙනවා. නමුත් ප්‍රශ්නේ තියෙන්නේ අනාගාමී ඵලයෙන් උඩට යනකොට කාම රාගය දුරු වෙච්ච නිසා රාගය පැහැදිලිව ජේන්නේ නැහැ. රූප රාගය, අරූප රාගය කියන්නේ සාමාන්‍ය ලෝකයාට තේරුම් ගන්න පුළුවන් තත්වයක් නෙවෙයි. මොකද රූපයෙන් සහ ශබ්දයෙන් සහ ඒ ධර්මයන්ගෙන් ආස්වාද විඳිනවා කියන එක සාමාන්‍යයෙන් පිටින් බැලුවට තේරෙන්නේ නැති එකක්. ජේන්නේ නැති එකක්. ඉතින් එතකොට මොකද වෙන්නේ ඒ කෙලෙස් නැහැ වගේ නිකන් රැවටෙන්න පුළුවන්. කෙලෙස් තියෙනවා ඒත්. අනාගාමී ඵල ලාභියාගේත් භවරාග අනුශය ඉතුරුයි. මොකද රූපරාගය, අරූපරාගය ඉතුරුයි. ඊළඟට මාන, උද්දච්ච, අවිජ්ජා කියන තව මෝහ සංයෝජන තුනකුත් ඉතුරුයි. එහෙනම් රාගයත් මෝහයත් ඉතුරුයි අනාගාමී පුද්ගලයාටත්. ඊට පස්සේ එතනින් එහාට යනකොට,

අරහත් මාර්ගයට පැමිණෙනකොට, අරහත් මාර්ග අනුගාමිකයාගේ අර රූපරාග, අරූපරාග කියන අනුසයන් දෙකක් සිඳිලා ගිහිල්ලා සියලු උප්පත්ති සංයෝජන අවසන් වෙනවා, භව සංයෝජන තුනක් විතරක් ඉතුරු වෙනවා, මාන, උද්දව්ව, අවිජ්ජා කියලා. මොකද අරහත් මාර්ග අනුගාමිකයා මේ කියන තත්වයේදී මැරුණොත් ඵලය පූර්ණ වෙලා නැතුව, අන්තරාභවික කියන තත්වයට පත්වෙලා තමයි පරිනිර්වාණයට පත් වෙන්නේ කියලා ධර්මයේ දක්වනවා. එතකොට අපට පැහැදිලියි මේ කෙලෙස් නිවීගෙන ඉස්සරහට ඉස්සරහට යන්න, ඉතුරුවෙන සංයෝජන වල තියෙන තුනී භාවය නිසා ඒ කෙලෙස් නැහැ වගේ පෙනුනට කෙලෙස් තියෙනවා. අරහත් මාර්ග අනුගාමිකයා තුළත් මෝහය ඉතුරුයි. සෝවාන් ඵලයේ දී දෘෂ්ටි විපල්ලාසය දුරුවෙනවා, අනාගාමී ඵලයේදී සංඥා විපල්ලාසය දුරුවෙනවා, අරහත් ඵලයේදී විත්ත විපල්ලාසය දුරුවෙනවා.

මෙන්න මේ විපල්ලාස තුනම දුරු වුණාට පස්සේ ඒ විත්ත ස්වභාවයට තමයි අර ප්‍රභාස්වර විත්තය කියන්නේ. එහෙනම් විපල්ලාස සහිත සිතකට ප්‍රභාස්වර විත්තයක් කියලා කියන්නේ නැහැ. ප්‍රභාස්වර සිත කියලා කියන්නේ විපල්ලාස අවසාන වෙච්ච සිතකට. ප්‍රභාස්වර කියන එකේ තේරුමම නැවත සකස් වීමක් නැහැ කියන එක. ප්‍රභවයෙන් ඉවත් වුණා කියන එක. ඒ කියන්නේ නැවත මේ සංසාර ගමන සකස් කරන්නා වූ මූලයෙන් ඉවත් වුණා. අවිජ්ජාවෙන් ඉවත් වෙලා තියෙන්නේ. අවිජ්ජා අනුසයන් නැසුණට පස්සේයි ප්‍රභාස්වර සිත මතු වෙන්නේ. එහෙම නැතුව කලින් ප්‍රභාස්වර සිතක් තියනවනම් ලෝක සත්වයාට, එකම සංයෝජනයක්වත් යෙදෙන්නෙ නැති සිතක් වෙන්න ඕන. අර වතුර වීදුරුවේ මඩ ටික යටට බැහැලා තැන්පත් වෙලා තියෙද්දී, උඩ වතුර ටික පිරිසිදුයි තමයි. එතකොට කවුරු හරි කිව්වොත් “ඕක පිරිසිදු වතුර වීදුරුවක්” කියලා, එයාට තර්කයෙන් ඕන නම් ජය ගන්න පුළුවන් වෙයි. “මේක පිරිසිදුයි මේ බලන්නකෝ, උඩ වතුර වල කිසිම මඩක් නැහැනේ” යනාදී වශයෙන්. නමුත් යථාර්ථයෙන් ජයගන්න බැහැ ඔහුට. ඒ කියන්නේ ඒක සහමුලින්ම පිරිසිදු වතුර වීදුරුවක් නොවෙයි. මොකද මඩ අංශු ටිකක් තියෙනවා යට තාම තැන්පත් වෙලා. ඉතින් අර උඩ වතුර ටික කැළඹිලා නැති නිසා ඒ ටික පිරිසිදුයි කියලා තර්කයක් ගේන්න පුළුවන්. හැබැයි යට මඩ අංශු ඉතිරිවී තියෙන නිසා ඒ වතුර වීදුරුව නැවත මඩ වීදුරුවක් වීමේ සම්භාවිතාව තියෙනවා. යම් ආකාරයකින් කැළඹීමක් ඇති වුණොත්, හෙල්ලුනොත් පිරිසිදුයි කිව්ව වතුර වීදුරුව ටික වේලාවකින් ආයේ අපිරිසිදු වෙනවා. පිරිසිදු නම් පිරිසිදුම වෙන්න ඕනේ. දැන් ඒ මඩ අංශු ටිකක් ඉවත් කරලාම දැම්මා නම්, ආයේ ඔය වතුර වීදුරුව කොහොම හෙල්ලුවත් අපිරිසිදු වෙන්නේ නැහැ. අන්න එදාට කියන හැකි මේක සාකච්ඡායෙන්ම පිරිසිදු වතුර වීදුරුවක් කියලා.

ඒ වගේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පැහැදිලිව දේශනා කරනවා මොකක්ද ‘අකුප්පා වේතො විමුක්තිය’. ඒ කියන්නේ නොසෙල්වෙන්නා වූ අකුප්පා විමුක්තිය. ඒ කියන්නේ නොසැලෙන්නා වූ සිතක් සකස් වුණාට පස්සේ, කිසිම ආකාරයකින්

කිසිවෙකුට කිසිම ක්ලේශයකින් සලන්න බැරි සිතක් සකස් වුණාට පස්සේ, ‘අවල තො’ කියන තත්වයට ආවට පස්සේ තමයි ප්‍රභාස්වර සිත කියලා ඒක අර්ථ දැක්වන්නේ. එතකොට තමයි “ආලොකො උදපාදි”^{9.1} කියන්නේ. ලෝකයෙන් වෙන්වුණා, සම්පූර්ණයෙන්ම ලෝකෝත්තර භාවය පූර්ණ වුණා වෙන්නේ. ඉතින් මේ සේක පුද්ගලයාට, විත්ත භාවනාවක් පනවන්නේ ප්‍රභාස්වර සිත දක්වා ගමන් කරන්න. විත්ත භාවනාවක් ඒකටයි උවමනා වෙන්නේ. නැත්නම් භාවනා කරන්න දෙයක් නැහැනේ. දැන් ඔය අරහතන් වහන්සේලා භාවනා කරනවා කියලා හිතන් ඉන්නේ. භාවනා කරන්නේ නැහැ. උන්වහන්සේලා එල සමාපත්තියට සම වදිනවා. මිනිස්සු හිතන් ඉන්නවා භාවනා කරනවා කියලා. එල සමාපත්තිය එකක්. මග වැඩීම කියන්නේ තව එකක්. දැන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ වගේම ආර්යය උත්තමයෝ,

“බිණා ජාති වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං කතං කරණියං නාපරං ඉසුත්තායාති පජානාමී”^{9.2}

කිව්වට පස්සේ ආයේ මොකක්ද කරන්න තියෙන්නේ. ‘ජාතිය අවසන්. බඹසර වැස අවසන්. කළ යුතු සියල්ල කරලා ඉවරයි. මේ ආත්මභාවයේ නැවත නිවන උදෙසා කළ යුත්තක් නැත’ කියලා දැනගත්තට පස්සේ ආයේ මොනවා කරන්නද භාවනා කරලා. දැන් ලෝකයා ඉතින් හැම එකකටම අර කෝකටත් තෙලෙය වගේ වාඩිවෙලා හිටියොත් ඒකට භාවනාව කියනවා. එල සමාපත්තිය කියන්නේ තමන් ලද ඒ අවබෝධය මෙනෙහි කරමින් ඉන්නවා. ඒකට භාවනාව කියන්නේ නැහැ. භාවනාව කියන්නේ අර න්‍යාය ධර්මය භාවිත කරමින් කෙලෙස් නිවා ගන්නට දරන උත්සාහය. අරහතන් වහන්සේලා එල සමාපත්ති සුවයෙන් ඉන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේත් එහෙමයි. එලසමවතේ ඉන්නේ. ඒ කියන්නේ එල සමවත කියලා කියන්නේ භාවනාවක් නෙමෙයි.

උන්වහන්සේලාට විවේකයක් ලැබුණොත් කරන්නේ ඒ ශ්‍රේෂ්ඨ ධර්මය මෙනෙහි කරමින් වාසය කරනවා. ධර්මය මෙනෙහි කරමින් ඉන්නේ ආයේ කෙලෙස් නිවන්න නෙමෙයි. කළ යුත්තක් නැති නිසා. යම්කිසි ආකාරයකින් ඒක සංඛත දුක්ඛයක් වශයෙන් උන්වහන්සේලාට දැනුණොත්, මොකද, රූප වෛතසික විත්ත කියන ඒවා ඔක්කොම සංඛත ධර්ම නිසා සංඛතයෙන් සහමුලින්ම මිඳෙන්න අවශ්‍ය වුණොත්, නිරෝධ සමාපත්තියට සම වදිනවා. ඉතින් ඒක තමයි වෙන්නේ, නිරෝධ සමාපත්තියට සම වැදුණහම රූප, වෛතසික, විත්ත කියන සියලු සංඛතයන්ගෙන් නිදහස්. ඒ නිසා පරිනිර්වාණය වගේ ස්වභාවයක් තමයි එහි පවතින්නේ. මේ විත්ත භාවනාව සේකයන්ට පනවන්නෙම තාම ශික්ෂණය වෙන්ව යමක් තියෙන නිසා. සජ්ඣ විසුද්ධියක් වැඩෙන්න එපැයි. ඒක නිසා විත්ත භාවනාව පනවනවා. විත්ත භාවනාව සිහිය තියෙන කෙනෙකුට ඕන පනවන්න. නැත්නම් බෑ ඒක කරන්න. ප්‍රභාස්වර සිත කියන එක දැනටමත් තියෙන එකක් නම් අපට ආයේ භොයන්න දෙයක් නෑ ඒ ඒ මොහොතේ පවතින තදංග,

විෂ්කම්භන, සමුවච්ඡේද කියන ප්‍රභාණ නිසා ඇතිවන සිතේ ස්වභාවයට ප්‍රභාස්වර විත්තය කියලා කිව්වොත් වැරදියි.

ඒක හරියට මම අර කිව්ව වතුර වීදුරුවේ උපමාවෙන් තේරුම් ගන්න. වතුර වීදුරුවේ මඩ ටික කැළඹිලා නැති නිසා ඒක පිරිසිදු වතුර වීදුරුවක් කියලා කෙනෙක් තර්ක කළාට වැඩක් නැහැ. යථාර්ථය ඒක නෙවෙයි. තර්කයෙන් ඔහුට ඕන නම් දිනන්න පුළුවන්. “මේ ඉස්සරම උඩම තියෙන්නේ පිරිසිදු වතුර වීදුරුවේ, මේ බලන්න, මේ හරියේ මඩ නෑනේ, මේක තනිකර පිරිසිදුයි” කියලා. නමුත් සත්‍යය වශයෙන් ගත්තහම වීදුරුව නැවත කැළඹුණොත් අපිරිසිදු වීදුරුවක් වීමේ සම්භාවිතාවක් තියෙනවා. එහෙනම් ඒක පිරිසිදු වතුර වීදුරුවක් කියලා හඳුන්වන එක වැරදියි.

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය:

අවසර භාමුදුරුවෙන්, බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රභාස්වර වග්ගයේ දේශනා කරලා තියෙනවා ‘මහණෙනි, මේ භවාංග සිත ප්‍රභාස්වරයි’ කියලා. එතකොට ‘භවාංග’ කියන එක කියනවා පරිවර්තන දෝෂයක් කියලා. අන්න එතන පොඩ්ඩක් පැහැදිලි කරලා දෙන්න භාමුදුරුවෙන්.

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර:

ඒක පාළියෙන් කොහොමද තියෙන්නේ? දැන් ඔය සිංහල පරිවර්තනය නෙවෙයි, කොහොමද පාළියෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒකෙ දේශනා කරලා තියෙන්නේ? “පහසසරමිදං භික්ඛවෙ චිත්තං. තඤ්ච ඛො ආගන්තුකෙහි උපකකිලෙසෙහි උපකකිලිට්ඨං.”^{9.3} ‘පහසසරමිදං, භික්ඛවෙ, චිත්තං’ කිව්වේ මොකක්ද?

‘මහණ, මේ විත්තය කියන ස්වභාවය ප්‍රභාස්වරයි’. මොකක්ද විත්තය කිව්වේ, “ආරම්මණ විජානණ ලක්ඛණං චිත්තං.”^{9.4} අරමුණක් දැනගන්නා වූ ලක්ෂණයටයි සිත කියන්නේ. ඒ සිත ප්‍රභාස්වරයි. අරමුණක් දැනගන්නා වූ සිත. නමුත් ප්‍රශ්නේ තියෙන්නේ මේකයි. කෙනෙක්ට ඒ අරමුණක් විතරක් දැනගන්නා වූ සිතක් නෙමෙයි උපදින්නේ. හටගන්නේ හවයෙන්. භවාංග වෙලා ඇවිල්ල තියෙන්නේ, මේ ප්‍රතිසන්ධි සිතක් විදිහට ඇවිල්ලා තියෙන්නේ, අරමුණක් දැනගෙන නතර වෙන සිතක් නෙවේ. එහෙම වුණානම් එහෙනම් අරහත් උපතින්ම. එහෙනම් ඇවිල්ලා තියෙන්නේ ගති විත්තයක්. ඒ කිව්වේ මොකක්ද? රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගති සහිත විත්තයක් ඇවිල්ලා තියෙන්නේ. රාග, ද්වේෂ, මෝහ අනුශයන් සහිත විත්තයක්. ඒක කොහොමද දැනගන්නේ. ඒකයි එකිනෙකාගේ රූප එක එක විදිහ.

“සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං. විඤ්ඤානපච්චයා නාමරූපං”^{9.5}

සංඛාර යම්සේද විඤ්ඤාන එසේයි. විඤ්ඤාන යම්සේද නාමරූප එසේයි. එතකොට ඒ ප්‍රතිසන්ධි විත්තය යම්කිසි ස්වභාවයක් පවතිනවාද රාග, ද්වේෂ, මෝහ අනුශයන්ගේ ඊට අනුකූලයි ඒ රූපය. ඒක තමයි නාමරූප කියන්නේ. ඒ නිසා

තමයි දහ දෙනෙක් ගත්තොත් රූප දහයක් වෙන්නේ. රාග ගතිය වැඩි කෙනාගේ ඊට අනුකූලව යම්කිසි ප්‍රියමනාප භාවයක් යනාදී වශයෙන්, ඒකෙ තියනවා ඒ ඒ රාග ගතිය පෙන්නුම් කරන ලක්ෂණ ටිකක් ඒ රූපයේ. ද්වේෂ ගතිය වැඩි කෙනාගේ ඊට අනුකූලව යම්කිසි ආකාරයක අධර්මිෂ්ඨ භාවයක් ඒ රූපයේම සකස් වෙනවා. මෝහ ගතිය වැඩි කෙනාගේ උපතින්ම ඒ මෝහ ලක්ෂණ, මෝඩ ලක්ෂණ යම්කිසි ආකාරයකින් විද්‍යාමාන වෙන්න ගන්නවා. මේ උපතින්ම දැන් ඒ ආපු රූපයේ ස්වභාවයක් තියෙනවානේ. එහෙනම් ඒ රූපයේ ස්වභාවය සකස් කෙළේ කවරෙක් විසින්ද? ඒ චිත්තය විසින්. එහෙනම් චිත්තය උපතින්ම ප්‍රභාස්වර වුණානම් කාටවත් රූපයක් උරුම වෙන්නේ නැහැ. ඒකයි අරහතන් වහන්සේගේ රූපයක් නැත්තේ. ඒකයි නැවත උපතක් නැත්තේ. ප්‍රභාස්වර සිතකට රූපයක් නැත. රූපය තියෙන්නේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ සහිත කීඵු චිත්තයකට. නැත්නම් විඥාන වලට. විඥාන වලට තමයි නාමරූප තියෙන්නේ. ප්‍රභාස්වර චිත්තයට නාමරූප නැහැ. නාමරූප තිබුණනම් එහෙනම් අරහතන් වහන්සේත් කොහේ හරි ගිහිල්ලා මරණින් පසු, ඒ කියන්නේ උන්වහන්සේගේ පරිනිර්වාණයෙන් පස්සේ ආයේ උපදිනවා, සංඛතයි එහෙම වුණොත්. නිවන අසංඛත වෙන්නේ නෑ එහෙම නම්. එහෙම නම් ප්‍රභාස්වර චිත්තයේ නැහැ කිසිවක්. ඇයි ප්‍රභාස්වර චිත්තය කියන්නේ දැන ගැනීමක් විතරයි.

“ආරම්මණ විජාණන ලක්ඛණං චිත්තං”

අරමුණක් දැනගැනීම තමයි සිත කියන්නේ. හැබැයි සාමාන්‍ය මනුස්සයෙක්ට, අරහතන් වහන්සේගෙන් මෙහා කෙනෙක්ට, ඔය සිත කියන එක අරමුණක් දැනගෙන නතර වෙන්නේ නැහැ. දැන් අරමුණක් දැනගෙන නතරවන ස්වභාවයට තමයි අර කිව්වේ

‘දිට්ඨ දිට්ඨමත්තං භවිස්සති’^{9.6}

රූපයක් දැක්කා. රූපයක් කියන අරමුණ දැන ගත්තා එව්වරයි. එතනින් එහාට ලුහුබැඳීමක් නැහැ රාගයෙන් හෝ ද්වේෂයෙන් හෝ මෝහයෙන් ඒ වගේම,

“සුතෙ සුතමත්තං භවිස්සති, මුතෙ මුතමත්තං භවිස්සති. විඤ්ඤුතෙ විඤ්ඤුතමත්තං භවිස්සති”^{9.6}

එහෙනම් අරමුණක් දැනගන්නා ස්වභාවයේ නතර වුණාම ඒ කියන තත්වයට එනවා. එතකොට මොකක්ද වෙන්නේ.

‘තතො ඤං බාහිය න තෙන’^{9.6} බාහිය ඔබ මෙවිට මෙහිත් නැත.

‘යතො ඤං බාහිය න තෙන’^{9.6} බාහිය, ඔබ එවිට එහිත් නැත.

ඒ කිව්වේ යමෙක් යම් අරමුණක් දැනගන්නා වූ මට්ටමින් නතර වුණොත් ,ඒක අවබෝධයෙන් සිද්ධ වෙන දෙයක් මිසක් බලහත්කාරයෙන් කරන්න පුළුවන් එකක් නෙවෙයි. අවබෝධයෙන් එතෙත්ට ඒ සිත ආවහම මොකද වෙන්නේ

“තනො සං බාහිය න තෙන” බාහිය - ඔබ මෙහි පිහිටන්නේ නැත. ඒ කිව්වේ, කර්ම භවයේ පිහිටන්නේ නැ. “යනො සං බාහිය න තෙන” - බාහිය ඔබ එහි පිහිටන්නෙත් නැත. මොකක්ද? පුනර්භවයේ පිහිටන්නෙත් නැ. ඇයි?

‘නඤ්ඤි කමමභවො නඤ්ඤි උපපත්තිභවො’ 9.7

“තනො සං බාහිය න තෙන. යනො සං බාහිය න තෙන, තනො සං බාහිය න තසු. යනො සං බාහිය න තසු, තනො සං බාහිය නෙවිධ, න හුරං, න උභයමනතරෙන එසෙවනො දුක්ඛස්සා”ති. 9.6

බාහිය යම්කිසි අරමුණක් රූපයක් වශයෙන්, ශබ්දයක් වශයෙන්, ගන්ධයක්, රසයක්, ස්පර්ශයක් වශයෙන් ධර්මයක් වශයෙන් දැන ගත්තාද ඒ මාත්‍රයේ සිත නතර වුණා නම්, එතනින් එහාට ලුහු බැඳීමක් නැත්නම්, දැන ගත්තා පමණයි, දැන ගැනීමක් හැර එතනින් එහාට රාගයෙන්, ද්වේෂයෙන්, මෝහයෙන් ඒ රූපය, ශබ්දය, ගන්ධය, රසය, ස්පර්ශය පිළිබඳව ලුහු බැඳීමක් නැත්නම්, කර්ම රැස් වෙන්නේ නැහැ. “සළායතන නිරෝධෝ එස්ස නොරොධා. එස්ස නිරෝධෝ වේදනා නොරොධා” දැන් ඇහෙන්න අරමුණක් දැනගන්න මට්ටමට ආවහම එතන තියෙන්නේ වක්ඛු ඉන්ද්‍රිය මිසක් වක්ඛායතනය නෙමෙයි. එහෙනම් එතනට එනකොට මොකද වෙන්නේ සළායතන නිරෝධයි. එහෙනම්

“සළායතනනිරොධා එස්සනිරොධො. එස්සනිරොධා වෙදනානිරොධො. වෙදනානිරොධා තණ්හානිරොධො. තණ්හානිරොධා උපාදනනිරොධො”9.5

අන්න ‘උපාදාන නිරෝධෝ භව නොරොධා’. කර්ම භවයත් නිරුද්ධයි. එහෙනම් මොකෝ වෙන්නේ, “තනො සං බාහිය න තෙන” -බාහිය, ඔබ මෙහි පිහිටන්නේ නැහැ. “ යනො සං බාහිය න තෙන” - ‘බාහිය, එවිට ඔබ එහි පිහිටන්නේ නැහැ.

“තනො සං බාහිය න තෙන. යනො සං බාහිය න තෙන, තනො සං බාහිය න තසු. යනො සං බාහිය න තසු, තනො සං බාහිය නෙවිධ, න හුරං, න උභයමනතරෙන එසෙවනො දුක්ඛස්සා”ති.”

බාහිය කර්ම භවය පිහිටියේ නැත්නම් පුනර්භවය පිහිටන්නෙත් නැ. බාහිය කර්ම භවයේ පිහිටන්නේ නැත්නම් පුනර්භවයෙත් පිහිටා නැත්නම් ඒ අතරමැද පිහිටන තැනකුත් නැ. එහෙනම් බාහිය ඔබ මෙලොවත් පරලොවත් නොපිහිටිය සිතින් නිවනට පත් වෙයි. සියලු දුකින් නිදහස් වෙයි කියලා දේශනා කරද්දී උන්වහන්සේ අරහත් ඵලයෙහි පිහිටියා. අන්න පැහැදිලිව ජේනවා, ඒ අරහත් ඵලයට පත්වෙලා සංසාර ගමන අවසන් වෙන්නේ ඒ විත්ත ස්වභාවය නිසා. එහෙනම් එතනට එන්න ඕනේ අපි. දැන් අර බාහිය දාරුවීරිය උතුමන් වහන්සේට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනාව කරද්දී ඒ අරහත් ඵල විත්තය තිබුණා නෙවෙයි. බාහිය මෙතෙන්ට ආවොත් මෙහෙම වෙනවා කියලයි දේශනා කළේ. බාහිය, මේ අරමුණක් දැනගන්නා වූ විත්තයට ඇවිල්ලා සීමා වුණොත් ‘ආරම්මණ විජානන ලක්ඛණං විත්තං’ කියන ස්වභාවයට ඇවිත් නතර වුණොත් බාහිය එවිට මේ කර්ම

භවයෙන් පුනර්භවයෙන් පිහිටන්නේ නැතුව සියලු දුකින් නිදහස් වෙලා 'නිබ්බනනි ධීරා යථායමපදීපො'. පහනක් නිවුනා සේ කොහේ ගියාද මොනව වුණාද කියලා හොයාගන්න බැරිව සහමුලින්ම ඒ විඥානය නිරුද්ධ වෙලා යනවා. එහෙම කොහෙවත් යන්නේත් නැහැ හේතු තියෙනකං ඒ විඥානය පැවතුණා. හේතු නිරුද්ධ වීමෙන් ඒ විඥානය සදහටම නිරුද්ධ වුණා. එතනට ආවොත් තමයි බාහිය, එහෙම වෙන්නේ, කියලා දේශනා කළහම ඒ උතුමන් වහන්සේගේ මහා ප්‍රඥාවෙන් ඒක අවබෝධ වෙලා ඒ මොහොතේම සියලු කෙලෙස් නැසිලා ගියා.

එහෙනම් එතෙක්ට එන්න කියලයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ 'පබ්බසර මිදං භික්ඛවෙ චිත්තං' දැන් ඔය ප්‍රශ්නට උත්තරේ හෙවිවොත් එහෙම සංසාරේ මුල හොයන්න වෙනවා. ඒ සිත හටගත්තේ කවද්ද? එහෙනම් ඒ සිත හටගන්න මුල්ම අවස්ථාවේදී මේ සිත පිරිසිදුව තිබිලා තියනවා. එතකොට මහ ප්‍රශ්නයක් ඇති වෙනවා. එතකොට කවද්ද කොහොමද මේක වුණේ? ඔය ප්‍රශ්නය ඇවිල්ලා කීදෙනෙක් අහනවද බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන්. බුදුහාමුදුරුවෝ ධර්මයයි. නිහඬව හිටියා උත්තර දුන්නේ නැහැ. ඇයි දුන්නට වැඩක් නැහැ තේරුම් ගන්න බැහැ. එහෙනම් ඔය සිතේ මුල හොයන්න සංසාරේ මුලට යන්න වෙනවා. ඇයි ඉපදුණේම රාග, ද්වේෂ, මෝහ සහිත සත්වයෙක් විදිහට. අරහතන් වහන්සේ කෙනෙක් ඉපදුණා නෙමෙයිනේ. ඉපදුණේම ගතික චිත්තයක්. රාග, ද්වේෂ, මෝහ අනුසයන් සහිත චිත්තයක් මේ සකස් වුණේ, එහෙනම් ඒ සිත සකස් වුණේ ඊට පෙර පැවැති සිතේ කර්ම විපාක වශයෙන්. ඒ සිත සකස් වුණේ කොහොමද? ඒ සිතත් ගතික චිත්තයක්. එහෙනම් ඒ සිත සකස් වුණේ කොහොමද? ඊට ඉස්සෙල්ලා තිබිවිච චිත්තයේ කර්ම විපාක වශයෙන්. ඒ සිත කොහොමද සකස් වුණේ යනාදී වශයෙන් ඔහොම බලාගෙන බලාගෙන ගියොත් සංසාරයේ මුලටනේ යන්න වෙන්නේ. අන්න එතනට ගිහිල්ලයි ඔය ප්‍රභාස්වර චිත්තය එදා තිබුණාද කියලා හොයාගන්න වෙන්නේ. ඉතින් ඔය ප්‍රශ්නයට උත්තර දීලා නෑ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ. ඒ නිසා අපටත් ඕකට උත්තරයක් හොයන්න හම්බ වෙන්නේ නැහැ. මොකද ඒ උත්තරේ කොහොම එකක්ද කියල අපි දන්නේත් නැහැ. කිසිම කෙනෙක් ඇහුවට ඒ ප්‍රශ්නයට උන්වහන්සේ උත්තර දීලා නැත්තේ ඒ උත්තරේ අපිට තේරුම් ගන්න බැරි තරම් සංකීර්ණ එකක්.

උදාහරණයක් විදියට කිව්වොත්, මේ සිතේ මුල් ස්වභාවය කෙසේද කියලා තේරුම් ගන්න පුළුවන්ද අපට? මේ දැන් ක්‍රියාත්මක වන චිත්තයේ ස්වභාවය බුදුපියාණන් වහන්සේ පටිඨාන විසි හතරකින් දේශනා කරනවානේ. ප්‍රත්‍ය විසි හතරකින්. ලෞකික ප්‍රත්‍ය දාසයයි. ලෝකෝත්තර ප්‍රත්‍ය අටක් වශයෙන්, සුවිසි පටිඨානය කියලා. ඒ සුවිසි පටිඨානය ලෝකේ කිසිම භාෂාවකින් පරිවර්තනයක් නැහැ. පාලි භාෂාවෙන් විතරයි ඒක තියෙන්නේ. ඒක පරිවර්තනය කරන්න පුළුවන් සමතෙක්වත් මහා පොළොවෙ පහළ වෙලා නැහැ. අග්‍රඥාවක සාරිපුත්ත උතුමන් වහන්සේටයි අභිධර්ම දේශනාව සහමුලින්ම ගෝචර වුණේ. වෙන කාටවත් ගෝචර වුණේත් නැහැ. ඒ තරම් ගැඹුරුයි. මේ වර්තමාන සිතේ ක්‍රියාකාරීත්වය

පටියාන විසි හතරකින් විග්‍රහ කරනම ඒක තේරෙන්නේ නැත්නම් අපිට, මේ සිතේ මුල් ස්වභාවය කෙසේ හටගත්තද කියලා උන්වහන්සේ දේශනා කලා නම් මක්වෙයිද?

තවත් උදාහරණයක්; දැන් කෙනෙක් දෙනවා අපිට රෙදිකඩක්, පිරුවටයක්. හොඳටම කිලිටු වෙලා තියෙන්නේ. කුණු ගැවිලා තියෙන්නේ. දැන් කියනවා සබන් කැල්ලකුත් දීලා ඔය පිරුවටය හොඳට හෝදන්න. හොඳට හේදුවහම ඕකෙ තියෙන සේරම කුණු ටික යනවා. පිරිසිදු වෙනවා. එහෙම කියලා මෙහෙමත් කියනවා ඔය රෙදිකඩමුලින් හොඳට පිරිසිදුව තිබිවිව එකක්. පස්සේ පිටින් ආපු කුණු ගැවිලා තමයි ඕක කිලිටු වෙලා තියෙන්නේ. වන්දනාවක යන්න ඔබට මේ පිරුවටය දුන්නේ. ඔබ වන්දනාවේ යන්න නම් මේ පිරුවටය සහමුලින්ම සුද්ද කරන්න ඕන. මතුපිටින් ගැවිලා තියෙන කුණුත් අයින් කරන්න ඕනේ. අභ්‍යන්තරයේ බැහැගෙන තියෙන තද පැල්ලනුත් ඉවත් කරලා ඔය පිරුවටය සහමුලින්ම පිරිසිදු සුදු පිරුවටයක් බවට පත් වුණොත් ඔබට ඒ සදාතනික වන්දනාවේ යන්න පුළුවන් දැන් අපිට කිව්ව දේ අපි කරන්න ඕනෑ. මේ රෙදිකඩ පිරිසිදු කරන්නයි කිව්වේ. දැන් අපි ඒක කරන්නෙ නැතුව මෙහෙම හිත හිත හිටියොත්, කවද්ද දන්නේ නෑ මේ රෙදිකඩ හටගත්තේ. කොයි රටේද දන්නේ නෑ මේ රෙදිකඩ නිෂ්පාදනය කළේ. මොන යන්ත්‍රයෙන්ද දන්නේ නැහැ මේක හැදුවේ. කවද්ද දන්නේ නෑ මේක මුලින්ම කුණු ගැවෙන්න ගත්තේ. ඒ එක ප්‍රශ්නයක්වත් අපිට අදාළ ඒවා නෙමෙයි. මොකද ඒ එක ප්‍රශ්නයකටවත් උත්තර හෙව්වා කියලා ඔය පිරුවටේ තියන කුණු ඉවත් වන්නේ නැහැ. කුණු ඉවත් වෙන්න නම් අපි එක දෙයයි කරන්න ඕනේ, ඒකෙ සබන් ගාලා හොඳට උලලා උලලා, ගලේ ගහලා අපුල්ලලා හරි, කොයි විදිහෙන් හරි ඒකෙ කුණු ටික යවන්න ඕනේ. අනවශ්‍ය දේවල් අපි හොයන්න ගියොත් එහෙම වෙන්නේ, අපිට අන්න අර රෙදිකඩ පිරිසිදු කරගෙන ඒක සුදු පිරුවටයක් බවට පත්කරගෙන සදාතනික වන්දනාවේ යන්න තියෙන කාලය අහිමි වෙන එක. ඒ නිසා අපි හොයන්න ඕනේ කොහොමද මේ රෙදිකඩ ඉක්මනින් සුද්ද කරගන්න පුළුවන් ක්‍රමය කියලා. මොකද අපට දේශනා කරලා තියෙන්නේ එව්වරයි.

ඒ වගේම ඒ විත්තයේ මුල් ස්වභාවය හොයන්න ගියොත් එහෙම ඒකාන්තයෙන් ඔබට වෙන වැඩක් කරන්න හම්බ වෙන්නේ නැහැ. මොකද මුල හොයාගන්න බැහැ. එහෙම නම් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළේ මේ සිතේ, විත්ත කියලා කියන්නේ, එහි මුල් ස්වභාවය, ඒ කියන්නේ මූලික ස්වභාවය වෙන්නේ මේ අරමුණක් දැනගැනීම විතරයි. හැබැයි අරමුණක් දැනගැනීම විතරයි කියන තැනට එන්න නම් මොකක්ද වෙන්න ඕනේ. ඒ හිතේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ කියන සියලු අනුසයන් නැසෙන්න ඕන. අන්න එතකොටයි 'විත්ත' කියන ස්වභාවයට එන්නේ. එතනින් මෙහාට ආවහම තමයි විඥාන වෙන්නේ. ඒකනෙ,

“පහසසරමිදං, හිකබ්වෙ, විතතං, තඤ්ච බො ආගනතුකෙහි උපකකිලෙසෙහි
උපකකිලිට්ඨ”නති” 9.3

“ යං චිත්තං මනෝ මානසං හදයං පණ්ඩරං මනෝ මනායතනං මනිඤ්ජයං

විඤ්ඤාණං විඤානකකිංජයා තජ්ජා මනෝවිඤානධාතු” 9.8

කියලා පියවර දහයක් දක්වා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පෙන්නලා දෙන්නෙ. අන්න පෙන්වනවා මේක මේ චිත්ත ස්වභාවයෙන් නතර වෙලා නැහැ. විඤාන ස්වභාවයට ඇවිල්ල තමයි අපි දැනගෙන තියෙන්නේ. එහෙම නම් චිත්ත කියන ස්වභාවයට එන්නනම් මොකක්ද වෙන්න ඕන. සියලු රාග, ද්වේෂ, මෝහ නැසෙන්න ඕනේ. සියලු රාග, ද්වේෂ, මෝහ නැසුණහම අන්න ඒ සිතේ ස්වභාවයට තමයි චිත්ත කියන්නේ. එහෙනම් ඒ චිත්ත කියන ස්වභාවයට ආවහම තමයි අරමුණක් දැනගැනීම කියන තැන නතර වෙන්නේ. චිත්ත කියන ස්වභාවයෙන් මෙපිටට ඇවිල්ලා අර විඤාන කියන මට්ටමේ තියෙන කොට හැම තිස්සෙම වෙන්නේ අරමුණක් දැනගෙන මදි. ඒක හොයා යන්නත් ඕන. ඒකයි “ඉදපච්චයතා” කියන්නේ. ඒ ප්‍රත්‍ය ඔස්සේ ගමන් කරන්නත් පටන් ගන්නවා. ඇයි අවිජ්ජාව තියෙනවනෙ. ඒ නිසා නිකන් ඉන්න බැහැ. එක්කෝ රාගයෙන් හඹාගෙන යනවා. එක්කෝ ද්වේෂයෙන් හඹාගෙන යනවා. එක්කෝ මෝහයෙන් හඹාගෙන යනවා. මොකක් හෝ ලුහු බැඳීමක් තියෙනවා. එතකොට දැන් කෙනෙක්ට හිතෙන්න පුළුවන් අපි දැන් ගස් ගල් දැක්කාම හඹාගෙන යන්නේ නෑනේ කියලා. නෑ හඹා යාමක් තියෙන්නේ. දැන් මෝහයෙන් හඹාගෙන යන්නේ. මොකක්ද? මම මේක දැක්කා කියලවත් හිතෙනවනේ අඩුම තරමින්.

මම මේක දැක්කේ කියන එක තුළ තියෙන්නෙත් අවිජ්ජාව. මෝහය. මම කියන්නේ කවුද? සිතද, කයද? එතන මම කියලා එන්නා වූ විපල්ලාසයෙම තියෙනවා දෘෂ්ටියක්. ඒක ඇවිල්ලා මානස. ඒ අනුසයන් තියෙන නිසානෙ එහෙම වෙන්නේ, මම දැක්කා කියලා. එහෙම නම් තෝර ගන්න ඕනේ අරහත් ඵලයෙන් මෙහා ඉන්න කිසිම කෙනෙක් ප්‍රභාස්වර සිතින් අරමුණු අත් දකින්නේ නැහැ. ඒ අය දකින්නෙම කිළිටු සිතකින්. ඒ නිසා කුමන හෝ ආකාරයක විකෘතියක් දකින්නේ. ප්‍රකෘතිය නෙමෙයි. සියට සියක් ප්‍රකෘතිය දකින්නේ අරහතත් වහන්සේ. උන්වහන්සේට විතරයි රූපයක් රූපයක් හැටියටම පමණක් දැකලා, යථාරූපය දැකලා, නිහඬ වෙන්න පුළුවන් වෙන්නේ. ශබ්දයේ යථා ශබ්දය අහලා, යථා ස්වභාවය දකින්නේ උන්වහන්සේ විතරයි, එතනින් මෙහා ඉන්න අය මොනවා හෝ විකෘතියක් ඇතිකරගන්නවා. එක්කෝ රාගයෙන් ඒ රූපය විකෘති කරගන්නවා. ද්වේෂයෙන්, මෝහයෙන් විකෘති කර ගන්නවා. අඩුම තරමේ අර රාග, ද්වේෂ දෙක දුරුවෙලා යනකොට අර අරහත් මාර්ග අනුගාමිකයා පවා මේ රූපය මමනෙ දැක්කේ කියලා මෝහයෙන් ඒ රූපය විකෘති කර ගන්නවා, ඊට අනුකූලව මානසක් උද්ධච්චයක් නැගිලා එනවා. ඊට පස්සේ අවිජ්ජාවෙන් නිගමනයක් දෙනවා ඒ රූපය පිළිබඳව. යථාරූපය නෙමෙයි හැම තිස්සෙම දකින්නේ විකෘති වෙච්ච රූපයක්. එහෙම නම් ඒ රාග, ද්වේෂ, මෝහ අනුශයන් සුළු හෝ මට්ටමකින් තියෙනකල් යථාරූපය ජේන්නේ නෑ. කොච්චර අපි උත්සහ කළත් යථාරූපය ජේන්නේ නෑ.

හැබැයි කෙනෙක්ට ධ්‍යාන වැඩුවොත් එහෙම ලෝකෝත්තර චතුර්ථ ධ්‍යානයට පත්වුණොත්, පූර්ණ නොවුනත් ධ්‍යානය අවිච්ඡා අනුසය යටපත් වෙලා තියෙන නිසා, අනුසය යෙදෙන්නේ නෑ. කෙනෙක්ට ලෝකෝත්තර චතුර්ථ ධ්‍යානය පූර්ණ වුණේ නැතත් ධ්‍යානයට සම වදින්න පුළුවන් නම් අන්න එයාට අරහතන් වහන්සේගේ චිත්ත ස්වභාවය මොකක්ද කියලා අත් දකින්න පුළුවන් කම තියෙනවා, යම් දවසක ඒ ධ්‍යානය දිගින් දිගට, දිගින් දිගට, දිගින් දිගට, යෙදිලා ධ්‍යානය පූර්ණ වුණොත්, අරහත් ඵලය පූර්ණ වෙනවා. ආයේ එතනින් එහාට කරන්න දෙයක් නැහැ. මොකද චතුර්ථ ධ්‍යානය පූර්ණයි කියන්නේ ලෝකෝත්තර සම්මා සමාධිය පූර්ණයි. සම්මා සමාධිය පූර්ණ නම් ආයේත් කරන්න දෙයක් නෑ, අරහත් ඵලය පූර්ණයි. ඒ කියන්නේ ඒ ඵල චිත්තයේ ලෝකෝත්තර චතුර්ථ ධ්‍යානයේ තියෙන චිත්ත ස්වභාවය තමයි අරහතන් වහන්සේගේ චිත්ත ස්වභාවය. ආර්යය උපේක්ෂාව. නැත්නම් උපේක්ෂා ඒකාග්‍රතාවය. උපේක්ෂා පාරිශුද්ධිය පිහිටන සිත. එතකොට ලෝකෝත්තර චතුර්ථ ධ්‍යානයේ චිත්ත ස්වභාවය තමයි අරහතන් වහන්සේගේ සාමාන්‍ය චිත්ත ස්වභාවය. යම්කිසි කෙනෙක් ධ්‍යානයෙන් එතෙන්ට ඇවිල්ලා ඉඳලා ඉඳලා දිගින් දිගට ඉඳලා, අර අනුසය නසාගන්න සමත් වුණොත්, මාන, උද්දව්ව, අවිච්ඡා, අවිච්ඡා අනුසය නැසෙනවත් එක්කම ඉතුරු ධර්මතා දෙකක් නැතිවෙලා යනවා. එතකොට වෙන්නේ මොකක්ද? අන්න අරහතන් වහන්සේගේ ඵල චිත්තයෙ පිහිටියා වෙනවා. එතකොට අරහතන් වහන්සේ කෙනෙක්. ඒ අරහත් ඵල කියන චිත්තය තමයි මේ ලෝකෝත්තර චතුර්ථ ධ්‍යානයෙන් පෙන්වන්නේ. එහෙනම් එතෙන්ට ඇවිල්ලා යම්කිසි කෙනෙක් ඒ සිත පූර්ණ කලා කියන්නේ, ඒ සිතේ තියෙන සියලු අනුසයන් නැසුවා කියන එක. එහෙනම් ඒ මට්ටමට ආපුහාම මොකද වෙන්නේ, අන්න අකුප්පා වේතෝ විමුක්තියෙන් පූර්ණයි.

“දසහඛෙගහි සමනතාගතො අරහා’ති වුවවතීති”^{9.9}

කියලා ඊට පස්සේ ඒ ඵල චිත්තයට අදාළ සම්මා ඥාන, සම්මා විමුක්ති කියන අංග දෙකත් එක්ක අරහතන් වහන්සේ වශයෙන් උන්වහන්සේ හඳුන්වනවා ඊට පස්සේ. ඉතින් ඒනිසා ඒක තේරුම්ගන්න ඕන, චිත්තය කියන්නේ අරමුණක් දැනගැනීමේ ස්වභාවයයි. එතෙන්ට එන්න තමයි මේ මග වඩන්නේ, වෑයම් කරන්නේ. අරමුණක් දැනගෙන නතර වෙන්න පුළුවන් වෙච්ච දවසට තමයි “තතො ත්‍යං ඛාහිය න තෙන. යතො ත්‍යං ඛාහිය න තෙන” කියලා “ඛාහිය, කර්ම භවයෙන් පිහිටන්නේ නැතුව, පුනර්භවයෙන් පිහිටන්නේ නැතුව, සියලු භවයන්හි පිහිටන්නේ නැතුව නිදහස් වෙනවා” කියලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළේ. ඒ චිත්ත ස්වභාවයට ආවට පස්සේ. කලින් ඒ චිත්ත ස්වභාවය නෑ. එතෙන්ට එන්න කියලයි උන්වහන්සේ දේශනා කරන්නේ, චිත්ත පාරිශුද්ධියෙන්. විසුද්ධිය කිව්වේ ඒකයි. හිත විසුද්ධ කරගන්නවා. කෙලෙස් ටික අයිත් කරගන්න ඕන හිතේ. එතකොට තමයි එතෙන්ට එන්නේ. එහෙම නැතුව කලින්ම ඒක තියෙනවා නම් අපිට කරන්න දෙයක් නෑනේ. එතකොට මේ චිත්තයේ, භවාංග චිත්තයක් ගැන නෙමෙයි, කවුරුහරි පරිවර්තනය කරපු කෙනා ඒක වරද්දලා පරිවර්තනය

කරලා තියෙන්නේ. භවාංග චිත්තය පාරිශුද්ධ එකක් නම් ඉපදිලා තියෙන්නේ අරභතත් වහන්සේ කෙනෙක්.

අභිධර්ම පොතක සඳහන් වෙනවානේ, අර ‘උපදින දරුවාගේ සිත ප්‍රභාස්වරයි’ කියලා. ඔන්න ඕක තමයි අල්ලාගෙන තියෙන්නේ. උපදින සිත ප්‍රභාස්වරයි කියලා කිව්වට පස්සේ ඉතින් ඒක අල්ල ගත්තා, ඊට පස්සේ හිතුවා එහෙනම් උපදින සිත කියන්නේ භවාංග චිත්තයනෙ. එහෙනම් ඒක පිරිසිදුයි කියලා තමයි මේ කියන්නේ ‘පහස්සර මිදං හික්ඛවෙ චිත්තං’ පිරිසිදුයි කියල මේ භවාංග චිත්තය ප්‍රභාස්වරයි කියලා කිවුවා කියලා. එහෙම එකක්ද කිව්වේ? එහෙම එකක් නෙවෙයි කියන්නේ. මේ උපන් සිත පිරිසිදුයි කියල කොහෙවත් එහෙම සඳහන් වෙන්නේ නෑනේ. ‘පහස්සර මිදං හික්ඛවෙ චිත්තං’ කියලනෙ සඳහන් වෙන්නේ. ඉතින් මේ එක එක්කෙනා තමන්ට හිතලු දාගෙන මේ ධර්මය පටලෝ ගන්නවා. තවත් අයවත් පටලෝනවා. තමන් තේරුම් ගන්න තමන්ගේ හිත පිරිසිදු ද, අපිරිසිදු ද, එව්වරයි. ඔබ හිතනවා නම් ඔබේ හිත සාකලායෙන්ම පිරිසිදුයි කියලා එහෙනම් ඔබට කරන්න දෙයක් නෑ.

“බිණා ජාති වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං කතං කරණියං නාපරං ඉසත්තායාති පජානාමීති” කරන්න දෙයක් නෑ, කරලා ඉවරයි ඔක්කොම. බඹසර වැස අවසන්. දැන් ඔබටම තේරෙනවා නම් ඔබේ හිත අපිරිසිදුයි කියලා, එහෙනම් කොහෙන්ද ප්‍රභාස්වර චිත්තයක් ඔබ තුළ. ඒකයි හොඳටම තේරුම් ගන්න ඕන. එහෙම නම් ඒ ප්‍රභාස්වර චිත්තයට ආපු දවසක, දැනගන්න හම්බ වෙයි ප්‍රභාස්වර චිත්තය කියන්නේම අරමුණක් දැනගන්න ස්වභාවය විතරයි. ඒක මෙහෙම එකක් කියලා. ඒක තමන් ඇවිල්ලා ඒ තත්වය දකින්න වෙනවා මිසක්, තවත් කෙනෙක්ට ඒ තත්වය පැහැදිලි කරලා දෙන්න පුළුවන් දෙයක් නෙවෙයි. දෙන්නෙක්ට එක හා සමාන රෝගයක් තියෙනවා. එක් කෙනෙක්ගේ රෝගය සුව වුණොත්, එයා, “සුවය කියන්නේ මෙබඳු එකක්, මේ රෝගය සුව වුණාම මෙන්න මේ වගේ සහනයක් දැනෙන්නෙ” කියලා අනිත් කෙනාට කොච්චර කිව්වත් වැඩක් නෑ, එයාට රෝගය තියෙනවා නම්. එයාටත් ඒ සුවය අත් දකින්න නම් එයා කරන්න ඕනේ මොකක්ද? ඒ සුවේ හැටි අහ අහ ඉන්න එක නෙමෙයි. එයා අහන්න ඕන කොහොමද ඒ සුවය උදා කරගත්තේ. එතකොට අර පුද්ගලයා කියයි මෙන්න මේ ප්‍රතිකාර මං ගත්තා. මේ විදිහට පිළිපැද්දා. මේ විදිහට බෙහෙත් බිවුවා. එතකොට මගේ රෝගය සුව වුණා. ආ එහෙනම් එතකොට එයත් කරන්න ඕන ඒ ටික. එතකොට එයාට සුවය අත් දකින්න හම්බ වෙනවා. එහෙම නැතුව ඒ සුවය කොයි වගේද? ඔයාට කොයි විදිහටද දැනෙන්නෙ? ඔය වගේ දේවල් හෙවුවට වැඩක් නෑ. ඒ එලයන් වල ස්වභාවය තව කෙනෙක්ට පැහැදිලි කරන්න පුළුවන් දෙයක් නෙවෙයි. තමන්ම අත්දකින්න ඕනෑ ස්වභාවයක්. ඒ නිසා හොඳට තේරුම් ගන්න තමන්ගේ හිත දිහා බලන්න. තමන්ගේ හිත අපිරිසිදු ද, වහාම පිරිසිදු කර ගන්න. පිරිසිදු කර ගත්ත දවසට ඒ ප්‍රභාස්වර චිත්තය අත් දකින්න හම්බ වෙයි. එදාට තමයි ‘ආරම්මණ විජානන ලක්ඛණං චිත්තං’ කියලා අරමුණක් දැනගන්නා වූ ලක්ෂණයෙන් හිත නතර වෙන්නේ.

10. නිරුක්තිය අර්ථය

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය:

අවසර භාමුදුරුවනේ, මේ හැම බුද්ධ වචනයකට ම, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ සෑම බුද්ධ වචනයකට ම නිරුක්ති අර්ථයක් තියෙනව ද? නැත්නම් භාමුදුරුවනේ අපි පදයේ අර්ථය ගන්න ඕනේ ඒවත් තියෙනව ද, ඒක පොඩ්ඩක් පොඩ්ඩක් පැහැදිලි කරලා දෙන්න භාමුදුරුවනේ.

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර:

චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මයට අනුකූල ව උන්වහන්සේ දේශනා කරන්නා වූ, ධර්ම කොට්ඨාශවල ඇතුළත් වන්නා වූ නිරුක්ති අර්ථයන් තියෙනවා. දැන් චතුරාර්ය සත්‍ය අර්ථයෙන් උන්වහන්සේ දේශනා කරන කොට ‘දුක්ඛ’ යනුවෙන්, ‘නිරෝධ’ යනුවෙන්, ඒ පණවන්නා වූ අර්ථයන් හරියාකාරව දකින්න ඕන. කාමය ගින්දර යනාදී වශයෙන් එහෙම ඔය ඕන තරම් කියන්න පුළුවන්. ඒ හැම දේකම නිරුක්ති අර්ථයක් තියෙනවා. ඒ කියන්නේ ලෝකෝත්තර ඥාන අර්ථයක් තියෙනවා. ඒ කියන්නේ හැම දේකම අර්ථ දෙකයි තියෙන්නේ. එකක් ඇවිල්ලා දුක්ඛ අර්ථය. අනිත් එක ඇවිල්ලා නිරෝධ අර්ථය. හැමදේකම ධර්ම දෙකයි තියෙන්නේ. එකක් ඇවිල්ලා සමුදය ධර්ම. අනෙක් එක නිරෝධ ධර්ම. එහෙනම් මෙන්න මේ අර්ථ, ධර්ම, කිව්වේ ඔය දෙකට. එතකොට මෙන්න මේ අර්ථ ධර්ම දෙක, කොයි විදිහටද මේ බුද්ධ භාෂිතයෙ පද වල ඇතුළත් වෙන්නේ කියලා දකින ඥානයට තමයි කියන්නේ ‘නිරුක්ති පටිසම්භිදෙ ඤාණං’ කියලා. අර බුද්ධ වචන වල දුක්ඛ අර්ථය ඇතුළත් වෙනවා. ඒ වගේම නිරෝධ අර්ථය ඇතුළත් වෙනවා. ඊළඟට සමුදය ධර්ම ගැන සඳහන් වෙනවා නිරෝධ ධර්ම ගැන සඳහන් වෙනවා. අර දුක්ඛ අර්ථයන් නිරෝධ අර්ථයන් දකින්නේ ‘අත්ථ පටිසම්භිදෙ ඤාණං’

දැන් ගත්තහම චතුරාර්ය සත්‍යයේ පළමුවෙනි සත්‍යය, දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය තුළ ඇතුළත් වෙන්නේ දුක්ඛ අර්ථය. තුන්වෙනි ආර්ය සත්‍යය, නිරෝධ ආර්ය සත්‍යය තුළ ඇතුළත් වෙන්නේ නිරෝධ අර්ථය. මේ පළමු සත්‍යයේත් තුන්වෙනි සත්‍යයේත් අර්ථයන් දැන ගැනීමේ ඥානයට කියනවා අර්ථ ඥානය හෙවත් ‘අත්ථ පටිසම්භිදෙ ඤාණං’ ඊඟට චතුරාර්ය සත්‍යයේ දෙවැනි සත්‍යයේත් හතරවෙනි සත්‍යයේත් ඇතුළත් වෙන්නේ ධර්මතා ගැන. දෙවැනි සත්‍යයේ සමුදය ධර්මත්, හතර වන සත්‍යයේ නිරෝධ ධර්මත් ඇතුළත් වෙනවා. එහෙනම් අන්න ඒ ධර්මයන් දැකීමේ ඥානය ට කියනවා ‘ධම්ම පටිසම්භිදෙ ඤාණං’ කියලා.

එතකොට චතුරාර්ය සත්‍යය තුළ අර්ථ දෙකක් තියෙනවා, ධර්ම දෙකක් තියෙනවා. එකක් ලෝකික අර්ථය. අනෙක ලෝකෝත්තර අර්ථය. එකක් දුක්ඛ අර්ථය. අනිත් එක නිරෝධ අර්ථය. එකක් සමුදය ධර්ම. අනෙක නිරෝධ ධර්ම යනාදී වශයෙන්. මෙන්න මේ අර්ථ සහ ධර්ම දැකීමේ ඥානයට කියනවා, අර්ථ සහ ධර්ම බුද්ධ වචනය තුළ ගැබ්වෙලා තියෙන ආකාරය දැකීමේ ඥානයට තමයි කියන්නේ

‘නිරුක්ති පටිසම්භිදෙ ඤාණං’ කියලා. ඒක නැත්නම් බුද්ධ වචනයක් දැක්කට තේරුම් ගන්න බැහැ, මේ මොකක්ද මේ දේශනා කරලා තියෙන්නේ කියලා. අන්න ඒක තේරුම් ගන්න ඕන. එතකොට තමයි අර ධර්මය මතු වෙන්නේ නැත්තෙ. එතකොට තමයි වෙන වෙන ඒවා කියන්නේ ඒවා දිහා බලාගෙන. ඒක මොකක්ද කියලා ඉරි ගහලා, රුල් ගහලා පෙන්නන්න පුළුවන් දෙයක් නෙමෙයි. ඒක ඥානයක්නෙ. ඒ ඥානයෙන් ගෝචර වන දේ මොකක්ද කියලා එකිනෙකාට එහෙම කියන්න බෑ. එහෙම කියන්න පුළුවන් එකක් නෙමෙයි ඒක. ඒක තමන්ට වැටහෙන එකක්. ඒ ඥාන පහළ වුණොත් යමෙක්ට ඒක වැටහෙන එකක්. උතුම් වූ ශ්‍රී සම්බුද්ධ භාෂිතය දකින කොටම මේ ධර්මය තුළ මේ පද තුළ මෙන්න මේ ආකාරයෙන් අර්ථය ඇතුළත් වෙනවා, මේ ආකාරයෙන් ධර්මය ඇතුළත් වෙනවා, මේ ආකාරයෙන් දුක්ඛ අර්ථ ඇතුළත් වෙනවා, මේ ආකාරයෙන් නිරෝධ අර්ථ ඇතුළත් වෙනවා, මේ ආකාරයෙන් සමුදය ධර්ම ඇතුළත් වෙනවා, මේ ආකාරයෙන් නිරෝධ ධර්ම ඇතුළත් වෙනවා, යනාදී වශයෙන් ඒ බුද්ධ වචන වල සැඟවිලා තියෙන ලෝකෝත්තර අර්ථයන් දකින්න පටන් ගන්නවා ඒ ඥානයෙන්. ඉතින් ඊට පස්සේ තමයි ඕනෑම බුද්ධ දේශනාවක් දැක්කාම ඇහුණාම ඒකෙ තියෙන අර්ථයන් නිස්සාරණ වෙලා එන්නේ තමන්ට. ඉතින් ඒ ඥානයට තමයි ‘නිරුක්ති පටිසම්භිදෙ ඤාණං’ කියන්නේ. ඉතින් ඒක ඇවිල්ලා වචනවල අර්ථ කිය කියා ඉන්න එකක් නෙමෙයි.

පදය හැඳුනේ මෙහෙමයි කියලා දකින එක ද්‍රව්‍ය පදාර්ථ ඥානය. දැන් පටිසම්භිදා මග්ගප්පකරණයේ අන්න නිරුක්ති පැහැදිලිවම දක්වලා තියෙනවා, මට මතක හැටියට තුන්දහස් දෙසියක් වගේ සංඛ්‍යාවක් දක්වලා තියෙනවා, මෙව්වරයි නිරුක්ති තියෙන්නේ කියලා. ඉතින් එතකොට සංඛ්‍යාත්මකව නිරුක්ති, සාරිපුත්තයන් වහන්සේගේ දේශනාව, පටිසම්භිදාමග්ගප්පකරණය.

පටිසම්භිදාමග්ගප්පකරණය කියන්නේ අන්න සිව්පිළිසිඹියා ගැන තියෙන ග්‍රන්ථය. පටිසම්භිදා කියන්නේ පිළිසිඹියා. සිව්පිළිසිඹියා. ඒකෙ තමයි අර්ථ, ධර්ම, නිරුක්ති, පටිභාන කියන ඒ සිව්පිළිසිඹියා පිළිබඳ විග්‍රහයක් ඇතුළත් වෙලා තියෙන්නේ. පටිසම්භිදාමග්ගප්පකරණය කියන පොතේ. පොත් දෙකක් තියෙනවා. අරන් බලන්න. අන්න ඒවයේ තියෙනවා විස්තර. ඉතින් ඒවයේ දක්වලා තියෙන කාරණා හොඳින් කියවලා බලන්න. එතකොට වැටහෙයි මොකක්ද මේ කියන්නේ කියලා. එතකොට මේ නිරුක්ති පටිසම්භිදෙ කියලා කියන්නේ අන්න අර බුද්ධ වචනවල තියෙන ලෝකෝත්තර අර්ථයන් මතු කිරීමේ හැකියාව. “පියෙහි විපපයොගො දුකෙධා” කියන පදය අරගෙන බැලුවොත් ඕකේ පද අර්ථයක් තියෙන්නේ, “පියෙහි විපපයොගො දුකෙධා” ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම දුකයි. අන්න ගත්තා පදයේ අර්ථය. ඒකයි කිව්වේ,

“යෝ නිරුක්තිං නජානාති ජානාති පිටකත්තයං
පදෙ – පදෙ විකඛ්ඛෙය්‍ය වනෙ අන්ධ ගජෝ විය”^{10.1}

මය ගත්තේ මොකක්ද පදේ අර්ථය. ‘පියෙහි විපපයොගො දුකෙධා’ ඊට වඩා දෙයක් දැක්කේ නෑ. ‘පදපරමයා’ කිව්වේ ඒ අර්ථයෙන්. දැන් ඒකද බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ. අන්ත නිරුක්ති පටිසම්භිදේ ඤාණං නැති එකේ විපාක. දැන් බණ කියද්දී ‘බුදු භාමුදුරුවෝ දේශනා කරලා තියෙනවා පින්වතුනි, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම දුකයි’ කියලා මළ ගෙදරක ගිහිල්ල මික කියනවා. එතකොට අර හඬන එකා තවත් හඬනවා. දැන් බුදුපියාණන් වහන්සේගේ බණ ඇහෙනකොට වෙන්න මිනේ දුක වැඩි වෙන එකද, දුක අඩු වෙන එකද? දැන් මළ ගෙදරක ප්‍රියයෙක් වෙන් වෙලා. අඬන මිනිහා ගාවට ගිහිල්ලා අපි කියනවා ‘බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා පින්වතුනි, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම දුකයි’ කියලා කිව්වහම අර ඒ මිනිහා හෙමින් නම් ඇඬුවේ තව හයියෙන් විලාප ගහලා අඬන්න ගන්නවා. දැන් බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ “පියෙහි විපපයොගො දුකෙධා” කියලා නිරුක්ති අර්ථය දැක්කේ නැති නිසා. “පියෙහි විපපයොගො දුකෙධා”. ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම දුකයි. පදයේ අර්ථය. ඉතින් බුදුපියාණන් වහන්සේ මිකද මය දේශනා කළේ.

පාරේ බෝඩි එකක් ගහලා තියෙනවා, ‘වේගය මරු කැඳවයි’ කියලා. දැන් මේ කියන්නේ වේගයෙන් ගියොත් මැරෙන්න වෙනවා කියලා. දැන් ඒකද මේ කිව්වේ. පදයේ අර්ථය ඒකයි. ඒකේ ඥාන අර්ථයක් නැද්ද? ඥානවන්තයෙක්ට වැටහෙනවා, ඒක නෙමෙයි මේ කියන්නේ. වේගයෙන් ගියොත් මැරෙන්න වෙනවා. ඉතින් ඒක දන්න එකක්නෙ. ඒක නෙමෙයි මේ කියන්නේ. “පියෙහි විපපයොගො දුකෙධා”. ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම දුකයි. ඉතින් ඒක දන්න එකක්නේ. වේගයෙන් ගියොත් මැරෙන්න වෙනවා. මික අමුතු දෙයක්ද. මිකද ඒ කියන්නේ? නෑ. වේගයෙන් යන්න එපා කියලා. ඒක තේරෙන්නේ ඥානය තියෙන මනුස්සයෙක්ට විතරයි. ඥානය නැති එකා වේගය මරු කැඳවයි කිව්වට නවතින්නේ නෑ. උඟට මින වේගයෙන් ගිහිල්ලා මරුවත් එක්කම යනවා යන්න. ඒ වගේ මේ “පියෙහි විපපයොගො දුකෙධා” කියලා කියන්නේ මොකක්ද? ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම දුකයි කියලද? දැන් මිනිස්සු ප්‍රියයන් ඇති කරගෙන ඊට පස්සේ ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් වුණාම, “බුදුපියාණන් වහන්සේත් ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් වීම දුකයි කියලා දේශනා කරලා තියෙනවා පින්වතුනි” කිව්වට අර මිනිහගේ දුක තුනී වෙනවද කිසිම ආකාරයකින්.

දැන් කියනවා ‘වලකට පනින්න එපා, වලට පැන්නොත් උඹේ අත පය කඩලා යයි’ කියලා. එනිසා ‘පනින්න පෙර සිතා බලනු’ කිව්වා. මය කියන එක අහන්නෙ නෑ, හරියට තේරුම් ගන්නේ නැහැ, වලට පනිනවා. පැනලා අතපය කඩාගෙන කියනවා ‘පනින්න පෙර සිතා බලනු කියලනේ තියෙන්නේ පින්වතුනි, දැන් බලන්නකෝ ඉතින් දැන් පැනලා අතපය කඩාගෙනනේ තියෙන්නේ’ කියලා. දැන් අර වලට වැටිලා අතපය කැඩිවිවි එකාට පනින්න පෙර සිතා බලනු කිව්වම වැඩක් තියෙනවද දැන්. උඟ පැනලා ඉවරයිනෙ. අතපය කඩාගෙනත් ඉවරයිනෙ. එහෙනම්, දැන් ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් වෙලා දුක් විඳින මිනිහට ප්‍රියයන්ගෙන්

වෙන්වීම දුකයි කියලා කිව්වට වැඩක් තියෙනවද? ඒ මිනිහා ඒ තත්වයට පත්වෙලා දුක් විඳිනවානෙ. ඉතින් ඒ මිනිහට ඒක කිව්වා කියලා ලැබෙන සහනය මොකක්ද? එහෙනම් අන්න තෝරලා දෙන්න ඕනෑ ඒක නෙවෙයි. ඒ පදේ ඇතුළෙම හැංගිලා තියෙනවා නිරුක්ති අර්ථයක්. ඒ කියන්නේ ලෝකෝත්තර ඥාන අර්ථය. මොකක්ද? 'පියෙහි විපපයොගො දුකො' මේ අවවාදයක් දෙන්නේ. ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම දුකයි. නුඹලට අවශ්‍ය දුකෙන් නිදහස් වෙන්න නම් ප්‍රියයන් ඇති කරගන්න එපා. අන්න ඒකයි දේශනා කළේ. ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් වෙන්න වෙනවා. ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම දුකක්. එනිසා ප්‍රියයන් ඇති කරගන්න එපා. එතකොට ඒ දුකින් නිදහස් නුඹලා.

'අප්පියෙහි සම්පයොගො දුකො' කියන්නේ අප්‍රියන් හා එක්වීම දුකයි කියන එකද? ඒ ලෝකයා දකින අර්ථය. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ අප්‍රියයන් හා එක් වෙන එක දුකක්. ඒ නිසා අප්‍රියයන් ඇතිකරගන්න එපා.

"යමපිච්ඡං න ලහති තමපි දුකං"

යම් බලාපොරොත්තුවක් කඩවීම දුකයි. ඒක ද බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ? උන්වහන්සේ දේශනා කළේ බලාපොරොත්තු කඩ වුණොත් දුකයි, ඒ නිසා බලාපොරොත්තු ඇති කරගන්න එපා කියලා. තවත් ගැඹුරට ගිහාම මොකක්ද වෙන්නේ? ප්‍රියයන් ඇතිකර ගන්නේ නැතුව ඉන්න නම් ප්‍රියයන් ඇතිවීමේ හේතුව නසන්න ඕනේ. ප්‍රියයන් ඇති වෙන්නේ මොකක් නිසාද? ප්‍රිය රූප හටගන්නේ රාග සම්පස්සයෙන්. ප්‍රියයන් ඇතිවෙන්නේ රාගය නිසා. ප්‍රිය රූප, ප්‍රිය ශබ්ද, ප්‍රිය ගන්ධ, ප්‍රිය රස, ප්‍රිය ස්පර්ශ, ප්‍රිය අදහස්, ඔය සියල්ලම ඇති වෙන්නේ රාග සම්පස්සයෙන්. එහෙනම් රාග සම්පස්සය අවසන් වෙන්න ඕනේ ප්‍රියයන් ඇතිකරගන්න එක වළක්වාගන්න නම්. එහෙනම් රාගය ක්ෂය වෙන්න ඕන. එහෙනම් 'පියෙහි විපපයොගො දුකො' කියන එකේ ගැඹුරුම අර්ථය 'රාගක්ඛයෝ'. රාගය ක්ෂය කරදමන්න. එතකොට ප්‍රියයන් ආයේ කවදාවත් හටගන්නේ නෑ. එතකොට ඒ දුකින් සදහටම නිදහස්.

'අප්පියෙහි සම්පයොගො දුකො' කියනවා. අප්‍රියයන් හා එක්වීම දුකයි. ඒකද ඒ කිව්වේ? නෑ. අප්‍රියයන් ඇති කරගන්න එපා. එහෙනම් අප්‍රියයන් ඇතිවන හේතුව බලන්න ඕනේ. අප්‍රියයන් ඇති වෙන්නේ මොකක් නිසාද? ද්වේෂ සම්පස්සයෙන්. ද්වේෂයෙන් ස්පර්ශවෙලා තමයි යමකිසි රූපයක්, ශබ්දයක්, ගන්ධයක්, රසයක්, ස්පර්ශයක්, ධර්මයක්, සතුරෙක් බවට පත්වෙන්නේ. එතකොට තමයි ඒ සතුරා හා එක්වීම, ඒ සතුරාව දැකීම මහා දුකක් බවට පත් වෙන්නේ. එහෙනම් ද්වේෂය පහකරගන්න කියලයි මේ කිව්වේ. "ද්වේෂක්ඛයෝ නිබ්බානං".

එහෙනම් ද්වේෂය පහවෙව්ව කෙනාට අප්‍රියයන් කියලා ජාතියක් නැහැ. ප්‍රියයන් කියලා ජාතියකුත් නෑ. ප්‍රියයනුත් නෑ. අප්‍රියයනුත් නෑ. ඇලෙන්න දේකුත් නෑ. ගැටෙන්න දේකුත් නෑ. එහෙනම් එහෙම කෙනාට බලාපොරොත්තු ඇති කරගන්න හේතුවකුත් නැහැ. බලාපොරොත්තු ඇති වෙන්නේ මෝහය නිසා, මමත්වය නිසා.

එහෙනම් මෝහය දුරු කර ගත්තහම බලාපොරොත්තු ඇති වෙන්නේත් නෑ. එහෙනම් එදාට මොකද වෙන්නේ? ඒ දුකිනුත් නිදහස්.

රාගය ක්ෂය වුණාම ප්‍රියයන් ඇති වෙන්නේ නෑ. ඒ නිසා ‘පියෙහි විජ්ජයෝගො දුක්ඛො’ කියන එකෙන් එයා සදහටම නිදහස්. ද්වේෂය දුරු වුණාම අප්‍රියයන් ඇති වෙන්නේ නැහැ. එහෙනම් ‘අජ්ජියෙහි සම්පයෝගො දුක්ඛො’ කියන එකෙන් සදහටම නිදහස්. එහෙනම් මෝහය දුරු වුණාම බලාපොරොත්තු ඇති වෙන්නේ නෑ. ‘යම්පිච්ඡං නලබ්ති තම්පි දුක්ඛං’ කියන දුකෙන් සදහටම නිදහස්. එහෙනම් සියලු දුකෙන් අත මිදීමක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. ඒ ධර්මය ඒ ආකාරයෙන් දකින්නේ නැතිව, පදයේ අර්ථය විතරක් අරගෙන අපි කිය කියා හිටියොත් “ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම දුකයි. අප්‍රියයන් හා එක්වීම දුකයි. බලාපොරොත්තු කඩවීම දුකයි” මොකක්ද ඒ මිනිහට ලැබෙන සහනය? මොකක්ද ඒ මිනිහට ලැබෙන සුවය? මොකුත් ලැබෙන්නේ නෑ. පදයේ අර්ථය විතරයි දැක්කේ. පදපරමයා. පදපරමයාට ලෝකෝත්තර අර්ථය ජේන්නේ නෑ. පදයේ අර්ථය විතරයි ජේන්නේ. ඒ නිසා ඔය විදිහට බණ කියලා කවදා ද කොතැනදී ද කොයි මිනිහගේ ද දුක නිවෙන්නේ. එහෙනම් අන්න ඒ ලෝකෝත්තර අර්ථයන් දැකීමේ ඥානයට තමයි කියන්නේ ‘නිරුත්ති පටිසම්භිදෙ ඤාණං’ කියලා පද ඇතුළේ හැංගිලා තියෙන ලෝකෝත්තර අර්ථය මතුකරගන්න පුළුවන් වෙනවා. සිව්පිළිසිඹියාපත් ඒ ආර්ය උත්තමයෝ ලෝකේ නැති වෙව්ව දවසට තමයි සම්බුද්ධ ශාසනය යටපත් වෙන්නේ ශාසන අර්ථයෙන්. වචන තියෙනවා. සූත්‍ර තියෙනවා. දේශනාව තියෙනවා. ධම්මචක්කජ්ජවත්චන සූත්‍රය තවත් අවුරුදු දෙදහස් පන්සියයකට පස්සෙන් තියෙනවා. හැබැයි එදාට මාර්ගඵලලාභීන් ලෝකේ පහළ වෙන්නේ නෑ. සම්බුද්ධ ශාසනය අතුරුදහන් කියනවා. අතුරුදහන් වෙනවා කියන්නේ ත්‍රිපිටකය එක රැයකින් අතුරුදහන් වෙනවාද? පන්සල්, මේ තියෙන සියලු සිද්ධස්ථාන නැතිවෙලා යනවාද? නෑ. ඔය ඔක්කොම ඔයවිදියටම එදාටත් තියෙනවා. ත්‍රිපිටකය මිටත් වඩා ආරක්ෂිතව පරිගණක ගත කරලා නවීන තාක්ෂණය යටතේ රොකට්ටලත් යවලා තියෙයි සමහරවිට. කොහේ තිබුණත් මොකටද ඒ අර්ථය මතුකරගන්න කෙනෙක් නැත්නම් එදාට. එදාට ඒ ධර්මය සැඟවිලා.

‘පියෙහි විජ්ජයෝගො දුක්ඛො’
 ‘අජ්ජියෙහි සම්පයෝගෝ දුක්ඛො’
 ‘යම්පිච්චං නලබ්ති තම්පි දුක්ඛං” 10.2

පදපරමයන් දේශනා කරන්නේ අදටත් කොහොමද? ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම දුකයි, අප්‍රියයන් හා එක්වීම දුකයි, බලාපොරොත්තු කඩ වීම දුකයි, ඔහොමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ කියලා. ඇයි ලෝකෝත්තර ධර්මය දැක්කේ නැහැනෙ. අන්තිමට දැක්කේ නෑනේ මොකක්ද මේ කියලා තියෙන්නේ කියලා.

‘සංකීච්චෙන පංච උපාදනක්ඛන්ධා දුක්ඛා’ සුද්ද සිංහලෙන්ම කිව්වොත් එහෙම ‘උප+ආදන’ තදින් අල්ලා ගත්ත දේවල් ටික, පංච උපාදනස්කන්ධ, රූප, වේදනා, සංඥාව, සංඛාර, විඥාන තදින් අල්ලගෙන ඉන්නේ. ඔන්න ඔය තදින් අල්ලගෙන ඉන්න ස්කන්ධයන් තමයි දුක. සිතින් තදින් අල්ලගෙන ඉන්නේ මොනවාද, වැඩියෙන්ම ආදරේ කරන, ප්‍රේම කරන දේවල් ටික.

“පෙමතො ජායතී සොකො පෙමතො ජායතී භයං

පෙමතො විප්පමුත්තසස්ස නත්ථී සොකො කුතො භයං.” 10.3

ප්‍රේමය බය ඇති කරයි. ශෝකය ඇති කරයි. ප්‍රේමයෙන් වෙන් වුණා ද ශෝකයකුත් නැත. භයකුත් නැත. මොනවාද තදින් අල්ලගෙන ඉන්නේ. ප්‍රිය කරන දේවල්.

“ පියතො ජායතී සොකො පියතො ජායතී භයං

පියතො විප්පමුත්තසස්ස නත්ථී සොකො කුතො භයං.” 10.3

ප්‍රිය ජාතිය, ප්‍රිය දේවල් ශෝකය ඇති කරයි. බය ඇති කරයි. ප්‍රිය ජාතියෙන්, ප්‍රිය භාවයෙන් ප්‍රිය දේවල් වලින් වෙන් වුණාද ශෝකයකුත් නැත. භයකුත් නැත.

ඒක දකින්න ඕන නුවණින්. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ දහම් ව්‍යාකරණ තුළ තියන ලෝකෝත්තර අර්ථය මතුකර ගැනීමේ හැකියාවට “නිරුක්ති පටිසම්භිදා ඥාන” කියනවා. ඒ අර්ථය මතු කර ගන්නා වූ ඥානය ලෝකයට වැටහෙන පරිදි, උපමා උපමේය භාවිතයෙන්, යම්කිසි ආකාරයක සකාය නිරුත්තියෙන් ප්‍රතිනිර්මාණය කරමින්, දේශනා කිරීමේ හැකියාවට “පටිභාන පටිසම්භිදාව” කියලා කියනවා. ඔය විදිහට තමයි සිව්පිලිසිඹියා ඥාන එන්නේ. නිරුක්ති කියන එක සිව්පිලිසිඹියාව වලට අයිති ඥානයක්.

සිව්පිලිසිඹියා කියන එක හැම කෙනෙක්ටම එන එකක් නෙමෙයි. සිව්පිලිසිඹියා කියලා දක්වන තැනක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා සිව්පිලිසිඹියාපත් මහ අරහතන් වහන්සේලා තමයි, නැත්නම් සිව්පිලිසිඹියාපත් මාර්ගඵල ලාභින් තමයි, බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ධර්මය ඔසවා තබන්නේ ලෝකෝත්තර අර්ථයෙන්, ආරක්ෂා කරන්නේ, පතුරන්නේ, එතකොට ඒ උත්තමයෝ කොච්චර දුර්ලභයිද කියනවා නම් හරියට ‘ඇත් රැළක ඉන්න ගජමුතු තියන ඇතෙක් වගේ’ කියලා දේශනා කරනවා. ඇත් රැළක කොච්චර ඉන්නවාද ඇත්තු. සිය දහස් ගණනක් ඉන්නවා. ඒ රළේ බොහෝම දුර්ලභ ඇතෙක් ඉන්නවා ගජමුතු තියෙන. ගජමුතු තියෙන ඇතෙක් හොයාගන්න එක ලෙහෙසි පහසු වැඩක් නෙමෙයි. සිව්පිලිසිඹියාපත් උත්තමයෝ ගජමුතු තියෙන ඇතුන් හා සමානය කියලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරමින් අනුශාසනා ප්‍රාතිහාර්යය වර්ණනා කරනවා. සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්යය පිලිකුල් කරනවා. ආදේශනා ප්‍රාතිහාර්ය පිලිකුල් කරනවා. අනුශාසනා ප්‍රාතිහාර්යය අනුදැන වදාරනවා, වර්ණනා කරනවා, සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්යයෙන්වත්, ආදේශනා ප්‍රාතිහාර්යයෙන්වත් කෙනෙක් නිවන් දකින්නේ නෑ. නිවනට පත් වෙන්නේ නෑ. අවබෝධයට පත් වෙන්නේ නැහැ. අනුශාසනා

ප්‍රාතිහාර්යයෙන් විතරයි කෙලෙස් නිවෙන්නේ. කෙලෙස් නිවන මග හෙළි වෙන්නේ. නිවන් දකින්නේ. නිවන් අවබෝධයට පත් වෙන්නේ. එහෙම නම් අන්න ඒ සිව්පිළිසිඹියා ඥාන අසිරිමත් වූ බුදුපියාණන්වහන්සේගේ මහා වර්ණනාවට ලක් වෙනවා. ඒ ශ්‍රී මුඛයෙන් ඒ උතුම් වූ ඥාන අගයනවා.

සිව්පිළිසිඹියා කියන එක හැමෝටම එන ජාතියේ එකක් නෙවෙයි. හැමෝටම එනවානම් සියලු දෙනාට බණ කියමින් කටයුතු කරන්න පුළුවන්. එහෙනම් ලෝකෝත්තර අර්ථයන් වලට හානි නොවෙන්න, සංසභේදය සිදු නොවෙන්න, තථාගතයන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය, චතුරාර්ය සත්‍යය, පටිච්ච සමුප්පාදය, ත්‍රිලක්ෂණය දේශනා කිරීමේ හැකියාව පවතින්න ඕනෑ. වචනවල අර්ථයක් කියන එකට නෙමෙයි නිරුක්ති කියන්නේ. එහෙම ගත්තොත් එහෙම සියලුදෙනාටම නිරුක්ති සිව්පිළිසිඹියා තියෙනවා. එහෙම නැත්නම් බුදුහාමුදුරුවන්ට වැරදිලා තියෙන්න ඕනේ. එහෙනම් ඇත් කුලේ ඉන්න සියලුම ඇත්තුන්ට ගජමුතු තියෙනවා කියන්න වෙනවා. සිව්පිළිසිඹියා කියන එක අංග පහක් යටතේ වැඩෙන්නේ. පටිසම්භිදාමග්ගප්පකරණය අරන් බලන්න. පුබ්බ යෝග තියෙන්න ඕන, බහුශාක භාවය තියෙන්න ඕන මහා ප්‍රඥාවක් තියෙන්න ඕනේ. අංග පහක් පූර්ණ වුණාමයි සිව්පිළිසිඹියා ඥාන පහළ වෙන්නේ.

"රොගොති භික්ඛවෙ, කාමානමෙතං අධිවචනං" 10.4

“මහණ, මේ කාමයට තමයි රෝගය කියන්නේ”. අන්න කාමයට රෝගය කියන්නේ ඇයි කියලා විග්‍රහ කරන්න නම් අන්න තියෙන්න ඕන නිරුක්ති පටිසම්භිදා ඥානය. නැත්නම් කරන්න බෑ ඒ වැඩේ.

"භයනති භික්ඛවෙ, කාමානමෙතං අධිවචනං" 10.4

මහණ, බය කියන්නේ කාමයට නමක්. කාමයට බය කියන්නේ ඇයි කියලා විග්‍රහ කිරීමේ හැකියාවක් තියෙන්න ඕන. ඒකට කියන්නේ “නිරුක්ති පටිසම්භිදෙ ඤාණං” කියලා. එය දේශනා කිරීමේ හැකියාව “පටිභාන පටිසම්භිදෙ ඤාණං”. ඊළඟට “රොගොති භික්ඛවෙ”, “ගණ්ඩධොති භික්ඛවෙ”, “සල්ලොති භික්ඛවෙ”, ‘මහණ, හුල කියන්නේ කාමයට නමක්’. ඇයි කාමයට උල කියන්නේ කියලා, බුදුපියාණන් වහන්සේ ඇයි කාමයට උලක් කියලා කිව්වේ කියලා, අන්න දේශනා කිරීමේ හැකියාව, විග්‍රහ කිරීමේ හැකියාව තියනවා. අන්න “නිරුක්ති පටිසම්භිදෙ ඤාණං”.

ඇයි කාමයට උල කියන්නේ. උලෙන් හටගන්නවා තියුණු දුක්. උලක් ඇනුණොත් එහෙම මහා දුකක් හට ගන්නේ. කයේ උලක් ඇනුණොත් එහෙම අප්‍රමාණ දුකක් හට ගන්නේ. එහෙනම් හිතේත් උල් ඇනෙනවා. හිතේ උල් ඇනෙන්නේ මොනවා නිසාද? කාමය නිසා. ලෝක සත්වයෝ වැඩියෙන්ම දුක් විඳින්නේ කය නිසා නෙමෙයි හිත නිසා. කයේ ඇනෙන උලක් නම් හොඳ කරගන්න පුළුවන්

බෙහෙතක් බිලා, ප්‍රතිකාරයක් කරලා, හැබැයි හිතේ ඇනෙන උල් ගලවා ගන්න හැටි දන්නේ නෑ. ඒ නිසා හිතේ උල ඇනගෙන මුළු ජීවිත කාලයක්ම දුක්විඳිනවා.

ඒ නිසා බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, අශ්‍රාතවත් පෘථග්ජනයාට හුල් දෙකක් ඇනෙනවා. එකක් කයට ඇනෙනවා, අනිත් එක හිතට ඇනෙනවා කියලා. ශ්‍රාතවත් අරිය ශ්‍රාවකයාට එක හුලයි ඇනෙන්නේ. කයට විතරයි. හිතට ඇනෙන්නේ නෑ කියලා. කයේ උල් අනින්නේ නම් මේ ලෝක සම්මතයෙ නියන්තා වූ යම්කිසි කටු, තියුණු උල්, හිතේ උල් අනින්නේ කාමය. ඇයි උලක් කියලා ඒක පෙන්වන්නේ. උලක තියෙන ස්වභාවය තමයි මුලින් හීනයි. අගට යන්න යන්න මහත් වෙනවා. ඒ වගේ පුංචි වේදනාවක් හිතේ ඇතිවෙන්නේ මුලින්. ඊට පස්සේ ටික ටික යනකොට වැඩිලා වැඩිලා දරාගන්න බැරි දුකක් වෙනවා. අන්තිමට වස බොනවා. උලක් ඇනුනම එහෙමයි. උල ඇනෙනකොට පොඩ්ඩයි. තව උල බහින්න බහින්න ඇතුළට, උල තියෙනවා කියලා එකක් තියෙන්නේ, පසාරු කරගෙන යන්නේ සර්වාංගයම. උල ඇනෙන කොට ඉතාම කුඩයි. ඇතිලා ඇතුළට යන්න යන්න පදාසයක් කඩාගෙන බිඳගෙන යනවා. ඒ වගේම මේ, උල කියන්නේ ඒකයි, කාමය නිසා හටගන්න ශෝකය මුලින් සියුම් ශෝකයක් වශයෙන් හටගන්නේ. හැබැයි පස්සේ එන්න එන්න ඒක වැඩිලා වැඩිලා, උලක් වගේ හිතට බැහැ ගන්නවා, යනාදී වශයෙන් අන්න ඒ හුලේ ස්වභාවය කාමයට ගලපමින්, අන්න ඒ අර්ථය මතු කරන එකට තමයි නිරුත්ති පටිසම්භිදෙ ඤාණං කිව්වේ.

වචනයක අර්ථයක් කිව්වා කියලා අපි ඒකට “නිරුත්ති පටිසම්භිදෙ ඤාණං” කියලා කිව්වොත් එහෙම, අපි විශාල විනාශයක් කරගන්නවා. මොකක්ද ඒකට හේතුව, වචනයක් වචනයක් පාසා නිරුත්ති කිව්වොත් එහෙම සාරිපුත්තයන් වහන්සේට වැරදිලා තියෙන්න ඕනේ. පටිසම්භිදාමග්ගප්පකරණයේ පැහැදිලිවම දක්වනවා චතුරාර්ය සත්‍යයට අදාළව තියෙන නිරුත්ති සංඛ්‍යාව. ඉතින් ඒවා එහෙම දේශනා කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙන මේ සුවාසුදහසක් ධර්මස්කන්ධය තුළ ඉඳගෙන. එතනින් එළියෙ තියෙන දේවල් නෙමෙයි. එහෙනම් ඒ සියලු නිරුත්ති ටික උන්වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙන මේ විසිඑක් දහසක් වන සූත්‍ර දේශනා වලත්, විසි එක් දහසක් වන විනය කාරණා වලත්, හතලිස් දෙදහසක් අභිධර්ම කාරණා වලත් ඇතුළත් වෙනවා. අසුභාරදාහක් ධර්ම ස්කන්ධය තුළ මේ කියන නිරුත්ති ඒ සංඛ්‍යාව ඇතුළත් වෙනවා. එතකොට කවදා කොහේ, කොයි හික්ෂුව බණ කිව්වත් එකම අර්ථයක් මතු වෙන්න ඕනෑ. අන්න ඒකයි මේ ධර්මයේ තියෙන විශේෂත්වය.

‘පියෙහි විප්පයොගො දුක්ඛො’ කියන එක බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය හික්ෂුන් දහ දෙනෙක් දේශනා කළොත් දහයක් අර්ථ මතු වෙන්න බෑ. එකම අර්ථයක් මතු වෙන්න ඕන. මොකක්ද එකම අර්ථය? ‘රාගක්ඛයො නිබ්බානං’ ‘පියෙහි විප්පයොගො දුක්ඛො’ කියන පදය ඇතුළෙ තියෙන්නේ ‘රාගක්ඛයො නිබ්බානං’ කියන අර්ථය. නමුත් ඒකෙ පදයෙ අර්ථය අරගෙන බැලුවොත් අපි

සම්පූර්ණයෙන් මුළාවට පත් වෙනවා, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම දුකයි කිව්වේ කියලා, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ ඒකයි කියලා ඉවරවෙලා, අර ලෝකයාට ඇස් දෙකට පේන්න තියෙන යථාර්ථය ප්‍රඥාවෙන් දකින්නේ නැතිව, අපි අර අමුචෙන් අර පද අර්ථය අරගෙන පද පරමයෙක් වෙලා, නිවන වහගන්නවා. ‘පියෙහි විප්පයොගො දුක්ඛො’ කියලා දැක්ක මිනිහට මොන නිවනක්ද? ඒ මිනිහා හැමදාම කරන්නේ එකම දෙයයි, ප්‍රියයන් ඇතිකරගන්නවා. වෙන් වුණාම ‘පියෙහි විප්පයොගො දුක්ඛො’, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම දුකයිනේ කියලා බුදුහාමුදුරුවෝත් දේශනා කළානේ කියලා වැළපෙනවා. කොහොමද බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු ලෝකෝත්තර අර්ථය දැක්කේ නැත්නම් නිවන දකින්නේ? ‘නිරුක්ති පටිසම්භිදෙ ඥාණං’ කියන්නේ බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු ඒ පදවල තියෙන දහම් අර්ථය, ලෝකෝත්තර ධර්ම අර්ථය මතු කිරීමේ හැකියාව.

දැන් ඔහොම ඔහොම කියන්න ගියොත් කොච්චර තියෙනවද? දැන් මහා මංගල සූත්‍රය ගත්තහම “අ සෙවනා ච බාලානං පණ්ඩිතානඤ්ච සෙවනා”^{10.5} බාලයා කියන්නේ කවුද කියලා මතු කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ, නිරුක්ති පටිසම්භිදා ඥානයෙන්. නැත්නම් බාලයා කිවුවාම ඒකට ලෝකයෙ අර්ථයක් තියනවා. දැන් අපි කිව්වොත් හරියනවද පොඩි එවුන් ඇසුරු කරන්න එපා කියලායි කියලා තියෙන්නේ කියා? සමාජයේ පිළිගත්ත මිනිස්සු ඉන්නවා පණ්ඩිතයො. ඒ අයට ද පණ්ඩිතයො කියන්නේ. අන්න බලන්න ලෝකේ අර්ථය ගත්තොත් එහෙම කොහොමද? ‘අසෙවනා ච බාලානං’. ඔන්න පොඩි එවුන් ඇසුරු කරන්න එපා, බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා. ‘පණ්ඩිතානඤ්ච සෙවනා’ සමාජයේ ඉන්නවා පණ්ඩිතයෝ, පිළිගත්ත අය. ධර්මය අධර්මය මේකයි කියල දන්නේ නැත්නම් ඒ පණ්ඩිතයෝද? හැබැයි සමාජය පිළිඅරගෙන ඉවරයි ඒ අය පණ්ඩිතයො කියලා. එතකොට එහෙනම් ඒ අය තමයි ඇසුරු කරන්න වෙන්නේ, එහෙම නම් දැන් අර බාලයා කියන්නේ කාටද? ධර්මය-අධර්මය තෝරාගත හැකි අන්දමින් ඥානය මුහුකුරා ගිය නැති කෙනාට. පණ්ඩිතයා කියන්නේ කවුද? ධර්මය අධර්මය තෝරා ගත හැකි අන්දමින් ඥානය මුහුකුරා ගිය කෙනාට. වයස ගැන නෙමෙයි මේ කියන්නේ. ඒක තේරුම් ගන්න පුළුවන් වෙන්න ඕනේ. ඒක දේශනා කරන්න පුළුවන් වෙන්න ඕනේ. ඒක අවබෝධ කරගන්න පුළුවන් වෙන්න ඕන.

‘පතිරූපදෙසවාසොව’ කියන්නේ මොකක්ද? සුදුසු ස්ථානයක වාසය කිරීම, එහෙම පදයේ අර්ථයක් ඒකෙ තියනවා. ඊට වැඩිය ගැඹුරු අර්ථයක් ඒකෙ තියෙනවා. දැන් සුදුසු ස්ථානය කියලා කියන්නේ තමන් ඒ ධර්මය තුළ පිහිටා ගෙන ඒ ධර්මය දේශනා කිරීම. ධර්මයේ පිහිටන්නේ නැතුව ධර්මය දේශනා කරන්න බැහැ, ඒකයි ‘පතිරූපදෙසවාසොව’ කියන්නේ. අපේ පොතක තියෙනවා ‘ඔවා දෙනු පරහට - තමා සම්මතයේ පිහිටා සිට’ කියලා. අන්න ඒකටයි ‘පතිරූපදෙසවාසොව’ කිව්වේ.

“ඔවා දෙනු පරහට - තමා සම්මතයේ පිහිටා සිට
 දුසිරිත් දනන් දෙන - ඔවා වැද්දන් කියන බණ වැනි”^{10.6}

“ඇදේට යන කකුළුවා තමන්ගේ පුතාලට කියනවලු කෙලින් යන්න” කියලා. උන් යන්නේ නෑ ජීවිතේට කෙලින්. කසිප්පු විකුණන මුදලාලි කෙනෙක් මිනිසුන්ට අවවාද දෙනවා. අනිත් මිනිස්සු පිළිගන්නවද? නෑ. එහෙනම් මොකක්ද වෙන්න ඕනෑ? සීලයක, ගුණධර්මයක, පිහිටා ගෙන ඕනෑ ඔය අවවාද දෙන්න. එහෙනම් තමනුත් සුදුසු භූමියක වාසය කරන්න ඕනෑ කිව්වේ, මේ ප්‍රදේශයක, ගස් කොළන් සහිත අවකාශයක ජීවත් වෙන කතාවක් නෙමෙයි. ලෝකෝත්තර අර්ථය වශයෙන් දේශනා කරන්නේ මොකක්ද? සුදුසු ස්ථානයක වාසය කරන්න කිව්වේ, තමන් මේ ලෝකයත් එක්ක ගනුදෙනු කරන කොට සුදුසු ආකාරයෙන් සීලයේ පිහිට ගෙන, ගුණයේ පිහිට ගෙන කටයුතු කරන්න කියලා. සම්මතයේ පිහිට ගෙන කටයුතු කරන්න කියලා. නැත්නම් වෙන්වේ අර ලෝකයා ඒ තමන් දෙන කිසිම අවවාදයක් පිළිගන්නේ නැති, තමන්ව නිකම්ම නිකං නිවයෙක් බවට පත් කරලා දාන එක.

බුදු භාමුදුරුවෝ මත් වීම කියලා කියන්නේ මොකටද? ලෝකයාත් මත්වෙනවා යමකට. ලෝකයා මදය කියලා කියනවා එකකට. බුදුපියාණන් වහන්සේ මදය කියන්නේ තව එකකට. ඔහොම ලෝකෝත්තර අර්ථ ගොඩක් මතුකරගන්න පුළුවන්, චතුරාර්ය සත්‍යයට අදාළව.

“බාලිසිකෝපම උපමාව”^{10.7}

බුදුපියාණන් වහන්සේ බිලි කටුව කිව්වේ මොහොකටද? ලෝකයා බිලි කටුව කියන්නේ මොහොකටද? බුදුපියාණන් වහන්සේ ඇම කිව්වේ මොහොකටද? ලෝකයා ඇම කියන්නේ මොහොකටද? මේ විදිහට තියෙනවා උපමා, උපමේය ඇසුරෙන් බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නා වූ ධර්මය. එතකොට අන්න ඒ උපමා උපමේය ඇසුරෙන් බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ මෙන්න මේ අර්ථයයි කියලා දැකීමේ ඥානයට තමයි නිරුක්ති පටිසම්භිදා ඥානය කියලා කියන්නේ.

11. අරහතන් වහන්සේ සොබාදහමට එක්වීම

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය:

ස්වාමීන් වහන්ස, රහතන්වහන්සේ නමක් නිවන් දැක්කට පස්සේ ආයේ නැවත ඉපදීමක් නැහැනේ. මාත් එක්ක මත ගැටුමක් ඇති කර ගත්තු කෙනෙක් කියනවා අරහතන් වහන්සේ එතනින් පස්සේ සොබාදහමට එක්වෙලා ශක්තියක් විදිහට ඒ තුළ තැන්පත් වීමෙන්, ආලෝකයක් ලැබෙනවා මේ ලෝකයට කියලා. එතකොට ඒකද ඇත්තටම නිවන් මාර්ගය පූර්ණ කරගත්ත කෙනාගෙන් වෙන්නේ?

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර:

“බීණං පුරාණං නවං නත්ථි සමභවං
විරතභවතා ආයතිකෙ භවසමීං
තෙ බීණබීජා අවිරුජ්ඣිච්ඡන්දා
නිබ්බන්ති ධීරා යථායමපදීපො” 11.1

බීණං පුරාණං - පුරාණේ කෙලෙස් වශයෙන් හටගත්තා වූ අනුශයන් නසා අවසන් කරයිද, ක්ෂය කර දමයි ද, නවං නත්ථි සමභවං - විපාකය ඇසුරු කරගෙන නැවත සමුදය වන, සම්භවය වන කෙලෙස් අවසන් කරයිද, “බීණං පුරාණං නවං නත්ථි සමභවං” පුරාණේ කෙලෙස් කියලා තියෙනවා. ඒ අනුසය නසයිද, ඒ වගේම නැවත ඒ අනුසයන් මුල්කරගෙන නැවත අලුතෙන් සමුදය වන ඒ සියලු කර්මයන් නසයිද “නවං නත්ථි සමභවං” අලුතින් සම්භවය කරන්නේ නැද්ද සකස් කරන්නේ නැද්ද කර්ම. “බීණං පුරාණං නවං නත්ථි සමභවං, විරතභවතා ආයතිකෙ භවසමීං”

එහෙනම් ඒ ආර්ය ශ්‍රාවකයා, විරත්ත චිත්තයකින් පසුවෙන්නේ. “ආයතිකෙ භවසමීං” නැවත ආයේ මේ භවය සකස් කිරීම පිළිබඳ විරත්ත චිත්තයක්, නැත්නම් විරති සිතකින් කටයුතු කරන්නේ. ඔහුට නැවත භවයක් සකස් කරන්න ඡන්දරාගයක් නෑ. කැමැත්තක් නෑ. උවමනාවක් නෑ. බලාපොරොත්තුවක් නෑ. ආසාවක් නෑ. තෙ බීණ බීජා අවිරුජ්ඣිච්ඡන්දා. තෙ බීණබීජා - ඔවුන් සියලු කර්ම බීජ ක්ෂය කර දමනවා. අවිරුජ්ඣිච්ඡන්දා - ඡන්දය හෙවත් මේ ඡන්ද රාගය, කැමැත්ත සිතින් සහමුලින්ම දුරු කරලා දානවා. සියලු කාමයන් පිළිබඳ බලාපොරොත්තු, සියලු ආසාවන් හිතීන් දුරු වී යනවා. ඡන්ද රාගය දුරු වී යනවා.

තෙ බීණබීජා අවිරුජ්ඣිච්ඡන්දා, නිබ්බන්ති ධීරා - ඒ ධීර චිත්තයා, හෙවත් ප්‍රඥාවන්තයා, පණ්ඩිතයා, නිබ්බන්ති - නිවිලා යනවා. යථායමපදීපො-පහනක් නිවෙන්නා සේ. දැන් පහනක තෙල් දාලා තිරයක් දාලා පහන පත්තු කරහම ඔය පහන පත්තු වෙලා තියෙන්නේ කුමක් තියෙනකල් ද? තෙලුයි, පහන්තිරෙයි තියනකම් නේද? ඒ දෙකම ඉවර වුණා. දැන් මොකද වුණේ? නිවෙනවා. නිවුණා කියන්නේ පහන් දැල්ල උතුරු දිසාවට, උතුරු දිසාවට ගියාද? දකුණු දිසාවට ගියාද? නැගෙනහිරට හරි බටහිරට හරි ගියාද? එහෙම නැත්නම් උඩට හරි යටට හරි ගියාද? කොහෙට හරි ඒ පහන් දැල්ල ගමන් කළා ද? නෑ. එහෙනම් මොකක්ද

වුණේ? ඒක එතැනම නිරුද්ධ වුණා. පහන් දැල්ල කොහෙවත් ගියේ නෑ. එහෙනම් ඒ පහන් දැල්ල කියන ඒ ප්‍රපංචය විද්‍යාමාන වුණේ තෙලුයි තිරෙයි ඊට අදාළ අවශ්‍ය අනෙකුත් හේතූයි තියෙනකල්. ඒ හේතු ඉවර වෙනවත් එක්කම මොකද වුණේ? “හෙතුහඬගා නිරුජ්‍ජකති” හේතු සියල්ල අවසන් වෙච්ච ගමන්ම පහන් දැල්ල නිවිලා ගියා. පහන් දැල්ල කියන ප්‍රපංචය විද්‍යාමාන වුණේ හේතු පවතින තුරු. ඒ හේතු සියල්ල අවසන් වෙච්ච තැන පහන් දැල්ල නිවිලා ගියා. කොහෙටවත් ඒ පහන් දැල්ල එකතු වුණේත් නෑ. ගියෙත් නෑ. ශක්තියක් වශයෙන් කොහෙවත් ගැබ් වුණේත් නැහැ.

එහෙනම් අරහතන් වහන්සේගේ චිත්තය කියලා කියන්නේ අන්න ඒ පහන් දැල්ල නිවිලා යන්න ආසන්න අවස්ථාව වගේ එකක්. ඒ පහන් දැල්ල නිවිලා යනවා වගේම අරහතන් වහන්සේගේ සිත නිවිලා යනවා. දැන් කවුරුහරි ඔය පහන් දැල්ල නිමිලා යනකොට ඕකට ආපහු තෙල් දැම්මොත් ආයේ පත්තුවෙනවා. හැබැයි තිරෙත් හොඳ නැත්නම් ආයේ තිරයක් දාලා ඕන්නම් එකෙන්ම තව තිරයක් අවුලලා දාලා ඒ පහන ආයේ වැඩිදියුණු කරගන්න පුළුවන් කෙනෙක්ට ඕන නම්. තිරේකුත් දාලා තෙලුත් දාලා පහන නවීකරණය කරලා ආපහු ඕනේ නම් පත්තු කරන්න පුළුවන්. හැබැයි තිරෙත් දන්නේ නැතුව තෙලුත් දන්නේ නැතුව ඒ අතීතයේ ගොඩනගපු හේතු ටික අවසන් වෙන්න ඉඩහැරිය නම් පහන නිවිලා යනවා.

ඒ වගේ අරහතන් වහන්සේගේ විපාක කර්ම වශයෙන් සමුදය වෙච්ච ඒ නාම රූප ධර්ම ඒවට උරුම ආයුෂ අවසන් කරද්දී ඒ කයත් ඒ සිතත් සහමුලින්ම නිරුද්ධ වෙනවා. ඒ කයත් සිතත් සහමුලින්ම නිරුද්ධ වෙන්න ඉස්සෙල්ලා සාමාන්‍ය කෙනෙක්ගෙ නම් සිතේ ගොඩ නැගුණ කර්ම භවය තියෙනවා. අන්න ඒ කර්ම භවයෙන් තමයි අත්තී කමමභවො අත්තී උප්පත්තිභවෝ කියලා උත්පත්ති භවය සකස් කලේ. එතනින් එහාට පුනර්භවයක් සකස් කරගෙන යනවා. එහෙනම් ඒ පුනර්භවය සකස් වෙන්න හේතුවක් නැහැ අරහතන් වහන්සේගේ හිතේ. මොකද කර්ම භවය අවසන් නිසා. එහෙනම් මොකක්ද වෙන්නේ? එතෙක් පැවති පුරාණ හේතු ටික සියල්ල අවසන් වෙලා යනවත් එක්කම ඒ සිත සදහටම නිරුද්ධ වෙනවා. එහෙම නැතුව අරහතන් වහන්සේ කියලා කෙනෙක් විශ්වයට එකතු වෙනවා නෙමෙයි. කොහෙටවත් පදාර්ථයක් වශයෙන් එකතු වෙනවා නෙවෙයි. එහෙම යමෙක් හිතනවා නම් එතන තියෙන්නේ අවිද්‍යාව. නිවන යනු අසංඛ්‍යයක් මිසක් සංඛ්‍යයක් නෙවෙයි.

යම් පදාර්ථයක්, ආලෝකයක්, විදිහට යමකට, කොහෙට හරි එකතු වෙනවා නම්, යමක් යම් ශක්තියක් විදිහට, ඒවා සියල්ල සංඛ්‍යයි. සකස් වෙච්ච සියල්ල, රූප, චෛතසික, චිත්ත කියන සංඛ්‍යා තුනට අයිති වෙනවා. යම්කිසි ශක්තියක් විදිහට කොහෙට හරි ගැබ් වෙනවා නම් එක්කෝ ඒක රූප කියන කොට්ඨාසයට අයිති වෙන්න ඕනෑ. එක්කෝ චිත්ත කියන කොට්ඨාසයට අයිති වෙන්න ඕනේ. එක්කෝ චෛතසික කියන කොට්ඨාසයට අයිති වෙන්න ඕනේ. රූප, චෛතසික, චිත්ත

එහෙනම් ඔන්ත ඔය තුනට තමා සංඛත කියන්නේ. එහෙනම් අරහතන් වහන්සේ කෙනෙක් පරිනිර්වාණයට පත් වෙනකොට උන්වහන්සේ යම් ශක්තියක් යම් අවකාශයකට එකතු වෙනවා කියලා කවරෙක් හෝ කිව්වොත්, ඒ කියන්නේ එක්කෝ රූපයක් එක්කෝ චෛතසිකයක් එක්කෝ චිත්තයක් යනාදී වශයෙන් යම්කිසි සංඛත ධර්මයක් බවට උන්වහන්සේ පත්වෙනවා කියන එක. එතකොට ඔහු නිවන නෙමෙයි දේශනා කරන්නේ. එතකොට ඔහු කරන්නේ අසංඛතය සංඛතය තුළ පනවන්න යනවා. එහෙනම් අරහතන් වහන්සේ කියන්නේ පුද්ගලයෙක්, සත්වයෙක්, ආත්මයක් නොවෙයි. අරහතන් වහන්සේ කියන්නේ ඒ පිරිසිදු සිතක් සහ විපාක කයක්. ඒ කයට උරුම ආයුෂ ඉවර වෙනකොට කය අවසන් වෙනවා සදහටම. සිතට උරුම ආයුෂ ඉවර වෙනකොට සිතත් අවසන් වෙනවා සදහටම. එතනින් එහාට නැවත උපතක් නැත්තේ, පැවැත්මක් නැත්තේ ඒ සිතේ කර්ම භවය අවසන් නිසා. එහෙනම් කර්ම භවය අවසන් නම් නැවත කිසිම කලෙක ඒ සිතට නැවත ප්‍රතිසංධියක් හදාගන්න බෑ.

ඒ සිත සදහටම නිරුද්ධ වෙලා යනවා. එහෙනම් ඒ කයයි සිතයි සදහටම නිරුද්ධ වීමේ ස්වභාවයට පරිනිර්වාණය කියනවා මිසක් පරිනිර්වාණයට පත් වුණාට පස්සේ අරහතන් වහන්සේගේ ශක්තියක් ගිහිල්ලා කොහෙවත් ගැබ් වෙනවා නෙමෙයි. එහෙම වෙනවා නම් එහෙනම් උන්වහන්සේ පරිනිර්වාණයට පත් වෙලා නැහැ. තවමත් ඉන්නවා කොහේ හරි. ඒවටත් කියන්නේ අවිජ්ජාව කියලම තමයි. යථාර්ථය නොදන්නාකම. එහෙම නම් අන්න දකින්න ඕන නුවණින් එහෙම එකතු වෙන්න යමක් එතන නැති බව. පහන් දැල්ල නිවිලා ගියාම කවුරු හරි කිව්වොත් එහෙම පහන් දැල්ල ඔතනින් නිවිනට ඔය පහන් දැල්ලේ තිබුණ ශක්ති ස්වභාවය සොබාදහමට එකතු වුණා කියලා. මොකක්ද එකතු වුණා කියන්නේ? එහෙම එකතු වෙන්න දෙයක් එතන තිබුණේ නෑ. හේතුව පවතිනතුරු ඒ ධාතු ප්‍රපංචයක් නිර්මාණය වුණා. හේතු අවසන් වෙනකොට ඒ සියල්ල නිරුද්ධ වෙලා ගියා. එහෙනම් අරහතන් වහන්සේ පරිනිර්වාණයට පත් වෙනකොට උන්වහන්සේගේ සිත හෝ කය හෝ ඒ දෙකෙන් හටගත්තා වූ යම්කිසි ප්‍රපංච ශක්තියක් හෝ සොබාදහමට එකතු වෙන්නේ නෑ. එහෙම එකතු වෙන්න දෙයක් එතන නෑ. ඒක තමයි දකින්න ඕනේ පරිනිර්වාණය කිව්වේ ඒකයි. ලෝකට බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “සුඤ්ඤ” කියලා. නිවනට දේශනා කරනවා “පරම සුඤ්ඤ” කියලා. “පරම සුඤ්ඤතාව”. කිව්වේ ලෝකය තුළත් ගන්න හරයක් නෑ, මම කියලා මගේ කියලා හිස් ආත්මය සාරයෙන්. ඒ අර්ථයෙන් “සුඤ්ඤයි” කිව්වා. “පරම සුඤ්ඤයි” කියන්නේ නිවන තුළ කොහොමත් ගන්න දෙයක් නැහැ මම කියල මගේ කියලා.

දැන් ලෝකේ තුළ නම් මම කියල මගේ කියලා ගන්න අසාර දෙයක් තියෙනවා. සාර දෙයක් තමා නැත්තේ. ආත්මය සාරයෙන් ශුන්‍යයි කිව්ව මිසක් ආත්මය මොකුත්ම නෑ කිව්වේ නෑ. “රූපං භික්ඛවෙ අනත්තා” ^{11.2} බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ සාරවත් රූපයක් නැති බව මිසක් බුදුපියාණන් වහන්සේ රූපයක්

නැති බව දේශනා කළේ නෑ. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ “රූපං භික්ඛවෙ අනත්තා”, මහණ, සියලු රූප අසාරයි කියලා. අසාරයි කියලා දේශනා කළා මිසක්, රූප නැහැ කියලා දේශනා කළේ නැහැ. මහණ, “නස්ථි භික්ඛවෙ රූපං” කියලා දේශනා කළේ නෑ. “රූපං භික්ඛවෙ නස්ථි” කියලා දේශනා කළේ නෑ. උන්වහන්සේ දේශනා කළේ, “රූපං භික්ඛවෙ අනත්තා” කියලා. මහණ, රූපයන් අසාරයි කියලා. සියලු රූප අසාරයි කියලා. ආත්මීය සාරයෙන් ශුන්‍යයි. එහෙනම් උන්වහන්සේ දේශනා කළේ රූප අසාරයි කියලා මිසක් රූප නැහැ කියලා නෙවෙයි. දැන් අද කෙනෙක් ඒ වගේ අන්ත වලටත් බැහැලා ඉන්න බව අහන්න ලැබෙනවා. රූපත් නෑ. ශබ්දත් නෑ. මොකුත් නෑ කියලා. සියල්ල නෑ කියලා “සබ්බං නස්ථි” කියන්නේත් අන්තයක්. “සබ්බං අස්ථි” කියන්නේත් අන්තයක්. එහෙනම් බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ, “සබ්බං අස්ථි” හෝ “සබ්බං නස්ථි” නෙවෙයි. සාරවත් වූ අර්ථයක් නැති බව. අනන්ත බව. “අනත්තං අසාරකට්ඨනාති”. අසාර අර්ථයෙන්. එහෙනම් උන්වහන්සේ දේශනා කරන්නේ සාරවත් වූ රූපයක් නෑ. සාර වූ රූපයක් නෑ කියන්නේ අසාර වූ රූපයක් තියෙන බව. එහෙනම් සංසාරේ තුළ සාරවත් අර්ථයක් නෑ. සාරයෙන් ශුන්‍යයි. අසාරෙන් පූර්ණයි. “අසාරෙ සාරමතිනො” ඒක යි දේශනා කළේ. අසාර දේවල් සාරයි කියලා හිතාගෙන ඉන්නවා. ඒක තමයි ලෝකයාගේ මූළාව. හැබැයි ලෝකයේ අසාර යමක් තියෙනවා. අසාර රූපයක් තියෙනවා. අසාර වේදනාවක් තියෙනවා. අසාර සංඥාවක් තියෙනවා. අසාර සංඛාරයක් තියෙනවා. අසාර විඥානයත් තියෙනවා. එහෙම නොවුනානම් කුමක් ද විද්‍යාමාන වෙන්නේ? එහෙනම් බුදුපියාණන් වහන්සේ කෙනෙක් පහළ වෙන්න හේතුත් නෑ. නිවන් මගක් දේශනා කරන්න දේකුත් නැහැ එහෙනම් අසාර ලෝකයක් තියෙනවා. නැත්තේ සාර ලෝකයක්. අවිනිශ්චිත ලෝකයක් තියෙනවා. නැත්තේ නිශ්චිත ලෝකයක්. දුක්ඛ ලෝකයක් තියෙනවා. නැත්තේ සැප ලෝකයක්. දැන් ඔක්කොම නෑ කිව්වම කෙනෙක්ට ධර්මය තෝරගන්න බැරි වෙනවා.

එහෙනම් බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා සංසාරේ සාරයෙන් ශුන්‍යයි. ආත්මීය සාරයෙන් ශුන්‍යයි. ඒ අර්ථයෙන් ලෝකය ශුන්‍යයි කියනවා. නමුත් පරම ශුන්‍යය වෙන්නේ නැහැ. ඇයි ඒ? අසාර යමක් තියෙනවා මම කියලා ගන්න මගේ කියලා ගන්න. සාරවත් යමක් නැහැ. අසාර රූපයක් තියෙනවා මම කියලා ගන්න. ඒකනෙ ඔබ මගේ රූපය කියලා අයිචෙන්ටියෙ ගහගෙන ඉන්නේ, අසාර රූපය. අසාර රූපයක් තියෙනවා මම කියල මගේ කියලා ගන්න. සාරවත් රූපයක් නෑ. එහෙනම් සංසාරේ අසාර වූ යමක් තියෙනවනෙ මම කියල මගේ කියලා ගන්න. ඒ අර්ථයෙන් සංසාරේ ශුන්‍යයි. හැබැයි නිවනේ එහෙම ගන්න දේකුත් නැහැ. මම කියලා මගේ කියලා ගන්න නිවනක් නැහැ. මම නිවන් දකිනවා කියන එකත් මූළාවක්. මිථ්‍යාවක්. ‘මූලපරියාය’ සූත්‍රය. මම නිවන් දකිනවා කිව්වොත් අපි අහන්නේ කවුද ඔය මම කියන කෙනා? දැන් මේ සම්මුතික වශයෙන් මනුස්සයෙක් විදිහට පුරුෂයෙකු හෝ ස්ත්‍රියක් වශයෙන් ඉපදිලා ඉන්න නිසා එයා හිතුවොත් එහෙම ‘මම මනුස්සයෙක්. මම මනුස්ස ආත්මයක්. මම සංසාරේ

මනුස්සයෙක් විදිහට ඇවිල්ලා මේ නිවන් දකින්නේ කියලා එතනම තියෙනවා මූලාවක්. එහෙම දෙයක් නෑ. නාම-රූප ධර්මවලට නමක් පනවලා තියෙන්නේ අවිද්‍යාවෙන්. ඒ සිත විසින්. ඒ ඇරෙන්න එතන තියෙන්නේ නාමරූප ක්‍රියාවලියක් මිසක් ඒ නාම රූප වලට ඒ ස්කන්ධයන්ට නම දාලා තියෙන්නේ අපි. මම කියලා. අහවල් නම තියෙන කෙනා කියලා.

ඉතින් ඒ නිසා අන්න නුවණින් දකින්න ඕනේ එහෙම නම් මෙන් මේ සංඛත ධර්ම තමයි ලෝකේ ඔය තියෙන සේරම. අරහතන් වහන්සේ කියන්නේ මම කියලා පනවන්න පුළුවන් තත්වයක් නෙමෙයි. නැත්නම් අරහතන් වහන්සේ කියන්නේ කෙනෙක් වශයෙන් පනවන්න පුළුවන් තත්වයක් නෙමෙයි. නමුත් සම්මුතිය තුළ සිත කය දෙකේ ක්‍රියාකාරීත්වය ජේත නිසා, සම්මුතියට ගරු කරන්න ඕන නිසා, මොකද සම්මුතිය තුළනේ ජීවත් වෙන්නේ, ඉතින් සම්මුතිය තුළ කටයුතු කරනකොට සාරිපුත්තයන් වහන්සේ, මොග්ගල්ලානයන් වහන්සේ යනාදී වශයෙන් උන්වහන්සේලා වෙන වෙනම හඳුන්වනවා. හැබැයි එහෙම හැඳින්වුණාට එතන මේ සාරිපුත්තයන් වහන්සේ යනුවෙන් පනවන්න ආත්මයක් නෑ. එහෙම කෙනෙක් නෑ. ඒ අවසාන විපාක කයට සහ සිතට දීපු නාම ලෝකයක්. එහෙම එකක් තියෙනවා. ඒ නිසා ඔය රැවටිලා ඉන්නේ අරහතන් වහන්සේ කියන ප්‍රපංචයට. ඒක ඇත්තටම ඒකත් ප්‍රපංචයක්. එතන තියෙන්නේ රූප, වෛතසික, චිත්ත. එහෙනම් අරහතන් වහන්සේ කියන ඒ සිත කය දෙකත් ඇවිල්ල සංඛත ධර්ම. ඒකයි “සොපදිසෙස නිර්වාණ” කිව්වේ අරහතන් වහන්සේ විඳින නිවනට.

ඒ කියන්නේ සිත කය කියන උපද්‍රවය තාමත් ඉතුරුයි. අන්න ඒ විපතිනුත් නිදහස් වීමට තමයි ඒ උත්තමයෝ නිරෝධ සමාපත්තියට සම වදින්නේ. එතකොට සිත කය දෙකත් නිරුද්ධයි. මලා වගේ. අරහතන් වහන්සේ කියන්නේ ඒ අවසාන විපාක කයත් අන්තිම දේහයත්. ඒ දේහය හා සම්බන්ධ පිරිසිදු සිත මිසක් එතන පුද්ගලයෙක්, සත්වයෙක්, ආත්මයක් නැහැ. ආත්ම දෘෂ්ටිය ඇරගන්න බැරි නිසා තමයි අපි හිතන්නේ අරහතන් වහන්සේ තුළත් යම්කිසි ශක්තියක් තියෙනවා කියලා. ඒ විඥානය කියන්නේ යම්කිසි ශක්තියක්, ඒක එකතු වෙනවා ස්වභාවදහමට කියලා, එහෙම එකක් නැහැ.

ධාතු හයක් තියෙනවා; පඨවි ධාතුව, ආපෝ ධාතුව, තේජෝ ධාතුව, වායෝ ධාතුව, ආකාස ධාතුව, විඥාන ධාතුව කියලා. ධාතු හයක් තියෙනවා. විඥාන ධාතුව කියන්නේ වෙනම එකක්. සියලු ධාතු හේතුවකින් සකස් වෙනවා. හේතු නිරෝධයෙන් නිරුද්ධ වෙනවා. එතකොට විඥාන ධාතුව කියන්නේ පුද්ගලයෙක්, සත්වයෙක්, ආත්මයක් නොවෙයි. විඥාන ධාතුව යනු පැවැත්මක්. ස්වභාවයක්. ගින්නේ වගේ. ගින්නේ ආත්මයක් පනවන්න බැහැනේ අපිට. ධාතුවට ආත්මයක් පනවන්න බැහැ. පඨවි කියන්නේ ධාතුවක්. ආපෝ කියන්නේත් ධාතුවක්. තේජෝ කියන්නේත් ධාතුවක්. වායෝ කියන්නේත් ධාතුවක්. ආකාස කියන්නේ ධාතුවක්. විඥාන කියන්නේත් ධාතුවක්. මේ දෙකේ වෙනස තමයි පඨවි, ආපෝ, තේජෝ,

වායෝ, ආකාස කියන පහම අවේනනික ධාතුන්. ඒ කියන්නේ වේතනාවකින් ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ නැති ධාතු. විඥාන ධාතුව විතරක් සවේතනික ධාතුවක්. ඒ නිසා ඒකෙ යම්කිසි ක්‍රියාකාරීත්වයක් පේනවා. අන්න ඒ ක්‍රියාකාරීත්වයට තමයි ආත්මයක් පනවගෙන ඉන්නේ සිත විසින්. ආත්මයක් පනවන්නේ සිත විසින්මයි. විඥාන ධාතුව විසින්ම විඥානයට මුළාවක් ඇති කරලා තියෙන්නේ. ඉතින් මේ විඥානය විසින්ම විඥානය පවත්වාගෙන යනවා. ඒකයි “ධමෙම ධමෙම අභි සංදෙනතී” කීව්වේ. විඥාන ධාතුව කියන්නේ වෙනම ධාතුවක්, විඥාන ධාතුව කියන්නේ මේ දැනීමේ ලක්ෂණයට. යමක් දැනෙන්නේ අපට, අන්න ඒකට තමයි විඥාන ධාතුව කියන්නේ. ඉතින් ඒ දැනීම නිකම්ම පවත්වාගෙන යන්න බැහැ. ඒකට පයවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, ආකාස කියන ධාතු පහකුත් එකතු වෙන්න ඕනේ. ඒකෙන් හැදෙන්න ඕනේ මේ නාම රූප ධර්ම ටික. එතකොට තමයි අර විඥාන ධාතුවට පැවැත්මක් තියෙන්නේ. එහෙම නම් නාම රූප සකස් කර කර විඥාන ධාතුව පවතිනවා. ඒක තමයි “විඥානපච්චයා නාමරූපං, නාමරූපපච්චයා සමුප්පාදනං”^{11.3} කියලා පටිච්චසමුප්පාදයේ හේතු, ප්‍රත්‍ය, අඤ්ඤ මඤ්ඤ, සම්ප්‍රයුක්ත යනාදී වශයෙන් විවිධාකාර මට්ටමෙන් දෙපැත්තට මේ විඥාන විසින් නාමරූප හදනවා. නාමරූප විසින් විඥාන හදනවා. අඤ්ඤ මඤ්ඤ වශයෙන් මේ ධර්මතා පවතිනවා. ඉතින් මේ ක්‍රියාවලිය කවදා හෝ දවසක මුල නැසුවහම අවසන් වෙලා යනවා. අවසන් වෙලා ගියාම ආයේ කොහෙවත් ස්වභාවදහමට එකතු වෙන්න දෙයක් එතැන තිබුණේ නෑ. ඕවා ඔක්කොම අවිද්‍යාවේ මුළා දෘෂ්ටි.

දැන් පහත නිවිලා ගිහාම කාටහරි කියන්න පුළුවන් පහත තියෙන ආලෝක අංශු ටික පරිසරයට එකතු වුණා කියලා. ඉතින් ඒක ඇවිල්ල මුළා අදහසක්නේ. ආලෝක අංශු එහෙම එකතු වෙන්න හේතුවක් තිබුණේ නැහැ. ආලෝකය කියන්නේ ඒ මොහොතේ විද්‍යමාන වෙච්ච ධාතුවක් මිසක් ඒ ධාතුව ආයේ පස්සේ තියන එකක් නෙවෙයි. ඉතින් සිත කියන්නේ ඒ මොහොතේ හේතුවකින් උපදින ශක්තියක්. දැන් මේ මොහොතේ ඉපදෙන සිත මීට ඉස්සෙල්ලා තිබිච්ච එකක් නෙවෙයි. ඊට පස්සේ තියෙන එහෙකුත් නෙමෙයි. මේ මොහොතේ යම් චිත්තක්ෂණයක් හට ගත්තද ඒක උත්පාද, තිටී, භංග යනාදී වශයෙන් අනු චිත්තක්ෂණ තුනකදී භංග වෙලා නිරුද්ධ වෙලා යනවා. ආයේත් කොහෙවත් දකින්න හම්බ වෙන්නේ නැහැ ඒ සිත. ඒක සදාතනිකවම නිරුද්ධ වෙනවා. ඊට පස්සේ ඊළඟට හටගන්නේ ඊළඟ සිත. ඉතින් ඔහොම ඔහොම ගිහිල්ලා ඉවරවෙලා අරහතන් වහන්සේගේත් මරණාසන්න චිත්ත විටීයේදී අවසාන චිත්තය වූනි කියන අවස්ථාවට ඇවිල්ලා ප්‍රතිසන්ධියක් එන්නේ නැහැ උන්වහන්සේට වූනි කියන අවස්ථාවේදී අවසන් වෙලා යනවා. අවසන් වෙනකොට මොකද වෙන්නේ? ඒ අවසානට තිබිච්ච හිතත් අවසාන වුණාට පස්සේ ආයේ එතනින් එහාට යන්න සිතක් නැහැ. ගමන් කරන්න ශක්තියක් නැහැ. සිත කියන එක ඒ ඒ මොහොතෙහිදී උපදින්නාවූ දැනීමක් මිසක් කළින් තිබිච්ච එහෙකුත් නෙවෙයි, හෙට තියෙන එහෙකුත් නෙවෙයි. මේ මොහොතේ

තියෙන හිත මේ මොහොතේ මේ කියනකොටත් ඒ සිත නිරුද්ධ වෙලා ඉවරයි. අසුරක් ගහන වෙලාවක විත්ත වීථි කෝටි ලක්ෂයක් යනවා. එක විත්ත වීථියක විත්තක්ෂණ දාහතක් තියෙනවා. එහෙම නම් මේ අපි අසුරක් ගහනකොටත් සිත් කෝටි ගානක් ගිහිල්ලා. සිත් කෝටි ප්‍රකෝටි ගාණක් ගිහිල්ලා ඉවරයි. මේ අසුරක් ගහද්දී. එහෙනම් අන්න ඒකයි තේරුම්ගන්න මින. එහෙනම් මේ අසුරක් ගහනකොට සිත් කෝටි ගාණක් යනවනම් මේ එක සිතක් කියලා එකක් නෑ කාටවත්. දැන් අපි හිතත් ඉන්නේ එක සිතක් තියෙනවා කියලා. නෑ, සිතේ වේගය අධික නිසා වේගයෙන් ඒ සිත් පරම්පරාව හටගන්නා නිසා අපිට හිතෙන්නේ එක සිතක් කියලා. එහෙම හටගන්නා වූ සිත් ඒ හටගන්නේ යම්කිසි හේතුවක් තියෙනකල්. කර්ම සමුදය වෙනකම්. කර්ම පවතිනකම්. කර්ම විපාක වශයෙන් ඒ සිත් වල භවාංගය ක්‍රියාත්මක වෙනවා.

එහෙම ගිහිල්ලා ගිහිල්ලා කවද හරි දවසක ඒ පුරාණ කර්මයෙන් ඒ සිතේ පවතින චෛතසිකයක් තියෙනවා ජීවිත ඉන්ද්‍රිය කියලා ඔන්න මික බිඳ හරිනවා. බිඳ හැරිය ගමන් ඒ සිත නිරුද්ධ වෙනවා. ඒකට තමයි මරණය කියන්නේ. චූතිය කියන්නේ. සිත නිරුද්ධ වෙනකොටම කයත් නිරුද්ධ වෙනවා. සිත නිරුද්ධ වීමට චූතිය කියනවා. කය නිරුද්ධ වීමට මරණය කියනවා. චූතිය සහ මරණය දෙකම එකට සිද්ධ වෙන අවස්ථාවක් තියනවා, වෙන වෙනම සිද්ධ වෙන අවස්ථාවක් තියෙනවා. දැන් ඔය ටික කියනකොට වෙනම පැත්තකට යනවා. මනුස්ස ගන්ධබ්බ කියන කතාව. ඒක අපි වෙනම විග්‍රහ කරගනිමු. ඒ නිසා හොඳට මතක තියාගන්න ස්වභාවදහමට එකතුවෙන්න කිසිවක් එහි නෑ. සිද්ධවෙන්නේ මෙතෙක් පැවති ක්‍රියාවලිය සදහටම අවසන් වීමයි. එහෙනම් පහත නිවුනහම සොබා දහමට එකතු වෙන්න දෙයක් නෑ එතන. තෙල් තියෙන කල්, තිරය තියෙන කල්, පහන් දැල්ලක් විද්‍යාමාන වූණා. තෙල් ඉවර වෙනකොට, තිරය ඉවර වෙනකොට, පහන් දැල්ල නිවිලා ගියා. කවුරුහරි හිතුවොත් එහෙම ඒ පහන් දැල්ල ගිහිල්ලා ස්වභාවදහමෙ කොහෙට හරි එකතු වූණා කියලා ඒක ඒ මනුස්සයාගේ අවිජ්ජාවේ, අඥානකමේම කොටසක් විතරයි.

12. දානය, පව සහ නිව්ටන්ගේ නියමය

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය:

ස්වාමීන් වහන්සේ දානයක් දුන්නහම ඒ දානයේ හව ගාණක ආනිසංස තියෙනවා. දැන් ඕකෙ අනිත් පැත්ත තමයි අපි මොකක් හරි පවක් කරහම සමහරවිට නිරයේ කල්ප ගණන් දුක් විඳින්න වෙනවා කියලා. මට ලඟදි කෙනෙක් ඕක පැහැදිලි කරන්න කිව්වා. දැන් එක පවක් කරහම හරි ඒ වගේම එක පිනක් කරහම ඇයි මේ බව ගානක් විපාක දෙන්නෙ කියලා? අපි නොදන්න මොකක් හරි නීතියක් මේකට ක්‍රියාත්මක වෙනවා නේද? නිවුටන්ගේ තුන්වෙනි නියමයත් එක්ක මේක ගලපනවා. මොකක්ද දෙන්න පුළුවන් උත්තරේ? නිවුටන්ගේ තුන්වැනි නියමය කර්මයයි අතර සම්බන්ධයක් තියෙනවා නේද ?

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර:

නිවුටන්ගේ නියමයෙන් ද ධර්මය තේරුම් ගන්න යන්නේ? නිව්ටන් කියන්නේ සෑම ක්‍රියාවකටම සමාන වූ ද ප්‍රතිවිරුද්ධ වූ ද ක්‍රියාවක් ඇත කියලා නේද? දැන් මිනිහෙක් අම්මට ගහනවා කනේ පාරක්. මේ අම්මට කනේ පාරක් ගහපු එකට කනේ පහරක් විතරක් ගහලා නවතීද? ඇද්ද එහෙම එකක් වුණොට? දැන් ගැහුවෙ කාටද මේ? දසමාසයක් කුසේ තියාගෙන පෝෂණය කරලා හදපු අම්මට කනේ පහරක් ගහනවා දරුවෙක්. දැන් නිවුටන්ගේ නියමයට අනුව නම් මොකක්ද වෙන්න ඕනේ? මූටත් කනේ පහරක් ගහලා ඒ කර්මය ගෙවිලා යන්න ඕන. ඇයි අම්මට කනේ පහරක් ගැහුවා. ඒකට සමාන ක්‍රියාවක්නෙ ප්‍රතිවිරුද්ධ ක්‍රියාව, එහෙනම් උගටත් කනේ පහරක් වඳින්න ඕනේ. දැන් ඥානයට ගෝචර වෙනවා යමෙක්ට සාමාන්‍ය මිනිහෙක් එහෙම කරානම් රටේ ලෝකේ මිනිස්සු පවා සාප කරනවා, 'තොට හෙන ගහන්න ඕනෑ' කියලා. අම්මට ගැහුවෙ කනේ පාරක්. උගට වඳින්න ඕනේ හෙන පහරක්. ඇයි ඒ? ඒ තරම් අපරාධයක් උග කරේ. එහෙනම් සෑම ක්‍රියාවකටම සමාන වූ ද ප්‍රතිවිරුද්ධ ක්‍රියාවක් තියෙනවනම් හරිම සතීපයි.

හැබැයි මේ ලෝකයේ තියෙනවා ගුණ මහත්වය කියලා එකක්. ඒ කියන්නේ එක එක මනුස්සයෝ ඉන්නවා. එක එක සත්වයෝ ඉන්නවා. ගුණයෙන් අඩු වැඩි. ඒ නිසා දැන් මිනිස්සු දහසක් මැරුවත් අංගුලිමාලට ගැලවෙන්න පුළුවන්කම තිබුණා. හැබැයි අම්මා මැරුවා නම් එහෙම කෙලින්ම නිරයට යන්නේ. මිනිස්සු දහස් ගානක් මැරුවත් ඒ අකුසලය ගෙවාගන්න පුළුවන්. මෙලොව වශයෙන් දිට්ඨධම්ම වේදනීය වශයෙන් සුළු විපාකයක් එයි. ආනන්තරික වෙන්නේ නැහැ, විපාක දෙනවා. ආනන්තරික වෙන්නේ නැහැ ඒක. හැබැයි අම්මා මැරුවා නම් ඒක මහපොළොව උහුලන්නේ නැති අපරාධයක්. මොකද අම්මා කෙනෙක් මොනතරම් අනන්ත දුක් විඳිනවාද? දරුවෙක් උදෙසා.

දස මාසයක් කුසේ තියාගෙන, මුළු ඇඟේම අස්ථි පඤ්ජරයේ තියෙන අර කැල්සියම් පවා දිය කර කර දීදී මේ ඕජාවෙන් ලොකු මහත් කරලා, කුසේ

නියාගෙන කරඬුවක් වගේ රැකලා, පුදුමාකාර කැපකිරීමක් කරලා, අනන්ත අප්‍රමාණ දහදුක් විඳලා, අවමන් විඳලා නින්දා විඳලා, නිදි වරලා කුසේ නියාගෙන හදලා දස මාසයක්, තමන්ගේ ප්‍රාණයටත් වඩා කැප කරලා ඒ දරු ගැබ රැකලා, ඊට පස්සේ දස මාසෙකට පස්සේ අනන්ත අප්‍රමාණ දුක් විඳගෙන ඒ දරුවා බිහි කරලා, ශරීරයේ ලේ ටික බොන්න දීලා, තමන් නොකා දරුවාට කවලා, නිදි වරලා, ලෙඩදුක් වලදී අනන්ත අප්‍රමාණ හඬමින්, වැළපෙමින්, හුල්ලමින් දුක් විඳලා, ලෝකයා ගේ අනන්ත අවමාන නින්දා විඳලා, මෙව්වරක් කියන්න බැරි අව්වරක් කියන්න බැරි දුක් විඳලා, ඌ හැදුවේ. එතකොට එබඳු දරුවෙක් ඒ අම්මට කඩු පහරක් ගහල මැරුවොත් මහ පොළොව උහුලනවද ඒ අපරාධය? එදාට ඌට හම්බ වෙන්නත් මිනේ කඩු පහරක්ද? අන්න ඒක තේරුම් ගන්න. අන්න ඒකයි මේ ධර්මය,

“පඤ්ඤාවනෝ අයං ධම්මො නායං ධම්මො දුපපඤ්ඤසස්” 12.1

කිව්වේ. අයිසැක් නිව්ටන්ගේ නියමයට අනුකූලව බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ධර්මය දකින්න පුළුවන් ද? අයිසැක් නිව්ටන් කියන්නේ මොන තරම් ළාබාල දරුවෙක්ද? බුදුපියාණන් වහන්සේ ඉස්සරහ. ඔහු දැක්කේ මොනවාද? සෑම ක්‍රියාවකටම ප්‍රතිවිරුද්ධ වූ ද සමාන වූ ද ක්‍රියාවක් ඇත කියලානේ. ඉතින් බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ එහෙමද?

“යාදිසං වපනෙ බීජං, තාදිසං හරනෙ එළං” 12.2

වපුරපු විදිහට අසවැන්න ලැබෙනවා. දැන් ගැහුවේ අම්මට නම් ඒකට හරියන්න අස්වැන්නක් ලැබෙනවා. ඒ කළේ මහ අපරාධයක්. දැන් සාමාන්‍ය මිනිහෙක් ගහගෙන ගහගෙන යනවා පෝලිමේ තියලා මිනිස්සු ටිකකට. ඔතන ඉන්නවා තමන්ගේ අම්මයි තාත්තයි. දැන් සාමාන්‍ය මිනිස්සු සියකට ගැහුවත් මිනිස්සු එව්වර මුකුත් කියන එකක් නැහැ. හැබැයි තමන්ගේ අම්මටයි තාත්තටයි ගැහුවොත්. අන්න මිනිස්සු සාප කරනවා. මහ කාලකන්නියෙක් අරු කියලා. ඇයි ඒ? මිනිස්සුන්ට ජේනවා ඒ ගුණ මහත්වය අනුව ඒක අපරාධයක්.

අපි හිතමුකෝ පාරේ යනවා මිනිස්සු දහ දෙනෙක් ඔතන ඉන්නවා හික්ෂුවකුත්. කවුරු හරි කෙනෙක් ඇවිල්ලා පොල්ලකින් ගහගෙන ගහගෙන ගහගෙන යනවා අර සාමාන්‍ය මිනිස්සු නව දෙනාටත් ඊළඟට හික්ෂුවටත්. දැන් අර සාමාන්‍ය මිනිසුන් නව දෙනාට ගැහුවත් හරි හික්ෂුවට ගැහුව එකත් හරි. එතකොට අර සාමාන්‍ය මිනිස්සු නව දෙනාටමත් අර පොලු පාරක් ගැහුවා, හික්ෂුවටත් පොලු පහරක් ගැහුවා. දැන් ඒ දෙකම එක හා සමාන ද? ඒකට කියන්නේ ගුණ මහත්වය කියලා. එහෙනම් ඒක පවටත් පිනටත් දෙකටම අදාළ වෙනවා.

හිඟන්නෙක් ට යමක් දෙන එකයි හික්ෂුවකට යමක් දෙන එකයි එක හා සමානයිද? හිඟන්නෙක් ඉන්නවා කිසිම ගුණධර්මයක් නැති. අනුන්ගේ ඒවත් භොරකම් කරන් කන වංචනික විදිහට ජීවත් වෙන්නා වූ යාවකයෙක් ඉන්නවා.

නමුත් කන්න දෙයක් නැති නිසා මිනිස්සු අනුකම්පා කරලා ඔහුටත් කෑම වේලක් දෙනවා. හික්ෂුවක් ඉන්නවා සියල්ල අතහැරලා තථාගතයන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය අවබෝධ කරගෙන කෙලෙස් නිවමින්, නිවන් මග වඩමින්. ඒ හික්ෂුවටත් ඇවිල්ලා ආහාර වේලක් දෙනවා. දැන් දෙකම එක හා සමානද? දෙකටම ලැබෙන්න ඕනේ එක විපාකයක්ද?

නිවිටන්ට අනුවනම් දෙන්නටම දීලා තියෙන්නේ කෑම වේල් දෙකක්. ඒ නිසා ඒ මිනිහට ලැබෙන්න ඕන දෙන්නටම ඒකට විපාක වශයෙන් කෑම වේල් දෙකක්. දැන් ඔක තේරුම් ගන්න බැරි වුණා නම් ධර්මය තේරුම් ගන්න පුළුවන්ද? ඒකයි තේරුම් ගන්න ඕන. කවුරුහරි ඔය ප්‍රශ්නය අහන මනුස්සයා දුෂ්ප්‍රාඥයෙක්. ඒකයි ඒ වෙලා තියෙන්නේ. මොකද ඔහුගේ ප්‍රශ්නයම ගැලපෙන්නේ නැති එකක්. ඒ කියන්නේ හෘද සාක්ෂිය සඟවාගෙන අහන ප්‍රශ්නයක්. ගුණ මහත්වයට අනුකූලව හැම වෙලාවෙම කරන වැඩ වල එක හා සමාන ප්‍රතිඵල ද අපට තියෙන්නේ? ගුණ මහත්වය කියලා එකක් නැද්ද ලෝකේ? ගුණවතුන්ට සැලකීමයි නුගුණවතුන්ට සැලකීමයි දෙකම එක හා සමානද? ගුණවතෙක් ට පහර දීමයි නුගුණවතෙක් ට පහර දීමයි දෙකම එක හා සමානද? සාමාන්‍ය මිනිහෙක්ට පහර දීමයි අම්මට තාත්තට පහරදීමයි එක හා සමානද? සාමාන්‍ය මිනිහෙක් මැරීමයි අම්මා තාත්තා මැරීමයි එක හා සමාන ද? එහෙම බලන්න ඕනේ. ඉතින් එතකොට අන්න ජේනවා නිවුටන්ගේ නියමය හා සම්බන්ධයක් නෑ, මේ උතුම් ශ්‍රී සද්ධර්මය. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ මොකක්ද? “චේතනාහං භික්ඛවෙ කමමං වදමි” චේතනාවයි කර්මය වෙන්නේ. චේතනාවට අනුකූලවයි කර්මය රැස්වෙන්නේ. එහෙම නම් චේතනාව කුමක් ද? ඊට අනුකූලයි විපාකය. මොකද චේතනාව පිහිටුවන්නේ තමන්ගේ මව මරන්න නම් ඒ චේතනාව අතිශය බලවත් චේතනාවක් වෙන්න ඕනේ. මොකද සාමාන්‍ය මිනිහෙක් මරන්න ඇතිවෙන චේතනාවයි තමන්ගේ මව මරන්න ඇතිවෙන චේතනාවයි අතර අහසට පොළව වගේ වෙනසක් තියෙන්න ඕනෑ. හිතලා බලන්න පොඩ්ඩක්. තමන්ගේ හිතේ මවක් මැරීමට පියෙක් මැරීමට යමෙක්ට චේතනාවක් ඇති වෙනවා නම් ඒ චේතනාව ඇති වෙන ඒ මොහොත, ඒ චේතනාව මොනතරම් දරුණු චේතනාවක් ද? මොන තරම් බියකරු, භයංකාර, මොන තරම් කටුක චේතනාවක්ද ඒක? මොන තරම් මිලේච්ඡ නින්දිත චේතනාවක්ද ඒක? එහෙනම් ඒ සත්වයාට ඒකාන්තයෙන්ම ඒ චේතනාවට ලැබෙන්න ඕනා උපරිම දඬුවමක්, ඒකයි අවිච්චි මහා නිරයටම යන්නේ.

ඒ වගේම තමයි ගුණවතෙක් දැක්කාම යම්කිසි දානයක් පිරිනමනවා. දැන් යාවකයෙක් දැක්කාම අනුකම්පාවක් ඇතිවෙනවා. අනුකම්පාවක් ඇති වෙලා කෑම වේලක් දෙද්දී මහා දාන චේතනාවක් ඇති වෙන්නේ නැහැ. මේ මිනිහා පවිනෙ, මේ මිනිහට ඔන්න ඔහේ අපි කෑම වේලක් දෙමු කියලා දෙනවා මිසක්, මහා දානයම චේතනාවක් එතන ඇති වුණේ නැහැ. හැබැයි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ බුද්ධ පුත්‍රයෙක් දකිනවා, උන්වහන්සේ නිවන් මග වඩනවා. ඒ සීලය ගැන

පැහැදිලි, ඒ මාර්ගය ගැන පැහැදිලි, මං බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ආර්යය මහා සංඝරත්නය උදෙසා මේ දානය පිරිනමනවා කියලා යමෙක් පිරිනමන කොට සාරිපුත්ත මොග්ගල්ලාන උත්තමයන්ගේ සිට සිහි කර ගෙනයි මහා සංඝරත්නයට පූජාව කරන්නේ කියලා, අන්ත දානය වේතනාව සකස් වෙනවා එතන. ඒ වේතනාව මොන තරම් බලවත් එකක්ද? මොකද ඒ වේතනාව තුළ කොයි තරම් සිලවත්තයෝ ගුණවත්තයෝ සිහි කරමින්ද ඒ දාන වස්තුව පිරිනැමුවේ!

අර යාවකයාට පිරිනමද්දීත් එහෙමද? යාවකයාට පිරිනමද්දී ගුණයක් සිහි වුණාද? නැහැ. ඒ පුද්ගලයාගේ අසරණකම දැකලා ඔහුට කෑම වේලක් දුන්නා මිසක් ගුණයක් සිහි කරලා දුන්නා නෙවෙයි. දානයේ තියෙනවා කොටස් දෙකක්. අනුග්‍රහ බුද්ධියෙන් දෙන දානයයි, පූජා බුද්ධියෙන් දෙන දානයයි. හිඟන්නන්ට දුන්නේ අනුග්‍රහ බුද්ධියෙන් දෙන දානය. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ බුද්ධ ශ්‍රාවකයන්ට පිරිනමන්නේ පූජා බුද්ධියෙන් පිරිනමන දානය.

එහෙනම් අනුග්‍රහ බුද්ධියෙන් දානය දෙන කොට ඇතිවෙන වේතනාවයි පූජා බුද්ධියෙන් දානය දෙන කොට ඇතිවෙන වේතනාවයි එක හා සමාන නැහැ කොහෙත්ම. ඒක තේරුම් ගන්න ඕනෑ. ඒ දෙක දෙකක්. මොකද අනුග්‍රහ බුද්ධියෙන් දෙන කොට ඇති වෙන්නේ ඉතාමත් ළාමක වේතනාවක්. පූජා බුද්ධියෙන් පිරිනමද්දී ඇතිවෙන්නේ ඉතාමත් බලවත් වේතනාවක්. එහෙනම් ඒ දාන දෙකම එකම කෑම වේලක් වෙන්න පුළුවන් මේ ගෙනල්ලා දෙන්නටම පිරිනැමුවේ. හැබැයි අර යාවකයාට දෙනකොට දුන්නේ ඔහු කෙරෙහි ගෞරවයක් ඇතිවෙලා නෙමෙයි. ඒ නිසා එතන තියෙන්නේ සාමාන්‍ය ළාමක වේතනාවක්. දානය වේතනාවක්. ත්‍යාගය තියෙනවා එතන. නමුත් එව්වර බලවත් නෑ වේතනාව. හැබැයි අර බුද්ධ පුත්‍රයාණන් වෙනුවෙන් බුදුපියාණන් වහන්සේගේ බුද්ධ ශ්‍රාවකයා වෙනුවෙන් දානය පිරිනමද්දී බොහොම ගෞරවයෙන් ගෙනත්ලා අත්දෙකෙන්ම පූජා කරලා තමනුත් වැඳලා පින් අනුමෝදන් වෙලා මහා ශ්‍රද්ධාවන්ත වේතනාවකින් තමයි ඒක කළේ. එහෙනම් එතන ගොඩනැගෙන වේතනාව අතිශය බලවත්. එනිසා එහි විපාකයත් බලවත්. අතන වේතනාව ඉතාමත් දුර්වලයි. ඒ නිසා ඒක විපාකයත් දුර්වලයි.

“වේතනාහං භික්ඛවෙ කමමං වදාමි”

එහෙනම් යම්කිසි කටයුත්තක් කරනකොට ඒ කටයුත්ත උදෙසා ගොඩනැගෙන වේතනාවට අනුකූලවයි විපාකය කොයි තරම් කාලයක් බලපවත්වනවාද කියන එක තීරණය වෙන්නේ. පුඤ්ඤ හෝ අපුඤ්ඤ, පින් හෝ පව් වෙන්න පුළුවන්. බලවත් වේතනාවක් නම් විපාකය දීර්ඝ කාලයක් බලපවත්වනවා. දුර්වල වේතනාවක් නම් විපාකය ඉතාමත් සුළු කාලයක් බලපවත්වනවා. ඒ විදිහට තමයි පින් හෝ පව් කියන දෙකේ විපාකය සකස්වෙන්නේ. ඒ වගේම ඒ ගුණ මහත්වයත් බලපානවා.

අංගුත්තර නිකායේ, වේලාම සූත්‍රය පෘථග්ඡනයෝ සීයකට දෙන දානයට වඩා කල්‍යාණ පෘථග්ඡනයකට දෙන දානය මහත්ඵලයි මහානිසංසයි. පෘතග්ඡනයා කියලා කියන්නේ උපන්නාට මේ ලොව වැනෙන අන්ධ බාලයාට. උගට ධර්මයක් මිනේම නෑ බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ කියන නමවත් ඇහෙන්න මිනේ නැති එකෙක් බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ වචන කියද්දීම, අපහාස කරනවා. උගේ නවාතැන නිරය. 'නිග්ගහේ නිග්ගහෝති' නිග්‍රහ කළ යුත්තාට නිග්‍රහ කරන්න. ප්‍රශංසා කළ යුත්තාට ප්‍රශංසා කරන්න. නිග්‍රහ කළ යුත්තාට ප්‍රශංසා කිරීමත් ප්‍රශංසා කළ යුත්තාට නිග්‍රහ කිරීමත් නිරයට යන අකුසලයක්. ඔය අන්ධ බාල පෘථග්ඡනයෝ සීයකට දෙන දානයට වඩා මහත්ඵලයි මහානිසංසයි එක කල්‍යාණ පෘථග්ඡනයාට දෙන දානය. කල්‍යාණ පෘතග්ඡනයා කියලා කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි අමූලිකා ශ්‍රද්ධාවක් හට ගත්ත කෙනා. එයාට බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ කියන ත්‍රිවිධ රත්නය කෙරෙහි යම්කිසි ගෞරවයක් තියෙනවා. ඒක හැබැයි තාම තමන්ගේ ප්‍රඥාවෙන් ඇති කරගත්ත ගෞරවයක් නෙවෙයි. අනුන්ගේ කීමක් නිසා ඇතිවෙච්ච ගෞරවයක්. හැබැයි ඒ මට්ටමේ හරි ගෞරවයක් තියෙනවා. හැබැයි එයා තමයි දැන් පින් දහම් කරමින් නිවන ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ. තවම නිවන් අවබෝධයට පත් වුණේ නැහැ. නිවනට අදාළ ධර්මයක් ඇහුණෙත් නැහැ. හැබැයි එයාගෙ බලාපොරොත්තුවක් තියෙනවා අනාගතයේ නිවන් දකින්න. අන්න එහෙම කෙනාට කියනවා කල්‍යාණ පෘථග්ඡනයා.

එහෙනම් අර හිස් අන්ධ බාලයෝ සීයකට දෙන දානයට වඩා අන්න අර කල්‍යාණ පෘථග්ඡනයාට දෙන දානය බලවත්. කල්‍යාණ පෘතග්ඡනයෝ සීයකට දෙන දානයට වඩා එක සෝවාන් උත්තමයෙකුට දෙන දානය බලවත්. සෝවාන් පුද්ගලයෝ සීයකට දෙන දානයට වඩා එක සකදාගාමී පුද්ගලයකුට දෙන දානය බලවත්. සකදාගාමී පුද්ගලයෝ සීයකට දෙන දානයට වඩා එක අනාගාමී උත්තමයෙකුට දෙන දානය බලවත්. අනාගාමී උත්තමයෝ සීයකට දෙන දානයට වඩා එක අරහතන් වහන්සේ කෙනෙක්ට දෙන දානය බලවත්. අරහතන් වහන්සේලා සීයකට දෙන දානයට වඩා එක පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙනෙක්ට දෙන දානය බලවත්. පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේලා සීයකට දෙන දානයට වඩා එක සම්මා සම්බුදු පියාණන් වහන්සේ නමකට දෙන දානය බලවත්. එහෙනම් දැන් ගුණ මහත්වය තේරුම් ගන්න බැරිද? ගුණෙන් හැමෝම එක හා සමාන ද? එහෙනම් ඒ ගුණ මහත්වය අනුව ඒ උතුමන්ට ඒ පිරිනමන ඒ දානයේදී පිහිටන චේතනාවත් බලපානවා ඒකට. උන්වහන්සේගේ ගුණයත් ඒකට මුල් වෙනවා. ඒ කියන්නේ සත්පුරුෂ දානයක් සිද්ධ වෙනකොට මෙන්න මේ අංග තුන සම්පූර්ණ වෙන්න ඕන; ඒ දානය ලබන්නාවූ ප්‍රතිග්‍රාහකයා හෙවත් හික්ෂුන් වහන්සේ, බුද්ධ පුත්‍රයා, ගිහි හෝ පැවිද්දා සිලවන්තයෙක් වෙන්න ඕනේ. සිලවන්තයෙක් කිව්වේ බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මය අසා අවබෝධ කරගෙන නිවන් මග වඩන කුසල සිලයෙන් යුක්ත කෙනෙක් වෙන්න ඕනෑ. සාමාන්‍ය ලෞකික සිලයේ පිහිටි කෙනෙක් වුණත් සිලවන්තයෙක්. නමුත් ඊටත් වැඩිය බලවත් ආර්යය ශ්‍රාවකයෙක්, මාර්ග ඵල ලාභියෙක්.

ඒ වගේම දානය පිරිනමන්නා වූ දායකයා සීලවන්තයෙක් වෙන්න ඕන. සීලයක පිහිටා ඉන්න ඕනේ. දෙකයි. ඊළඟට, ඒ දාන වස්තුව උදෙසා ලබා ගන්නා වූ ද්‍රව්‍ය, වස්තූ, කළමනා, ඒ දාන වස්තුව දැහැමිව උපයා සපයා ගත්ත එකක් වෙන්න ඕන. මෙන්න මේ කියන අංග ලක්ෂණ තුන සම්පූර්ණ වුණාම ඒකට කියනවා උත්කෘෂ්ට මහා දානයක්. එහෙම නැත්නම් සත්පුරුෂ මහා දානයක් කියලා. ඔන්න ඔය දානය මහත්ඵල මහානිසංසයි. බොහෝ කාලයක් ආනිසංස වළඳමින් කල්ප ගාණක් වසර කෝටි ගාණක් තිස්සේ විපාක දෙනවා.

දැන් අංග තුනම පූර්ණ නම් ඒක උත්කෘෂ්ට දානයක්. ප්‍රතීත දානයක්. අංග දෙකක් නම් සම්පූර්ණ වෙලා තියෙන්නේ මජ්ඣිම දානයක්. අංග එකක් නම් සම්පූර්ණ වෙලා තියෙන්නේ හීන දානයක්. එහෙනම් ඔය අංග තුනම තියෙන වෙලාවට ලැබෙන ආනිසංසය බොහෝ කාලයක්. කල්ප කෝටි ගානක් සමහරවිට වසර කෝටි ගානක් තිස්සේ.

අංග දෙකක් නම් තියෙන්නේ ඊට වඩා කාලය අඩුවෙනවා. අංග එකක් නම් තියෙන්නේ ඊටත් වඩා කාලය අඩු වෙනවා. ඊට පස්සේ ඒ අංග තුන තිබුණත් ඒ දානය පිරිනමන මොහොතේදී ඒ පුද්ගලයාගේ චේතනාව දුර්වල එකක් වුණොත් ටිකක් අප්‍රසාද සිතකින් නම් දානය පිරිනමන්නේ එතනදිත් ආනිසංස දුර්වල වෙනවා. ඔය වගේ ලක්ෂණ ගොඩක් හේතු සාධක ගැලපිලා තමයි යම්කිසි පිනක හෝ පවක ආනිසංසය හෝ විපාකය තීරණය වෙන්නේ. ඒ නිසා යම් පාපයකට හෝ පිනකට හෝ විපාක දෙන්නේ ඒ වෙලාවේ පිහිටන චේතනාව අනුවත් ඒ වගේම ගුණ මහත්වය අනුවත්.

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය:

ස්වාමීන් වහන්ස, යම්කිසි වැරද්දක් කළහම උසාවියකින් යම්කිසි තීන්දුවක් දෙනවා මෙයා මෙන්න මේ වසර ගානක් යන්න ඕන මේ කරපු වැරද්දට කියලා. මරණින් පසු විපාකය කවුද තීරණය කරන්නේ කියන එක බුදු දහමේ පැහැදිලි කිරීමක් තියෙනවද?

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර:

කර්මය තීරණය කරන්නේ. කර්මය තීරණය කරන්නේ. කවුරුවත් ක්‍රියාත්මක කරන්න කෙනෙක් නැහැ. දෙවියෙක්වත්, බ්‍රහ්මයෙක්වත් එතන නැහැ.

“ කමමසසකොමහි කමමදයාදෙ කමමයොනි කමමබ්‍රහ්ම කමමපටිසරණො යං කමමං කරිසසාමි කල්‍යාණං වා පාපකං වා තසස දයාදෙ භවිසසාමි ” 12.3

කර්මයයි තීරණය කරන්නේ. අපි මෙහෙම උදාහරණයක් ගමු. ඔයා ඔන්විල්ලාවක් එහාට තල්ලු කරනවා. එතකොට මොකද වෙන්නේ? ආයේ ඔය ඔන්විල්ලාව එහාට ගිහිල්ලා මොකද වෙන්නේ? ආයේ එනවා. දැන් ඒක එවන්නේ එතන ඉන්නවාද මහාබ්‍රහ්මයා, දෙවියන් වහන්සේ, නැත්නම් කවුරු හරි එතන ඒ

ඔංචිල්ලාවේ එහා පැත්තේ ඉඳලා තල්ලු කරන කෙනෙක් ඉන්නවද මෙහා පැත්තට. නෑ. එහෙනම් කොහොමද ඔංචිල්ලාව මේ පැත්තට එන්නේ? ඔංචිල්ලාව තල්ලු කරනකොට ඒ ක්‍රියාව තුළින් ගොඩනැගුණා ශක්තියක්. එතන ගොඩනැගුණේ විභව ශක්තිය. ඒ විභව ශක්තිය විසින් ආපස්සට ඒ ඔංචිල්ලාව අරගෙන එනවා. කර්මය කියන්නේ අන්න එහෙම එකක්. ඒ ශක්තිය විසින්ම ඊට අදාළ ප්‍රතිවිපාකයක් සකස් කරගෙන ආ පස්සට එනවා. ඒකටයි කර්මය කියන්නේ. එතකොට ඔංචිල්ලාව කවුරුවත් මේ පැත්තට තල්ලු කරන්නේ නැහැ. නමුත් ඔංචිල්ලාව එනවා. මොකද ඒ ක්‍රියාවෙන්ම ගොඩනැගුණු විභව ශක්තිය විසින් නැවත ඊට විරුද්ධ ප්‍රතික්‍රියාවක් හදාගෙන මේ පැත්තට එනවා. ඒ වගේ අපි කර්මයක් සිද්ධ කරනකොට චේතනාවෙන් යම්කිසි කර්මයක් රැස් වෙනකොට ඒ කර්ම ශක්තිය විසින්ම නැවත ඊට සුදුසු ප්‍රතිවිපාකයක් හදාගෙන ආපස්සට එනවා. ඒ ශක්තිය විසින්ම තමයි ප්‍රතිවිපාකය හදාගෙන එන්නේ. අර විභව ශක්තියෙන් ඔංචිල්ලාව අරන් එනවා වගේ. ඒ නිසා එතන කවුරුවත් නෑ. දෙවියෙක්වත්, බ්‍රහ්මයෙක්වත්වත්. කරවන්නෙක් නැහැ. ඒ කර්ම ශක්තිය විසින්මයි විපාකය හදාගෙන නැවත අරන් එන්නේ. අන්න ඒකයි දැනගන්න ඕන.

13. දුක්ඛ ලක්ෂණය

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය:

ස්වාමීන් වහන්ස, දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය සහ ත්‍රිලක්ෂණයේ ඉගෙන ගන්න අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත කියන එකේ දුක්ඛයි, මේ දෙක අනිච්චයෙන් වෙනස් නේද? එතන කියන දුක්ඛයෙයි මෙතැන දුක්ඛ ආර්යය සත්‍යයෙයි. වෙනස පැහැදිලි කරගන්න ඕන.

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර:

මොකක්ද ඒකෙ වෙනස කියලා කියන්නේ. “දුක්ඛං භයධෙයන” භය අර්ථයෙන් දුක්ඛ දකින්න ඕනේ. “අනිච්චං ඛයධෙයන, දුක්ඛං භයධෙයන, අනත්තා අසාරකධෙයනාති”^{13.1}. අනිච්ච කියන අර්ථය ක්ෂය අර්ථයෙන් දකින්නත් ඕනේ. චය අර්ථයෙන් දකින්නත් ඕනෑ. “කෙනධෙයන අනිච්චා, උප්පාදවයධෙයන අනිච්චා”. අනිච්ච කියන අර්ථය ක්ෂය අර්ථයෙන් දකින්නත් ඕනේ. ඒ වගේම දුක්ඛ භය අර්ථයෙන් දකින්න ඕන. දුක්ඛ කියන අර්ථය භය අර්ථයෙන් දකින්න ඕනේ. අනත්ත කියන අර්ථය අසාර අර්ථයෙන් දකින්න ඕනේ. දැන් මේ තුන ඔහොම ගත්තට මදි. ඔය තුනට ගාලා තුනක් තියෙනවා.

“සබ්බෙ සංඛාරා අනිච්චාති, යද පඤ්ඤාය පසසති;
අථ නිබ්බිදුති දුක්ඛෙ, එස මග්ගො විසුද්ධියා”
“සබ්බෙ සංඛාරා දුක්ඛාති යද පඤ්ඤාය පසසති
අථ නිබ්බිදුති දුක්ඛෙ එස මග්ගො විසුද්ධියා”
“සබ්බෙ ධම්මා අනත්තාති, යද පඤ්ඤාය පසසති;
අථ නිබ්බිදුති දුක්ඛෙ, එස මග්ගො විසුද්ධියා”^{13.2}

යනාදී වශයෙන් ත්‍රිලක්ෂණයක් පනවනවා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ. එහෙනම් දැන් ඔය අහන ප්‍රශ්නේ ඇතුළත් වෙන්නේ දුක්ඛ කියන ලක්ෂණයට.

“සබ්බෙ සංඛාරා දුක්ඛාති යද පඤ්ඤාය පසසති, අථ නිබ්බිදුති දුක්ඛෙ එස මග්ගො විසුද්ධියා”

මොනවද සංඛාර කියන්නේ? රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනා. රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනාවලට තමයි සංඛාර කියන්නේ. කෙනෙක් මේ ලෝක විෂය තුළ ජීවත් වෙනකොට කිසිම ධර්මාවබෝධයක් නැති ධර්මයක් පිළිබඳ කිසිම වැටහීමක් නැති ලෝක සත්වයෙක් ජීවත් වෙනවා මේ ලෝක විෂය තුළ. ඒ රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනාවලින් ක්‍රියාත්මක වෙන පුද්ගලයා දකින්නේ ඒ රාග, ද්වේෂ, මෝහ නිසා තමන්ට සෑප උදා වෙනවා කියලා. නමුත් සත්‍යවශයෙන් ඒ සංඛාර නිසා ඔහුට උදා වෙන්නේ දුක්ඛ. “සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤානපච්චයා නාමරූපං. නාමරූපපච්චයා සළායතනං”^{13.3}. යනාදී වශයෙන් ගියාම කෙළවරට

“එවමෙතසස කෙවලසස දුක්ඛකඛන්ධසස සමුදයො හොති”. දුක්ඛක්ඛන්ධයක් සමුදය වෙන්නේ. හැබැයි ඔහු හිතන් හිටියේ සංඛාර නිසා සැප උදාවෙනවා කියලා. ඒ නිසා තමයි රාග චේතනා තව තවත් බහුල කරගන්න අවශ්‍ය කරන රාග වැඩපිළිවෙලක නිරත වුණේ. ප්‍රේමය, ආදරය, විවාහය යනාදී වශයෙන්, දරුමල්ලෝ යනාදී වශයෙන් ඔය හැම තැනකම තියෙන්නේ රාගය තමයි. එහෙම නම් ඒ රාගයෙන් යුක්ත ලෝකයක් සකස් කරගෙන වටිනා සම්පතක් හැටියට ඔහු ළං කර ගන්නේ රාග චේතනාවෙන් ඔහුට සැප උදා වෙනවා කියලා හිතාගෙන. රාගයෙන් ළං කර ගත්ත ඒ අරමුණු ආරක්ෂා කරන්න ඔහු ගැටෙමින්, හැපෙමින් කටයුතු කළේ එයින් සැප උදා වෙනවා කියලා හිතාගෙන. ඊළඟට ළං කර ගත්ත දේවල් ගැන භය, ත්‍රාසය, විවිකිච්චාව, මානය, අහංකාරය, උඩගුකම ඇතිකර ගත්තේ එයින් සැප උදා වෙනවා කියලා හිතාගෙන. අන්තිමටම ඒ සත්වයා ඒ රාග, ද්වේෂ, මෝහ චේතනාවන්ගෙන් ක්‍රියාත්මක වෙලා තියෙන්නේ සැප උදා වෙනවා කියලා හිතාගෙන, සංඛාර සැපක් කියලා හිතාගෙන කටයුතු කරේ. නමුත් අවසානයේ ඔහුට උරුම වුණේ සංඛාර දුක්ඛතා, දුක්ඛ දුක්ඛතා, විපරිණාම දුක්ඛතා කියලා මෙලොවත් දුක් පොදියක් හම්බුණා. පරලොවත් නැවත දුක්ඛ ස්කන්ධයක් සමුදය වුණා. එහෙනම් සංඛාර උදා කරලා දීලා තියෙන්නේ සැපක් ද දුක්ක් ද? දුක්ක්. එහෙනම් ඒ සංඛාර දැකිය යුත්තේ දුක් හැටියට. දුක්ඛ ආර්යය සත්‍යය කියන්නේ ලෝකයා සැපයි කියලා හිතාගෙන ඉන්න එක දුක් වශයෙන් ප්‍රඥාවෙන් දැකීමයි ලෝකයා සංඛාර දකින්නේ සැප හැටියට. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දකින්න කියන්නේ, “සබ්බ සංඛාරා දුක්ඛාති යද පඤ්ඤය පසසති”- සියලු සංඛාර දුක් වශයෙන් ප්‍රඥාවෙන් ස්පර්ශකරවි. එදා, “අඵ නිබ්බිඤ්ඤි දුකෙඛ එස මග්ගො විසුද්ධියා”- එදාටයි දුකෙන් අත මිදෙන්නේ. අන්න එතනත් දකින්න ඕනේ. දැන් ඔය ගාථා තුනේම තියෙනවා,

“සබ්බ සංඛාරා අනිච්චාති”, “සබ්බ සංඛාරා දුක්ඛාති”, “සබ්බ ධම්මා අනත්තාති” කියන පද ගාථා තුනේම අන්තිමටම තියෙනවා “අඵ නිබ්බිඤ්ඤි දුකෙඛ එස මග්ගො විසුද්ධියා” මොකක්ද මේ කියන්නේ? මේ සියලු සංඛාර ‘අනිච්ච’ බව දැක්කාම, මේ සියලු සංඛාර ‘දුක්ඛ’ බව දැක්කාම, මේ සියලු ධම්ම ‘අනත්ත’ බව දැක්කාම, “අඵ නිබ්බිඤ්ඤි දුකෙඛ”. ප්‍රඥාවෙන් දැක්කාම දුකෙන් අත මිදෙනවා කියනවා. මොකක්ද මේ දුකෙන් අත්මිදීම කියන්නේ? ඔන්න ඕකත් පටලවා ගන්නවා ලෝක අර්ථයෙන් දැක්කාම. සියලු සංඛාර දුක්ඛ බව දැක්කාම දුකින් අත මිදෙනවා කියලා. අන්න වරද්ද ගන්නවා. දුකින් අත මිදෙනවා කියලා කිව්වහම කියනවා මේ විඳින දුකින් අත මිදෙනවා නේ. මේ විඳින දුකක් ගැනද දුක් කියලා කියන්නේ ඔතන, “එස මග්ගො විසුද්ධියා” “දුක්ඛනති භික්ඛවෙ, කාමානමෙතං අධිවචනං,”^{13.4}

දුක් කියලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ චතුරාර්ය සත්‍යය තුළ කාමයට. එහෙනම් ඔතන, “අඵ නිබ්බිඤ්ඤි දුකෙඛ” කියන්නේ මොකක්ද? කාමයෙන් අත මිදෙනවා. “එස මග්ගො විසුද්ධියා” එතනයි විසුද්ධියේ මාවත

තියෙන්නේ. දැන් “අඵ නිබ්බිඤ්ඤි දුකෙඛ” යනු දුකෙන් අත මිඳෙනවා නම්, “එස මග්ගො විසුද්ධියා” මොකටද ඒකට ආයේ විසුද්ධි මාර්ගයක්?

බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ මොකක්ද? සියලු සංඛාර අනිච්ච බව, දුක්ඛ බව, සියලු ධම්ම අනත්ත බව ප්‍රඥාවෙන් දැක්කාම මොකක්ද වෙන්නේ? “අඵ නිබ්බිඤ්ඤි දුකෙඛ”. කාමයෙන් අත මිඳෙනවා. ඒ කියන්නේ කාමයෙන් නිදහස් වෙනවා. “එස මග්ගො විසුද්ධියා” ඒකයි විසුද්ධියේ මාවත. ඒ කිව්වේ නෙක්ඛම්මය නිවනට මගයි, සුද්ද සිංහලෙන් කිව්වොත්. එහෙම නම් නෙක්ඛම්මයට පත්වෙන්නේ කෙනෙක් මේ සියලු සංඛාර අනිච්ච බව නුවණින් දැක්කොත්. දුක්ඛ බව නුවණින් දැක්කොත්. මේ සියලු ධම්ම අනත්ත බව නුවණින් දැක්කොත්. ඒ නිසා එතන දුක්ඛ ලක්ෂණයෙන් පෙන්වන්නේ දුක්ඛ ආර්යය සත්‍යයම තමයි. දෙකක් නෙමෙයි එකයි. දෙකක් නෑ. වින්තන විපර්යාසය දුරු කිරීමයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අපට පෙන්වන්නේ.

14. පැවිදි ජීවිතය දුෂ්කරද?

ග්‍රාමක ප්‍රශ්නය :

ස්වාමීන් වහන්ස, අපි කියනවානේ ගිහි ජීවිතයෙන් පැවිදි ජීවිතයට යනවා කියලා. ඒ කියන්නේ, අපේ ජීවිතේ සරල කරගන්නවා, සැහැල්ලු ජීවිතයක් බවට පත්කරගන්නවා කියන අරමුණින්නේ පැවිදි ජීවිතයට යන්න ඕන. එතැනදී සමහරු තර්ක කරනවා පැවිදි ජීවිතය ඇතුළේ කරන වතාවත්, වත් පිළිවෙත් දැක්කට පස්සේ ඇත්තටම මේක සරල ජීවිතයක් ද සැහැල්ලු ජීවිතයක් ද කියලා හිතෙනවා කියලා. එළියෙ ඉඳන් බැලුවහම. පොඩි සැකයක් හිතෙනවා මේ ගැන. පිටින් බැලුවම පෙනෙන දේවල් දැක්කාම පැවිදි කෙනෙක්ට බුද්ධ වන්දනාව විතරක් නෙවෙයි. පාංශු කූලයකට යන්න වෙනවා. තව දානමාන වලට යන්න තියෙනවා. ඒ වගේ හැමදාම තමන්ගේ වැඩේ කරගන්න අවශ්‍ය කරන වෙලාව ඇත්තටම තියෙනවද?

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර :

ඒක මෙහෙමයි. ඔතන හික්ෂුව කිවුවාම හික්ෂුන් වර්ග දෙකක් ඉන්නවා. ග්‍රාමවාසී හික්ෂුවක් ඉන්නවා. ආරාණ්‍යවාසී හික්ෂුවක් ඉන්නවා. අර මිනිස්සුන්ගෙ පාංශකූල වලට යන, මිනිස්සුන්ගේ පිරිතට, බණට, දානට නිරන්තරයෙන් ගමන් කරමින් ග්‍රාමවාසී හික්ෂුව තමයි ගමන් එක්ක සම්බන්ධ වෙලා ඉන්නේ. ඉතින් ඒක වුණේ අර බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ අර්ථය යට ගියාට පස්සේ, යටපත් වුණාට පස්සේ ඉතින් පැවිදි වෙන උත්තමයන්ට මුකුත් කරගන්න දෙයක් නැතිවුණා. නිවන් දකින්න බැරි නම් ඉතින් රටට, සමාජයටවත් සේවයක් කරන්න ඕන කියන තැන ඉඳගෙන තමයි උන්වහන්සේලා ඒ වැඩේ කරේ. එහෙම නැතුව උන්වහන්සේලාට කරන්න දෙයක් නැතුව නෙමෙයි. කෙනෙක්ට නිවන පිළිබඳ අවබෝධය තිබුණනම් ඒකාන්තයෙන්ම ඒ නිවන් මග තමයි ගමන් කරන්නේ. ඒත් තමන්ට සිව් පසයෙන් සංග්‍රහ කරන්නා වූ දායකයන්ගේ අභිවාද්ධිය උදෙසා කළයුතු වැඩ කොටසක් තියෙනවා. දැන් අපි සාමාන්‍ය ජීවිතයේ ජීවත් වුණත් රස්සාවක් කරනවානේ නඩත්තු වෙන්න. ඉතින් හික්ෂුවටත් වීචර, පිණ්ඩපාත, සේනාසන, ගිලානපච්චය කියන මේ සිව්පසය පිරිනමන්නාවූ ගිහියාගේ සුභසිද්ධිය සලකා බලන්න ඕනේ. ඔවුන්ට බුක්තානුමෝදනා සිද්ධ කරන්න ඕනේ. අනුමෝදනා සිද්ධ කරන්න ඕනේ. අනුශාසනා සිද්ධ කරන්න ඕනේ. අර්ථයෙන් ධර්මයෙන් පහදා දෙන්න ඕනේ. ඒ වගේ ඔවුන්ට යම්කිසි ආකාරයක උපකාරයක් අවශ්‍ය නම් ඒ උපකාරයට ඉදිරිපත් වෙන්න ඕන. මොකද 'අත් වැඩ පර වැඩ සමච සිතන්නේ'. දැන් යම් හික්ෂුවක් තනියම මේ මග යනවා. මට විතරයි නිවන් දකින්න ඕන, අනිත් අයට ඕන්නෑ කියලා හිතාගෙන කටයුතු කළා නම් එහෙම මේ ලෝකේ කිසිම මනුෂ්‍යයෙකුට බණ පදයක් අහන්න හම්බවෙන්නේ නැහැනේ. තනියම ත්‍රිපිටකය කියවලා තමයි තේරුම් ගන්න වෙන්නේ. ත්‍රිපිටකයත් හම්බ වෙන්නේ නැහැ, එදා අරහතන් වහන්සේලා, එදා වාසය කරපු උත්තමයෝ

ග්‍රන්ථාරූඪ කළේ නැත්නම්. එදා බුදුපියාණන් වහන්සේ පරිනිර්වාණයට පත් වෙනකොටම එහෙනම් ශාසනෙන් අවසන් වෙලා යනවා. ඒ නිසා හික්කුන් කියන්නේ පුළුල් හදවතක් තියෙන පිරිසක්. ඒ අයට ඔය ප්‍රශ්නේ එන්නේ නෑ.

දැන් මේ පැය ගනන් ඔබට දේශනා කරන්නේ ඇයි? කොයි හික්කු වුණත් ඇයි මේ පැය ගණන් දේශනා කරන්නේ? නිකන් ඉන්න බැරුවටද? කුටියට ගිහිල්ලා සැතපෙන්න බැරුවටද? හික්කු වකට පොදු සමාජය උදෙසා යම්කිසි මෙහෙවරක් කරන්න පුළුවන් නම් ඒ උතුම් මෙහෙවර උදෙසා ඇප වෙන්න ඕන, කැප වෙන්න ඕන.

බුදුපියාණන් වහන්සේ සාර අසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂයක් තිස්සේ පෙරුම් පිරුවා, අප උදෙසා. එදා දීපංකර බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී පාද මූලයේදී අපගේ සුමේධ තාපසතුමාට ඒහි හික්කු භාවයෙන් අරහත් ඵලයට පත්වෙන්න හේතු වාසනා තිබුණා. ඒ කියන්නේ එදාම ඒ මොහොතේදීම අරහත් ඵලයට පත්වෙන්න තිබුණා. 'මහණ, මෙහි එව' කිව්ව නම් 'ඒහි හික්කු' කිව්වනම් අරහත්. ඒ මට්ටමේ ශ්‍රාවක පාරමිතාවක්, ඒ වන විට පිරිලා තිබිව්ව උත්තමයෙක්. ඒ කියන්නේ එදාම අරහත් වෙන්න ඕන.

එහෙනම් අපගේ අසිරිමත් වූ බුදුපියාණන් වහන්සේ මහබෝසතාණන් වහන්සේ වශයෙන් එදා පරිනිර්වාණයට පත්වෙන්නේ දීපංකර බුදුපියාණන් වහන්සේගේ සාසනයේ. එහෙනම් මීට සාර අසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂයකට පෙර හෙවත් මහා කල්ප ලක්ෂයකට පෙරයි පරිනිර්වාණයට පත් වෙන්නේ. මහා කල්පයකට තියෙනවා අසංඛ්‍ය කල්ප හතරක්. එකයි බිත්දු 140 x 4. එකයි බිත්දු 140 කියන්නේ අසංඛ්‍ය කල්පයක වර්ෂ ප්‍රමාණය. එකයි බිත්දු 140ක් කියන්නේ සුළු සංඛ්‍යාවක් ද කියලා හිතලා බලන්න. එකයි බිත්දු 12 ක් කියන්නේ කෝටි ලක්ෂයයි. කෝටියේ ඒවා ලක්ෂයයි. එකයි බිත්දු 13 ක් කියන්නේ කෝටියේ ඒවා දසලක්ෂයක්. එකයි බිත්දු 14ක් කියන්නේ කෝටියේ ඒවා කෝටියක්. ඔහොම ඔහොම අරගෙන ගියාම එකයි බිත්දු 140ක් කියන්නේ මොකක්ද? ඒකට කියනවා අසංඛ්‍යයක් කියලා. ගණන් කරන්න බැරි සංඛ්‍යාවක් ලෝකයාට. ඒ නිසා ඒක අසංඛ්‍ය සංඛ්‍යාවක්, අසංඛ්‍ය ඒවා හතරක් තියෙනවා මහා කල්ප එකට. බුදුපියාණන් වහන්සේ පෙරුම් පුරපු සමස්ත කාලය මහා කල්ප ලක්ෂයක්. එහෙනම් අපි වර්ෂ ප්‍රමාණය බලාගත්ව නම් එකයි බිත්දු 140ක් වැඩි කරන්න ඕන හතරින්. උත්තරේ වැඩි කරන්න ඕනේ ලක්ෂයෙන්. එකයි බිත්දු 140 x 4 x ලක්ෂය. අන්න එතකොට එනවා දළ වශයෙන් අසිරිමත් වූ අපගේ මහ බෝසතාණන් වහන්සේ ඒ අසිරිමත් වූ බුද්ධත්වය උදෙසා පෙරුම් පුරන ලද කාලය වර්ෂ කෝටි ප්‍රකෝටි සත සහසු ප්‍රමාණයක්. ගණන් කරගන්න බැහැ අපට. එව්වර කාලයක් උන්වහන්සේ දුක් වින්දා අපි වෙනුවෙන්. තමන් වහන්සේ වෙනුවෙන් නෙමෙයි. කවුරුහරි කියනවා නම් තමන් වහන්සේ වෙනුවෙන් කියලා ඒ ධර්මය නොදන්නා ඔලමොට්ටලයෝ.

තමන් වහන්සේට පරිනිර්වාණයට පත් වෙන්න උවමනාව තිබුණ නම් එදා දීපංකර බුදුපියාණන් වහන්සේගේ සිරිපා මුලදී ඒ පරිනිර්වාණයට පත් වෙන්නේ, එසේ නොවී මේ සංසාරයේ අනන්ත කාලයක් තිස්සේ දුක් විඳි විඳි අනන්ත අපරිමාණ කැපකිරීම් කර කර, තමන් සතු උපහෝග පරිහෝග සියලු වස්තූන් දන්දෙමින්, තමන්ගේ ශරීරයේ සියලු අවයව දන්දෙමින්, තමන්ගේ ජීවිතය පවා දන්දෙමින්, තුන් ආකාරයකට දස පාරමිතා පුරමින්, සමතිස් පාරමිතා පුරමින්, අනන්ත කාලයක් අනන්ත අප්‍රමාණ දුක් විඳිමින්, මේ මහ පොලොවේ මැරී මැරී වැටෙමින්, නැවත නැගී සිටිමින් වීරියෙන්, ඒ උතුම් මහා බෝසත් පාරමිතා පූර්ණය කරගෙන ඇවිල්ලා අසිරිමත් වූ සම්මා සම්බුද්ධත්වයටත් පත්වෙලා, විවේකයක් ගන්නේ නැතුව අවුරුදු හතළිස් පහක් තිස්සේ එක දිගට ධර්මය දේශනා කරලා, ඒ අසිරිමත් වූ බුද්ධ මෙහෙවර සිද්ධ කළේ ඇයි? තමන්ට යමක් ගන්නද? සියලු ලෝ සතුන් කෙරෙහි අප්‍රමාණ මහා කරුණාවෙන්. ඒ මහා කරුණාවෙන් මාත්‍රයක්වත් හික්ෂුවකට කාන්දු වෙන්නේ නැත්නම් ඒ හික්ෂුවක් නොවෙයි. එහෙනම් කෙනෙක්ට හිතෙනවා නම් පැවිද්දට පත් වුණාම 'මිනිස්සුන්ට මෙහෙවර කරන්න වෙනවා. ඔය වැඩ කර කර මට ඉන්න බැහැ. මට ඕනෑ පැවිද්ද විතරයි' කියලා, ඒ පුද්ගලයා තුළ කරුණාවක් නැහැ. ඒකයි මේකට හේතුව. ඒ නිසා බුදුපියාණන් වහන්සේගේ බුද්ධ ශ්‍රාවකයන් තුළ කරුණාව පිහිටනවා. තමන්ගේ වැඩේ කරගත්තත් අනුන්ගේ වැඩේටත් පොඩ්ඩක් හරි දායක වෙලා ඒ අයටත් උපකාරයක් සලසනවා. ඒක තමයි හික්ෂුන්ගේ ස්වභාවය. ඉතින් එහෙම කෙනෙක්ට හික්ෂුවක් වෙන්න පුළුවන්. අරහෙම හිතෙන කෙනෙක්ට සදාතනිකවම ගිහියෙක් විදිහට තමයි ඉන්න වෙන්නේ. මොකද එබඳු කැපකිරීමක් කරන්න බැරි කෙනෙක්ට හික්ෂුත්වය ගැලපෙන්න නැහැ.

ගිනි ගන්නා කැලේක මිනිහෙක් ඉන්නවා. ඒ මිනිහට කියනවා 'ඔන්න ඔය කැලේ ගිනි ගන්නවා. සම්පූර්ණයෙන් උඹව දැවිලා විනාශ වෙලා යයි. ඒක නිසා ඊට ඉස්සෙල්ලා අර පාරෙන් පැනලා පලයන්, කියලා. කොහෙටද යන්න කියන්නේ? 'කොහෙට හරි කමක් නෑ පැනලා පලයන් ඉස්සෙල්ලා. ඇයි ඒ? ඔය මහ කැලෑව ගිනි ගන්නවා. දැන් ඕක ඇතුළේ හිරියොත් උඹව පිවිච්ලා වැනසෙනවා. තාම අන්න අර පුංචි පාරක් ඉතුරුවෙලා තියනවා. ඔතනින් පැනලා එළියට පලයන්. එළියට ගියොත් උඹට නිදහසක් සැනසීමක් ක්ෂේම භූමියක් හොයාගන්න පුළුවන් වෙයි. ගැලවීමක් හොයාගන්න පුළුවන් වෙයි. අඩුම තරමින් ගිනි ගන්නා කැලෙන් හරි එළියට යන්න පුළුවන් වෙයි' කියලා කියනවා. දැන් හතර අතින් ලැවී ගින්නෙන් කැලේ සුන්නත් දුලි වීගෙන එන්නේ, තව ටිකකින් අළු වෙලා යනවා. දැන් ඔය මනුස්සයට 'කැලෙන් එළියට පලයන් අන්න අර පාර දිගේ' කියලා කිව්වහම ඒ මිනිහා ඇහුවොත් එහෙම 'මේ... හොඳටම විශ්වාසද ඔය කැලෙන් එළියට ගිහාම ඔය පාරදිගේ එළියට ගියහම පිවිවෙන්න නැති තැනක් හම්බ වෙයි කියලා? එහෙම අහනවා නම් එබඳු මනුස්සයා කෙබඳු මනුස්සයෙක් කියල ද ඔබට හිතෙන්නේ? මුළු කැලේම ගිනි ගන්නවා. තව මොහොතකින් තමනුත් අළුවෙලා යනවා. ඒකාන්තයෙන් ඥානයක් තියෙන මිනිහෙක් නම් මොකද

කරන්නේ? තාමත් පිවිටුවෙන් නැති කුඩා අඩි පාරක් පේන්න තියෙනවා. ඔක දිගේ කොහොම හරි දුවලා බලනවනේ. ගිනිගන්නා වූ කැලෑවෙන් ඉස්සෙල්ලා එළියට යන්න එපෑ. ඊට පස්සේ ගිනි ගන්නේ නැති තැනක් හෙමිහිට හොයාගන්න බැරියෑ. යම් මනුස්සයෙක් අහනවනම් දැනටමත් ගිනිගන්න කැලේක ඉඳගෙන, අන්න අර පාර දිගේ එළියට ගිහිල්ලා සැනසීමක් හොයාගනින් කිව්වහම, 'හොදටම විශ්වාසද ඔය පාරෙන් කැලෙන් එළියට ගිහාම සැනසීමක් උරුම වෙයි කියලා. මෙහෙ කැලේට වඩා එහේ කැලේ ගින්නේ නැතිව ඇද්ද?' යනාදී වශයෙන් හිත හිත හිටියොත් ඒ මිනිහා ඒ කැලේ ගින්නෙන්ම දැවිලා අළුවෙලා යනවා. දැන් එතකොට ගෘහ වාසය සැප තියෙනවා කියලද ඔය කියන්නේ. පැවිද්දට ආවහම දුෂ්කරයි කියලා කියන්නේ ගෘහ ජීවිතය බොහෝම සැපදායක තැනක් වගේ. එහෙනම් ඉතින් බුදුපියාණන් වහන්සේට වැරදිලා තියෙන්න ඕන නේද? පැවිද්දෙ තරම දන්නැති කම ඒ තියෙන්නේ. 'සාමඤ්ඤඵල' සූත්‍රය^{14.1} අරගෙන බලන්න ඕන.

හික්ෂුවක් හැටියට එදිනෙදා අභිසමාචාරික වතාවත් තියෙනවා. බුද්ධ පූජාව තියනවා. බුද්ධ වන්දනාව සිද්ධ කරනවා. පිරිත් ටිකක් කියනවා. ඒ කිසි දෙයක් නිවනට පරිබාහිර දේවල් නෙවෙයි. ඒ සියල්ල නිවනට අදාළයි. යම්කිසි ආකාරයකින් අර හික්ෂුවකගේ නිදහස සීමා වෙන්නේ ධර්මය දේශනා කරන්න ගියොත් විතරයි. බණ දේශනා කරන් නැති හික්ෂුන් වහන්සේලා පැත්තකට වෙලා පාඩුවේ තමන්ගේ දහම් මාර්ගය වඩාගෙන යනවා. ත්‍රිපිටකය පරිශීලනය කරමින්, ශ්‍රී සද්ධර්මය අසමින්, ඒ ධර්මය තුළ කිඳා බහිමින් උන්වහන්සේලා නිහඬව ඉන්නවා. උන්වහන්සේලාගේ ආරක්ෂා වෙලා නැද්ද විවේකය උපරිමයෙන්? යම් හික්ෂුවක් ධර්මය දේශනා කරන කොට විවේකය අඩු වෙනවා. ඉතින් විවේකය අඩු වුණාම පොඩ්ඩක් අපහසුතාවක් ඇති වෙන්න පුළුවන්. කායික වශයෙන් විශාල තෙහෙට්ටුවකට පත් වෙන්න පුළුවන්. එහෙම වුණාට තමන්ගෙන් ලෝකයාට යහපතක් වුණා නේද? කියලා ඇතිවෙනවා මහා සතුටක්, පස්සේ හරි. ඉතින් ඒ සතුට ඇති වෙන්නේ නැත්නම් කිසිම කෙනෙක් බණ කියන්නේ නැතේ. බණ කියන්නේ ලෝකයාගෙන් කිසිවක් ලබන්නද නෑ. කිසිම දෙයක් ලබන්න නෙවෙයි. අඩුම තරමින් ඔබගෙ ප්‍රශංසාවක්වත් එපා. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ නාමයෙන් කියන්නේ, මේ ධර්මය හොඳින් අහලා අවබෝධ කරගෙන, ඒ ධර්මය හොඳින් ධාරණය කරගෙන, සියලු රාග, ද්වේෂ, මෝහ නසමින්, මේ භයානක සංසාරේන් එතෙර වෙන්න. එව්වරයි බුදුපියාණන් වහන්සේ වෙනුවෙන් ඔබ කරන පූජාව. බුදුපියාණන් වහන්සේටත්, බුද්ධ ශ්‍රාවකයන්ටත්, කරන ගෞරවය ඒකයි. යම්කිසි කායික තෙහෙට්ටුවක් පීඩාවක් ඇති වෙන්න පුළුවන්. විවේකයට බාධාවක් වෙන්න පුළුවන්. ඒත් මේ ක්‍රියාවෙන්, තවත් පිරිසකට යහපතක් වුණා නේද කියලා හිතන කොට, මහා සතුටක් උපදිනවා. එපමණක් නොවෙයි, ඒ ධර්ම දානය සිද්ධ කරමින් රැස් කරගන්නා ඒ පිනම තමන්ට උපකාර වෙනවා, නිවන් මග වඩා පූර්ණය කර ගන්න.

“යාදිසං වපනෙ බීජං, තාදිසං භරතෙ එළං” 14.2

වපුරන විදිහටයි අස්වැන්න ලැබෙන්නේ. මොකුත් වපුරන්නේ නැතිව නිකන් උඩ බිම බල බලා ඉන්නවා නම් මනුස්සයෙක් වෙන්නේ පස් තමයි ඒ නිසා ප්‍රඥාව තියෙන මනුස්සයෙක් නම් තමන්ට ගෘහ ජීවිතයේ ඉඳගෙන මේ කෙලෙස් නිවාගන්න බැරි බව ජේනවා නම් තමන්ම ප්‍රඥාවෙන් ඒ තීරණය අරගෙන, නික්මිලා ගෘහ වාසයෙන්, එනවා පැවිද්දට. ගිනි ගන්නා වූ කැලේක ඉන්න මිනිහා, තව මොහොතක් හරි රැදිලා හිටියොත් තමනුත් සුන්නද්දලි වෙලා යනවා කියලා තේරුම් ගත්තට පස්සේ, ඉස්සරහට හම්බ වෙන කැලේ කෙබඳු කැලයක් ද කියලා හොය හොයා ඉන්නේ නැතුව, ඉතුරු වෙලා තියෙන අඩි පාරෙන්, පැනගන්නවා එළියට, ඥානවත්තයෙක් නම්. ගෘහ වාසයේ තියෙන්නේ සැපද? ගෘහවාසයේ තියෙන්නේ ගින්නද? ඒ ගින්නේ දැනටමත් දැවී දැවී ඉන්න මනුස්සයෙක් පැවිද්දට ඇවිල්ලා දැවෙයිද කියලා කල්පනා කර කර ඉන්නව නම්, ඒ මිනිහට සිද්ධ වෙනවා ඒ ගෘහ වාසයේම ගින්නේ දැවීලා විනාශ වෙලා යන්න කවදහරි දවසක.

“පඤ්ඤාවනො අයං ධම්මො නායං ධම්මො දුපපඤ්ඤාසස” 14.3

උතුම් වූ පැවිද්ද කවදාවත් අවතක්සේරු කරන්න එපා, කිසිවෙක් විසින්. කවුරු හරි එහෙම කළොත්, එයා කරගන්නේ අනන්ත අප්‍රමාණ අවැඩක්. අසිරිමත් වූ බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ‘සාමඤ්ඤාඵල සූත්‍රයේ’, මහණ, මා “පැවිද්ද තරම් කිසිවක් වර්ණනා කරන්නේ නෑ” කියලා. අසිරිමත් වූ පැවිද්ද මොන තරම් නිදහසක්ද මොන තරම් ශාන්තියක්ද? ඒකෙදි කරන්න වෙන වත් පිළිවෙත් දුකක් කියලා හිතෙනවා නම් ඒ පුද්ගලයාට පුළුවන් ගෘහ වාසෙම රැදිලා ඉන්න. ප්‍රශ්නයක් නැහැ. එබඳු මනුස්සයා පැවිදි වුණා කියලා, සාසනයට අර්ථයක් සිද්ධ වෙන්නේත් නැහැ. ගොඩ ඉන්න මිනිහෙක් වතුරේ පීනන එක ගැන නිර්ණායක දෙන්න හොඳ නැහැ. ගොඩ ඉන්න මිනිහා කොහොමද වතුර ගැන දන්නේ. ගෘහ වාසයේ ඉන්න මිනිහා කොහොමද පැවිද්ද ගැන දන්නේ. පිටින් දකින දේවල් බලලා නිර්ණායක වලට එලඹෙන එක තමයි බොහෝ දෙනෙක් කරන වැරද්ද. දැනුත් ඉන්නේ දැවී දැවී. පිවිචි පිවිචි. අප්‍රමාණ දහදුක් වලින් පෙළි පෙළි තමයි දැන් ඉන්නේ. පැවිද්දට ඇවිල්ලා විඳින දුක් ගැන කල්පනා කරනවා. සිත නැමැති මාරයාට ඒ තරම් වහල් වෙලා. සිත නැමැති මාරයා කියන්නේ යන්න එපා පැවිද්දට. පැවිදි ජීවිතය ඊට වඩා කරදරයි. සිත නැමැති මාරයාට වහල් වෙලා, උතුම් වූ පැවිද්දට නිග්‍රහ කරලා, ඒ ශාසනික අර්ථයන් නසාගන්නවා. ඒ නිසා, ඔබ කිසි කෙනෙක් ඒ තත්වයට පත්වන්න එපා. ඒ දේවල් කරන්න එපා. උතුම් වූ පැවිද්ද කියන්නේ අසිරිමත් වූ අවස්ථාවක්. සංසාරේ අප්‍රමාණ පින් කරලා තියෙන කෙනෙක්ට පැවිදි වෙන්න අවස්ථාව උදා වෙයි. මතක තියාගන්න, අපගේ අසිරිමත් වූ ශාන්තිනායක සම්මා සම්බුදු පියාණන් වහන්සේ පැවිදි උතුමෙක් බව. අපගේ ඒ මහා ශාස්තෘවරයා පැවිදි උතුමෙක්. ගිහියෙක් නෙවෙයි. කෙනෙක් පැවිද්දට ගැරහුවොත් අසිරිමත් වූ බුදුපියාණන් වහන්සේගේ පැවිද්දටත් එක්කයි නිගරු වෙන්නේ.

15. බුද්ධ ශක්තිය

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය :

ස්වාමීන් වහන්ස, මගේ ප්‍රශ්නේ තියෙන්නේ. අරහතන් වහන්සේ කෙනෙක් පරිනිර්වාණයට පත්වුණාට පස්සේ කිසිම ශක්තියක් ස්වභාව ධර්මයට එක් වෙන්නේ නැහැයි කියපු එක ගැන. එතකොට බුද්ධ ශක්තිය. මං අහල තියෙන විදිහට අරහතන් වහන්සේලාගෙන් නිකුත් වෙච්ච විශ්වයට දීපු ශුද්ධ ශක්තියෙන් අපට අදටත් පිහිට වෙනවා කියන එක කොහොමද ගැලපෙන්නෙ ස්වාමීන් වහන්ස.

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර :

බුද්ධ ශක්තිය කියලා කියන්නේ, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ බුද්ධ චිත්ත මණ්ඩලයේ හටගත්තා වූ අභිඥා ශක්තිය. අභිඥා ශක්තියටයි බුද්ධ ශක්තිය කියන්නේ, මේ පුද්ගලයෙක් ආත්මයක් විදිහට මුදාහරින එකක් නෙවෙයි. පිරිසිදු ඕනෑම සිතක හටගන්නා වූ ශක්තියක් අභිඥා ශක්තිය කියන්නේ. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ තමයි ඒ ශක්තිය උපරිම වශයෙන් හටගත්තේ. ඒ උතුම් වූ බුද්ධ ශක්තිය, උන්වහන්සේ සර්වඥ ධාතුන් වහන්සේලාට කැටි කරනවා අධිෂ්ඨාන බලයෙන්.

ලෝකේ තියෙනවා ශක්ති වර්ග දෙකක්. එකක් න්‍යෂ්ටික ශක්තිය. අනිත් එක අභිඥා ශක්තිය. න්‍යෂ්ටික ශක්තිය කියන්නේ සුද්ධාෂ්ඨක වල ශක්තිය. පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, වර්ණ, ගන්ධ, රස, ඕජා කියන අටෙන් සකස් වන්නා වූ ශක්තියක් තියෙනවා. ඒකට කියන්නේ න්‍යෂ්ටික ශක්තිය කියලා. පරමාණුවක් ඇතුළේ ගැබ් වෙන්නේ අන්ත ඒ න්‍යෂ්ටික ශක්තිය. ඒක තමයි ඔය විද්‍යාඥයෝ ඔය පරමාණුව බිඳිමින්, න්‍යෂ්ටික ශක්තිය මතු කරගන්න උත්සාහ දරමින්, ඔය න්‍යෂ්ටික අවි ආයුධ, බෝම්බ අරවා මේවා ඔක්කොම හදන්නේ.

මේ ලෝකේ හැම දෙයක්ම සිද්ධ වෙන්නේ න්‍යෂ්ටික ශක්තියෙන්. මේ මහ පොළොව භ්‍රමණය වෙන්නේ, පරිභ්‍රමණය වෙන්නේ, ඉර හඳ තාරකා සහ ලෝකේ නැගැති මේ ක්‍රියාදාමය සහමුලින්ම න්‍යෂ්ටික ශක්තියක් මතයි ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ. න්‍යෂ්ටික ශක්තිය නිර්මාණය කරන්නේ කර්මය විසින්. කර්මයෙන් තමයි මේ පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, වර්ණ, ගන්ධ, රස, ඕජා කියන සුද්ධාෂ්ඨකයන්ට අදාළ කර්මජ රූපය සකස් කරන්නේ. ඒ කර්මජ රූපය තමයි උතුරු රූපය බවට පත්වෙලා මූල රූප කලාප සකස් වෙන්නේ. එහෙනම් ලෝකේ පවතින මේ න්‍යෂ්ටික ශක්තිය කියලා කියන්නේ කර්මයෙන් ජනිත කරන ශක්තිය.

කර්මයෙන් ජනිත කරන ශක්තියට එරෙහිව ශක්තියක් සකස් වෙනවා පිරිසිදු සිතක් තුළ. ඒකට කියන්නේ අභිඥා ශක්තිය කියලා. කර්මයටත් පුළුවන් මේ ලෝකයේ ද්‍රව්‍ය වස්තු වලනය කරන්න. අභිඥා ශක්තියටත් පුළුවන්. කර්මයටත් පුළුවන් පොළොව හොල්ලන්න. භූමිකම්පාවක් එහෙම සිද්ධ වුණොත් ඒ

භූමිකම්පාව සිද්ධ වෙන්නේ ඒ සත්වයන් ගේ කර්ම විපාකයක් වශයෙනි. එතකොටත් පොළොව හෙල්ලෙනවා. ගස් කොළන් කඩාගෙන වැටෙනවා. ගෙවල් කඩාගෙන වැටෙනවා. යට වෙනවා. මැරෙණවා. ඒ කර්ම ශක්තියෙන් තමයි ඒක සිද්ධ වූණේ. භූමිවාල සූත්‍රය^{15.1} බලන්න, භාග්‍යවතුන් වහන්සේටත් පුළුවන් අභිඥා ශක්තියෙන් මේ මහපොළොව ධාතුව හොල්ලන්න. හැබැයි ඒ මහා කාරුණික හඳු මඩලෙන් නැගෙන ශක්තියක් නිසා ඒ ශක්තියෙන් පොළොව හෙල්ලෙන දවසට කුරා කුඹියෙකුටවත් හානියක් වෙන්නේ නැහැ ඒ ශක්තිය බුද්ධ ශක්තිය. ඒ බුද්ධ ශක්තිය ගැබ් වෙනවා සර්වඥ ධාතූන් වහන්සේලා තුළට. ඊට පස්සේ ඒ සර්වඥ ධාතූන් වහන්සේලා තුළ ගැබ්වෙන ශක්තිය තමයි ඔය වෛත්‍යය රාජයාණන් වහන්සේලා තුළට ඇතුළත් කරලා පිහිට ලබන්නේ. එතකොට ඒ පිහිට ඇවිල්ලා පිරිසිදු සිතක සකස් වෙච්ච ශක්තියක් මිසක් පුද්ගලයෙක් සත්වයෙක් විදියට සමාජයට, ලෝකයට මුදා හැරපු ශක්තියක් නෙමෙයි. ඒකට නමක් ගමක් නැහැ. ඒ පිරිසිදු සිතක ජනිත වුණ ශක්තිය යම් කාලයක් ලෝකේ පවතිනවා. ඒ පවතින්නේ ඒ බුදුපියාණන් වහන්සේ අධිෂ්ඨාන කරපු කාලය තුළ පමණයි. ඉන් පස්සේ ඒ බුද්ධ ශක්තියත් නිරුද්ධ වෙලා යනවා. ඒ අවස්ථාවට තමයි අපි කියන්නේ සර්වඥ ධාතූන් වහන්සේලා, ධාතු පරිනිර්වාණයට පත් වෙනවා කියලා. පරිනිර්වාණ තුනක් තියනවා. ක්ලේශ පරිනිර්වාණ, ස්කන්ධ පරිනිර්වාණ, ධාතු පරිනිර්වාණ. එහෙනම් ධාතු පරිනිර්වාණයට පත්වෙනකොට මොකද වෙන්නේ? අර බුද්ධ ශක්තියත් අවසන් වෙලා යනවා. ඒක සදාතනිකව ලෝකේ තියන එකක් නෙවෙයි. සදාතනිකව ලෝකේ කිසිවක් නැහැ. ‘නාම ගෝත්තං න ජීරති’ කියලා නාම ගෝත්‍ර පමණක් පවතිනවා. ඒක සදාතනිකයි කියලා කිව්වට ඒකත් සදාතනික නැහැ. යම් ආකාරයකින් ඒකත් අනිච්ච ධර්මතාවක්. හැබැයි ඒක සදාතනික වශයෙන් ජේනවා. මොකද ලෝක සත්වයාගේ කර්මයේ තෘෂ්ණාවේ අවසානයක් ජේන්නේ නැති නිසා. ලෝකයෙ සත්වයාගේ තෘෂ්ණාව අවසන් වුණොත් යම් දවසක, ඒ නාම ගෝත්‍රත් අවසන්.

“රූපං ජීරති මච්චානං නාම ගෝත්තං න ජීරති” නාම ගෝත්‍ර විනාශ වෙන්නේ නැතුව නාම ලෝකේ පිහිටලා තියෙනවා. නාම ලෝකයක් පිහිටලා තියෙන්නේ රූප ලෝකයක් තියෙනකල්. නමුත් ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ රූප ලෝකය කවදාවත් අවසන් වෙන්නේ නැහැ. මොකද සත්වයාගේ තෘෂ්ණාවේ කෙළවරක් දකින්න බැරි නිසා. ඒ ඒ සත්වයෝ තෘෂ්ණාව අවසන් කරලා ඉවරවෙලා පරිනිර්වාණයට පත් වෙනවා මිසක්, සියලු ලෝ සතුන් නිවන් දකින දවසක් එන්නේ නැහැ. එහෙම සියලු ලෝ සතුන් නිවන් දකින දවසක් ආවොත් නාම ගෝත්‍රත් අවසන් වෙලා යනවා. ඒ නිසා ඒකත් සදාතනික ධර්මයක් නෙවෙයි. නමුත් ඒක සදාතනික වගේ ජේන්නේ ඇයි? ලෝකේ සත්වයෝ තෘෂ්ණාවේ කෙළවරක් ජේන්නේ නැති නිසා. සදාතනික ධර්මයක් කොහෙවත් ලෝකේ නෑ. එහෙම තියෙනවා නම් ඒක සංඛත ධර්මයක්. සදාතනික එකම දෙයයි තියෙන්නේ ඒ තමයි නිවන. ඒක අසංඛතයි. සදාතනික වෙන්නේම නිවන අසංඛත නිසා. සකස් නොවූවක් නිසා. ජනිත

නොවුවක් නිසා. 'අජාතං' 'අපාතූභාවං' සකස් නොවිච්ච එකක් නිසා. පහළ නොවිච්ච එකක් නිසා. නිවන සදාතනිකයි. සකස් වුණානම් යමක්, ඒක ඒකාන්තයෙන්ම සංඛතයක්. සංඛතයක තියෙනවා, උප්පාදෙ, ධීතස්ස අඤ්ඤාතත්ත, වයෝ කියලා ලක්ෂණ තුනක්. ඒ නිසා සකස් වෙච්ච සෑම දේකම තියෙනවා අවසානයක්. සකස් නොවන්නේ නිවන විතරයි සදාතනික පැවැත්මක් තියෙන්නේ. පැවැත්මක් කිව්වට එහි පැවැත්මක් කියලා පණවන්න දෙයක් නැහැ. සදාතනික භාවයක් එහි තියෙන්නේ.

එහෙම නම් අරභතත් වහන්සේලාගෙන් නිකුත් වන ශක්තිය සදාතනික එකක්, කියලා ගත්තොත් ඒක සංඛතය සදාතනික කලා වෙනවා. ඒ කියන්නේ සංඛතයට සදාතනික පැවැත්මක් දුන්නා වෙනවා. එතකොට බුද්ධ වචනෙට උඩින් ගියා වෙනවා. මොකද බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නා වූ සංඛත වල සදාතනික පැවැත්මක් නැහැ. හැම එකකම හටගැනීමක් ජේනවා. විපරිණාමයක් ජේනවා. වැනසීමක් ජේනවා.

එතකොට අරභතත් වහන්සේගෙන් මුදා හරින ශක්තියත් සංඛතයක් නම් ඒක කොහොමද සදාතනික වෙන්නේ? දැන් බුදුපියාණන් වහන්සේගේ අභිඥා ශක්තියත් සංඛතයක්. සිතක සකස් වෙච්ච ශක්තියක්. ඒ ශක්තිය යම් කාලයක් බල පවත්වනවා මහා කරුණාවෙන්. බුදුපියාණන් වහන්සේ සර්වඥ ධාතුන් වහන්සේලා තුළට ඒ ශක්තිය ගැබ් කරලා, මේ ශාසන අර්ථය මෙන්ම මෙව්වර කාලයක් පවතීවා, ඒ පවතින කාලය තුළ ලෝකයාට පිහිට පිණිස මේ ශක්තිය උපකාර වේවා කියන අධිෂ්ඨානයෙන් සර්වඥ ධාතුන් වහන්සේලා තුළට ඒ ශක්තිය ගැබ් කරනවා. ඒ නිසා තමයි සර්වඥ ධාතුන් වහන්සේලාගෙන් ඒ බලය විහිදෙන්නේ. එය සත්‍යයක්. හැබැයි ඒකත් සදාතනික නෙමෙයි. ධාතු පරිනිර්වානයෙදී ඒ ශක්තියත් අවසන් වෙනවා. ඊට පස්සේ ඒ ශක්තියත් නෑ ලෝකේ. ඒක විශ්වයට එකතුවෙනවත් නෙවෙයි. ඒක අවසන් වෙලා යනවා. නිරුද්ධ වෙනවා. ධාතු පරිනිර්වාණයත් එක්ක. මොකද ඒ ධාතුන් තුළ නම් ඒ ශක්තිය ගැබ් වෙන්නේ ධාතු පරිනිර්වාණය ට පත්වෙනවා කියන්නේ ඒ සියල්ල විසංයෝජනය වෙනවා. එදාට ඒකත් ඉවරයි.

ශ්‍රාවක ප්‍රශ්නය:

ස්වාමීන් වහන්ස, භාවනා වැඩසටහන් වලට එහෙම ගිය වෙලාවට කියනවා “බුදුරජාණන් වහන්සේ, ඒ වගේම ආර්යයන් වහන්සේලා, මහා රහතුන් වහන්සේලා මේ විශ්වයට නිකුත් කලා වූ ශුද්ධ ශක්තීන්ගේ පිහිටෙන් මටත් නිවන් දැකීමට ඒ ශක්තිය උපනිශ්‍රයක් වේවා! කියන එක.” ඉතින් ඒක ගලපගන්න බැරිව තිබුණේ.

ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර:

ඔය ප්‍රශ්නට අදාළ මෙන්න මෙහෙම දේකුත් තියනවා. සත්‍යය වශයෙන් මේ උතුම් වූ බුද්ධ ශක්තිය ගැබ්වෙලා තියෙන අසිරිමත් වූ මහා පුණ්‍ය භූමිය තමයි, මහා සෑ රඳුන් වහන්සේ. ඒ රුවන්වැලි මහා සැරඳුන් වහන්සේගේ ගර්භයේ පිහිටුවා තිබෙන ඒ අසිරිමත් වූ සර්වඥ ධාතුන් වහන්සේලා සහිත ඒ ධාතු කරඬුව තුළින් ඒ බුද්ධ ශක්තිය විහිදෙනවා. හැබැයි තේරුම් ගන්න ඕනේ හොඳ ගැඹුරු තැනක් එතන තියෙනවා. සමනන්තර අනන්තර කියන ප්‍රත්‍යයක් ක්‍රියාත්මකයි. දැන් ඒ පිරිසිදු ශක්තිය හටගත්තේ පරම නිර්මල පිරිසිදු සිතක. ඒ බුදුපියාණන් වහන්සේගේ සිතේ හටගත්ත බුද්ධ ශක්තියෙන් තමයි වක්‍රාවාට වලනය කළේ.

“අයඤ්ච දසසහස්සිලොකධාතු සඛිකම්පි සම්පකම්පි සම්පවෙධි, අප්පමාණො ච උළාරො ඔහාසො ලොකෙ පාතුරහොසි අතික්කම්ම දෙවානං දෙවානුභාවන්ති”
(ධම්මවක්කපචත්තන සූත්‍රය)

දෙවියන්ගේ ආනුභාවයන් ඉක්මවමින්, මහා ආලෝකයක් පැතිර යැව්වේ. දස දහසක් වක්‍රාවාට ඇසිල්ලකින් කම්පා කර දැමීමේ අසිරිමත් වූ බුද්ධ ශක්තියෙන්. අන්න ඒ ශක්තිය එසේ මෙසේ ශක්තියක් එහෙම නෙමෙයි. අසම සම ශක්තියක්. ඒ අසම සම ශක්තිය සර්වඥධාතුන් වහන්සේලා තුළ ගැබ්වෙලා තියෙන්නේ. ඉතින් ඒ ශක්තිය වැඩියෙන්ම ගැබ්වෙලා තියෙන තැන තමයි මහා සෑ රඳුන් වහන්සේ අනුරාධපුරයේ ශුද්ධ වූ නගරේ. ඒකයි ශුද්ධ වූ නගරය කිව්වේ. ශුද්ධ ශක්තිය ගැබ් කරලා තියෙන නගරය නිසා. මේ නගරයේ ඉන්න කොට ශුද්ධ වෙන්න ලේසියි. විසුද්ධියට පත්වෙනවා ඉක්මනින්. ඇයි ඒ? ශුද්ධ ශක්තිය ගැබ්වෙලා තියෙන නගරය. එතකොට මහා සෑ රඳුන් වහන්සේ ගාවට යමෙක් යනවනම් මෙන්න මේ දේ කරන්න. විශේෂයෙන් අපේ මේ නිවන් මග වඩන්නා වූ අරිය ශ්‍රාවක පින්වතුන්. අසිරිමත් වූ බුදුපියාණන් වහන්සේ අප කෙරෙහි මහා කරුණාවෙන් තමයි ඒ මහා ශක්තිය ගැබ් කරලා තියෙන්නේ. ඒ ශක්තියෙන් කොහොමද ප්‍රයෝජනය ගන්නේ?

දැන් මහා සෑ රඳුන් වහන්සේ ගාවට යන බොහෝ දෙනෙක් ඉන්නවා, ගිය ගමන් මල් ටිකක් පූජා කලා ඉක්මනට. බාර් එකකට හරි නැත්නම් වැවකට යන්ඩ මීන නාන්න කියලා අර වන්දනාව තත්පර ගානකට සීමා කරනවා. අපිරිසිදු සිතකින්මයි යන්නේ. අපිරිසිදු සිතකින්මයි ආයේ එන්නේ. එතනට එන මිනිස්සු දිහා බලලා තවත් සිත අපිරිසිදු කරගෙන තමයි යන්නේත් එතනින්. අති බහුතරයක් දෙනා එහෙමයි. පින් කරගන්න ඇවිල්ලා පවි කරගෙනයි යන්නේ. එතකොට ඒ අය දන්නේ නැහැ මේ ශක්තිය ලබන හැටි. එහෙම නම් ඒ ශක්තිය ලබන්නෙ මෙහෙමයි.

දැන් මහා සෑය ගාවට යනකොට, යම්කිසි ආකාරයක ධර්මාවබෝධයක් ඇතිව දහම් මාර්ගයක ගිය කෙනෙක් නම්, යම්කිසි ආකාරයකින් ඒ මග වැඩිලා තියෙන කෙනෙක් නම්, හිතේ පාරිශුද්ධ භාවයක් තියෙන්න පුළුවන්. හැබැයි එසේ නොවේ

නම්, දහම් මාර්ගයේ මුල ඉන්න කෙනෙක් නම්, ධර්මාවබෝධය යම්කිසි අඩුපාඩුවක් තියේ නම්, ඒ අයගේ චිත්ත ස්වභාවයේ යම්කිසි ආකාරයක අපිරිසිදු භාවයක් තියෙන්න පුළුවන්. කැලඹීමක් වික්ෂිප්ත භාවයක් තියෙන්න පුළුවන්. මෙබඳු කෙනෙක් මහා සෑය ගාවට ගිහාම එක පාරටම සිත පිරිසිදු වෙන්නේ නැහැ. එහෙනම් කරන්න ඕනෑ වැඩේ අපේ පැරැන්නෝ දැනත් හිටියා හොඳට. දැනුත් දන්න අය කරනවා.

එහෙනම් කරන්න ඕනේ මොකක්ද අති උත්තරීතර වූ බුදුපියාණන් වහන්සේගේ අනන්ත බුදු ගුණ සිහි කරමින්, ඉතිපිසෝභගවා අරහං යනාදී වශයෙන් මහා සෑය වටේට වට කිහිපයක් ප්‍රදක්ෂිණා කරන්න ඕනේ. එහෙම යනකොට බුද්ධානුස්සතිය වැඩෙනවා. ඒ බුද්ධානුස්සතිය හොඳට වැඩුණහම බුදු ගුණම සිතේ දරාගෙන ඉන්න පුළුවන් මට්ටමකට එනවා. වටේ පිටේ මිනිස්සු කැකොස්සන් ගහන ඒවා අමතක වෙනවා. බුදුගුණ විතරක් සිහි වන මට්ටමට බුද්ධානුස්සතිය වැඩුනහම ඒ සිතේ අනන්තර සමනන්තර කියන ප්‍රත්‍ය ක්‍රියාත්මක වෙන්න ගන්නවා. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ අසිරිමත් වූ ශක්තිය අසිරිමත් වූ පිරිසිදු සිතකයි හටගත්තේ. එහෙනම් තමනුත් එතනට ගිහිල්ලා, අනන්ත බුදුගුණ සිහි කරගෙන කර්මස්ථානයක් වශයෙන් ඒක වඩමින් ප්‍රදක්ෂිණාවක් කරන කොට, තමන්ගේ සිතක් පිරිසිදු භාවයට පත් වෙනවා. දැන් පිරිසිදු සිතට අර පිරිසිදු ශක්තිය ගලාගෙන එනවා. සමනන්තරයට අනන්තරය ගැලපිලා එනවා. තමන්ගේ හිතට අර බුදුපියාණන් වහන්සේගේ අභිඥා ශක්තිය ඇතුළත් වෙනවා. එහෙම ඇතුළත් වෙච්ච දවසට ඔබව යටපත් කරන්න, ඔබව පරාජයට පත් කරන්න, පුළුවන් සමතෙක් මේ විශ්වයේ පහළ වෙන්නේ නෑ. ඒ අසිරිමත් වූ බුදුපියාණන් වහන්සේගේ මහා බුද්ධ ශක්තියෙන් තමන්ට පහසුවෙන් නිවන් මග වඩා කෙළවර දක්වා යන්න අවශ්‍ය කරන පරිසරය උදාවෙනවා. වීර්යය සිදෙන හැම අවස්ථාවකම ඒ අසිරිමත් වූ බුද්ධ ශක්තියෙන් වීර්ය නන්වලා දෙනවා. ධර්ම ඥානයේ යම්කිසි ගැටලුවක් ඇති වෙන හැම තැනකදීම, ඒ අසිරිමත් වූ බුද්ධ ශක්තියෙන් ඒ ධර්ම කාරණා නිවරදි කරලා දෙනවා. හැම අතින්ම මහා පිළිසරණක් වෙලා තමා වටාම ඒ බුද්ධ ශක්තිය ක්‍රියාත්මක වෙන්න ගන්නවා. ඒ නිසා එදාට වසවර්ති එකෙක් නෙවෙයි, වසවර්ති සියක් බැස්සත්, දහසක් බැස්සත්, ඔබගේ නිවන් මග අගලක්වත් ආපස්සට තල්ලු කරන්න බැහැ. ඔබව දශම මාත්‍රයකින්වත් ඔවුන්ට ග්‍රහණය කරගන්න බැරි වෙනවා. මොකද බුදුපියාණන් වහන්සේ ඔබත් එක්කම වැඩ ඉන්නවා. ඒ අසිරිමත් වූ මහා කාරුණික උත්තමයන් වහන්සේ අප කෙරෙහි මහා කරුණාවෙන්, ඒ උතුම් ශක්තිය, ඒ උතුම් සර්වඥ ධාතුන් වහන්සේලා තුළ ගැබ් කරලා, අධිෂ්ඨාන කළේ, අනාගතයේ මේ ලෝකේ පහළවෙන මාගේ පුත්‍රයන්ට, ඉක්මනින්ම ඒ මාර්ගය පූර්ණය කරගන්න මාගේ පිහිට පවතීවා කියලා.

මොකද අසිරිමත් වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ජීවමානව වැඩ හිටියනම්, අප අනාථ වෙන, අසරණ වෙන, අපේ වීර්යය සිදෙන හැම මොහොතකම, උන්වහන්සේ

චිත්තක්ෂණයකින් අපි ළඟට වඩිනවා. නමුත් දැන් උන්වහන්සේ පරිනිර්වාණයට පත් වෙච්ච නිසා, ස්කන්ධ වශයෙන් වඩින්න කෙනෙක් නැති නිසා, උන්වහන්සේගේ බුද්ධ ශක්තිය අපිව සොයාගෙන වඩිනවා. එහෙනම් ඒ බුද්ධ ශක්තිය අප තුළට ඉස්සෙල්ලා ආරෝපණය කරගන්න ඕන. ඒකට තමයි අර මහා සෑය වටේට අපි ගිහිල්ලා “ඉතිපිසෝ භගවා අරහං” කියන අනන්ත බුදුගුණ සිහිකරමින් වට කිහිපයක් යන්න ඕනෑ. එකක් දෙකක් නෙමෙයි. සීයක් හරි කමක් නෑ, පුළුවන් තරමක් යන්න . එතකොට තමන්ටම තේරෙනවා, බුද්ධානුස්සතිය වැඩෙනවා. වැඩෙනකොට මොකක්ද වෙන්නේ, අර මහා සෑයේ ගැබ්වෙලා තියෙන ශක්තිය, තමන්ට ආරෝපණය වෙනවා. ඒක ලෝකයාට ජේන දෙයක් නෙවෙයි. හැබැයි තමන්ට දැනගන්න හම්බ වෙනවා ඒ බව.

එදාට තමන් තුළ ශක්තියක් ජනිත වෙයි, කිසිවෙකට තමන්ව අහිබවන්න බැරි. අහිබවන්න බෑ කියලා අදහස් කරන්නේ, කිසිම හේතුවකින් තමන්ගේ නිවන් මග අහුරන්න බෑ. කිසිම කෙනෙකට. බුදුපියාණන් වහන්සේ තමන් එක්ක වැඩ ඉන්නවා. ඉතින් ඒ නිසා ඒ උතුම් වූ ශක්තිය, මහා සෑ රඳුන් වහන්සේගෙන් ළඟා කරගෙන, ඉක්මනින් නිවන් මග වඩා පූර්ණය කරගන්නට, හැකියාව තියෙනවා. විශේෂයෙන්ම අපේ මේ, උත්තරීතර ධර්මද්වීපයේ පහළ වෙච්ච මේ උතුම් මනුෂ්‍යයන්ට.

ඔබ ඒ උතුම් අවස්ථාවෙන්, අග්‍ර ප්‍රයෝජනය ලබා ගන්න. ඔන්න ඔය ක්‍රමයට බුද්ධ ශක්තිය ඔබට ආරෝපණය කරගන්න පුළුවන් හැකියාව තියෙනවා. අපේ පැරන්තෝ මේ බව දැනගෙන හිටියා. ඒ නිසා තමයි කිසිම දවසක, මහා සෑ රඳුන් වහන්සේ නෙමෙයි, මොන සෑරඳුන් වහන්සේ වඳින්න ගියත්, ප්‍රදක්ෂිණා කරලා තමයි වැන්දේ. ඒ අය දැනත් හිටියා, සර්වඥ ධාතුන් වහන්සේ නමක් වැඩ සිටින්නා වූ තැනකට යනකොට, එකපාරටම ඒ වන්දනාව කරලා එන්න හොඳ නැහැ. අර හිතේ තියෙන අපිරිසිදු භාවයන් පහ වෙලා, හිත පිරිසිදු වෙනකන්, යම් කාලයක් ගත කරන්න ඕනේ. ඒ නිසා තමයි ප්‍රදක්ෂිණා කරන්නේ, ඒ උතුම් බුදුගුණ සිහිකරමින්. එතකොට මොකද වෙන්නේ, හිත පිරිසිදු වෙනවා. අර සර්වඥ ධාතුන් වහන්සේගේ ශක්තිය තමන්ට ආරෝපණය වෙනවා.

16. ප්‍රභාසානුමෝදනාව

“සබ්බදනං ධම්මදනං ජිනාති”

සියලු දානයන් අතර ධර්ම දානයමයි මේ සිත නැමැති මාරයා ජය ගන්න උපකාර වෙන්නේ. ‘ජිනාති’ කියන්නේ, මේ සංසාරේ ජය ගන්නවට. සිත ජයගෙන, මේ සසර දුකින් අත මිදෙනවාට. ‘ජින’ කියන්නේ, බුදුපියාණන් වහන්සේට. මේ ලෝකයේ එක එක ජාතියේ ජයග්‍රහණ තියෙනවා. ඒ සියලු ජයග්‍රහණ අතර අග්‍ර වෙන්නේ, සිත ජය ගැනීම.

එහෙනම්, අන්න ඒ ලෝකේ තියෙන මේ, සෙසු ජයග්‍රහණ සියල්ල අභිබවනවා, සිත ජයග්‍රහණය කරනවා කියලා කියන්නේ, සිතේ සියලු කෙලෙස් නසලා, මේ මාරයා පරාජයට පත් කරාම, අන්න ජයග්‍රහණයක් ලැබෙනවා. ඒ තමයි ලෝකයේ විශ්වයේ ශ්‍රේෂ්ඨතම ජයග්‍රහණය. එහෙනම් අන්න ඒ ජයග්‍රහණය පිණිස උපකාර වෙන්නේ, මේ ධර්ම දානය නම් වූ, අසභාය වූ, අනන්ත වූ, අපරිමාණ පින් ඇති ආනිසංස ඇති මේ පින්කම.

දැන් ආයුෂ, වර්ණ, සැප, බල, ප්‍රඥා කියන, මේ අංග පහක් තියෙනවා. මේ අංග පහ, පින් තුළින් වැඩෙනවා. පින් දෙයාකාරයි. ලෞකික පින් සහ ලෝකෝත්තර පින්. ලෞකික පින් කියලා කියන්නේ, මේ ලෝකේ සැප සම්පත් අපේක්ෂාවෙන් සිද්ධ කරන යහපත් කටයුතු. ලෝකෝත්තර පින් කියන්නේ, කෙනෙක් මේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ දුරු කරමින්, මේ උතුම් වූ කුසලය වර්ධනය කරනකොට, එයින් රැස්වෙන පුණ්‍ය සම්පත්තිය.

ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත, ඥාන විප්‍රයුක්ත කියලා මේ පින් දෙක වර්ග වෙනවා. ඥාන විප්‍රයුක්ත පින් ලෝකයේ සැප සම්පත්, සුගතිය බලාපොරොත්තුවෙන් කරන පිංකම්. ඒ ඥානය රහිතයි. ඥානයක් තිබුණනම් සංසාරයේ යන්න ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ නෑ. ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත පින් කියලා කියන්නේ, නිවන අපේක්ෂාවෙන්, ‘ඉදං මේ පුඤ්ඤං ආසවක්ඛයා වහං හෝතු’ මේ පින් නිවන සඳහාම උපකාර වේවා කියන අධිෂ්ඨානයෙන් කරන පිංකම්. එතකොට, මේ දෙකෙන්ම වැඩෙනවා, ආයුෂය, වර්ණය, සැපය, බලය, ප්‍රඥාව. හැබැයි ලෞකික පින්, එහෙම නැත්නම් ඥාන විප්‍රයුක්ත පිනෙන් වැඩෙන ආයුෂ, වර්ණ, සැප, බල, ප්‍රඥාවට වඩා, ලෝකෝත්තර පින් හෙවත් ඒ ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත පිනෙන් වැඩෙන ආයුෂය, වර්ණය, සැපය, බලය, ප්‍රඥාව අතිශය බලවත්. අහසට පොළොව වගේ වෙනසක් තියෙනවා මේ දෙකේ!

ඒ නිසා කෙනෙක් උතුම් වූ, ලෞකික ධර්මය හරි පිහිටා ඉන්නවනම්, ඔහුට ඒ මට්ටමින් ආයුෂය, වර්ණය, සැපය, බලය, ප්‍රඥාව වැඩෙනවා. කෙනෙක් උතුම් වූ ලෝකෝත්තර පරම උත්තරීතර ලෝකෝත්තර ධර්මයේ පිහිටා ඉන්නවා නම්, ඔහුට අප්‍රමාණ ආකාරයෙන් ඒ ආයුෂය, වර්ණය, සැපය, බලය ප්‍රඥාව වැඩෙනවා.

ඒ කියන්නේ, ආයුෂ බලවත් වෙනවා. ආයුෂ විතරක් නෙවෙයි, වර්ණය, සැපය, බලය කියන මේ ඔක්කොම ටික, ප්‍රඥාව මේ හැම දෙයක්ම, අතිශය ආකාරයෙන් බලවත් වෙනවා. එතකොට මෙන්න මේ කයේ, ආයුෂ කියන්නේ කයේ පැවැත්ම. එතකොට කයේ නිරෝගී භාවයත් අයිති වෙන්නේ ආයුෂය කියන කොටසට. එතකොට කෙනෙක් බහුලව පින් දහම් රැස් කරන කොට මොකද වෙන්නේ? ආයුෂය වැඩෙනවා. ආයුෂ වැඩෙනවා කියන්නේ, නිරෝගී භාවය වැඩෙනවා. එහෙනම් කයේ ප්‍රතිශක්තිකරණයත් අයිති වෙන්නේ මෙන්න මේ නිරෝගී භාවයට.

එහෙම නම් කෙනෙක් බහුලව පින් කරන කොට මොකද වෙන්නේ, ඔහුගේ ප්‍රතිශක්තිකරණය වැඩෙනවා. ඒකයි 'ධම්මෝ භවේ රක්ඛති ධම්මචාරී' කිව්වේ. ධර්මය රකින්නා, ධර්මයේන්ම සුරැකෙනවා. ධර්මයේ හැසිරෙන්නා ධර්මයේන්ම ආරක්ෂා වෙනවා. ඉතින් ඒ නිසා, මේ කාලය තුළ උපරිම ඔබ, බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ, කියන ත්‍රිවිධ රත්නයේ ගුණය සිහිකරමින්, දහම් මනසිකාරයක් තුළම රැඳීලා ඉන්න. එතකොට මොහොතක් පාසා, මොහොතක් පාසා මේ පින් වැඩෙනවා. ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත පින් වැඩෙනවා.

නිවනම මෙනෙහි කරන්න. එතකොට මොන ව්‍යසනය ආවත්, ඔබව ඒ ශ්‍රී සද්ධර්මය මගින්, ඒ ලැබෙන ඒ රැකවරණයෙන් සුවපත් වේවි. රැකවරණයට පත්වේවි. කිසිම කෙනෙක්ට ඔබව සොළවන්න බැරි වේවි. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ආවරණය, රැකවරණය, ආශිර්වාදය ඔබට නිරන්තරයෙන්ම ළඟා වේවි.

මේ පින්කම උදෙසා කාලය, ධනය, ශ්‍රමය වැය කළ සියලුම පින්වතුන්ගේ නාමයට, මේ පින් විහිදී පැතිරී අනුමෝදන් වෙත්වා! මේ උතුම් ධර්ම දානය තුළින් රැස්වුණාද යම්තාක් කුසල මහිමයක්, පුණ්‍ය මහිමයක්, ඒ සියලු කුසල් පින් දහම්, මේ ධර්ම දානයට පිංකම උදෙසා කාලය, ධනය, ශ්‍රමය, වැය කරපු සියලුම පින්වතුන්ගේ නාමයන්ට, විහිදී පැතිරී අනුමෝදන් වෙත්වා!

ඒ වගේම, මේ පින්කම උදෙසා, සිත, කය, වචනය කියන මේ තුන්දොරින් කුමන හෝ ආකාරයකින් යමෙක් දායක වුණා නම්, ඒ සියලු පින්වතුන්ටත් මේ පින් විහිදී, පැතිරී අනුමෝදන් වෙත්වා! වචන මාත්‍රයකින් හෝ දිරි දුන්නානම්, උපකාර කළානම්, අනුබල දුන්නා නම්, මග පෙන්වුනානම්, සාදුකාරයකින් හරි සම්මත කළානම්, වර්ණනා කළානම්, අනුමත කළානම්, ඒ සියලුම පිංවතුන්ටත්, මේ පින් විහිදී පැතිරී අනුමෝදන් වෙත්වා!

ඒ වගේම, මේ පිංකමට ඒ ආකාරයෙන් දායක වෙච්ච පිංවතුන්ට වගේම, ශ්‍රී සද්ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්න සහ සම්බන්ධ වෙච්ච සියලුම පිංවතුන්ටත්, මේ පින් විහිදී පැතිරී අනුමෝදන් වෙත්වා! ශ්‍රී සද්ධර්මය අසා අවබෝධ කිරීමත් අප්‍රමාණ පිනක්. ඉතින් එහෙම නම් මේ අධිණ්ඩව ධර්ම සාකච්ඡාවේ රැඳීලා, 'කාලේන ධම්ම සවනං කාලේන ධම්ම සාකච්ඡා' කියන ඒ මංගල කාරණා ජීවිතේට එකතු

කරගත්තා වූ, ඒ සියලුම පින්වතුන්ගේ නාමයන්ටත්, මේ පින් අනුමෝදන් වෙත්වා!
අනුමෝදන් වෙත්වා! අනුමෝදන් වෙත්වා!

මේ සියලුම පින්වතුන් හැඳූ වැඩු උතුම් මවුපියන්ටත්, කුඩා කාලයේ පටන් ඒ සියලුම ඒ පෝෂණ කටයුතු ඒ කියන්නේ, එහෙම නැත්නම් හදා වඩා පෝෂණය කළා වූ, ඒ සියලුම වැඩිහිටි භාරකරුවන්ටත්, ඒ වගේම අවවාද, අනුශාසනා, ගුරුහරුකම්, ශිල්ප ශාස්ත්‍ර ලබාදුන් සියලුම ගුරු දෙගුරුන්ටත්, මේ පින් විහිදී පැතිරී අනුමෝදන් වෙත්වා! සියලු දෙනාගේම පවුල්වල බන්දු කලත්‍ර, දුවා, දරුවන්, සහෝදර, සහෝදරියන්, ළඟ ඥාතීන්, දුර ඥාතීන් ඇතුළු සතර වර්ගයේම සියලුම ඥාතී වර්ගයාටම, මේ පින් විහිදී පැතිරී අනුමෝදන් වෙත්වා!

ඒ වගේම මිය පරලොව ගියා වූ, සතර වර්ගයේ සියලු ඥාතී වර්ගයාටත්, සියලු හිතමිත්‍රයන්ටත්, සියලු හිතවත් සත්වයන්ටත්, මේ පින් විහිදී පැතිරී ගොස් අනුමෝදන් වෙත්වා! අනන්ත සංසාර ගමනේ පටන් මුණගැසුණා වූ අනන්ත ඥාතී වර්ගයාටත්, අනන්ත සංසාරේ පටන් මේ මොහොත දක්වා උදව් උපකාර කළා වූ, උපස්ථාන කළා වූ, සංග්‍රහ කළා වූද සියලුම ලෝක සත්වයන්ටත්, සියලු සත්පුරුෂයන්ටත්, අනන්ත සංසාර ගමනේ පටන් මේ මොහොත දක්වාම දැන හෝ නොදැන සිතින්, කයින්, වචනයෙන් අවැඩක්, අසාධාරණයක්, හිංසාවක්, හිංගියක්, වරදක්, අඩුපාඩුවක්, ප්‍රමාද දෝෂයක්, හිරිහැරයක් කළ යම් සත්වයෙක් ලොව ඇත්නම්, ඒ සියලුම ලෝක සත්වයන්ටත්, මේ පින් විහිදී පැතිරී අනුමෝදන් වෙත්වා! අනුමෝදන් වෙත්වා! අනුමෝදන් වෙත්වා!

මේ පින් අනුමෝදන් වීමෙන් ඒ සියලු දෙනා කෙරෙහි පවතින්නා වූ සියලු සංසාර ණය වලින් මේ සියලු පින්වතුන් නිදහස් වෙත්වා! ඒ සසර ණයට, ඒ සියලුම දෙනාට මේ මහ පින් මහා වන්දියක් ම වෙත්වා!

ඒ වගේම, මේ සියලුම පින්වතුන්ගේ නාමයන් දරමින් සියලුම ඥාතීන්ට ආශීර්වාදයක් උපකාර කරමින් සිටින්නාවූ සියලුම දෙනාගේ බලාපොරොත්තු, සිතැඟි, ප්‍රාර්ථනා, ඉෂ්ට සිද්ධ කර දෙන්නා වූ සියලුම පින්වත් ඉෂ්ට දෙවි දේවතාවුන් වහන්සේලාටත්, සියලු දෙනාගේ උපහෝග, පරිහෝග, හවබෝග සුරකින්නා වූ සියලුම පින්වත් අධිගෘහිත දෙවි දේවතාවුන් වහන්සේලාටත්, මේ පින් විහිදී පැතිරී අනුමෝදන් වෙත්වා! අනුමෝදන් වෙත්වා! අනුමෝදන් වෙත්වා!

මේ පරම උත්තරීතර, මේ ශ්‍රී සම්බුද්ධ ශාසනයේ නිරන්තරයෙන් සුරකිමින්, මේ ශුද්ධ භූමීන්ට, බුද්ධ භූමීන්ට, මේ සියලු බෞද්ධ සිද්ධස්ථානයන්ට, වෙහෙර විහාරස්ථානයන්ට, අධිගෘහිතව වැඩ වාසය කරමින්, මේ උත්තරීතර සම්මා සම්බුද්ධ ශාසනය විරස්ථිතිය බැබළවීම රැකවරණය සලසන්නා වූ මේ උතුම් වූ ශ්‍රී සද්ධර්මය සුරකින්නා වූ සියලුම සමාජදායක දෙවියන්ටත්, බ්‍රහ්මයන්ටත් මේ පින් විහිදී පැතිරී අනුමෝදන් වෙත්වා! අනුමෝදන් වෙත්වා! අනුමෝදන් වෙත්වා!

ඒ වගේම ආකාස, පබ්බත, වන, භූමි, තටාක, ගංගා, මහා සමුද්‍ර ආරක්ෂා කරමින්, ආකාසෙන්, පොළොවට අධිගෘහිතව වැඩ වාසය කරමින්, වන්ද්‍ර මංඛල, සුර්ය

මංඩල පාලනය කරමින්, වැස්ස වලාහක, සීත වලාහක, උෂ්ණ වලාහක, වාත වලාහක යනාදී වශයෙන්, ස්වභාවධර්මයේ ධර්මතා පාලනය කරමින්, ලෝක ධාතුන්ට සියලු ලෝ සතුන්ට හිතකර සුවබර තැනක් බවට පරිවර්තනය කරමින්, සියලුම, අල්පේශාකාය, මහේශාකාය ලෝක පාලන පින්වත් දෙවි දේවතාවුන් වහන්සේලාටත්, මේ පින් විහිදී පැතිරී අනුමෝදන් වෙත්වා! අනුමෝදන් වෙත්වා! අනුමෝදන් වෙත්වා!

විශේෂයෙන් මේ උතුම් ධර්ම දානයම උදෙසා, යම් සමායක්දාෂ්ඨික දෙවියෙක්, බ්‍රහ්මයෙක් කුමන හෝ ආකාරයකින් දායක වී මුල් වී කටයුතු කළා නම්, කැපවී කටයුතු කළා නම්, ඒ සියලුම පිංවතුන්ටත් ඒ සියලුම දෙවියන්ටත්, බ්‍රහ්මයන්ටත් විශේෂයෙන් ඒ පින් විහිදී, පැතිරී අනුමෝදන් වෙත්වා! අනුමෝදන් වෙත්වා! අනුමෝදන් වෙත්වා!

ඒ වගේම මේ අනන්ත සංසාර ගමනේ පටන් අනන්ත සංසාර දුක්ඛයන්ගෙන්, ඇලී ගිලී වාසය කරන්නා වූ, ගිලී වාසය කරන්නා වූ මේ සියලු ලෝක තලයන්හි අනාථව අසරණව පසු වන්නා වූ, සියලුම ලෝක සත්වයන්ටත්, මේ පින් විහිදී පැතිරී අනුමෝදන් වෙත්වා! මේ පින් අනුමෝදන් වීමෙන් ඒ අයගේ ජීවිත සුවපත් වේවා! සැපවත් වේවා! සියලු දුක් ගැහැටවලින් අත මිදේවා!

සියලු ලෝක සත්වයන්ටත්, උත්තරීතර මනුෂ්‍ය භවයක් උදාකරගෙන, පරම උත්තරීතර ශ්‍රී සම්බුද්ධ ශාසනයක දී පරම උත්තරීතර නිර්මල ශ්‍රී සද්ධර්මය අසා අවබෝධ කරමින්, සියලු සංසාර දුකෙන් සදහටම අතමුදවන්නා වූ උත්තරීතර නිර්වාණ මාර්ගයට පැමිණෙන්නටත්, ඒ උතුම් නිවන් මග වඩා, සෝවාන් ඵලයෙන් නිදුක් වීමටත්, සකදාගාමී ඵලය නිරෝගී වීමටත්, අනාගාමී ඵලයෙන් සුවපත් වීමටත්, අරහත් ඵලයෙන් සියලු දුකින් සදහටම නිදහස් වී අමා මහ නිවනින් සැනසෙන්නටත්, මේ පින් හේතු වාසනා වේවා! හේතු වාසනා වේවා! හේතු වාසනා වේවා!

මේ පින් අනුමෝදන් වීමෙන් සියලු පින්වතුන්ගේ ජීවිතවල පවතින්නා වූ සියලු දුක් ගැහැට, කරදර, බාධක, අතුරු ආන්තරා, අපල, උපද්‍රව, කර්මයෙන් පැමිණෙන්නා වූ සියලු දුක් විපත්, කායික මානසික පෙළීම, පීඩාවන්, අසහනයන්, දුක්ඛ දෝමනස්සයන්, ලෙඩ රෝගාබාධ, ව්‍යාධි සියල්ලක්ම සහමුලින්ම දුරු වී යත්වා! සියලු අභාගයන්, දුර්භාගයන් සහමුලින්ම දුරු වී යත්වා! කරන කියන සෑම යහපත් වූ කටයුත්තක්ම සර්වප්‍රකාරයෙන්ම සාර්ථක වේවා! සියලුම යහපත් වූ බලාපොරොත්තු, ප්‍රාර්ථනාවන් ඒ ආකාරයෙන්ම ඉෂ්ට සාධනය වෙත්වා! කරන කියන සෑම රැකීරක්ෂා, ජීවිකා ආදී ව්‍යාපාර ආදී සෑම කටයුත්තක්ම, දිනෙන් දින අභිවාද්ධියටම, සාර්ථකත්වයටම, දියුණුවටම පත්වේවා!

මෙලොව වශයෙන්, සෞභාග්‍යයෙන් සපිරි, අභිවාද්ධිදායක ජීවිතයක් ගත කරමින්, මේ ලද උත්තරීතර මනුෂ්‍ය භවයේ අග්‍ර ඵල නෙළාගෙන, මේ ලද පරම දුර්ලභ සම්බුද්ධ ශාසනයේ, අග්‍ර සැපත උදා කරගෙන, පරම උත්තරීතර ශ්‍රී සද්ධර්මයම,

චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මයම අසා අවබෝධ කරගෙන, සියලු රාග, ද්වේෂ, මෝහ නසමින් බුදු, පසේබුදු, මහ අරහතන් වහන්සේලා සදාතනිකව සැපය වශයෙන් නිවී සැනහී දෙසා වදාළ ඒ 'නිව්ව මංගල පරම සන්තෘෂ්ඨ බේමානි සුන්දර ප්‍රණිත පවතර, අජරාමර අමා මහා නිවනින්ම මතු සැනසෙන්නට මේ රැස් කර ගන්නා වූ සියලු කුසල් පින්දහම් අනන්ත වාරයක් මහානිශ්‍රය වේවා! මහා උපනිශ්‍රය වේවා! හේතු වාසනා වේවා! හේතු වාසනා වේවා! හේතු වාසනා වේවා! යන උතුම් ප්‍රාර්ථනාවෙන් යුක්තව, චිත්ත ප්‍රීතියෙන් යුක්තව, පින් අනුමෝදන් වෙමින් කවුරුත් සාධු කාරයක් පවත්වමු.

සාධු! සාධු! සාධු!

අද දවසේ දී මේ උතුම් වූ ධර්ම දානමය පිංකම තුළින් රැස්වුණාද යමිතාක් කුසල මහිමයක්, පුණ්‍ය මහිමයක්, මේ සියලු කුසල් පින් දහම් මේ සියලුම පින්වතුන්ගේ නාමයන්ට මහා ආශීර්වාදයක්ම වේවා! මහා ආලෝකයන් ම වේවා! මහා ශාන්තියක්ම වේවා! මහා රැකවරණයක්ම වේවා! මහා සැපතක්ම වේවා! සියලු දෙනාගේ ආයුෂ්‍යය, වර්ණය, සැපය, බලය, ප්‍රඥාව ම වැඩේවා! නිදුක් නිරෝගී සම්පත්තියෙන්, චිරජීවනයම වැඩේවා! සුවපත් බවින් වැඩේවා! සියලු දෙනාගේ ශ්‍රද්ධා, චීර්ය, සනී, සමාධි, ප්‍රඥාව ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් ප්‍රමුඛ සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මයන් නිර්වාණ ධර්මය මොහොතක් පාසා වැඩෙත්වා! පූර්ණ වෙත්වා! සියලු දෙනාටම මෙලොව වශයෙන්, සුඛිත මුදිත වූ භවයක්ම අත්දකිමින්, අප්‍රමාදීව සියලු රාග, ද්වේෂ, මෝහ නසමින්, ඒ සදාතනික වූ අජරාමර වූ අමා මහා නිවනින්ම මතු සැනසෙන්නට මේ සියලු කුසල් පින්දහම්, අනන්ත වාරයක් මහ නිශ්‍රය, උපනිශ්‍රය වේවා! යන උතුම් ප්‍රාර්ථනාවෙන් යුක්තව, චිත්ත ප්‍රීතියෙන් යුක්තව, පින් අනුමෝදන් වෙමින්, නැවතත් සාධු කාරයක් පවත්වමු.

සාධු! සාධු! සාධු!

සියලු දෙනාට ඒ සදාතනික වූ අමා මහ නිවන් ශාන්තියම වෙත්වා!

සුඛි භවස්ස දීසායු!

තෙරුවන් සරණයි!

පාදක සටහන්

◆ අදාල වෙබ් දිගුවට පිවිසීමට එක් එක් සූත්‍රය මත ක්ලික් කරන්න

මූලික දේශනාව ([↑ නැවත එන්නට](#))

- 01. රතනසූතකං> බුද්දකනිකායො> බුද්දකපාඨපාළි> 4 වන ගාථාව
- 02. සුත්තනතභාජනියං> විභඛගපපකරණං> 6. පටිච්චසමුපපාද විභඛෙගා
- 03. සෙලාසූතකං> සංයුත්තනිකායො> සගාථවගෙගා> 5. භික්ඛුනීසංයුත්තං>
1. භික්ඛුනීවගෙගා
- 04. පඨමභූමිඅරියසච්චපපකාසනා>බුද්දකනිකායො>පෙටකොපදෙසො>20.ගාථාව
- 05. පටිච්චසමුපපාදසූතකං> සංයුත්තනිකායො>නිදානවගෙගා>
1. අභිසමයසංයුත්තං> 1. බුද්ධවගෙගා
- 06. දසබලසූතකං> සංයුත්තනිකායො> නිදානවගෙගා> 1. අභිසමයසංයුත්තං>
3. දසබලවගෙගා
- 07. අරියපරියෙසනසූතකං> මජ්ඣිමනිකාය> මූලපණණාසකො>3.මපමච්චගෙගා
- 08. සුත්තඅට්ඨකථා> පටාචාරාථෙරීවඤ්චු> අඛගුත්තරනිකායොඅට්ඨකථා>
එකකනිපාත-අට්ඨකථා> එතදගගපාළි> පඤ්චමඑතදගගවගෙගා
- 09. ධම්මපදපාළි> බුද්දකනිකායො> චිත්තවගෙගා> 3.(35)
- 10. ධම්මපදපාළි> බුද්දකනිකායො> චිත්තවගෙගා> 4.(36)
- 11. ධම්මපදපාළි> බුද්දකනිකායො> 14. බුද්ධවගෙගා> 5.(183)
- 12. ධම්මපදපාළි> බුද්දකනිකායො> 15. සුඛවගෙගා> 8.(204)
- 13. දවයතානුපසසනා සුත්තං> බුද්දකනිකායො> සුත්තනිපාතො>3. මභාවගෙගා
- 14. දවයතානුපසසනා සුත්තං> බුද්දකනිකායො> සුත්තනිපාතො>3. මභාවගෙගා
- 15. කාමාධිච්චන සුත්තං> අඛගුත්තරනිකායො> 8. අට්ඨකනිපාතො>
2. දුතියො පණණාසකො> 6. ගොතමීවගෙගා
- 16. ධම්මපදපාළි> බුද්දකනිකායො> 16. පියවගෙගා> 7.(215)
- 17. රතනසූතකං> බුද්දකනිකායො> බුද්දකපාඨපාළි 6. > 8 වෙනි ගාථාව
- 18. ගවමපතිසූතකං> සංයුත්තනිකායො> මභාවගෙගා> 12. සච්චසංයුත්තං>
3. කොට්ඨාමවගෙගා
- 19. බාලිසිකෝපම සූත්‍රය> සංයුත්ත නිකාය> සලායතන වර්ගීය>
1. සලායතන සංයුත්තය> 18. සමුද්ද වර්ගීය

[නැවත පටුනට↑](#)

- 20. බුද්ධවංසපාළි> බුද්දකනිකායො> රතනවඩකමනකණ්ඩා> 76 වෙනි ගාථාව
- 21. අලගද්දපමසුතතං> මජ්ඣිමනිකාය> මූලපණ්ණාසකො> 3. ඔපමමචගෙගා
- 22. ප්‍රථමසඛිසභේදශික්‍ෂාපදය> පාරාජිකපාළිය> සඛිසාදිසේසකාණ්ඩය
- 23. රතනසුතතං> බුද්දකනිකායො> බුද්දකපාඨපාළි 6. > 10 වෙනි ගාථාව
- 24. ධම්මපදපාළි> බුද්දකනිකායො> 1. යමකචගෙගා> 11.(11)
- 25. පටාචාරාපදානං> බුද්දකනිකායො> අපදානපාළි> ථේරීඅපදාන පාළි> 2. එකුපොසථීක වගෙගා 627 ගාථාව

01 වෙනි කොටස ↑

- 1.1 පඤ්ඤා කථා> බුද්දකනිකායො > පටිසම්භිදාමගෙගා> 3. පඤ්ඤාවගෙගා
- 1.2 තිකිච්ඡක සුතතං> අඛගුතතරනිකායො> 10. දසකනිපාතො> 3. තතියො පණ්ණාසකො> 1. සමණසඤ්ඤාවගෙගා

02 වෙනි කොටස ↑

- 2.1 කාමකථා> කථාවඤ්චපපකරණං> අට්ඨමො වගෙගා
- 2.2 අසෙවනාචාරිගාථාවණණනා> බුද්දකනිකායො> අට්ඨකථාබුද්දකපාඨ අට්ඨකථා> 5. මඛගලසුතතවණණනා
- 2.3 තීණි නාම කිනතිපඤ්ඤාවණණනා> බුද්දකනිකායො> අට්ඨකථාබුද්දකපාඨ-අට්ඨකථා> 4. කුමාරපඤ්ඤාවණණනාපඤ්ඤාවණණනා
- 2.4 සමෙබ්බධසුතතං> සංයුතතනිකායො> සළායතනවගෙගා1> සළායතනසංයුතතං> 2. යමකචගෙගා
- 2.5 නිබ්බධික සුතතං> අඛගුතතරනිකායො> 6. ඡකකනිපාතො> 2. දුතියො පණ්ණාසකොමභාවගෙගා
- 2.6 පටිච්චසමුප්පාදවිභවෙගා> විභවග-අට්ඨකථා
- 2.7 ඨානසුතතං> අඛගුතතරනිකායො> 5. පඤ්චකනිපාතො> 2. දුතියං පණ්ණාසකං> 1. නීවරණවගෙගා
- 2.8 අකුසල නිද්දෙසො> විභවගපපකරණං> 6. පටිච්චසමුප්පාද විභවෙගා
- 2.9 මහාසතිපට්ඨානසුතතං> දීඝනිකායමභාවගෙගා
- 2.10 මහාසතිපට්ඨානසුතතං> දීඝනිකායමභාවගෙගා
- 2.11 චූඤ්ඤාසුතතං> සංයුතතනිකායොමභාවගෙගා> 3. සතිපට්ඨානසංයුතතං> 2. නාලඤ්ඤාවගෙගා

[හැවින පටුනට ↑](#)

2.12 නබසිබොපම සුතනං> සංයුතතනිකායො> බන්ධකවගෙහා>
1. බන්ධසංයුතනං> 2. මජ්ඣමපණ්ණාසකො> 5. පුප්ඵවගෙහා

2.13 න චේතනාකරණීය සුතනං> අඛගුතතරනිකායො>
11. එකාදසකො නිපාතො> 1. නිසසයවගෙහා

2.14 අජ්ඣකතදුකඛසුතනං> සංයුතතනිකායොසලායතනවගෙහා>
1. සලායතනසංයුතනං> 1. අනිවච්චගෙහා

2.15 මහාදුකඛකඛන්ධසුතනං> මජ්ඣමනිකායමූලපණ්ණාසකො>
2. සීහනාදවගෙහා

2.16 විශුද්ධි මාර්ගය

2.17 කාමාධිවචන සුතනං> අඛගුතතරනිකායො> 8. අට්ඨකනිපාතො>
2. දුතියො පණ්ණාසකො> 6. ගොතමීවගෙහා

03 වෙනි කොටස ↑

3.1 අඛගුතතරනිකාය> තිකනිපාතපාළි> (8) 3. ආනන්දවග්ගො>
සහස්ස ලොකධාතු විඤ්ඤාපන සූත්‍රය

3.2 සංයුතතනිකාය> නිදානවග්ගපාළි> නිදානසංයුතනං> බුද්ධවග්ගො>
පටිච්චසමුප්පාදසුතනං

3.3 බුද්දකනිකාය> බුද්දකපාඨපාළි> කරණීය මෙත්ත සූත්‍රය

3.4 පටාචාරාපදානං> බුද්දකනිකායො> අපදානපාළි> ථෙරීඅපදාන පාළි>
2. එකුපොසථික වගෙහා

3.5 බුද්දකනිකායො අට්ඨකථා> ධම්මපද-අට්ඨකථා> 2. අපපමාදවගෙහා>
සාමාවතීවස්ථු (1-3 ගාථා)

3.6 අරියපරියේසන සූත්‍රය> මැදුම් සඟිය> මූලපණ්ණාසකය> 3. ඕපම්ම වරීය

3.7 දසුතතරසුතනං> දීඝනිකාය> පාථිකවගෙහා

3.8 සුතත අට්ඨකථා> උදෙදසචාරකථාවණණනා> මජ්ඣමනිකාය අට්ඨකථා>
මූලපණ්ණාස අට්ඨකථා> මූලපරියායවගෙහා> සතිපට්ඨානසුතතවණණනා

3.9 විජජාසුතනං> සංයුතතනිකායො> මහාවගෙහා> 12. සච්චසංයුතනං>
2. ධම්මවකකප්පවත්තනවගෙහා

3.10 සංයුතතනිකාය> මහාවග්ගපාළි> සච්චසංයුතනං>
ධම්මවක්කප්පවත්තනවග්ගො> ධම්මවක්කප්පවත්තනසුතනං

3.11 මහාසතිපට්ඨානසුතනං> දීඝනිකායමහාවගෙහා

[හැවෙන පටුනට ↑](#)

- 3.12 ඉසයෝසමුද්දකසුතනං> සංයුතතනිකායෝ> සගාථවගෙහා>
11. සකකසංයුතනං> 1. සුචීරවගෙහා
- 3.13 මහාසතිපට්ඨානසුතතවණණනා> මහාවගගට්ඨකථා. දීඝනිකාය අට්ඨකථා>
සුතත අට්ඨකථා
- 3.14 අවිජ්ජාසුතනං> ධම්මවකකපපවතතනවගෙහා> සච්චසංයුතනං
- 3.15 මහාවතතාරීසක සුතනං> අනුපදවගෙහා> උපරිපණණාසකො

04 වෙනි කොටස ↑

- 4.1 අධිගයහමනසිකාරකථා> කථාවත්ථුපපකරණං> සොළසමො වගෙහා
- 4.2 අනිජ්ඣගධකුමාරවත්ථු> බුද්දකනිකායෝ> අට්ඨකථාධම්මපද-අට්ඨකථා>
16. පියවගෙහා
- 4.3 සංයුත්තනිකාය> සලායතනවග්ගපාළි> සලායතනසංයුත්තං>
යොගක්ඛේමීවග්ගො> ලොකසමුදයසුත්තං
- 4.4 උඩ්ඛිතසුතනං> සංයුතතනිකායෝ> සගාථවගෙහා> 1. දෙවතාසංයුතනං>
7. අනවචගෙහා
- 4.5 පටිච්චසමුපපාදසුතනං> සංයුතතනිකායෝ> නිදානවගෙහා>
1. අභිසමයසංයුතනං> 1. බුද්ධවගෙහා
- 4.6 සුතතනනභාජනියං> විභඛගපපකරණං> 6. පටිච්චසමුපපාද විභඛෙහා
- 4.7 පටිච්චසමුපපාදසුතනං> බුද්ධවගෙහා> අභිසමයසංයුතනං> නිදානවගෙහා
- 4.8 බාහිරානිච්චසුතනං> අනිච්චවගෙහා> සලායතනසංයුතනං
- 4.9 ධම්මපදය යමක වග්ගය
- 4.10 චූළසච්චකසුතනං> මහායමකවගෙහා> මූලපණණාසකො
- 4.11 මූලපරියායසුතනං> මූලපරියායවගෙහා> මූලපණණාසකො>
5. මජ්ඣිමනිකාය
- 4.12 සෙලාසුතනං> භික්ඛුනීවගෙහා> භික්ඛුනීසංයුතනං
- 4.13 ධම්මවකකපපවතතනසුතනං> ධම්මවකකපපවතතනවගෙහා>
සච්චසංයුතනං
- 4.14 මහාකඛ්ඤකං> මහාවගගපාළියා> විනයපිටක

[නැවත පටුනට ↑](#)

05 වෙනි කොටස ↑

- 5.1 සතොකාරිඤ්ඤාණානි> ආනාපානසතිකථා> මහාවගෙගා> පටිසම්භිදාමගෙගා
- 5.2 භද්දෙකරතන සුතනං> මජ්ඣිමනිකාය> උපරිපණණාසකො>
4. විභවගවගෙගා
- 5.3 බාහියසුත්තං> බුද්දකනිකායො> උදානපාළි> බොධිවගෙගා පටිමො
- 5.4 පටිමභුමි> අරියසචචපපකාසනා> බුද්දකනිකායො> පෙටකොපදෙසො
- 5.5 අනුසයපපහානසුතනං> සංයුතතනිකායො> සළායතනවගෙගා>
1.සළායතනසංයුතනං> 6.අවිජජාවගෙගා
- 5.6 අනුසයසමුග්ගානසුතනං> සංයුතතනිකායො> සළායතනවගෙගා>
1. සළායතනසංයුතනං > 6. අවිජජාවගෙගා
- 5.7 අභිගුත්තරනිකායො> අට්ඨකනිපාතපාළි> දාන වග්ගො
- 5.8 ධම්මවකකපපචතතනසුතනං> සංයුතතනිකායො> මහාවගෙගා>
12.සචචසංයුතනං> 2. ධම්මවකකපපචතතනවගෙගා
- 5.9 සබ්බාසචසුතනං> මජ්ඣිමනිකාය> මූලපණණාසකො> 1. මූලපරියායවගෙගා
- 5.10 තතියසකකසුතනං> සංයුතතනිකායො> සළායතනවගෙගා>
6. මොගගලලානසංයුතනං
- 5.11 බුද්දකනිකායො> අට්ඨකථාබුද්දකපාටි>අට්ඨකථා> 9. මෙතතසුතතවණණනා
- 5.12 සෝණ සුත්තය> අභිගුත්තර සඟ්ගය> 6. ඡක්කනිපාතය>
2. දෙවැනි පණණාසකය> මහා වග්ගිය
- 5.13 සුත්ත අට්ඨවාව> 9. දාන සුත්ත වර්ණනාව> කුද්දගත් සඟ්ගය අට්ඨවාව>
ඉතිචුත්තකට්ඨකථාතික> නිපාතයපඤ්චමවර්ගය
- 5.14 සාමඤ්ඤඵලසුතනං> දීඝනිකාය> සීලකඛ්ඤවගෙගා

06 වෙනි කොටස ↑

- 6.1 සංයුතතනිකායො> සළායතනවගෙගා> අසඛඛතසංයුතනං> අසංඛතවගෙගා
- 6.2 අභිගුත්තරනිකායො> ඡක්ක නිපාතය
- 6.3 සළායතනවගෙගා> සළායතනසංයුතනං> ගහපතිවගෙගා
- 6.4 මජ්ඣිමනිකාය> උපරිපණණාසකො> සළායතනවගෙගා
- 6.5 මජ්ඣිමනිකාය> උපරිපණණාසකො> අනුපදවගෙගා
- 6.6 මජ්ඣිමනිකාය> මජ්ඣිමපණණාසකො> හිකඛු වගෙගා
- 6.7 දසකනිපාතො> දුතියො පණණාසකො> සචිතතවගෙගා> ගිරිමානඤ්ඤ සුතනං
- 6.8 සංයුතතනිකායො> සළායතනවගෙගා> අසඛඛතසංයුතනං> අසංඛතවගෙගා

6.9 මජ්ඣමනිකාය> මූලපරියායවග්ගො

6.10 බුද්දකනිකායො> බුද්දකපාඨපාළි

07 වෙනි කොටස ↑

7.1 නිබ්බේධික සුතතො> අඛගුතතරනිකායො> 6. ඡකකනිපාතො>

2. දුතියො පණණාසකො> මහාවග්ගො

7.2 සුතතපිටක අට්ඨකථා> සංයුතතනිකායො අට්ඨකථා> නිදානවග්ග-අට්ඨකථා>

ලකඛණසංයුතතො> දුතියො වග්ගො> ගුප්තපසුතතවණණනා

7.3 ලොකවොලොකනසුතතවණණනා> බුද්දකනිකායො අට්ඨකථා>

උදාන-අට්ඨකථා> නන්දවග්ගො තතියො

7.4 සුතතපිටක අට්ඨකථා> අඛගුතතරනිකායො අට්ඨකථා> එකකනිපාත-

අට්ඨකථා> එතදගගපාළි> තතියඑතදගගවග්ගො> වඩ්ඪිසජෙථරවස්ථු

7.5 සුතතපිටක> මජ්ඣමනිකාය> මූලපණණාසකො> චූළයමකවග්ගො>

මහාවෙදලලසුතතං

7.6 සුතතපිටක> බුද්දකනිකායො> සුතතනිපාතො> මහාවග්ගො>

දවයනානුපසසනා සුතතං

08 වෙනි කොටස ↑

8.1 පකිණ්ණකථවිවරණං

09 වෙනි කොටස ↑

9.1 සුතතපිටක> සංයුතතනිකායො> මහාවග්ගො> සච්චසංයුතතං>

ධම්මචකකපපචතතනවග්ගො> ධම්මචකකපපචතතනසුතතං

9.2 සුතතපිටක> අඛගුතතරනිකායො> දසකනිපාතො> දුතියො පණණාසකො>

ථෙරවග්ගො> අධිමාන සුතතං

9.3 සුතතපිටක> අඛගුතතරනිකායො> එකක නිපාතො> පහසසරවග්ගො

9.4 අභිධම්ම අට්ඨකථා> ධම්මසඛගණි-අට්ඨකථා> චිත්තභූපාදකණෙඨා>

කාමාවචරකුසලවණණනා> එසසපඤ්චමකරාසිවණ

9.5 සුතතපිටක> සංයුතතනිකායො> නිදානවග්ගො> අභිසමයසංයුතතං>

බුද්ධවග්ගො> පටිච්චසමුප්පාදසුතතං

9.6 සුතතපිටක> බුද්දකනිකායො> උදානපාළි> බොධිවග්ගො පඨමො>

බාහියසුතතං

[හැව්න පටුනට↑](#)

9.7 අභිධම්මපිටක> විභඛගපපකරණං> පටිච්චසමුපපාදවිභඛෙගා> සුත්තනනභාජනියං

9.8 අභිධම්මපිටක> විභඛගපපකරණං> පටිච්චසමුපපාදවිභඛෙගා> පච්චයචතුකකං> අඤ්ඤමඤ්ඤචතුකකං

9.9 සුත්තපිටක> බුද්දකනිකායො> බුද්දකපාඨපාළි> කුමාරපඤ්ඤා

10 වෙනි කොටස ↑

10.1 තොටගමුවේ ශ්‍රී රාහුල හිමියන්ගේ මොග්ගල්ලානපංචිකාප්‍රදීපය ඇසුරෙන්

10.2 සුත්තපිටක> සංයුත්තනිකායො> මහාවගෙගා> සච්චසංයුත්තං> ධම්මචකකපපචත්තනවගෙගා> ධම්මචකකපපචත්තනසුත්තං

10.3 සුත්තපිටක> බුද්දකනිකායො> ධම්මපදපාළි> පියවගෙගා

10.4 සුත්තපිටක> අඛගුත්තරනිකායො> අට්ඨකනිපාතො> දුතියො පණණාසකො> ගොතමීවගෙගා> කාමාධිච්චන සුත්තං

10.5 සුත්තපිටක> බුද්දකනිකායො> සුත්තනිපාතො> චූළචගෙගා> මංගලසුත්තං

10.6 ලෝකෝපකාරය

10.7 සංයුත්ත නිකාය> සළායතන වර්ගීය> සළායතන සංයුත්තය> සමුද්ද වර්ගීය> බාලිසිකෝපම සූත්‍රය

11 වෙනි කොටස ↑

11.1 බුද්දකනිකාය> බුද්දකපාඨපාළි> රත්න සූත්‍රය

11.2 අජ්ඣකතආනතසුත්තං> සංයුත්තනිකායොසළායතනවගෙගා> 1. සළායතනසංයුත්තං> 14. දෙවදභවගෙගා

11.3 පටිච්චසමුපපාද විභඛෙගා> විභඛගපපකරණං

12 වෙනි කොටස ↑

12.1 අඛගුත්තරනිකාය> අට්ඨකාදිනිපාතපාළි> ගහපතිවග්ගො> අනුරුද්ධමහාවිතක්කසුත්තං

12.2 අට්ඨකථා> එකකනිපාත-අට්ඨකථා> ගජථාරමභකථා> අට්ඨානපාළි

12.3 සුත්තපිටක> අඛගුත්තරනිකායො> පඤ්චකනිපාතො> දුතියං පණණාසකං> නීවරණවගෙගා> ඨානසුත්තං

[හැවින පටුනට↑](#)

13 වෙනි කොටස ↑

- 13.1 පඤ්ඤා කථා> බුද්දකනිකායෝ> පටිසම්භිදාමගො> 3. පඤ්ඤාවගො
- 13.2 අධිගයහමනසිකාරකථා.. කථාවතපුපපකරණං> සොළසමො වගො
- 13.3 පටිච්චසමුපපාදසුතතං> සංයුතතනිකායෝ> නිදානවගො>
 - 1. අභිසමයසංයුතතං> 1. බුද්ධවගො
- 13.4 කාමාධිවචන සුතතං> අඛගුත්තරනිකායෝ> 8. අට්ඨකනිපාතො>
 - 2. දුතියො පණණාසකො> 6. ගොතමීවගො

14 වෙනි කොටස ↑

- 14.1 දීඝනිකාය> සීලක්ඛන්ධවග්ගො> සාමඤ්ඤඵලසුත්තං
- 14.2 සංයුත්ත නිකාය> සගාථා වර්ගය> 11. සක්ක සංයුත්තය>
 - 1. සුචීර වර්ගය > ඉසයොසමුද්දක සුත්‍රය
- 14.3 අඛගුත්තරනිකාය> අට්ඨකාදිනිපාතපාළි> ගහපතිවග්ගො>
 - අනුරුද්ධමහාවිතක්කසුත්තං

15 වෙනි කොටස ↑

- 15.1 අඛගුත්තරනිකාය> අට්ඨකාදිනිපාතපාළි> (7) 2. භූමිචාලවග්ගො>
 - භූමිචාලසුත්තං

දේශනාව තුල සඳහන් වූ සූත්‍ර දේශනා

- 01. කාමාධිවචන සුත්‍රය
- 02. ද්වතානුපස්සනා සුත්‍රය
- 03. ගවම්පති සුත්‍රය
- 04. බාලිසිකෝපම සුත්‍රය
- 05. අලගත්තුපම සුත්‍රය
- 06. සංසභේද සුත්‍රය
- 07. භූමිචාල සුත්‍රය
- 08. සාමඤ්ඤඵල සුත්‍රය
- 09. ධම්මවක්කප්පවත්චන සුත්‍රය
- 10. අරියපරියෙසන සුත්‍රය

[හැවෙන පටුනට↑](#)

11. නිබ්බේධික සූත්‍රය
12. නබ්බිබ්බොපම සූත්‍රය
13. ලෝකසමුදය සූත්‍රය
14. මූලපරියාය සූත්‍රය
15. අනුසයපභාන සූත්‍රය
16. අනුසයසමුග්ඝාතක සූත්‍රය
17. භාරද්වාජ සූත්‍රය
18. අනාඨපිණ්ඩිකොවාද සූත්‍රය
19. මහා රාහුලෝවාද සූත්‍රය
20. බොජ්ඣංග සූත්‍රය
21. සබ්බාසව සූත්‍රය
22. වංගීස සූත්‍රය
23. මහාවෙදල්ල සූත්‍රය

[හැවිත පටුනට ↑](#)

ගෞරවණීය මාපලගම සුසිලවංශ හිමියන් විසින් සිදුකරනු ලබන ධර්ම දේශනා සහ සතිපතා පැවැත්වෙන ධර්ම සාකච්ඡා ශ්‍රවණය කිරීම සඳහා ඔබට පහත දැක්වෙන දිගුව හෝ QR කේතය හරහා 'ලොවිතුරු අරණ' YouTube නාලිකාවට පිවිසෙන්නට හැකියි. තෙරුවන් සරණයි!

www.Youtube.com/c/LowthuruArana

ලොවිතුරු අරණ වෙබ් පිටුව: www.LowthuruArana.net

